

«ՅԱՌԱԶ»-Ի ԸՆԴՄԷՋԷՆ

ՅԻՍՈՒՆ ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

Պատրաստեց՝ ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

30th Nov - 1930

Միջազգային լուրերուն մէջ առաջին գիծի վրայ կուգայ Հնդկաստանը։ Քաղաքացիական անհապաքնութեան շարժումը կ'աճի, կը ծաւալի, ստանալով կիճոռոտ հանգամանք։ Շարժումի առաջնորդը՝ Կանտի ձերբակալուեցաւ, ինչպէս նաեւ իր յաջորդները։ Իսկ չհոսանքը կը շարունակուի։ Օր շանցինի առանց դէպքի։ Տեսակ մը պատերազմական վիճակ Հնդկաստանի բանուկ ոստաններուն մէջ՝ Պոմպէյ, Կալկաթա, Մատրաս, Քարաչի, Տէլհի, Ռանկուն։ Շարժումը իր խորութեամբ եւ ծաւալով շուարման մատնած է քաղքենի, դրամատիրական դասը։ Տեղացի իրական պատերազմ է որ կը մղէ կրակորական դիմադրութեամբ։ Կը մերժէ գործածել եւրոպական, յատկապէս անգլիական ապրկներ։ Տնտեսական հետեւանքները շատ ծանր են Անգլիոյ համար՝ առեւտրական, գործադրիչութեան տեսակէտէ յատկապէս։ Հնդկական աշխարհը խլրտումը վտանգաւոր է նաեւ անոր համար որ, կը զուգադիպի երկու կարեւոր երեւոյթներու՝ համայնապարական յեղաշրջման եւ Արեւելքի համատարած գարշնումին։

Համայնավարական յեղաշրջման հո-
սանքին ղեմ՝ բուռն պայքարներ ֆինլան-
տայի, Դանիայի, Նորվեգիայի, Զուիցերլանդի,
Հունգարիայի մեջ ուր կառավարություն -
ներքե եւ հակաբողքեակի կազմակերպու-
թիւններ կարգելեն ու կը հարուստեն
ամեն շարժում:

Եւ սակայն Ստալին կը շարունակէ իր ճանապարհը: Մոսկուայի մէջ կը բաց – ուի բոլշեւիկեան 16րդ համագումարը, բնաբան ունենալով « Բոլշեւիկով յաղ – թանակը եւ դրամատիրութեան անկու – մ »: 1930ին բոլշեւիկի յաղթանակը կը նշանակէ տնտեսական, քաղաքայում եւ տոյժամբողջ մոնոստատանին մէջ: Ու այս ծանր կացութեան տակ կը կգի նաեւ մեր փոքրիկ հայրենիքն ալ: Հայաստանի դիւզաշխարհը հաւաքական տնտեսութեան ճամբուն մէջ դնելու ձեռնարկը ահռելի աղէտ մըն է — Հայաստանի ամբողջ սահմաններուն մէջ դիւզական երթիւնեղի դադ – րած է: Գիւղերը անտեղեակ կը մնան իւրենց դրացի շրջաններու մէջ տեղի ունեցած դէպքերէն: Գնդակահարութիւն – ներ, տեղահանութիւն խեղդելու համար ամէն ըմբոստութեան փորձ: Միայն մէկ փշոյց բոլշեւիկեան աղէտին դիմադրե – լով՝ կրօնականայն արջաբորւ եւ որու հե – տեանքով դէպի քաղաքայում կ'երթայ

Հայաստանի անտեսութիւնը :

Ազգային ազատութեան հրեւհէն բռնուած, քիւրտ ժողովուրդը ոտքի կանգնած է, կեանքի ու մահուան պայքարը մղելու Արարատի բարձունքներուն վրայ: Թըքական կառավարութեան համար ամէնէն մտահոգիչ կեդրոնն է Արարատի ապստամբ օճախը ուր մեծ զօրամաս մը արշաւանքի ձեռնարկին է: Արարատի քրտական ապստամբութիւնը վեց տարուան պատմութիւն ունի: Հոն տեղի ունեցաւ քրտական Ազգային ժողով, կազմուեցաւ տեղական իշխանութիւն որ կը վարէ ազատարարական կռիւը: Կը հրապարակուի « Արարատ » թերթը: Ասկէ զտար Բալու – Ճապարղուրի, Տիգրանա – Կերա եւ Բոճիման տաք չընաներ են:

Թուրքիան, Կարգինայա: Կառավարա-
կան որոշումով Յոնիս մէկէն սկսեալ
բոլոր պետական պաշտօնատէսները, վար-
չութիւնները, թաղապետութիւնները եւ
դատարանները միւսայն եւ միւսայն լատինե-
րէն տառերով պիտի գրեն: Արգելաւած է
արաբերէն սղագիրը:

Պուլկարյոյ տնտեսական ծանր տագ-
նապահն հետեանք, 35 հազարնոց հայ դա-
րութը քայքայումի ճամբուն վրայ է:
Փաղթը զէպի հեռաւոր Ամերիկա եւ Ֆը-
րանսա մասնօղիչ համեմատութիւններ
կ'անէ: Տասնեակներով դաղթական ըն-
տանիքներ իսպրովոյն, ֆիլիպէն,
Սթարա Զակուրայէն, Սլովէնէն ու Նամ-
պուլէն կը հասնին Պուրկարզ եւ նաւ կը
տարին ամէն օր զէպի Ֆրանսա կամ
սլովէն:

Մայիս 28ի տոնակատարությունը Պէյ-
րուսի մէջ: Հակառակ Ռամկալար – Հըն-
ակ – Բուլէիկի ճակատին դիմումներուն
որդական կառավարութեան չիօլլաթի
– ու հայկական որեւէ հաւաքոյթ որ կը
լայէ աղապին բնոյթ, Ապրիլ 11 – 24 եւ
Մայիս 28 յատկապէս, եւ հակառակ կա-
ռավարական արգելքին, Հայաստանի
Հանրապետութեան 12րդ տարեդարձը
սոնուեցաւ Պէյրուսի մէջ զոյգ հանդէս-
երով եւ խամպալաւ մթնոլորտի մէջ:
Դէկը Հ. Յ. Դ. Ժողովրդային Տան սը-
ահաներուն մէջ, միւսը Նահլի մայրինն-
ու անտառը, որուն ընթացքին յիսոն
բրտասարդնեմ մուտք գործեցին Հ. Յ.
Դ. չարքերը ներկայութեամբ ընկերներ՝
Թանթի եւ Ն. Ալբալեսնի: Այս յարա-
ուն արիւր դէպի Դաշնակցութեան չար-

ձերը կը զօրանայ զաղութէ զաղութ,
 քաղաքէ քաղաք: Կոնստանցայի փոքրիկ
 զաղութը եւս Մայիս 28ի տօնակատարու-
 թեան առթիւ կուտայ 67 երիտասարդնե-
 րու ամբողջ գունդ մը, ծառայելու համար
 հայրենիքի աշխատադրանքն պայքարին,
 Հայ Դատի արշատանքներուն:

Մահադուրծիւն: Փարիզի մէջ իր աշ-
քերը կը փակէ Պօղոս Նուպար Փաշա,
Հ. Բ. Ը. Միւլթեան հիմնադիր - նա -
խաղա՛հը, բարերար եւ քաղաքական գոր-
ծիչ, վարեց Ազգ. Պատուիրակութեան
նախագահութիւնը Փարիզի մէջ: Աւլա-
նիոյ մէկ հռոմուր եւ խաղաղ անկիւնը,
թիւրան քաղաքին մէջ, վերջ կը գտնէ
Սուրհատի (Յարութիւն Յակոբեան) փո-
թորկոտ եւ յեղափոխական կեանքը: Պո-
լիս, Իզմիր, Աթէնք իր յեղափոխական
եւ կուսակցական գործունեութեան եւ
գործողութեան տաք վայրեր եղած են:
Նիւ Շորքի մէջ իր մահկանացուն կնքեց
Պատրիկի Կիւլզէնկեան, ազգային բա-
րերար:

Սամուէլ - Մուրատեան վարժարանի պաշտօնական բացում՝ Սէնի ափերուն նախադահլթեամբ 'նախկին վարչապետ' ժորժ Շէյնիկի: Հաստատուած 1846/ին խում - Ֆրիլի թաղաւորի հրամանաւրով, 1870ի Քրանքեւքեման աղիտալի պատե-
րազմին հետեւանքով Ռիւ Մ'էօսիէի Մու-
րատեան վարժարանը փակուեցաւ եւ փո-
խադրուեցաւ Վենետիկ: Վաթնուն տար-
ուան բացաղայութենէ մը վերջ, նոր շըր-
թան մը կը սկսի:

Մայիս 28ը կը տօնուի ամբողջ Ֆրանսայի մէջ։ Մեծ քաղաքներու կեդրոններէն, Մարտէյի համար «Պրէշպան Մարտէյ» ընդարձակ սրահը, մինչեւ ժողովրդէն զերէն, ինչպէս՝ Կառտան կամ Փոնո՛Պպնա, կամ ալ արուարձանները ինչպէս՝ Սէնթ Մարիւրէթ (Մարտէյի Յրդիտիզմը) կեդրոնական աղբիւրի կոնի, գեղատեսիլ ծառատանին մէջ։

Մարտէլիւ Հ. Յ. Դ. Պատանեկան Մի-
ութիւնը, բացի քաղաքէն, արուարձան -
ներու մէջ ալ կը սկսի մասնաճիւղեր հիմ-
նել: Առաջին մասնաճիւղը կը հիմնէ Սնն-
դուի մէջ 13 պատանիներով, որոնք Դաշ-
նակցութիւնեան ղեկաւարտին վրայ կը կա-
ռարկու իրենց ուսումը:

Մարզական կեանք — Ֆութպոլը։ Լիոնի
 մէջ տեղի ունեցաւ բաժակի մեծ մրցում
 ընդ հայկական տասը խումբերու միջեւ,
 լազմակերպուած Մ. Ա. Ո. Բ. ի կողմ
 էր։ Աւարտուած մրցումին դաշտ ելան
 Լիէնի Հ. Մ. Բ. Մ. ընդ Ֆութպոլի հայ-
 կական Ակումբը (Լիոն)։ Մ. Ա. Բ. Մ. ը
 աղթեց 1ի դէմ 2ով։ Սակայն միջադէպ
 ըր։ Մինչ դատաւորը սուլիչի վերջին
 արուածը կուտայ, Ֆութպոլ Ակումբի
 անդամներէն քանի մը հոգի, համաձայ-
 րելով կազմակերպիչ անդամներու հետ,
 սուրի դռնէն կը փախցնեն բաժակը։ Ար-
 եւոք Վիէնի Հ. Մ. Բ. Մ. ը վերաախրա-
 ւա՞ւ բաժակին։

Յոսելիս ամսուան նորոթիւնը՝ Ա. Ա.

Ժառաղ հղզին, այն որ երկար ատեն աշխարհի բուրաստանը կը նկատուի՝ այսօր հապկւ 20 տոկոսով անասնապահ մնացած է։ Եւ եթէ առաջը չառնել ծառահատումներուն 2000[ն] զերեթ ու չլինէ պլանի մնաց երբեմնի հարուստ անասնաբանին։

Անձրեայի մանտուները մեր մոլորա-
կեն կեանքին սաղմը կը նկատուին: Խ-
նաւ, տամուկ, բերրի տարածութիւնն
են, ուրկէ նոր բոյսեր, տունկեր եւ կին-
դանիններու նոր տեսակներ երեւան կ'ը-
լեն:

Արդ, յաւալի իրողութիւնն այն է, որ արեւադարձային և անձրեւային ամառները, յատկապէս Ստիյո հարաւ - արեւելքը, անխնայ կերպով կ'անդամաճառեն փայտի մեծ ընկերութիւններու կողմէ: Մարդոց եւ մեքենաներու արբիւրա խոտութը մէկ նպատակ միայն կ'էնտանդդէ. — առաւելադոյն չաճը ապահովել նուազագոյն ժամանակամիջոց մէջ:

* Սրբապետ է, որ ներկայ դարաշրջանին, աշխարհի 15 միլիոն ժողովուրդի զին-մենիք անձրևային անտառներուն անկ-բան կէսը արդէն խել անդամահատե-ցաւ: Միացածը կը կտրատուի տարեկան 250.000 ժողովուրդի զինմենիք հարուստ: — մտաւորապէս, — համապատասխան Մեծն Բրիտանիոյ տարածութիւնը:

Անտառապատ դառնիներուն ամապայտ
մը պատմառ կը դառնայ, որ հողը մայր
արեւադարձային տեղատարաբի անձրեւ-
ներուն հետեւանքով: Կարճ ժամանակ
ինժացին, աշխարհ ըրջապատին հիւ-
նինքը տուող լաւագոյն հողերը ամուլ
խոսպէն տալիսանքներուն կը վերածնուն

— « Ուշադրութիւն. եթէ երբեք 1970-ական թուականներու սկիզբի տարին - պատրաստուած ատյանները զննէ՞ք »

Հարոնեանի « Արցունքի Հովիտ » թատերգութիւնը, առնուած ազգ. յիշատակի իրաւունքէն, Սոսիէթէ Սալմասթի արահին մէջ եւ Ասլանի դերին մէջ՝ նշանակալից յայտնաբերումներով արժանացաւ իր ժողովրդին անհրաժեշտ ընդունումին։

Հ. Յ. Դ. եւրոպայի կեդր. կոմիտէի
հանգանակութիւնը, Հ. Յ. Դ. փարիզի
Տան համար, կը շարունակէ « Յատույն »
շէկերն ներս յօդուածներով եւ նուիրա-
տուներու ցանկերով: Ընդհ. զուգահ.
Յունիս 30ին՝ 20-470 Փր.: Նոյնպէս կը
վարձակալուի եղբայրական օգնութիւնը
Արատուրուէն Քլոտեմ հայ բեկորներուն,
բայց նուազ թափով:

«ՅԱՌԱԶ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ .—

ԶՈՌԶՈՐԻ ԱՓԻՆ

Գրեց՝ ՄԻՍԱԲ ՄԻՐԶԷ

Ու, օր մըն ալ, այդ օրերուն, Փետրուար ամսուան ջուրտ օր մը, յանկարծ, անսպասելիօրէն քաղաքի ժողովներուն մէջ լսուեցաւ տառու-զուռնայի խը-լացուցիչ ձայները... Ի՞նչ էր պատահած, ի՞նչ էր «տօնային» իմաստը, այս անհնարապատ գրութեան մէջ տառու-զուռնայի⁶...

Քաղաքում, պարտում թրքական
«արի» բանակը յաջողած էր ետ մղել
«Հզոր մոսկովի»-ին բանակները ու առանց
ընդդիմության հանդիպելու հասած էր
էրզրումի դռները... որոնք անկումը ժա-
մերու խնդիր էր: Այսպէս Լ'աւետէլին ե-
կած հեռագիրները:

Ռուսերոյ մէջ, ծայր տուած էր Բան -
ուորական Յեղափոխութիւնը: «Դէպոյ
տուն» կոչեբը իրարու կը յաշորդէին յա-
րաճուն թափով: Ու, ռուս զինուորը իր
զէնքը դէն չլրտած, քառասորակ կը վա-
րդէր գէպի տուն... Լըբովալ ամէն ինչ: Եւ,
սակ, թրքական քանակներու «մեծ

յազմանակը» արեւելեան ճակատներու վրայ: Եւ, ահա՛ ինչո՛ւ տառուկ - զուռ - նայի երեւումը այս սառնամանիք օրե - րուն...

Տէր նշանի ուրախութեան չափը, որ մինչեւ Մաստառի կատարը բարձրացած էր, այժմ, այս դրութեամբ ինքն էր մինչեւ ԿէօլՃիւքի շուրերուն խորը: Իրա՞ն էին այս բոլորը — ռուս բանակներու ետ-դարձը, իրքական բանակներու յառաջ — խաղացումը, մինչ այդ դրաւումն հո — դամասերու լքումը... Իր՞աւ՝ այսքան յուսալից, լուսառնող տեսիլքներու մօտ, յանկարծ, այս ստանալուցէ վոթորկինե-րը... Իրա՞ւ... Իր՞աւ...

— Ի՞նչ ունին ՁԼՖօ, դէմքդ, դիմադիծդ
լաւ չեմ տեսներ, չարժուաներդ արադ,
ճղալին վիճակ մը ունին, Լ՞ին ունին, հի-
ւա՞նք չըլլաւ... կը հարցնէր ազան, կը
հարցնէին իր շուրջիները:

— Բան մը չէ, այս օրերուն քիչ մը
անհանգիստ եմ, սակայն մո չէ. ի՞նչո՞ւն է —

ԼԸ պատասխանելու դոկլզացող ձայնով
 ր :

ՆԵ սակայն, զինուորադրութիւնը, խորդորտորդութիւնը կը չարունակուէր իոյն թափով: Այժմ, աւելի մարդու, նոր ծաղմ ուժերու պէտք ունէին ճակատ ըրկելու, բաց տեղերը լեցնելու համար: Թըքական քայքայուած բանակները պէտք էր վերակազմուէին, պէտք էր այս Աստ-անձատուր պատեհութենէն օգտուէին լանհատուհներու զօրքը միանդամ ընդ-լիշտ դուրս չպարտելու համար «Հայ-նենի սրբազան հոգին»:

Տեղան, տարին աղային «նէֆէր»ը, մէկ երկու թուրք հողագործներ, ինք կըցաւ սուսափել այդ բոլորէն նախ՝ որովհետեւ պարսիկ» էր, ու նաեւ կար իր «յառաացած տարիքը, ասոնց մօտ նաեւ՝ ինչպիսի «ծանր մաս»ը: Այս նոր դրուելու աւելի նպատաւար վիճակ մը կը տեսնուէր իրեն համար, բայց ի՞նչ արեւելէն էր «խը»ը կամ «խրեն»ը, երբ ախարհայլ գոյն, այլ կերպարանք կը ստանար: Երբ, հաւատքի, լուսաւոր հեռանկարներու դիմաց այժմ իր աչքերուն առջեւ ի հոգւոյն խորը կախուած էր յոռեւոյն:

Ինչ կը սպասէր վերապրող Հայու -
Իհան, եթէ թուրքը՝ պարտուած, գերեզ-
անի դուռը հասած թուրքը, դարձեալ
տըր պիտի կենար, դարձեալ իր «իրա-

Լուսինները չուն տէր պլտի դառնար... Հա-
 պա՞ այն միլիոնավոր անլուրավառանձնե-
 րը... որմէ՞ պլտի պահանջէին իրենց
 արդար իրաւունքները... ո՞ր դուռը պլ-
 տի ըստէն՝ գէթ նուազագոյն հաստա-
 րդուն մը ստանալու համար... Ահա՛ Տէլ
 Լշանին հանապազօրեայ մտամտութե-
 րը :

Այո՛ր, հիմա անձնապէս իր վիճակը
էլ ըրար լուրսուցաւ: Այդպիսի նկիւն
մեկնումով ինք փոխարինեց զայն. առե-
կէք իր գործը պէտք ըլլալը ամէն առ-
տու «Վիպլժնի»-ով աղան քաղաքի իր պա-
տենաւորներէն մէկը իւր հետ երկկողմէն երկաթ-
ուղիով զայն: Ու մնացեալ ժամերուն ալ
առանձին թեթեւ գործերը:

Այժմ, նոր պատեհութիւններու լը
ճամբայ մը կար իր առջեւ: Հիմա, օրը
երկու անգամ դիւզէն քաղաք, քաղաքէն
դիւզ՝ ան ալ փառաւոր փայտօնով մը
երթ - ու - դարձ:

Ո՞վ կար, ո՞վ ունէր այդպիսի նը -
պատանաւոր վիճակ մը այդ օրերուն: Կար
է աւելին, այժմ դողցում ծառերուն
լրնար դեղերով քաղաքին մէջ, հետաքը
բլրուիլ անցուղարձով, ծանօթանալ նախա-
մարդոց հետ եւ անոնցմէ քաղել նպատ-
աւոր կամ աննպատաւ տեղեկութիւններ
ուրիշ ծրարներէ մէջ:

նէ որ իւր պահպանել զիւրեք

ՄԱՅՐ ԱՌՈՒ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

— 0 —

Յունիսի Տին, Կիրակի, « Տոն Կարու-
րիկի Ս. Էջմիածնի » :

Հայոց Հայրապետը հանդիսաւոր պա-
տարաւ մացուցեց Մայր տաճարում եւ
կատարեց Հոգեւոր ձեռնարանի 1979 թը-
նակների շրջանաւարտ չորս սարկաւազ -
ների քահանայական ձեռնադրութիւնը :
Ձեռնադրուածներն են՝

1. Վահրամ Սրկ. Տէրտէրեան, ծնուած
Պէյրութում 1957 թուականին, որը վեր-
անուանուած է Տ. Յովնան քահանայ :

2. Հրաչ Սրկ. Օղլուգեան, ծնուած
Պէյրութում 1959 թուականին, որը վեր-
անուանուած է Տ. Արեւ քահանայ :

3. Վաչագան Սրկ. Աւետիքեան, ծըն-
ուած Երեւանում 1957 թուականին, որը
վերանուանուած է Տ. Զատիկ քահանայ :

4. Պարիս Սրկ. Մալեան, ծնուած Երե-
ւանում 1954 թուականին, որը վերան -
անուանուած է Տ. Պետրոս քահանայ :

Նոյն օրը Մայր տաճարում, երեկոյեան
ամբողջութեան աւարտին, Տ. Յովնան,
Արեւ, Տ. Զատիկ քահանաները, լու-
սարարպետ Տ. Յուսիկ սրբազանի ձեռ-
քով ստացան կուսակրօն քահանայութեան
խորհրդանիշ սուրբ վեղարը :

Սոյն նորընծայ քահանաները բոլորն էլ
Հայաստանի քաղաքացիներ, բացի Տ.
Գրիգոր քահանայ Օհանեանից, կոչուե-
ցին հովուական պաշտօնների հայրենի
եկեղեցիներում :

ԴԻՒԱՆ ՄԱՅՐ ԱՌՈՒ

9 Յունիս 1980 թ.

Ս. Էջմիածնի

— այն հազարաւոր տեսակի սերմերուն,
որոնց « ծնունդը » կ'ապահովուի ան -
ձրեւային անտառներուն մէջ, ասոնց մի-
ջոցա :

Ինտոնեզիացի դրաքէտ Մոխթար Լու-
պի, այս խնդիրը արծարծելէ ետք «Սառեթ
Իսթ Էշիս» պարբերականին մէջ, հարց
կուսալ :

— Յոյս կա՞, թէ ժամանակակից մար-
դը օրինակ առնելով « նախնական » ցե-
ղերէն, պիտի վերապէս ըմբռնէ եւ զնա-
հատէ անտառներուն իրական արժէքը :
Մանաւանդ պիտի հասկնա՞յ, թէ արեւա-
դարձային անտառներուն անհետացումով
ընթերցան է որ կ'այլափոխի եւ անոր
հետ կենդանական աշխարհ մըն ալ կ'ան-
հետանայ :

Գրադէտը իր հարցումին պատասխանը
չի տար, քանի չի կրնար վճռական որո-
շումներ տալ, եզրակացութիւններու յան-
գել : Անոր միակ մտածումն է եղած հան-
րային կարծիքին ուշադրութեանը յանձ-
նել յատկապէս Հարաւային Ասիոյ փար-
թաւ անտառներուն ամայացումին իրո -
շումները : Ժամանակակից մարդուն եւ
անոր ստեղծած մեքենաներուն միջոցաւ :

Գրութեան նպատակը՝ զգաստութեան
հրաւէր մըն է միաժամանակ :

Թ. Ա. Թ.

ԳՈՐԴՆԻՈՅ

ԳՈՐԴՆԻՈՅ

ԳՈՐԴՆԻՈՅ (Աթէնք) մէջ, Մայիս 19ին
մեռած է ընկ. Գրիգոր Գրիգորեան : Ծը-
նած էր 1913ին՝ Արեւելեան Թրակիոյ
Չորլու քաղաքը : Եղեռնէն հրաշքով ազա-
տած 1922ին ապաստանած է Արեւմտեան
Թրակիոյ Գոմթիին քաղաքը : 1940ին
մասնակցած է հելլէն - իտալական պա-
տերազմին, յունական բանակին մէջ :
1950ին հաստատուած է Գոթինիա : Կա -
նուէն մտած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան
շարքերը : Ունէր բեմական շնորհ եւ իր
մասնակցութիւնը կը բերէր «Զաւարեան»
կատարարացին : Յուդարկաւորութիւնը
կատարուած է Մայիս 20ին, Գոթինիոյ Ս.
Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ : Երմանիքայի գե-
րեզմանատունը դամբանական մը խօսած
է ընկ. Կարօ Մինասեան :

ԳՈՐԴՆԻՈՅԻ (Յունաստան) մէջ, Մա-
յիս 25ին, նշուած է Մայրերու Օրը, զա-
նազան ձեռնարկներով : Առաւօտեան Ս.
Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ պա-
տարազած եւ քարոզած է Վարուժան Վրդ.
Հերկէեան, զովքը հիւսելով հայ մօր :
Յաւարտ պատարագի, եկեղեցւոյ մէջ տե-
ղի ունեցած է հանդէս մը, կազմակեր-
պուած Թաղական Խորհուրդի եւ Հ. Գ.
Խաչի մասնաճիւղին կողմէ : Բանախօսած
է Մանրիկ Սըրեան : Գեղարուեստական
բաժնէն ետք փակման խօսքը արտասա -
նած է Վարուժան Վրդ. : Մայրերու Օր-
ուան առթիւ ձեռնադրծներու պապար մը
կազմակերպուած է եւ ի նպաստ դպրոցին
սպահոված նիւթական կարեւոր գումար
մը :

ՍԵԼԱՆԻԿԻ Ֆրանսական լիսէի սը-
րահին մէջ, Մայիս 28ին, նշուած են Հ.
Օ. Մ. 70րդ եւ Հ. Գ. Խաչի 50րդ տա-
րեդարձները, կազմակերպութեամբ Հայ
Գթութեան Խաչի Մակեդոնիոյ եւ Թրա-
կիոյ Շրջ. Վարչութեան : Օրուան նա-
խազարձ կարապետ Գառնարեան, բաց-
ման իր խօսքով ակնարկ մը նետած է կա-
նացի մեծ կազմակերպութեան պատմու-
թեան վրայ : Ողջոյնի խօսք արտասանած
է Հայ Կապոյտ Խաչի Շրջ. Վարչութեան
ատենապետուհին՝ Տալիտա Մեքթուլ -
ճեան : Բանախօսած է Կարապետ Գալ -
Փայեան վեր առնելով հայ կնոջ դերը մեր
պատմութեան մէջ : Ծնորհաւորական հե-
ռադիօներու ընթերցումէն ետք օրուան
նախազարձին փակման խօսքով վերջ դրած
է հանդիսութիւնը :

ՊՈՒՐԸ ՀԱՄՈՒՏԻ « Յակոբ Տէր-Մե-
լոնեան » սրահին մէջ, Մայիս 26-27ին,
տեղի ունեցած է Կաթողիկոսարանի «Եր-
նորայի » երգչախումբին համերգը : Ա-
ռաջին երեկոյթին ներկայ եղած են զոյգ
Հայրապետները, իրենց շուրջ ունեան -
լով միաբանական դասը : Յայտարարը
բազկացած է երկու մասերէ՝ հոգեւոր եւ
ժողովրդական : Հոգեւոր երգերու մեկ-
նաբանութիւնը կատարուած է Կոմիտաս

ՓԻՐԻՎԻԷԻ

ՈՒԵՏԱԿԱՆԱՅՈՒԹԵԱՆ ԱՌՈՒԻ

— 0 —

1961ի սկիզբները սկսող տարեկան Դա -
նիէլ Գրանեան կազմած էր հայկ. սկսող-
տական խումբ մը, մօտ երեսուն պատա-
նիներով, Իսթի մէջ : Խումբը օր մը կը
մասնակցէ Փրանսական երիտասարդա -
կան բանակումի մը, որուն պետը, որ
նոյն ատեն փոխ - քաղաքապետն էր Փի-
թիվիէի, իմանալով խումբին հայ ըլլա-
լը, կը յայտնէ թէ քաղաքէն երկու քի-
լոմէթ հեռու կը գտնուի քարայրը հայ
հզնաւորի մը՝ որ կը կոչուի Կրէկուար
տ'Արմէնի : Այդ հզնաւորը 900 տարի ա-
ռաջ եկած է հոս եւ իբրեւ սուրբ պաշ-
տուած ժողովուրդին կողմէ՝ իր բարու -
թեան, ազնուութեան եւ մարդկային ա-
ռաքիւնութիւններուն համար :

Շարաթ մը ետք հայ սկսողները կ'եր-
թան Փիթիվիէի եւ քաղաքապետին ընկե-
րակցութեամբ կ'այցելեն հայ հզնաւորին
խուցը :

×

Յունիս Տին, հայկական նախաձեռնու-
թեամբ ուխտագնացութիւն մը տեղի ու-
նեցաւ դէպի Փիթիվիէ, մասնակցութեամբ
Փրանսացի բարձրաստիճան անձնաւորու-
թիւններու, հայկական կազմակերպու-
թեանց ներկայացուցիչներու, սկսողներու
եւ հոծ բազմութեան : Առաւօտեան,
բացօթեայ պատարագ մատուց Տ. Սե-
րովբէ Վրդ. Աղլեան : Տեղւոյն քաղա -
քապետը խօսք առնելով դրուատեց հայ
ժողովուրդի բարեմասնութիւնները եւ
մաղթեց որ ան տիրանայ իր իրաւունք-
ներուն :

Յաւարտ պատարագի, բազմութիւնը
կանոնաւոր թափօր մը կազմած ուղղուե-
ցաւ դէպի հայ հզնաւորին խուցը, որ
կը գտնուէր հնամաշ եկեղեցիէն մէկուկէս
քիլոմէթր հեռաւորութեան վրայ՝ խիտ
անտառներու սկիզբը : Ուխտաւորներ քա-
րայր մտնելով հետաքրքրութեամբ կը
դիտէին այն խուցը, ուր ութ տարի ապ-
րած էր սուրբը :

Ապա, եկեղեցւոյ շուրջ, կանաչ տարա-
ծութեան մէջ տեղի ունեցաւ դաշտահան-
դէս եւ դործադրութեան գեղարուեստա-
կան յայտագիր մը, ստեղծելով խանդա-
վառ տրամադրութիւններ ուխտաւորնե-
րու հոգիներուն մէջ :

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԳՐԱՃԵԱՆ

Վրդ. Օհանեանի ղեկավարութեամբ, իսկ
ժողովրդական երգերունը՝ Գեորգ Գան -
տահարեանի : Մեներգներով հանդէս ե -
կած է նաեւ սփրանս ժանէթ Գուլուս -
ճեան - Իլանճեան, որուն դաշնակով ըն-
կերացած է Շաքէ Պողոսին - Գազանճեան :
Օրուան յայտագիրը ամբողջութեամբ
բաղկացած է Կոմիտասի երգերէ, վար -
դապետին ծննդեան 110ամեակին եւ մահ-
ուան 45ամեակին առթիւ :

ՍՊԻՏԱԿ ՋԻԱԻՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՎԱՐՊԵՏ ՈՒ ԱՇԿԵՐՏ՝ ԿԱԼԱՆԱՌՈՐ

Օհան՝ կարկուտէ զարնուած նշանի մը
կրեւոյթն ունէր, այնքան թախծոտ, կը
խօսէր ծանր ու կամայ, մինչ Մակա -
բի դէմքին վրայ դո՛հ ու լաւատես բան
մը կար :

— Կը տեսնես, չէ՞, երկնքէն թափած
հեղեղներու անողոք ջարդը մըն է, Մա-
կար :

— Զէ, Օհան, էդ ջարդը մեր հոգիին
մէջ է, մենք արժանի չենք մեր նախ -
նիքներուն : Անոնք չինցին. մենք ալ չի-
նանք Օհան. քանդուածի դէմ՝ չինելով մի-
այն կարելի է պայքարել ըսաւ խալֆան՝
Օհանի ծոռութիւնը շտկելու միամիտ հա-

ւատքով : Ո՞վ գիտէ, մի գուցէ ձգէր փէհ-
լիվաններու ընտանիքը ու նորէն սկսէր
չինել :

— Ի՞նչ, չինե՞լ, եւ Օհանի դէմքին վը-
րայ, աչքերուն մէջ ցատում կար : — Մեր
նախնիները արանական եղած են, խալ-
ֆա, աւելի շատ մտածող էակ չեմ տեսած
կեանքիս մէջ, որքան աւանակը : Այո՛,
այո՛, աւանակներ եղած են, ուղիւս են
իրենց ոսկեթելով ասեղնազործուած փա-
լան առնել կռնակներուն :

— Վաղ անցիր, Օհան, էդ «եալանճի
դարտաշ» կատակներէդ :

— Դուք բոլորդ ալ եալանճի դարտաշ-
ներ ունիք ձեր մէջ : Կրօնք, Հայրենիք,
արուեստ, եալանճի դարտաշներ են, Մա-
կար : Էդ բոլորը մարդուն մէջ հազար ու
մի կատակներ կը խաղան : Կատակ մըն

էր նաեւ իմ շինած տաճարը : Դուն չը-
գիտես, Մակար, էս վանքի վարադոյրին
պատմութիւնը : Կատակ մըն ալ՝ աղբ :
Երեք տարի առաջ, երբ փէհլիվաննե -
րու ընտանիքին հետ քրեւոր դիւղ մը ի-
ջայ, այնտեղ տեսայ այդ վարադոյրին
մէկ կտորը՝ քրեւորի մը էջի փալանին
կարկուտ եղած : Անտոն անունով երի -
տասարդ արուեստագէտ մը շինած էր
այդ վարադոյրը՝ իր երիտասարդ ու գե-
ղեցիկ կնոջը հետ : Ամբողջ քան տարի
աչքի լոյս ու միտք թափած են այդ վա-
րադոյրին վրայ, ն ու ը ր ւ -
սեղնազործութիւնով նկարազարդած են
Քրիստոսի կեանքը : Վանքի շէն օրերուն,
ռուս այցելու մը, որ պտտած է ամբողջ
Իտալիան ու տեսած է արուեստի հը -
րաշալիքները, մեծ խանդավառութիւ -
նով կը խօսի այդ վարադոյրի մասին :
Այդ վարադոյրին մէկ մասը տեսայ,
խալֆա : Էջի փալանին կարկուտին վը -
րայ կար Յիսուսի «Վերջին Ընթերց»ը՝
աշակերտներուն հետ : Զիշդ այն կտորը
ուր կար Յուդային գլուխը Յիսուսին ծը-
ռած՝ «Վարդապետ, միթէ ե՞ս եմ» : Եա-
լանճի կատակ մըն ալ այ՛ս, Մակար : Էջի
փալանին վրայ՝ «Վարդապետ, միթէ ե՞ս
եմ» : Խալֆա, աւանակի վրայ երբեք տե-
սած ես ոսկեթելով ասեղնազործուած
փալան : Այդ մեր նախնիներն են, այդ
ես եմ, այդ դուն ես :

Այս անգամ զայրոյթէն խալֆային ձեռ-
քերը դողացին : Ի հարկէ, ինքն ալ շատ
բան տեսած էր եւ սակայն այդ բոլո-
րին մէջ պահած էր արեւին դէմ կե -
նալու քալութիւնը : Խալֆան կ'ափսո -
սար, կը մեղքնար, որ Օհանը հիւան -
դութիւնով բռնուած էր, ջերմ մը, որ
մարդիկը իրենք իրենց դէմ խօսեցնել կու-
տայ : Օհանը, ջերմէ բռնուածի պէս կը
խօսէր :

— Օհան, ըսէ քանդուած եկեղեցին Հա-
յաստանի մէջ, շատ աւելի արժէք է, քան
ձեռքովը շինած փառաւոր մզկիթ մը Իս-
տամպուլի, Պաղատաի մէջ : Գնա Իս -
տամպուլ, գնա Պաղատա, շինէ մզկիթ -
ներ, բաղնիքներ : Այո՛, այո՛, էջի փալա-
նին վրայ կարկուտուած թանկագին կը -
տոր մըն ալ դուն ինքդ : Քեզ նման ծանր
ճարտարապետ մը էսօր եալանճի դար-
տաշ է եղեր : Զէ, Օհան, որ էսպէս եր -
թայ, Հայոց Աշխարհը կը փլի, կը փլի :
Խալֆան գրեթէ կը պոռար Օհանի ե -
րեսին :

Օհան, կարծես չլսեց խալֆային խօս-
քերը :

Տէր եւ Տիկին Ժան Յովնանեան եւ զաւակը՝ Հրանդ, այլի Տիկին Պամաճեան, այլի Տիկին Յովնանեան, Պամաճեան, Յովնանեան, Յանէտանեան, Ալլալերդ - եան, Չոքարեան, Չարաքոյլու, Պառաւեան եւ Աթալի ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ-մօր, քրոջ, մօրաքրոջ, ազգականին եւ խնամիկին՝ **ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՀՐԱՆԴ ՅՈՎՆԱՆԵԱՆԻ** (ծնեալ Վերգին Ալլալերդեան) մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 27ին, Բերթէլլ:

Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի Չոքարեանի, Յունիս 2, ժամը 10:30ին Արքիմիտրի Ս. Պօղոս - Պետրոս եկեղեցին ուրիշ մարմինը կը փոխադրուի տեղւոյն գերեզմանատունը:

Մահազոյ չտաքորներէն կը խնդրուի ներկայ իրեն այդ նկատել:

ՅԱՌԱՋ. — Մեր ցաւակցութիւնները ողբացեալին գաւիին եւ խանութան ընտանիքին:

ԿՈՒՋՈՒԻ

Միջին տարիքի հայ տիկին մը որ հոգ տանի հայ տիկնոջ մը, թեթեւ կերակուրներ ալ պատրաստել դիտնայ:

Լաւ սենեակ, ուտելիք եւ վճառում: Հեռախօսել 757-40-42 ժամը 8էն 9 — 13էն 14 եւ 19էն վերջը:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՆԿԵՊԱՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Տէրեմար Գալէզեան, փոխան ծաղկեպսակի 500 ֆր. կը նուիրեն Մարտիկի Հայ Մշակույթի Տան՝ Արծրունի Զբոսայգեանի մահուան առթիւ:

(Մասնաւ «Յառաջ»էն):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ Ուխտի Օրուն եղած նուէրներ. —

Տէր եւ Տիկին Ս. Ղազարեան 3000 ֆր., Տէր եւ Տիկին Ս. Պապայեան 500, Տէր եւ Տիկին Ս. Ժամկոչեան 3000, Տէր եւ Տիկին Ս. Կուտարեան 1000, Տէր եւ Տիկին Ս. Մինասեան 600, Փրատոյի Ս. Սահակ - Մարտիկ եկեղեցի 1000, Ս. Առաքելեան (Պոլէնէն), Ս. Բաղդասարեան, Ս. Մարմարեան 500ական, Ս. Համբարձումեան 400, Պօմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղ., Սէն Ժեռոմի Ս. Սահակ - Մարտիկ եկեղ 300ական, Ս. Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցի 200, Կարապետեան ընտ (Լա Սիոթա) 300, Ս. Բինոսեան, Չարաքոյլու 200ական, Օր. Մասո ձեղալեան 500, Մարիքեան 100, եւ հանգ. Պր. Վաղարշակ Ապարեանի յիշատակին 200, Զօրէքեան, Ս. Զոնիքեան, Ս. Միլլեան, Էդիլիւիան 150ական, Փրատեան, Զոնիքեան, Զօնիքեան, Փօլ Պէրպէրեան (Սէն Լու), Պր. Փափաղեան, Զ. Արքանեան, Կարապետեան ընտանիք (Լա Սիոթա), Տիկին Ս. Ժամկոչեան 100ական ֆր.:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՓԱՐԻՋԱՆԱՅ ՏԻԿԻՆԱՅ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆ. ՄԱՐՄԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՆԱՆԻՍԷՐ՝ **ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 7ԻՆ**

ՄԵԾԱՐՄԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Նուիրում

ՍԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԵԱՆԻ

Ծննդեան 100ամեակին Ուրբաթ, Յունիս 4, ժամը 20:30ին, Հայ Մշակույթի եւ Արուեստի Կեդրոն՝ 6, Cité Wauxhall — 75010 PARIS Պ. ՇԱՀԷՆ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ Երեսնի Ս. Սարեան տուն-քանդարանի տնօրէն

Կը խօսի եւ կը լուսարձակէ մեծանուն նկարչի կտաւները:

Մուտքը ազատ է

URGENT - Offre d'Emploi

Important organisme social employant près de 100 personnes, recherche pour son siège à Paris, par-faite Sténo-Dactylo, capable prendre sous la dictée, dynamique, ouverte à l'initiative. Avantages sociaux. Connaissance de l'arménien apprécié e. Tél. : 281-17-80.

JACQUES CHELELEKIAN HAVAS VOYAGES

vous propose

VOYAGES ARMÉNIE 80

PATRICK CHELELEKIAN

ACCOMPAGNATEUR DU VOYAGE

LUNDI 11 AOUT - LUNDI 25 AOUT 4.080 FR.

calendrier des départs de Marseille

DEPART	RETOUR	PRIX
Lundi 25 Août	Lundi 08 Septembre 80	4 080 FR
Lundi 1er Septmbre	Lundi 15 Septembre 80	4 080 FR
Lundi 08 Septembre	Lundi 22 Septembre 80	4 080 FR
Lundi 06 Octobre	Lundi 20 Octobre 80	3 480 FR
Vendredi 07 Novembre	Jeudi 20 Novembre 80	3 480 FR
Lundi 29 Décembre 80	Lundi 12 Janvier 81	3 480 FR

INSCRIPTION 45 JOURS AVANT LA DATE DE DÉPART

renseignements et réservations

CHELELEKIAN

Jacques

VOYAGES WASTEELS

87 la Cançbière 13001 MARSEILLE
tél. (91) 95 90 12

Organisation : HAVAS VOYAGES Lic. 97

ԱՄԱՎԵՐՁԻ ԶԱՆԴԵՍ

Սէն Ժեռոմի Ս. Սահակ - Մարտիկ եկեղեցւոյ Թաղականութեան եւ Հ. Բ. Բ. Միութեան հովանաւորութիւնը վայելող թաղի հայկ երկօրեայ դպրոցի ամա - վերջի հանդիսութիւնը Շաբաթ, Յունիս 5, ժամը 21ին եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

Յայտագրին մաս կը կազմեն արտա - սանութիւններ, ժողովրդային խմբային պարեր, երգ, մէկ արարով մանկական թատերախաղ մը « Գառնուկ »:

Կը հրաւիրուին թաղին եւ շրջակայի բո - լոր ընտանիքները եւ ծնողները, քաջա - լերէլու համար տարուած մէկ տարուան աշխատանքը:

Կը հրամցուին զովացուցիչ ըմպելիներ:

COLLEGE ARMENIEN

SAMUEL MOORAT

Les inscriptions pour l'année scolaire 1980 - 1981 sont ouvertes.

Le Collège admet les élèves internes et externes dès les classes élémentaires jusqu'à celles des sections B. C. D. du Baccalauréat.

Les jeunes filles uniquement externes sont également admises.

S'adresser à la Direction pour tous détails concernant les inscriptions.

DIRECTION COLLEGE ARMENIEN
26, Rue Troyon — 92310 Sèvres
Tél. : 534-68-28

« Յ Ա Ռ Ա Ջ »

Կը նուիրեն

Մարտիկի Պ. Ա. Տէր-Չարաքոյլուի մէկ տարեկան « Յառաջ » կը նուիրէ Պ. Ար - տաւազդ Համբարձումեանի (Էջո ան - փրովանս):

Ի ՅԵՇԱՍԱԿ

Տիկին Տիկունի Սերէնիկեան 100 ֆր. կը նուիրէ « Յառաջ »-ին, ի յիշատակ Կա - պոյտ Խաչի Ժրջան անդամուհի Մարտի Ստեփանեանի:

X

Վաղանտէն Տէր եւ Տիկ. Գապայեան « Յառաջ »-էն տեղեկանալով իրենց սիրելի ազգականին՝ Յարութիւն Պոսիկոֆի մահ - ուան լուրին, անոր յիշատակին 60 ֆր. կը նուիրեն « Յառաջ »-ին:

OFFRE

Très grandes possibilités pour V.R.P. bien introduit pour diffuser, en actualisation, des robes jeunes, du sportswear, et des robes grandes tailles

Prix compétitifs

Téléphoner :

REGINE NOBLER

- 236. 55. 76 -

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Յրանսահայ Գրողներու Ընկերակցու - թեան դասախօսական ցերեկոյթը Սեպտ. 28, Կիմէի սրահը նուիրուած Սովետ. դրականութեան 60ամեակին, մասնակ - ցութեամբ Երեսնէն՝ Վարդգէս Պետ - րոսեանի, նախագահ Գրողներու Միութեան, Ստեփան Կուրաթեանի, խմբակր Գրական Ամսագրի, Սիրվարդ Մարտի - եանի, ամուսնւոր, ժողովրդ. արուես - տագիտուհի:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Վաղանտի մասնակցու - ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամու - հիները Հինգշաբթի, Յունիս 3, ժամը 20ին նոյն հաւաքատեղին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի տեսչութիւնը շնորհակալութեամբ տա - ցած է 200 ֆր. Պ. Պօղոս Արքուամեանի (Մարտիկ) Զարեհ Մուքաֆեանի յիշատակին:

X

Ջերմապէս կը խնդրենք, անկամ մը եւս, որ Սամուէլ - Մուրատեան վարժարանին կամ այլ նպատակներու համար « Յառաջ »-ի միջոցաւ եղած նուէրները ըն - լան « Յառաջ »-ի ամուսնով երբ չէ՞րդ կը զրկուին: Զէքերը ընել խնդրոյ առարկայ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՆՈՒՆԵՆ: Կը ցաւիք որ քանիցս ստիպուած ենք կրկին այս պարագան հակառակ անոր որ պատճառը շատ յստակ է՝ հաշուական բարդութիւն - ներ չստեղծել « Յառաջ »-ի վարչութեան: Միթերեան վարժարանի չէքեր կու - բելի է շարադրել:

Rénovation Collège Arménien S. Moorat
26 Rue Troyon — 92310 SEVRES

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՍ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԵՍ

Յունիս 6, Կիքակի ամբողջ օրը

Մոմուրանսիի Հանգստեան Տան դարաստանին մէջ:

- Վիճակահանութիւն՝ մեծ պարգեւներով:
- Չանաղան հետաքրքրական խաղեր ու ժամանց:
- Գեղարուեստական ճոխ յայտագրի՝ մասնակցութեամբ Փրանսահայ ծանօթ արուեստագէտներու եւ խումբերու:
- Արեւելեան եւ եւրոպական ճաշեր՝ արագ սպասարկութեամբ:
- Ընտանեկան հաճելի եւ ջերմ մթնոլորտ:

Մուտքը ազատ է

X

Մոմուրանսիի երթ-ալու համար. —

Prendre le train de la Gare du Nord, descendre à Enghien-les-Bains et puis prendre l'Autobus No 6 et descendre à l'arrêt Grosly.

ԵՐԿԻՐ ԵՒ ՄԾԱԿՈՅԹ ORGANISATION TERRE ET CULTURE

7, RUE DU FBG. ST. HONORE — PARIS 75008

IV-eme Campagne de Travail - Eté 1980

MISE EN VALEUR DES DOMAINES ARMÉNIENS D'IRAN DU NORD

Séjours de 2, 4, 6, 8 Semaines
Juillet et Août, 4 Stations Fixes

STATIONS PERIFERIQUES SUPPLEMENTAIRES

Stations de séjour installées dans les grands monastères (ST. THADEE et ST. ETIENNE) et dans les villages, à peuplement arménien. Rotation assurée dans la mesure du possible

RENSEIGNEMENTS ET INSCRIPTIONS -

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ -

PARIS : K. Kevonian, 702-99-45

LYON : I. Baravian, 849-90-62

MARSEILLE : S. Sarkissian, 52-18-75 BRUXELLES : P. Isbendjian, 537-86-41

Fonds A.R.A.M

ՕՐՈՒԱՆ
ԴԵՊԲԵՐԸ
ՆԱԽԱԳԱՀԱԿԱՆ ԸՆՏՐԱՊԱՍՏՔԱՐ

ՓԱՐԻԶ
ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԵԱՆ
ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԵՍԸ

ԵՐԵՒԱՆ <=> ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՍԻՊ
ԵՐԵՒԱՆ (Արմենիա, Յուճիս 25-26)

- ՄԱՐՍԵՅԼ -
'Avenue du
24 AVRIL 1915 -
Génocide Armenien,

ԹԵԿՆԱԾՈՒՆԵՐԸ ԿԸ ՀԱՏՆԱՆ

ՄԻՇԵԼ ՏԸՊՐԷՆ ԱԼ ԿՈՒԶԻ
ՖՐԱՆՍԱՆ ՓՐԿԵԼ

Այսին քան երբեք կրնայ յիշուիլ առ իսկ խօսքը « մահէն ետք, պարապը չէ, որ զիս կը մտահոգէ այլ՝ շատ-լեցունք »: Արարեւ, չէր բաւեր որ մեծամասնութիւնը ի վիճակի չէ մէկ թեկնածու ներկայացնելու այլեւ Կօլլիստ կուսակցու - թիւն իսկ համաձայն չէ մէկ թեկնածուի լաւը եւ արդէն հրապարակ իջած է նախ- ին նախարարապետ՝ Միշէլ Տըպրէ, վանդի « Ֆրանսայի ինքնիշխանութիւնը բաներ ու - ինքն լաւ լիք, զորս միայն եւ կրնամ ըսել »: Այսպէսով մէջ է, որու քաղաքական է որ Տըպրէ մամուլի իր ասուլիսին յայտ- նեց թէ թեկնածու է նախագահութեան: « Թեկնածու եմ մինչեւ առաջին կամ երկ- յորդ շրջանի իրիկունը: Պարտականու - թիւն էր առաջին դիմի վրայ դալ, կը խորհիմ թէ առաջին դիմի վրայ եմ, եմ եւ կը մնամ »:

Այս թեկնածութիւնն ալ ուրեմն Շի - րաքի դէմ է նախ եւ առաջ: Գաղով ՀՀՀԻ առ այժմ իր բաները կ'ըսէ թէ այդ թեկնածութիւնը անձնական բնոյթ ունի:

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԻ ՄԸ
ԱՆՏԱՆԵԼԻ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐԸ

Ինչպէս միշտ ժողովուրդն է տուժողը, մասնաւոր աշխատաւոր դասը, ան որ մեթո կ'առնէ ամէն օր: Եւ բոլորը հա - մայն են, որ մեթոյի ուղեւորներու ներկայութիւնը օրուան գործադուրը ան - նախընթաց հետեւանքներ ունեցաւ քա - ղաքին մէջ, ուր խնդումները երթեւեկը անդամաւոր ըրին երկար ժամեր, մա - նաւանդ կէսօրէ ետք՝ Ռեփուպլիք - Պաս - թիլ եւ իրիկունն դէմ ամէն կողմ: Ասոր պատճառներէն մէկը կը նկատուի նաեւ օրուան թուականը՝ Յունիս 30, արձա - կուրդի մեկնումներու նախօրեակ:

Ինչ էր ուղուածը՝ 104 օր հանգիստ տարեկան փոխանակ 911, այսինքն երկու - օր շաբաթ: Երեքշաբթի փարիզեան մա - մուլի որոշ օրգաններ անընդունելի կը դնեն այս շաբաթը, որու դրդապատ - ճառը կենսական իսկ չէ:

Բազմաթիւ այլ յօդուածներ, կը նկա - րագրեն Փարիզի վիճակը, Ռեփուպլիքի « Ժողովը » մինչ վարձակառքի (Թաք - օն) վարորդ մը կը հաստատէ թէ քսան տարի է այդպիսի բան չէր տեսած:

ԱՆՔԱՆՔ ՏՈՐՈՒ

ՇՄԻՏ Մոսկուա հասած է առջի օր եւ առաջին ամիսը իսկ, վճռական շեշտով ըսած է Բրեժնեւի « Վատահ եմ, որ պի - տի օժանդակէք կենսական ձեւով այն վտանգաւոր տաղանային զոր կ'ապրինք, եթէ կարենայիք յայտարարել որ Աֆղա - նիստանէն քանի մը խորհ. զօրքերու քաշ - ուիլը սկիզբն է յարատեւ շարժումի մը, որ պիտի շարունակուի մինչեւ ամբող - ջական մեկնումը բոլոր միաւորներուն »:

ԽՄԲ. — Ստորեւ կը հրատարակեմք, Սարեան Թանգարանի տնօրէն՝ Շահէն Խաչատրեանի բացման խօսքը (Փրանսե - րէն), Մ. Սարեանի ցուցահանդէսին առթիւ (արտասանուած, Փոնփիտու կեդ - րոնը երեքշաբթի, Յունիս 24ին) հեղի - նակին իսկ կողմէ քարգմանուած:

Մարտիրոս Սարեանը արդէ հայկական գեղանկարչութեան նահապետն է: Իր երկարամեայ եւ իմաստուն կեանքը նա ամբողջութեամբ նուիրել է իր երկրին՝ Հայաստանի, դարձել հայրենի բնութեան գեղեցկութիւնների ինքնօրինակ երգիչը: Թողել է հսկայական ժառանգութիւն, չորսը չորս հազար գեղանկարչական եւ գրաֆիկական երկեր:

Յիսուսներկու տարի առաջ, Փարիզում կազմակերպուել է Սարեանի առաջին ան - հատական ցուցահանդէսը: Այն ժամա - նակ, ժերար պատկերասրահում ցուցա - դրուել է նկարչի միայն 1925-27 թուա - կաններին ստեղծած նկարները: Ինչպէս յայտնի է, այդ ցուցահանդէսի գրեթէ բոլոր գործերը ցուցակների տունդարձի ճանապարհին, նաեւ վրայ ծագած հըր - դեհից:

Յետագայ տասնամեակներին, Ֆրան - սիայում կազմակերպուած սովետական արուեստի, ինչպէս նաեւ « Ուրարտուից մինչեւ մեր օրերը » եւ « Փարիզ - Մոս - կուա ցուցահանդէսներում ներկայաց - ուել են Սարեանի մի շարք ստեղծագոր - ծութիւնները:

Ներկայ անհատական ցուցահանդէսը նուիրուած է արուեստագէտի ծննդեան հարիւրամեակին: Թէեւ այն մեծ չէ քա - նակութեամբ, սակայն ընդգրկում է վար - պետի ստեղծագործութեան բոլոր շրջ - ջանները, սկսած 1902ից, մինչեւ 1972ը: Ցուցահանդէսը հնարաւորութիւն է ըն - ձեռնում ամբողջական գաղափար կազմել այս բացառիկ ինքնուրոյն նկարչի ստեղ - ծագործութեան մասին, նկարիչ, որի ան - դուլ որոնումներն ու գեղարուեստա - կան նոր ու համարձակ ձեւերի յայտնա - բերումները դարձրին նրան մեր դարի խոշորագոյն վարպետներից մէկը:

Ամէն մի երկիր ճանաչուած է իր լաւա - գոյն գաւակներով, որոնք իրենց մէջ իւր - տացնում են մայր ժողովրդի ու ժամա - նակի ոգին: Սարեանի արուեստի միջով կարելի է ճանաչել նրա կողմից անհա - մանօրէն սիրուած երկիրը, վերածնունդ Սովետական Հայաստանը:

Թոյլ տուէք, շնորհակալութիւն յայտ - նել ժողովրդի Փոնփիտու ազգային մշա - կոյթի ու արուեստի կենտրոնի ղեկա - վարութեանը, Արդի Արուեստի Թանգա - րանի տնօրէն՝ Փոնթիւս Հիւլիէին, ցու - ցահանդէսի պատասխանատու Ստանիս - լաւ Զատորային, Սարեանի փարիզեան այս ցուցահանդէսի կազմակերպման հա - մար:

պետական Թատրոնը կը վարէր: ԻՍՐԱԵԼԻ նախարարապետը սրտի նոր տաղնապ մը ունեցաւ Քնեսէթին (Խոր - հըրդարան) մէջ, ուր քուէարկութիւն կ'ըլլար երուսաղէմի միացման օրէնքին չորսը: 150 ՄԵՍՅ ՊԱՏԱՆԻ ՄԸ «գուարճանա - լու» համար զէնք պարգած է եւ վիրա -ւորած մանկապարտէզի երկու մանուկ - ներ:

Գորիս - Բաքու օդանավային ուղիդ գիծը սկսած է բանիլ: Լեռնային Զանգե - ղուրի աշխատաւորները՝ որոնք ցայժմ կ'օգտուէին երկաթուղիի եւ կառքի փո - խադրական միջոցներէն, այսուհետեւ կ'արեւելան իրենց նաւ-40 օդա - նաւով 70 վայրկեանէն հասնիլ Բաքու:

« ԲԱՁ ՆԱԶԱՐ » ՏԵՍԷՆ ԱՆԻՄԷՆ
ՊԱՏՐԱՍՏ Ե ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԵՐՈՒ

« Հայֆիլմ » արուեստանոցին մէջ « ԲաՁ Նազար » հայկական ժողովրդական հէք - տեղի ունեցած տեսէն անիմացիոն հա - տանքները վերջ գտած են: Բեմադրիչներ Ռոբեր եւ Լիւդմիլա Սահակեանցի նման - օրինակ ժապաւէսները արժանացած են քննադատներու բարձր գնահատանքին: Ինչպէս ծանօթ է, վերջերս Կիւեի մէջ տեղի ունեցած տեսէն անիմացիոն հա - համութեանական 7րդ փառատօնին լա -ւագոյն ժապաւէսը նկատուեցաւ հայ բե - մադիրներու « Միների ժողով » ը՝ Խնկո Ապէրի (Աթաբէկ Խնկոյան) նոյնանուն հէքեաթի հիման վրայ:

ԵՐԵՒԱՆԻ ՆՈՐ ՀԻԻԱՆԴԱՆՈՅԸ

Երեւանի Նոր Արէշ Թաղամասին մէջ կառուցուող հիւանդանոցը Հայաստանի ամէնէն մեծ հիւանդանոցը պիտի դառ - նայ: Արդէն իսկ կը բանի ընդհանուր համադրոյթին մաս կազմող բժշկական ուսումնարանը: Հիւանդանոցը, որ ամ - բողջութեամբ կը սկսի բանիլ 1982ին, կ'ունենայ չորս շէնքեր, իւրաքանչիւրը 250 մահճակալով եւ նոյն ատեն կը ծա - ռայէ Երեւանի բժշկական ուսումնական հաստատութիւններու ուսանողներու գործնական ուսուցման:

ՀԱՅԵՐԷՆ-ՊՈՒԼԿԱՐԵՐԷՆ ԵՒ
ՊՈՒԼԿԱՐԵՐԷՆ-ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՄԸ
ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՏ

Սոֆիայի Կլիմենտ Օբրդուիի Համալսա - րանի արեւելեան լեզուներու ամպլոնը հրատարակած է հայերէն - պուլկարերէն եւ պուլկարերէն - հայերէն բառարան մը, չորս հազար բառով, նախատեսուած՝ ուսանողներու համար: Բառարանին հե - ղինակն է Եղուարդ Սեւեան, որ տալը տարի է հայերէնի դասախօս է Սոֆիայի համալսարանը:

ՓՈՒԹՊՈՒ
ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ 43ՐԴ ԱՆՈՅՆՈՒԹԻՒՆ

Յունիս 30ի մրցումներու արդիւնքներն են. —
ԲԿՍՍ — Տորպեդօ 4-1
Դինամօ (Թ) — Շախտեօր 3-0
Դինամօ (Կ) — Պախտակօր 1-0
Զերնմորեց — Կարլաթ 2-1
Կարպատներ — Բարաաա 3-1
Կուբան — Նեֆթչի 2-1
Դինամօ (Մինսկ) — ԲՍՍ 1-3

ԹԱՂԱՊԵՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ
ՎԱԵՐԱՅՈՒՅ ԱՌԱՋԱՐԿԸ

Ինչպէս գրած էինք Յունիս 25ի մեր թիւով, Մարտէյի երեսփոխան - քաղա - քապետը առաջարկած էր որ Պօմոնի մէջ, Շրմէն առ Սէն-Ժիւլիէնի այն մասը, որ կ'երկարի Թրալիքս Դար - Բատուի - զէն Պօմոն, մկրտուի « Ապրիլ 24, 1915 » անունով: Կը մնար Թաղապետական Խոր - հուրդի վաւերացումը, ինչ որ կատար - ուեցաւ Երկուշաբթի օրուան նիստին: Արձազանդելով այդ վաւերացման, Ե - րեքշաբթի, Յունիս 1ի Փրավանսալը կը գրէ. — Կասթոն Տէֆէն ուղեց անձնապէս մեծարել Մարտէյի հայ դաղութը « աշ - խատանէր եւ պարկեշտ », որու Սաղա - պետութիւնը մեծարանքը կ'ընէ Թէն - Ժիւլիէն Ալբրիսի մէկ մասը մկրտելով ցեղասպանութեան թուականով: Քաղա - քապետը աւելցուց որ առաջարկած է նաեւ « Մանուշեան խումբի » (Ֆրանս. Դիմադրութեան հերոս) անունը տալ ու - րիշ ճամբու մը որ կը մնայ նշանակել: Մա - նուշեան, գնդակահարուած է Գերմանա - ցիներուն կողմէ իբրեւ Հայ եւ Ֆրան - սացի հերոս, ճշգրտ է Կասթոն Տէֆէն եւ ոչ մէկ քաղաքական կուսակցու թիւն կրնայ փորձել իրը ընել »:

ԱՄԷՆԷՆ ՀԱՏ ՕՏԱՐ ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ
ՎԱՅԵԼՈՂ ԵՐԿԻՐԸ՝
ԹՈՒՐԳԻՍ

Պրիւսէյի մէջ կրկին կը խօսուի Թուր - քիոյ անդամակցութեան մասին Հասա - րակաց Եւրոպայի եւ այդ առթիւ Լը Մոնտ Յունիս 1ի իր թիւին մէջ տեսակցութիւն մը հրատարակած է ճարտարարուեստի թուրք « մեծ » ի մը հետ՝ Վեհպի Գոչ: Կենսագրական գիծերուն մէջ կը յիշուի թէ Վեհպի Գոչ, 1917ին, 17 տարեկանին կը համոզէ հայրը որ նպարեղէնի խա - նութ մը բանայ, Անգարայի մէջ ու այդ խանութէն մեկնելով հասած է այսօր շի - նանիթերու մեծ ձեռնարկութեան մը, արտածում - ներածումով Գոչ Հոլմինի Քրեմլինի, որ շինանիւթէն դատ կ'իշխէ այսօր կայսրութեան մը վրայ՝ երկաթ, պողպատ, էլեկտրոնիկ, շարժիչ, ձայնա - սփիւռ, հեռատեսիլ, դրամատուն, զրօ - սաշրջիկութիւն, ապահովութեան ընկե - րութիւն, եւն., եւն.: 1978ի վերջը՝ 1,2 միլիարդ տոլար աֆֆիփ: Այս մարդն է, զոր Լը Մոնտ կ'որակէ « Անիշիլի մը, Թուրք Ֆորտ մը », որ յայտարարած է փարիզ - եան օրաթերթին թէ Թուրքիա ժամ առաջ պէտք է մտնէ եւրոպական Հասարակա - պետութեան մէջ:

Տեսակցութեան կողքին կը յիշուի թէ Թուրքիա այն երկիրն է աշխարհի մէջ, որ ամէնէն մեծ օտար օգնութիւնը կը ստանայ: Նոր ձեռք ձգած է 1,6 միլիարդ տոլարի փոխառութիւն մը միջազգային դրամական Հիմնարկէն, որ կ'աւելնայ այլ ձեւերով տրուած 2 միլիարդ վրայ: Վարկերու բարձր սակը կը ստիպէ նա - խարարապետ Տէմիրէլը որ սեղմ պիւտճէ մը մատակարարէ ինչ որ կը նշանակէ նուազեցնել նպաստները ազգայնացած ճարտարարուեստներու, զեղչ հանրային ծախքերու, արժեւորում պայքարելու համար անգործութեան դէմ որ 20 առ հարիւրի հասած է:

ՕՐՈՒՍՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՇՈՒՐՔ՝ ՏԵՍԱԿԵՏՆԵՐ

Արեւմտեան Երկիրներու Մեջ
ՍՓԻՒՌՔԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ԳՈՅԱՏԵԻՄԱՆ

Հարցին Շուրջ (*)

Գրեց՝ Ա. ՊԵՏԼԵՐՆԱՆ

(Պատմ. Գիտութիւններու քեկնածու)

Ծանօթ է թէ Բ. Համաշխարհային Պատերազմէն յետոյ ժողովուրդներու փոխ-յարաբերութիւնները հրահրող խոր յեղաշրջումները հետզհետէ տարածուող ազգայնական շարժում մը յառաջ բերին եւ ի տես այս եղելութեան մօտ կէս դարէ ի վեր չմած Արեւմտեան երկիրներու Հայութիւնն ալ չկարենալով երկար ժամանակ հանդիսատես մնալ այս երեւոյթին հետզհետէ այն յորձանքին յանձնուեցաւ զոր պիտի կոչենք ազգային գիտակցութեան վերագործումը:

Արդարեւ, կ'արժէ 1920 - 1960 թուականներու միջեւ երկրաբանական արեւմտեան երկիրներու մէջ լոյս տեսնող Հայ թերթերը թղթատել տեսնելու համար թէ 1915 - 1920ի միջեւ իրենց հայրենիքէն արժատախիլ եղած ու ակամայ օտար ափերու վրայ նետուած Հայ մտաւորականները ինչ անուր ճիւղեր ընելու դատապարտուած են ազգային գոյութիւնը սփռելու մէջ պահելու համար: Անոնց միջոցները անբաւարար են եթէ ոչ անգործ, բաղդատմամբ քաղաքակրթութեան մշակոյթի տէր Արեւմտեան օտար տարրերը կրնան եւ ձուլելու վերջապահ միջոցներուն հանդէպ: Այսպիսի կիսկատար միջոցներով մաքստելէ յետոյ է որ այսօր օտար երկրներու տակ ծնած, մեծցած եւ ուսանած Հայ երիտասարդութեան մը դեռ Հայ իրականութեան կառուած մէկ մասնիկը յանկարծակիօրէն հրապարակ կ'ընէ ի մեծ զարմացումն այն հիւրերնալ տէրութիւններուն, որոնք վստահաբար հաւատացած էին որ երկու սերունդ յետոյ թալէպտ - էնվէր - ձէմալ երբեք չեն երթնալու արեւմտեան օտար ծրագիրը պիտի ամբողջանար վերապրողներու շահաւորներուն հիւր - ընկալ երկիրներու մէջ վերջնական ձուլումով:

Յետ - պատերազմեայ եւ օտար երկիրներու ծնունդ՝ Եւրոպայի եւ Ամերիկայի ներքին այս սերունդը, յաճախ իր մայրենի լեզուին կամ քիչ տեղեակ է եւ կամ բնաւ տեղեակ ալ չէ: Բացառութիւնները կը յարգենք, եւ մանաւանդ ամէն գնահատանքի արժանի կը դատենք այն բոլոր ծնողները որոնք Արեւմտեան երկիրներու այլապէս դժուարութիւններու դէմ պայքարելով յաղթած են իրենց տղոց հայերէն գրել, կարգալ եւ կամ առ - նուազն խօսիլ սորվեցուցած են:

Չանպակաս դժուարութիւններու մէջ մեր կա-

տարած ճամբորդութիւնները մեզի մօտէն ծանօթանալու հնարաւորութիւններ ըն - ծայած են արդէ սփռուած Հայ աշխարհային հոսանքներու եւ շրջանակներու պատկա - նող երիտասարդներու հետ: Բայց եւ այնպէս Եղեռնէն ի վեր սահող աւելի քան 60 տարիներու ընթացքին հաւանաբար շատ աւելի արդիւնաբեր դործունէութիւն մը ձեռք բերել կարելի պիտի ըլլար եթէ կատարուած ճիշդըր ալ ուղղութեամբ նախատեսէին եւ յամառութեամբ շարունակուէին: Ահաւասիկ այս խնդրին առնու - չութեամբ եւ նաեւ անոր ծնունդ տուող յարակից խնդիրներու մասին է որ կ'ուզենք այսօր անդադրաւոր ինչ որ մեր կարծիքով Սփիւռքահայութեան վերա - կազմութեան եւ վերածնունդին համար անմիջական պահանջ է:

X

Շատերու պէս մենք ալ հոս կամ ալ ուր Հայութիւնը հետաքրքրող ժողովներու ներկայ եղած ենք եւ ականատես թէ դեռ ինքզինքը Հայ իրականութեան մէկ մասնիկը նկատող երիտասարդներ քանի մը խօսք հայերէնով արտայայտուելէ յետոյ անմիջապէս կ'ըսեն « Հայերէն քիչ գիտեմ, Փրանսերէն կամ անգլերէն պիտի խօսիմ եւ արտայայտուիմ »: Այս դեպք - քով սերունդ մը յետոյ արտասահմանի մէջ հայերէն գիտնալը առանձնաշնոր - հում մը պիտի ըլլայ եւ կամ Միջին Արե - վելքէն յետագայ տարիներուն դադիւր - ներու մենաշնորհը պիտի դառնայ: Ան - շուշտ յիշենք նաեւ թէ շատ փոքր թիւով օտարներ ալ հայերէն լեզուն սորվել պի - տի փափաքին որոնց համար ալ հայեր - րէնը շատ անգամ ասպարէզի միջոց մը կրնայ ըլլալ: Նկատի առնելով թէ լեզ - ուին դերը Սփիւռքի գոյատեւման հար - ցին հետ շատ սերտօրէն կապուած է եւ կ'ապրինք շրջան մը ուր մեր սփիւռքի կեանքը նոր յեղաշրջումներու նախօրեա - կին կը գտնուի Մերձաւոր Արեւելքի մէջ տեղի ունեցող բացառիկ քաղաքական դէպքերուն պատճառով, աւելորդ է իսկ նշել թէ այժմէն իսկ որքան անհրաժեշտ է արմատական միջոցներու դիմել Սփիւռ - քի ապագան հաստատուն հիմերու վրայ կառուցանելու համար: Այս պարագան միջոցէ մը ի վեր մտատանջութեան մատ - նած է ազգասէր հայրենակիցներ: Ոմանք կը կարծեն վարժարաններու բացումով զոհացում տուած ըլլալ այս պահանջին, ուրիշներ « Պրանսահայ Կեդրոնական

Մարմին », « Ամերիկեան Արմէնիք Ա - սամպլի » կամ անոնց մօտ անուն - ներ կրող նոր կազմակերպութիւններով կը կարծեն դժուարութիւններուն դէմ մէկ մասը հարթած ըլլալ:

Կարելի չէ ժխտել սփիւռքի մէջ բաց - ուած կամ բացուելիք Հայ վարժարան - ներու ունեցած կամ ունենալիք դերը Հայ իրականութեան մէջ: Բայց թէ՛ Մեր - ձաւոր Արեւելքի եւ թէ՛ Արեւմտեան եր - կիրներու մշակութային կեանքի պայման - ներուն քիչ թէ շատ տեղեակ ըլլալով, դժուար կը թուի մեզի հաւատալ թէ քա - նի մը Հայ վարժարաններու բացումով արեւմտեան սփիւռքի դիմագիծը կարելի է Հայ պահել եւ կամ աւելի ճիշդ յետա - դայ սերունդները Հայ իրականութեան հարցերու նկատմամբ նախանձախնդիր պահել:

Միջին Արեւելքի ընկերային պայման - ները որոնք արդէն բոլորին ծանօթ են, ցարդ թոյլարեցին վերապրողներու այլ շրջաններու շտապողներուն Հայ մնալ, բայց երբ այսօր այլ սերունդը Ամերիկա կամ Աւստրալիա կը դադիւր, անոնց յա - ջորդող սերունդները մեծ մասամբ եր - կու սերունդ կրնան դիմանալ: Քանի մը Հայ վարժարանի բացումը ոչ բոլոր Հայ պատանիներուն կրնայ բաւել եւ ոչ ալ բնականաբար, կարելի պիտի ըլլայ սով - պել բազմաթիւ Հայ ընտանիքներու - որ - պէսզի իրենց տղաքը անպայման Հայ վար - ժարաններ դրկեն: Քանի մը տարի առաջ Միացեալ Նահանգներ կատարած մեր այ - ցելութիւնները մեզի առիթ ընծայեցին այս պարագան մօտէն տեսնելու: Էոս Անճելլոյի առնուազն 60-000 Հայ բնակ - չութիւնը մօտ 1100 Հայ տղաք կը զրկէր տեղւոյն Հայ վարժարաններուն մէջ ինչ որ ցարդ լաւագոյն դործնական քայլը կարելի է նկատել այս մարզին մէջ: Մի - այն թէ որքա՞ն տղաք տեղւոյն ամերիկ - եան վարժարանները կը յաճախեն: Այս պարագան նոյնիսկ կարելի չէ դաւ ստու - գել, միայն ըսին թէ բնականաբար շատ աւելի էր վերոյիշեալ թիւէն: Պրանսայի համար պարագան շատ աւելի բարդ է նկատի առնելով որ պետական մշակոյթի ծրագիրը լրիւ տարբեր է ամերիկեանէն եւ խոչընդոտները շատ են որպէսզի ձեռն - հաս ուսուցչական կազմ մը պատրաստ - տուի: Սա ամէնէն կարեւոր խնդիրն է որուն շատեր տեղեակ չեն:

Հետեւաբար դժուար է ըսել թէ արեւ - մտեան բարձր մշակոյթով օժտուած երկիրներու մէջ Հայը Հայ պահելու խն - դիրը շարաթը քանի մը ժամ հայերէնով եւ քիչ մըն ալ Հայ դրականութիւն ու - սուցանելով կրնայ իրականանալ: Արդէն ամէն լիտեւարաւ երբ բարձրագոյն ուս - ման հետեւի գրեթէ առիթ չունի այլեւս հայերէն ուսում շարունակելու քանի որ ան ոչ մէկ ապագայ կրնայ ապահովել ի բաց առեալ բնականաբար անոնցմէ ո - րոնք զոհողութեան պատրաստ առաք - եալներու նման կը ցանկան հայադիտու - թեան հետեւիլ:

Բայց այս պարագան մենք վհատեցու-

ցիչ չենք դնել: Կը բաւէ մօտէն հետե -ւիլ մեր շրջանի Փրանսալիսո կամ անդ - լիալիսո Հայ երիտասարդութեան ցանկու - թիւներուն եւ հետաքրքրութեան Հայ ազգային խնդիրները յուզող հարցերու հանդէպ: Այս նորահաս սերունդը յուզող զլխաւոր հարցը 1915ի եղեռնը եւ իր հետեւանքներն են:

1. Յեղապոյտութեան ճանաչում,
2. Բարոյական եւ նրիթական կորուստ - ներու հատուցում,
3. Հողերու վերադարձում:

Արեւմուտքի մէջ ծնած եւ մեծցած դե - տակից երիտասարդութիւնը կ'ընդլի - անցակրին կատարուած անարգարութիւն - ներուն հանդէպ եւ ինչպէս վերջերս մեր կատարած ելոյթներէն միոյն մէջ ալ յա - տարաբեցինք « Հրեաներու դէմ կատար - ուած խժոժութիւնները եթէ կը ճանչ - ցուին օրինաւոր կերպով « Միացեալ Ար - գեր »-ու մէջ իբր ցեղասպանութիւն, ին - չո՞ւ համար Հայոց դէմ կատարուած ցե -ղասպանութեան ճանաչումը օրինաւոր չ'ըլլայ »:

Բայց մեր կարծիքով, նոյնիսկ եթէ ցե -ղասպանութեան ճանաչումը եւ իր հե - տեւանքները նպատաւոր կը մը ունենան, ինչ որ ոչ որ արագօրէն կրնայ յու - սալ եւ ոչ ալ ինչ -ինչպայմաններու թե - րումով ոչ որ կրնայ արագօրէն նախա - տեսել, սփիւռքը ուղղակի զինք շահ - գրդող զլխաւոր խնդիրը լուծած չ'ը - լար: Այն է Հայ սփիւռքի գոյատեւումը ապահովել: Գոյատեւումը կրնայ ապա - հովելու, մեր կարծիքով, Սփիւռքի ա - գաւազանումով: Իսկ ապագայումը ըսելով կը հասկանաք կարենալ տալ արտասա - մանի (1) Հայութեան ինֆուլյոյնս դի - մագիծ մը եւ հասարակաց գործունէու - րեան եղանակ: Առանց այս ընդհանր ուղղութեան եւ օտար ազդեցութիւններ ձեռքադառնան դադուութիւնը պիտի են - թարկուին կամ ծառայեն եթէ ոչ յա - ճախ, գէթ մերթ ընդ մերթ իրենց դե - տուած երկիրներու պայմաններուն եւ մանաւանդ այսպէս կոչուած « Հայաթէ » անհատներու կամ հայատեաց հեղինա - կութիւններու տեսակ - տեսակ քաղա - քականութեան եւ մեքենայութեան իբր գործիք: Օրինակները շատ են եւ ոչ իրա - խուսիչ ի յօդուստ Հայ ժողովուրդի շահ - հերուն: Ամէնէն հետաքրքրական նկատ - ուածներէն մի քանին յիշենք ստորեւ տեսնելու համար թէ ի՞նչ կը խորհին եւ կ'ընեն օտարները մեր մասին:

1976 Մայիս 11ին Միացեալ Նահանգ - ներու Միջազգային Յարաբերութիւնն - րու Ենթադասնախումբին կողմէ ցեղա - սպանութեան հարցը պիտի քննուի: 1920 - քն ի վեր առաջին անգամն է ամերիկ - եան կառավարութեան բարձրագոյն պաշտօնականներու կողմէ վերաքննութեան կ'ընթերցուի Հայկական եղեռնը: Ամե - րիկահայ համալսարանի դասախօսներ ինչպէս Ռիչըրտ Յովհաննէսեան, վա -

« ՅԱՌԱՋ »-Ի ՊԵՏՈՒՄԻՍՏԵՐԵՐԸ -

ՇՈՒՐՔՈՒՄ ԱՓԻՆ

Գրեց՝ ՄԻՍԱԳ ՄԻՐՁԷ

Տաւուլ - զուռնայի յաղթական աւել - տումը բարեբախտաբար երկար չտեսնեց: Պատերազմը, այդ օրերուն, թուրքիոյ համար մերթ մակընթացութեան եւ մերթ տեղատուութեան հանգամանք ունէր. ա -ւելի տեղատուութեան քան թէ՛ մակըն - թացութեան: Եթէ արեւելեան ճակատ - ներու վրայ « ափան յաղթանակ » ներու տիրացած էին, շնորհիւ ուս գինուոր - ներու « դէպի տուն » վերադարձին, միւս ճակատներու վրայ սակայն, նահանջի եւ պարտութեան մը հաւանականութիւնը բացորոշ էր:

Տեղւոյն վրայ գտնուող գերմանացի զինուորները իրենց ապաշարքով տա - րօրինակ եւ կապիւծելի շարժումներու մէջ էին. օր - աւուր անոնց թիւը կը պակսէր, ան միշտ դադունի, գիշերանց - ինչ կը նշանակէր ասիկա: Հարկ էր շիջերու տէր ըլլալ, համբերել, սպասել

մինչեւ որ իրական ելքի մը հասնէին այս անակնկալներով լի ծանր օրերը:

X

Տարին անցաւ կարծես շատ արագ կեր - պով: Շարաթները, ամիսները իրարու յաջորդեցին կարծես ձիարշախ վազքի մը նման: Օրերը, օր մը լաւ, օր մը գէշ, վազեցին իրարու ետեւէն: Ու, այդ օ - րերուն, յուսադիւրիւ աւելի զօրաւոր կ'ե - րեւար քան թէ յուսահատիչը Տէր Նը - շանին համար: Ինք, իբր քահանայ, կը հաստատար Քրիստոսի այն իմաստուն ա - սացուածքին թէ՛ « Սուր գործածողը սու - րով կ'իյնայ »: Թուրքը, սուրին հետ դեռ շատ մը բաներ ալ կը դործածէր բարի, անմեղ, աշխատասէր ժողովուրդ մը ըր - նալնջելու համար... Նախախնամութեան արդար հատուցման խղճակալը պիտի չ'իսթիքուէ՞ր անոր պարանոցին: Տարա -

կոյս չկար. իր խոր հաւատքն էր:

Տիեզերքի ստեղծումէն ցայսօր, բը - նութեան մէջ բոլոր կատարուածներու ընթացքին սխալ քար մը չէ դրուած: Կա - տարուած չարիքներու, աեղի ունեցած նախճիրներու հեղինակները կամ « որդւոց որդի » անպայման գտած են Նախախնա - մութեան կողմէ իրենց սահմանուած ար - դար պատիժը: Ասիկ խուսափում չկայ, չէ եղած:

Իր առաւուտեան եւ երեկոյեան աղօթք - ներուն մէջ միայն խնդրածը, պահան - ձած՝ լոկ արդար հատուցում մըն էր: « Տէր, դուն քու անհատանելի դօրու - թիւնը ցուցուր այս անհաւատ, չար, ա - ըւին լակող ժողովուրդին »:

Ու, օրերը, շարաթները կը յաջոր - դէին իրարու իրենց բարի կամ չար դու - նաւորումներով:

Ամէն առաւուտ, մերթ ուրախ, մերթ տխուր տրամադրութեամբ արթոնէն դուրս կը հանէր ձիերը, կը լծէր փայտօնին ու կը սպասէր աղային վար իջնելուն, որ չէր ուշանար: Ու, կը բռնէին քաղաքի ճամբան, ինք՝ փայտօնի բարձր պատ - ունաղանին վրայ նստած, աղան՝ ետեւը ընկողմանած իր բազմոցին մէջ: Կէս ժամուան հաճելի ճամբորդութիւն մը պաշտօնատեղին հասնելու համար, որմէ ետք դիւղ պէտք էր վերադառնար ալ յաշատանքներ կատարելու համար:

Իր տուն վերադարձը ժամով ճշդուած չէր: « Ուշ եկար, շուտ եկար » հարցնող ըսող չկար իրեն: Տիեզերքի գիտելի, որ « Զլֆօս »-ի դօրծին տէրն է», ատոր համար ալ երբ աղային բաժնուէր, դը - րեթէ ամէն օր ճամբան կը փոխէր, կը թափառէր շրջանէ - շրջան, թաղէ-թաղ տեսնելու համար թէ՛ լ'նչ գացած եւ լ'նչ մնացած է նախկին չէն խաբէրէք: Եթէ յուսահատիչ բաներ կային, կա - յին նաեւ յուսադրիչ երեւոյթներ ալ յատկապէս Հայ բեկորներու առնչու - թեամբ: Այդ նեղ օրերուն, երբ բաղ - մահազար թշուառներ կը դեղերէին թա - դէ - թաղ, փողոցէ - փողոց, մուրալու գողնալու, եւ ի հարկին՝ կողոպտելու համար, այդ բազմութեան մէջ Հայի չկային: Իր բոլոր շրջապայութեանց ըն - թացքին Հայ մուրացկանի մը չէր հան - թացքին: Ինչ որ մեծ գոհունակութիւն կը դիպած, ինչ որ մեծ գոհունակութիւն կը պատճառէր իրեն: Հայը, իր աշխատա - պիտութեամբ, եւ անտեսադիտութեամբ ձեւով մը կը տապկուէր առանց փողոց - ները իյնալու եւ պատառ մը հայի հա - մար ալոց դռները բախելու:

Հայը, Հայերը կուշտ էին այդ օրն - րուն իրայց թուրքին պէս սովորած: Ալ չէին. ահա՛ միխիթարականը:

X

ՀՈԳԵԶԱՆԳԻՍՏ

Այսին Տիկին Յովհաննէս Թորոսեան, Տէր և Տիկին Տիգրան Թորոսեան և զաւակները՝ Շաւարշ և Վահէ կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց ամուսնոյն, հօր և մեծ-հօր՝

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ

մահուան քառասունըօրն առթիւ, այս կիրակի, Յուլիս 6, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

—X—

Տիկին ԱՂԱԽԻ ՊԻՏԵԻՖԵԱՆԻ վըտակից բարեկամուհիները ցաւով կը ծանուցանեն իր անակնկալ մահը, որ պատահած է Յունիս 3ին, Մոմֆորանիի Հանգստեան Տան մէջ և կը ծանուցանեն թէ ողբացեալին յիշատակին հոգեհանգրտեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի, Յուլիս 6, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

URGENT

Offre d'Emploi

Important organisme social employant près de 100 personnes, recherche pour son siège à Paris, parfaite Sténo-Dactylo, capable prendre sous la dictée, dynamique, ouverte à l'initiative. Avantages sociaux. Connaissance de l'Arménien appréciée. Tél.: 281-17-80.

ԱՄԱՎԵՐՁԻ ՀԱՆԴԵՍ

Սէն Ժեռովի Ս. Սահակ - Մեսրոպ եկեղեցւոյ Թաղականութեան և Հ. Բ. Ը. Միութեան հովանաւորութիւնը վայելող թաղիս հայկ երկօրեայ դպրոցի ամա - վերջի հանդիսութիւնը Շաբաթ, Յուլիս 5, ժամը 21ին եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

Յայտագրին մաս կը կազմեն արտա - անութիւններ, ժողովրդային խմբային պարեր, երգ, մէկ արարով մանկական թատերախաղ մը « Գառնուկը »:

Կը հրաւիրուին թաղին և շրջակայքի բո - լոր ընտանիքները և ծնողները, քաջա - լերելու համար տարուած մէկ տարուան աշխատանքը:

Կը հրամցուին զովացուցիչ ըմպելիներ:

U. G. A. B - JEUNES

PREMIERE UNIVERSITE ARMENIENNE - D'ETE 1980 - A VENISE

Avec le concours des PERES MEKHITARISTES

Trois sessions de 15 jours chacune pour adultes (1-15 Juillet - 16-31 Juillet - 1-15 Septembre)

Les participants seront logés en pension complète dans le Collège MOORAD RAPHAELIAN, à Venise. Ils suivront des cours intensifs de langue et de civilisation arméniennes, mais de nombreuses activités de loisirs seront également à leur disposition.

Programme d'enseignement:

- Langue arménienne: Historique et évolution, grammaire, lecture, traduction, conversation.
- Histoire du peuple arménien des origines à nos jours.
- Art arménien: Conférences et travaux pratiques.

Frais de participation: 2100 F. (voyage aller-retour non compris).

Renseignements et inscription:

UGAB: 11, Square Alboni, Paris 16e - Tél.: 520-03-18

Découvrez l'ARMÉNIE

AVEC LA J.A.F.

SEJOUR TOURISTIQUE DU 16 AOUT AU 6 SEPTEMBRE soit 21 jours au total, dont 19 jours en Arménie pour le prix exceptionnel de 3.600 Fr.

SEJOUR: 16 Août: Arrivée Moscou, départ pour Erévan

16 Août - 4 Septembre: Erévan et ses environs.

(Hébergement au Palais de la Jeunesse)

4 - 6 Septembre: Léninegrad

Renseignements et demandes d'inscription: Tél.: 208-76-49, les Mardis et Jeudis soirs

Par courrier uniquement

Mme Yazidjian, 29, Avenue Pasteur, 93100 Montreuil.

(date limite: 13 Juillet 1980)

DERNIERES

THEATRE DE POCHÉ
MONT-PARNASSE
20 h. 30 sauf le Dimanche

"Ouverture Sur Mer"

DE
REINE BARTEVE

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՋ

ՕԴԱՓՈՆՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆ

Փարիզի խումբը կը մեկնի Շաբաթ (Յուլիս 5) առաւօտեան ժամը 7ին Փորթ ԽՕՐԼԵԱՆ, մարզադաշտին դիմացը՝ Ռիւ Փօլ Ափէլ:

ԿԱՏՏԻ ՌԻՆԵԱԼ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Անէլի - Պուա - Քօլօմպի Մասնաճիւղին տարե - կան Պարահանդէսը Հոկտեմբեր 11ին:

LA CAPPADOCE

SOIRÉE SPÉCIALE

Le Vendredi 11 Juillet

— POUR LE 1er ANNIVERSAIRE DE SA REOUVERTURE ET LA SORTIE

— DU NOUVEAU 30 cm. DE

YORGANTZ

AVEC

Orchestre "ANI" de Lyon

TOUS LES SOIRS

— MINAS

HARRIS LASKARIS

MARTEN YORGANTZ

DANSEUSE ORIENTALE

67bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140

tél. 375.05.30

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՍ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԻՍ

Յուլիս 6, Կիրակի ամբողջ օրը

Մոմֆորանիի Հանգստեան Տան դարաստանին մէջ:

- Վիճակահանութիւն՝ մեծ պարգեւներով:
- Զանազան հետաքրքրական խաղեր ու ժամանց:
- Գեղարուեստական ճոխ յայտագրեր՝ մասնակցութեամբ Փրանսահայ ծանօթ արուեստագէտներու և խումբերու:
- Արեւելեան և եւրոպական ճաշեր՝ արագ սպասարկութեամբ:
- Ընտանեկան հաճելի և ջերմ մթնոլորտ:

Մուտքը ազատ է

—X—

Մոմֆորանի երթալու համար —

Prendre le train de la Gare du Nord, descendre à Enghien-les-Bains et puis prendre l'Autobus No 6 et descendre à l'arrêt Grosly.

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԻՆԵՐՈՒՆ

Արձակուրդի մեկնող մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի որ իրենց հասցէներու առժամեայ փոփոխութեան համար, դիմեն մեկնումի թուականէն 6 ՕՐ ԱՌԱՋ, առաջ ամալայման երկու հասցէները (ընթացիկը և նորը) և 10 Փր.ի գրոյծա - թուով:

Մեր այն բաժանորդները որ կրնան իրենց թաղին թղթատարին միջոցաւ կատարել ապա զօրծողութիւնը, մեծա - պէս դիւրացուցած կ'ըլլան արդէն ծան - րաբեռնուած վարչութեան աշխատանքը:

Իսպախոյ համար հասցէի առժամեայ փոփոխութիւն չենք կրնար ընդունիլ, թղթատարական անկանոնութեանց պատ - ճառով:

Բոլոր դիմումները պէտք է ըլլան ԳՐՈ - ԻՐԻ: Հետաձայնով չընդունուի:

Շնորհակալութեամբ՝

ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ՇՆՈՐՀԱՎԱԽԻՍ

Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ Ուխտի Օր - ուան եղած նուէրներ —

Տիկ. Ժամկոչեան (Պու. Պէլ Էն), Մ. Ֆրէժերեան (Էրա ան Փրովանս), Ա. Թունեան, Տիկ. Մելլեան, Օր. Գոլեան, Տիկ. Լալեան, Ժ. Աւագեան, Ս. Գար - րիէլեան (Օպընա), Շ. Հալաճեան, Ա. Կարապետեան ընտ. (Պու. Պէլ Էն), Վալթա - րը Թիւլի Ս. Թաղէոս եկեղեցւոյ Տիկ. նանց Միւթիւն, Գոճայեան ընտ. (Էրա ան Փրովանս), Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ Տիկն Միւթեան, Թերմոնճեան, (Թեր - մոնճեան) Թերմոնճեան, Բէնիսիւն, Պօղոսեան 100ական, Սարգիս Աֆարեան (Պէլլուէլէ), Ա. Գոճայեան, Ա. Ման - կասարեան, Ռ. Նաճարեան, Մարթինէլ, Կ. Զիլեան, Տիկ. Անտոնեան, Տիկ. Մանուէլեան 50ական, Ա. Մընակեան 30, Գալուստեան, Մանուկեան, Պօղոսեան, Լ. Աշքեան, Ա. Աղամեան 50ական, Զօրաւորեան, Սահակեան, Մարկոսեան, Բէլիշեան, Պուգրուեան 30ական, Երու - սողմէն 20 տղար:

TRANSTOURS

organise plusieurs voyages à Erévan avec divers programmes

14 jours à Erévan - 2 jours à Moscou

TOUS LES VOYAGES PAR AVION — HOTEL 1re CLASSE — PENSION COMPLETE

départ:

retour:

4e voyage — 6 AOUT

5e voyage — 13 SEPTEMBRE

6e voyage — 1er OCTOBRE

21 AOUT 4300 F.

28 SEPTEMBRE 4300 F.

16 OCTOBRE 3800 F.

DIRECT DE MARSEILLE

1er voyage, du 11 au 25 AOUT 4150 F.

2e voyage, du 8 au 22 SEPT. 4150 F.

3e voyage, du 6 au 20 OCTOBRE 3500 F.

TRANSTOURS, 25 Rue d'Argenteuil, 75001 Paris — Tél.: 261-58-28

ուր կարելի է ներկայանալ ամէն Զորեքաբթի և Ուրբաթ կէսօրէ ետք ժամը 15⁴⁵ 18

Մարտիլ՝ դիմել 2. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆԻ

11, Rue du Bassin — SAINT-JULIEN, Tél.: 93-04-90 et (42) 83-31-55

Վալանս՝ դիմել 3. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ —Ալֆոնսիլ՝ դիմել 3. ՊՕՅԱՆԵԱՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՆԱԽԱԳԱՀԱԿԱՆ ԸՆՏՐԱՊԱՅՔԱՐ ԴԵՆԻ ՏԱՐԻ ՄԸ ԿԱՅ ԵՒ ԱՐԴԵՆ 17 ԹԵԿՆԱԾՈՒ

Արդեն իսկ 17 թեկնածու կայ 1981 թվականի նախագահական ընտրությունների համար, թե՛ երեք զլխաւորները՝ Միլիան, Ժիւլիան Կոնստանտին և Ժորժ Մալե, պահել պատեհ չեն նկատել պարզեցում համար իրենց նպատակը։ Ներկայիս թեկնածու են՝

Ռոմէ Կառոտի, զբաղվում է փոխադրված, փոխադրված 4020-ի, նոր Ուսերու կուսակալություն (աջ)։

Ժամ-Մարի Լը Փէն, Ազգ. ձակաւոր, աջ իսկէք Պաշտոն, Ընկերվարական Միության կուսակցություն (փ. իս. իւ.),

Երիկ Հինքերման, Ժողովրդավար Ընկերվարական կուսակցություն,

Ռեմո Ֆուլէ, Համախմբում Հանրապետական կուսակցություն

Հարկատուներու և Պաշտպանության նախարարությունը։

Ժամ - Քլոտ Տրաքի, Բնութագրաբան (էպոմի)։

Ալեք Լալիյէ, Բանուորական Պայքար։

Պրիս Լալմոն, Բնութագրաբան։

Ժիւլ Պալի, Համայնավար մարքսիստ-լենինիստ կուսակցություն։

Միշլ Տրաքի, ՀՀՀ անհատական թեկնածուներ։

Ալեմ Կրիվի, Յեղափոխական Համայնավար Լիկա։

Միշլ Քրիվի, Ձախ Արմատական։

Մորիս Շէրֆեր, Ինքնամատակարարող ընկերվարական։

Միշլ Փաշտոն, Ընկերվարական կուսակցության անդամ։

Ժամ Պրիս, արգարադատ։

Փոլ Ռիպո, Երազող - զբաղվում է, որ կը ներկայանայ (կամ կ'ուզէ, ցարդ 50 տարեկան ժողոված է եւ 500 պէտք է) Միշլ Տրաքի և Ժիւլիան Կոնստանտինի դէմ »։

Այս ցանկին միակ ծանօթ կէտը այն է, որ ոչ մէկը ընտրուելու հաւանականութիւն ունի։

որ երեսուն տարիէ ի վեր, առաջին անգամ ըլլալով Իրան այլեւս ցորեն ներածելու պէտք չունի։ Եթէ գործադրութեան գրուած ծրագրերը իրականանան, գալիք 2 - 3 - 5 տարիէն միսի, շաքարի, բրինձի մեր արտադրութիւնը բաւարար կ'ըլլայ մեր սպառումին համար։

Կ'ընդունիմ սակայն երկու ձախողութիւն։

— Հրաշոյեցայ հակաշտեղծութիւնը յաւելումը եւ հաստատել իր անուշիկ արժանի դատական գրութիւն մը։

Քաղաքացիները իրենք զիրենք պաշտպանուած չեն զգար կամայականին առջեւ։ Բայց ի պաշտպանութիւն ինձի, կ'ըսեմ որ վերջին շաբաթներու տարած պայքարն ամերիկեան դաւին զանազան երեսներուն դէմ ժամանակ չ'իջողաց որ լրջօրէն զբաղիմ արդարութեան հարցով, զոր պիտի կարգադրեմ գալիք շաբաթ - ներուն »։

Պանի Սատր կը յայտնէ նաեւ թէ Թաւադի ամերիկեան գործողութիւնը «միայն երկրորդական երեսն էր մեծ գործողութեան մը որու հեռանկարն էր տապալել վարչակարգը»։ Ըստ նախագահին, Ամերիկացիք մտադիր էին գրաւելու քանի մը զեկավարներու, ի մէջ այլոց՝ Սոմէյիլի և իր ընկալարանները, ու կ'աւելցնէ «մտադիր էին մեզ սպաննելու»։ Ենթադրուի սեղեկութիւններու զորս յետագային ձեռք ձգեցին, ի մասնաւորի Համայնավար Թուոտէ կուսակցութեան, յաջողեցանք դաւին երկոտանեակ զեկավարները ձերբակալել ինչ որ առիթ պիտի տայ, անկասկած, շատ ուրիշներ ձերբակալելու »։ Մանրամասնօրէն անդրադառնալէ ետք «ամերիկեան դաւին», Պանի Սատր կ'աւելցնէ. — «Սորապէս համոզուած եմ որ ամերիկեան դաւը անձնապէս ինձի դէմ էր։ Ուշիկիւնը զեկավարներու աչքին, ես կը ներկայացնեմ մաքրութիւնը գլխաւոր թշնամին, որովհետեւ հակառակ չափաւորի մակ - դիրին զոր կեղծաւոր կերպով փակցուած են ինձի, շատ լաւ դիտեն թէ իմ ծրագրերն է վերջ տալ այն բոլոր կապերուն՝ տնտեսական, երմտական, քաղաքական, մշակութային որոնք ենթակեցին Իրանը, Շահին վարչակարգին օրով »։ Պանի Սատր կարեւոր էի նկատել պատանդներու հարցը, դատելու կողմ - նակից չէ բայց անհրաժեշտ կը գտնէ, որ միջազգային առեան մը կազմուի Շահին և անոր ամերիկացի մեղաւորներուն դատը տեսնելու համար։ Պանի Սատր բաց է բաց ըսելի խորհրդային ղեկավարին որ «ԱՖղանիստանի գրաւումը անհանգուրժելի է։ Ձեր վիշտ - նամն է եւ զուլի պիտի չեւէք աֆղան զինադրութեան հետ »։ Դեպքանք հաշտարար պատասխան տուել է։

Պանի Սատր դեռ յուսահատ չէ եւ կ'եղբարեկցնէ թէ եթէ կարենայ զլուս հանել իր նպատակները՝ «նոր յեղափոխութիւն մը կատարած կ'ըլլամ»։

Բայց եւ այնպէս աւելի քան 1400 պետական պաշտօնեաներ պաշտօնազրկուեցան կամ հանգստեան կոչուեցան Սոմէյիլի Յունիս 28ի վերջնագրէն ի վեր, ինչ որ կը հաստատէ թէ ամէն ինչ ոչ դիւրին է, ոչ ալ պարզ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՇՄԻՏԻ «Մոսկուա»-ն հաւանաբար աւելի արդիւնաւէտ է քան Ժիւլիանի «Վարչաւոր», այլ խօսքով Գերմանիոյ նախարարապետը աւելի քան ձեռք ձգած է Բրեժնեւէն քան Ֆրանսայի Նախագահը և այդ իսկ պատճառով, Պրիսիլի մէջ

ՈՒՆԵԼՄ ՍԱՐՈՅԵԱՆ ՓԱՐԻՋԻ ՄԷՋ

Շուրջ երկու շաբաթ է Փարիզ կը դռնուի Ունելմ Սարոյեան, որ այս առթիւ, վերսկսաւ իր պարբերական այցելութիւնները «Յաւալ»-ի խմբագրատունը։ Ներկու օրուան ձամբորդութենէ մը ետք վիշնաւ, անցեալ շաբաթավերջին, կրկին վերադարձաւ Փարիզ, ուր կը մնայ ամիս մը։

Նախքան Փարիզ ժամանելը ամերիկահայ զբաղեցող քանի մը օր հիւրը եղած էր Ռոմանիոյ Գորոշներու Միութեան։ Ստորեւ այդ այցելութեան մանրամասն - նունիւնները, քաղուած Պուրէշի «Նոր Կեանք»-էն։

Ռոմանիոյ Գորոշներու Միութեան հրաւերով, Յունիս 5 - 9 Պուրէշ կը դռնուէր Ունելմ Սարոյեան։ Միութեան կազմակերպութեամբ տեղի ունեցած է հանդիպում մը բանաստեղծներու, արձակագիրներու, թատերագիրներու և քննադատներու միջեւ, որուն ընթացքին Սարոյեան պատասխանած է եղած հարցումներու՝ իր և համաշխարհային արդի գրականութեան մասին։

Գրադէտը ուրիշ հանդիպում մը ունեցած է իր ընթերցողներուն և հիացողներուն հետ Պուրէշի Ամերիկեան Դրագրանին մէջ։ Այցելած է նաեւ, Պուրէշի Հայոց եկեղեցին։

Ամերիկեան դեսպանատունը, ի պատիւ գրադէտին, սարքած է ընդունելութիւն մը որուն ներկայ եղած են դիւանագետներ, գործիչներ, դերասաններ, մշակութի եւ արուեստի ծանօթ դէմքեր։

Սարոյեանի հետ հարցազրոյցներ ունեցած են Պուրէշի ձայնագրութիւն ու հեռատեսիլը, ինչպէս նաեւ «Նոր Կեանք» շաբաթաթերթը։

Ատլանտեան Ուխտի արտակարգ Ժողով մը կը դռնուէր Զորեքարթի Շմիտի զեկուցումը տեղի համար։ Կը թուի թէ Բրեժնեւ ասելի ճկուն դարձուցած է իր քաղաքականութիւնը եւրոպական հըրթիւններու շուրջ։

ՓԱՐԻՋԻ ոստիկանութիւնը խուզարկութեան ձեռնարկած է առջի օր ծայրայեղ-աջ շրջանակներու մէջ եւ 11 հոգի ձերբակալած ու բաւական փաստաթուղթեր գրաւած։ Այս գործողութիւնը հեռանկար էր շարք մը ցեղապաշտ բնոյթ ունեցող եղեռնափորձերու և նաեւ Տանիէլ Հէշթէրի խանութին դէմ ահաբեկչական արարքի մը։ Կը յայտնուի թէ ծայրայեղ աշերու բերդաքաղաքը 10րդ թաղամասն է։

Պրիսիլի մէջ Թուրքիա եւ Հասա - րակաց Շուկան նոր ընկերակցութեան մը համաձայնագիրը ստորագրեցին, որու շնորհիւ Անդարայի օժանդակութիւնը ի մօտոյ կը հասնի մէկ միլիարդ տոլարի։ Նոր կարգադրութիւնը, որ կը փոխարինէ 1964ի համաձայնագիրը ընկերային ապահովութեան նպատակները կ'երաշխաւորէ ինը երկիրներու մէջ աշխատող թուրք բանուորներուն (ներկայիս՝ 650 հազար)։ Բայց եւ այնպէս Թուրքերը դժգոհ են եւ Արտաքին նախարարը պաշտօնապէս յայտարարած է թէ Թուրքիա Հասարակաց Շուկայի կ'ուզէ անդամակցել մինչեւ 1980ի վերջ։ Եւրոպացիք, որ շատ դժուար ալ չունին, հակառակ թուրքերի «նազմագրութեան» կարեւոր դիրքին, տեղի չեն տուած։ Մնացորդ Անդարայի դժգոհ է մանաւանդ Գերմանիայի շարք մը զօգուհիներ, որոնք վերջերս մուտքի վիզայի դրութիւն հաստատեցին Թուրքիա - րուն համար։

ԵՐԵՎԱՆ ↔ ՓԱՐԻՋ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՎԱՆ (Արմէնիքէս, Յունիս 27-30)

ԱՐԱՐԱՍ-ԴԻՆԱՄՈ (ԿԻԵՒ) ԽԱՂԸ (*)

Սորհրդային 43րդ ախոյեանութեան 14րդ հանգրուանին «Արարատ» Երեւանի մէջ փառաւոր յաղթանակ մը տարաւ Սորհ. Միութեան լաւագոյն խումբերէն մէկուն՝ Կիւեի «Դինամօ»-ի դէմ։ «Արարատ»-ի ցուցաբերած խաղը յիշեցուցած է 1975 Մարտ 19ին Եւրոպայի ախոյեան խումբերու բաժակի մրցաշարքի դարձի այն հանդիպումը զոր «Արարատ» ունեցաւ Միւնխի «Պայէռն»-ի հետ։ Այդ օրէն ի վեր «Արարատ» նման լարուած եւ յամառ պայքար չէ մղած դաշտին վրայ։ Վերջին քանի մը տարին խումբին կազմի փոփոխութեան պատճառով կորսուած էին «Արարատ»-ին յատուկ պայքարի, վճռակամութեան ոգին եւ թեքիթն ու զեղեցիկ ոճը։ Յունիս 26ին «Հրազդան» մարզադաշտը լեցուած է ծայրէ ծայր։ Երեւանցիները առաջին կիսախաղի աւարտին չորս վայրկեան մնացած յաջողած են նշանակել առաջին կորը։ Սորհ. Յովհաննիսեան՝ խումբին աւագն ու գլխաւոր կազմակերպիչը, հեռու տարածութեան զօրաւոր եւ դիպուկ հարուածով մը դնալով միւրճած է հակառակորդի բերդին անկիւնը։ Սքանչելի խաղարկութիւն մը ունեցած են Սորհ. Յովհաննիսեան, Սամուէլ Պողոսեան, Արտիւշա Մովսիսեան, Ռոմիկ Վարդադարեան։ Իսկ պաշտպան Աշոտ Սալա - տրեանի կատարած սրընթաց ձեղքերը խուճապ ստեղծած են Կիւեցիներու պաշտպանութեան զինանոցին մէջ եւ այդ գործողութիւններէն մէկն է որ Ա. Սալատրեան արդիւնաւորած է նշանակելով երկրորդ կորը։ «Արարատ»-ի երկու կորերը հաստատած են ամբողջ խաղի ընթացքին երեւանցիներու առաւելութիւնը թէ՛ թեքիթի եւ թէ՛ ռազմավարութեան տեսակէտէն, ինչպէս նաեւ յաղթանակի հասնելու այն բուռն մղումը, որով լեցուած են՝ առանց բացառութեան, բոլոր Արարատցիները։

14 հանգրուաններէ ետք դասաւորման զուլիւր կը գտնուէր Մոսկուայի «Սպարտակ»-ը 22 միաւորով։ Կիւեի եւ Միւնխի «Դինամօ»-ները 18ական միաւորով կը գրաւէին երկրորդ եւ երրորդ տեղերը, իսկ Թիֆլիսի «Դինամօ»-ն, Դոնի Ռոս - տովի ԻՍՍՆ եւ «Արարատ» 16ական միաւորով կը գրաւէին 4-6րդ տեղերը։

(*) Խաղին արգիւնէք տուած էին «Յաւալ»-ի Յունիս 28-29 թիւով։

ՀԱՆԱՊԱՐԱԶԱՅԻՆՈՒԹԻՒՆԸ ԼԵՈՆԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Հայաստանի հարաւը՝ լեռնային Ջանդեղուրի մէջ, կառուցուելու վրայ է լայն կառուողի մը, որ մեծ օգտակարութիւն պիտի ունենայ բնանատարներով կատարուող փոխադրութեանց, կրկնակ կրճատելով ճամբու ընթացքը։ Զանապարհաշինութիւնը լայն թափ առած է Հայաստանի զանազան շրջանները, ուր աշխատանքները կը տարուին դժուար պայմաններու մէջ։ Մասնաւոր դժուարութիւններ կը յարուցանեն ձորերու, արագահոս գետերու եւ լեռնանցքներու մէջ կառուցուող ճանապարհները, ինչպէս նաեւ լեռներու մէջ փորուող փապուղիները։ Աւարտելու վրայ են նաեւ Լուսաղբիւր - Զառուէի լեռնանցքի, ինչպէս նաեւ Տաթեւի վանք (Գորիսի շրջան, Զանգեզուր) տանող քան քիւմիթերնոց ճանապարհներու նախագծման աշխատանքները։

ԻՐԱՆ ԻՆՉ Կ'ԸՆԴՈՎ՝ ՊԱՆԻ ՍԱՏՐ

Երեք Ռուլոյի (Լը Մոնո) հետ տե - ակցութեան ընթացքին, Իրանի Հանրապետութեան նախագահը տեսակ մը հաշուէկիւր տուած է իր պաշտօնավարութեան, ուր կը պարզէ դրական գործը որ տարած է, խոստովանելով հանգիստ թեկնները։

Պանի Սատր, նախ կ'ըսէ թէ ընտրուած է Յունուարին, ձայներու 76 առ հարիւրով, եթէ հանրաքուէն հիմա կատարուէր, կ'ընտրուէր՝ 90 առ հարիւրով։ «Գործունէութեանս հաշուէկիւրը, կ'ըսէ նախագահը, ի նպատ ինձի կը վկայէ։ Հինգ ամսուան ընթացքին զինեալ ուժերու մէջ կարգապահութիւնը վերահաստատեցի եւ զսպեցի Բիւրոսիստանի, Մաքսիստանի, Ազրբէյջանի ապստամբութիւնները ինչպէս նաեւ Սոցիալիստան, ուր մահափորձերու թիւը զգալապէս նըստած է։ Գործադրութեան առաջին առնուած է։ Հպարտ եմ յայտարարելու,

Արեւմտեան Երկիրներու Մեջ ՍՓԻՒՌՔԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ԳՈՅԱՏԵԼՄԱՆ

Հարցին Շուրջ (*)

Գրեց՝ Ա. ՊԵՏԼԵՐՆԱՆ
(Պատմ. Գիտութիւններու Թեկնածու)

Բ.

Նմանապէս այդ օրերուն, քաղաքիս « մարդասէր » եւ « յառաջդիմասէր » կաշուող հոսանքներու ակնաւոր առաջնորդներէն մին որ վերջերս մեռաւ, չորքանքը առած հարիւրի չափ « հայասէր » անձեր — որոնցմէ, մեր իմացածին համաձայն, երեսունի մօտը Հայեր են եղեր — կը փորձէ խորհրդային դեպքանաւան բողոքաբան մը ներկայացնել Մոսկուայի մեթոդին մէջ պատահած ուղիւն պայթիւնին խնդրով իրը պատասխանատու ձերք հայ երիտասարդներու մահուան առթիւ։ Ահա՛նաւոր անձնաւորութիւնը երբ ոտիկաններէն կը հրաւիրուի ցոյցէ հրաժարել, կը պատասխանէ. « Պրանսացիները քիչ մը համակրութիւն եւ համերաշխութիւն պէտք է ցոյց տան Հայաստանի հանդէպ։ Անոնք 1915ին այդ (համակրանքը) ունէին երբ մեծ ջարդը տեղի ունեցաւ... (1), Յոյցին մասնակից հայ երիտասարդներէն ոչ մին մեղի ծանօթ ըլլալով կ'անդիտանանք թէ արդեօք այդ մեծապատիւ անձնաւորութիւնը նոր հասկացած էր Հայկական եղեռնին ճշմարտութիւնը։ Քանի որ երբ աւելի քան 12 տարի առաջ ինք ժողովի մը կը նախագահէր, թուրք ընկերակարականներ իրեն կ'ըսէին թէ « եթէ հայկական ցեղասպանութեան մասին պիտի խօսուէր իրենք ժողովին մասնակցելէ կը հրաժարէին »։ Հանրածանօթ եւ « հայասէր » անձնաւորութիւնը չլարանցեալ այդ ժամանակ թուրք պատուիրակութեան ներկայութեանը ապահովելու համար Հայկական ցեղասպանութիւնը օրակարգէն դուրս ձգելով քաղելու։

Այսպիսի հակասական, կեղծ եւ դրդաբեր արարքներ եւ գրութիւններ վերջերս ստեղծ եղած են։ Ընթերցողները կը յիշեն անշուշտ անցեալ տարի « Լը ոմն »-ի մէջ լոյս տեսած Պրանսուհի մը գրութիւնը ուր հեղինակը կոկորդիլոսի արցունքներ կը թափէր « օտարներու գործիք ըլլալով 1915ի եղեռնին դժգոհութիւնը հարիւր հազարներով Հայոց համար » (2)։

Սակայն ամէնէն հետաքրքրականը եւ թերեւս ամէնէն յանդուգն եւ ծածկաւ միտը վերջերս երեւցաւ քաղաքիս « յառաջդիմական » շարժումի դիմակին տակ լոյս տեսնող շարժաթերթի մը մէջ։ Յօդուածին հեղինակը՝ էլիզապէթ Շէմ-

լա, չենք գիտեր թէ ծագումով Գերմանուհի է, Ամերիկուհի թէ այլ, ամէն պարագայի մէջ ոչ Հայուհի, կը ջանայ « Դալ տարի երեսուն... » խորագրով յօդուածի մը մէջ, ի շահ չենք գիտեր որովհետեւ բայց որոշ է թէ ունի կարգ մը յետին նպատակներ, ոչ թէ միայն ամբողջ դադուր մը կը վարկաբեկէ, այլեւ զայն հրապարակաւ կը նախատէ (3)։ Ան շուշտ երբ էլիզապէթ Շէմլա գրի առաւ այս յօդուածը ինք նկատի առած է Հայոց մօտ դանդաղ արձագանգը եւ իր ինքնապաշտպանութեան միջոցները։ Բայց որպէսզի միտամանակ հաճելի թուի Հայոց, իրեն ճարպիկ լարակաւ — զայն նախ ցեղասպանութիւնը կը հաստատէ։ — Աւելորդ է ըսել թէ իր ճանաչումը ոչինչ կը բերէ մեր դատին յաջողութեան համար եւ ինք շատ լաւ գիտէ այդ։ Սակայն եւ այնպէս համայն Մարտիկ Հայութիւնը կը ներկայացնէ եւ այս շատ բնական կերպով հաշիշամու, պոռնիկութեան որչե՛րու մասնագէտ՝ կաւատներ, խաղաղամեքեալ մուլ եւ հոյսիներ վաճառողը։ Էլիզապէթ Շէմլայի երկրորդ նպատակն է Հայերը կասկածելի, վտանգաւոր տարր ներկայացնել յայտնաբերուած Պրանսուհի։ Այսպէս, ան կը ջանայ նախ բովանդակ Պրանսուհի — թիւնը խորհրդ. Միութեան գործակալ ներկայացնել եւ այս շատ թաւալ կերպով, ապա հակասութեան մէջ ալ կ'իյնայ եւ կը ցանկայ զանոնք խորհրդ. Միութեան գեղացի « Հայաստանը ազատագրելու » ճիշդ-տուր վերագրելով անոնց։

Ինչ եղաւ Հայոց մօտ դատած հակադրութիւնը այդ յօդուածին նկատմամբ։ Բազմաթիւ միութիւններ նամակներով բողոքներ են այդ շարժաթերթի տնօրէնութեան մօտ։ Անոնք բարեհաճեցան նախ փոքր գրութիւն մը հրատարակել։ Իսկ երկու օր առաջ ալ « Նուվէ Օպերովա-թէօր » հաճեցաւ Հայերէ ստացած նամակներէ հատուածներ հրատարակել եւ ահա խնդրել փակուեցաւ։

Պրանսուհի մէջ կայ նաեւ ուրիշ համայնք մը որ Հայոց նման իր կրօնական համայնք ըլլալով, ծանօթ է։ Սա հրէական համայնքն է։ Եթէ այդպիսի նախատական գրութիւն մը լոյս տեսնէր Հրէաներու հասցէին (լաւ գիտենք որ չի կրնար ալ լոյս տեսնել) թերթին պատաս-

խանատու տնօրէնը եւ գրութեան հեղինակը այդ յօդուածին առթիւ իր ցեղապաշտական հակում ունեցող եւ դադուր մը, ժողովուրդ մը, նախատող իրենք զիրենք շուտով դատարանին առջեւ կրնային դնել։ Միջադեպին մասունքին մէջ Հրէաներու գիրքը անմըցելի է (4)։ Իսկ մերը...։

Հայրենասիրական հասկացողութեան եւ միասնականութեան մասին երբ հրէական շահերը խնդրոյ առարկայ են։ Որովհետեւ յաճախ հանդիպած ենք հայրենասիրական իրենք ինքնադադուրութեան կամ սնապարծութեան միջոցով, առանց նկատի առնելու մեր անկազմակերպ եւ խեղճութիւնը վիճակը կը ցանկան նոյնիսկ մրցակից նկատել իրենք զիրենք Հրէաներու հետ։ Մեր հայրենակիցները թող չարանեղին երբ խեղճութիւնը կ'որակենք արտասահմանի Հայութիւնը։ Այսօր կ'սէլ որ կարենայ յաւակնել ըսելու թէ արտասահմանի մօտ երկու միլիոն Հայութիւնը (5) հաւաքական ուժ մը կը ներկայացնէ։ Մինչդեռ Հրէաները իրենց կազմակերպչական ուղիին շնորհիւ ամենուրեք նկատելի ուժ մը կը ներկայացնեն։ Այս առթիւ կը փափաքեմ օրինակ մը տալ որուն անձամբ ներկայ եղած եմ։ 1973 Սեպտեմբերին երբ խորհրդ. — արարական երկրորդ պատերազմը ծագեցաւ, նոյն Եւրոպայի Ժամը 13ին հետախուզիչ յայտարարեցին թէ Սիոնիստական կազմակերպութիւնը կը հրաւիրէ Հրէաները նոյն զինք ժամը 19ին Փարիս տը լա Ռեիլիպլէի ցոյցին մասնակցել։ Հետաքրքրական դտնելով այդ յայտարարութիւնը, փափաքեցայ ներկայ ըլլալ, տեսնելու համար թէ վեց ժամուան ընթացքին եւ այդքան յանկարծակի կերպով քանի՞ հոգի պիտի պատասխանէր զօրակոչին։ Եւ ինչ դատարարը ներկայ պիտի ըլլար. երիտասարդներ, ծերեր։ Հակառակ թեթեւ անձրեւին չվարանցեցայ երթալու եւ մօտէն տեսնելու հազմակույ պատրաստուած այդ ցոյցը։

Ժամը 19ին երբ հոն էի, անվարան կըրնամ ըսել թէ հինգ հազարէն աւելի ծագումով Հրէայ Պրանսացիներ՝ երիտասարդներ եւ անկամարդուհիներ մեծ մասամբ, երկու հարիւրէ աւելի հրէական դրօշակներով եւ նաեւ Փրանսական, եկած եւ կանոնաւոր կերպով շարուած էին արդէն։ Իսկ առաջին կարգին վրայ — որոնց անունները յիշել զանց կ'առնենք հոս — Պրանսայի ամէնէն ծանօթ Հրէաները ձեռք ձեռքի էին։ Փոխանակ նախանշուելու եւ կամ ջայլամի պէս մեր դրօշակը աւազին մէջ վարձուելու, մենք զմեզ խաբելու ու չտեսնելու իրականութիւնը, գիտակից ամէն Հայ պէտք է անդադառնայ թէ իւրաքանչիւր անցնող օր սիրտը չի Հայութիւնը քիչ մը եւս կը նահանջէ։ Իսկապէս մեր վերեւ տուած օրինակին ճիշդ հակառակ օրինակները շատ են մեր մէջ։ Մեր ամէնէն նուիրական տարեւորներուն համար իսկ հինգ հարիւր հոգի քով քովի բերելու համար ամիսներով մեղաւազան գործունէութիւն ցոյց պէտք է տալ։ Քանի մը անգամ Ապրիլ 24ի

Փարիզի մէջ կատարուած ցոյցերուն մօտէն հետեւելու պատահութիւնը ունեցանք։ Այսպէս քանի մը տարի առաջ անձամբ նկատեցինք թէ ցուցարարները թուր չորս հարիւրէ քիչ անցնէր եւ այսպէս ալ լոյս տեսաւ փարիզեան Փրանսական կարեւոր օրաթերթի մը մէջ։ Հետեւեալ օրը կազմակերպիչ մարմինը նոյն թերթին հերքում մը կը զրկէր զերկու թիւ ցուցարարներուն թիւը 2 հազարէն աւելի էր եւ դիտումաւոր կերպով այսպէս դրուած էր։ Եթէ անձամբ ներկայ եղած չըլլայինք, կրնայինք բնականաբար հաւատք ընծայել հերքումին ճշմարտութեան։ Սա պարզապէս ինքնախաբէութիւն է եւ ուրիշ ոչինչ։ Ինչպէս Փրանսուհի ծանօթ մտաւորական Որտնի վերջերս « Յառաջ »-ի մէջ երեւցած իր մէկ յօդուածով դառնօրէն արտայայտուեցաւ։ Սփիւռքահայութիւնը կը զրկուի, վաթսու տարիների վերադարձը իր « հին մշակութիւն » կը ծանօթացնէ օտարներուն (6)։ Արդարեւ բացի քանի մը յոյժ կարեւոր յօդուածներէ զուերեւ ճիշդիցնող մէկ հատիկ իսկ բարձրորակ ուսումնասիրութիւն լոյս չէ տեսած ցեղասպանութեան մասին, հիմնուած ոչ թէ հրատարակուած փաստերու, այլ մանաւանդ անտիպ փաստերով (7)։ Այսպիսի անփաստեղծ մեղադրանքները երիտասարդութիւնը կ'ալ այսօր որ կ'ընդլայն անցնալին կատարուած անարդարութիւններուն դէմ։ Մեր անտարբերութեան եւ անկազմակերպութեան ուրիշ օրինակ մըն ալ տանք Յիշողութեան մէջ դեռ տպագրուած կը մնայ, վտահաբար նաեւ ներկաներէ շատերուն, զօրավար Անդրանիկ մահուան յիշատակին առթիւ քանի մը տարի առաջ Սալ Կալոյի սրահին մէջ կազմակերպուած երեկոյթին հանդէպ Փարիզի Հայութեան ցոյց տուած անտարբերութիւնը եւ քաղաքիս ծանօթ դէմքերէն Պ. Գ. Պաղերճեանի արդար ցատուի ելույթը (8)։

X

Ձեռք կրնար ի վերջոյ խորհիլ որ արեւմտեան երկիրներու մէջ անխախտ լոր հայ սերունդները կարելի է ձուլուիլ զերծ պահել։ Բայց բարեկամեցողութեամբ, հանդուրժողութեամբ, պատրաստակամութեամբ եւ անձուրուութեամբ կարելի է կը կարծենք զէթ մեծաւորութիւնը — ըլլայ Փրանսական, անդլիական կամ սպանական — դեռ քանի մը սերունդ Հայ պահել ու նկատել։ Եթէ իրօք կազմակերպութեան առակ ըլլալիքը, այդ մեծամասնութիւնը հայախօս ալ կըրնար ըլլալ։ Հետաքրքրական օրինակ մը հոս մէջբերենք։ Պրանսայի մէջ այսօր շատ աւելի հրէերէն խօսիլ կ'ընդունէր երիտասարդութիւն մը կայ քան թէ քան տարի առաջ։ Դեռ չենք խօսիլ զգալի մեծանուններուն մասին, արդէն կենդանի օրինակ վերեւ տուինք։ Ամէն պարագայի մէջ ներկայիս հայ սփիւռքի այս վերջին սերունդն է որ անհասարակ օտարախօս ըլլալով հանդերձ շատ մեծ հետաքրքրութիւն ցոյց կուտայ Հայկական Հարցին ու հաւանական գործունէութեան մասին։

« Ե Ա Ռ Ա Ջ »-ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ .-

ՇՈՒՐՇՈՒՒ ԱՓԻՆ

Գրեց՝ ՄԻՍԱԳ ՄԻՐՁԵ

« Ամէն տուն ցաւ մը ունի » ըսուած է։ Աղային տունին մէջ ալ ցաւ մը կար եւ սիրտ խոցոտող ցաւ մը... մահն մը ունէին՝ ան ալ վարակուած լուսնաւորութիւն կոչուած հիւանդութենէ... Տուն — տեղ կարգին, մարդ — փեթակ որոշ չափով լեցուն։ Ուրիշներու կերած սեւ կշկուրի նմանող հացի տեղ ձերմակ, լաւալ հաց իրենց սեղանին վրայ, ու դեռ կարգ մը առաւելութիւններ, որոնցմէ զրկուած էին կարգ մը « աղա » կոչուածներ։ Բայց... այս բոլոր առաւելութիւններու քով այս վրդովիչ հիւանդութիւնը՝ որ կը կրծատէր աղային, այլ մասնաւոր հանրմին սիրտը։

Նախախնամութիւնը հինգ զաւակներ պարգեւած էր իրենց, հանրմը հինգ անգամ մայր ըլլալու երջանկութիւնը տեսած, ապրած էր։ Բայց, անոնցմէ չորսը երկար չէին ապրած, մնացած էր վերջինը ու ան ալ այս անբնական վի-

ճակով... Աղան, հանրմը դուռ չէր մնացած որ թակած չըլլային այս հիւանդութեան դարման մը գտնելու համար։ Բժիշկ, հօճա, մողա, իմամ ու վհուկներ ու անոնց կողմէ գրուած, պատրաստուած « թալիսման »-ներու շարք մը՝ անօգուտ։ Բայց, տէր եւ տիկինը չէին յուսա հատած։ Միշտ կը յուսային իրենց մանչուն վիճակը բարեւաւելու ճար մը գտնելու։

Միշտ, կամ իր հասակակիցներուն հետ խաղացած պահուն, յանկարծ, խեղճ հազ մը կը բռնէր անոր կոկորդը, աչքերը կ'արցունքոտէին, կ'ուռէին, չըրթունքները կը կապուտային, լորձունք — քով խառն թանձր հեղուկ մը կը վաղէր անոր քիթէն — բերնէն վար՝ զգեստներուն վրայ, զարնուած, վերաւոր կենդանիի մը պէս կը տապալկէր դեմքին, անօրինակ մոլորուող մը, ու ասիկա կը տե-

ւէր կէս ժամ, հուսկ, յետոյ, իր ցնցումները տակաւ կը հանդարտէին ու ժամեր ետք տղիկը իր լրիւ հանգարտութիւնը կը գտնէր։

Ատեն — ատեն ամերիկեան հիւանդանոցը կը տանէին քննութեան համար։ Բժիշկները կը քննէին հիւանդը, զանազան խորհուրդներ կու տային ծնողին, յաճախ քանի մը շարաթ ալ հոն կը պահէին, զանազան ձեւի դարմանումներ կը փորձէին, հուսկ տուն կը զըրկէին։ Քանի՞ — քանի՞ անգամներ մտած — եղած էր ամերիկեան հիւանդանոցը... հաշիւ չկար։ « Ձեր հիւանդը մաքուր օդի, կատարեալ հանգիստի պէտք ունի » թեկադրած էին իրենց։ Ու, ասոր համար ալ քաղաքէն վերջ փոխադրուած էին քաղաքին եւ վերջին մէջ օդի մաքրութեան տեսակետէն մեծ տարբերութիւն մը չկար։

— Զի՞ք, այսօր շուտ տուն վերադարձիր, Համարն (տղեկին անունը) հիւանդանոց բժշկական քննութեան պիտի տանի։

— Լաւ, հանրմ, — պատասխանեց Տէր Նշանը դուրիս տալով։

Հիւանդանոց... Ամերիկեան հիւանդանոցը... Հանրմը չնշարեց, որ Տէր Նշանը զօրեղ ցնցում մը ունեցաւ, անոր անունը խոռվեց իր հոգին, իր ամբողջ էութիւնը։ Հինգ ծանօթ էր այդ հիւան-

դանոցին եւ անոր մէջ աշխատող պատանեւորութեան մեծ մասին։ Եղեռնէն առաջ, զանազան առիթներով հոն գտնուած էր ու անոնց մէջ ծանօթներ ունէր։ Հետեւեալ — հետեւեալ ժամէն, թէ որոնք մեկնեցան, որոնք տակաւին կը գտնուէին հոն։ Ինք ինչպէ՞ս պիտի կրնար իր ինքնութիւնը ծածկել, խուսափիլ անոնց հայեացքներէն, եթէ ստիպուէր հանրմին հետ քննութեան սրահ մտնել։

Մտքին մէջ պատրաստեց հնարամտութիւններու շարք մը՝ եթէ այդպէս պատահէր։

Ճամբայ ելան։ Հանրմը եւ մանչը փաթիլներին մէջ ընկողմանած, ինք՝ կառավարին տեղ, ձեռքերուն մէջ օրօրուող ձիւրու սանձերուն նման իր մտքի սանձեր ալ՝ չորս հովերուն։ Կառքը կը սուրբ լայն ճամբայէն, փոշիի ամպեր բարձրացնելով իր ետեւը։ Լուռ էր հանրմը, լուռ էր նաեւ ինք։ Հանրմին լուռութիւնը հասկնալի էր։ Ինչ պիտի ընէին, ինչ պիտի ընէին իր որդւոյն... Այսպէս պիտի ընէին իր որդւոյն... Եւ կամ՝ մէկ — երկու շարաթներ հիւանդանոց մնալու որոշում մը։

Իր լուռութիւնն ալ կու գար տարբեր տեսակէնէն մը։ Իր գերազանց ցանկութիւնն էր, որ առ այժմ մնար անձանթ, Քիւրտ Զիֆօն, քանի՞ դեռ օրերը այցոյ չէին։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՄԻՆԶ ՄԻՆ ՎԵՐՋԱՑԱՒ՝ ՄԻՒՍԸ ՎԵՐՍԿԱՍԻ

—

Ոտնադնդակի Ազգային խումբերու եւ-
րոպայի Բաժնակի շատ կարեւոր մրցում-
ները հաջիւ լրացած, Յունիս 26ին մեկ-
նուսի ազգանշանը կը տրուէր, 1980ի
Յիւնասթի Շրջանին:

Տարի մը եւս ծերացանք, սիրելի «Յա-
ւաջ», այս մտածումը կ'ունենամ ինքնա-
բերաբար, ամէն անգամ, երբ բան դործ
ըրած, ըստ ընկալեալ սովորութեան, կը
ձգտիմ անդրադառնալ հեծանիւնի այդ
ամենակարեւոր արշաւին, որ ամբողջ
երեք շաբաթներէ աւելի ժամանակով
ծայր աստիճան ոգեւորութիւն պիտի
տեսնեմք, ինչպէս միշտ, իր անցած ճամ-
բաներուն հաւաքուած ու նաեւ հեռա-
տեսիլի հանդիսատես բազմաթիւ ճե-
տաքերներուն:

Շատ տարիներ առաջ, երբ դեռ ի կեան-
քի էր ողբացեալ խմբադրասպետը, «Յա-
ւաջ», ինքն ալ իր կողմէ մասնաւոր լրա-
տու մը յանձնարարած էր Շրջանի կա-
րասին, եւ որ, եթէ չեմ սխալիր, ող-
բացեալ տղարանատէր — հրապարակա-
պի Յակոբ Տէր-Յակոբեանի որդին էր,
որքէ, որ այնքան կատարելապէս կը
կարգադրէր մրցումին զգայացունց ման-
րամանութիւնները: Բայց նախ քանի մը
բացատրութիւն ոտնադնդակի եւրոպա-
կան ախոյեանութեան հանդիպումներուն,
որոնք այս տարի կատարուեցան Իտալիոյ
զանազան քաղաքներուն մէջ, վերջնական
խաղերուն մասնակցելու իրաւասութեան
մէջ գտնուող ութ խումբերու միջեւ, ո-
րոնք էին՝ Իտալիա, Սպանիա, Անգլիա,
Ֆրանսիա, Հունաստ, Պելժիա, Զեխո —

սլովակիա եւ Յունաստան:

Մինչ տրամաբանօրէն, յաղթանակի ա-
ռաջին հաւանականութեան սեմին կը նա-
խատեսուէին Անգլիա եւ Իտալիա, առանց
զանց առնելու Հունաստան ու Գերմանիան,
պիտի պատահէր անակնկալը, ոչ թէ
Գերմանիոյ վերջնական յաղթանակին
համար, այլ բոլորովին անհաւանական
համարուած խումբին՝ Պելժիոյ, որ ընդ-
հանուրի զարմացումին, այլ նաեւ հիա-
ցումին արժանացած, պիտի յաջողէր
հասնիլ մինչեւ աւարտականը, ընդդէմ
Արեւմտեան Գերմանիոյ, որ զգայացունց
մաքառումի մը վերջաւորութեան էր որ,
չնորհիւ « քոռնէր » ի մը, բախտաւորու-
թիւնը կ'ունենար բաժակին տիրանալու,
պարտութեան մատնելով, կարելի է կոչել
հերոս Պելժիան, որ քիչ էր մնացեր, պի-
տի պարտադրէր բախումին 30 վայր —
կեաններով երկարաձգման, եւ նոյնիսկ,
կրկին հաւասար արդիւնքի մը հետեւան-
քով, նոր խաղի մը վերսկսելու ստիպո-
ղականութեամբ, երեք օր վերջ: Բայց
անխուսափելի կը պատահէր արդէն,
ինչպէս ըսինք, մարտնչումի լրանալէն
երկու վայրկեան առաջ միայն: Ինչպէս
կ'ըսուի, իրաւունքը կը մնար զօրաւորին,
ինչ որ իրականութեան մէջ ալ արժանա-
վայել էր, քանի որ նոյն Գերմանիան էր
որ շահած էր 1978ի աշխարհի բաժակը,
թէեւ իր մէկ քանի լաւագոյն խաղացող-
ներով, որոնք այս անգամ այլեւս մաս
չէին կազմեր խումբին:

Ուրիշ նշմարելի նկատողութիւն մը,
նշանակէտերու յատկանշական նուազու-
թիւնը, որ անտարակոյս արդիւնքն է ըն-
թացելի խաղարկութեան, որ կը ձգտի ա-
ռաւելապէս պաշտպանողական ընդգր-
կումի, հազիւ երկու յարձակողական յա-
ռաջապահներու, փոխանակ հինգի, ինչ-
պէս անցեալին, ինչ որ առաւելապէս ար-
դիւր կը հանդիսանայ նշանակէտերու
դիւրին կատարումին, քանի որ երկուս-
տեք հակառակորդ մրցակիցներու յան-
կարծական փոխ-յարձակումներու պա-
րապայան, միջին եւ ետեւի դիմերուն
վրայ դիմը բռնող պատասխանատուները,
չուսափոյթ կրնան օգնութեան հասնիլ
վտանգի մէջ գտնուող թէ՛ բերդապահին
եւ թէ՛ երկու յետապահներուն: Պարտիմ
աւելցնել սակայն, որ խաղարկութեան
նմանաձեւ կիրարկումը, չի կրնար եր-
բեմն տեղի չտալ առատ նշանակէտերու
արձանագրումին, ինչպէս տեսնուեցաւ
վերջերս, Եւրոպայի ախոյեան խումբ —
րու քանի մը տեսակ բաժակի մրցմանց
մէջ:

Քանի որ բախտ ու դիպուած, իրենք
ալ կը խաղան իրենց դերերը, մասնաւոր-
աբար ոտնադնդակի մէջ, օրինակ՝ դրո-
հի մը պահուն, կը պատահի մէկէ աւելի
անդամներ որ տաւը մեթր մօտէն քաշ —
ուած զնգակը կ'երթայ կ'ուղղուի բերդէն
զուրս, կամ ետ կը մղուի բերդապահին
ճարպիկութեամբ եւ կամ նաեւ կը բախի
նոյն բերդը կազմող փայտասիւններուն,
եւ ընդհակառակն, երեսուն եւ աւելի հե-
ռաւորութենէ ուժգնօրէն հարուածուած
զնդակ մը կը պատահի որ հասնի իր

նպատակին: Եւ ինչն որ այս կարգի ե-
րեւոյթները տեղի կուտան ահանատես —
ներու զգայացունց տարրումներուն:

Երբ երկու խումբերը կը մնային հա-
ւասար արդիւնքի վրայ, այսինքն մէկով
մէկ, ամենուրեք, խաղին վերջին վայր-
կեանին, ծայրագոյն անկիւնէն հակառա-
կորդ բերդին սահմանուած պատժահար-
ուածը (քոռնէր), ճարտարութեամբ նշա-
նակէտի կը վերածուէր Գերմանացիներու
կողմէ, որոնք այդպէսով կը տիրանային
բաժակին:

Վերադառնալով Յիւնասթի Շրջանին,
որուն այս տարուան մեկնակէտը կը կա-
յանար Գերմանիոյ Յիւնասթի քաղա-
քը, փոփոխութիւններու ենթարկուած է
իր յառաջանալիք ճամբաներուն վրայ:
Մինչ անցեալ տարի, Փիլիպինս լեռները
անմիջական կուտանձոր կը հանդիսա-
նային, այս անգամ անոնք պիտի մաքը-
ցուին բազմաթիւ ողորկ հանգրուաններէ
վերջ միայն: Բայց այդ ուղիղ զնայցնե-
րը, խոշոր դժուարութեանց պիտի բա-
խին, մասնաւոր հիւսիսի շրջաններուն
մէջ, ուր պատկառելի երկարութիւններով
պիտի ցցուին խորհուրդոր վտանգաւոր
քարուղիներ, այնքան քաջաճճ՝ դաւա-
դիր անկումներու, վազողներուն սրա-
շաւ կամ փոքր անդուշտութեան հետեւ —
ւանքով: Մէկ հանգրուանով պիտի մա-
լիցուին Փիլիպինս չորս ամէնէն բարձր
զագաթները եւ քանի մը դարձեալ չի —
տակ ուղիներէ յետոյ, Ալպեան լեռներն
են որ իրենց ամէնէն կատարներով աս-
պարէզ պիտի կարգան յանգուզն ոտնա-
ներուն, որոնց անխիճելի զօրեղ կայ ու
կը մնայ Փրանսացի վախազդեցիկ ախոյ-
եանը՝ Պեռնար Ինօ, որ իրաւացիօրէն
չլացած Իտալիոյ Շրջանի իր արձանա-
գրած յաղթանակով, զոր կը խլէր իր
առաջին իսկ մասնակցութեան, յախուռն
պայքարով պիտի մաքառի, կատարեալ
հեծելանորդի իր բոլոր կարողութիւնն —
ներով, առաջնակարգ մաղիցող, անպար-
տելի ընդդէմ ժամացույցի, տոկոն եւ ա-
րագընթաց վայրէջքի մէջ ու նաեւ նոյն-
քան յաջող ուղիղ հեռաւորութիւններու
վրայ, երրորդ անգամ Շրջանը շահելու
եւ նոր յաղթանակի մը փառապսակը ա-
պահովելու ակնկալութեամբ: Ո՞վ կայ
որ պիտի կրնայ զգեստել պրըթին վա-
զողը եթէ ոչ հոլանտացի սքանչելի Նոփ
Չոէթմեմլը, որ պիտի յաջողի դուշ-
մանակակիցներ ստեղծել, մասնաւոր բար-
ձունքներով հանդուաններուն, որոնց
անդերազանց մասնադէտ մըն է եւս ինք,
բայց դժբախտաբար կայ տարիքի հարցը
որ անփիճելիօրէն պիտի նպաստէ Ինոյին:
Կարեւոր մրցակիցներու կողքին, կարելի
է յիշել առաջիններէն՝ հոլանտացի կարգ
մը մասնակցողներ, մասնաւոր 1979ի աշ-
խարհի ախոյեան Ռասան, առանց մոռ-
նալու Քիւրիէր, Քիւս, եւ փոր-
թուալիցի Ակոսթինօ, բայց խեղճը ալ
աւելի տարիքոտ, ու նաեւ Փրանսացի —
ներէն Պեռնար Թիւլմէ, որուն յաւակ —
նութիւնը պիտի ըլլայ, անգամ մը եւս
շահիլ Շրջանը:

Որպէս ծանօթութիւն յայտնեմ, այս

ՄԱՅԻՍ 28-Ի ԱՌԹԻԻ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԵՍ, ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

—

Հակառակ անձրեւոտ օդին, դաշտա —
հանդէսներու եղանակն է Յունիս ամիսը:
Ամէն Կիրակի դաշտահանդէս մը կայ,
կազմակերպուած զանազան միութիւննե-
րու կողմէ:

Կապ. Պաշի լայն ժողովրդականութեան
չնորհիւ, ամէնէն յաջող անցնող դաշտա-
հանդէսն էր Յունիս Ցին Ժէմանի դաշտը:
Առաւօտուն օդը ամպոտ էր. խաչուհիներ
ըր որքան ալ վստահ՝ որ անդամուհիներ
եւ բարեկամներ պիտի գային քաջաբե-
լու, մասնաւոր մասնակցելու այս մօ —
նին որ կը զուգարկայէր Մայիս 28ի հան-
դիսութեան, կէսօրէ վերջ ժաք Գօթաք-
եանի նուազով միջավայրը փոխուեցաւ,
արեւը ելաւ եւ դաշտը մէկ անգամէն
կերպարանափոխուեցաւ:

Դաշտահանդէսին բացումը կատարեց
վարչութեան քարտուղարուհին, որ ի մէջ
այլոց ըսաւ թէ՛ ձեզ հոս չհաւերեցինք
խորոված հրամցներու համար, այլ ձեզի
ներկայացնելու մեր ամէնէն կարեւոր
գործը « դպրոցը »: Աշակերտները երգե-
ցին « Ով մեծաքան զու լեզու » եւ հայ-
կական պարերու փոխը մը հրամցուցին,
խանդավառ ծափեր խելով ներկաներէն:
Վարչութեան նախագահուհին Փրանսերէն
բարի գալուստ մաղթեց ներկաներուն եւ
րեւմ հրաւիրեց հոն ներկայ վիէնի քա-
ղաքապետ եւ Իդէր նահանգի երեսփոխան
Պր. Լուի Մէրմազը, որ շնորհաւորեց Կ.
Պաշը եւ յաջողութիւն մաղթեց բոլորին:
Օրուան բանախօսն էր Սէն Մօրիսէն
երիտասարդ ճարտարագէտ Ժորժ Յով —
հանէսեան, որ Փրանսերէնով պատմա-
կանը ըրաւ Մայիս 28ին:

Դաշտահանդէսը վերջացաւ շատ ուշ,
դիշերուան ժամը 11ին, ժողովուրդը մեկ-
նեցաւ խանդավառ տրամադրութեամբ,
ժամադրուելով յաջորդ դաշտահանդէսին:
ԽԱՉՈՒ ՇԻ

առթիւ որ, Փրանսացի Անթիլը եւ պեթ
Մերքը հինգ անգամներով շահած են
Փրանսայի Շրջանը եւ երկու անգամնե —
րով Իտալիային: Յունիս 20ին, քան-
եւերկու հանգրուաններէ վերջ, եթէ Պեռ-
նար Ինօ յաջող երրորդ անգամ ըլլալով
մուտք կարեւան գործել Փարիզ դեղին
չապիկով, անկասկած որ աւելի քան եր-
բեք ան պիտի յամառի ոչ միայն հաւա-
սարեցնել Անթիլը կամ Մերքը յաղթա-
նակներու թիւը թէ Փրանսայի եւ թէ Ի-
տալիոյ Շրջաններուն, այլ եւ բեկանել
իսկ զանոնք: Բայց դեռ հեռու ենք Յու-
լիս 20էն:

... Զիչը այս պահուս, ուրախութեամբ
կը տեղեկանամ « Յաւաջ »-ին, որ Արարա-
րատ, երկրորդ անգամ ըլլալով, ծափա-
հարելի յաղթանակ մը տարած է խոր —
հրդային երկրորդ կարեւոր խումբի մը
դէմ: Կեցցե՛ս Արարատ եւ երջանիկ շա-
րունակութիւն: Փայտ բռնե՛ք...:

ԳԵՂԱՄ ՏԵՐ-ԱՆԴՐԵՍԻԱՍԵԱՆ

ՄՊԻՏԱԿ ԶԻԱԽՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ
ՎԱՐՊԵՏ ՈՒ ԱՇԿԵՐՏ՝ ԿԱԼԱՆԱԻՐ

— Սալմէքը սպաննողը Մահմուտն
էր, աղաս — ըսաւ չէրչին ու իր վեր —
ջին խօսքը ծածկելու համար աւելցուց —
Վարդաճոր ո՞ր լրած էք, խալֆա:

— Վարդաճոր տապա նոր պիտի եր-
թանք: Նաւոյն ջրաղացը պիտի իջնենք:
— Լա կ'ընէք, խալֆա, Նաւօն իմ բա-
րեկամն է: Էս տեղերը մի տնտեսք, դա-
ցէք, դացէք: — ըսաւ չէրչին ու սնտուկը
կանկին առնելով՝ դէպի դաշտ իջաւ:

Արեւին հետ աշխատողներն ալ հետդ-
հեմ քաշուեցան դաշտերէն: Աւերակի
ստուերները երկնցած էին մինչեւ կա —
մուրջը ոտքերուն տակ: Հատ — հատ կը

լուէր կոչնակին ձայնը: Վարպետ ու
աշկերտ, կամուրջին վրայէն էր որ
կ'անցնէին:

Սալֆան, վար իջաւ կամուրջէն, բո —
լորտիքը նայեցաւ եւ այնպէս զգաց, որ
կարծես կորսուած, մոռցուած հին յու-
շատեար մը կը թերթէր: Սալֆան քա-
րերը զգացումով շարած է:

« Եթէ կամուրջը լաւ չինես, Մակար,
հօրս սիրտը պիտի կակղնայ, այն ատեն
պիտի դիտնայ, որ իր աղջիկը լաւ մէկը
ընտրած է »: Լուսիկի խօսքերն էին, որ
կարծես քարերը պահած էին իրենց մէջ:

Սալֆան, քարերը շարած էր Լուսիկին
համար: Ի՞նչ հոգ, թէ գիւղացիները չը-
հաւնէին, չհաւնէր հայրը, բաւ է, որ
հաւնած էր Լուսիկը: Էնպէս լաւ կա —
մուրջ մը դուրս եկած էր:

Սալֆան տեսաւ, որ կամուրջին մի քա-

նի քարերը խախտած էին: Միտքը դը-
րաւ, գալ տեղաւորել խախտած քարերն
ու տեղ — տեղ լեցնել կիրով. կամուրջը
իր երիտասարդութեան լաւ օրերու յի —
շատակարանն էր:

— Մարտիկ, աղաս...

×

Նաւոյն ջրաղացը ուռններու կանան —
չութեան, ջուրերու ձայնին ու ալիւրի
փոշիներուն մէջ կորսուած, ցած կտուր
մըն էր: Ունէր խոշոր դուռ մը, ուրկէ
էջն իր բեռով ուղիղ ներս կրնար մտնել:
Վարպետ ու աշկերտ բաց դռնէն ներս
մտան: Ներսը՝ ալիւրի բարկ հոտ, քա —
րի խուլ աղմուկ, չախախի չիւղից: Ա-
խոյի դռնէն էլ մը վրէլուր: Պատին
տակ, թոնրալալթին վրայ, պառկած էր
ջրաղացի թաւ կատուն: Նաւօն այնտեղ
չէր:

— Հէյ, Նաւօ, ձայն տուաւ խալֆան:
Նաւոյն ձայնը կարծես ջրաղացքարին
ու չիւղիւղիցին մէջէն եկաւ: Վարպետ ու
աշկերտ ցորենով լեցուն ձկաններու վը-
րայ սպառեցին, մինչեւ որ Նաւօն դուրս
եկաւ ամբարէն, ճրագի լոյսը իր դէմ-
քին:

Նաւօն է, Նաւօն, ոտքերը փարտ դը —
րած, այնքան ծանրացած, ծերացած էր
40 տարով:

— Հը, ո՞վ կայ:
— Միւշտէրի է, Նաւօ, — կատակեց խալ-
ֆան:
— Մուսեղին ջրաղացը տար, էստեղ
երեք օրէն կարգ չի դար, — նորէն ձայն
տուաւ Նաւօն ու ճրագը ձեռքին՝ սկսաւ
քարին արագութիւնը դիտել:
Յետոյ, ձեռքը ցորենի տաշտին տարաւ
ափով ցորեն առաւ ու ճրագին, պա —
տուհանին լոյսին տակ ինքնիրեն սկսաւ
ցորենին գովքն ընել:
— Աֆէրիմ աղայ, ինքը խման է, ամա
գործին տէր մարդ է: Մարդուն եղն —
ըր տեսնելու ես, կ'ըսես խումաշ են
հազեր:
Նաւօն, ցորենը ափին մէջ առած, ու-
ղեց ներս մտնող միւշտէրիին ցոյց տալ,
որպէս նմոյշ լաւագոյն ցորենի: Ցորեն —
ներէ շատ լաւ կը հասկնար ու յաճախ
դիտողութիւն կ'ընէր իրենց տէրերուն:
Այս ցորենին քիչ ջուր տրուած է, միւսը՝
վարը խորունկ եղած չէ եւ կամ աղբը
քիչ է:
— Ի՞նչ ես եղեր, Նաւօ, — ձայն տուաւ
խալֆան:

(Շար. — 105)

Տէր եւ Տիկին Շառլ Փափագեան, Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Անդրանիկեան եւ աղջիկները, այլ Տիկին Շառլ Սան - Թուրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Միսաք Տէրտէրեան եւ աղջիկը, այլ Տիկին Գիւրգենեան ինչպէս նաեւ Նոր-հատեան, Տէրտէրեան, Բասթրոնովօ, Մուրադլեան, Բիսուեան, Բէօսեան, Յովակիմեան, Մանուկեան, Ակրաբեան, Դուլումեան, Բիւրպաշեան, Գիւրգենեան, Զապէօսեան, Պետրոսեան եւ Ալըք ընտանիքները զատով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ-մօր, քրոջ, մօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՖԻԼԻՓ ԱՆԴՐԱՆԻԿԵԱՆԻ (ծնեալ Մարիամ Առաքելեան) մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 25ին, 71 տարեկանին։

Յուդարկաւորութիւնը կատարուեցաւ երկուշաբթի, Յունիս 30, ժամը 14.15ին Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս - Պետրոս եկեղեցին, ուրիշ մարմինը փոխադրուեցաւ Ալֆորվիլի գերեզմանատունը ամփոփուե - լու համար ընտանեկան դամբարանը։

ՀՈԳԵԶԱՆԳԻՍ

Այլ Տիկին Յովհաննէս Թորոսեան, Տէր եւ Տիկին Տիգրան Թորոսեան եւ զաւակները՝ Շաւարշ եւ Վահէ կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ-հօր՝

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ

մահուան քառասունըփն առթիւ, այս Կիրակի, Յունիս 6, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԵՍ

Սէն Ժեռովի Ս. Սահակ - Մեսրոպ եկեղեցւոյ Թաղականութեան եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան հովանաւորութիւնը վայելող Թաղիս հայկ երկօրեայ դպրոցի ամա - վերջի հանդիսութիւնը Շաբաթ, Յունիս 5, ժամը 21ին եկեղեցւոյ սրահին մէջ։

Յայտադրին մաս կը կազմեն արտա - սանութիւններ, ժողովրդային խմբային պարեր, երգ, մէկ արարով մանկական Թատերախաղ մը « Գառնուկը »։

Կը հրաւիրուին Թաղին եւ շրջակայքի բո - լոր ընտանիքները եւ ծնողները, քաջա - լերելու համար տարուած մէկ տարուան աշխատանքը։

Կը հրամցուին զովացուցիչ ըմպելիներ։

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ՄԵԾԱՐՄԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Նուիրում

ՍԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԵԱՆԻ

Ծննդեան 100ամեակին
Ուրբաթ, Յունիս 4, ժամը 20.30ին,
Հայ Մշակոյթի եւ Արուեստի Կեդրոն՝
6, Cité Wauxhall — 75010 PARIS
Պ. ՇԱՀԷՆ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ
Երեւանի Մ. Սարեան տուն-քանդաքանի
տնօրէն
Կը խօսի եւ կը լուսարձակէ մեծանուն
նկարչի կտաւները։

Մուտքը ազատ է

- ON DEMANDE -

Une dame arménienne d'âge moyen,
pour aider une dame et faire la cuisine.
Chambre, nourriture et bon salaire.
Tél. : 757.40.42
de 8 à 9 h. et 13 à 14 h. après 19 heures

ՇՆՈՐՀԱՎԱԽՔ

Սէն Ժեռովի Ս. Սահակ-Մեսրոպ եկե - ղեցւոյ Թաղականութիւնը ստացած է հե - տեւալ նուէրները փոխան ծաղկեպսակի,
ողբ. Գրիգոր Եղիազարեանի մահուան
առթիւ. — Ժան-Գլոս Մէլէմէնեան, Տէր
եւ Տիկին Յարութիւն Սէմէրեան, Սի - վազլեան ընտանիք 100ական Փր., Տէր եւ
Տիկին Հայկ Մկրտիչեան, Տէր եւ Տիկին
Պերճ Կարապետեան, Տէր եւ Տիկին Ռու - բէն Ասարլիքեան 50ական, Պառ Մոստֆա
30, այլ Տիկ. Նազենի Մինասեան 20 Փ.։

ԳՈՐԳԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԱՐՄԻՆ

ուր պիտի զտնիք արեւելեան շաւաղոյն գորգերը,
մասչկի գինեւոյ

ARMINE

les plus beaux Tapis d'Orient
importation directe, prix, choix, qualité

acheter un tapis chez Armine.
est un placement sur et agréable

ARMINE

ANTIQUITÉS - TAPIS

73, RUE LA FAYETTE, 75009 PARIS
tél. 878 80 13 métro Cadet

ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՍ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԵՍ

Յունիս 6, Կիրակի ամբողջ օրը

Մոմօրաքանի Հանգստեան Տան դարաստանին մէջ։

- Վիճակահանութիւն՝ մեծ պարգեւներով։
- Զանազան հետաքրքրական խաղեր ու ժամանց։
- Գեղարուեստական ճոխ յայտադիր՝ մասնակցութեամբ Փրանսապ, ծանօթ արուեստագէտներու եւ խումբերու։
- Արեւելեան եւ եւրոպական ճաշեր՝ արագ սպասարկութեամբ։
- Ընտանեկան հաճելի եւ ջերմ մթնոլորտ։

Մուտքը ազատ է

—X—

Մոմօրաքանի երթալու համար. —

Prendre le train de la Gare du Nord, descendre à Enghien-les-Bains et puis prendre l'Autobus No 6 et descendre à l'arrêt Grosly.

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊԱԱԿԻ

Ալֆորվիլէն՝ Պարոն Ասատուր
Երկու հարիւր Փրանք կը նուիրէ «Յա - ռալ Միտք եւ Արուեստ»ին, իր մօրեղ - բօր աղջկան՝ Մարիամ Անդրանիկեանի
մահուան տխուր առիթով։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱԶ

ՕՐԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Փարիզի խումբը կը մեկնի Շաբաթ
(Յունիս 5) առաւօտեան ժամը 7ին Փորթ
տ'Օրլէան, մարզադաշտին դիմացը՝ Ռիւ
Փօլ Ափէլ։

Ի ՅԻՇԱՆԱՍ

Ալֆորվիլէն Տէր եւ Տիկին Ժան Յով - նանեան 265 Փր. կը նուիրեն «Յառաջ»
ի յիշատակ իրենց մօր՝ այլ Տիկին
Հրանդ Յովնանեանի։

URGENT

Offre d'Emploi

Important organisme social em - ployant près de 100 personnes, re - cherche pour son siège à Paris, par - faite Sténo-Dactylo, capable prendre sous la dictée, dynamique, ouverte à l'initiative. Avantages sociaux. Connaissance de l'Arménien appréciée. Tél. : 281-17-80.

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1980 - 1981 ուսումնական տարեշրջանի
արձանագրութիւնները բացուած են։
Վարժարանը կ'ընդունի ցերեկօթիկ եւ
գիշերօթիկ աշակերտներ՝ նախակրթա -
րանէն մինչեւ պարաօրէնայի Պէ. Սէ. Տէ.
բաժինները։

Կ'ընդունուին նաեւ Հայ աղջիկներ
միայն ցերեկօթիկ։

Մանրամասնութեանց եւ արձանագրու -
թեան համար դիմել Տեսչութեան՝

DIRECTION COLLEGE ARMENIEN

26, Rue Troyon — 92310 Sèvres
Tél. : 534-68-28

SOUS LA PRESIDENCE D'HONNEUR de

CARZOU

VIIe FESTIVAL d'art et de la culture

- J. A. F. -

Paris les 31 Octobre, 1er et 2 Novembre

Vous pouvez concourir dans les disciplines suivantes :

1. MUSIQUE (classique, folklorique, variétés) — Chant Ensemble vocal — Instrumental solo — Ensemble instrumental.
2. DANSE (Classique, folklorique) — Soliste — Groupe.
3. LITTÉRATURE (Française - Arménienne) — Prose (nouvelle et essais) — Poésie
4. ART DRAMATIQUE — Mime — Déclamation — Théâtre.
5. ARTS PLASTIQUES — Peinture — Arts Graphiques — Sculpture.
6. ARTS APPLIQUES — Photographie — Céramique — Broderie — Orfèvrerie.
7. AUDIO-VISUEL — Films 16 mm. documentaires ou scénario — Montages diapositives.

CONDITIONS DE PARTICIPATION

- Etre âgé de 15 à 35 ans (pas de limite d'âge pour les groupes et en - sembles).
- Etre amateur.
- Peuvent participer hors concours les artistes professionnels et les ama - teurs de plus de 35 ans.
- Droits d'inscription : individuel 50 F. ; groupe : 100 F. à joindre au bulletin d'inscription.

Date limite des inscriptions

1er Octobre 1980

Les inscriptions doivent être envoyées à

JAF FESTIVAL

6, Cité du Wauxhall — 75010 Paris.

sevan voyages-lyon

saberatours - paris

VOUS PROPOSENT

ARMENIE - 12 JOURS

Du 01 au 12 Septembre

Du 26 Décembre au 08 Janvier 1981

ARMENIE - 16 JOURS

Du 27 Juin au 12 Juillet

Du 15 au 30 Août

Du 22 Septembre au 07 Octobre

Circuit Caucase (Moscou, Frévan, Tbilissi et Leningrad)

Du 15 au 30 Août

Du 22 Septembre au 12 Octobre

DEPARTS PAR AVION DE LYON -- MARSEILLE -- PARIS

Renseignements et inscriptions :

A LYON

sevan voyages

SARKISSIAN Varoujar.

50, cours de la Liberté

69003 LYON

Tél. (78) 60 13 66

A PARIS

saberatours

BAGHDASSARIAN Levon

3, rue de l'Arrivée

Imm. CIT 7e étage

75015 PARIS

Tél. 538 67 47

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

കാർഷികവൃദ്ധ

ՈՏՆԱԳՆԴԱԿԻ
ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ Բ. ԴԱՍԱԿԱՐԳԻ
ԱԽՈՅԵՆՈՒԹԻՒՆ

[illegible]

ները, մասնաւորաբար Սէ. Ժէ. Թէ.ն եւ րաշխաւորութիւններ կ'ուզեն որ միաժամանակ ընկերային գետնի վրայ նահանջ չըլլայ եւ չեն համաձայնիր նաեւ զոր - ծատրութեան թուականին չուրջ։ Միւս կողմէ Յուլիս 1էն բարձրացաւ սմիքը (աճման նուազագոյն աշխատավարձը) ու ժամը կը հասնի 14 ֆրանքի ինչ որ նուազագոյն ամսականը կը բերէ 2486 ֆրանքի, չարաթական 40 ժամ աշխատանքի համար։

ՖԻԱՆՍԱՅԻ կառքի ճարտարարուեստը տաղնապի մէջ է եւ ֆէթօֆն ետք, որ եօթը օր « Թեքնիք դործադրկութիւն » որոշած էր արձակուրդէն զատ, Սիթիքոն-էն, իր կարգին հինգ օր « դործադր - կութիւն » որոշեց: Կը պարզուի որ, այս ճակատին վրայ ալ, անհրաժեշտ է պայքարիլ ճափոնական մրցակցութեան դէմ: Ընդհանուր ձեւով եւրոպական շուկան փակ է եւ Ֆրաթի տէրն ալ՝ ձիոն-վանիի Անիէի պաշտօնադրկութիւն կը նախատեսէ:

ՀԱՅՐ Ծէն 8 առ Հարիւր յաւելում պիտի կրէ: Որոշ գին Հիայ քանի գինեւրու ազատութիւնը թոյլ կուտայ ամէն Հա-
ցագործի իր սակը որոշելու:

ԹԻՐԱՍԿԱՆ օդանավային ընկերությունը՝
Թրփիշ Էոլայնգ Յուրու 145ն սկսեալ պե-
տի վերսկսի Պոլս - Աթէնք երթեւեկու-
թիւնը, զոր դադրեցուցած էր վեց տարեկ
ի վեր:

ԻՐԱՆԻ մէջ դժգոհութեան շարժում — ներ կան եւ առջի օր Հիւանդանոցներու ներքին բժշիկները 24 ժամ պորձադուլ հռչակած են ամբողջ երկրին մէջ, բողոքելու համար ինչպիսիք իրենց մէկ քաղաքացիներն սրտայնահամոտն ունեն

Ենթական հասցնէսլ դատէ մը ետզ գըն-
դակահարուած էր: Արմաստանութիւնը
այն էր որ ընդգլխացած է ձախ տարրե-
րու արտաքման համարարանէն, ան
ցեալ Ասսրիլին: Իշխանութիւնները ար-
գելած են գործադուր մինչ հանրազե-
րու վրայ բռնիւնները կը պահանջէին որ
պատժուին « այս սարսափելի ոճիրին »
պատասխանատունները: Այս իրարան-
ցումներու առթիւ է որ այստուա թա-
խալ յայտարարած է թէ « Արգարու-
թիւնը բանի մը չի ծագայր Իրանի մէջ »:
Ու յետիոթութեան դատարաններու
նախկին դատախազը շնչտած է.— « Եթէ
ուզածս ընէի, մէկ ամսուան մէջ, 500
հողի գնդակահարել տուած կ'ըլլայի: Բո-
լորն ալ մահապատիժի արժանի են: Բնա-
բունի ուժի կողմնակից չեմ, եթէ քանի
մը հողի գնդակահարել տուի, ժողո-
վուրդին բռնութիւնն է, Աստուած է որ
կը հրահանգէ գնդակահարումները »:
Ամսուան մը ընթացքին 80 հողի գնդա-
կահարուած էին թմրեցուցչի պատճա-
ռով: Իրանի մէջ թմրեցուցչի սպա-
ռումը կը հասնի ալքոլի գործածութեան
Արեւմուտքի մէջ:

ԵՐԵՒԱՆ $\Leftrightarrow$ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐ ԵԻԱՆ (Արմենիքա, Յուլիս 27-30)

ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԻՏՆԵՐՈՒ ՅԱԶՈՂՈՒ-
ԹԻՒՆԸ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԻՋ

Երեւանի Ալ. Սպենդիարեան օպերայի
բեմապարի խումբը լաւ ընդունելութիւն
գտած է Ալփէյի մէջ: Խումբը երեկոյթ —
ներ տուած է Ալփերիոյ քանի մը փայլաք-
նէրուն մէջ եւ արժանացած մամուլի դնա-
հատանքին:

« ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԱՂԲԻՐԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ » ԴԱՍԱԳԻՐՔԸ

Ներեւանքի պետական համալսարանի հը-
րատարակչականէն լոյս տեսած է « Հա-
յոց պատմութեան աղբիւրագիրութիւն »
դասգիրքը, հեղինակութեամբ Փրոֆ.
Ստեփան Մեկը - Բախչեանի: Գիրքին
մէջ ներկայացուած են Հայոց պատմու-
թեան թանկագին զբաւոր աղբիւրները,
հին ժամանակներէն մինչեւ ժ. դարու
վերջը: Տրուած են նաեւ աղբիւրներու
ծագումը, դասակարգումը եւ քննական
վերլուծումը: Հեղինակը ներկայացուցած
է նիւթական մշակոյթի յուշարձանները՝
գտնուած առարկաներ, աշխատանքի գոր-
ծիւնքը, այլ ժողովուրդներու կելուան -
րով հասած բնագիրներ՝ աքքադական,
հիթիթական, խուրիտական, ասորական,
արամէական, պարսկական, յունական,
լատինական արձանագրութիւններ եւ
մատենագրական այլ երկեր: Յատկա-
նշական է որ հին աւստապետական շըր-
ջանի պատմութեան աղբիւրներէն ամէ -
նէն արժէքաւորը եւ գլխաւորը՝ հայ մա-
տենագիրներու երկերը ներկայացնելուն
առնթեր, դասագիրքին հեղինակը տը -
ւած է նաեւ փիլիսոփայական ու բնագի-
տական բնագիրներ, ինչպէս նաեւ յու -
նա - լատինական աղբիւրներ եւ թարգ-
մանական երկեր: Փրոֆ. Մեկը - Բախ-
չեանի աշխատութեան մէջ ըստ արժան-
ւոյն տեղ գտած են զարգացած աւստա-
պետութեան շրջանի հայ դասական մա-
տենագիրները: Ներկայացուած են նաեւ
հայկական բնագիրտական, եկեղեցական
իրաւաբանական եւ կրօնական աղբիւր-
ներ: Հեղինակը տեղ տուած է ուշ շրջա-
նին ի յայտ եկած աղբիւրներու նոր սե-
ռերուն՝ յիշատակութիւններ, ժամանա
կագրութիւններ, դիւանական վաւերա -
գրեր, եւրոպացի ճամբորդներու ուղե-
գրութիւններ, թրքական եւ պարսկական
աղբիւրներ, հայ - ռուսական յարաբե -
րութիւններու վերաբերող բնագիրներ
եւայլն: Ընդհանուր կամամբ, Ստեփան
Մեկը - Բախչեանի առ իստի հարիւրէ ա-
ւելի հեղինակներու եւ բնագիրներու մա-
սին:

ԵՐԵՒԱՆԻ ՔԱՐԻ ՀԻՄՆԱՐԿԻ ԱՐՏԱԴՐՈՒ-
ԹԵԱՆՑ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Երեւանի մասնադէտներու ստեղծած մարմարէ եւ կրանիթէ երեսապատման սալերը, որոնք կը զրկուէին Խորհրդային Միութեան մեծագոյն՝ Սպանա - Շուշէնսկոյէի զարի մշակման գործատուներ աշուհէհատեալ գլխի զրկուին նաեւ արեւելեան երկիրները: Երեւանի սալի գործատուներ տարեկան 120 հազար քառակուսի մետր երեսապատման սալ կ'արտադրէ: Քարէ համախիտութեան հիմնարկը շինարարութեան մէջ բնական քարերու օգտագործման եւ արուեստական քարերու ստեղծման՝ հարցերու ուսումնաս-

ԸՍՏ ԹՈՒՐԳԵՐՈՒՆ՝

Սագափը սպաննողը
Հայ մընի էր...

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն (Յունիս 27) կը փաղեմֆ հետեւեալ լուրը.—

« Հիւրերէյթ »-ի Անգարայի թղթակիցը
կը հաղորդէ, թէ Հարէքէթի փոխ – նա-
խագահ, եւ նախկին Մաքսային նախա –
րարներէն Կիւն Սաղաքի սպաննիչին ինք-
նութիւնը ճշգուեցաւ: Ստուգուած է, որ
Հարէքէթական ղեկավարը էր տան առջեւ
սպաննողը հայկական ծագումով՝ Սե –
բաստիոյ Կէմէքէկ գաւառակէն ձախա –
կողմեան մըն է, « Տէվրիմճի – Եոլ » ա-
նուն կազմակերպութեան անդամ, որ
արտասահման խոյս տուաւ ու ներկայիս
կը գտնուի Փրանսայի Սթրազպուրկ քա-
ղաքը:

Ստուգուած է նոյնպէս, որ ենթական, 25ամեայ, դէպքէն երկու օր վերջ բաժնուած է երկրէն եւ թուրք իշխանութիւնները այս առթիւ դիմում կատարած են միջազգային ոստիկանութեան՝ ինթէր - լիտի, զայն ձերբակալելով՝ վերադարձնելու համար։ Ինչպէս ծանօթ է, Կիւն Սաղաք տան դրան առջեւ սպաննուած էր երկու ահաբեկիչներու կողմէ, որոնցմէ մին Փրանսա խոյս տուողն է, իսկ միւսը կարճահասակ երիտասարդ մը, ինքնուր ինքն ձեռնուած ըլլալով՝ կը հետապնդուի ոստիկանութեան կողմէ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԽԱԶԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ

ԵՐԵՎԱՆԻ ԵՐԵԿԱՆԻ ՄԷՋ

Հայաստանի Գրողներու Տան մէջ տեղի ունեցած է Ոստիկանի Դաշտեցի Ժննդեան ԴՊՊՄԵԱԿԻՆ նուիրուած երեկոյթ մը։ Բացումը կատարած է Գրողներու Միութեան վարչութեան քարտուղար Սաղաթէլ Յարութիւնեան։ Դաշտեցի զբոսականութեան մասին խօսած է Մուշեղ Դաշտեցի։ Հինգրից Սեւան ներկայացուցած է Ոստիկանի Դաշտեցի թարգմանական գործերը, իսկ Վահագն Դաշտեան ընութեան գրած է հայ մշակոյթի նուիրեալին կերպարը։ Երեկոյթին խօսք առած են երիտասարդ պատմաբան Լիւզիլիկ Դաշտեան, Դաշտեցի Բէն, Արշալուի Քոթմանեան, Կարգացուած են հեղինակին գործերէն կտորներ եւ մեկնաբանուած են Սատուրնի եւ Մուշի ազգագրական երգեր։

սիրութեան յառաջադէմ զիտական կեդ-
րոնն է խորհր. Միութեան մէջ: Անոր
մշակումներէն շատեր ծանօթ են խորհ
Միութեան մէջ եւ արտասահման: Կեդ-
րոնը ստեղծուած է Հայաստանի մէջ
քանի որ մեր հայրենիքը բազմադան զա-
րերու բնական հարստութիւն ունեցող
դանձարան է:

ԳԻՈՐԳ ԽԱՆԱՂԵԱՆԻ ՆԿԱՐՆԵՐՈՒ
ՇԱՐՔԸ

Երեսանցի նկարիչ Գեորգ Պանադեան
երեսուն գործերէ բաղկացած նկարաշար
մը նուիրած է Հայաստանի: Գծագրու-
թիւններ եւ նկարներ կը ներկայցնեն
Հակոյ կառոյցներ եւ բանտօրներու, գիւ-
ղացիներու, գլխութեան եւ մշակոյթ
մարդից գլխանկարներ:

ՄԱՀԸ ԼԻՃԻ ԵԶՐԻՆ (*)

Արեւմտեան Երկրներու Մեջ
ՍՓԻՒՌՔԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ԳՈՅԱՏԵԻՄԱՆ

Հարցիւ Շուրջ (*)

Գրեց՝ Ա. ՊԵՅԼԻՆՍԻ

(Պատմ. Գիտութիւններու Տօքթօր)

Գ.

« Յառաջ » ի ընթերցողներէն ոմանք յիշեն թերեւս որ արդէն մենք տարւոյս սկիզբը հրապարակաւ յայտարարած էինք թէ չենք հաւատար որ այդ արարքներու հեղինակները Հայեր ըլլան (1)։ Յետագայի գէպերը աւելի հաստատեցին մեր համոզումը որ այդ ոճիրներուն պարագլուխները Հայեր չեն։ Ենթերփոխը անցեալ տարուան Դեկտեմբերին վերջերը կը յայտարարէր արդէն որ ո՛չ ոճիրները եւ ոչ ալ օգուտին սպասարկութիւններու գլուխները հետեւողաւ ուսմը « Հայաստանի Ազատագրման Կազմակերպութեան » գործեր են որքան որ Հայոց մեղսակցութիւն կայ (2)։ Ենթերփոխը յայտարարութիւնը Եւրոպայի մէջ, մանաւանդ Ֆրանսա, որքան որ տեղեակ ենք օտար մամուլին մէջ բնաւ լոյս չտեսաւ։ Եւ ոչ թէ միայն օտար մամուլը, մանաւանդ քանի մը « Հայասէր » Ֆրանսերէն լոյս տեսող թերթեր տող մը իսկ չգրեցին այս մասին, այլ առասպելական դարձներով « Հայաստանի Ազատագրման Բանակ » ի գործունէութիւնը եղածը եւ չեղածը անոր վրայ բեռնելու ճիգերը յամառօրէն դեռ կը շարունակեն։ Վերջերս Տիւրքիոյ մէջ ձեռնարկուեցաւ Հոյսնտայի թուրք դեսպանին տղուն սպանութեան իր հեղինակ Մուսթաֆա անուն մէկը։ Ֆրանսայի « Հայասէր » մամուլը լռեց եւ ոչ մէկ արձագանք այս մասին որքան որ տեղեակ ենք։ Թուրք դեսպանին տղուն սպանութեան լուրը առանց շատ խոր յուզում յառաջ բերած էր Թուրքիոյ մէջ։ Թուրք մամուլը այդ օրերուն առանց այլ եւ այլ համոզում կը թուէր թէ ոճիրը Հայոց կողմէ կատարուած էր։ Զաֆէր Աթա « Թերեւս » ման « ի մէջ » Պէտք է խեղդել այս ոխը կը գրէր (3)։ Բայց երբ լիբանոնահայասկ Մուսթաֆա ձեռնարկուեցաւ առիթ չունեցանք ճշդելու թէ այդ լրագրողը ինչպէս արտայայտուեցաւ։ Միայն գիտենք որ արեւմտեան « Հայասէր » թերթերու մեղսակցի լուրստեմէն քաջալերուած, պղտոր ջուրի մէջ ձուկ որսացող ճարձակ թերթերէն « Հիւրիւրիւթ » թերթը մինչեւ իսկ մահմետական Մուսթաֆան չենք գիտեր Լիբանանի որ մէկ հայ եկեղեցի - լոյ աւագանին մէջ հայ - քրիստոնէայ միտեց եւ թերեւս ալ տէրտէրի տը - զայ (4)։ Այնքան ալ պէտք չէ զարմանալ,

չէ՞ որ Հայերը քրիստոնէացած իսլամներ են... Բնիկ Կեղրոնական Ասիայէն գաղթած, ինչպէս կարգ մը թուրք հեղինակներ պնդել սկսած են հիմա։ Թուրքիոյ ներքին կացութեան հմուտ գիտող մը շատ գիւրգիւթամբ կրնայ թափանցել եւ կռահել դիւանագետներու սպանութեան հարցին ներքին ծաղերուն։ Հակառակ ասոր, խնդրին խորքին չթափանցող նոյնիսկ բանիմաց հայրենակիցներու ալ հանդիպած ենք որոնք մակերեսային երեւոյթներէն տարուելով հարց կուտան թէ « եթէ Հայերը չեն ինչո՞ւ ուրեմն Հայկական Հարց մը կը ներկայանան ոճիրագործները եւ պահանջներ ունին յանուն հայ ժողովուրդին »։ Մենք ինչպէս նախապէս արտայայտուած ենք արդէն, միմիայն այս նիւթին շուրջ ուրիշ առիթով ընդարձակ կերպով պիտի անդադառնանք։ Սակայն կ'ուզենք այս առիթով անգամ մը եւս շեշտել որ հակառակ վերջերս մեր ձեռք ձգած « Հայաստանի Ազատագրման Հայ Գաղտնի Բանակ » ի շրջաբերականներուն, մեր համոզումը անգամ մը եւս հաստատուած է թէ ահաբեկիչ կազմակերպութիւնը հայկական չէ եւ ոչ ալ բնականաբար իր բուն նպատակը « Հայաստանը ազատագրել » է։ Արդէն կազմակերպութեան հեղինակները իրենք ալ բոլորին չափ գիտեն թէ « Հայաստանի ազատագրում » ը չիրականանար այդ միջոցներով։ Բայց եւ այնպէս, ինչպէս նախապէս գրած էինք քանի մը անգամ եւ անհեռաւոր հայ երիտասարդներ մեծ հաւանականութեամբ գործիք կ'ըլլան օտար մեղքնաւորութիւններու եւ կարծելով թէ բարիք մը ըրած պիտի ըլլան Հայ Դատին իրականացման, իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն կատարուած ոճիրներուն հեղինակները քողարկելու համար։ « Հայաստանի Ազատագրման Գաղտնի Բանակ » ը իր այս տարուան Յունուարի շրջաբերականին մէջ հետեւեալ կերպով կը յայտարարէ. « ... Մենք չենք պաշարել ցեղասպանութեան Թուրքիոյ կողմէ ճաշակեցանք համար, բայց մեր երկրին ազատագրումին համար։ Այդպիսի ճանաչում մը մեզ չի շահագրգռեր »։ Առ այժմ սաշափը աւելցնենք այս հարցին նկատմամբ որ մեր ձեռքը գտնուող շրջաբերականներու (անգլերէն, հայերէն

եւ ֆրանսերէն) ոճը մեզի թոյլ կուտայ եղբակցներու թէ քանի մը Հայեր կը գործակցին բայց կրաւորական գետնի վրայ ինչպէս առեւտր թերթի մէջ արդէն անդադարձած ենք (5)։

X

Ուրեմն ամէն կողմէն փնտր քամիին չենթարկուելու համար է որ Սփիւռքը պէտք է իր ճակատագրին ու ապագային մասին մտածէ ու միջոցներ ձեռք առնէ եթէ իրօք կը ցանկայ եթէ ոչ յաւիտեանակամութիւնը առնուած երկարակեցութիւնը պահել։ Եթէ հայ ժողովուրդին Արեւելեան հաստուածը պետականութեան ուղիին մէջ մտաւ եւ ի սպառ բնաջնջուեց փրկուեցաւ, Արեւմտեան հաստուածի ներկայի մէկ զանգուածը արմատախիլ եղած իր հայրենի հողէն դեռ կը շանայ անբաւարար միջոցներով ջուրին երեսը ծփալ լինեղուելու համար։ « Մեզի ջարդեցին, մեզի կողոպտեցին » ըսելով եւ գիտութիւն հայցելով իրաւունք ոչ կը փնտռուի եւ ոչ ալ կը պաշտպանուի։ Սակայն աւելի քան վաթսուն տարին - բէ ի վեր այսպէս կը շարունակուի դեռ։ « Իրաւունքը զօրաւորինն է » սկզբունքը պէտք չէ մոռնալ եւ պէտք է շանալ զօրաւոր ըլլալ։ Մէկ խօսքով՝ ինչպէս ամէն անհատ իր անձնական կեանքը եւ ուղղութիւնը ինք կ'որոշէ, ամէն ազգ, ամէն ժողովուրդ ալ բնականաբար իմ փառաստանստու է իր գոյութեան, եւ իր ապագային նկատմամբ։

Որոշ է թէ արեւմտեան քաղաքական եւ ընկերային կեանքին մէջ եկեղեցին չունի այն ազդեցիկ դերը ինչպէս արեւելեան երկրներու մէջ։ Հետեւաբար մեր եկեղեցին ալ կամայ - ակամայ նոյն համեմատութեամբ դեր ունի Սփիւռքի մէջ կամ թոյլ տրուի դիտել տալ, թէ քիչ մըն ալ աւելի։ Բայց այս բնականաբար բաւարար չէ Սփիւռքի վերականգնման համար։ Ուրեմն ինչպէս որ արեւմտեան երկրներու կարգուսարքը կառուցուած է կարգ մը օրէնքներու եւ կանոններու վերայ, պէտք է շանալ եթէ ոչ լրիւ քանի որ ազգ չենք կազմեր այլապէս երկրներու մէջ այլ միմիայն դաշտութիւն, տարբեր սկզբունքներ եւ միջոցներ որոնք մեր հսկայ զանգուածը վերականգնելու եւ ապագայի ու գոյատեւման պատրաստելու համար։ Այս համազգային կամ համազգայնային ազատագրման պատճառաւ է որ համախառն ենք նախ դադարեցանք (Ֆրանսահայ, գաղտնա - հայ, ամերիկահայ, արժաւորեցանք, աւստրալիահայ եւ այլն) պատասխանատու մարմիններու կազմութեան։ Բնաւ չենք կարծեր որ ցարդ մեր ունեցած այլապէս կազմակերպութիւնները կրնան լրացնել այս առաքելութիւնը արդէն իրենց ուղղութիւնն ալ այս չէ եւ սա գաղտնիք մը չէ ոչ ոքի։

Մեր հայրենակիցներէն ոմանք կը կարծեն, որ եթէ օտար անձնաւորութիւններ մաս կազմեն Հայկական կազմակերպութիւններու, սա մեծ արժեք եւ նշանակութիւն կը ստանայ։ Ինչպէս ամէն լափոխի յիշատակներու եւ յուշերու անդամ շարք մը կը ցցուէր իր դիմացը։ Ու, հիմա, այս օրերուն, այլապէս դժխմ պայմաններու տակ՝ նոյն միջավայրը, նոյն շրջանները, բայց որ անբաւարար, անհաւատարմութիւն փոխուած... Ու, քանի կը մօտենային հիւանդանոցին այնքան ուժգնօրէն կը տրոփէր իր սիրտը, կարծես թէ եղեռնագործութեան մը պատճառով դատարան կ'երթար...

Ձիւրու սմբակներու տրոփիւնին, անիւներու ճոճոցներուն, իր նստած տեղը համաշափ օրօրումներու քովն ի վեր, յանկեղծ, կարծես կը մոռնար թէ, կառքի մը մէջն էր ընկերակցութեամբ թըրքուհի մը ու անոր զաւակին։ Միտքը կը սլանար դէպի հեռուները, հոգին կա - բօտի ուլունքներ կը շարէր շարք - շարք ու իր սիրտը կը տրոփէր անոնց վերջիւնով...

Ահա, հոն՝ ալի այդ ընդարձակ տարածութեան վրայ շարք մը մէկ - երկու անգամ զոյգ քաղաքներու աշակերտութիւն՝ մեծով - պղտորով։ Հոն՝ ամբողջ օրը խինդ ու ծիծաղ, երգ ու պար, այլապէս խաղեր ու մրցումներ. օրը կ'անցնէր կարծես վայրկեանի մը պէս։

Ահա, քիչ անդին, դէպի վերեւ քաղաք երկարող լայն ճամբու եզրին թըրքական «Սուլթանիյէ Մէքթէպի»-ն, որու աշակերտութիւնը յաճախ կու գար, կը

Չորրորդ գործն է հեղինակութիւնը, ճամբորդական յուշերէ եւ մանկական երկու հեքիաթներու հատորներէ ետք, այս գիրքը պէտք է նկատել շարունակաւ դէպի նոր, կարեւոր ուղղութիւններ բացուածքով մը։ Գիրքը կազմող տասնեւչորս պատմութիւններու կէտք կարելի է սեպել « մանկական » հեքիաթներ », մնացեալը կ'ընայ « պատմութիւններու կալուածին » մէջ, որոնցմէ մի քանին ոչ մէկ կապ ունին ոչ մանկութեան ոչ ալ հեքիաթներու հետ, այլ պարզապէս...

մարդ ինք պատասխանատու է իր կեանքի ուղիին, ամէն ժողովուրդ ալ, ինչպէս վերեւ ըսինք, ինք զլիարար պատասխանատուն է իր ճակատագրին։ Մէկ քանի յատկանշական օրինակներ տանք...

1918 Պատերազմի առաջին ամիսներուն Ֆրանսէ-Հայկական Միութիւնը մը կազմուած էր հայկական շահերու պաշտպանութեան համար. Անաթոլի Ֆրանսիական, Փոլ Տէշանէլ, Վիկտոր Պարար, Ռոնէ Փինսոնի նման եւ դեռ շատ ուրիշ ժամանակակից քաղաքական եւ դրական դէմքեր հովանաւորեցին այս Միութիւնը, որուն նախաձեռնարկները եղած էին Պոզոս - Նուպար Փաշա, Արշակ Զօպանեան եւ ուրիշներ։ Աւելորդ է ըսել, թէ այս ձեռնարկը ինչ խանդավառութիւն տեղի կ'ունենար Բրիտանական Պորտուգալիոյ մէջ, ի նպատակ Հայ Դատին։ Եւ այդ « Հայասիրութեամբ » տողորուած եւ « մարդասիրութեամբ » առցուն ճառերը որքան կը յուսադրէին հաւատացեալ քրիստոնէայ եւ միամիտ Հայ ժողովուրդը։ Արդիւնքը՝ 300.000 գոհ։

(Շար. - 3)

- (1) Տե՛ս Յառաջ, 1980 Յունուար 9, Բիւ 14553:
- (2) Ժամանակ, 1979 Դեկտ. 19, Բիւ 877:
- (3) Տե՛ս Հայրենիք, 1979 Նոյեմբ. 8, Բիւ 20204:
- (4) Տե՛ս Ժամանակ, 1980 Ապրիլ 16, Բիւ 978:
- (5) Յառաջ, 1980 Յունուար 10, Բիւ 14554:

« 6 Ա Ռ Ա Ջ »-Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ...

ՇՈՒՐՁՈՒԻ ԱՓԻՆ

Գրեց՝ ՄԻՍԱԳ ՄԻՐՁԻ

Դեռ, դուրսի վիճակը լաւ չէր երեւար։ Ժիւղէ էր, որ այլեւս ջարդ-աղբոր չը - կար, բայց, դեռ կային ուրիշ բաներ, այլ երեւոյթներ, որոնք դեռ ապահովութիւն չէին ներշնչել յատկապէս այդ մարդոց համար։ Ու, յետոյ, Թուրքի աչքին ինք պարզ մէկը չէր, Հայ էր եւ... քահանայ... ըլլալի՞ք բան էր։ Հայ քահանայ ու տա - կալին՝ ո՞ղջ։ Թուրքերու աչքին հայ քահանան խռովարարներու պետն էր, վարելին էր։ Հայ քահանայներու զեկալարն էր, հասարակ բազմութիւնը իշխանու - թեան դէմ լարող մեծ դերակատարն էր, մէկ խօսքով՝ Հայերու ամբողջական զբո - գոհանքին մղիչ ուժն էր. ալ բացատրու - թեան պէտք կ'ա՞ր, եթէ իր ինքնութիւ - նը ճշգրտէր։ Կար դեռ խորհրդածութեանց ուրիշ հե - ղեղ մը՝ որ կ'ապաստակէին իր գանկը, իր հոգին, իր սիրտը։ Իր պատանեկու -

թեան ամէնէն երջանիկ տարիները ան - ցուցած էր հոս՝ այս շրջանին մէջ։ Ա - մէն քաջալիւրդի յուշ մը, յիշատակ մը կը ցցուէր իր դիմացը։ Ժիւղէ հինգ տարի սանը եղած էր այս քաղաքի համ - բաւարար Կեղրոնական Վարժարանին, իրեւ զաստու ունենալով հայ մտքի լուսաւոր աստղերը։ Իր պաշտամունքի արժանի հայրը, ինքզինք եւ իրենին - ները բացառիկ զրկանքներու ենթարկած էր իրեն՝ իր գաւակին լրիւ կրթութիւն տա - լու համար... Արժանաւոր վարդապետ մը այցելած էր իրենց գիւղը, հիւր ե - ղած էր իրենց տունը, ու տեսնելէ, լը - սելէ ետք զինք, թեւաբար էր իր հօրը, որ « այս մանչուկ լրիւ կրթութիւն տուր » ու հայրը կատարած էր շրջիկ վարդա - պետին թեւաբար։ Ու, այդպէս ալ եղած էր։ Ուրբերը իր շրջապատով ե - ղած էր իր հոգեկան հայրենիքը, ծննդ - դա՛վարը։ Ահա՛ թէ ինչու ամէն քայ -

խառնուէր հայ աշակերտութեան հետ, ուր նմանապէս տեղի կ'ունենային հա - ճելի զրոյցներ, այլապէս խաղեր ու մըր - ցումներ անոնց հետ։ Ո՛ւր են հիմա այդ « բարի » կարծուած, « մարդաստ » թա - տերես » թուրք ուսանողները, անոնք, որ հազար տեսակի երդում կ'ընէին թէ « ա - կէ ետք Թուրքի - Հայի խնդիր չկայ », բոլորս հաւատարէ - հաւատար գաւակ - ներն ենք այս երկրին... Ու, լրիւնք կ'երգէին « Վաթան Պիղիմ ձանձաղ է՝ մէնի Գարտաշը մը... » (Հայրենիք մը հոգին, Հայերը՝ մեր եղբայրները)։ Ո՞ր մնացին այդ բոլոր եղբայրական բացա - ղանչութիւնները... Այդ ուսանողներէն քանին՞ը տէր եղան իրենց խօսքին ու երդումին...

Ահա, եւ հանդիպած իր դադարե - ամպերու մէջ խրած պատմական դերը։ Խառն Բերդը. ուրիշ՞ կու գար այս անունը. ո՞ր թագաւորը, ո՞ր իշխանը կառուցած էր այս պատկառելի գանդը - ւածը։ Երբ խմբովին հոն կը բարձր - նային, ուսուցիչ թէ աշակերտ, դիտե - լով, շոյիւով, չիկիւով դարձրու ընթաց - քին անթիւ հոգմերէ զարնուած, ձեռ - քիներուն շրտութիւնները, իրենց դիտ - քիներուն ուժ տալով կը փորձէին դա - նել անցեալի մշուշին մէջ անթեղուած գաղտնիքները։

(Շար. 21)

ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՍ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Յուլիս 6, կիրակի ամբողջ օրը

Մոմոնրանի Հանգստեան Տան դարաստանին մէջ:

- Վիճակահանութիւն՝ մեծ պարգեւներով:
- Զանազան հետաքրքրական խաղեր ու ժամանց:
- Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր՝ մասնակցութեամբ ֆրանսահայ ծանօթ արուեստագէտներու եւ խումբերու:
- Արեւելեան եւ եւրոպական ճաշեր՝ արագ սպասարկութեամբ:
- Ընտանեկան հաճելի եւ ջերմ մթնոլորտ:

Մուտք ազատ է

×

Մոմոնրանի երթալու համար.

Prendre le train de la Gare du Nord, descendre à Enghien-les-Bains et puis prendre l'Autobus No 6 et descendre à l'arrêt Grosley.

ԱՄԱՎԵՐՁԻ ՀԱՆԴԷՍ

— 0 —

Սէն Ժեռովի Ս. Սահակ - Մեսրոպ եկեղեցւոյ թաղականութեան եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան հովանաւորութիւնը վայելող թաղիս հայկ երկօրեայ դպրոցի ամա - վերջի հանդիսութիւնը Շաբաթ, Յուլիս 5, ժամը 21ին եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

Յայտագրին մաս կը կազմեն արտա - սանութիւններ, ժողովրդային խմբային պարեր, երգ, մէկ արարով մանկական թատերախաղ մը « Գառնուկը »:

Կը հրաւիրուին թաղին և շրջակայքի բո - լոր ընտանիքները եւ ծնողները, քաջա - լերելու համար տարուած մէկ տարուան աշխատանքը:

Կը հրամցուին զովացուցիչ ըմպելիներ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈՆՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Լիճը. — Կապ. Խաչի վարչութիւնը կը յայտարարէ իր շրջաններու մասնաճիւղերուն կայան մեկնող երախները Յուլիս 12ի առաւօտեան ժամը 7-30ին ներկայ դռնուին Լիճի Հայոց եկեղեցիին առջեւ (295 Ռիւ Պուալո):

Միեւնոյն ատեն կը յայտարարէ թէ Յուլիս 20ին կայանի ծնողներու ընդունելութեան օրուան համար օթոքառ մը վարձած է որ կը մեկնի եկեղեցիին առջեւն առտուան ժամը ճիշդ 7ին: Ծամբորդութեան դին 50 ֆր: Արձանագրութեան համար հեռաձայնել 888-92-51 եւ 826-71-20:

×

Փարիզի խումբը կը մեկնի Շաբաթ (Յուլիս 5) առաւօտեան ժամը 7ին Փորթ Կոնստան, մարզադաշտին դիմացը՝ Ռիւ Փօլ Աիէլ:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Իր ամուսնոյն՝ Յովհաննէս Թորոսեանի մահուան քառասունըին առթիւ, այլի Տիկին Յ. Թորոսեան 200 ֆր. կը նուիրէ Սամուէլ - Մուրատեան վարժարանին (ստանալ «Յառաջ»-էն) եւ 200 ֆր. «Յառաջ»-ի բարդաւաճման:

ՆՈՒԷՐ

Լիճը. — Տէր եւ Տիկ. Զատիկ Համբարձումեան 100 ֆր. կը նուիրեն Սամուէլ - Մուրատեան վարժարանին (ստանալ «Յառաջ»-էն) եւ 50 ֆր. ալ «Յառաջ»-ի բար - դաւաճման:

URGENT
Offre d'Emploi

Important organisme social em - ployant près de 100 personnes, re - cherche pour son siège à Paris, par - faite Steno-Dactylo, capable prendre sous la dictée, dynamique, ouverte à l'initiative. Avantages sociaux. Connaissance de l'Arménien appréciée. Tél. : 281-17-80.

ԵՐԿԻՐ ԵՒ ՄՇԱԿՈՅԹ
ORGANISATION TERRE ET CULTURE

7, RUE DU FBG. ST. HONORE — PARIS 75008

IV-eme Campagne de Travail - Été 1980

MISE EN VALEUR DES DOMAINES ARMÉNIENS D'IRAN DU NORD

Séjours de 2, 4, 6, 8 Semaines
Juillet et Août, 4 Stations Fixes

STATIONS PERIFÉRIQUES SUPPLÉMENTAIRES

Stations de séjour installées dans les grands monastères (ST. THADEE et ST. ETIENNE) et dans les villages à peuplement Arménien. Rotation assurée dans la mesure du possible

RENSEIGNEMENTS ET INSCRIPTIONS -
ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ -

PARIS : K. Kevonian, 702-99-45

LYON : I. Baravian, 849-90-62

MARSEILLE : S. Sarkissian, 52-18-75 BRUXELLES : P. Isbendjian, 537-86-41

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Քոյովպէն (0 տը Սէն) Ստեփան Երան - եան, 11 տարեկան, Կէ-Լիւսաք բարձրա - գոյն վարժարանի 6րդ դասարանէն այս տարի եւս լաւագոյն աշակերտ դասաւոր - ուած է. իր կրտսեր եղբայրը՝ Ֆիլիփ, 8 տարեկան Սէ. Է - 2, երկրորդ տարի նը - մանապէս Կրտսի տը քէթի լաւագոյննե - րէն մին հանդիսացած է:

Այս ուրախ առթիւ իրենց մեծ հայրը Միսաք Երանեան իր սիրատուն եւ յա - ռաշադէմ թոռնիկներուն յաջողութեան համար 100ական ֆր. կը նուիրէ Պուա - Քոյովպի եւ Շաւիլի հայկ. միօրեայ վարժարաններուն (ստանալ «Յառաջ»-էն) եւ 50 ֆր. «Յառաջ»-ի բարդաւաճման:

ՆԱԿՏՈ ՌԻՆԵՆԱԼ

Կապ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղին պա - րահանդէսը՝ Շաբաթ, Հոկտ. 25ին:

×

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին հե - տեւեալ ձեռնարկները. —
Զբօսապտոյտ՝ Սեպտ. 21ին
Պարանցիկ - երեկոյթ Հոկտ. 11ին:
Հոգեճաշ Նոյեմբեր 16ին:

Imprimé sur les Presses

du Journal «Haratch»

83, rue d'Hauteville 75010 Paris

Commission Paritaire : N° 55935

LA CAPPADOCE

SOIRÉE SPÉCIALE

Le Vendredi 11 Juillet

— POUR LE 1er ANNIVERSAIRE DE SA REOUVERTURE ET LA SORTIE

— DU NOUVEAU 30 cm. DE

YORGANTZ

AVEC

Orchestre "ANI" de Lyon

TOUS LES SOIRS

— MINAS

MARTEN YORGANTZ

HARRIS LASKARIS

DANSEUSE ORIENTALE

67bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140

tél. 375.05.30

ՇՆՈՐՀԱՎԱԽԹ

Մարտէլ Ս. Սահակ-Մեսրոպ Մայր եկե - ղեցին շնորհակալութեամբ ստացած է. —

Տիկ. Պերճուհի Սողոմոնեանի (ծնեալ Պաղտատարեան) թաղման առթիւ. Տէր եւ Տիկ. Լօրան Խօքսիւզեան 1000 ֆր., եւ Սահակ-Մեսրոպ երգչին 1000, Եկեղ. Տիկնանց Միութեան 1000 ֆր., Մայր ե - կեղեցւոյ վարչութիւն 500 դպրոցին 500 Ս.-Մ. երգչախումբին, Ֆր. Մշակ. Մի - ութիւն 200, Տէր եւ Տիկ. Ժ. Մելքոնեան 200, Տէր եւ Տիկ. Ա. Զրբաշեան, Տէր եւ Տիկ. Մէթր Կարապետեան 500ական, Տէր եւ Տիկ. Ա. Պապայեան Ս.-Մ. երգ - չախումբին 500, Տէր եւ Տիկ. Ե. Զաքար - եան 300, Տիկին Ս. Անդրանեան 100, 100 դպրոցին, Թիւմէն եւ Պաղտատարեան ընտանիք, Տիկ. Բ. Փալամուտեան, Տիկ. Մէնշուրեան, Տէր եւ Տիկ. Ռ. Դարբին - եան, Ալլօ ընտանիք, Տէր եւ Տիկ. Բ. Ղազարեան, Տէր եւ Տիկ. Դաւիթ Պան - տիկեան, Տիկ. Պուճատեան 200ական, Տէր եւ Տիկ. Հ. Թէրզիեան 300, Տէր եւ Տիկ. Գ. Ահարոնեան 50, եւ 50 դպրոցին, Տէր եւ Տիկ. Յ. Պաթան, Տէր եւ Տիկ. Տ. Տէր-Պողոսեան, Տէր եւ Տիկ. Պ. Թէլեան, Տիկ. Նաթաֆ Աթրա, Կիրա -

կոսեան ընտ., Տէր եւ Տիկ. Բ. Մաշոյ - եան, Խօրտէքեան ընտ., Գաշգաշեան, Ստեփանեան-Թաղէսեան ընտ., Տէր եւ Տիկ. Թիլթիեան, Տիկ. Վ. Թուղլաճեան, Տէր եւ Տիկ. Թ. Պապանեան, Պ. Կիւլ - մէղեան, Տէր եւ Տիկ. Տէլպոզէ, Պ. Ռ. Պուտաճեան, Շէլէլէլեան ընտ., Տէր եւ Տիկ. Մուրաֆեան, Տիկ. Է. Յակոբեան, Տէր եւ Տիկ. Շ. Կուրտիկեան, Տէր եւ Տիկ. Գալիպիկեան, Տէր եւ Տիկ. Բարակ - եան, Տէր եւ Տիկ. Ռ. Սիսակեան, Տէր եւ Տիկ. Ժ. Գասպարեան, Վարդա ընտ. 100ական, Տէր եւ Տիկ. Տ. Խաչիկեան 150, Տէր եւ Տիկ. Թ. Աթոյեան 250, Տիկ. Է. Մէնշուրեան, Տիկ. Մելեան 50ական: Տիկ. Զարուհի Վարժապետ - եան (ծն. Փափաղեան) թաղման առ - թիւ. Տէր եւ Տիկ. Ս. Փափաղեան և զաւակ - ները 300, Տէր եւ Տիկ. Ա. Փափաղեան, Տէր Բէօզէեան, Տէր եւ Տիկ. Կաղէլեան, Տէր եւ Տիկ. Ս. Սարաֆեան 100ական, Տէր եւ Տիկ. Խ. Այվազեան 50 եւ 50 դըպ - րոցին, Ա. Վահէ, Տէր եւ Տիկ. Ե. Տօրում - եան, Պ. Պ. Ասատուրեան, Տիկ. Ա. Օքտարեան, Տիկ. Ն. Զարբեան, Տիկ. Օնանեան, Օր. Է. Գիւրքճեան 50ական, Միքայէլեան 20 ֆր.:

VOYAGES
EN ARMENIE 1980

1° VOYAGES DE 12 JOURS

du 03 au 14 octobre 3 290 F
du 20 juin au 1er juillet 3 890 F
du 12 au 23 septembre "

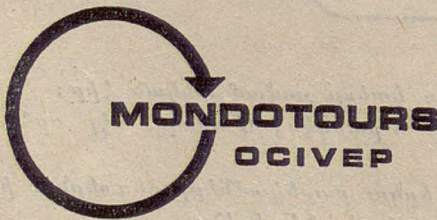
2° VOYAGE DE 14 JOURS

du 09 au 22 août 4 190 F

3° VOYAGES DE 16 JOURS

du 08 au 23 août 4 550 F
du 04 au 19 octobre 3 890 F

Renseignement - inscriptions

Spécialiste des Voyages
sur l'Arménie depuis 15 ans
Elia PEHLIVANIAN
2, rue de Sèze
75009 Paris
tél. 266 50 12
Permanence les Vendredis
de 14 à 19 h.
tél. domicile : 384 31 28
Renseignements à Décines
M. ISKENDERIAN
CAFE DE LA PAIX
tél. (16-78) 49 25 37

renvoyer le coupon-réponse le plus tôt
Les places étant limitées, veuillez nous
possible. Lic. A 721

Mme Elia PEHLIVANIAN
Organisation Technique Mondotours
2, rue de Sèze 75009 Paris
Nom
Prénom
Adresse
Tél.
Ville Code postal
1) M'inscris au Voyage spécial Arménie
du au
ci-joint 25% d'acompte.
2) Désire recevoir une documentation
sans engagement de ma part pour :
.....
Rayer les mentions inutiles

ԱՄԲԱՍԱՆԵԱԼ՝ ՈՂԲԱՑԵԱԼ ՇԵՅՔՍՓԻՐ...

ՅԵՂԱՊԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՀԱԿԱՀՐԷՈՒ-
ԹԵԱՆ ԴԵՄ ՄԻՋԱԶԳԱՑԻՆ ԼԻԿԱՆ
ԿԸ ԲՈՂՈՔԷ Ռ. ՊԱՌԻ
« ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ »Ի
ՍՓՈՒՄԻՆ ԱՌԹԻԻ

Հեռախոսի զ. կայանը անցեալ շա-
բաթ յայտարարած էր Շէյքսպիրի հան-
րաժանութի թատերգութիւնը՝ « Վենետիկի
վաճառականը », որու հերոսը՝ Շալոթը,
այլեւս դատական իսկ դարձած է իրրեւ-
նալի տիպար։ Այս առթիւ է որ
Կիւրիւն (Յեղապաշտութեան եւ Հակա-
թէութեան դէմ Միջազգային Լիկա) բո-
լորէ նման մը դրեալ է նախարարա-
նալ Ռեմոն Պառլի, որու մէջ կը շեշտէ.
« Կառավարութիւնը պիտի իրեն նուա-
զագոյն ձգտում հակահրէսութեան կամ
հեղափոխութեան ջնջուի... այս նախա-
դասութիւնը դուք իսկ ըսիք, ապրի մը
տառալ, Յունիս 28ին։ Այն ատեն ծափա-
հարկներ ինչպէս որ հարկ էր նման
յայտարարութեան մը եւ զիտակից ձեռ-
քան որ ողին մէջ խօսքեր կրնային ըլ-
լալ։ Իայց մեր բարեկամները եւ ան-
բաժնիքը կը ստիպեն մեզի որ միջամ-
տենք, որովհետեւ խորապէս վրդոված
են, Շարաթ իրիկուն, Ֆէ. Էս. Յ. Հեռա-
խօսի կայանին վրայ արժուած Ուիլիւմ
Շէյքսպիրի հակահրէայ թատերգութե-
նէ՝ Վենետիկի վաճառականը։ Ոչ մի-
այն այդ թատերգութիւնը այնպիսի բը-
նութ մը ունի որ կը քաջալերէ հակա-
հրէայ տառութիւնը, այլեւ իրագործո-
ւել ժան լը Փուլէն, իր բեմադրութեամբ
եւ Շալոթի դերին մեկնաբանութեամբ
աւելի շեշտեց այդ թատերգութեան հա-
կահրէայ բնութիւնը, որ կը սփռուէր մեծ
անկողնութեան ժամու մը։ Առանց մէկ
տղմ ղնելու կարելիութիւնը զոր ունինք
բաւել քաջելու է՞՞. Էս. Յ. 3ը եւ ժան լը
Փուլէն, կոչ կ'ընենք ձեզի որպէսզի է՞՞.
Էս. Յ. տնօրէնը, ապագային խոստովի
տիպելէ այս տեսակի « մշակութային »
յայտարարք »։

Մշակութային բառն ալ չափերտուած է
Երբ իր կողմէ։

Այս առթիւ, Բոքսիտիէն տը Փարի տե-
աւեցութիւն մըն ալ ունեցած է ժան լը
Փուլէնի հետ, որ ինքզինքը « Կարգա-
բան » ու կը հաստատէ թէ « հակա-
հրէայ » ողբացեալ Շէյքսպիրիին թա-
տերգութեան մէջ՝ զգուշիւները քրիս-
տոնեաներն են...։

ԲԱՆԱՍԵ ՏՈՒՆԵԱԼ

ՍԵՆՏԻՖԱՆԵՐԸ բացի Սէ. Ժէ. Թէ. Էն,
որ արդէն վերջնական « ո'չ » մը ըսած
է, ութ օր պիտի ուսումնասիրեն դոր-
նաւորութեան առաջարկները աշխատան-
քի տեղութեան եւ ժամանակացոյցի -
րու մասին։

ՊԱՌ Մատրիտէն վերադարձաւ ապա -
հալութիւն տալէ ետք նախարարապետ
Սուրաշէի, որ Ֆրանսա չի քաջալերեր
պաշտ անարկիւթիւնը թէեւ կը թուի
թէ չէ համոզած։ Վստահեցուցած է նաեւ
թէ Ֆրանսա չընդդիմանար Սպանիոյ
անդամակցութեան՝ Հասարակաց Շու -
կային։

ԻՐԱՆԻ մէջ երկու այր եւ երկու կին
քաղկոծուած են մինչեւ մահ, սեռային
ապարքոյ ընթացքի եւ գործունէու-
թեան համար։

ԳԱՀԻՐԷՆ կը հաղորդեն որ Պարսից
նախկին Շահը, այս անգամ ալ թիֆլիսէ
բանուած է, բայց կեանքը վտանգի մէջ
է եւ ապաքինումը կը շարաւարտուի։

ՊԱՐՔ կը շարունակէ իր շրջապոյտը
եւ Սան Փաւլոյի մէջ, այցելած է չքա-
ւոր թաղերը։

ՕՐ Ա Թ Ե Ր Թ

ՀԻՄՆԱԳԻՐ՝ ՀԱՐԱՐՇ ՄԻՋԱԶԵԱՆ

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա : Տար. 300 ֆ. - Վեցամսեայ : 160 ֆ.
Արսասանման : Տար. 350 ֆ. - Հասք : 2 ֆ.

55e ANNÉE — No 14.681

ԲԻԻԶԱՆԴ ԹՕՓԱԼԵԱՆ

Ի ՅՈՒՇ ԻՐ ՄԱՀՈՒՄԵՆ ՏԱՄԱՄԵԱԿԻՆ

ԳԵՐԱԳՈՅՆ ՍԵՐ

Մեր լուսաբարձ հոգիներուն
մայնն է — լսեմք, եկուր,
եկուր...

այս գիշերուն մէջ հեռացող
որպէս սարսուռ
եւ որպէս լուռ զգայնութիւն։

Անձանօք դող մը կիմա
ու փոքորիկ մ'հերարձակ,
ձամբաներէն հեռաւոր ու վայրերէն
հ'արձագանգեն տրոփումներն հողմավար
ծնող կեանքի, գերաւորք եւ մահուան։

Եկուր, եկուր...
փոստիւրային լուսեան քեներուն տակ
ըլլամք լուռ
մտերմութիւն աստղակառ...
ու լայնաքիւ անջրպետի
մտնեմք ահիւ սահմանէն ներս հոգիներուն
ուր կը յառնեն

ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԻՒՆՆ ԵՐՏԱՍՈՒԵՅ

Գեղեցկութիւնն արտասուեց...

Կամարներուն տակ լուսէ
աղանիներ ճիւղաքոյր՝ ներմակութիւն կը ցանեն։
Հանդիսական լուսիւն մ'ատուերէն վար կը հոսի
մարմարներուն վրայ խուլ սարսուռալու սառնօրէն։

Գեղեցկութիւնն արտասուեց... Թախանձագին մայրերով
հեռուներէն աւասիկ մեծ տրտմութիւն մը անցոյց
ու ահաւոր ծաղրանքով կեանքը, կեանքը որ կ'անցնի
իր սողացող ստուերով, ունայնութեամբ սրտայնոյց։
... Բոլոր մայրերը ծիծղուն, պաշտամունքի ժպիտներն
ախաւախի հեռացան...

Հայելիին մէջ լուսնին

կը դիտես դէմքդ ազազուն, աստուածներէն քաղկառած
ու միլիոնը հնձանէն աշխարհը՝ լուռ կը քանդուի
բոլոր յայտնի հոգիիդ, բոլոր երգերն անաւարտ...
Հայելիին մէջ լուսնին փշրուած դէմքդ ազազուն
երազ մը համար ու տրտում, ողբերգութիւն անսահման։

ամուսնութեան հետ։

Վէպին հեղինակը կը յուսայ որ Ար-
տաշատի պեղումներէն երեւան կ'ելլէ
« ողբիւրդիւնի » ի պրոնդաճոյլ արձա-
նիկը, այն արձանիկը՝ որ, աւանդու-
թեան համաձայն, պէտք է զրկուէր Ու-
ղիմպոս, բայց մնացած է Արտաշատ,
Վարազդատի հետ նմանութիւն ունենա-
լուն պատճառով։ Արտաշատցիները այդ
արձանիկը թանգարան պէտք է ղնեն,
կ'ըսէ Աշոտ Մելիք - Շահնազարով, այլ
պէտք է կանգնեցնեն քաղաքի հրապ-
րակներէն մէկուն վրայ, որպէսզի սե-
րունդներ հպարտանան հին ժամանակ-
ներու ողբիւրդական խաղերու ախոյեան
կոսմոսարտիկ Վարազդատ թաղաւորով։

X

ԻԶԵԻԱՆԻ ԲԱՐԳԱՒԱՃՈՒՄԸ

Հայաստանի հիւսիս-արեւմուտքը գտ-
նուող Իշեան քաղաքը բարդաւանման
մէջ է. հոն է որ կը խաչաձեւութիւն Վրաս-
տանէն եւ Ադրբեջանէն եկող ճանապարհ-
ները։ Երկրագործական եւ անասնապահ-
ութեան կեդրոնը ծանօթ է նաեւ արդիւ-
նաբերական իր արտադրութեամբ։ Փըն-
տուած են յատկապէս Իշեանի ինքնա-
տիպ գորգերը, որոնք յաճախ պարզեւ-
ներու կ'արժանանան խորհրդային եւ մի-
ջազգային ցուցահանդէսներու եւ տօնա-
վաճառներու մէջ։

ՎԱՂԸ՝

« ՅԱՌԱՋ »

ՄԻՏԻՔ ԵՒ ԵՐՈՒԵՍՏ

Ինչպէս ամէն ամսուան առաջին կիրա-
կին, վաղը լոյս կը տեսնէ « Յառաջ
Միտք եւ Երուեստ »-ի նոր (41րդ) թիւը,
հետեւեալ բովանդակութեամբ։—

« Ընթերցողին Մատչելի » ի գաղափարը
եւ բանաստեղծութիւն մտաւեգութիւնները
արդի գրականութեան մէջ՝

ԽԱԶԻԿ ԹԵՕԼԵՕԼԵԱՆ
Հայկ. բանաստեղծութիւնը (Ֆրանսե-
րէն) ՏԱՆԻԷԼ ԼԵՕՎԵՐՍ

Գալիլեոսի արուեստագէտի մը
օրագրէն՝ ԳՐԻԳՈՐ ՀԱՄԱՐԱԶՈՒՄԵԱՆ

Արեւմտեան Երկիրներու Մէջ
ՍՓԻՒՌՔԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ԳՈՅԱՏԵԻՄԱՆ

Հարցիկ Եռւրջ

Գրեց՝ Ա. ՊԵՅԼԻՆԵԱՆ
(Պատմ. Գիտությունների Տոբեթոր)

(Դ. Եւ վերջին մաս)

Դեռ բազմաթիւ փաստեր ունինք այսպէս: Միակ փրկութեան միջոցը, եթէ իրօք Սփիւռքը կը ցանկայ փրկուիլ եւ իր ինֆուտքոյն ճակատադրին տէր ըլլալ, պէտք է ընտրէ իր ուղին եւ մասնաւորաբար հաշուէ իր մէջ պարփակած ուժերուն կարողութիւններուն վրայ: Այսօր Խորհրդային Հայաստանը ինքնաբէական է եւ իր նաւամուկները հպարտութիւն կ'առնեն սփիւռքի Հայութեան եւ իր բարոյական ու մշակութային աջակցութիւնը ծանօթ եւ անժխտելի են: Բայց սփիւռքը պէտք է վերականգնի իր գտնուած վայրերուն քայտարած կարելիութիւններուն վրայ: Բայց ասոր համար արտասահմանի դադուքները ղեռ զուրկ են այն մասնակցի կերպով պատրաստուած տարրերէն (ֆաւորը) ինչ որ ամէնէն կարեւոր պահանջն է: Անտարակոյս, արտասահմանի մէջ ունինք պատրաստուած երիտասարդ ուժեր, եւ բաւականաչափ մանաւանդ Միացեալ Նահանգներու մէջ: Բայց ասոնք գրեթէ միշտ ինքնօգնուելիք են հասած են եւ նախապէս ծրարդուած են պատրաստուած ուղղութեան մը ժառանգութիւնը չստանալով, մեծ մասամբ այսօր հայ կեանքէ հեռու կը մնան: Ուրեմն ինչպէս նորաստեղծ փոքր տէրութիւնները դանդաղելով եւ դանդաղօրէն կը յառաջելմեն, դէպի իսկական անկախութիւն, միաժամանակ պատրաստելով երկրին եւ ժողովուրդին ղեռն ձեռք անող տարրերը, այնպէս ալ սփիւռքի մէջ ըլլալ պատասխանատու մարմինները եւ սրտցաւ ու անշահախնդիր անհատները պէտք է այլեւս անդադառնան որ կարելի չէ դեռ երկար ժամանակ տիրացուական մտայնութեամբ վարել արտասահմանի Հայութեան ճակատագիրը, երբեմն ալ չուկայի փոքրազնակի վաճառորդներու նման անդուլտ մնացած հայրենակիցները իրարմէ յաւիշտակելով:

Արտասահմանի ճակատագիրը կերտե-
լու եւ ղեկավարելու համար պատրաս-
տուած երիտասարդներու (ֆաւրը)
անհրաժեշտութիւնը ա ն ղ ի ճ ե լ ի
է : Իսկ ասոր համար բարձրա-
գոյն ուսման կեդրոնները անհամար շատ
են եւ նաեւ աշխարհ: Նիւթիականը Հի
պակիսի, այլ այս ծրագիրը ուղղելու եւ
գործադրելու համար, սկզբնական պատ-
րաստութիւններն են որ որքան որ կը

ծանցանք քիչ թէ շատ մեր կարողու-
թիւնները եւ թերութիւնները, մեզի յո-
ռեաեա կ'ընեն, բայց չեն վհատեցներ:
Այս ձեռնարկին յաջողութիւնը, այնքան
ալ երկար փամփոսակի չի կարօտել իրա-
կանութեան մէջ: Եթէ լրջութեամբ եւ
մշակուած ծրագրով մէկ տասնեակ տարի
շարունակուի համոզուած ենք որ շատ
աւելի շօշափելի արդիւնքներ կարելի կ'ըլ-
լայ ձեռք ձգել քան թէ վերջին սա վաթ-
սուն տարիներու կամ դարիչ նոյնանշան
տարիներու ընթացքին: Ի հարկէ Սփիւռ-
քի մշակոյթին հետ կապակցութիւն ու-
նեցող բոլոր մարմինները բնականաբար
պէտք է գործակցին, իսկ երիտասարդ
տարրերու ընտրութեան համար պէտք է
չափազանց խստապահանջ ըլլալ: Խնա-
միական կամ բարեկամական ծանօթու-
թիւններն ու յարաբերութիւնները պէտք
է ազդեցութիւն ընեն եւ պէտք է սուս-
ցուին:

Ֆիզիկոսը նաեւ թէ այսպիսի խնդրի մը մէջ պատասխանատուութիւն ստանձնող անհատները նախ իրենք պէտք է այդ կարողութիւնը ունենան փափրբերը պատ-
րաստելու եւ անոնց անհրաժեշտ ուղղու-
թիւնը տալու։ Եթէ այսպիսի ծրագիրը մը առաջժմ ումանց երեւակայական կընայ
թիւիլի, իրականութեան մէջ պարզ է եւ
դիրքի։

Այսպիսի ծրագրեր մը գործադրութիւնը եւ յաջողութիւնը դժուար է կոսահել թէ ինչպէս կրնայ դիւրութեամբ նոր դրութիւն, նոր դիմապիծ եւ նոր կեանք մը առաջ հայ Սփիւռքին: Եւ այս երիտաւարդ տարրերու պատրաստութեան սկզբունքներ պէտք է շարունակելի սերունգիդ սերունգ ինչպէս պետական ծրագիր մը: Եթէ այս սխտեմը որդեգրուի, պարզ է թէ հայ երիտասարդներ, եւ նոյն ուղիւքեմամբ պատրաստուած հայ երիտաւարդներ, ամենուրեք դիւրութեամբ կըրնան ստանձնել պատասխանատու եւ կարեւոր պաշտօններ: Եթէ ոմանք նոյնիսկ մոռնան թէ որո՞ւն եւ ինչո՞ւ կը պարտին իրենց յաջողութեան արդիւնքը, վստահաբար շատերը երախտագիտութեամբ պիտի յիշեն եւ միշտ պիտի ջանան իրենց օժանդակութիւնը բերելու կամ անձամբ պարելու գաղութներու ապառաջ: Արդէն ոմանք, մոռնաւովս սկզբնական չլիս նինք, ուղղակի այս ուղիւքեմամբ պէտք

Նկարագրով զգաստ, կենցաղով պարզ, բնաւորութեամբ համեստ, խառնուած — քով մեզմ, բարի եւ համերաշխ սիրտ մը անսահման կամեցողութեամբ եւ հայրենախորհակալ զգացումներով լեցուն, Արծրունի Զբոսանքան իր պէտքերը կեանքի ընթացքին անխնջ տնեցաւ, անսակարկ ծառայեց, անհաշիւ տուաւ իմաստաւոր — բերով եւ արժեւորելով իր մարդու, հայ մարդու կեանքը, սպահովելով ընկերակիցի նախանձելի դերք, եւ պատուական տեղ ազգային ծիրէն ներս։

Վասպուրական աշխարհի պարեկներն տանիքի մը զաւակ, ծնած է Վան 1905ին ուր ստացած է իր նախնական ուսումը: 1919 – 20 թուականներուն անցնելով Երեւան եւ ապա Թիֆլիս, կ'աշակերտէ եւ կ'աւարտէ Ներսիսեան վարժարանը: 1925ին մէկ տարի կը յաճախէ Երեւանի երկրաշարժաւիճեան դպրոցը: Սակայն, ճակատագիրը իր ժողովուրդին, զինքը կը բաժնէ իր ծննդավայրէն, հայրենիքէն առաջնորդելով Միջերկրա – կանի ափերը, Մարսէլ, 1927ին: Տարւի վր ճանաչելէ յետոյ Մարսէլլի Սէն Պարնապէի ճարտարապետական դպրոցը, ուր եղբայրներուն հետ կը նստուի առեւտրական ասպարէզ արձանագրելով ծանօթ փայլուն յաջողութիւնը: Ութ տարի Փարիզ բնակելէ յետոյ, 1930էն 1938, Արժօրունի Զբոսաշէանի հանրալիք գործունէութեան մեծանշանորհեալ վայրը եղաւ Մարսէլլ:

Կանուխէն, 1930էն, անդամ Հ. Բ. Բ. Միութեան, իր կողմէ՝ էլիզ Զորաշէանի հետ զորքեց անսպառ, եղաւ մղիչ ուժ իր լայն օժանդակութիւններով: 1966էն 1979 Վարչական Հ. Բ. Բ. Մ. Մարտէլի մասնաճիւղի նախագահութիւնով, հետա- նաւորվ միայն առողջական պատճառնե- լու հետեւանիքով: Մարտէլի Ս. Սահակ Մեսրոպ Մայր եկեղեցիին նաեւ շատ կը պարտի Զորաշէան ընտանիքին: Կրօնա- եւան Հինբրալցութեան անդամ եկեղեց- աւ ճիւղնադրութեան օրերին իսկ, 1963էն

է պատրաստուին: Այս պարագային, տարակոյտ չկայ թէ՛ քանի մը աչքըրաց կամ « Հայասէր » օտարներու բաժակաճառերու ընթացքին արտասանած « Հայա – նպաստ » եւ օղին մէջ ցնդող ճառերը մեզի պիտի չգինովցնեն, այլեւս կը գիտնանք թէ՛ ի՞նչ կ'ուզենք եւ ո՞ւր կ'եր – թանք:

Եթէ այնպէս, մեր դարուն ժողովուրդներուն ունեցած ուժերուն համարժէք մեր ուժերը Արեւմուտքի մէջ մենք պատրաստենք եւ անոնց ազգային գիտակցութեան ուղղութիւնը մենք տալով համըրուլթեամբ մէջ տասնեակ տարի չաւանակենք, դժուար է բերեալայեւ մօտալոյս տալով ապագայի լուսաշող ուղիք: Այն ժամանակ չենք կրնար հաւատալ որ ժանն

սկսեալ վարեց վարչութեան տնտեսա-
տութիւնը, ըլլալով միշտ առաջին դէ-
ծերուն վրայ եկեղեցւոյ պայծառութեան
և բարգաւաճման համար: Նորահա-
տատ Մշակութային կեդրոնի կառուցման
մէջ իր բերած կարեւոր հիմնադրումով
լայնօրէն սատարեց անոր իրադրծման:
Սրբար է որ այսօր գլխաւոր որակը կրէ
իր անունը: Նոյնպէս Սահակ - Մեղրոյ
երգչախումբը իր երազներով, մէկ

Արծրունի Զրաշեան իւր կարումներով եւ վառ յիշատակներով պարուած էր հայրենիքին: Տուա բաղմախիւ այցելութիւններ: Խանդավառուեցաւ հայրենիքի նուաճումներով եւ յառաջիկայութիւններով: Մասնաւոր պատկանաք՝ հիացմունք ունէր Վազգէն Ա. կաթողիկոսի շնորհապարզ անձին հանդէպ Սիւիւքի մէջ կատարած իր լայն բարերարութիւններուն աւուրներ, շնուցաւ հայրենիքը եւ մանաւանդ իմիպիւնը նուիրելով հոյակապ ոսկէ խալը ի յիշատակ իր գերդաստանի ննջեցաւներուն: Ստացաւ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսէն Գրիգոր Լուսաւորչի Ա. կարգի շքանշանը իր եկեղեցանուէր գործունէութեան եւ բարերարութեան համար:

Արծրունի Զբոսահան մերժել է՝ զի տեր: Հոգիով հարուստ, տուաւ երեւել իր կարողութիւններէն աւելի, տուաւ որպէսզի հայ ոգին մնայ միշտ վառ, հայ զբոս ծաղիկ նորահաս սիրուններէն զիւրեքն անմեղ երեւաւ իր համոզումներուն, իր ընտրութիւններուն զհասակցօրէն, նուիրումով, յարատեւութեամբ լիովին կատարեց իր հայ մարդու պարտականութիւնը: Իր քաջ-կայութիւնը զգալի պիտի ըլլայ անկաշկած:

Յուդարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Յունիս 17ին, Ս. Սահակ – Մեսրոպ եկեղեցւոյ մէջ, նախապահութեամբ Կաթող. Պատուիրակ Սերովբէ Արք. Մանուկեանի, ներկայութեամբ Մարտէլոյ երկր-ցիներու բոլոր հոգեւոր Հովիւներուն, Հայ Կաթողիկէ եւ Բողոքական եկեղեցիներու Կրօնապետներուն, եկեղեցիներու Հոգաբարձութեանց եւ մ'ուրիշներու ներկայացուցիչներուն եւ հոծ թաղ-մութեան մը: Թաղման արարողութեան հերթեցողութիւնը կատարեց Սահակ-Մեսրոպ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ

Լառօշներ, էլիզապէթ Շէմաներ կամ
ուրիշներ, համարձակին հրապարակա-
նախատել Հայերը: Արտասահմանի դա-
նազան երկիրներու ներքին կենսի մէջ
եւս աւելի որոշ եւ կարեւոր դեր մը կ'ունենանք
կառարարուել ինչ որ ընականաբար
մեր զբոս իւնն ալ պիտի ամրապնդէ յայտարար
ժողովուրդներու: Բայց ինչպէս
ըսած ենք արդէն ուրիշ տաթիւ, այս
զործերու յաջողութեան համար եւս մարդ
պէտք է, ամբողջ, նամանաւանդ գործի
մարդ » (*):

Դեռ կ'անդրադառնանք :

(*) Տե՛ս Յառաջ, 1979 Օգոստոս 17,
Էջ 14448:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ .--

ՀՈՌՀՈՐԻ ԱՓԻՆ

Գրեց՝ ՄԻՍԱԳ ՄԻՐԶԷ

Վէճ, բանավէճ, հակադիր տեսակէտ - ներ իրարու միջեւ, ու ասիկա՝ ժամէ - րով :

Ու, դեռ տասնեակներով, տասնեակներով յիշատակելու արժանի վայրեր, եկեղեցիներ, վանքեր, սրբառուղիներ, որոնք չընկալատած էին զոյգ քաղաքները, եւ որոնց այցելութեան օրերը իրական տօնամրմութեան կը վերածուէին. . Դեռ չարունակէ՞ր նկարագրել իր մտքի պատառներ վրայ զծաղրուած անցքերն ու տեսարանները, բայց ո՞ր մէկը Տէր Աստուած...

Ո՛վ է բանակել օրեր... Երբ ինք բարձրագոյն դասարանի աշակերտ, խմբովին պարբերաբար կ'այցելէին Հինգ եղբայրներու մետաքսի գործարանը, տեսնելու, ուսումնասիրելու մետաքսի արտադրութեան նոր, արդիական գոյով՝ ներքէ, նորաձեւ մեքենաներու բաղկացուցիչ մասերը՝ Հանճարեղ մարդոց ու-

դեղի վարժամ հնարքները: «Տասը տա-
րի, տասը տարի եւս եւ յարբերդը եւ-
րոպայի քաղաքներէն մէկը կը դառնայ»
կ'ըսէ հինգ եղբայրներու անդրանիկը,
հրճուանքով, խոր հաւատքով:

Հասպա հայկական թաղամասը՝ իր հոյակապ շէնքերով, իր եկեղեցիներով, վարժարաններով, լսարանային սրահներով, որուն «Քիչէլիբ Իստամպուլ» (պզտիկ Պոլիս) անունը կու տային, այժմ չկար փոքր Պոլիսը քար - քարի վերայ չէր մտացեր հոն։ Ճիշդ էր մեծ գլբուղին բանաճեւումը։ «Թուրքը անցած է հոսկէ»։

Հասան հիւանդանոց, վար իջան կառ-
քէն, հրախան գրկած բարձրացաւ մին-
չեւ մուտքի աստիճաններու վերի ծայ-
րամասը, ուր հիւանդապահուհիները ա-
ւելն, ներս տարին զայն: Հանրմը ընկե-
րացաւ անոնց. ինք վերադարձաւ կայս-
մօտ: Օ՛, այնպէս լաւ էր, այսպիսով

կրնար խոսափիլ ծանօթ նախուածքնէ —
ըէ :

Որքան տեւեց հանձմին ու տղեկին բացակայութիւնը՝ կարեւոր չէր, կարեւորը այն էր, որ այդ օրը, կառքին ետեւը թաքնուած, կրցաւ խուսափել ծանօթներու հանդիպելէ։ Բժշկապետին ու ռոշմամով՝ տղեկը երկու շաբաթով հոն պիտի մնար ինսամուլեու համար։ Հանձմը վար իջաւ աստիճաններէն, փայտօնը մտաւ ու բռնեցին տուն վերադարձի ճամբան։ «Այս ի՛նչ անիրմանալի ծանր լուծ է, որ Նախախնամութիւնը դրած է ուսերուս։ Իմ ո՞ր մեղքին համար, Աստուած իմ...» ցած ձայնով ինքնիրեն կը խօսէր հանձմը։

« Տուն-տեղ բաւարար, նեղութեան ոչ մէկ հետք, գործի յաջողութիւնը կարգին, մինակ այս ցաւը, մանչուս այս հիւանդութիւնն է, որ կը խանգարէ ամէն բան» կը շարունակէր խօսիլ հանրմը ինքնիրեն...: Տէր Նշանը կը լսէր այս բոլորը, կը ցաւէր, կը կարեկցէր հանրմին, բայց, ի՛նչ կըրնար ընել: Լուսնոտութիւն կոչուած այս հիւանդութիւնը բաւական թիւ մը կը կազմէր ընդհանրապէս թուրք պատանիներու մօտ:

Երկու շաբաթները ասուպի պէս ան-
ցան: Տղեկին խնամուելուն սահմանուած
օրերը վերջացած էին. պէտք էր եր -
թաւ տուն բերել զայն: Զրթօն ձիերը

դուրս հանեց ախոռէն, փայթօնին և՛
ծեց ու ճամբայ ելան:

Հանրմիխ դէմքը աշնան ամպամած էր-
կէնքէն կը նմանէր. արտոմութիւնը,
թախիծը վար երկարած էին իր աշ-
տերէն, աչքերուն շուրջ արդէն թայք
նշմարուէր: Կիթթար Հիւանդանոց,
Հիւանդը տուն բերելու: Ի՞նչ ըրին, ի՞նչ
կըցած կամ փորձած էին ընել իրեն լը-
նաւի, գոնէ քէշ մը բարելաւելու համար
ստոր զիսակը: Ի՞նչ պիտի ըլէին, թէ
լազերէին իրեն: Ապահովաբար՝ նոյն բա-
ները: «Մաքուր օդ, կատարեալ հան-
գիստ»: Միթէ՞ այս բաները կը պահ-
պէին իր մօնէն համար: Շալալիկը թա-
շէր կրեմ, լուծք չէր վարել, առաւօտէ
մինչեւ ուշ երեկոյ թիւն ձեռքին առնէր
փորեք, ալ ի՞նչ կը նշանակէր այս կա-
տարեալ հաճախ թուածը:

ՁԷՓՈՆ, կամ ալ անունով Տէր Սե-
շանն ալ իր մտահոգութիւնները ունէի,
որոնք կը չարչարէին իր ուղեկը: Արեւ
հեղուն ածանց ազատեցաւ, այս հեղուկ
ի՞նչ պիտի ընէր խուսափելու համար ա-
նախորժ անահկիկներէ: Թող այնքան
միւս ծայրը զրկէին որեւէ ծառայութեան
համար, քաղ ո՛չ այս հիւանդանոցը:

(22 - 7up) Fonds A.R.A.M

ՏԵՄԵՐԱՆՆԵՐԸ — Այս օրը Տիգրանի Հայկունի Թաշ-
ճեան, Տէր եւ Տիգրան Բարունակ Պառաւ-
եան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիգրան Բա-
րունակ Պառաւեան եւ զաւակները, Տէր
եւ Տիգրան Արմէն Թաշճեան եւ զաւակ-
ները, Տէր եւ Տիգրան Սերժ Թովսէփեան
եւ զաւակները, Տէր եւ Տիգրան Ռիշար Ա-
նանեան եւ զաւակները եւ ընտանեկան
պարագանքը խոր ցաւով կը ծանուցա-
նեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ-հօր՝

ՀԱՅԿՈՒՆԻ ԹԱՇՃԵԱՆԻ
մահը, որ պատահեցաւ սրտի տաղանայի
հետեւանքով, 68 տարեկանին։
Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի
Շաբաթ, Յուլիս 5, ժամը 9-45ին Տէ-
սինի Ս. Աստուածածին եկեղեցին եւ մար-
մինը կը փոխադրուի տեղւոյն դերեզ -
մանատունը։
Մահազոյ չստացողներէն կը խնդրուի
ներկայ իրեն ալ չնկատել։
ՅԱՌԱՋ. — Մեր ցաւակցութիւնները
Տիգրան Թաշճեանի եւ զաւակներուն։

Բարեկամները եւ բարեկամուհիները
ցաւով կը ծանուցանեն
ՕՐ. ՍՐԲՈՒՀԻ ՔԻՒՐՔՃԵԱՆԻ
մահը, որ պատահեցաւ Յուլիս 3ին։
Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի
Երկուշաբթի, Յուլիս 7, առաւօտեան
8-30ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկե-
ղեցին։
Ներկայ ընդունիլ իրեն մահազոյ։

ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՍ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Յուլիս 6, Կիքակի ամբողջ օրը
Մոմոնրանսիի Հանգստեան Տան դարաստանին մէջ։
— Վիճակահանութիւն՝ մեծ պարգեւներով։
— Ձանազան հետաքրքրական խաղեր ու ժամանց։
— Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր՝ մասնակցութեամբ Փրանսահայ
ծանօթ արուեստագէտներու եւ խումբերու։
— Արեւելեան եւ եւրոպական ճաշեր՝ արագ սպասարկութեամբ։
— Ընտանեկան հաճելի եւ ջերմ մթնոլորտ։

Մուտքը ազատ է
— X —
Մոմոնրանսիի երթալու համար —
Prendre le train de la Gare du Nord, descendre à Enghien-les-Bains et
puis prendre l'Autobus No 6 et descendre à l'arrêt Groslay.

**Le Docteur
ARA DANDIGUIAN**
a le plaisir d'annoncer
sa nouvelle installation
16, RUE NOTRE DAME
DE LORETTE
75009 — PARIS
Tel. 878-01-81
(Il assure des visites sur Paris, pen-
dant tout l'été — Juillet - Août)

ՆՈՒԷՐ
Տիգրան Ա. Գուլումճեան 100 ֆր. — կը
նուիրէ Սամուէլ — Մուրատեան վարժա-
րանին (ստանալ «Յառաջ»-ին) եւ 100 ֆր.
«Յառաջ»-ին։

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՈՒՆ
Հայ երիտասարդ մը գործ կը փնտը
ընթերցողները կամ այլ մարդի մէջ։ Գրել
Meguerditch AKCAR
40, Quai Blanqui
94140 Alfortville

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՅ
ՕԴԱՓՈՒՆՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆ
Լիոն. — Կապ. խաչի վարչութիւնը կը
յայտարարէ իր շրջաններու մասնակի-
ղերուն կայանի մեկնող երախանքը Յու-
լիս 12ի առաւօտեան ժամը 7-30ին ներ-
կայ գտնուին Լիոնի Հայոց եկեղեցին
առջեւ (295 Ռիւ Պուալո)։
Միեւնոյն ատեն կը յայտարարէ թէ
Յուլիս 20ին կայանի ծնողներու ընդու-
նելութեան օրուան համար օթոքաւ մը
վարձած է որ կը մեկնի եկեղեցին առ-
ջեւէն առտուան ժամը 8-ից 7ին։ Ծա-
րորդութեան դիմ 50 ֆր։ Արձանադրու-
թեան համար հեռագրել 888-92-51 եւ
826-71-20։

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

U. G. A. B - JEUNES
- PREMIERE UNIVERSITE ARMENIENNE -
D'ETE 1980 - A VENISE
Avec le concours des PERES MEKHITARISTES
Trois sessions de 15 jours chacune pour adultes
(1-15 Juillet — 16-31 Juillet — 1-15 Septembre)
Les participants seront logées en pension complète dans le Collège
MOORAD RAPHAELIAN, à Venise. Ils suivront des cours intensifs de
langue et de civilisation arméniennes, mais de nombreuses activités de
loisirs seront également à leur disposition.
Programme d'enseignement :
— Langue arménienne : Historique et évolution, grammaire, lecture, tra-
duction, conversation.
— Histoire du peuple arménien des origines à nos jours.
— Art arménien : Conférences et travaux pratiques.
Frais de participation : 2100 F. (voyage aller-retour non compris).
Renseignements et inscription :
UGAB : 11, Square Alboni, Paris 16e — Tél. : 520-03-18

EREVAN restaurant
ՀԱՅԱՏՈՒՆ ԵՐԵՒԱՆ
26, RUE BERGÈRE PARIS 9° Tél. 770 85 81
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱԲՈՒՐ ԽՈՀԱՆՈՑ — ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԶԵՐՄ ՄԹԵՆՈՒՈՐՏ
ՄԱՏՁԵԼԻ ԳԻՆԵՐ
ԶՈՐԵԲՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ԶԻԹԱՊՈՒՐ, ՄԱՆԹԸ
ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ԼԱՀՄԱՃՈՒՆ ՈՒ ԶԻ — ԳԷՕՑԹԷ
(Պատուէրի վրայ)
ՈՒՐԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՍՈՒ - ՊԵՐԷԿ
ԵՒ ԱՄԷՆ ԿԻՐԱԿԻ ԱՌՏՈՒ՝ ՊԱՏՈՒԷՐԻ ՎՐԱԾ՝ ԵՒ Ա Շ
ՈՒՐԲԱԹ ԵՒ ՇԱԲԱԹ
Duo Hartar
ՅԱՐՈՒԹ ԵՒ ՎԻԴԷՆ
FERME LE MARDI փուկ է երեքշաբթի
ձԱՇ ԿԸ ՀԱՅԹԱՑՈՒԹԻ ՆԱԵԻ ՏՈՒՆԵՐԸ, ԱՊՍՊՐԱՆՔԻ ՎՐԱՑ։

- Կ Ո Չ -
ՅՐԱՆՍԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ
Ի ՆՊԱՍՏ ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՊԵՂՅՈՒՆԵՆԻ
ՕԴԱՓՈՒՆՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆԻՆ
—
Սիրելի հայրենակից,
Մեր բարերարներու եւ բարեկամներու
առատաձեռնութեան շնորհիւ, Կայանը
մեծցաւ, զեղեցկացաւ, բարգաւաճեցաւ։
Զենք ուզեր գոհանալ ձեռք ձգուած ար-
դիւններով։ Կ'ուզենք մեր երախանքուն
օրինակելի կայանի մը մէջ հիւրընկալել։
Կապ. խաչը եւ Կայանի տնօրէններն ու
հակիչները կը ջանան ստեղծել ներդաշ-
նակ, ջերմ ու մանաւանդ՝ հայկական
մթնոլորտ։

OPTIMA Tours
ARMÉNIE 1980
A PARTIR DE 2850 FR. (tout compris)
prochain départ :
26 JUILLET AU 9 AOUT
CET ÉTÉ... 3 VOYAGES CULTURELS
— DU 15 AU 30 AOUT — (Moscou, Erévan, Tbilissi, Leningrad)
accompagné par le Révérend Père ATHANASSE KESSEDIAN (Mekhitariste)
— DU 22 AOUT AU 5 SEPTEMBRE — avec la présentation tout au long
du voyage, historique et archéologique de M. HENRY-PAUL EYDOUX
(Conférencier — écrivain)
— DU 29 AOUT AU 14 SEPTEMBRE — « Musique en Arménie — sur
les pas de Komitas », conseiller musical ALEXANDRE SIRANOSSIAN
(chef d'orchestre)
Cette année plusieurs départs par mois et TOUTE L'ANNEE
de 12, 14 et 16 jours.
demander notre brochure détaillée
RENSEIGNEMENTS - INSCRIPTIONS :
Sonia Coumryantz
OPTIMA Tours
75003 PARIS
67-69 rue Quincampoix (angle rue Rambuteau) — Tél. 274-27-20
Métro : Rambuteau ou Etienne Marcel
Lic. A 946 (Agence agréée INTOURIST)
Telex : 211 324 F.

ԴՊՐՈՑԱՍԵՐ
ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ԵՐԿՍԵՆԻ ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆ
ԵՒ ԱՂՔԱՏԱՍ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ
ԳԻՇԵՐՈՐԹԻԿ ԵՒ ՑԵՐԵԿԵԱՑ
1980 — 81 տարեշրջանի արձանագրու-
թիւնները բացուած են։
Վարժարանը կը կիրարկէ Փրանսական
ամբողջական ծրագիրը եւ աշակերտուհի-
ները կը պատրաստէ Պէ. Է. Փէ. Սէ. ի
քննութեան։
Կարեւորութեամբ կ'աւանդուին նաեւ
հայերի ճիւղեր՝ լեզու, գրականութիւն
եւ պատմութիւն։
S'adresser à :
Direction de l'Ecole Tebrotzassère
1, Bd. du Nord — 93340 LE RAINCY
Tél. 381-01-72

COLLEGE
TEBROTZASSERE
CLASSES PRIMAIRES MIXTES
CLASSE SECONDAIRES DU 1 CYCLE
POUR JEUNES FILLES
INTERNAT ET EXTERNAT
Les inscriptions pour l'année scolaire
1980 - 81 sont ouvertes.
Application intégrale du programme des
écoles françaises et préparation au BEPC.
Enseignement de la langue et de la
civilisation arméniennes.

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ
Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

ՀԻՄՆԱԳԻՐ՝ ՀԱՌԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսիական : Տար. 300 ֆ. - Վեցամսեայ : 160 ֆ.
Արևմտահայկական : Տար. 350 ֆ. - Հասք : 2 ֆ.

LE NUMERO 2 F.

594 ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.682

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

55° ANNÉE — No 14.682

la poésie arménienne

par Daniel LEUWERS [*]

La poésie arménienne, de Grégoire de Narek à
Yéghiché Tcharentz

C'est avec ferveur que Luc-André Marcel et Gara-
pol Poladian nous livrent aujourd'hui un vaste choix
de poèmes arméniens, de Grégoire de Narek à Tcha-
rentz. Ce long périple à travers des siècles constam-
ment déchirés par le fer, le feu et le sang nous permet
de constater — comme l'écrit Luc-André Marcel, dans
son Avant-propos — que « la poésie s'enrichit aux ca-
tastrophes ».

Certes, l'on pourrait penser que le conflit qui
anime le magnifique *Livre des Lamentations* de Gré-
goire de Narek, ce poète universel de l'An Mille (il est
né en 951), est purement subjectif, et que sa volonté
mystique de transcender les violents désirs du corps
n'est qu'une aventure individuelle. Pourtant, les vers
de Grégoire de Narek ont une portée plus générale et
une terrifiante vertu d'anticipation. Les lamentations
d'un homme sont déjà celles d'un peuple : « durs et
consternants chagrins qui doivent toucher jusqu'au mi-
sérable fond de la nuit funéraire ».

Grégoire de Narek est l'un des plus grands poètes
mystiques — le plus grand peut-être — que la littéra-
ture universelle ait connus. Comme, plus tard, chez
Thérèse d'Avila et Jean de la Croix, l'on sent le fré-
missement inquiet de l'âme en proie aux tentations
complices du désir, et sa marche ailée et nuptiale vers
le Dieu qui réconcilie les contraires. Un feu merveilleux
se subsiste-t-il pas, comme par miracle, « dans les tré-
fonds des citernes endormies » ? C'est ce dont la pa-
role lyrique de Grégoire de Narek est assurée :

« les tristesses s'anéantissent
les cris de douleurs s'éloignent,
la ténèbre flamboie,
l'angoisse est bannie,
les désespoirs disparaissent,
les malheurs sont frappés de mort
et Ta Main de Puissance règne, Expiateur ! ».

Après ce poète d'une envergure telle que — pour
reprandre les termes de Luc-André Marcel — « son
œuvre fut une entité magique à l'usage de tout un
peuple pendant plus de neuf siècles », ce sont quelques
poètes du Moyen Age qui nous sont présentés : Naha-
bed KOUTCHAK, le plus célèbre troubadour d'Armé-
nie, qui, dans ses *Chants d'amour*, célèbre une inac-
cessible femme stellaire, et Grégoire d'AKTHAMAR.
Grégoire KEUMURDJIAN représente le XVIIe siècle, et
Naghache HOVNATHAN le début du XIXe siècle.

L'on plonge ensuite dans le XXe siècle et dans ce
qu'il est convenu d'appeler « la poésie des massacres ».
Daniel VAROUJEAN (1884-1915) y occupe la place ma-
jeure, dont l'œuvre et la vie sont largement présentées.
La revue *Andastan*, que dirigeait le regretté Topalian,
nous avait déjà accoutumés au lyrisme de Va-
roujean, mais le bonheur demeure intact de re-
trouver, dans toute leur fraîcheur ou leur gravité,
des poèmes comme *VAHAKN*, *O LALAKÉ* ou
L'ABREUVOIR (dans ce dernier poème, le pro-
saisme se métamorphose en un chant de source où se
réflètent « les larmes pures des astres »). La poésie de
Daniel Varoujean ne chante jamais gratuitement les

(*) Cette nouvelle signature, qui apparaît pour la
troisième fois dans le numéro mensuel « Arts et Lettres »
de Haratch, a suscité la légitime curiosité de nos lec-
teurs. Précisons donc, que D. Leuwers, né en 1944,
a fait ses études au Lycée Henri IV et à la Sorbonne,
il est agrégé de Lettres. Actuellement enseignant
à l'Université de la Sorbonne-Nouvelle (Paris III)
il est l'auteur d'une thèse de doctorat d'Etat : « *Pierre
Jean Jouve, la naissance d'un poète* ». Il a établi, préfacé
et commenté dans la collection Le Livre de Poche les
ouvrages :

- RIMBAUD : *Poésies*
- FROMENTIN : *Dominique*
- SACHER-MASOCH : *La Vénus à la fourrure*
- MALLARMÉ : *Poésies*
- ZOLA : *L'Assommoir* et *La Bête humaine*.

Il publie, par ailleurs, de nombreux articles dans
la NRF (chornique poétique), Europe et d'autres re-
vues spécialisées.

travaux de la terre, elle leur adjoint toujours la lampe
vacillante d'un regard prompt à discerner
« les douleurs du plaisir
et les plaisirs de la douleur ».

Le vin de la gaieté rejoint vite le calice où il se
mue en « Sang de Dieu ». L'image de sang habite tous
les poèmes de Varoujean et culmine dans ces *Coque-
licots* qui « saignent comme des cœurs amoureux ». Fleurs
cueillies par et pour la mort : destin tragique d'un
peuple que le chant du poète assiste, les mots tachés
de sang.

Place enfin est offerte — la dernière, chronologi-
quement — à TCHARENTZ que l'on considère comme
le plus grand poète de la révolution russe, avec Maïa-
kovsky. Loin de l'art savant de Varoujean, Tcharentz
répudie la prosodie et cogne vigoureusement sur les
mots. Ce communiste qui s'éteindra dans les geôles
staliniennes, nous laisse la flamme d'un secret espoir :

« Et ma vie s'éteindra vieille,
étincelle sans valeur
dans l'or de ta flamme,
mon cœur cendreuse s'allumera
dans toute l'aurore à venir ».

La lamentation séculaire est le gage de l'espérance
toujours renaissante. Cette dialectique, liée à l'histoire
du peuple arménien, est l'aiguillon même de sa poésie
— et Daniel Varoujean l'a, mieux que nul autre, ex-
primé en célébrant

« la Force moteur et envol
de l'étincelle création,
sous l'étreinte de qui naissent des mondes
la part des fleurs, la part des flammes,
pour qui, en chaque atome,
en chaque Intelligence et Volonté,
se perpétue le Principe de vie ».

CHOIX DE POEMES ARMÉNIENS (traduction de
Luc-André Marcel et G. Poladian) a été publié en 1980
au Liban (Librairie Hamaskaïne, Beyrouth). La dif-
fusion en France est assurée par G. Poladian
53, av. de St. Julien, Marseille.

LA POESIE SANS FRONTIERES

DE VAHE GODEL

Vahé Godel est né en 1931 à Genève. Si son
père est le linguiste suisse Robert Godel, sa mère
est pour sa part arménienne, et c'est cette seconde
ascendance qui a assurément conduit Vahé Godel à
adapter de l'arménien les poèmes d'amour de Na-
habet Koutchak et les prières de Grégoire de
Narek. Vahé Godel nous livre aujourd'hui un fort
bel ouvrage intitulé *Obscures besognes* et publié aux
Editions de l'Aire, à Lausanne.

Obscures besognes se compose de huit récits qui
nous mènent aux frontières mêlées du rêve et de
la réalité, de la mémoire et de l'exil. Vahé Godel
s'avance en poète sur une terre originale et origi-
nelle qu'il qualifie lui-même de « désert quotidien
où le délire des sens abreuve le désir de survivre ».
Cette terre n'est autre que la page blanche où la
plume du poète pénètre comme dans une arène,
prête à livrer combat. Les « obscures besognes » du
créateur résident dans cet effort toujours recom-
mencé et « aveuglement lucide » où la hantise de la
chute se conjugue au « loisir de se tailler des ailes
dans le livre blanc de l'espace ».

Le lion d'or — c'est le titre d'un des plus beaux
récits de Vahé Godel — nous conduit vers un poste
frontière qui longe curieusement un zoo attenant lui-
même au café du *Lion d'or*. Le passage quotidien du
narrateur auprès de cet endroit l'entraîne dans une
rêverie où s'égrènent les signes (à commencer par le
signe du lion) de la vie et les signaux de la mort.
Toutes frontières abolies, le café du *Lion d'or* portera
finalement l'écriteau : « Fermeture définitive pour
cause de décès ». Le récit se transforme ainsi en sou-
daine dénégation du livre d'enfance où chacun a pu
lire : « Le lion est le roi des animeaux... ».

Si les récits de Vahé Godel savent bien mettre en
lumière (ou plutôt en mots) la violence irréductible
de la mort, ils ont aussi le pouvoir de se retrouver au
seuil énigmatique de l'écriture dont le poète explore
habilement les tortueux méandres.

X

DEUX EXTRAITS D'« OBSCURES BESOGNES »
DE VAHE GODEL

« Une lueur déjà traverse son regard, une lueur
— ou bien serait-ce le reflet de ma peur ? Je le regarde,
il me regarde. Je scrute sa présence, sa crinière, son
regard — le miroir de ma peur. Comme le navigateur
sur son île, je tourne en rond dans ma peur. Déjà une
lueur... » (Ainsi chante ma mère, ma sylphide — ma
veuve).

X

(ô main coupée sanglante plume
qui parcours en tous sens
l'infinie page blanche
— sans pouvoir retrouver les lieux du crime)

ԲԱԼԵՏՈՍԲՈՓ

ստուգանքի մը օրագրէն

ՊՈԼԻՍ

(34) Կ'ըսեն՝ գեղեցիկ քաղաք է: Հը՝ մայրէ: Վսեմ է Վոսիփորը:

Վիշապօճի մը գալարումները ունէր ինծի համար: Անհաղորդ մնացած եմ ա՜նոր աղուորութեան: Ու ջանքերս ալ ապարդին՝ չեմ կրցած սիրել ծննդավայրըս: Քսանեւոթ տարուան բացակայու թեան մը ընթացքին, ոչ իսկ մէկ անգամ ուզած եմ վերջիշէլ հին ապրումներս: Տպաւորութիւն իսկ չունենայի Պոլսէն՝ երբ հարցուի իր մասին, վարանումով կը պատասխանեմ՝ նման անոր որ չորս օրով անցած ըլլալ քաղաքէ մը, առանց զայն վայելելու: Հոմանուհի մը, որմէ խոյս տուած ըլլաւ առանց անոր բուն ինքնութիւնը ճանչնալու, նախըզալով փառաւոր թէ ծանր անցեալ մը: Հոսանքի փշուր մը միմիայն կապէ թեղ իրեն: Ու հապճեպ բաժնուիս օր մը իր մագնիսական զօրութենէն:

Ծնողքս՝ չէին ընդունած հարցը: Որ տեսակէն ալ ըլլար, ողբերգութիւն էր: Գաղափարն իսկ կ'ալեկոծէր իրենց հոգին: Զհամակերպեցան: Միմիայն գաղթեցին: Վշտացան: Տարիներու ընթացքին համոզուեցան: Նիւթը սակայն, լեղի պըտողի մը համը պահած էր միշտ: Զէինք խօսեմ՝ հասկնալով թէ կան նիւթեր ուրոնց մասին պէտք չէ խօսիլ:

Երէկ առաւօտ յիսունհինգ տարու եղայ:

Գացի տեսնելու հայրենի տունս, ջուրին եզերքը ուր ծնեմ եմ: Գուզկուն՝ ճուր: Զէ փոխուած: Նաւամատոյցին կից չաքարավաճառը՝ հոն է միշտ: Եկեղէնը՝ ինձ ուր մկրտուեմ եմ:

Առաջին անգամ: Իմ փոքր պարտէզս:

X

(35) Երբ ութսուն տարու եղաւ հայրս, առաջարկեցի գործէն հեռանալ: Այո՛, ըսաւ: Իրաւունք ունիս: Ութսունեւմէկին կրկնեցի խնդրանքս: Այո՛, լսեցի: Ութսունեւերկուքին... ութսունեւերեքին... ութսունեւչորսին... այո՛, իրաւունք ունիս պատասխանեց:

Ութսունեւեցին ֆիզիքապէս տկարացաւ:

Ութսունեւեթի սկիզբը պատահեցաւ որ իշխանութիւնն ալ տարբեր ձեւով մօտենայ հաստատութեան, նամանաւնդ որ իր օգնականը, բարեսիրտ հայ տղայ մը՝ արդեւ հանդիսանալ ջանաց ամէն պատշաճ կարգադրութեան՝ խորհելով դուցէ թէ հայրիկին ձեռքէն խլել անոր այնքան սիրած մէկ խաղալիքը՝ անխղճութիւն էր: Մոռնալով, թէ հաշուեյարդարի ժամը հնչած էր վաղուց ու խաղալիքն ալ չարաչար կոտորուելով ջարդուփշուր եղած տարիներէ ի վեր:

Հայրս լռեց այլեւս:

Որեւէ երկրի մէջ երեքհարիւրի շուրջ անձնակազմ ունեցող հաստատութեան մը գնացքը փոխել դժուարին հարց է, երբ ուղեւ աշխատակորին իրաւունքը տալիք ետք միայն հեռանալ՝ առանց սնանկութեան դիմելու: Սակայն, նոյն այդ կարգադրութիւնը անկարելի սահմաններուն կը մօտենայ՝ Թուրքիոյ մէջ Հայոց մը համար: Երբ օրէնքներն իսկ չյարգուին: Աւելին՝ թոյլ չտրուի որ յարգուին:

Մնացեալը թատերախաղ է: Կրնայ բեմադրուիլ ամէն սփռուած հայ ընտանիքի կողմէ: Առանց թատերադահլի:

Ամուլ աճապարութեամբ: Եւ երբեմն սերունդէն՝ սերունդ թարգմանաբար:

X

(36) Վերահաստատուած եմ ծննդա՝ վայրս: Հանգոյց կը քակեմ: Երկու սենեակներ ունիմ: Առաջինին մէջ լայնա՝ տարած, տասնեակ մը փառաւոր բոյ՝ սեր կը մշակեմ: Մեծդի, թաղարանման

տապանակներու մէջ կը խնամեմ զանոնք: Առաւօտուն կանուխ՝ կը ջրեմ, կը փորեմ, կը մաքրեմ, անբերրի ճիւղերը կը կտրեմ:

Երբեմն կը խօսիմ անոնց հետ:

Եւ, երբ թաղարանին կը պատահի որ յանդիմանեմ զանոնք: Կարծես ինքզինքս սաստէի: Իրիկունն ալ կը ժողվեմ թօշնամ, խամրած ոստերն ու տերեւները:

Փոքր երկրորդ սենեակին մէջ, Պէլքին, անկողինս ու գիրքեր: Պէլքին ու ես՝ շատ հինէն կը ճանչնայինք գիրքս՝ մինչ գիրքուածը նոր էր որ մեզ միացուց: Անկողինս ճիւղ զէմն է կանգնած: Վերջին ամիսներուն ամենամտերիմը՝ կեանքս համեմող, հոգիս հանդարտեցնող սեւ դաշնակս:

Պէլքին կափարիչը միշտ բաց է, հակառակ քաղաքի յորդառատ փոշին, բայց կ'ուզեմ ստեղծաշարը վայելել: Կը սիրեմ Պէլքին: Ժպտուն դիմադրեմ մը կը յիշեցնէ:

Ընդհանրապէս գիշերները կը նուազեմ: Կը նուազեմ՝ չեմ աշխատիր: Այդպէսով հեռագետէ աւելի գէշ կը նուազեմ: Պէլքին քովը՝ դիզուած գրքեր:

Երաժշտութիւնն ու ընթերցումը ազատարար լատերս են: Կարգած ու չըկարգեմ, երբ որ կարենամ գիրք կը գընեմ: Ինչուեւ զերեքերու արտաքին կերպարանքն իսկ ապահովութիւն կը մատուցանէ հոգւոյս: Անսահման տարածութեան մէջ կորսուած երկնային մարմին մը ըլլալս մոռցնել կու տայ մտքիս անոնց տեսքը:

Պէլքին, բոյսերը, գիրքերս՝ երբեմնի գործս, տունս, տղաքս կը փոխարինեն: Երկու հազար մղոն կայ հիմա իմ եւ անոնց միջեւ: Կեանքը աւելիովը պարզացած է: Քսան ամիսներէ ի վեր կը ստիպուիմ հետեւիլ օրուան գնացքին: Դէպքերը կ'որոշեն առօրեային կշռոյթը: Չես ալ կարար նախատեսել թէ որքան կրնայ շարունակել այսպէս: Վը՝ տանդնեղով չըջապատուած, անգամ մը որ յաջողիս ըմբռնել ողբերգութեան բուն պատճառը՝ ապրելու կամքը կ'ամրանայ: Ինքնին: Օրը օրին՝ երբեմն ժամը ժամին: Ժամանակը, սովորականը՝ կ'անհետի Հոգւոյդ խորը կ'ալարիս ուրիշ ժամա՝ աւելով մը, որ կը շփոթես էութեանդ հետ: Ինչոյցի մը մէջ որ հետզհետէ կը տարածուի: Առաջին սենեակս՝ հոն ուր պարտիզամշակութեամբ կը զբաղիմ՝ լայն ու բարձր պատուհան մը ունի: Գիշերը փողոցը կը դիտեմ: Հեռուն՝ կայծկլտող պլակուկ լոյսեր:

Վոսիփորը կը քնանայ:

X

ՔԱՓ-ՄԱՐԹԷՆ

(90) Կառք վարել չեմ սիրեր: Առանց անոր կ'երթամ գործի թէ արձակուրդի:

Բայց, տղաքս որոշեցին՝ այդ օրերուն կ'առնէր պէտք ունէինք:

Դժբախտաբար արամարանական էր: Ուրեմն, տասը ժամ կառք վարեցի: Երբ ծովափ հասանք՝ գիշեր էր: Անթի իսկ չէի: Անմիջապէս սենեակ բարձրանալ ուղեցի, բայց երբ դաւաթ մը ջուր խմելու մտքով հիւրանոցէն անցայ, համոզուեցայ թէ կարեւոր գիշեր մըն էր այս մէկը:

Արդէն իսկ հեռատեսիլին առջեւ չար ուժէն էին խիստ՝ խիստ կարգերով՝ պահ՝ դուրս գրեթէ բոլոր յաճախորդները: Հետաքրքրուեցայ՝ Մոնտրիալի վերջին խաղն է պատասխանեցին... Եւ անշուշտ թէ յիշեցի... Արժանիքն՝ Հոլանտա՝ Ֆինլանդէն էր այս գիշեր:

Ու, նստայ իմ կարգին՝ ջուրի շիշը ձեռքիս:

Ու, ան որ չտեսաւ, հաւասար վերջացող այդ խաղին, երկարաձգուած կէս

ժամուան ընթացքին, Գէմփէսի ոտքով գետեղուած երկու կողերը յաղթական՝ չմորած հոլանտացի բերդէն ներս՝ կըրնար հանգիստ քնանալ: Անկարելի էր սակայն զանոնք տեսնելէ ետք:

Ես Հոլանտայի կողքին էի:

Սկիզբէն մինչեւ վերջին ռոպէն յուսացի:

Բայց, կարծես որոշուած էր վաղուց Ար՝ խէն՝ Թի՝ նա՝յի յաղթութիւնը: Ու շահեցաւ:

Եւ, այդ մրցում չէր, այլ՝ փառասփոյ:

Խումբի տասնեակ հոգիով չէ որ միայն յաղթեց ան իր հակառակորդին, այլ՝ պարտադրող ազգի մը ողջ կամքով: Անուանալի, հին վարպետները Հոլանտայի, որ գրեթէ հաւասար խաղարկութիւն ի յայտ բերին, երեք՝ մէկի արդիւնքով պարտուեցան: Որքան խաբէական էր այս տարբերութիւնը սակայն, քանի կրնային շահիլ ալ նոյն այդ խաղարկութեամբ:

Նոյնը չէ՞ կեանքի կրկնի մէջ ալ պարզան:

Յաղթութիւն՝ պարտութիւն, փաթ՝ թուած կը քալեն:

Իսկ անմասն աճապարին իսկ կրնայ կորսնցնել իր գնդակը մէկ՝ հարիւրերորդ ռոպէի մը անուշադրութեամբ: Ու այդ էր որ պատահեցաւ ինչո՞ւ Ռէնսնէն՝ պրերինքի գնդակին, երբ կանոնաւոր խաղի վերջին վայրկեաններուն, Հոլանտայի հաւանական երկրորդ կողմ, զոր

Գրեց՝

ԳՐ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

զայն յաղթական պիտի դարձնէր՝ փոխանակ Արժանիքին բերդէն ներս սարդուլու, գնաց զարնուիլ անոր ձախ ձողիկին:

Ու Հոլանտան պարտուեցաւ:

Աւելին՝ Հոլանտան մինակ էր այնօր եւ անբախտ: Իսկ անդին, ազգ մը ամբողջ գիտցաւ նուիրագործել իր ընտանիքին տաղանդը, չափազանցեալ չափով դուցէ՝ ստեղծելով սակայն այն անգերազանցելի լի, խրախուսիչ միջոցաւոր՝ որ եղաւ յաղթութեան գէնքերէն մին:

Օրինակելի Ար՝ խէն՝ Թի՝ նա՝... կրցար առաւելապէս լաւ վարել այս փափուկ գործողութիւնը:

X

(91) Պանդուկին հեռատեսիլը մերը չէր անշուշտ:

Ընդհանուրի փափաքին ստիպուած է ինք յարմարել:

Երբեմն համակերպիլ, քանի ընդհանուրը երկու հոգիէ կը բաղկանար՝ իսկ մենք... երեք:

Այդ պատճառաւ, Արամ, ըսի, դնա՛ առջեւ տեղաւորուէ՛ լուրերը հետեւիլ ձեւացուր եւ առաջին կայանին վրայ գիր կուտայ, որովհետեւ անմիջապէս ետք Ռիկիթէրի մէկ ռէսիթայի կայ, տեսնել կ'ուզեմ: Թէ ոչ, պէլփիայի գիրուկ զոյգը իր թերթին ունի երկրորդ կայանի վրայ, դժուար կ'ըլլայ կուտել դարձնել: Զիշէ ալ այդպէս պատահեցաւ:

Երբ հասանք, Պէլփիան հոն էր՝ կաղմ եւ պարտաւոր իր թերթին գիրուկու: Ատորճանակներով լեցուն բան մը: Փա՛ խուստ տուաւ աչքիս առջեւն Ռիկիթէրի Պէլփիային: Երբ Պէլփիայինը հեռա՝ ցան, Արամն ալ միասին, մնացի մինակ Ռիկիթէրի հետ դէմ՝ առ՝ դէմ: Պէլփիային «Փա՛ Միքէլ» ստաքին վերջին յոթերդ տեսնելու վրայ էր, որ յաջողեցաւ կուտել դարձնել:

Ունեցանք յետոյ, Շուման, Ռախման՝ նիւնֆ եւ Տէպիլուի: Թէ՛ Շումանի վրէննական «Բարեկենդան»ին մէջ, թէ՛ Ռախմանին «Նախըզալ»ին՝ Ռիկիթէրի բուն մեծութիւնը կը կայանար գործերը վերստեղծող իր վառ երեւակայութեանը մէջ: Այն անմասն չեւտերուն՝ որոնցով երաժշտական նախադասութիւնները կը կերտէր:

Իսկ իր Տէպիլուին աւելի խոշորաբար էր քան հովուերգական: Հնչեղ ու առնա՝ կան: Առաւելապէս անշէլ դիտաւորու թիւներով կ'այլին Ռիկիթէրի մասները: Անյազօրէն կ'ունկնդրես:

Ունի ամէն ինչ. պողպատեայ մատ՝ ներ, լուսաւոր մեկնաբանելու կերպ, փայփայող թէ խաղաղանող նուազ:

Հրապուրել է ան, սակայն նախ իր ա-

ռաւել պայծառ, ստեղծագործ երաժշտական երեւակայութեամբ: Ամէն մէկ նօթին, ամէն մէկ հնչիւնին, կը զգա իր այդ շունչը:

Հեռատեսիլը, անշուշտ, համարիլ որ հաճի ճառագայթութեան զուրկ է, ձայնները նոյն թելադրական ուժգնութեամբ չեն ծաւալիր: Բայց վատ չէ արդեւ: Երբ արուեստագէտը հանճարեղ ջիւղ մը ունի, հեղանիւթի նման պատկերէն դէպքեր կը հոսի կենսալիւր աւելը անոր:

X

(92) Տղաքս կ'ըսեն՝ հայրիկ, իսկ անցինք: Իրաւ ալ, քառորդ ժամով հեռու ենք միայն: Անցնինք: Ու ժամ երկու է: Գիշերը շատ հեռու: Կը խոտանալ ընկերանալ: Իտալիոյ ուղղութեամբ ճառագայ կ'ըլլենք: Մահմանը պիտի ճաչնէ: Սպասեալը կ'ուշանայ: Աչքս պատերուն ազդերէն մին խիստ հեռաքրքրական է: Մօտիկ վայր մը փառասփոյ մը կայ տաքութեամբ, ու համբար կայ այս գիշեր:

Կը խնդրեմ իտալիոյ պատմութիւնը ուրիշ օրուան թողուլ: Ու կը բարձրանանք հանրային պարտէզ մը:

Հակառակ իր գեղեցիկութեան, Արամ եւ Դանիէլ ներքնապէս դարմանազան լուսանքներ կը տեղադնեն կարծեմ Մարիա Արկէրիշի հասցէին: Դէմքի արտայայտութիւնէն գէթ ինծի այնպէս կը թուի:

Սա պահուս, կին լաւագոյն դաշնակորուհին է Մարիա Արկէրիշ: Մենք, հագլու տեղաւորուած խոնաւ նստարաններ վրայ, ան ալ վաղելով բեմ կու դալ՝ յաճախու համար Պախի երկրորդ փաթիլ թայի կնճռոտ նախերգանքին: Զայայիլ գլուխ՝ դործոց մը:

Յուզումս մեծ է: Տարիներ առաջ խառնած՝ բայց մանաւանդ օրեր ամբողջայն աշխատիլը լսած եմ մեր տան մէջ լէվ Օպորինէն:

Այս վերջինիս բաղդատմամբ շատ աւելի զուսպ նուազ: Ողջադ ու ջինջ առուակ մըն է որ կը հոսի: Հպումներու բացառիկ հաւասարութիւնը իր նուազի ոսկեճաճանչ մետաղեայ ցոլքեր կ'ըմտային: Մինչ, վաղամեծիկ ռուս դաշնակահարը աւելի վիպապաշտ ոճով մը կ'աւտար սոյն դործը:

Արկէրիշի իշխանութիւնը ստեղծաւորին՝ բացարձակ է: Մասներուն տակ վիթխարի կառուցուածք կը ստանայ նաեւ Փրոքֆիլի Եօթներորդ սոնատը:

Ինչ թաւային հնչիւններ միջին մասին մէջ:

Յայտագրին վերջին կտորն է Շոպէն «Սի Միքէլ» Սոնաթը: Թեթեւ յուսալարութիւն մը: Կարծես այս երկարաշունչ, երաժշտական պոէմը վերածուած է փոքր, ինքնակ տարբերակներու: Այդ մաս՝ առ՝ մասի մօտեցումը կ'ընթակէ կու տայ ընդհանուր տեսիլքին մաքիսական ուժը: Հոս, աւելի հզօր երաժշտական խորհուրդի մը պէտքը կը զգացուի:

Ինչ շունչ, ինչ անհատականութիւն սակայն:

Մեծ դաշնակարուհի մը ծնած է: Զմոռնայ անունը՝ միջադպրոցին չափն ինչով շողողուն աստղ մը՝ Մարիա Արկէրիշ:

X

(93) Կարծեմ, հոն էր, որ առաջին անգամ զգացի անհանգստութիւնս: Համբարի պահուն՝ հանրային պարտէզին մէջ:

Աւելի քան երեսուն տարիներէ ի վեր ըջօրէն չէի հիւանդացած:

Փրոքֆիլի սոնատին վերջին մասին կոկորդոս չորնալ սկսաւ, եւ երաժշտական յուզումս չէր պատճառը: Գիշերը քառասուն աստիճանի շուրջ ջերմութեամբ: Մարիա Յալորդ օրը Փարիզ վերադարձայ: Անմիջապէս տեսնել: Ուշագիւր պէտք էի լալ: Յետադարձ ակնարկով կը խորհէի հիմա երկար տեւող հիւանդութեան մը հաւանական բարիքներուն:

Նախ, ապրելու կամքը ոչ մէկ անգամ անցնելու ամուր է, յետոյ բոլոր ընկիւղներու մասին աւելի լրջութեամբ առաջնորդ մասին աւելի լրջութեամբ առաջնորդութիւններ կը հիւսես:

Երեւակայնը կը դառնայ բնական: Իրաւն ալ այդ չէ՞: Ժամանակը միջոցաւ մէկ ստորադասն է, այդ օրերուն մասնական ապաքինման կորուսածէն աւելի վաղելին վրայ կը ծանրանաս: Կը մտածես, կը ծրագրես, կորսուած սահմաններ կը վերահաստատես: Նամակադրութիւն, լաւ ժամերու, ընթերցում, դրադարանի յարգաբանք, նուազ:

Ինչ աղւոր է Զեխովի սա պատմութեամբ:

«ԸՆԹԵՐՑՈՂԻՆ ՄԱՏՁԵԼԻ»Ի ՓԱՂԱՓԱՐԸ ԵՒ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԻՆ ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԱՐԴԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՁ

Անցյալ շաբաթ, երբ գիտէի թէ բա-
նաստեղծութեան մասին պիտի գրէի այս
թիւում, սակայն չէի կրցած որոշել,
թէ, ճիշդ ի՞նչ պիտի ըլլար նիւթը եւ
թիւը մօտեցումս, պատահաբար խօ-
սեցայ վաթսուամեայ Հայրենակիցի մը
մօտէն կը հետեւի մեր գրական-
եան, որ մօտէն կը հետեւի մեր մամուլին
նախնան, ինչպէս նաեւ մեր մամուլին
էջ մտոր մասին լոյս տեսած յօդուած -
ներուն: Անմիջապէս ինքզինքս ինքնա -
նկարագրութեան միջուած գրացի:

Գիտէ՞ք, ըսաւ ան, - դուք եւ ձեր ե-
րեստարդը գրականիցները ամէն առիթով
աւանդականը կը հարուածէք, եւ այսպէս
կրցուած՝ արդիականը կը պաշտպանէք
եւ կը դուլէք: Ոչ Մուշեղ Իշխանին կը
հանդիմանէք, ոչ ալ Համաստեղին, բայց Պը-
րոյանի քերթումները կամ Որբունի
գրածը ձեզի դեղարուեստական հաճոյք
է պատճառէ: Իսկ, երբ որ ինծի պէս
կը ըսէ, որ աւելի մատչելի գրականու-
թիւն մը պիտի ուզէիք, մեր վրայ ալ կը
բարձրակը, ըսելով որ Հայ ժողովուրդը
եւ մանաւնդ Հայ ընթերցողը յետա -
դիմաց է, աղէտ է, պահպանողական է,
ինչ եւրոպացի կամ Ամերիկացի ըն -
թերցողը իր արուեստագէտներէն մատ -
չելին ու պահպանողականը չի պահան -
ջը:

Բողոքեցի, ըսելով որ «մենք» ալ իշ -
խառն ու Համաստեղ կը կարդանք, սա -
կայն չենք հաւատար որ պահպանողա -
կանը եւ մատչելին նոյն բանն են:
Նիւթէն մի՞ չեղիք, - յանդիմանեց զիս:
Նստաւ գիտէք, թէ ի՞նչ կ'ըսեմ: Դուք
Հայ ժողովուրդը կ'այսպէս իբր առ -
ջակերտ ու պահանջկոտ, եւ օտար ար-
դիապաշտ արուեստագէտներու դատ -
ւելով ընդունելութիւնը իբր պատմ մէջ -
անց կը հանէք, ըսելով որ ուրիշ ազ -
գէր աւելի հանդուրժող են, քան մենք,
բայց ես չեմ հաւատար: Ամերիկացի բա-
նակամ մը ունիմ, որուն երբեմն կը հան-
դիմով հանրային գրադարանին մէջ:
Մոլորաբար վէպ կը կարդայ, երբեմն
այնիսկ բանաստեղծութիւն, բայց հաս -
կելով բանին: Երբ ես աչքէ կ'անցընեմ,
կը տեսնեմ, որ իր կարդացած բաները
մատչելի են, զանոնք ես ալ կը հասկնամ

ը, որուն խորագիրն է կարծեմ «Դաժան
Գիշեր»:

Միտքս կառնեցաւ այդ պատմութեան
ներսին, օր մը, երբ անշարժացած էի
գործիքի մը մէջ կէս ժամ տեսողութեամբ
ստակողաբար:

Յանկարծ, ելեկտրականութիւնը նը -
աղեցաւ, յետոյ բոլորովին կասեցաւ:
Եւ թիւիւր յանձնարարեց չչարժիլ:
Մոլորի մէջ, այդ պահուն յիշեցի
պատմութեան, որուն մէջ ալ ճրագ մը
կար, որ մարեցաւ:

Սակայն կը ներկայանար ինքզինքը:
Ձեռք գրէր՝ սառած ոտքերով իր փոքր
սենեակը կը բարձրանայ մեր հերոսը ա-
րագ - արագ:

Բաւական խառն է: Ճիշդը վառած
պահուն, որ կտորած պատուհանէ մը փը-
լող հովին խկոյն կը մարի, սենեակին
էջ կ'աղաղ դադար մը կը նշմարէ:

Կը վախնայ: Ամէն ինչ թողնուի դարձ -
եալ փողոց կ'ելլէ անձրկած: Ընկերներ -
բէն նոր է բաժնուած, եթէ վերադառնայ
անոնց մօտ, գինով պիտի կարծես զինքը:
Ոչ: Իրաւ է թէ կարելի չէ ըմբռնել պա-
տահածը: Լոյսի խաղ մըն էր արդեօք:

Դարձեալ սենեակը կը բարձրանայ: Ձէր
սկսած: Դադարը հոն է: Բան մը աւելի
պայլած, կ'որոշէ ընկերով մը երթալ,
հոն գիշերել ու յաջորդ առաւօտունան վե-
րապահել դադարիքին լուծումը:

Երբ կը հասնի հեռասպառ, սանդուխ -
ներուն վրայ կը հանդիպի ընկերովը, որ
անողոր նայուածքով եւ սարսաղացեցիկ
ձայնով մը կը պատմէ, թէ անհասկնալի
բաներ են պատահած իրեն այդ գիշերը,
ու աչքերուն չէ հաւատացած երբ քիչ ա-
ռաւ դուռն է դեղեցիկ դադար մը իր սեն-
եակին ճիշդ մէջտեղը: Շքեղ բան մը: Ար-

իմ գիտցած անգլերէնով, թէ եւ հայերէն
գրութեանն ստացած հաճոյքս չեմ գտնեմ
հոն: Բայց, վստահ եմ որ անգլերէն գը -
րոյներ կան, որոնք մատչելի են եւ պահ-
պանողական ձեւով կը գրեն իրենց ուն -
կընդիրներուն հետ հաղորդակցելու հա -
մար:

Պատասխանեցի, թէ, այո՛, կան որոշ
գրադէտներ, որոնք կ'ըսեն թէ իրենք
այդ հաղորդակցութեան նպատակով կը
գրեն:

«Անոնց մասին գրեցէք, - ըսաւ բարե -
կամս: Մենք օտարամոլ ենք: Եթէ մեր
գրողները գիտեն, որ իսկական վարկ
ունեցող օտար գրադէտներ կան, որոնք
արդիապաշտ չեն, դուք մերիններն ալ
միայն օտարները կ'ապկեցնէք չեն գրողը:
Ձուգեղի երկար վիճիլ՝ այս հարցին
չուրջ, որ ինքնին յօդուածի նիւթ է:

Մեր մէջ շատ մեծ է թիւը հա-

Գրեց՝
ԽԱՁԻԿ ԹԵՕԼԵՕԼԵԱՆ

մոգութեանը, որոնք կը հաւատան,
թէ մեր գրողները արդիա -
կան ձեւերով կը գրեն, իրենց օտարա-
մոլութեան պատճառաւ: Ուրիշ պատճառ
չեն կրնար երեւակայել նման արարքի
համար: Սակայն, այս խօսակցութիւնը
յիշեցուց ինծի, որ ես, իբր բաղադատ -
կան գրականութեան ուսուցիչ եւ «Միտք
եւ Արուեստ»-ի թղթակից՝ պարտականու-
թիւնը ունիմ օտարի մասին խօսելու: Ու-
րեմն, որոշեցի գրել խմբակի մը մասին,
որ տեսութիւններ ունէր «մատչելի»-ի եւ
«ընթերցող հասարակութեան» մասին:

×

Բայց, պէտք է սկսիլ Հայ Դրակա -
նութեամբ: Ներկայիս ունինք գրողներ,
մանաւնդ Պոլսոյ մէջ, որոնք ոչ միայն

ծաթ բանուածքներով:
Երկուքն ալ մահը կը տեսնեն այդ
պահուն:

Կ'որոշեն չեղանք սակայն, ու հակա -
ռակ իրենց երկչոտութեան, կ'ուզեն մօ-
տէն զննել դադարը:

Կը բանան՝ դադարը պարզապէս: Ար -
ժեքաւոր դադար մը եւս՝ կը խորհի առա-
ջինը, երբ բացիկ մը կը նշմարէ մէջը:
Իրենց ամենասիրելի ընկերներէն մին է
հեղինակը: Կ'աղբերսէ: Ներողութիւն կը
խնդրէ: Գիտէ թէ, ըրածը շատ ճաշ -
կաւոր վերաբերում մը պիտի չնկատուի:
Բայց, ի՞նչ ընէր, կ'որ ուրիշ ճար մը:
Ո՛չ: Սա է ինքզինքը: Միանկիւթեան դուռն
են ընտանեօք: Գիտէ, թէ իր միակ գոր -
ծը, միակ հարստութիւնը այս չքեղ դա-
դարները կը կազմեն: Ու բոլորն ալ պիտի
գրաւուէին այսօր իսկ, եթէ իր մտերիմ
ընկերներուն զրկելու դադարէր յը -
դացած չըլլար, զանոնք ութ - տասը օր
գէթ պահելու ինքզինքով: Եւ կը պա -
հանէ: Կ'աղաւտեն ընկերը սնանկութեան ճի-
ւաններէն: Պաշտօնի՞ Ձէնով: Ի՞նչ լաւ
կը հաւատացնեն՝ դադարը մահ չի
նշանակիր:

×

Ամիսներ ետք, երբ ջերմութիւնս իջաւ,
թիւիկները զայն յօգնութեան վերադարձ -
ցին: Մանրէ մը տեղաւորուած էր գիւ -
րութեամբ, յօգնած մարմնոյ մէջ ըս -
ուեցաւ: Իրաւունք ալ ունէին, որովհե-
տեւ՝ յիսունեւորորորդ եւ յիսունեւհին -
գերորդ տարիները եղան ամենադժուա -
րինները կեանքին:

ԳՐԻԳՈՐ ՀԱՄԱՐՁՈՒՄԵԱՆ
Փարիզ, Յունիս 1980

յօդուած, այլ՝ նաեւ բանաստեղծու -
թիւն կը գրեն՝ հաղորդակցութեան հար-
ցին մասին: Ձահարաւ եւ իրախունի (ա-
մէնէն հանրածանօթ գրողները միայն,
բազմանդամ խմբակէ մը) գրած են քեր-
թումներ, որոնց իմաստը մասամբ կա-
ռուցուած է «ինչպէ՞ս եւ որո՞ւն համար
գրել» հարցին շուրջ: Այդ հարցը չի կըր-
նար չմտահոգել գրողը, թէ եւ ան կըր -
նայ բացայայտ ձեւով եւ հանրօրէն չը -
հետապնդել նիւթը: Խորախունի պատ -
րաստ է զայն հետապնդելու, քանի որ ի-
րեն նման բանաստեղծին համար գրելու
հարցը մանրատիպարն է ապրելու հար -
ցին: Համէթի պէս «Ինն՞ է թէ չի՞նք»,
կամ ինչպէ՞ս իննէլ հարց տալու պէտք
չի գգար իրախունի: Կը հարցնէ «Ի՞նչ -
կը չինեմ, վասն ինչի՞», որո՞ւն համար»,-

ձամբու եզրին,
Արեւուն տակ
Նստեր եմ քալ կը տաշեմ:

ձամբան մեծ է
Փառքի երակ քաքախուն
Ուր կեանքը խօյ շառաչելով կը վազէ
.....

Մեծ մամբայէն մարդիկ կ'անցնին
Կառքեր կ'անցնին սրարշաւ
Փայլատակաղ ապակիին կամ
Մ'քաւաթող ակնոցներուն ետեւէն
Ձեմ տեսներ զիս գոհումակ:

Ես միայնակ
Արեւուն տակ
Նստեր եմ քալ կը կռփեմ

Ոմանք կու գան կանգ կ'առնեն
Երկար - քարակ կը նային
Մէկ - երկու բառ կը խօսին
Յետոյ կ'առնեն կը փայլեն
.....

Ոչ դուլ ունիմ ոչ դադար
Ոչ քուն ունիմ ոչ հանգիստ
Կարծես բանէ միայնակ
Ես կը բանիմ անոր դէմ:

Ձեռքիս մէջ մուրմու գրիչ
Քարին վրայ կը հնչեմ
Ժամացոյցի պէս վիճիտ
.....

Ու կը գարնեմ ես արագ
Աւելի շատ աւելի շուտ
Կը փառագրեմ կը հարքեմ
Բայց քէ ի՞նչ է չեմ գիտեր

Ի՞նչ կը շինեմ - արձան մ'արդեօք
Ապագայի սերունդներէն պաշտուած
Քանդակ մը նստի յայտի
Տանքանքան փայլաւոր
Խաչքա՛ր մը աւրք
Հայրենական աւանդներու
կոթողուած

Թէ քալ մը պարզ
Քառակուսի սրբատաշ
ձամբու եզրին խոսերու մէջ
մոռցուած

ձամբու եզրին
Արեւուն տակ
Միամիտակ:

(Այս հատուածները «Քար» քերթումէն
են, գրի առնուած 1963ին եւ լոյս տե -
սած 1964ին, «Քար Կաթիլներ» հաւա -
քածոյին մէջ):

×

Ձեմ կրնար երեւակայել մէկը, որ
«մատչելի» եւ «պարզ» ածականներով
մերժէ որակել այս քերթումը: Ոճը
այդպէս է, սակայն շօշափուող հարցերէն
մէկը՝ ոչ: Քարկոյի մը չէ խօսողը, կամ
ոչ միայն քարաշ: Ձեռքին մէջ «Պոլսոյ»
ու «գրիչ» ունի, գրիչով «կոթող» կեր -
տելու մասին երազող մըն է, որ սակայն
գիտէ, թէ ընդհանրապէս իր ըրածին ան-
տարբեր են կեանքի ճամբու («Փառքի ե-
րակի») վրայ վազող մարդիկ, այսինքն՝
ընթերցող հասարակութիւնը: Քարաշ -
քանի մը տողէ ետք, սակայն, ինքզինքը
կը նկարագրէ իբրեւ «կարծես բանէ մ'հա-
լածական» եւ հակապայքարող: Յետոյ՝
իրբ անձ, որ չի գիտեր թէ ի՞նչ կը չի -
նէ, եւ որուն համար, - սակայն գիտէ քէ
կը շինեմ, ու երբ քերթումը կը վեր -
ջանայ «միամիտակ» բառով, ճշգրիտ է

ածականը, - ահա քերթումը, յաւիտ
դատուած հեղինակի միտք - արգանդէն,
միամիտակ՝ եթէ ընթերցողը չունի, բայց
քանդակուած իր «սրբատաշ» գիրքով:
Այլ խօսքով, իրախունիի այս քեր -
թումը մատչելի բայց ոչ - պարզ մարմ-
նացումն է արուեստագէտին, - այս վայր-
կեանիս դոհ, միայնակ, ինքնավստահ,
յաջորդին՝ անորոշ, մտահոգ: Երկուքն
ալ ճշմարիտ հոգեվիճակներ են, թէ եւ
կրնան հակասական թուիլ:

Եթէ, իրախունիի մտածումները մատ -
չելի կը թուին, անոր քերթումը բա -
նաստեղծական ենթահողը միայն վարժ
եւ լուրջ ընթերցողին համար մատչե -
լի է: Մեզի ժամանակակից քարկոյի քեր-
թոյի մտահոգութիւնները աւելի աղդու
են, եթէ տեսնենք բաղադատութիւններու
կարեւորութիւնը, Արեւմտահայ բանաս -
տեղծութեան ամէնէն ինքնավստահ բա -
նաստեղծներէն մէկուն՝ Վարուժանի
հետ: Անոր «Նէմէսիս» քերթումին մէջ,
օրինակ, ինքնավստահ արուեստագէտի
տիպարը արձանագործն է, որուն «Կը
քանդակեմ՝ մ' կը քանդակեմ»ը աւելի զօ-
րաւոր չեղտերով կ'արձագանգէ մեր գը-
րականութեան էջերուն մէջ, քան իր
բախունիի քարկոյի խօսքը: Սակայն,
ինչո՞ւ ինքնավստահութեան այս տարբե-
րութիւնը: Վարուժան, իր արձանագոր -
ծին միջոցաւ կը հաստատէ որ կայ, գո-
յութիւն ունի արուեստագէտ - հասա -
րակութիւն կապ մը: Իր ստեղծած ար-
ուեստագէտի տիպարը խելագար ամբող-
ները ըմբոստութեան կը մղէ: Նմանա-
պէս, երբ Վարուժանեան բանաստեղծը
կը թամբէ թեւաւոր «Բեգաս»ը, գիտէ,
վստահ է որ բարձունքներէն բան մը պի-
տի բերէ ընկալելու պատրաստ ժողո -
վուրդին:-

Տես, աշխարհին գառամած փամփին
վրայ կոթողուն՝
Իր հերկերուն մէջ քափուր,
Սիրտս, որ հանձնարս կ'ապրի,
Կը սերմանեմ լիարուս:
Ինչ որ արեւն ինձ կու տայ
Ձայն կու տայ միտքս մարդուն:

Տե՛ս, աստղերու ժայտներ եւ հուր
վարդեր անքատաւ
Կը տեղաւ
Որդիներուն մէջ կաւի:
Կը տարածեմ երկրիս վրայ
Արշալոյսի ծիրանին
.....
Կ'երգեմ արեգիւմ
Ազատութիւնը մարդուն
Եւ գիտութիւնն Աստուծոյ:

Ընդգծեմ, որ այս տողերէն բացակայ
է ընկալող - ընթերցողի չգոյութեան
տաքնապը, սակայն այդ չի նշանակեր որ
թաղուն ձեւով ներկայ չէ: Կարելի է կա-
տարել վերլուծում մը, որ նոյնիսկ այս
տողերու մէջ կը գտնէ կասկած եւ մը -
տահոգութիւն: Սակայն, կենսականը սա
է, - քառուն են նման մտահոգութիւններ,
մինչ բացայայտ է ինքնավստահութիւ -
նը:

Միայն Ա ս տ ու ա ծ կրնայ մար-
դու մասին մտածել իբր «կ աւ լ ի
ո Ր դ ի »: Ա ս տ ու ա ծ եւ վա-
րուժանեան բանաստեղծը: Ընկալելու ըն-
դունակ է այդ ընթերցող - մարդու տի -
պարը, եւ ուրեմն հսկայ ինքնավստա -
հոգութիւն մը ունի բանաստեղծը, գիտէ
(կամ կը ձեւացնէ գիտնալ) որ իր ըսե -
լիքը կարեւոր է, որ ինք ունի զայն լաւ
ըսելու հանձնար, եւ որ իրեն մօտիկ ը -
նողներ կան, պիտի ըլլան, իսկ եթէ չըլ-
լան, ի՞նչ պիտի ստեղծէ զանոնք իր ու-
զած կերպով, ինչպէս Աստուած ստեղ -
ծեց «կաւի որդի»ն:

Խորախունիի քարկոյի - քերթողը հա -
մեստ ժառանգորդն է նման արուեստա -
գէտներու, որ կ'աշխատի Վարուժանեան
քիչ մը չափազանցուած ինքնավստահու -
թեան շուրջն մէջ: Խորախունի եւ անոր
ժամանակակից ամէն բանաստեղծ կ'ապ-
րի անորոշութեան տագնապ մը:

Գրութեան արարքի հետ կապ ունեցող
ամէն ինչ անորոշ է, - ոչ միայն գրող -
ընթերցող կապը, այլ նաեւ լեզու - իրա-
կանութիւն կապն ալ:

Նման միջոցորդ մէջ երկու տեսակի
հակադրեցողութիւն կարելի է անորոշու -
թեան հանդէպ, - (1) Անորոշութեան բար-
ձրագագաղի հերքում, որ կը մերժէ բա-
նաստեղծի գիտակցութեան կամ գոնէ
ենթադիտակցութեան ծանօթ մտահո -

գուլթաններ, եւ ուրեմն կ'արտադրէ կեղծ ինքնավստահութեան երանգը, զոր կը գտնենք, օրինակ՝ Չարեհ Մեղեմեանի թերթումներուն մէջ։

Ու եթէ տխուր է երգս իմ՝
Տխրութիւնս՝ լուսինն է խոգակիւն
Ուրկէ քիթեղնիկներ քոսան...
Ու եթէ մաշ՝ իմ երգս իմ՝
Մաշիւնս՝ խաւարն է ծառերին,
Ուրկէ մարգարիտներ ծառերին։
(«Լեռներ Վիհերու Մէջ»)

Հոս կայ խաւարի եւ կամակեր մեր-
ժամ մը, որ անհիմն լաւատեսութիւն է,
հարցի պարզացումն է՝ պատկերներով
զարդարում։ Վատնաւորի նման մեր-
ժամը՝ հակադրութեան ա՛յն տեսակն
է, զոր կը նախընտրեն Հայ թէ օտար ըն-
թերցողներու մեծամասնութիւնը։ Սա -
կայն, ըստ իս՝ նախընտրելին չէ։

(2) Կայ մօտեցումի ուրիշ կարելիու-
թիւն մը, որ կ'ընդունի անորոշութիւն-
ներն ու անոնց պատճառած մտահոգու-
թիւնները, եւ անոնցմով կը փորձէ ըս-
տեղծել գիտակից արուեստ մը, ու ա-
նոնց շուրջ՝ գրականութեան գիտակից
տեսութիւն։

1950էն 1960, Անգլիոյ մէջ գործեց ու
ստեղծագործեց «Տըր Մուլմըն» այ -
սինքն՝ «Շարժումը» կողմնակի խմբակ մը,
որուն ամէնէն ծանօթ անդամներն էին,
ու կը մնան՝ Ֆրիդի Լարքին, Բրիկլի
Էյմիս, Տանըլտ Տէյլի, Տ. Ճ. Էնրայթ,
Թոյ կան եւ Ճոն Ուէյն (ո՛չ, Բաուպոյ դե-
րասանը չէ...)։

Կ'ուզեմ նկարագրել անոնց անորոշու-
թիւններն ու վճռակամութիւնները,
ցոյց տալու համար, թէ ինչպէ՞ս օտար,
հին, հարուստ եւ «հանգիստ» մշակոյթ -
հասարակութեան մը արուեստագէտներն
ալ կը գգնեն «արդիականի» դժուարու-
թիւնները ու կը հակադրեն անոր։

×

«Շարժում»ի բանաստեղծները կը հա-
ստանն կարեւորութիւնը բանաստեղծ -
ընթերցող կապին։ Կը մէջընդմէջ, օրի -
նակ, Ռոմանթիք (անգլիացի) մեծ բա -
նաստեղծը, Ճոն Բիք, որ գրած է,
«Հանրութիւնը չու՞ք մը անգամ չէ իմ
մտքին մէջ, երբ կը գրեմ», եւ կը հա-
մարձակին ըսել, «սխալ էր Բիքի որ -
դեպքած մտածելակերպը»։ Շարժումի
բանաստեղծները կը գրեն խօսակցական
նմանող գրական լեզու մը. օրինակ՝ յա-
ճախ իրենց թերթումներուն մէջ կը
գտնուին բառեր եւ արտայայտութիւններ
(«անշուշտ», անկասկած, կարծեմ, կ'ե -
րեւի թէ, յստակօրէն, դժբախտաբար»),
որոնց խօսակցական ու վիճարանական
բառամբերը մէջ կը հանդիպին սո -
վորաբար եւ ո՛չ բանաստեղծականին։

«Շարժում»ի բանաստեղծները կ'ուզեն
որ իրենց բանաստեղծութիւնը օգտակար
ըլլայ ընթերցողին, թէ՛ անձին, թէ՛ հա-
սարակութեան, թէ՛ «օգտակար»ի հաս-
կացողութիւնը քաղաքական բնոյթ չունի
սովորաբար։ Տանըլտ Տէյլի կը գրէ,
«Բանաստեղծը պէտք է փորձէ իր ոգե-
ւորութիւնը փոխանցել ընթերցողին,
բարձրացնելով անոր ոգին»։ Բարոյախօ-
սական հին բոլոր մը կայ նման տեսական
հաստատումի մէջ. կայ նաեւ որոշ տար-
տաւորութիւն մը, «ոգին բարձրացնել»ը
ոչ քաղաքական բնոյթ ունի, ոչ ալ պար-
զապէս զուարճանքի նպատակ։ Կը մնայ
անորոշ, կարծես բանաստեղծութիւնը,
հանքային շուրի պէս, բուսիչ յատկու-
թիւններ ունի մարդկային օրկանիզմին
համար։ Բաղդատեցէք այս տողերը
Թուրք բանաստեղծ Նազիմ Հիքմէթի մէջ
հաստատումին հետ. «մեր կողմի մար -
դիկը պէտք է կարենան մեզ կարգաւ,
մենք՝ իրենց գրողները (...պէտք է ըլ -
լանք... եւ անոնք պէտք է կարենան...)»
Իրենց կեանքի իւրաքանչիւր հանգրուա-
նին պատասխանը գտնել արուեստի տե-
սակէտէն (...): Երբ կը սիրեն, օրի -
նակ, եւ երբ պահանջը կը գգնեն սիրոյ
բանաստեղծութիւններ կարգաւորու, երբ
կը կուռն եւ պայքարի բանաստեղծու-
թիւն կ'ուզեն կարգաւ, երբ պարտուած
են եւ պահանջը կը գգնեն յոյսի բա -
նաստեղծութիւններ կարգաւորու, երբ յաղ-
թական են եւ կ'ուզեն ցնծութեան թեր-

թումներ կարգաւ...»։ (Մէջընդմէջ՝
Պ. Թերեզանի «Մօտեցումի Այլ Փորձ մը
Սփիւռքահայ Արուեստի եւ Մշակոյթի
Նկատմամբ», յօդուածէն, «Յառաջ -
Միտք եւ Արուեստ», 6 Յունուար, 1980,
էջ 2)։

«Մենք՝ իրենց գրողները»։ Ընդգծումը
իմ է, սակայն զգացումը իր ժողովուր-
դին հետ պայքարիլ ուզող թուրք բանաս-
տեղծի մը քաղաքական բնոյթ ունեցող
մտածումն է։ Սխալ պիտի ըլլար են -
թաղել որ «ժողովուրդ» բառը... ա -
մէն թուրք կ'ենթադրէ։ Հիքմէթ կը գը-
րէ. «Մեր կողմի մարդիկը պէտք է կա-
րենան մեզ կարգաւ»։ Այսինքն, չուզեր
գրել քաղքենի թուրքին սիրերը, կամ
Հայ եւ Բիւրա ջարդող թուրքին «պայ-
քարի բանաստեղծութիւն»ը։ Ինքնավստ -
ահ է Հիքմէթ, գրող - ընթերցող կա -
պի մասին, որովհետեւ արդէն սահմա -
նած է իր ընթերցողներու տեսակը, թի-
ւը, համոզումներն ու որակը, եւ այդ
սահմանումով սահմանափակած է անոնց
քանակը, մանաւանդ թրքական տուեալ -
ներու շրջագիծին մէջ։

Ուրեմն, երբ Անգլիացի Տէյլի կը խօ-
սի իր ընթերցողին իր «ոգեւորութիւնը
փոխանցելու» մասին, երբ Վարուժան
կը խօսի իր «հանձարը իր երկ-
րին վրայ լի աւելուցնելու» սեր-
մանելու մասին, կ'ամ Հիքմէթ՝ ժո-
ղովուրդին ձովն ի վեր պայքարելու մա-
սին, նման հաստատումներով անոնք գը-
րող - ընթերցող կապի հարցը չեն լու -
ծեր։ Կը մերժեն (ինչպէս պիտի մերժէի
ես ալ՝ իբր անձ, քննադատ ու լրագրող)
որ գրող - ընթերցող կապ պէտք է գո-
յութիւն ունենայ) սակայն այդ մեր -
ժումով իսկ կը բանան հարցականներու
մեծ ծրարը, ո՞վ է ընթերցողը, ի՞նչ
իրաւունք ունի պահանջելու «իր» գրո -
ղէն։ Դրամատիքութեան պահանջը եւ
սպասումի հակացողութիւններն են, ո-
րոնք պէտք է բնորոշեն գրող - ընթեր-
ցող կապի բնոյթը, թէ կան ուրիշներ,
Մարքսականը ու անկէ անդին... Այս
հարցերը հատորներու կը կարօտին։ Ես
կ'ուզեմ սեւեռել «Շարժում»ին վրայ, ո-
րովհետեւ կը յիշեմ հայրենակիցիս պա-
հանջը, գրել արդի եւ օտար գրողներու
մասին, որոնք արդիապաշտ չեն, բա -
ռին ամէնօրեայ իմաստով գոնէ, եւ ո -
րոնք գործի կը լծուին, ընդունելով
«մատչելի» որոշ բնորոշում մը, ըն -
դունելով նաեւ գրող - ընթերցող կա -
պի կարեւորութիւնը։

×

«Շարժում»ի ամէնէն լաւ գրողը, իմ
(եւ որոշ անգլիացի քննադատներու) կար-
ծիքով Ֆրիդի Լարքինն է, որ իր թեր-
թումներէն մէկուն մէջ կ'ըսէ, թէ ինք
կը գրէ՝

պահպանելու համար տեսածս,
փրկելու համար մտածածս...
թէ՛ իմի համար
թէ՛ ուրիշներուն։

Հոս, արդէն կը տեսնենք թէ պարզ
«համեստութեան» հարց չի կրնար ըլ -
լալ։ Լարքին կը հաւատայ որ իր գգն -
ածը, տեսածը, մտածածը կ'արժէ գը -
րութեամբ փոխանցել ուրիշներու։ Գո-
նէ կը յուսայ որ այդպէս է։ Ուրիշներ ա-
ւելի ընդգծուած հարցականով կը մօ-
տենան գործին։ Ֆրիդի Էյմիս կը գրէ,
«Երբ կը տեսնեմ որ նոր թերթում մը
կը գործի իմ մէջէս, հարց կու տամ,
այս գաղափարը ինձմէ գատ մէկը կը
հետաքրքրէ»։ Եթէ պատասխանը ո՛չ է՝
կը փորձեմ մոռնալ այդ տողերը»։ Էյ-
միս կը հաւատայ գրելու ամբողջական
անպատասխանատուութեան, բայց կը
հաստատէ, կը հաւատայ, որ գործը հը -
րատարակելի՝ կը նշանակէ ընթերցող
փնտռել, եւ ուրեմն, պէտք է ընթեր -
ցողի մասին ալ մտածել։ Կ'արժէ նը -
շել, որ ան գրած է «կը փորձեմ մոռնալ
այդ տողերը», որոնք կրնան ուրիշները
չհետաքրքրել։ Այդ «կը փորձեմ»ը շատ
կարեւոր է։ Կը նշանակէ, որ եթէ փոր-
ձէ ու ձախողի, կը գրէ եւ կը հրա -
տարակէ «կասկածելի» տողերը, որով
հետեւ, ի վերջոյ բանաստեղծը իր տա-
ղանդին ու բնագրին վրայ վստահութիւն
պէտք է ունենայ։

Այլ խօսքով, «Շարժում»ի անդամներու

THÉÂTRE

«ouverture sur mer»

de Reine Bartève

Գեղ կը կանչեմ
Ո՛վ բացակայ մայր
Ներկայ կեանքս ես
Հովի շնչում անցնող ամպ
Արեւի լոյս ծաղկող ծառ։

Ներկայ կեանքս ես
Դժբիւ վրայ անձրեւ
Մօր փրփուր իմ սլացնող
Եւ յափշտակող
Կեանքի անհունութեան մէջ։

Ինձ կը կանչես
Ո՛վ բացակայ մայր.
Ներկայ կեանքս եմ
Արցունք, ծիծաղ եւ տառապանք
Միտք մէջ քեզ սլացնող
Դեպի կեանքի անհունութեան։

C'est cette chanson d'Ouri Verker (Marion Bierry) qui «ouvre» la dernière pièce de Reine Bartève. Ouri est assise sur la plage, face à l'infini de la mer, le jour de son anniversaire. Elle invoque sa mère morte. Celle-ci (Reine Bartève) apparaît dans son landau-cercueil. Mère fantôme, mère-fée, elle n'est visible que pour sa fille. Adrien Ferrié (Julian Ne-gulesco), l'homme aimé par Ouri, entend mais ne voit pas la mère. Echappé d'un asile psychiatrique, poursuivi par la po-lice, peut-être est-il trop muré dans son désespoir et son désir de la mort.

Reine Bartève sonde les liens affec-tifs entre mère et fille. Ouri porte sa mère dans ses bras, elle la porte au creux d'elle-même. Elles se mêlent l'une à l'autre. Don de soi total de la mère, amour «dévorant» dont la fille ne peut se passer mais qui parfois la fait hurler

tant il peut être «écrasant». Tendresse et déchirures.

Mère et fille partagent un pouvoir: celui d'apaiser et de sauver. Pouvoir spécifiquement féminin, semble-t-il, puis-que c'est seulement lorsqu'Adrien ac-cepte de se déguiser en femme et d'entrer dans la peau de son personnage - afin d'échapper aux policiers - qu'il est ca-pable, lui aussi, d'inspirer et de trans-figurer Paul Lafame (Fred Personne), un chômeur fou de musique qui donne en-fin naissance à l'ouverture de son opéra dans un éclatement bouleversant de tout son être.

En portant à la scène l'amour intense entre une mère Arménienne et sa fille, Reine Bartève laisse également entendre qu'dans le monde d'aujourd'hui où ceux qui se sentent désorientés sont nombreux, la femme peut avoir une influence sa-lutaire.

En nous faisant basculer dans son uni-vers poétique et fantastique, l'auteur nous entraîne dans sa «descente» vers ses souvenirs, ses fantasmes, son «intérieur» le plus profond. Ouverture sur la mort - ouverture sur la vie.

Les pièces de Reine Bartève ne se ra-content pas, que ce soit «L'Arménienne» (1976), «Le Pavillon Baltazar» (1978), ou aujourd'hui «Overture Sur Mer». Il faut les sentir, les respirer, les écouter. Oui, il faut être à l'écoute de Reine Bartève, magicienne de l'écriture et du verbe.

ANGELE KAPOIAN-KOUMJIAN

Théâtre de Poche-Montparnasse,
20. h. 30 (sauf Dimanche)

տեսութիւնը այնքան ալ պարզ եւ դի-
րամատիքի չէ։ Այո՛, կը գրեն՝ ընթեր-
ցողի մասին ալ մտածելով, բայց ա -
ռանց իրենց ինքնավստահութիւնը կոր -
սնցնելու, եւ եթէ երկուքը բացարձակ
հակառակութեան առիթ տան, անոնք կը
վստահին իրենց իրենց, եւ ո՛չ ընթեր-
ցողին, որ արդէն տարտամ, անորոշ բը-
նոյթ ունեցող բան մըն է, յստակօրէն
բնորոշուող հաւաքականութիւն մը չէ։

Ընթերցող հաւաքականութեան բնոյ -
թը շատ կը մտահոգէ «Շարժում»ի գը-
րողները։ Տէյլի կը գրէ, որ ինք կը նա-
խանձի 18ը դարու անգլիացի բանաս -
տեղծներուն, որովհետեւ անոնք շատ
յստակօրէն կը ձանձնային իրենց ընթեր-
ցողները, գիտէին թէ անոնք կարդացած
էին նոյն գրքերը (Աւետարան, Շէյ -
քսպիր) եւ կը բաժնէին որոշ կաղապա-
րատիպ կարծիքներ։ Բանաստեղծը գիտէր
թէ ի՞նչ պէտք էր ընել՝ եթէ ուզէր որ -
դեպքիլ յարձակողական ընթացք, եւ
կամ՝ եթէ ուզէր ընտրել հանդիսական -
տար ու պահպանողական դիրք։ «Ռո -
մանթիքներու (19ը) դարէն ի վեր, - կը
գրէ Տէյլի, - անգլիացի բանաստեղծը չէ
կրցած բնորոշել իր ունկնդիրները, նը -
ման ճշգրտութեամբ»։

Իմ կարծիքով, 1915էն ի վեր չկայ
Սփիւռքեան բանաստեղծ, որ կրցած է
բնորոշել Սփիւռքահայ ընթերցող հա -
ւաքականութիւնը։ Այո՛, անկասկած կա -
րելի է գրել ընդհանրացած քաղքենի
մտայնութեան մը համար, որ քիչ կամ
շատ համաշխարհային է, բայց քանի որ
այդ աւելի լրագրողին գործն է, քան ար-
ուեստագէտին՝ դժուար է Սփիւռքահայ
գրողին վիճակը, նոյնիսկ երբ ուզէ կապ
մը պահել իր ընթերցողներուն հետ։

Հետաքրքրական է որ «Շարժում»ի բա-
նաստեղծները կը չեւտեն ընթերցող հա-
ւաքականութեան կարեւորութիւնը, բայց
չեն վստահիր շատ ժողովրդականութիւն
չհաղորդել։ Տ. Ճ. Էնրայթ կը գրէ. «Բանաս-
տեղծը պէտք է սկսի մտահոգուել, եթէ
վերադարձի մը ծախած սովորական վէ -
պին կէսը ծախէ՝ իր բանաստեղծութիւն-
ներու հաւաքածոյէն»։ Էյմիս, կը կրկնէ,
որ միայն «բարեկամներու շրջանակի» մը
համար կարելի է գրել, որոնք արդէն կը
բաժնեն որոշ ուսում եւ հասկացողու-
թիւն։ Անոնք են «մեր կողմի մարդիկը»,
արուեստի (ոչ - քաղաքական) մասին ո-
րոշ համոզումներ բաժնող շրջանակ մը։

Ուրեմն, կրնանք ըսել, որ «Շարժում»ի
գրողները կը մերժեն երկու բեւեռները
եւ կը ստեղծեն երրորդ կարելիութիւն
մը։ Կը մերժեն Բիքի եւ արդիապաշտու-
թեան տեսական բացարձակապաշտ հա-
մոզումը («Հանրութիւնը չու՞ք մը անգամ
չէ մտքին մէջ, երբ կը գրեմ»), կը մեր-
ժեն նաեւ չուկայական, - «ժողովուրդի»
համար պէտք է պարզ եւ մատչելի բա-
նք գրել, ուր ժողովուրդը միշտ դասա-
կարգ մըն է, որուն դասակարգային շա-
հերը կը պահանջեն կարգաւորուող ու
տանաւորացումն ու կրկնութիւնը։ Կը
հաստատեն երրորդ կարելիութիւն մը -
գրել հաղորդակցութեան պայքար մըն
է, գրողին ու երեւակաւորած ընթերցողին
միջեւ, ուր ընթերցողը կը բաժնէ որոշ
փոքրամասնական համոզումներ, եւ ուր
վերջին խօսքը գրողինն է։

ԽԱՍԻԿ ԹԵՕԼԵՕԼԵԱՆ

16 Յունիս, 1980

ՕՐՈՒՆ ԽՕՍԲԸ

ԵՐԿՐԻՆ ԿԱՆՉԸ

(Խ. Գալսեանցի եւ Հր. Քոչարի
ծննդեան 70ամեակներուն առթիւ)

Հայրենի մտաւորականութիւնը, յորեւ-
նական զոյգ երեկոյթներով, ըստ ար-
ժանոյն մեծարեց երկու դէմքերը: Գրա-
ւէտներ, շատերու կարգին: Դէմքեր, ո-
րոնք վերջին տասնամեակներուն հայ
գրականութեան անդատաւր ծաղկեցու-
նին: Զայն հարստացուցին ինքնատիպ
տեղագրութիւններով:

Տարբեր դիմագիծեր ունեցան, բնակա-
ւորար: Ընթացան աշխարհային ուղիներ-
ներով, անշուշտ: Եւ իրերէս գրական վաս-
տակ՝ արժեւորումի մ'ալ աստիճաններ
պարզեցին: Սակայն, հասարակաց դիմ
մը ցայտուն մնաց առաջինին մօտ եւ
յայտնուեցաւ երկրորդին քով: Ենթահո-
ղը: Հայրենի երկրին ներարկած աւելը
զրկին: Այդ հողին վրայ կանգնած հայ
մարդը, իր տառապանքներով եւ նոր աշ-
խարհներ ստեղծելու անոր ակներեւ
նիւթով: Կորովի, յամառ ձգտումներու
նամբով: — ամայացած հողերը ծաղ-
կեցին, չէներու կրակները արծաթեղ
նորարդող ծիւերով, նորանոր սերունդ-
ներով:

Պաշտօն Գալսեանց՝ Դաշտադէմ գիւղին
գաւազը, խուրձ — Բունաշէն գաւառէն,
— ամայն լանջերուն վրայ կայք հաս-
տատած Բղէներու շուշուկ թրծուեցաւ
մանկութեան օրերէն սկսեալ: Գաւառի
մը Մնացորդացը հոն տեղափոխուած էր՝
զայն հայացնելէ ետք թիւղ առ թիւղ, Հա-
յաստանի անկախութեան օրերուն: Պա-
պեր, ապուպապեր, ճրագներու կիսատ-
ուր լոյսերուն տակ, երազային ապ-
րումներով, չինականի պարզամտութեամբ
Երկրին ոսկեղոյն հասկերուն մա-
սին խօսած էին: Նկարագրած էին կոր-
սուած աշխարհի մը ծերպերն ու խոր-
խորանքները, հովիտներն ու բարձունք-
ները: Անտաշ բառերով յիշատակած էին
Սասնայ նոր ծոբերուն՝ Փէտայիներուն
պարանքները: Յիշած էին մանրամասնութեամբ
Թիւրքները ժողովուրդին մը անձնատուին՝
արտի ձմրումով, վրէժի մոլուցքով:

Գալսեանց ամբողջ հայաշխարհ մը բնու-
թաղանց: Զայն պատկերացուց իր ան-
ցելով, ժողովուրդին բարքերով, կեն-
ցաղով: խորեւանն ու Ռանչպարները,
յիշատակարաններ եղան: Մատենաներ:
Սերունդի մը տողանցքը՝ եկած ու գա-
լիք բոլոր սերունդներուն առջեւ:

Նոյնպէս Երկրի ծնունդը, պատմական
Բաղրեւանդ գաւառի Դումլիպուճաղ ճիւ-
ղէն, Հրաչեայ Քոչար, իր ներքին ծայ-
րին անձնատուր եղաւ, երբ 1964ին Նա-
հապետը գրեց: Երեսունական թուական-
ներէն գրական ստապարէզին նուիրուած
թ ռ է ա թ, տասնամեակներ շարունակ
փորձեց առաւել չափով արդարացնել
խորհրդային լրագրողի իր կոչումը: Օգ-
ւէն Վասպուրի ճանապարհորդութենէն
մինչեւ Մեծ Տան գաւառները, անոր տի-
պարները՝ հայ, ռուս թէ ալ, կաղա-
պարուած դիմագիծեր պարզեցին, նոյն
յանկերներով, նոյնանման ապրումնե-
րով, մէկ յայտարարով սահմանուող ձգտ-
ումներով:

Այլ սակայն Երկրի լսելի դարձուց իր
ձայնը: Թելադրական կանչը դարձաւ
արամբ: Վասիլի Դեհաշեան, Դիմիտ-
րի Բոնդարեանի կամ Զուրաբ փոխարին-
ւան Արտաշէսի Նահապետով, Ան-
թառամով, Արիւրով եւ Նհոյով:

Քոչար, իր կարգին, ուրուագծեց կոր-
սուած, աներակոյտի վերածուած աշ-
խարհ մը: Տիպարները մեծ խորշակէն
մաղապուրծ ազատած հայ մարդոց հո-
գեմունքները արտայայտեցին՝ տառա-

ՕՐՈՒՆ
ԴԵՊՔԵՐԸ

ԹՈՒՐԿԻԱ

Միւսիկ - Աշտուի
Բախումներ՝ Զօրուճ
5 ՄԵՆԵԱՆ, 22 ՎԻՐԱՌՈՐ

Մինչ անիշխանական վիճակը կը շա-
րունակուի ամբողջ երկրին մէջ, այս ան-
գամ ալ միջ - համայնական բախումներ
տեղի ունեցած են, կեդրոնական Անատո-
լու, Զօրուճի մէջ: Արեւելի կողմեր
Միւսիկներու եւ Արաւելներու միջեւ պատ-
ճառ եղած են հինգ մեռելիք եւ 22 վիրա-
ւորներու: Երբ Ուրբաթ օրուան աղօթքին
համար, հաւատացեալները խնդուած էին
մզկիթներուն մէջ, բացառանքով իւր մը
իրարանցում ստեղծած է: Արեւելե-
« Լուր » մը՝ « Արաւելներու մզկիթը կրա-
կի տրուեցաւ », յանկարծ աղօթաւայ -
րերէն դուրս նետած է Միւսիկները, ո-
րոնք խուժած են այն թաղերը, ուր կ'ապ-
րին Արաւելները եւ կ'աղբերակէին ծայր
տուած են: Կառավարիչը վերահաստա-
տած է լուսարդելը եւ զինեալ ուժերը
հասած են: 400 հոգի ձերբակալուած են,
մինչ Ներքին նախարարը դատաւարտած
է « Պետութեան եւ ազգին դէմ շարու-
նակական գրգռութիւնները »:

Ըստ դէտերու ձախ թէ ալ ահաբեկիչ-
ները կը շահադրծեն Միւսիկ - Արաւելի
դարաւոր մրցակցութիւնները թէեւ կա-
րելի չէ առաջինները՝ ալ եւ միւսները
ձախ որակել յստակ կերպով: Գրգռու-
թիւնները պարարտ հող կը դռնեն փոք-
րամասնութիւն եղող Արաւելներու մօտ,
որոնք չեն ուզեր ընդունիլ Միւսիկներու
գերակայութիւնը: Ընկերային եւ տնտե-
սական կացութիւնն ալ իր դերը կը խա-
ղայ, անշուշտ:

Ֆիկառօի թղթակիցն ալ կը նկարագրէ
դարձուցներու եւ համալսարաններու ա-
ւարտական քննութիւնները, որոնք տեղի
կ'ունենան բանակին հակոցութեան եւ
պաշտպանութեան ներքեւ: Ամէն մէկ
թուրք ուսանող համալսարան կը մտնէ
ինչպէս ճամբորդը որ օգնաւ առնելէ
առաջ՝ « հակահաբեկչական քննութիւնը »
կ'անցնէ: Մնաց որ տարիներու այս
խառնակութիւնները ազդած են նաեւ
ուսումներու մակարդակին եւ որակին
վրայ:

պաղին, այլ սակայն յուսատու:
Աստուրն (Սոդեթան) եւ Նահապետը,
նոյն ճակատագիրին վկաններ հանդիսա-
ցան: Մօտաւոր անցեալն ու ներկան ի-
րարու շղկապեցին՝ ապագայի նոյն
ձգտումներով:

Արաւելի լանջերուն վրայ, Սոդեթանի
տիպարներէն մէկը պատգամեց. — Մեր
եռքը Սասնեցի Դաւթի եռքն է: Օսման-
ցի մեր պապերուն հոգն առաւ, ամա մեր
չընաք աշխարհի մէջ չի կորի: Որ ետք
տարի էլ անցնի էլի մեծ մեր հոգի մէջ
եմք՝ մեր Մարաթուի տարի առաջ...
Միւսը՝ Արտաշէսից, նոյն տեղերէն ալ
վրայ կտակեց. — Երկնքի տաղերին ալ
վրայ աղագնիքն համարեմք էլի, հայ ազ-
գին համարեմք էլի, ինչքան որ էլացեր
եմք, եթէ եմք շատեմք:

Ապրելու եւ իրադրութիւն կամքին ներ-
քին ձայնն է այս: Կանչը, որ կուգայ
Երկրէն:

Ժ. Մ.

ԲԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖԻՆԱՆՍՈՅԻ Հանրապետութեան Նա-
խագահը հինգ օրուան շրջապտոյտի մը
ձեռնարկեց Երկուշաբթի օր, Արեւմտեան
Գերմանիա: Ժիւքար տիէսթէն յաջորդա-
բար պիտի այցելէ Պատրն - Պատրն, Քա-
սլ, Վիլհելմսթադ, Լիպսդէ եւ գերմանե-
րէն արտասանէ իր ճառերը: Այս ճամ-
բորդութեան առթիւ, անգամ մը եւս կը
չեչուի Շմիտ - Ժիւքար բարեկամական
յարաբերութիւնները եւ տեսակէտներու
նոյնութիւնը բազմաթիւ հարցերու շուրջ:
Անցեալին՝ տը 40- Ատրնաուր կապերը
մեծ դեր խաղացին երկու երկրներու
հաշտութեան մէջ եւ այսօր՝ Շմիտ - Ժիւ-
քար յարաբերութիւնները կ'ամրապնդեն
նոյն կապերը:

ԻՐԱՆԻ ԵՒ ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ յարա-
բերութիւնները վատթարացած են եւ
նոյնիսկ ցոյց մը տեղի ունեցած է Բաք-
ուի իրանեան հիւպատոսարանին առ-
ջեւ: Տարակարծութեանց գլխաւոր
պատճառները՝ կազմեց Նաեւ քաղա-
քականութիւնը: Յուցարարները Պարսիկ-
ներ են որոնք զօգուտ են հիւպատոսարանի
դանդաղութեան, զիւրեք Իրան վերա-
դարձնելու ձեւականութեանց մէջ, Թեհ-
րան կ'առարկէ թէ պէտք է մաղէ ան-
ցնէ իւրաքանչիւրը: Քանի մը պարսիկ
ուսանողներ ալ դրաւած են Փարսիի ի-
րանեան դեսպանատունը: Այս ամբողջը
դաւի մը մաս կը կազմէ, ըստ Իրանի
Արտաքին նախարարութեան: Միւս կող-
մէ Թեհրանի փողոցները իջած են կրկին
պարսիկ կիներ որոնք կը բողոքեն պաշ-
տօնեայ կիներու հանդէպ եղած պար-
տադրանքին դէմ չատոր կրեւու:

ԾԽՍՍՌՏԸ կը սղէ Ֆրանսայի մէջ Յու-
լիս 15էն սկսեալ, 10էն 15 առ հարիւր
համեմատութեամբ ըստ տեսակին: 40 -
լուաղը 2,50էն կ'անցնի 2,90ի եւ Ժիւքա-
նը՝ 3,40էն 3,90ի:

ԼԻԲԱՆՈՆԻ Պաթրոն, Պիպլոս եւ Քու-
րա շրջաններուն մէջ, բուն կ'որակեն
տեղի ունեցած են քրիստոնեաներու մի-
ջեւ (Շամունական եւ ձեմայէլական): 16
մեռելի եւ 35 վիրաւոր կայ:

ՊՈՐԿ Երգ անգամ ըլլալով, յաղթեց
Ունիւլուտին թնիսի հանդիպումին,
վերջին պահուն միայն պարտութեան
մատնելով ամբերիկացի Մըքրոն: Մաս
նազէտներու եւ թնիսի սերահարներուն
համար՝ դարուն մրցումն էր, մրցում մը
որ իր տեղը պիտի ունենայ թնիսի պատ-
մութեան մէջ: Շուտապի անպարտելի
ախոյեանին յաղթանակը դեռ աւելի հիա-
ցում պատճառած է, մրցումին օրէն
(Շաբաթ) 48 ժամ ետք երբ պարզուած է
որ Պորկ կը տառապէր փորի մկաններու
բորբոքումէ: Այս հանդիպումը յաջողած
էր, Շաբաթ օր, ժամանակաւոր կերպով
Ֆրանսայի ուշադրութիւնը հեռացնել Հի-
նոյի ծունկէն, որ օրուան զլխաւոր հար-
ցը դարձած է քանի որ վրայ կար, որ
Երկուշաբթի իրիկուն հեծանիւի պրըթոն
ախոյեանը կէս ձգէ Ֆրանսայի շրջանը
եթէ ծունկին ցաւերը չանցնէին:

ՍՈՒՐԻՈՑ մէջ եղեռնափորձերը կը շա-
րունակուին Ռամազանի (այս տարի՝
Յուլիս 15ին) նախօրեակին եւ ահաբեկ-
չական արարքները կը բազմանան: Վեր-
ջինը՝ այս շաբթի մահափորձ մըր է նա-
խագահ Ասատի դէմ, թէեւ պաշտօնական
աղբիւրները չեն հաստատած: Այլ եղեռ-
նափորձեր կամ պաշտօններ ամէնօրեայ
բնոյթ ունին Հալէպ, Հոմս եւ Լաթիթա-
քիէ: Դէմ դնելու համար իշխանութիւն-
ները զսպումի խիստ միջոցներ ձեռք ա-
ռած են եւ հսկում սաստիկացուցած մա-
նաւանդ սահմանադրութիւնները: Պորկ -
դարանին ալ օրինաբար մը ներկայաց -
ուած է, որ մահապատիժ կը նախատեսէ
« Մահաճեմական Եղբայրներ » ու պատ -
կանելու պարագային:

ՍԱՐՈՅԵԱՆԻ
"PLAY THINGS"Ը

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՄԷՋ

— 0 —

Ուրեմ Սարոյեանի վերջին թատեր -
դուքիւնը՝ Փլէյ Թիքիս համաշխարհային
առաջին ներկայացումը ունեցաւ առջի
օր, Վիեննայի Ինկլիշ Թիատրի մէջ, ի
ներկայութեան հեղինակին:
Այս ներկայացման առթիւ, քննադա-
տութիւն մը լոյս տեսաւ Շաբաթ, Յուլիս
5ի Ինքերնընընը Հերլոս Թիպլիսի մէջ,
որ Թոմաս Քուին Քրըթիս կ'ըսէ թէ ան-
նախատեսելի Սարոյեանը այս անգամ
դարձած է առաջադիւր, Լա Ֆոնթէնի,
եզոպոսի ձեւով ու մեծ գնահատանքով
կ'անդրադառնայ խաղին, վեր առնելով
խօսակցութեանց համը ու հոտը:

ԵՐԵՒԱՆ «ՓԱՐԻՋ»
ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յուլիս 1-3)

ԿԱՐՊԱՏՆԵՐ - ԱՐԱՐԱՏ ԽԱՂԸ (*)
« Արարատ », Յուլիս 30ին, Լիւովի մէջ
1ի դէմ 3 կէտով պարտուեցաւ տեղւոյն
« Կարպատներ »-ին: Երեսանցիներու հա-
մար միշտ դժուար եղած են Լիւովի մէջ
տեղի ունեցած հանդիպումները: Բա-
ցառութիւն չկազմեց նաեւ այս անգամ -
ուան խաղը: Ամպոտ եղանակը, առ-
տուրնէ տեղացող անձրեւը, թաց դաշտը
եւ ծանրացած դնակը բնաւ չեն նպաս-
տած զեղեցիկ խաղ մը ստեղծելուն:
« Կարպատները » մինչեւ այս հանդի-
պումը կը գտնուէին դասաւորման վեր-
ջին՝ 18րդ տողը: Սաղի 19րդ վայրկեա-
նին Լիւովի Դոմանսկի նշանակած է ա-
ռաջին կողմ: 26րդ վայրկեանին Անդրա-
նիկ Սալատրեանի զօրաւոր մէկ հար-
ուածը ետ մղած է Լիւովի բերդապահ եւ
վրայ հասնելով Սոդէն Յովհաննիսեան
գնակը գետեղած է բերդին անկիւնը:
Երկրորդ կիսախաղին Լիւովցիները նշա-
նակած են երկու կողմի ետ:

(*) Խաղին արգիւնքի տուած էին «Յա-
նաջ»ի Յուլիս 2ի քիւով:

ԼԻԲԱՆՈՆ

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ՝ ՏՈՒՐԿ. Ա. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
ԲՆԱԿԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Պետական երեսփոխան Տոքթ. Անդրա-
նիկ Մանուկեանի բնակարանին մէջ, Յու-
լիս 22ին, կէսօրէ առաջ տեղի ունեցաւ
հանդիպում մը, որուն ներկայ գտնուե-
ցան երեսփոխան Սուրէն Սահմախանեան,
ՄԱԿԻ մօտ Միացեալ Նահանգներու նախ-
կին դեսպալ Սեթ Մոմէեան, « Լիւանսի-
եան ուժեր » ու հրամանատար շէյխ Պե-
շիր ձեմայէլ եւ Փաղանգաւորներու քա-
ղաքական դիւանի անդամ Քարիմ Բաղդա-
տունի:

Բարեկամական միջոցառում մը մէջ տե-
ղի ունեցած այս տեսակցութեան ընթաց-
քին, խորհրդակցութեան նիւթ դարձան
լիւանսեան այժմեական հարցեր, ինչ -
պէս նաեւ լիւանսեան համայնքներու
միջեւ գործակցութեան կարելիութիւն -
ները:

«ԱՅԴԱՅ», Յուլիս 23

VIENT DE PARAITRE

'Les Anciennes Croyances Arméniennes

de AVETIS AHARONIAN
Un ouvrage (15.5x24) de 64 pages, broché.

Collection «ARMENIES»
Editions Parenthèses,
13360 Roquevaire.

RAPPEL

«Sur Le Chemin De La Liberté»
de Avétis Aharonian

Un ouvrage (15.5x24) de 208 pages, broché.

Collection «Arménies» (1979).

Editions Parenthèses,
13360 Roquevaire.

En vente en librairie et par correspondance:

«Les Anciennes Croyances Arméniennes»

35 F. franco de port.

«Sur Le Chemin De La Liberté»

55 F. franco de port.

Editions Parenthèses,
13360 Roquevaire.

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻԹ

Կապ. ինքն. ծր. Վարչությունը ընդհանրապես ստացած է. — Պարսկան ժառ. Արիկան իզա, Արսնան Կարո, Փայլն Աստիս, Արքանան Արթուր, 500ական Փր.: Ժամկոչեան Լեւոն 300, Պայթայեան Ժամին, Տէր-Գրիգորեան Մեղրոյ 200ական, Հիսայեան Ժան, Հիսայեան Սերժ, Վարդանեան Իզուար, Թարգիստ Ռոնէ, Պայթեան Ժողէֆ 100ական, Անտոնեան Վանիկ, Հիսայեան Յակոբ 50ական Փր.:

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»

83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱԶ

ՕԴԱՓՈՒՆՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Լիոն. — Կապ. ինքն. ծր. Վարչությունը ընդհանրապես ստացած է. — Պարսկան ժառ. Արիկան իզա, Արսնան Կարո, Փայլն Աստիս, Արքանան Արթուր, 500ական Փր.: Ժամկոչեան Լեւոն 300, Պայթայեան Ժամին, Տէր-Գրիգորեան Մեղրոյ 200ական, Հիսայեան Ժան, Հիսայեան Սերժ, Վարդանեան Իզուար, Թարգիստ Ռոնէ, Պայթեան Ժողէֆ 100ական, Անտոնեան Վանիկ, Հիսայեան Յակոբ 50ական Փր.:

Միւսին առեւ իր յայտարարէ թէ Յուլիս 20ին կայանի ծնողներու ընդունելութեան օրուան համար օթոքառ մը վարձած է որ կը մեկնի Եկեղեցիին առջեւն առուան ժամը ճիշդ 7ին: Ծամբորդութեան դին 50 Փր.: Արձանագրութեան համար հեռաձայնել 888-92-51 եւ 826-71-20:

LA CAPPADOCE

SOIRÉE SPÉCIALE

Le Vendredi 11 Juillet

— POUR LE 1er ANNIVERSAIRE DE SA REOUVERTURE ET LA SORTIE

— DU NOUVEAU 30 cm. DE

YORGANTZ

AVEC

Orchestre "A N I," de Lyon

TOUS LES SOIRS

— MINAS

HARRIS LASKARIS

MARTEN YORGANTZ

DANSEUSE ORIENTALE

67bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140

tél. 375.05.30

ԵՐԿԻՐ ԵՒ ՄՇԱԿՈՅԹ ORGANISATION TERRE ET CULTURE

7, RUE DU FBG. ST. HONORE — PARIS 75008

IV-eme Campagne de Travail - Eté 1980

MISE EN VALEUR DES DOMAINES ARMÉNIENS D'IRAN DU NORD

Séjours de 2, 4, 6, 8 Semaines
Juillet et Août, 4 Stations Fixes

STATIONS PERIFÉRIQUES SUPPLÉMENTAIRES

Stations de séjour installées dans les grands monastères (ST. THADEE et ST. ETIENNE) et dans les villages à peuplement Arménien. Rotation assurée dans la mesure du possible

RENSEIGNEMENTS ET INSCRIPTIONS —

ՏԵԼԵԿՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

PARIS: K. Kevonian, 702-99-45 LYON: I. Baravian, 849-90-62
MARSEILLE: S. Sarkissian, 52-18-75 BRUXELLES: P. Isbendjian, 537-86-41

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻԹ

Մէն Լուի Ս. Գէորգ Եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը ստացած է հետեւեալ նշանները. —

Բարեկ Հորոյեանի յիշատակին՝ Հորոյեան Եղբայրներ 100 Փր.: Յարութիւն Համբարձումեանի յիշատակին՝ Տալիտա Համբարձումեան 100: Այլ նուէրներ՝ Եկեղեցւոյ պայծառութեան. — Վէհիգեան ընտ. 70, Գոգայեան Կարապետ 100, Գուրգէն Զուրուբեան, Տէր եւ Տիկ. Ժան Կազիկեան, Տէր եւ Տիկ. Վ. Գասպարեան, Յակոբ Յակոբեան, Տէր եւ Տիկ. Միհրան Նազաշեան 50ական: Գուն — տաքեան ընտ. 80: Գէորգ Ալեանաքեան, Վարդանոյշ Նորհատեան, Ռ. Սեմէր — ճեան 30ական, Պօղոս Յովսէփեան, Տիկ. Զարնշանեան, Աղանի Տէր-Մսիսեան 20ական, Գէորգ Սըրուրեան 40, Երզնայէթ Սարգիսեան 25, Նարայանեան ընտ., Բիւզանդ Թիւրքեան եւ Լուիզ Պոսնոյ — եան 50ական, Համբարձում Մինասեան, Արքանեան, Պայծառ Քիւրէճեան 20ական Փր.: Լեւոն Վարդանեանի յիշատակին՝ Տիկ. Վարդանեան 200, այլ Տիկ. Մեծիքեան, Վարդանեան քոյրեր 100ական: Զարուհի եւ Յարութիւն Կա-

զիկեանի յիշատակին՝ Տէրտէրեան եւ Կազիկեան ընտ., Սարգիս Կազիկեան, այլ Տիկ. Տէրտէրեան 100ական Փր.:

X

Լիոնի Հայ Առաք. Եկեղեցւոյ Ազգ. Միութեան վարչութիւնը ընդհանրապես ստացած է հետեւեալ նուէրները. — Տէր եւ Տիկ. Սաշիկ Արքաճեան (Վիէն), Տէր եւ Տիկին Նշան Հայթայեան (Փարիզ), Օր. Մարի Հայթայեան (Փարիզ) 1000 Փրանք, Տէր եւ Տիկին Կանանեան զպրոցին, Պ. Ռոսթոմ Զաքարեան, Պ. Յակոբ Մէլիսողլու 500ական, Տէր եւ Տիկ. Մատաղեան 400, Տէր եւ Տիկ. Ղազար Միլայեան 300, Զիւրաբեան ընտանիք փոխան ծաղկեպսակի 200, Տէր եւ Տիկ. Զ. Պաշտաութեան փոխան ծաղկեպսակի, Տիկ. Թադուհի Սաշապուր — եան աղքատաց, Տիկ. Կարմիրեան, Տիկ. Ժամկոչեան, Տիկ. Յովհաննէսեան (Շաս) 100ական, Պ. Ա. Օպոզեան փոխան ծաղկեպսակի, Տիկ. Սնաշիտ Սարմատի, Պ. Թօփալեան 50ական Փր.:

X

Կապ. ինքն. ծր. Վարչությունը ընդհանրապես ստացած է 100 Փր. Պ. Յովհ. Զէօրէճեանէ պտոյտին առթիւ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱԶԻ

ՕԴԱՓՈՒՆՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԵՍԸ

ՊԵԼՅՈՒԹԵՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յուլիս 20 ամբողջ օրը
Հայկ. քերմ մթնոլորտ

X

Օգոստոս 15ին, խաղաղօրհնէֆ:

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՈՒ

Հայ Երեսասարդ մը գործ կը փնտրէ քոնֆէրանսի կամ այլ մարդի մէջ: Գրե՛լ
Meguerditch AKCAR
40, Quai Blanqui
94140 Alfortville

ՍԱՄՈՒԷԼ. — ՄՈՒՐՈՍՏԵԱՆ

ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆ Ի ՆՊԱՍՏ

ՆՈՒԵՐՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի ՄԻՋՈՑԱՆ

Լիոն. — Կարապետ Սահակեան 100 Փր. կը նուիրէ:

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Արձակուրդի մեկնող մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի որ իրենց հասցէներու առժամեայ փոփոխութեան համար, դիմեն մեկնումի թուականէն 6 ՕՐ ԱՌԱՋ, տալով անպայման երկու հասցէները (ընթացիկը եւ նորը) եւ 10 Փր. զորմաթուղթ:

Մեր այն բաժանորդները որ կրնան իրենց թաղին թղթատարին միջոցաւ կատարել տալ այս գործողութիւնը, մեծապէս դիւրացուցած կ'ըլլան արդէն ծանրաբեռնուած վարչութեան աշխատանքը: Իտալիոյ համար հասցէի առժամայ փոփոխութիւն չենք կրնար ընդունիլ, թղթատարական անկանոնութեանց պատճառով:

Բոլոր դիմումները պէտք է ըլլան ԳՐԱԻՈՐ: Հեռաձայնով չընդունուիր:

Շնորհակալութեամբ՝

ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻԹ

Սամուէլ — Մուրատեան վարժարանի տեսչութիւնը ընդհանրապես ստացած է շնորհակալութեան համար Յովհաննէս Թորոսեանի մատուցած քառասունքին յիշատակ Տիկ. Արմինէ Պառաւեան 200 Փր., Սահակ Դաւիթեանի մատուցած թիւ, փոխան ծաղկեպսակի 500 Փր. Պ. Յակոբ Զէքեանէ:

JACQUES CHELELEKIAN HAVAS VOYAGES

vous propose

VOYAGES ARMÉNIE 80

PATRICK CHELELEKIAN

1 ACCOMPAGNATEUR DU VOYAGE

LUNDI 11 AOUT — LUNDI 25 AOUT 4.080 FR.

calendrier des départs
de Marseille

DEPART	RETOUR	PRIX
Lundi 25 Août	Lundi 08 Septembre 80	4 080 FR.
Lundi 1er Septmbre	Lundi 15 Septembre 80	4 080 FR.
Lundi 08 Septembre	Lundi 22 Septembre 80	4 080 FR.
Lundi 06 Octobre	Lundi 20 Octobre 80	3 480 FR.
Vendredi 07 Novembre	Jeudi 20 Novembre 80	3 480 FR.
Lundi 29 Décembre 80	Lundi 12 Janvier 81	3 480 FR.

INSCRIPTION 45 JOURS AVANT LA DATE DE DÉPART
renseignements et réservations

CHELELEKIAN

Jacques

VOYAGES WASTEELS

87 la Canebière 13001 MARSEILLE
tél. (91) 95 90 12

Organisation: HAVAS VOYAGES Lic. 97

ՉՈՐԻՔԱՐԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ
9
MERCREDI
9 JUILLET
1980

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

LE NUMERO 2 F.
55078 SUVI — ԹԻԻ 14.684

Օ Ր Ա Ք Ե Ր Ք
ՀԻՄՆԱԳԻՐ՝ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱԿԻԱՆ

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսիա : Տար. 300 ֆ. - Վեցամսեայ : 160 ֆ.
Արցախահման : Տար. 350 ֆ. - Հասք : 2 ֆ.

55° ANNÉE — No 14.684

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

ԺՄԲԱՐ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Դանի մէջ է, որ Ֆրանսայի Նախագահը
պիտի շփոթուի ունեցաւ Գերմանիոյ եւ
Ժողովուրդին հետ: Ժողովուրդական
ապստամբները արտայայտութիւնները չը-
պակեցան ոչ ալ անշուշտ, զեկալար —
կարեւորագոյն իրենց անգիտելիքները:
Եւրոյի երկրորդ իսկ, Ժիւրբար տիւսթէն
— գերմաներէն — կոչ մը ըրաւ Գերմա-
նիոյ որպէսզի միասին դործեն եւ Եւրո-
պայի վերագոյնէ իր գերը աշխարհի գոր-
ծունէի մէջ, չեղանուի: « Նոր հանգըր-
ման մը պէտք է անցնինք որ հասարա-
կային գործունէութեան հանգրուանը պի-
տի լլայլայ, կարենայ Եւրոպայի տարու-
նաւոր իր ազդեցութիւնը աշխարհի մէջ »:
Ասկէ դատ, երկու բարեկամները
Վիտա եւ Ժիւրբար գլուխ գլխի խօսակ-
ցութիւններ ունեցան մինչ տիւրիները
տարի դացած էին: Բայց Տիւրիին Ժիւ-
րբար լատ խաղաղ օր մը չանցուց, քանի
որ Եւրոպայի Բէռլինի թանգարանը, լուր
տարաւ թէ ուսմը մը կայ եւ ստիպուե-
լաւ ընդհանուր այցելութիւնը եւ վեր-
ջինիս ժամ մը ետք երբ պարզուեցաւ թէ
այն անհամ կատակ մըն էր:
Ֆրանսայի Նախագահին ժամանումին
իսկ է, որ գերմանական թերթ մը՝
« Զեյթուն » իր առաջին էջին վրայ բաւա-
նաւ « զգայացունց » լուր մը հրատարա-
ւած էր, ըսելով թէ Շախար — Բրեժնեւ
հետապնդութիւնը ունէր երկու կարեւոր
պահներ, որոնք չէին հրապարակուած:
Եւ թերթին, ասոնք ուրիշ բաններ չեն
թէ ոչ երկու նախապայմաններ Բրեժ-
նեւի Ա. Ընդդիմութիւնը որեւէ նոր
հրապարակութեան Ատլանտեան կազմա-
նութեան մէջ (գլխաւորը՝ Սպանիա)
հաւանական բանակցութեանց նիւթ
միայն Եւրոպայ գտնուող ամերիկ-
ցիները բայց ոչ՝ Ֆրանսական,
Եւրոպական եւ չինական ինքնարձակ
ութիւնները: Այս առթիւ գերման բան-
ակցութեան լատակցութեան է լրագրողները
թէ Շախար տեղեկ պահած է արեւմտա-
նաւոր զինակիցները խօսակցութեանց
մարտամտութիւններուն:

Եւրոպայի մէջ կոխները, ամէն տե-
ղի, չեն դադարել: Երկուշաբթի օր Շա-
խարականներու եւ ձեռնայն լաւաններու
միջեւ եղած բախումներու հետեւանքով
Եւրոպայի թիւր 45ի հասած է: ձե-
ռային ուժերը յաջողութեամբ գրաւած են
անունի պահականոցները եւ ի վերջոյ
Եւրոպայի նախկին նախագահը մի-
այն ետք կեղծանաւոր կըրցած էր պա-
ստաւոր կարգին կեղծանաւորը էջ-
նային ըլլալով վրայ:
ՉՈՐԻՔԱՐԹԻ արեւմտի թախումներու գո-
րծումը թիւր աւելի մեծ է քան ինչ որ
Եւրոպայի առաջին հաշուեկշիւով: Անա-
պաշտելի այս գիւղին Սիւններու եւ Ալաուի-
ներու կոխներու հետեւանքով 18 մեռ-
աւաւ կայ, 287 հոգի ձերբակալուած է:
« Երկ ԿՈՒՂԵՍ, ԿՐՆԱՅ » այս բանա-
բանակները գործածած են Միւշէլ Ժողովի
բարեկամները մէկ էջոց ծանուցումով
էր Մանի մէջ (50 հազար Փր.) կոչ
ընելու համար անոնց, որոնք տրամադիր

ԹՐԲԱՊԱՏՈՒՄ « ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՀԱՄԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԵՏՐ ՉՈՒՆԵՐԻ ԵՆՈՒ 2 ՕԴԱՆԱԿԵՐՈՒ ԹՈՒՉ- ՔԻՆ ՀԱՄԱՐ » ԸՍԵՐ Է՝ ՏԷՄԻՐԷԼ

Պոլսոյ վերջին քաղաքներէն (Յուլիս 5)
կ'առնենք հետեւեալ մանրամասնութիւն —
ները ամերիկեան ԵՆՈՒ-2 օդանաւերու քը-
ռիչքին մասին:

Ամերիկեան Գոնկերէսի մէջ, Արտաքին
Յարաբերութեանց Յանձնարարութիւն ան —
գամները տուին իրենց տեղեկագրերը եւ
այն վեց ներկայացուցիչները, որոնք մի-
ջոց մը առաջ չընկալուողի ելած էին զէ-
պի Միւշին Արեւելք ու չփոփոխուած ունե-
ցած նաեւ Անգարայի մէջ, մանրամաս —
նութիւններ տուին այդ չփոփոխուած
առթիւ:

Տրուած տեղեկագրերէն յայտնի կ'ըլ-
լայ, թէ վարչապետ Սիւլէյման Տէմիրէլ
երաշխիք տուած է անոնց՝ լրտես ԵՆՈՒ-2
սաւառնակներու թռիչքին մասին, յայ-
տարարելով որ Թուրքիա անկախ եւ ինք-
նիշխան երկիր մըն է եւ եթէ այդ սա-
ւառնակներու թռիչքին համար հարկ ըլ-
լայ արտօնութիւն տալ Ամերիկայի իշ-
խանութիւններուն, երբեք հարկ չկայ
Խորհրդային Միութեան հաւանութիւնը
առնելու այդ մասին: Տէմիրէլ, իր յայ-
տարարութեան մէջ այս առթիւ ըսած է,
որ երկրի մը վեհապետական իրաւունք-
ները լրջօրէն կը խոցուէին՝ եթէ այդ-
պիսի պարագաներու դիմուելու ըլլար ու-
րիշ Պետութեանց հաւանութեան:

Ինչպէս ծանօթ է, Էմէլիտի վարչապե-
տութեան չընտնի էր որ վերջին անգամ
խնդրոյ առարկայ եղած էր ԵՆՈՒ-2 լրտես
սաւառնակներու թռիչքին հարցը Թուր-
քիոյ վրայով եւ Էմէլիտ ըսած էր, թէ
կարելի չէր մէկ անգամէն դրական պա-
տասխան մը տալ ատոր, որովհետեւ չըն-
ջանին խաղաղութիւնը եւ թրքական հո-
ղամասին ապահովութիւնը կրնան վը-
տանդուիլ այդպիսի թոյլատուութեան
մը պատճառաւ: Այդ առթիւ, Էմէլիտ
խոստանալով էր կտրուկ պատասխան մը
տալէ եւ յայտնած թէ հարկ էր Խորհր-
Միութեան ալ տեղեկութիւն տալ այդ
մասին եւ անոր հաւանութիւնը ստանալ:
Տեղեկանալով, որ վարչապետ Սիւլէյ-
ման Տէմիրէլ վերոյիշեալ յայտարարու-
թիւնը ըրեր էր Ամերիկայի ծերակու-
տականներուն եւ երաշխիք տուեր այդ
մասին, վերապահութեամբ դիմաւորեց
Էմէլիտ, ըսելով որ չի կարծեր թէ Տէ-
միրէլ նման անխոհեմ եւ անհեռատես
յայտարարութիւն մը ըրած ըլլար, ա-
ռանց մտածելու անոր ծանրակշիռ ու
լուրջ հետեւանքներուն մասին:

են զօրավիզ կենալու Ժողովրդին, որպէսզի
ինք ալ թեկնածու ըլլայ նախագահու-
թեան:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ « Ուաշինկթըն Փոսթ »
թերթին համաձայն Մ. Նահանգներ ապա-
տան գտած 40 հազար քուպացի գաղթա-
կաններու 20 հազարը՝ միասեռական են:
Կը կարծուի թէ Գաութը լաւ առիթ մը
գտած է, այս ձեւով ազատելու « անբաղ-
ձալներէ »:

ՅՈՒՂԱՅ. — ՊՈՂՈՍ Բ. այցելած է Պա-
հիայի բորոտանոցը, օրհնելով 1500 հի-
ւանդները: Արհամարհելով յոգնութիւնը,
Պապը կը շարունակէ իր շրջապտոյտը,
ճառեր խօսելով, կոչեր ընելով: Տես —
նուած է նաեւ ծանօթ կրօնաւորին՝ Տոմ
Քամարայի հետ:

ԵՐԵՒԱՆ «ՔԱՐԻՉ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնիքէս, Յուլիս 1-3)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ՓԱՌԱՏՈՆ

ԱՌԱՐԱՐԱՐՈՅ ՄԷՋ

Սիւնիի մէջ բացուելիք հայկական շար-
ժանկարի փառատօնին կը ցուցադրուին
պատմական եւ արդի թեմաներով պատ-
րաստուած ժապաւեններ: « Գրող Նեսթ »
շարժանկարի սրահին մէջ քսան օր հան-
դիսականները կը դիտեն « Նահապետ », «
Միւրթար սպարապետ », « Քառս », «
Խաթաբալա », « Զինուորն ու փիղը », «
Մարդը », « Ուղիւստից » ժապաւեն-
ները: Փառատօնը կազմակերպուած է
Աւստրալիոյ Հայ Մշակութային « Արա-
րատ » Միութեան կողմէ:

ՀԱՅ ՆԿԱՐԱՐՈՒՀԻՒՆ ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԵՍԸ

ՄՈՍԿՈՒԱ

Խորհրդ. Միութեան Նկարիչներու Միու-
թեան ցուցասրահին մէջ բացուած է Լա-
վինիա Բաթէնով — Մելիքեանի ցուցա-
հանդէսը, ուր ներկայացուած են դիմա-
նկարներ, նախընտրութիւն, բնանկար —
ներ եւ մատիտի գործեր: Արուեստաբան
Ալեքսանդր Կամենսկի ցուցահանդէս այ-
ցելելով դրուստանքով արտայայտուած է
հայ արուեստագիտութիւնի գործերուն մա-
սին եւ նկատած Մարտիրոս Սարգսի եւ
հօր՝ Ալեքսանդր Բաթէնով — Մելիքեանի
ազդեցութիւնները:

«ԵՐԵՒԱՆ» ՃԱՇԱՐԱՆ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Մոսկուայի « Երեւան » փողոցին մէջ
բացուած է նոր ճաշարան մը, որ կոչ-
ուած է Երեւան: Ճաշարանին պատերն ու
դահլիճի կամարները շարուած են յար-
գարական կարմիր աղիւսով: Ներքին կա-
հաւորման հետ կը ներդաշնակուին աղ-
գային ոճով պատրաստուած արուրէ լու-
սաշահերը: Ճաշացուցակին մաս կը կադ-
մեն հայկական խոհանոցի տանեակ մը
ճաշի տեսակներ: Ճաշարանը ունի նաեւ
պառ եւ թոնրատուն:

ՀԵՂԻՆ ՀԻՐԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Հնդկաստանէն համագործակցականնե-
րու պատուիրակութիւն մը այցելած է
Հայաստան: Պատուիրակութեան ղեկա-
վարը՝ Պենկալի Համադործակցական Մի-
ութեան նախագահ Նիւրիալա Պոսա, այ-
ցելութիւնը նկատած է օգտակար եւ ու-
սանելի: Հիւրերը ծանօթացած են Հա-
յաստանի նուաճումներուն եւ արեւելեան
երկրներուն, ինչպէս նաեւ Արեւմտեան
Գերմանիոյ, Իտալիոյ, Ճապոնի եւ այլ
երկրներէն համագործակցական միու-
թիւններու հետ ունեցած կապերուն:

ՀԻՆ ՎԱՐՊԵՏՆԵՐՈՒ ԽԵՅԵՂԵՆԸ

Հայկական լեռնաշխարհի բնակիչներու
մշակութիւնը վերաբերող անծանօթ էլ մը
եւս երեւան հանած են հնախոյնները:
Երեւանի մօտերը գտնուող հնադարեան
բնակատեղիի պեղումներու ընթացքին
յայտնաբերուած է տնային գործածու-
թեան առարկաներու, զանազան զարդա-

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՃԱՏՐԱԿԻ «ԵՐԵՒԱՆ-80» ՄՐՃԱՇԱՐԱՐԻ
ՄԱՍՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՔՈՅԹԸ

Օ

Երեւանի մէջ տեղի ունեցած ճառարակի
միջազգային մրցաշարքէն ետք, որուն
յաղթականը հանդիսացած է Արշակ Պետ-
րոսեան (*), կազմակերպուած է հաւա-
քոյթ մը: Ողջոյնի խօսք արտասանած է
Հայաստանի ճառարակի Դաշնակցութեան
նախագահ Մ. Ալահաւրդեան: Այսպէս
խարարաց Խորհուրդին աւելցելով մար-
գանքի կոմիտէի Ա. կարգի վկայական
ներով պարգևատրուած են մրցաշարքին
առաջին հանդիսացող զոյգ ախոյեաննե-
րը՝ Արշակ Պետրոսեան եւ Վիտալի Յեշ-
կովսկի: Գ. կարգի վկայական ստացած
է Օլէգ Ռոմանիւիչ: Հաւաքոյթին խօսք
առած են Խորհրդ. Միութեան ճառարակի
Դաշնակցութեան քարտուղար Վ. Դվոր-
կովիչ եւ Հայաստանի Շարժարուեստա-
դէպարտմէն Միութեան Ա. քարտուղար Կ.
Քալանթար: Հայկական « Գիտելիք » Ըն-
կերութեան փոխ նախագահ Լ. Քալաշ-
եան յայտնած է, թէ մօտ առնէն ճառ-
արակի մշակոյթի համալսարան մը պիտի
բացուի: Այնպիսի նախկին ախոյեան Մի-
խայիլ Տալ խօսած է դեղագիտական դաս-
տիարակութեան մարզին մէջ երկրասար-
դութիւնը ճառարակի խաղին հազարաւոր
դարձնելու համար համալսարանի կարե-
ւոր դերին մասին: Հաւաքոյթին ներկայ
եղած են Համայնավար կուսակցութեան
Կեղզ. Կոմիտէի փրոփակաւոր վարիչ Ա.
Մկրտչեան եւ Նախարարաց Խորհուրդին
աւելցելով մարզանքի կոմիտէի նախագահ
Ռ. Ասատրեան:

Մրցաշարքին մասնակցողները ընդուն-
ուած են Նախարարաց Խորհուրդի նա-
խագահի տեղակալ Ռ. Սվետլովայի կող-
մէ, որ խօսած է Հայաստանի պատմու-
թեան, տնտեսական եւ մշակութային
զարգացման մասին:

(*) Մրցաշարքին արդիւնքները տուած
էին « Յաւաք » Յուլիս 1ի թիւով:

Ընթերցողներու պատկառելի հաւաքածոյ մը:
Սակայն, մասնագէտներու կարծիքով, ա-
ւելի մեծ հետաքրքրութիւն կը ներկա-
յացնէ շինարարական խեցեղէնը: Նոյն
չափի վրայ թրծուած աղիւսներու վրայ
պատկերացուած են բուսական եւ կեն-
դանական աշխարհի ներկայացուցիչներ:
Գիտնականներու եւ թաղային ժողովուրդի
կազմած են նիւթ մը:

ԳՐԻԳՈՐ ԱՂԱՍԵԱՆԻ ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԵՍԸ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Մոսկուայի մէջ բացուած է նկարիչ
Գրիգոր Աղասեանի անհատական առա-
ջին ցուցահանդէսը, ուր ներկայացուած
են մօտ 170 գործեր: Բացման օրը այցե-
լած են արուեստագէտներ, վարպետներ
եւ մասնագէտներ: Գ. Աղասեանի գոր-
ծերը պատկերացուցած են հին Երեւա-
նը, Լեհաստան, Սպանիա, Իտալիա եւ
Ֆրանսա կատարած ճամբորդութեանց
ուպաւորութիւնները:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԻՄ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐՍ

Ա.

ԳԱՌՆԻԿ ԳԻՒԶԱԼԵԱՆ

Գրեց՝ ԿԱՐՕ ԱՐՄԵՆՅԱՆ

Անոր անունը Գրեզալ էր մեր աշակերտական շարքերում մէջ: Մանրակազմ մարդ մըն էր ան, պիւրի ու ինքնավստահ եւ իր դաժան համբաւը չընէր կ'ընէր բոլոր դասարաններուն մէջ անձէ անձ ու սերունդէ սերունդ: Կը զգայինք իր մեծութիւնը: Իր բառերը սառն էին, յա՛ — ճախ հակիրճ ու անգոյն եւ սակայն շուտով յայտնի կ'ըլլար, որ անոնք բառեր չէին, այլ գաղափարներ, որոնք դուրս կ'ընկնէին մտքի անթափանցելի բաւիղ — ներքեւ եւ չփոփ կը մատնէին մեզ: Այդ գաղափարները նաեւ ունէին կիրք, բայց այդ կիրքը երկրաբանական ահարկու յեղաշրջումներու հետեւանքով ինկած էր սառույցի հաստ շերտերու տակ եւ խառնած էր: Վերածնունդ էր գաղափարի անկեղծութիւնը բերեղներու, որոնք կը մեր — փէին հալել պատանիի մեր շէրմ ափեւրուն մէջ: Երբեմն անոնցմէ մէկն ու մէկը սեղմած կ'ըլլայի ափիս մէջ եւ ափս ալ տարատիւ գրպանը գրած՝ չփոփ զուլ — խով դուրս կուգայի զպոռնի մեծ դարպասէն: Դարպասին առջեւ երիտասարդ ուսուցիչը մը անպայման պիտի կեցնէր զին եւ սրբաբերէր շարժումներ:

— Այ տղայ, ձեռքդ գրպանէդ հանէ եւ ուղիղ քայլէ...

Գրեզալին ներկայութիւնը սարսուռ կը պատճառէր բոլոր աշակերտներուն: Թերեւս նաեւ ուսուցիչներէն շատերուն: Անոր մէջ մենք չէրքանք տեսնել բարեհամբոյր ու ներող ուսուցիչը: Երբ մէջ տեսանք միայն կ'ան ու անողորմ մարդը, որուն մանրիկ կազմը կը գործէր ճշգրիտ սարքի մը պէս, որմէ կարելի էր անկեղծութիւն եւ որմէ կարելի էր յուսալ որեւէ գնահատանք լուսցուած գիշերուան մը աշխատանքին համար եւ որուն կարելի էր պարգևել այլեւս որեւէ ուրախութիւն եւ զոր կարելի էր կաշառել ոչ մէկ բարիքով: Անոր աշակերտները պիտի արքայէին Հայոց պատմութիւնը: Ուրիշ ելք չկար: Իրենց ճամբան պիտի գտնէին այդ պատմութեան բոլոր անբացատրելի, անվերծանելի դարերուն մէջէն այնպէս ինչպէս իրենց ժողովուրդը: Երբեքն՝ տաղանքներով, չարճարուելով, ճգնեւ — լով՝ որ գտնուի օրէնք մը, ջանալով՝ որ բերեղանայ գէպերուն եւ անուններուն պատճառական կապը: Մի ճիգ, մի ճիգ եւս, մի երրորդ ճիգ, չորրորդ մի ճիգ... այս էր պահանջուածը եւ ոչ մէկ խոստում: Ասիկա ուսուցում էր: Երբ մէջ մանկավարժական կիրարկումներ չկային: Երբեք յատուկ ծրագիր ու մեթոտ չկար, թէեւ ամպլոնէն մեզի նա-

յոյր գիտնական մըն էր, փիլիսոփայութեան վարդապետ մը՝ Փրակայէն, եւ սակայն իր մէջ գործողը ոսկեղաբան ուսուցիչն էր, որուն նուազագոյնը առաւ — լեւաշոյնն էր միայն, երբ կուտար եւ կը պահանջէր իր սուսածին արդար չափովը:

Որպէս աշակերտներ՝ բոլորս ալ ատենք զինք: Մենք ծնեք էինք նոր աշխարհի մը մէջ եւ բոլորովին անգիտակի մեր պատմութեան անցուղարձին: Մենքմէ պիտի ծնէր նոր պատմութիւնը: Մենքմէ պէտք էր, որ ծնէր նոր նախնիներ: Կատմութիւնը այժմ բանալին դրեք էր մեր անմիտ ձեռքերուն մէջ եւ մենք կրնա — յինք այդ ոսկի բանալին անփութօրէն նետել մէկըլի եւ վազել մեր խաղին... Ես կը յիշեմ իր բարեկութիւնը եւ նոյն — իսկ այսօր դեռ կը տխրիմ: Տղայ մը ունէինք Սարգիս անունով: Մենք զինք կը կոչէինք Տափուկ: Չարքաշ ու մեծ տղայ մըն էր, հաստ գլուխով: Կուգար քաղաքին խոնարհ անկիւններէն եւ սակայն ունէր վարակիչ կենսաուրախութիւն մը, որ իր հոսանքին մէջ կ'առնէր ուղի տանէր ամբողջ դասարանը: Տափուկը երբեք չէր ցաւ իր սրտին մէջ տեղ տալ Հայոց պատմութեան: Իր չէնչոյ ու լայնա — սիրտ բնաւորութեան հետ խոտոր կը համեմատէին բոլոր Արշակունիներն ու Բագրատունիները: Կոխէր... կ'ըսէր, երբ լսել կ'ուզէր, թէ ցած նիւ ստացած է այդ առաւօտ: Նարուզդոնոսով... կ'ըսէր եւ կը փրթկացնէր ամբողջ դասարանը: Ձմրան թաց եւ ողորմելի երկինքն էր գուրսը: Երբ փակեք էինք պատմութիւնները եւ բնագիւղը կը փնտրէինք տաք կատակը, երբ Գրեզալը նստեք էր իր դաժան դատաստանին: Իր իւրաքանչիւր դասապահը վերջին դատաստանն իսկ էր եւ այդ առաւօտ շատ ծանր եղաւ այդ դատաստանը:

— Ձեր փճացած գլուխները պիտի կտրել... Ըսաւ քինախնդիր եւ մենք հասկցանք, որ ան հասեր էր իր վերջին պատին:

— Դո՛ւ... Ըսաւ եւ մատը երկարեց մեր կողմը:

Ես դարձայ ետեւ նստողներուն:

— Ոչ, դո՛ւ... Ուրիշը չէր: Ես էի իր փնտրած գոհը:

— Այո, Պարոն: — Մօտ եկ եւ պատմիր:

Ներսէս հազացի ու սկսայ: — Տարբերակ լեռներէն դէպի հիւսիս կը գտնուէին Ագիանիկ ցեղերը...

— Դու մի առա տեսնեմ Տարբերից դէպի հարաւ ի՞նչ ցեղեր էին բնակուում...

Հասկցայ, թէ ինչ օր պիտի ըլլար այդ օրը եւ երկինքը աւելի եւս սկսաւ խաւարիլ աչքերուն առջեւ: Ամբողջ գիշերը ջանացեք էի բառ առ բառ սորվիլ զերբուածը: Դասադիրք չունէինք: Դասադիրքներ չկային մեր ձեռքը այդ տարին — բուն: Մեր ձեռքը եղողները ձեռագիր մատենաներն էին... անոնք գրուեք էին քանի մը սերունդ առաջ: Երբեքն՝ մեզի նախորդող աշակերտներուն կողմէ: Զատը՝ անձոնի ձեռագրերով, քանի որ

Գաւառեկ՝ «Լոյս Բաղար»

«Եթէ անցեալի յիշատակները չիմէին ի՞նչ համ կ'ունենար մարդու կեանքը...»

Ս. ՎՐԱՅԵԱՆ

Կեանքին մէջ բնի՛ր, բանի՛ր կան, զորս ոչ ես գիտեմ եւ ոչ իսկ Աստուած:

Մարդկային հոգին որքան վստահ է, որքան բարձր որ կ'ուզէ թռիչք առնել իր երկաթեայ օրէնքներով, տեսնելու, լսելու, ուսումնասիրելու, գիտելու դէմքեր ու դէպքեր որ կեանքին համ կուտան:

Անցեալի յիշատակները կ'ապրեցնեն, վերստին կ'ալիկոծեն դէպի իշխանական զեղեցիկութիւն:

Ու ես երբ տարիներ առաջ երիտասարդ էի ու տակաւին հացի՛, սրբազան հացի ու գրի վերքը չունէի, գուարթ էի, անվիշտ էի, աղաւթ էի ինչպէս այդեկութիւններուն, մեղքահամ խաղողներուն համ կ'առնէի: Եւ օր մըն ալ գիւղէն փախալ դէպի աղբիւրը լոյսին՝ ծծելու համար արուեստի աղբիւրէն քիչ մը լո՛յս, կաթիլ մը միւտն, իմ աչքերուս քսելու, իմ հոգիիս վրան ցանկու:

Երիտասարդ էի ու վառվառ: Դեռ աչքերուս լոյսը կը կայծկտար: Պէնձա — գոյն դէմքս ցորենի հատիկներուն պէս կը փայլէր, ինչպէս հնձուած հասկերը լուսնկայ գիշերներու առնէ:

Ես գաւառէն դէպի լոյս քաղաքը կ'երթայի, փնտրելու եւ տեսնելու համար դէմքեր, որ անձանթ էին: Մտքի ու հոգիի հերոսներ, որոնց առջեւ կ'ուզէի լո՛ւս, ու անսահման մտիկ ընէի: Ահա՛ րոնեան, Արարիկեան, Վրացեան, Միսաքեան, Պարսամեան եւ Սարաֆեան, Նարեկեան, եւ ամէն օրերու զեղեցիկ տղան՝ Վ. Շուշանեան:

Անձանթ էի Փարիզին: Իր փողոցն — բուն: Իր մայրերուն: Գիշերային կա — խարդական թոնաւորումներուն — պերճափայլ խրախճանքներուն: Ներշնչող ու տաղանդներու արշալոյսներ տուող տեսարաններուն: Գաւառի ամօթխած գիւղացիի հոգեբանութեամբ փողոցները կը չափէին:

Ո՞վ ես դուն: Ի՞նչ գործ ունիս այս անոնք պէտք էր գրուած ըլլային արագ նոթագրութեամբ, երբ Գրեզալը կը թեւադրէր անոնց տողերը բառ առ բառ: Սերտելը, մեզի համար, ձեռագրերը բաղդատել էր: Իսկ այդ մատենաները ունէին իրենց դառն երգիծարանութիւնը: Տեղ մը, լուսանցքին մէջ, անձանթ ձեռք մը գրած կ'ըլլար՝ ... իշու ձագ: Ուրիշ տեղ մը՝ ... Յակոբ, տարատիղ կոճակը ինկեր է... Ես սերտեք էի դասս բառ առ բառ եւ պատրաստ էի զայն կրկնելու ամենայն մանրամասնութեամբ եւ սակայն զժախտաբար իմ գիտցածս Տարբերից վեր գտնուողներն էին այդ առաւօտ...: Կանգ առի չըմած ու յուսահատ:

(Մնացեալը Յաջորդով)

քաղաքին մէջ: Պիտի խեղդուիս հոս: Վերադարձիր գաւառ, կեանքի զեղեցիկութիւնը գաւառին մէջ է: Արեւալո՛ւս արշալոյսները գաւառին մէջ կը ծաղկեն: Նոթը Տափի տաճարին առջեւ պահ մը կը մտածեմ ու կ'երթամ Հր. Մամուկի գրատունը: Հրանտը ուրախութեամբ ձեռքերս կը սեղմէ: Թուի Արմաղի «Արցունքի հովիտը» կ'ուզէ: Մէջք քիչ առաջ հոս էր Ահարոնեան: «Արցունքի հովիտը» կ'ունենամ նուէր: Մամուկէն:

Ու ես կ'երթամ Ռիւ Ռիւէ՛ Մ. Պարսամեանի մօտ: Հոն կը գտնեմ վաղեմ Եսայեանը: Հեղինակ բանաստեղծը Պարսամեանի հետ նստած զրոյց կ'ընէին կը բարեւեմ ու կը նստիմ ամբողջ միջոցով:

Եսայեանի եւ Պարսամեանի պոռթկումները, եթէ չեմ սխալու, Ե. Շահապի «Նահանջը առանց երգի» ի մասին է: Եսայեան՝ մաքուր ու անկեղծազգացած ներով ու համակրելի ձեռով կ'ըսէր: — Եթէ Ե. Միսաքեանը չըլլար, Շահապի գիրքը լոյս չէր տեսներ:

Երկու մտաւորականները կը ձգեւ ու ես կը մեկնիմ դէպի «Յառաջ» իմ ընտանիքս: Գտնելու համար իմ թանկագին Նարեկունին:

«Յառաջ» իմ ընտանիքս: Գտնելու համար իմ թանկագին Նարեկունին:

Նարեկունի նստած, իր սիրտը, իմատութիւնը ձանձնալու, խնկրութիւնը յիմարութիւնը գիտնալու համար, տեսողութիւնը կը փակուի: Ու հասկցայ որ իմ մասնութեանը մէջ շատ տրամաբան կայ, եւ իր գիտութիւնը աւելցնելով ի վերջոյ կ'աւելցնէ:

Ու ես արտօմօրէն կը մօտենամ Նարեկունիին ու զերար կը գրկեմ կարօտով:

Ու կը վերադառնամ պանդոկ, ամբողջ գիշերը անքուն կը մնամ...

Գիշերային լուսնի լոյսին տակ կը մտածեմ: — Ինչո՞ւ այս սքանչելի տղան գիտութիւն հաւաքեց, իր մաքի մեղման շուրջ, եւ կատարութեամբ ամէն բան կարգի դրաւ, բայց, արտ չունեցաւ որ հերկէր: Յորեւ չունեցաւ որ աղար:

Ժողովուրդ չունեցաւ որ մրցակցու — թեան տանէր ուրիշ ժողովուրդներէ:

Ու ի խորոց սրտի Նարեկունի մեղաւ: Հայ հո՞ղը սրտին, օտար հողը գրկեց:

Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

ՍՍԱՅԱՆՔ

ՄԻԽԻԹԱՐ ԱԲԲԱՀՕՐ ՀՐԱՏԱՐԱԳԱՅԱՆՈՒՄ ԱՌԱՔԵԼՈՒԹԻՒՆԸ, հեղինակ՝ Հ. Սահակ ձեռնագրեան, ձեռագրում՝ Հրանտ Վահրամեան, 164 էջ, տպագրութիւն Վինսթիկ — Ս. Ղազար, Միսիթարեան Միսիթարեան:

Յեղիւն ԿԱՆՁԸ, գրեց՝ Վարդան Նիշեան, Գաւառէ 1980:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ --

ՇՈՒՇՈՒՒ ԱՓԻՆ

Գրեց՝ ՄԻՍԱԿ ՄԻՐՁԵ

Որո՞նց ուղղուած էին այս խանձող անէծքները: Հօճա, մոլլա, իմամ, վը — հուկներ եւայն, ինչ կապ ունէին իր ցաւին հետ: Այս բոլորը անհասկնալի էին Տէր Նշանին համար:

— Յոյսերնիդ մի՛ կտրէք, հանրմ, Աստուած ողորմած է, անոր գործերն են անհասկնալի է, — Տէր Նշանը խօսքը ուղղեց հանրմին, բան մը ըսած ըլլալու համար:

— Ո՞ր ողորմած Աստուածը, Զլֆօ, մե՞ր Աստուածը, մենք Աստուած ունինք, եւ թէ մենք Աստուած ունենայինք, անոր հաւատալին այս շարքերուն կը հասնէինք, այս շարքերներուն կ'ենթարկուէինք... Զե՛ս տեսներ, ամէն կողմ ցաւ, ամէն գի խեղճութիւն, արի՛ւն, արի՛ւն ամէն քայլափոխիդ եւ համատարած թշուառութիւն... Ո՛չ, Զլֆօ, Աստուած կայ, բայց մեր մէջ՝ Թուրքերու մէջ շատ քիչեր կան անոր հաւատացող, անոր

պատուէրները գործադրող: Ես ձեր դարձողներուն մէջ սորվեցայ անոր հաւա — տալը:

Ի՞նչ կ'ըսէր այս կինը: Ի՞նչ կը նը — շանակէին այս դառնաշունչ խօսքերը իրենիցներուն հանդէպ: Ի՞նչ ըսել կ'ու — զէր «Ես ձեր դարձողներուն մէջ սորվեցայ անոր հաւատալը»: Մեր ո՞ր դարձողներն էին, ո՞ր, երբ... Խորապէս անհասկնալի բաներ իրեն համար:

— Զլֆօ, — այս անգամ հանրմը խօսքը ուղղեց Տէր Նշանին, — Զլֆօ, մենք մեղքի մէջ կորած մարդիկ ենք, այն ահա — ւոր շարքեր ու մենք, մերիները, բոլորս գործեցինք անմեղ ժողովուրդի մը հանդէպ, ո՛չ Աստուած, եւ ո՛չ ալ որեւէ պարկեշտ մարդ կրնայ ներել մեզի: Դուն չտեսար մեր գիւղը երբ կանգուն ու չէն էր: Խի՞նք ու ծիծաղ կար անոր փողոցներուն մէջ: Այգիներու, պարտէզներու ծառ ու ծաղիկներու բուրաստան մըն էր,

իր տարածութեամբ, իր շրջապատով: Թիւղ մը հող չէիք տեսներ անմալ: Անտառներն էր Շուշոյի շուրջերուն պէս կը հոսէր ամէն դէ... Իսկ այսօ՞ր՝ շուրջը նայէ՛, ի՞նչ կը տեսնես:

Ի՞նչ կը խօսէր այս կինը, ան ալ իր քիւրտ ծառային հետ: Ինչո՞ւ կը յիշէր կամ կը վերջէր այդ բոլորը: Ինչէ՞ն այսքան դժգոհանք, արդահատանք իր ցեղակիցներուն հանդէպ... Ինք ծանօթ անձնաւորութեան մը՝ տիկինը, այդ նեղ օրերուն իրենց տունը բաւարար չափով լեցուն, շատեր կրնային նախաձեռն յայտնի իր մշակներուն ի՞նչ էր ուրեւ — մըն պատճառը այս անհասկնալի դժ — գոհանքին:

Կար աւելին, մինչ այդ իր ամուսինը գերծ մնացեր էր գիւղաբնակչութենէ եւ ունէր շահարկ եւ հանգստաւէտ պաս — թօն մը: Իրենց տունը՝ գերծ ամէնօր — եայ խուզարկութիւններէ, սպառնալիքներէ:

«Տուէք, տուէք: Ունի՞ք, տուէք: Զուրի՞ք, ճարեցէք տուէք...»:

Այդ օրերու այս կարգախօսքը իրենց տան համար չէր, ալ ինչո՞ւ էին այս անհասկնալի անտուգանքները...

— Հանրմ, այսպիսի ժամանակներուն շատ պահանջկոտ մի՛ ըլլաք, աշխարհը կրակի մէջ է, ձեր տունը շատ մը բաներով հեռու է այդ կրակէն: Փա՛ռք Աս —

տուծոյ, աղան մինչեւ այսօր ձեր մօտ է, տուններուդ մէջ ապրուստի նեղու — թիւն չունիք, գաւառից ցա՛ւը, կը հասկնամ, ան ալ օր մը «ինչալան» բարի ձեռով մը վերջ կը գտնէ:

Հանրմը կարծես չլսեց: Տէր Նշանը ըսածները: «Այս, այն օրերը, աս, այն օրերուն «խէր — պէրէքէթ» կար, մարդ կուլիւն կար, բարեկամութիւն կար, ի՞նչ հիմա՞...»:

Տէր Նշանը ետ դաճաւ, հանրմին նստեցաւ: Արցունքի կաթիլներ կախուցին անոր կուրծքէն վար, աչքերը կարմիր լալա դարձեր էին: Տեղի իր դէմքին մէջ կը քննարկէր: Ի՞նչ էր այս կինը Աստուած իմ... Ի՞նչ նուրբան մէջ տարօրինակ խաղը, վարքերը շահարկ ճահիճի մը մէջ անհասկնալի կերպով հասակ նետած մանկիկ մը, չուշա՞ն մը արդեօք: «Կեալուր» մը, չուշա՞ն մը արդեօք: «Կեալուր» չէին անոր ետեւէն ու առջեւէն: «Թուրք» էի մը կողմէ չի նայիլ, բայց «կեալուր» ներու մեծ բարեկամն է... Կեալուր — բուն դարձող գնաց, ինքն ալ խօսքը ու դարձաւ, եւ դեռ ինչ ձեռի խօսքը ու շարժում արտայայտութիւններ անոր նկատմամբ:

(Շարք. 24)

« Ե Ա Ռ Ա Զ »

Կը Լուսինն

ՌՈՄԱՆԵՆ Պ. Ռուբեն Բէշիշեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր բարեկամին՝ Պ. Շահէն Էքմէքեանին (Վալանա) առ ի երախտագիտութիւն եւ 50 Փրանք ալ «Յառաջ» ի բարգաւաճման:

ՓՈՒԱՆ ՏԱՂԿԵՊԱԿԻ

Տիկին Վիրթիքի Յովնանեանի մահուան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Օշին Չոքբարեան փոխան ծաղիկապալի 300 Փր. կը նուիրեն «Յառաջ» ի բարգաւաճման:

ՆՈՒԷՐ

Էստեան - Բարեկամական Միութիւնը Յունիս 6ի իր զբօսապատուի հասոյթէն 500 Փր. կը յատկացնէ Դպրոցատէր Տիկինն Վարժարանին (ստանալ Յառաջէն):

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

ՎԱՐժԱՐԱՆԻ

ՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆ Ի ՆՊԱՏՏ

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Գ. ՅԱՆԿ

Մարտէլի Նախկին Աշակերտ. Միութեան դիւան 40-500 Փր.:

Ոմն 20.000 Փր.:

Մարաֆեան Ն., Յովհաննէսեան Ն. 10.000ական:

Թէլլարեան Յ., Պետրոսեան, Աղամեան Ա., Հոստոյեան Ա. 3000ական, Թովմասեան Ժ., Գալայեան Ա., Պաշտուրեան, Փարիզահայ Տիկին. Միութիւն 2000-ական, Թիւրեանեան Մ., Ժամկոչեան Մ., Ապրուսեան ընտ., Հայերեան Ժ., Գալայեան Բ., Տէր-Չաքբարեան Յ., Մարտէլի Նախկին Աշակերտ. Միութիւն, Չէքբարեան Վ., Ասատուրեան Հ. 1000ական: Գեւորեան Գ. 800, Ճերանեան - Միւրանեան 750, Մէրամէթեան Ա., Հրաչեան Կ., Մովսէսեան Հ., Ասլանեան Փ., Համբարժեալ, Մինասեան Վ., Պետրոսեան Պ., Մելքոնեան Մ., Նալիլի պարա - խումբ, Գոչեան Ա., Թեւանեան Գ., Պալեան Ժ., Այանեան Ժ., Բէշիշեան Պ., Պէքեան Փ., Նէտէլեան Բ., Թորոսեան Մ., Աւագեան Պ., Պաշտուրեան Ժ., Ճապուրեան Մ., Ճգնաւորեան, Դատաւորեան Ն., Պաշտուրեան, Ռոմէ Ռո - սէլ, Փափաղեան Վ., Չէքբարեան, Գէորգեան, Գէորգեան, Ապաճեան Փ., Ջաղապալանեան Փ., Ջալալեան Օ., Աւետիսեան Ռ., Մեսեան Ա. 500ական: Գոնթանթէն Ա. 400, Պաշտուրեան Մ. 350, Մէրամէթեան Մ., Վանսեան Ա., Գալայեան Չ., Պարտաքեան Մ., Պատ. Պաքարեան, Տրէդեան Ա. 300ական:

(Շար.)

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱԶ

ՕԴԱՓՈՒՆՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

ԼԻՈՆ. — Կապ. խաչի վարչութիւնը կը յայտարարէ իր շրջաններու մասնաճիւղերուն կայան մեկնող երախտները Յունիս 12ի առաւօտեան ժամը 7-30ին ներկայ գտնուին Լիոնի Հայոց եկեղեցիին առջեւ (295 Ռիւ Պուալո):

Միւսնոյն ատեն կը յայտարարէ Թէ Յունիս 20ին կայանի ծնողներու ընդունելութեան օրուան համար օթոքառ մը վարձած է որ կը մեկնի եկեղեցիին առջեւն առտուան ժամը ճիշդ 7ին: Ճամբորդութեան դիւ 50 Փր: Արձանագրութեան համար հեռագրեւ 888-92-51 եւ 826-71-20:

U. G. A. B - JEUNES

PREMIERE UNIVERSITE ARMENIENNE - D'ETE 1980 - A VENISE

Avec le concours des PERES MEKHITARISTES

sessions de 15 jours chacune pour adultes
16-31 Juillet — 1-15 Septembre)

Les participants seront logées en pension complète dans le Collège MOORAD RAPHAELIAN, à Venise. Ils suivront des cours intensifs de langue et de civilisation arméniennes, mais de nombreuses activités de loisirs seront également à leur disposition.

Programme d'enseignement :

— Langue arménienne : Historique et évolution, grammaire, lecture, traduction, conversation.

— Histoire du peuple arménien des origines à nos jours.

— Art arménien : Conférences et travaux pratiques.

Frais de participation : 2100 F. (voyage aller-retour non compris).

Renseignements et inscription :

UGAB : 11, Square Alboni, Paris 16e — Tél. : 520-03-18

« Ե Ա Ռ Ա Զ »

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԳԵՐՈՒ

ՍԱԿԱԳԻՆ

Մահադ	200 (235,20)
Հոգեհանգիստ	100 (117,6)
Շնորհակալիք	100
Հարսնիք, նշանուիք	100
Ծնունդ	100
Կը փնտռուի	40 (47,04)
Կ'ուզուի	60 (70,56)

Այս զինքը մէկ անգամ հրատարակելի եւ սովորական ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջ: Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առևտրական եւ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններու համար, դիմել թերթին վարչութեան:

Վերոյիշեալ սակերու վրայ կ'աւելնայ Թէ. Վէ. Ա.Ն՝ 17,60 առ հարիւր (տես՝ փակագրծի մէջ զու - մարները):

ՆԿԱՏԻ ՌԻՆԵՆԱԼ

Սերանի Կապ. խաչի տարեկան պա - րահանդէսը Շաբաթ, Նոյեմբեր 22ին:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱԶԻ

ՕԴԱՓՈՒՆՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԵՍԸ

ՊԵՆՏՈՆԻԹԵՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յունիս 20 ամբողջ օրը
Հայկ. ջերմ մթնոլորտ

×

Օգոստոս 15ին, խաղաղօրհնէք:

ՎԱՐՇԱՎԱՐ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԱՐՏԻՆՅԱՆ

Այս Կիրակի, Յունիս 13, վարպետ է: Տօն է պայծառակերպութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի - Քրիստոսի:

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, ժամը 10ին, կը մատուցուի եպիսկոպոսական հանդիսա - տը բազմաձայն պատարագ:

COLLEGE ARMENIEN

SAMUEL MOORAT

Les inscriptions pour l'année scolaire 1980 - 1981 sont ouvertes.

Le Collège admet les élèves internes et externes dès les classes élémentaires jusqu'à celles des sections B. C. D. du Baccalauréat.

Les jeunes filles uniquement externes sont également admises.

S'adresser à la Direction pour tous détails concernant les inscriptions.

DIRECTION COLLEGE ARMENIEN

26, Rue Troyon — 92310 Sèvres

Tél. : 534-68-28

sevan voyages-lyon

saberatours - paris

VOUS PROPOSENT

ARMENIE - 12 JOURS

Du 01 au 12 Septembre

Du 26 Décembre au 08 Janvier 1981

ARMENIE - 16 JOURS

Du 15 au 30 Août

Du 22 Septembre au 07 Octobre

Circuit Caucase (Moscou, Erévan, Tbilissi et Leningrad)

Du 15 au 30 Août

Du 22 Septembre au 12 Octobre

DEPARTS PAR AVION DE LYON -- MARSEILLE -- PARIS

Renseignements et Inscriptions :

A LYON

sevan voyages
SARKISSIAN Varoujar.
50, cours de la Liberté
69003 LYON
Tél. (78) 60 13 66

A PARIS

saberatours
BAGHDASSARIAN Levon
3, rue de l'Arrivée
Imm. CIT 7e étage
75015 PARIS
Tél. 538 67 47

Imprimé sur les presses du Journal «Ha ratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

100ական, Տիկ. Թամատա Պապեան 50:

×

Շախիլի եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւ - եալ նուէրները Ս. Գր. Լուսաւորչի սօ - նախարարութեան առթիւ. — Բիւզանդ. Նա - զարեան 5000 Փր., Յովհ. Նազարեան 2000, Տիկ. Ս. Մատթ 1000, Յարութիւն Զուլհակեան 2000, Հրաչ Զուլհակեան 1000, Ս. Մարիամ եկեղ. Հոգաբարձու - թիւն, Գրիգոր Փափաղեան 300ական, Վահրամ Ասլանեան 200, Տիկ. Իսախ - եան 150, Տիկ. Ըշըրեան 100, Պօղոս Մար - կոսեան 150, Տիկ. Իվ Փուռթիւն, Տիկ. Սոնիա Փանոսեան, Զաւէն Ալիքսանեան

ԱԼՖՈՐՈՎԻԼ. — Ողբացեալ Սահակ Դա - լիթեանի մահուան առթիւ, Ալֆորովիլի Ս. Մարոյ Կրթ. յանձնախումբը շնոր - հակալութեամբ ստացած է փոխ. ծաղիկ - պապի՝ Տէր եւ Տիկ. Ա. Մարգարեան եւ զաւակները 250 Փր., Տէր եւ Տիկ. Յակոբ Տիրացուեան 250, Պ. Մերթ Տամբաճեան, Վահէ Տամբաճեան, Պ. Բիւզանդ. Պապի - եան 500 Փր., Գաղանձեան ընտանիք 300 Փր., Տէր եւ Տիկին Ղազարեան 600, Տոքթ. Ժապուրեան 4000, Նորայր Երամեան 300, Տիկ. Զիշերեան 100, Տի - կին Եազիւլ 40 Փր.:

Fonds A.R.A.M

SOUS LA PRESIDENCE D'HONNEUR de

CARZOU

VIIe FESTIVAL
d'art et de la culture

- J. A. F. -

Paris les 31 Octobre, 1er et 2 Novembre

Vous pouvez concourir dans les disciplines suivantes :

1. MUSIQUE (classique, folklorique, variétés) — Chant Ensemble vocal — Instrumental solo — Ensemble instrumental.
2. DANSE (Classique, folklorique) — Soliste — Groupe.
3. LITTÉRATURE (Française - Arménienne) — Prose (nouvelle et essais) — Poésie
4. ART DRAMATIQUE — Mime — Déclamation — Théâtre.
5. ARTS PLASTIQUES — Peinture — Arts Graphiques — Sculpture.
6. ARTS APPLIQUES — Photographie — Céramique — Broderie — Orfèvrerie.
7. AUDIO-VISUEL — Films 16 mm. documentaires ou scénario — Montages diapositives.

CONDITIONS DE PARTICIPATION

— Etre âgé de 15 à 35 ans (pas de limite d'âge pour les groupes et ensembles). — Etre amateur.

— Peuvent participer hors concours les artistes professionnels et les amateurs de plus de 35 ans.

Droits d'inscription : individuel 50 F. ; groupe : 100 F. à joindre au bulletin d'inscription.

Date limite des inscriptions

1er Octobre 1980

Les inscriptions doivent être envoyées à

JAF FESTIVAL

6, Cité du Wauxhall — 75010 Paris.

ՕՐՈՒԱՆ
ԴԵՊՔԵՐԸ

ԵՐԵՎԱՆ ↔ ՓԱՐԻՋ
ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՎԱՆ (Արմենիա, Յուլիս 1-3)

ԵՐԱՅԻՇՏ ԼԵՒՈՆ ՉԱՎՈՒՇԵԱՆԻ

ՆՈՐ ԳՈՐԾԻՆ Ա. ՈՒՆԿՆԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Երեւանի մէջ կատարուած է երիտաւար դերձակաւ Լեւոն Չավուշեանի դաշնակի եօթն փրկիւններու շարքի առաջին ունկնդրութիւնը: Երաժշտական ընդհանրական կարծիքով ստեղծագործութիւնը ուղարկուած է յօգտակարութեամբ: Լեւոն Չավուշեանի երաժշտական ձգտումը զարգացած է մանկավարժ — երաժիշտներու ընտանիքի մը մէջ: Աւար — տաճ է Երեւանի երաժշտանոցը եւ կատարելագործուած եղբայր Միրզոյանի ձեռքին տակ: Հայաստանի Կոմերիտի — ութեան մրցանակի դափնեկիր արուեստագէտը հեղինակն է կարգ մը սենֆոնիք եւ նուագարանային գործերու: Իր թաւջութակի եւ դաշնակի սոնաթը մաս կը կազմէ խորհրդային բաղձաթիւ մեկնաբաններու նուագացանկին:

×

ՊԵՏՐՈՍ ՄԱՍԼԱՅԵԱՆԻ

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՆԿԱՐՆԵՐԸ

Պետրոս Մալայեան Ռումանիոյ քաղաքներն ու գիւղերը կատարած ճամբորդութեան տպագրութեան տակ նկարներու շարք մը ստեղծած է: Այցելելէ ետք Պուլէշ, Կոնստանցա, Տուլչա եւ այլուր Պ. Մալայեան նկարած է տեսարաններ, գիւղացիներու դիմանկարներ, ճարտարապետական կառոյցներ, բնութիւնը, ինչպէս նաեւ ժողովրդական սովորութիւնները վերաբարձրող դժանկարներ:

×

ՀՐԱԶԴԱՆ ԳԵՏԻՆ ՎՐԱՅ

ԵՐԿՅԱՐԿԱՆԻ ԿԱՄՈՒՐՁԻ ՄԸ

ԿԱՌՈՒՑՈՒՄԸ

Երեւանէն քանի մը քիլոմետր հեռու՝ Հրազդան գետի կիրճին վրայ, կառուցման մէջ է երկայնական կամուրջ մը՝ երկաթուղիի եւ կառքի երթեւեկութեան համար: Կամուրջը իր տեսակին մէջ եղբայր եւ ամէնէն մեծ կառույցը կը դառնայ Անդրկովկասի մէջ:

ԲԱՆԻ ՄԸ ՅՈՒՆՈՒ

ԻՐԱՆԻ մէջ գնդակահարութիւնները կը շարունակուին եւ կը թուի թէ անխնայ նախաձեռնութիւն կը ծաւալի: Խորհ. Միութիւնն իսկ չի ծածկեր իր մտահոգութիւնը եւ հրապարակու կ'ընէ: « Խորհ. Միութեան թշնամի տարրեր կը պատրաստուին զրգուծի արարքները գործել թեհանի խորհրդային դեսպանատան դէմ, մինչեւ իսկ անոր գրաւումը »: Այն կ'ընեն, որոնք կը մերժեն չափոր կրել, պաշտօնական եղած են, թիւով: Գարդ 131: Գալով թմրեցուցիչի առուծախի համար մահուան դատապարտուածներուն, այլեւս բանտերու մէջ իսկ չէ, որ կը գնդակահարուին, այլ՝ փողոցները: Քիւրտիստանի մէջ ալ չորս հոգի գնդակահարուած է « զինեալ ապստամբութեան համար իսլամական Հանրապետութեան դէմ »:

«ԹՐԲԱԿԱՆ ՊԱՋԱՐԸ»

ԿԱՄ

«ԷՔՍՓԱՆՍԻՒՆ»Ի ՇԱՀԵԿԱՆ ՅՕԳՈՒԱԾԸ

○

Ժրանսական տնտեսական կարեւոր թերթը՝ Էքսփանսիւն իր վերջին թիւին մէջ (Յուլիս 4-17) շահեկան յօդուած մը հրատարակած է Միշէլ Սիտհոմի ստորագրութեան ներքեւ, ուր կը վերլուծուի Թուրքիոյ կացութիւնը, քաղաքական եւ տնտեսական դեմքի վրայ:

« Թրքական պազարը » խորագրուած է յօդուածը, որ նաեւ ունի յատկանշական ենթախորագիր մը՝ « Պարտք, դրամաւորութիւն, ահաբեկչութիւն ... բայց Թուրքիա երկու գաւառ ունի՝ իր հազար — գործութիւնը եւ սահմանագլուխ մը՝ հարի: Միութեան հետ »:

Գրութեան սկիզբը, յօդուածագիրը կը յիշէ թէ այլեւս թրքական սուրճի սպասարկութիւն չկայ Պոլիս, տարադրամի չզոյլութեան պատճառով, բայց Թուրքիա երկու մըն է, աշխարհի եօթը երկրներէն, որոնք իրենք իրենց կը բաւեն իրենց սնունդին համար: Արտասահմանի պարտքերը բարդուած տոկոսներով, կը հասնին 25 միլիոն տոլարի բայց Թուրքերը աշխարհի երրորդն են անձնական ոսկիի իրեն տէր: Քաղաքական ահաբեկչութիւնը օրը տարած հոգի կը սպաննէ: Բայց հակառակ պաշարման վիճակին, Փերա — Փալատի կեցութիւնը, Վոսփորի ափին, նոյնքան հրապոյր ունի որքան Ակաթա Քրիսթիի առեւ, երբ կը գէրէ « Արեւելեան ճեպընթացին ուժերը »: Լրագրողը կը դառնէ որ « Օսմանեան նախկին կայսրութեան Միշէլ Արեւելքի միակ իսկական ժողովրդավարութիւնն է, հազուադէպ կ'ետեւին մէկը, ուր իշխանութեան փոփոխութիւն կայ եւ ուր մամուլը զեկավարներու ծաղրանկարներ կը հրատարակէ: Բայց բազմաթիւ գիրքեր արդիւնուած են, կարգ մը շարժարուեստագէտներ դժուարութիւններ ունին, Համայնալար կուսակցութիւնը ապօրինի է եւ ըստ Էմմելքի Իմթերմէշընի չարաբանքը ընդհանուր է եւ սիւքքիմաթիք, ոստիկանութեան եւ բանակին կողմէ: Բնակչութեան 98 առ հարիւր մահմետական է... »: Այդ բնակչութիւնը, ըստ Սիտհոմի մինչեւ դարուս վերջ 45էն 70 միլիոնի պիտի հասնի:

Անդրադառնալէ ետք, տնտեսական քաղաքական 1974էն ի վեր, յօդուածագիրը կը պարզէ նաեւ « զուգահեռ տնտեսութիւն մը » արդիւնաւէտ կերպով կադմակերպուած, զլիսաւորաբար մաքսաներգութեամբ: Օրինակ կուտայ երբեմնի Տիգրանակերտը, ուր Անատոլիոյ գիւղացիները բացէ ի բաց ոսկիի փոխարէն ոչխար կը ծախեն սուրիացի, իրաքի կամ իրանցի աչքը — բայց վաճառականներու:

Սիտհոմ կը բացատրէ կուսակցական դիմագիծը, ու կը հասնի հետեւեալ վերլուծումին: « Թէեւ իրանեան ձեւի յեղաշրջումը մը վտանգը մեծ չէ, հասկնալի է որ Թուրքերը երթալով աւելի նպաստաւոր կը թուին իշխանութեան ամբապնդման մը: Ասիկա կրնայ պատահիլ զանազան ձեւերով: Կանխահա ընտրութիւններ, աւելի չեղուած մեծա — մասնութիւնով մը Տէմիրէլի համար, որոնց հետեւի սահմանադրական բարեփոխում մը, այնպէս ինչպէս ունեցաւ Յրանա Գ.էն Ե. Հանրապետութիւնն անցնելով, կամ Թուրք գէպի ծայրայեղաւ, կամ նաեւ իշխանութեան ժամանակաւոր գրաւում բանակին կողմէ, որ հոս, ինքզինքը կը նկատէ ժողովրդավարութեան երաշխաւորը: Կը մնայ գիտնալ թէ ասիկա կրնայ կատարուիլ ա —

ՓՈԽԹՊՈԼ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ 43ՐԴ ԱՅՈՑԵՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՐԱՐԱՏ — ԶԵՐՆՈՍՈՐԵՑ

ՇԱԽԱՍԱՐ՝ 1 - 1

○

Խորհրդային 43րդ աշոյենութեան մըրցաշարքի 16րդ հանգրուանին, « Արա — րատ » Երեւանի « Հրազդան » մարզադաշտին վրայ ընդունած է Օդեսայի « Չերնոմորեց »-ը: Մրցաշարքի սկզբնական շրջանին Օդեսացիները յաջող արդիւնքներ ձեռք չէին ձգած, սակայն չընորհիւ խումբին ղեկավար Ն. Սիմոնեանի, անոնք հետզհետէ բռնեցին յառաջ — գիմնաստիկ ուղին: Այս խումբն ալ Կիւեւի Դինամոյին եւ Լվովի Կարպատներուն նման միշտ դժուար մրցակից մը եղած է « Արարատ »-ի համար: Յուլիս 4ին Երեւանի մէջ տեղի ունեցած հանգիստին ընթացքին Օդեսացիները կիրարկած են իրենց յարձակողական ոճը եւ բազմաթիւ փորձեր կատարած արդիւնքի հասնելու համար, սակայն Երեւանցի պաշտպանները կրցած են անառիկ պահել իրենց բերդը մինչեւ 44րդ վայրկեանը, երբ Նուրի Գորեաշով նշանակած է կոլ մը:

Երկրորդ կիսախաղին « Արարատ »-ի տղաքը բազմաթիւ վտանգաւոր պահեր ստեղծած են Օդեսացիներու բերդին առջեւ եւ Ս. Պետրոսեան յաջողած է 14րդ վայրկեանին նշանակել հաւասարութեան կողմ:

Հանգ վնասելու ազատութեանց եւ մարդկային իրաւանց: Թուրքիա սուղ կը վճարէ եւ մեղի ալ սուղ վճարել կուտայ, իր չզոհացած տենչերը տնտեսական եւ քաղաքական արեւմտեան տիպարին: Յորչափ չէ վերագրած քաղաքական կայունութիւն մը, որ թոյլ տայ իրեն հետզհետէ աւելի շինարար ձեւով օգտագործելու օտար օժանդակութիւնը, Արեւմուտքի հանգէպ իր գիրքը մեծապէս կը նմանի ՎԵԼՔԻ մը: ՊԵԼՔԻ, երբ կը հռչակէ թէ անդունդին եզրն է, մինչ զուտ մարդասիրական տեսանկիւնէն, Պանկլատէշի պէս երկիր աւելի պէտք ունին Արեւ — մըտեան օժանդակութեան: ՊԵԼՔԻ, երբ կը պնդէ որ այդ օգնութիւնը տնտեսական վերականգնումի ծրագիրներու յատկացուած է մինչ լայնօրէն դործածուած է անմիջական սպառումներու: Ամէն ինչ այնպէս կ'ընթանայ որպէս թէ Թուրքերը որոշած ըլլային, օգտուելով Քապուլի հարուածէն եւ իրանեան յեղափոխութենէն ամէնէն բարձր գինը վճարել տալ Ատլանտեան իրենց զինակիցներուն, Խորհ. Միութեան հետ իրենց դրացնութեան համար: 25 միլիոն տոլար պարտք, գործնապէս կորսուած, 610 քիլոմետր սահմանի համար, սանթրիմետրը՝ 1721 ֆրանք կ'ընէ... »:

Գուցէ լիբը մեկնարանութիւն մըն է, կ'ըսէ յօդուածագիրը, բայց հակառակ տեսակէտն ալ կայ — Արեւմտեան օժանդակութիւնը իրենք միակ նպատակ կ'ունենայ Թուրքիան պահել կախում ունեցողի վիճակին մէջ ներքին թէ արտաքին քաղաքականութեան իր ընտրութիւնն — բուն մէջ: « Ոմանք, կ'ըսէ Սիտհոմ, հեղանակով կը վերջիւնէ թրքական երկու ասացուածք: « Եթէ հին պարտք մը ունիս, մի՛ վճարես, եթէ նոր պարտք մը ունի, ձգէ որ հիննայ » եւ: « Պարտքերը քաջերուն դրդելն են »: Բայց այս դիրքը ի գործ — այն ժամանակ, երբ օսմանեան պարտքը, եւրոպական թնդանութիւնը կը տանէր ծարտանէլի նեղու — ցը, ի մօտոյ անցեալին պիտի պատկանի: Թուրքիա կարեւոր դէպք մը ունի՝ իր հոգաբարձութիւնը... »:

ՀԱՅՍՏԱՆԻ ԻՄ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐՍ

Ա.

ԳԱՌՆԻԿ ԳԻՒԶԱԼԵԱՆ

Գրեց՝ ԿԱՐՈ ԱՐՄԵՆՆԱՆ

(Բ. և Վերջին Մաս)

Տարիներ ետք ես դառալ կապը։ Հիմա, երբ կ'անցնի մեր ճաշակողանի գլուխը եւ կը փորձեմ մեր կեանքին հաշիւը պարզել իմ զաւակներու, կ'անդադառնամ, որ տարուէ տարի իմ մէջն ալ կուտակ - ուողը այն նոյն զայրոյթն է, որմէ կը բխէր Գիւղարի դառնութիւնը։ Արարատեան դաշտի այս զաւակը ինքզինք պատ- բաստեր էր ուսուցչութեան համար. ան աւարտեր էր էլմիաձնի Գէորգեան ձե- մարանի ընթացքը. իր հօր փափաքը ե- դած էր, որ Գիւղարը նուիրուի ուսուց - չութեան ասպարէզին իր իսկ ծննդավայր գիւղին մէջ։ Պատմութիւնը գլխիվայր չըլեց ամէն բան. փետրուարեան ապրիլ - տամբութեան օրերուն ան զէնք վերցուց եւ կտիւ զեկավարեց Բէյլարի ճակատին վրայ. յետոյ միացաւ նահանջին. անցաւ սահմանը. դնաց Ներսիս. եկաւ ձեռքիւ. ի վերջոյ միացաւ ձեմարանի ուսուցչի - ներու առաջին զօրախումբին եւ գործեց Շանթին եւ Աղաբախի հետ կողք կող- քի։ Հիմա ինծի կը թուի, թէ մեր ան- կարելի պատմութիւնն էր, որ զինք ըրած էր դաժան. ժամանակին միտումը ան- հանդուրժելի կը դոնէր ան. կ'ուզէր, որ մենք վերահասու ըլլայինք զաղանիքին. կ'ուզէր որ խումբ մը Հայեր այդ գաղտ- նիքով զինուած սկսէին ետ շրջել այս դժ- խեմ անիւր։ Բարձրագոյն բառը իր բառն էր. իրն էր նաեւ հայրենացնել բառը. այդ երկու բառերուն մէջ ալ Գիւղարը կը դնէր կիրք։ Նոր Հայը պիտի ըլլար բարձր - րակ եւ պիտի գիտնար հակակշռել իր կեանքը կաշկանդող ուժերը։ Այժմ գո- յութիւն ունէր Հայաստանին մեծ մասը՝ առանց Հայի. այս ողբերգութիւնը ինք չէր ներած ոչ ոքի եւ ուրեմն կ'ապրէր անոր հետ ու կը տառապէր։ Կար սա - կայն աւելի. օտարութեան մէջ կրնար դալ նաեւ վերջին հարուածը. կրնար ե- րեւան դալ Հայրենիքի մէջ, որ այլեւս կապ չունենար իր մայր հողին հետ. ուրեմն ահա՛ ձեզի մեծ նպատակը. Հա- յաստանը պէտք էր վերստին ու ամէն օր հայրենացուէր Հայուն կողմէ. թէկուզ չարչարանքով ու զրկանքով։

Կարծեմ 1953ին էր, որ ծանուցուեցաւ բացումը Համազգայինի Հայագիտական Հիմնարկին։ Այդ տարիներուն Պէյրուիթը իր մէջ կը հաշուէր բազմաթիւ հմուտ հայագէտներ. անոնցմէ կը յիշեմ Հայր Յովհաննէս Մըրըրեանը՝ Յիսուսեան Միաբանութենէն. Վերապատուելի Եղիա Քառունի՝ Հայ Աւետարանական քոյէ - ճէն. Բիւզանդ. Եղիայեանն ու Սիմոն

Սիմոնեանը՝ Անթիլիաի Հայոց դպրե - վանքէն. այդ տարիներուն Պէյրուիթի մէջ կը վախճանէր հայագիտութեան հսկան՝ Գարեգին Կաթողիկոս Յովսէփեանը, որ նաեւ իր երկտասարդ տարիքին էլմիաձնի մէջ եղեր էր ուսուցչի Գառնիկ Գիւղար - եանին, իսկ Պէյրուիթի մէջ անոնք եղեր էին անբաժանելի մտերիմներ։ Հիմա կը մտածեմ, որ անդուգական առիթ մը կոր - սնացուց Պէյրուիթը՝ այդ տարիներուն. եթէ անտեսուէին մեր կեանքը պատակ - տող հարցերը եւ մենք կարենայինք կեան- քի կոշիկ մէջ հայագիտական կեդրոն, որուն իրենց համախումբ մասնակցու - թիւնը բերէին այս հմուտ մարդիկը, արդիւնքը կրնար ըլլալ շատ աւելի մեծ, քան եղաւ։ Հայագիտութեան ճիւղը միշտ ալ կոտորակուած մնաց Պէյրուիթի մէջ. իրարու զուգահեռ կը գործէին Հայր Մըրըրեանի, Համազգայինի, Անթիլիաի եւ այլ հաստատութեանց դասընթացը - ները։

Համազգայինի Հայագիտական Հիմ - նարկին դասաւանդութիւնները տեղի պի - տի ունենային ձեմարանի դասարանն - րուն մէջ երեկոյեան ժամերուն. մաս - նակցութիւնը անվճար էր եւ սակայն Հիմնարկին ուսանողները պէտք էր, որ ունենային երկրորդական ուսման վկայա - գիր, իսկ մենք դեռ տարի մը ունէինք ձեմարանը աւարտելու։ Նրկու ընկեր ներ - կայացանք Պր. Վրացեանին եւ սակայն մեր թախանձագին խնդրանքը արդիւնք չտուաւ։

— Ինձ թուեմ է դուք բաւարար աշխա - տանք ունէք ներկայումս, չէ՞ք կարծում ... ըսաւ եւ մենք ուշքի եկանք։

Ձեմարանը աւարտելէ ետք միայն ես բախտը ունեցայ հետեւելու Հիմնարկին աշխատանքներուն եւ այդ ալ՝ դեռ մաս - նակի. դպրոցի ժամեր անկարելի դար - ձուցեր էին ամբողջական մասնակցու - թիւնս։ Այդ դասարանին մէջ էր, որ ես առաջին անգամ ըլլալով սկսայ տեսնել Գիւղարը իր իսկական պատկերով։ Այդ տարի ան իր նիւթը բաժնէր էր երկուքի - սկիզբը՝ Գրիստակէի անուամբ մուտքը Հա - յաստան, իսկ ապա՝ Հայաստանը Բի - զանդակաւ իշխանութեան տակ։ Առաջին կրիստոսեան ան ամբողջութեամբ տրա - մադրեց Գրիստոսեանութեան թափանցու - մին։ Ասիկա սոսի պատմութիւն չէր։ Ան վերլուծեց Գրիստոսեանութեան քաղա - քական եւ ընկերային բնոյթը, անոր կապը նախաքրիստոսեանական կրօն - ներուն հետ, անոր վարդապետու - թիւնը, քաղաքական կազմակերպու - թիւնը, քաղաքականութիւնը, ուժին ալ - բերները. յետոյ զայն տարաւ Հայաս - տան ու զայն հակադրեց մեր երկրի նա - խաքրիստոսեան միջավայրին եւ մինչ մէկ կողմէ ցոյց կուտար, թէ ինչ փոր - ձիչ անհրաժեշտութիւններու անհաղթելի Հայաստանը հեռագետէ կը ստանար քրիս - տոսեանական դիմագիծ, միւս կողմէ ան այդ հոլովոյթին կը զուգադրէր այն միւսը, որմով Գրիստոսեանութիւնն ալ մեր ազգային մշակոյթին ճնշման տակ կը հա - յանար մեր երկրին մէջ ի վերջոյ դառ -

նալով Հայոց հին կրօնին հարադատ ժա - ոսնագործը նոր աշխարհի հորիզոններուն վրայ եւ ուրեմն՝ Հայ Պետականութեան անհրաժեշտ կուսաններէն մէկը մինչեւ այսօր։

Երկրորդ կրիստոսեան տարբեր խնդր - ներու առջեւ կը դնէր մեզ. ձեմարանա - կան տարիներուն մենք տեսնէինք Հա - յաստանը իր պարսկական սպառնալիքին դիմաց. մոռցեր էինք գոյութիւնն իսկ այն միւս Հայաստանին, որ մնացեր էր սահմանին միւս կողմը, « բարեկամ » հո - դի վրայ, Բիւզանդիոնի քրիստոսեանական հովանիին տակ։ Գիւղարը կ'ուզէր, որ տեսնէինք նաեւ « բարեկամութեան » վտանգը մեծ Պետութիւններու փոխյա - րաբերութեանց մէջ. քաղաքականութեան մէջ բարեկամներ ու թշնամիներ չկային, այլ կային պատմական անհրաժեշտու - թիւններ, որոնց բնոյթը պէտք էր լրջօ - րէն ըմբռնել անոնց վտանգը կանխելու համար։

Գիւղարը թափանցող միտք ունէր. ա - նոր մէջ ես կրցայ ճանչնալ անխնշ փնտռողն ու մտածողը։ Իր մահէն դեռ քանի մը տարի առաջ իր տան գաղտնա - րաններուն մէջ ան ծայրէ ծայր վերստին կը կարգար Պերտիպիւի գործերը. վեր - ջերս միայն ես առիթ ունեցայ կար - դալու Պերտիպիւի « Պատմափիլիսոփա - յութիւն » երկին անգլերէն թարգմա - նութիւնը եւ յուզումնալիտան հաճոյքով դառալ մտածումի այն երակները, որոնց - մով այս երկու մտածողները կապուե - րէին իրարու։

Իր սուղ ժամանակը ժլատորէն դործա - ծելով մեր այս բացառիկ ուսուցիչը գի - տութեան թողուց քանի մը կոթողական գործեր. անոնցմէ անպայման պէտք է յիշել « Հայաստանի պատմութեան շրջ - ջանները », որուն առաջին հատորը վա - ղուց սպառած է, իսկ երկրորդը դեռ կը մնայ անտիպ. պէտք է նաեւ յիշել « Պատ - մութիւն Մերձաւոր Արեւելքի եւ Հայաս - տանի » աշխատութիւնը, որուն առաջին հաստափոր հատորը միայն լոյս տեսն - ք Պէյրուիթի մէջ 1951ին. պէտք է մոռ - նալ « Հայոց Պատմութեան » իր դասա - գիրքը, որ գրուած է արեւմտահայ լեզ - ուով միջնակարգ դպրոցներու գործա - ծութեան համար։ Իր բազմաթիւ անտիպ ձեռագիրներուն մէջ Գիւղարը պէտք է ունենայ նաեւ հատոր մը, որուն խորա - գիրք ինք կ'ուզէր դնել « Ինչո՞ւ բնաւեր եղանք ». ինք շատ խօսեցաւ այս գործին մասին. կրցա՞ւ գրել զայն, թէ ան մնաց իր կեանքին եւ մտածումներուն մեծա - գոյն գաղտնիքը...

Գիւղարը մեր միակ ուսուցիչը եղաւ, որ պայմաններուն բերմամբ կրցաւ նաեւ իր վերջին խօսքը ըսել մեզի իր մահէն առաջ։ Կարծեմ իր մահէն մէկ տարի ա - ռաջ էր, երբ բժիշկները արդիւնքին այլ - եւս իր պաշտօնավարութիւնը։ Երջանա - ւարտներու Միութիւնը այդ առթիւ կազ - մակերպեր էր մեծարանքի հանդիսու - սութիւն մը. յայտարարութիւնը երեւ - ցաւ « Ազգակ » ին մէջ հանդիսութեանէն քանի մը օր առաջ միայն եւ սակայն ձե -

մարանկանները, հին եւ նոր, եկեր էին քաղաքին բոլոր կողմերէն. նախընթաց չունէր այդ օրը. բոլորն ալ կ'ուզէին տեսնել իրենց այս զօրաբանաճ ուսու - ցիչը, որ այսպէս անհաւատալիօրէն յա - կարծ պիտի թողուր իր ամպիւնը։ Նոր ուսուցչիներէն Գրիգոր Շահինեան էր, որ կատարեց հանդիսութեան բացումը պատշաճօրէն դիմելով ներկաներուն։

— Տիար Եպիսկոպոսներ եւ Բուժ Ա - չուկներ...

Գիւղարին դործածած մակերկրին էին եւ սրահը թնդաց որոտնողատ ծա - փերով։ Այդ մակերկրները եւ բազմաթիւ ուրիշներ մենք լսեցինք տարիներ շա - րունակ եւ անոնք մեր դասարանային մտերմութեան մաս կազմեր էին. փանտ - մը ունէինք, որ դասի կը կանչուէր որ - պէս... Մամիկոնեանները Վերջին Շա - ուաւիլ, իսկ երբ անխուսափելիօրէն ծուռ կ'երթար բանը, մեր խեղճ Փանոսը տեղը կը ձամբուէր կուլ տալէ ետք Գիւղարին վերջին յանդիմանութիւնը։

— Արուշ Ծառաւիղ...

Դեռ կար Մըստեր Բայցը. դեռ կային Մատմալէ Փիֆիները, Փրսու Այսինքը, Ս. Նշանի Գորեպիսկոպոսները։ Գիւղա - րը, ինք, նստած էր մայր սեղանը. ես նստեի էի հետեւ, եւ քովս նստեի էի հին դասընկերներս՝ Միւնասը եւ Վաչէն։ Հետեւէն կը զգայինք, որ այս մէկը մե - ծարանքի հանդիսութենէ մը աւելին պի - տի ըլլար. ասիկա պիտի ըլլար իր վե - ջին առիթը։ Քանի մը խօսքեր կը լիւն - իր այդ պատգամէն։ Ուղեց, որ անպայ - ման հաւատանք աշխատանքի եւ աշխա - տար մարդու ազնուականութեանը. անոր մէջ է ուժը, ըսաւ. ուղեց, որ չմտնէր կեանքը. ուղեց, որ հարուստ դաղափա - րներով օժտեցր զայն. ուղեց, որ կապ - ուած միանք մայր հողին. ուղեց, որ յար - դենք մայր հողին կապուած բոլոր մար - դիկը եւ չհանդուրժենք բռնութեան։ Կարծեմ վերջացուց իր աննման խօսք - րովը։

— Մի ճիգ, մի ճիգ եւս, մի երրորդ ճիգ, չորրորդ մի ճիգ... սա է մեծ նուա - ճումները ճանապարհը, ըսաւ։

Շատ կարճ էին իր խօսքերը. կը խօ - սէր անսովոր բարութեամբ մը. երբ վե - ջացուց, բոլորս ալ զգացինք իր լուսնի - նը. թուեցաւ, որ ան նորէն չկրցաւ ըսել իր մեծ ու իսկական խօսքը։ Չըսուելէ խօսք մըն էր երեւի։ Առանց ըսելու մեկ - նեցաւ։

ԿԱՐԴԱՅԵՔ

« Յ Ա Ռ Ա Ջ »

ՏԱՐԱՆՆԵՐ

« ՅԱՌԱՋ » Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ --

ՇՈՒՇՈՒՒ ԱՓԻՆ

Գրեց՝ ՄԻՍԱԲ ՄԻՐՁԷ

Այսպէս թէ այնպէս, ձէմիւլէ հանրմ իրօք կեանքներուն պաշտպան կին մըն էր։

Գիւղին մօտեցած էին, տուն պիտի հասնէին, բայց հանրմը դեռ կը շա - րունակէր խօսիլ - պատմել. « Զլֆօ, պի - տի ըսեմ այն, ինչ որ մինչեւ հիմա չը - սի քեզի։ Այս գիւղին « քէշիշ »-ը հեզա - համրոյր, զարգացած մէկն էր, այս գիւ - ղին մէջ իրեն համար Հայ - թուրք գո - յութիւն չունէր, բոլորն ալ նոյն հողի ծնունդ, հաւասար արարածներ Սատու - ծոյ առջեւ։ Եթէ ըսէինք՝ « Քէշիշ էֆէն - տի, դնա, Ծոռոռէն դաւաթ մը ջուր բեր, առանց վարանումի կ'երթար, կը բերէր... Գիւղեւս ինչ զազանութեամբ նահատակեցին այդ մարդը... պատմե - լիք չէ, չի պատմուի։ Զէնք կը պահան - ջէին իրմէ, որ խաչէն ու Աւետարանէն անդին բան չէր ճանչնար »։

« Բուն ըսելիքիս նոր կը մօտենամ, -

չարունակեց հանրմը - բայց, չեմ գի - տեր, թէ այս բոլորը ինչո՞ւ կը պատ - մեմ քեզի. թերեւս՝ սիրտս զովացնելու համար։ Մանչս այդ օրերուն վարակ - ուեցաւ այս հիւանդութենէն։ Բժիշկ, դեղ, դարման՝ անօգուտ։ Դիմեցի մեր հօճա - ներուն, մոլլաներուն, իմամներուն, սուրբի համբաւ հանած մեր մարդոց։ Անոնք « հմայիլ » ներ գրեցին, « նուխա » - ներ պատրաստեցին ու հաստատ հաւաս - տիքներ տուին ինծի, թէ՛ այս նուս - լաններու, հմայիլներու զօրութեամբ մանչուս բուժումը հաստատ էր։ Իրենց ըսելով՝ այդ հիւանդութիւնը « չէյթան » ի հիւանդութիւն էր, ու իրենց այդ գրու - թիւններով կապած էին չէյթանին ոտ - քերն ու ձեռքերը. ալ վախ չկար։

Հաւատացի... հաւատացի եւ սպասեցի երկար. կապուեմ - չըլթայուեմ չէյ - թանը միշտ ներկայ էր մեր տունին մէջ ու մանչուս գալարումները երթալով ա -

ւելի կը սաստկանային։ Դիմեցի նաեւ համբաւ վայելով վհուկներու. տառացի կերպով գործարեցի անոնց ցուցմունք - ները, թեւադրանքները. ի գուր։ Այդ բո - լորը օրեւէ օգուտ չբերին հիւանդին, այլ ընդհակառակն, կարծեմ աւելի կը սաստ - կանային անոր նոպաները։

« Քէշիշ էֆէնտիին հետ լաւ բարեկամ - ներ էինք. յաճախակի այցելութիւններ կու տայինք մէկգմէկու։ Ամուսինս, Պու - լիս, Ներսիս տեսած, այնտեղուանքը ու - սանած, շատ օտարի բարեկամներ ունէր Հայերու մէջ, Օր մը, անսպասելիօրէն դասին մէջ։ Օր մը, անսպասելիօրէն ներս մտաւ, երբ մանչս սովորական նո - պաներէն կը զաւարէր իր ցաւերուն մէջ։ Ինծի չափ ինքն ալ յուզուած, մտահոգ, մանչս միայն իր սենեակը փոխադրե - ցինք։ Երբ մահիճին վրայ երկարեցինք, անիկա հնչուն ձայնով մը հրամայեց, որ բոլոր ներկաները դուրս ելլեն, բա - ցի ինձմէ։ Հրամանը կատարեցինք։

Երբ երկուսը միմեկ մնացինք, անիկա դարձաւ ինծի. « յարգելի հանրմ, թոյլ կու տա՞մ, որ ծունկ մը աղօթք ընեմ Համտիին համար »։ « Ըրէ՛ք, քէշիշ էֆէն - տի, ըրէ՛ք, միայն՝ փրկութիւն մը այս տեսապէս չարչրկուող տղուն »։

« Ծոցէն հանեց փոքրիկ խաչ մը, հը - նամալ Աւետարան մը, ծունկի եկաւ ու

ցած ձայնով բաներ մը մըմնաց։ Զլֆօ, անհաւատալի՝ բայց իրաւ, մանչս, որ զարնուած թռչունի պէս կը տապալ - կէր մահիճին վրայ, մէկէն հանդարտե - ցաւ, նոյնիսկ փորձեց նստիլ մահիճին վրայ, ապա, երկարեցաւ ու քունը եկաւ անմիջական ու խոր, ինչ որ չտեսնուած բան էր։

Արդէն տուն հասած էին, բայց հան - րմը կառքէն վար չէր իջներ, կը շարու - նակէր պատմել։ « Երբ սենեակէն դուրս ելանք, « վաղը նորէն կու գամ » ըսաւ ու մեկնեցաւ։ Այդ օրը, մանչս չորս ժա - ուան խոր քուն մը քաշեց ու արթնաց լաւ տրամադրութեամբ։

Մանչս երբ արթնացաւ, անոր առաջին հարցումը եղաւ, « մայրիկ, ո՞վ էր այն մարդը, որ զիս գրկեց, մահիճին վրայ երկարեց »։

— Մեր քէշիշ էֆէնտիին էր, մանչս - ըսի իր գլուխը փայփայելով. ինչ կալ -

— Զեռքերի փայլուն բան մը ունէր - մայրեկ, երազի պէս կը իջնէ, նախ ալ - քերուս մօտեցուց, յետոյ գլխուս վրայ պտտացուց, ետքէն ալ շրթունքներուս դպցուց, վերջն ալ ինք համբուրեց զայն։

Հայկ. Պատարագ

Խաղաղական Զուլիցերիոյ մէջ

- ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ -

ԴԱՂԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ԴԱՂԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՅԿ. ԿԵՆՆԻՔԸ

ՊՈԽԿԱՐԻՈՑ ՄԷՋ

Կիրակի, Յունիս 29ին, խաղաղական Զուլիցերիոյ լուսնոս քաղաքի եւ շրջա-
կայքի շուրջ 25 ընտանիքներու փախաբով
խաղաղ Հայոց հողերու հովիւ Սարգիս
Քանյ. Սարգիսեան, Լամոնէ գիւղի Ս.
Անտոնի կաթողիկէ եկեղեցւոյ մէջ պա-
տարագ մատուց, որուն ներկայ գտնուե-
ցան երկու հարիւրի հասնող ամէն տա-
րիքի Հայեր ու Զուլիցերայիներ, իտա-
լիայէն հողերու հովիւն ընկերացան
բաղձաբիւ հայ ընտանիքներ
Դպրաց դասի երգեցողութեան իրենց
մասնակցութիւնը բերին Միլանոյի Ս.
Քատաուսին Մանկունք եկեղեցւոյ երգչա-
խումբի անդամներէն ուսանող՝ զեկալա-
թիւնի մամբ Պր. Հրանդ Բամպակեանի,
երգչոն կը նուագէր Տիւ. Սիւլվա Ալեք-
սանեան:

« Հայր Մեր »-էն առաջ պատարագիչ
Սարգիս քահանան ներշնչութիւն խօսուած
իր բարոյին մէջ անդրադարձաւ Հայաս-
տանեայց եկեղեցւոյ հողերու եւ մշակու-
թաւի անապատութեան՝ հայ ժողովուրդի
կեանքին ներս, յատկապէս շեշտելով
պատարագի խորհուրդին մասնակցելու
կարեւորութիւնը Հայոց լեզուի, հայեցի
գաղափարախոսութեան եւ հայկական քրիս-
տոնեական աւանդութիւններուն կառ-
ւելու հրամայական պահանջը:

Պատարագի աւարտին ներկայներէն շա-
տա՛ մեծ ու փոքր Ս. Հաղորդութիւն
տապան:

Վերջաւորութեան, լամոնէարնակ Կէօ -
ւեր ընտանիքի փախաբով հոգեհանգստ-
եան պաշտօն կատարուեցաւ իրենց ա-
մենայնի եւ հօր՝ Օհան Կէօշեանի հա-
մար, որ 15 տարիներ առաջ Սասունի մէջ
Թուրքի մը ոճրային արարքին զոհ դա-
ցած էր որբ թողելով վեց մանչ անչա-
փահա զաւակներ: Կէօշեան ընտանիքը,
ինչպէս նաեւ շուրջ տասը տարիներ ա-
ռաջ խաղաղական Զուլիցերիոյ հաստատ-
ուած 15-20 ընտանիքներ՝ մեծ մասամբ
Թուրքիոյ հայկական դաւաճանքին ու
Պոլսէն, կորելը կը կազմէն շրջանի Հա-
յութեան, որոնցմէ շատեր ճակատագրի
բերումով հազիւ կը խօսին հայերէն լե-
զուն, իսկ ուրիշներ՝ թրքախօս են:

Սրբազան արարողութենէն ետք, բո-
լորը ուղղուեցան դէպի մօտակայ գեղա-
տեալ լճեզերքը, բնութեան գրկին մէջ,
փիթ-փիթի սեղաններու շուրջ հաւաքուած
ուրախ եւ զուարթ ճաշելու:

Երեկոյեան ժամը Յին խաղաղահայ եւ
զուլիցերահայ երիտասարդներէ կազ-
մուած խառն խումբը Փոթիպոլի ընկի-
րական հանդիպում մը ունեցաւ տեղւոյն
խաղաղային վրայ, ուր գրեթէ ծափա-
հարկու եկած էին բաւական թուով Հա-
յեր: Ողբի աւարտին, յաղթական խումբ-
ը բաժակ մը ստացաւ Սարգիս Քանյ.
Սարգիսեանի ձեռքէն: Երեկոյեան ժամը
8-30ին բոլորը իրենց տունները վերա-

Համախարբերողական Միութեան
Ֆրանսայի շրջանի 39րդ պատգամաւոր -
րական ժողովը տեղի ունեցաւ Յունիս
28ին, Մարտէյի շրջաններէն Սեփթեմի
Ֆապրէկուլի դղեակին մէջ:

Կեդր. Վարչութիւնը ներկայացուց իր
հրաժարականը եւ հրաւիրեց ներկայները
կազմել ժողովի գիւնարը: Դիւանը կազ-
մեցին Պ. Գրիգոր Գրիգորեան՝ նախա-
գահ եւ Օր. Ժանին Նաճարեան՝ քար-
տուղար:

Նախագահին հրաւերով, պատգամա-
ւորները վարչական մը յոռնակա լուռ -
թեամբ յարգեցին տարուան ընթացքին
մահացած հայրենակիցներու յիշատակը:

Երկու տասնեակ պատգամաւորներ կը
ներկայացնէին մեր Միութեան գանազան
մասնաճիւղերը: Օրակարգի բոլոր հար-
ցերը ծեծուեցան եղբայրական միջոցա-
ռի մը մէջ եւ յանգեցան յարմարագոյն
որոշումներու:

Կեդր. Վարչութեան նիւթական եւ բա-
րոյական գործունէութիւնը գործացուցիչ
գործունէութիւնը գնահատական բանաձեւով մը
ընդունուեցան, ինչպէս նաեւ միւս մաս-
նաճիւղերունը, մասնաւորաբար Վալասն
ու Սէնթ Միլթոններ:

Կարգ մը հայրենակիցներ առաջարկե-
ցին նիւթական օգնութիւն մը յատկա-
ցնել Սեւրի Սամուէլ Մուրատ Միլթար-
եան վարժարանին նորոգութեան համար:
Ժողովը իսկոյն միաձայնութեամբ որո-
շեց այդ նպատակին օժանդակել հինգ
հազար Ֆրանքով, իրր ապացոյց խար-
բերողին աւանդական պատրաստական -
մութեան՝ ի նպատակ ազդեցութեւ ձեռ-
նարկներու:

Վերջին որոշումն էր Կեդր. Վարչու-
թեան կազմը պահել կրկին Վալասնի մէջ,
ի վարժարաններէն իրենց լաւ աշխատան-
քին:

Յաջորդ օրը, Կիրակի, Յունիս 29,
Ս. Անթուանի մասնաճիւղին տարեկան
շքեղ դաշտահանդէսն էր, որ միանգա-
մայն Պատգամ. Ժողովի առիթով, ամ-
բողջ Միութեանն էր: Երկինքն ալ մեղի
հետ էր եւ ամբողջ օրը պայծառ արեւը
իր արքայական փայլով բոլորին բարի
գալուստ մաղթեց: Մօտ յիսուն հայրե-
նակիցներ մասնաւոր օթաքաղով եկած
էին Վալասնէն: Հո՞ծ բազմութիւն մը կա-
նուխէն՝ Ֆապրէկուլի դարաստանին հիւ-

դարձան, միասին շատ հաճելի օր մը ան-
ցուցած ըլլալու գոհունակութեամբ:

Խաղաղական Զուլիցերիոյ Հայերուն հա-
մար կազմակերպուած պատարագը առիթ
հանդիպեցաւ բոլորը ի մի բերելու եւ
նպատակելու անոնց ազգային գիտակցու-
թեան ամրապնդման եւ քրիստոնէական
հաւատքի առաւել խորացման:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ըր եղաւ, ինչպէս ամէն տարի: Տոհմա -
յին երգն ու նուագը մեր ազգային զգա-
ցունները շոյեցին:

Պիւժէն առատ էր, ինչպէս նաեւ ըն-
տիր ըմպելիները: Սպասարկութիւնը ան-
թերի էր, շնորհիւ Ս. Անթուանի անդամ-
ներու եւ մասնաւոր կիներու անխոնջ
նուիրումին:

Կէսօրէ վերջ դեղարուեստական բաժին:
« Քոչարի » նուագախումբը իր երգերով
ու պարերով հանդէսին փայլը աւելցուց:
Իրիկունը ուշ առնել, հասարակութիւնը
զօհմակութեամբ բաժնուեցաւ այս յի-
շատակելի եւ խարբերողին անունին ար-
ժանի զմայլելի հանդէսին, ժամադրու -
թիւն տալով յաջորդ տարուան:

Նիւթական եւ մասնաւոր բարոյական
մեծ յաջողութիւն մը:

ՆԵՐԿԱՑ ՄԸ

Վառնայի մէջ, Յունիս 7ին, Ռուսէի
« Երեւան » կազմակերպութեան « Եր-
վանդադէ » թատերախումբը ներկայա -
ցուցած է « Ուշ լինի, նուշ լինի » օփե-
րէթը:

Վառնայի մէջ երգահանդէս մը տուած
են Մոսկուայի Փիլհարմոնիայի եւ Սո -
ֆիայի « Թատրոն եւ Երաժշտութիւն »
միաւորման մենեքիչ Պետրոս Գրիգոր-
եան եւ զորը՝ Մարի Գրիգորեան, Վառ-
նայի պետական օփերային: Երգացանկը
բաղկացած է Ալ. Սպենդիարեանի, Ռ.
Մելիքեանի, Ա. Ուստաթեանի, Ա. Տիգ-
րանեանի եւ խորհրդային ու պուլկար եր-
գահաններու գործերէն:

Ի դէպ, վերջերս Մոսկուայի մէջ տեղի
ունեցած ամսուանը, երգի եւ նուագի
մրցումին Պետրոս Գրիգորեան առաջին
հանդիսացած է:

×

Սիւլվէնի « Երեւան » կազմակերպու -
թեան աւուամբին մէջ, Յունիս 14ին, նըշ-
ուած է Դաւիթ Անյաղթի ծննդեան 1500-
ամեակը: Բացումը կատարած է Կազ-
մակերպութեան նախագահը՝ Ուշո Ուս-
տաթեան: Դասախօսած է Անի Լիւնայ-
եան ներկայացնելով Դաւիթ Անյաղթի
նպաստը փիլիսոփայութեան:

×

Փազարնիքի մէջ եւս տեղի ունեցած է
երեկոյթ մը, որու ընթացքին պատմա -
բան Ուշիկ Մարտիրոսեան խօսած է Դա-
ւիթ Անյաղթի կեանքին ու գործին մա -
սին, վեր առնելով անոր նպաստը տրա-
մաբանութեան, ուսողադիտութեան, կեն-
սաբանութեան եւ բժշկութեան մէջ:

×

Սոֆիայի խորհրդային մշակոյթի տան
մէջ, Յունիս 11ին, նշուած է Դաւիթ Ան-
յաղթի ծննդեան 1500ամեակը: Հանդի -
սութիւնը կազմակերպուած է Պուլկա -
րիոյ Ակադեմիային առնթեր փիլիսո -
փայութեան եւ ընկերաբանութեան կեդ-
րոնը, Ինեստոյի Պուլկարիոյ կեդրոնը,
Պուլկարեւ խորհրդային Բարեկամութեան
Կոմիտէն, պուլկարահայ « Երեւան » կազ-
մակերպութիւնն ու խորհ. Մշակոյթի
Տունը: Ներկայ եղած է նաեւ Հայաս -
տանէն ժամանած Ակադ. Գէորգ Բրուտ-
եան: Բացումը կատարած է պուլկար
Ակադ. Սալա Կանովսկի: Դաւիթ Ան -
յաղթի կեանքն ու գործը ներկայացուցած
է Փրոֆ. Սարգիս Սարգիսեան: Ուսու-
ած է Ակադ. Գէորգ Բրուտեան, իսկ
Փրոֆ. Ստեփան Անկելով փակման իր
խօսքին մէջ անդրադարձած է Դաւիթ
Անյաղթի այն գաղափարներուն, որոնք
ցայժմ կը պահեն իրենց այժմէականու -
թիւնը:

ՄՊԻՏԱԿ ՁԻԱԽՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

Հարս Մարանք առնել կնիկ,
Պագնել, շինել քամկով տնիկ:

Ի՞նչ կ'ընես, Գեւո, քէյֆդ տե՞ղն է -
հարցուց Նաւո:

- Հա, Նաւո, դո՞ւն ես, որ Պալիկ հօր-
քուրը աղօնը բերէ, նայէ որ մանր աղաս,
էսօր Պալիկի դուռը զարկի, գինին խմե-
ցի: Լաւ կնիկ է, Նաւո, նայէ որ աղօնը
բարակ աղաս:

Պալիկ հօրքուրը իր գործը գիտցող կին
էր: Երկու օր առաջ, Գեւոն փորած էր
անոր այգին, որու փոխարէն առած էր
մի քանի գաւաթ գինի: Գեւոյի ամբողջ
օրուան աշխատանքի վարձատրութիւնն
այդ էր: Ի հարկէ, Գեւոն ալ իր գործը
գիտցող մարդ էր: Ձիւնը խաբելը դիւ-
րին բան չէր. ան շատ լաւ հասկցած էր,
որ գիւղի լաւագոյն գինին Պալիկ հօրքու-

րի կարասներուն մէջն է: Գեւոն խելքը
գլխին մարդ էր. շատ լաւ գիտէր գիւղի
տուններուն բոլոր գինիները. մէկինը մի
քիչ թթու կը զարնէր, խրաճի խաղող է,
միւսինը՝ «կով - աջ» խաղողէ շինուած
է, քաղցր, կնո՛ղ խմելիք: Մէկալին տու-
նը օճախ է, լաւ գինի չըլլար:

Գեւոն, գիւղի մարդիկն ալ իրենց գի-
նիի գաւաթին մեծութիւնով կամ փոք-
րութիւնով կը չափէր: Առաքելը լաւ
մարդ է, անոր խօսքերը Սաղմոսի խօս-
քերուն պէս կու գան, մասնաւոր ուր, ի-
րաւունք ունէր միտէր եկեղեցիի դա-
սին մօտ ձգելու: Ինչո՞ւն է, Գեւոն ա-
մէն անգամ երբ Առաքելին դուռը կը
զարնէր, ամսին թիւը հասկնալու հա-
մար, որուն բնաւ պէտք ունեցած չէր
կեանքին մէջ, Առաքելը՝ խելացի մարդ,
անմիջապէս կը հասկնար, որ Գեւոն գի-
նի խմելու եկած է: Անոր գինիի գաւա-
թը խոշոր էր, մասնաւոր ուր մինչեւ պը-
ռկները կը լեցնէր: Գեւոն խմացեր էր,
եւ որպէս կարեւոր խօսք յաճախ կը
պնդէր, որ կատարած Պէթերը իր կնո՛ղ Ջա-
րէի առջեւ մոմի մը պէս կը դողայ ու
զրոյցը կ'երկարէր, ոտքերը կը քսէր ու-
րիշ գաւաթի մը համար:

Փրոտ Միխայիլն է՛ն շատ ատուր Գե -
ւոն էր: Անոր համար առանձին լեզու ու-
նէր: Երբ «Երբ առաքելը» կ'ըսէր, ան-
տարակոյս, փրոտ Միխայիլն կ'անկար -

կէր: «Յերեկը Ս. Գիւրգը կը պուրտնէ,
գիւրգը՝ մէրտիւմն»: Գիւրգը ժամանակ
սանդուխ պուրտնէր Գեւոյի համար
կեղծաւորի իմաստ ունէր:

Գեւոյի ատելութիւնը փրոտ Միխայիլ
հանգէպ այն օրէն սկսաւ, երբ իմա -
ցաւ, որ, Միխայիլ պատուելի մը քա -
րողը լսելէ յետոյ, քաղաքէն գիւղ կու
գայ ու իր տան կարասներու գինին դե-
տին կը թափէ:

Եթէ գիւղը խաբէրէր, Գեւոն չէր խաբ-
ուեր: Թարմ հացի հոտ առնող փողոցի
շան նման, ան քիթը կը վերցնէր ու կը
գիտէր, թէ այդ օրը ո՞ր տան մէջ օղի
կը հանէն: Գեւոն գիտէր այդ բոլորը եւ
այդ օրը իր ոտքերը փարտելով ու կա -
տակելով՝ կարատեղին կ'երթար:

- Նաւո, հէյ, Նաւո, - պոռաց Գեւոն հե-
ռուէն:
Անոնք բաւական հեռացեր էին: Ոչինչ,
առանձին բան չունէր ըսելիք. կ'ուզէր ը-
սել, որ այդ առաւօտ եկեղեցին պատա-
րագ կար, հիւրերը ինչո՞ւ եկեղեցի չէր
բերած: Կ'ուզէր ըսել, նաեւ, որ այդ օ-
րը տիրացու Մարգարին ձէնը տեղն էր,
էնպէ՛ս «Որհնուրդ խորին» մը երգեց,
կ'ըսես եկեղեցիին շաղախները վար կու
գային ու շարունակեց երգել՝

Ո՞վ չընէր քամկով տնիկ...

(Շար - 110)

Fonds A.R.A.M

ՀՈԳԵԶԱՆԳԻՍ

Պ. Կարապետ Տեփոյան զաւակներն ու թոռները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան Կիրակի, Յուլի 13, Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցին, իրենց սիրեցեալ կնոջ, մօր եւ մեծ-մօր՝

ԼՈՒՍԻՍ ՏԵՓՈՅԵԱՆԻ

մահուան քառասունօրին առթիւ, ինչպէս նաեւ Տեփոյան եւ Գեորգեան ննջեցելոց յիշատակին:

Ի դիմութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն:

X

Այս տխուր առթիւ, Պ. Կարապետ Տեփոյան, իր սիրեցեալ կնոջ յիշատակին 100ական ֆր. կը նուիրէ Կարմիր խաչին, Կապույտ խաչին, Սամուէլ - Մուրատեան վարժարանին, Դպրոցատէք Տիկնանց վարժարանին, Կրօնական դպրոցին, Սէն Մօրիս դպրոցին, Լիոնի Հայկազեան դպրոցին եւ Յառաջին (Ստանալ Յառաջին):

Ի ՅԵՇԱՍԱԿ

Զարեհ Մուրաֆեանի յիշատակին, Լիոնի Տէր եւ Տիկնի ծ. Պաշտօնական 200 ֆր. կը նուիրեն «Յառաջին»:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱԶ

ՕԴԱՓՈՆՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Լիոն. — Կապ. խաչի վարձուութիւնը կը յայտարարէ իր շրջաններու մասնաճիւղերուն կայան մեկնող երախաները Յուլի 12ի առաւօտեան ժամը 7-30ին ներկայ գտնուին Լիոնի Հայոց եկեղեցին առջեւ (295 Ռիւ Պուարթ):

Միւսնոյն առեւ կը յայտարարէ թէ Յուլի 20ին կայանի ծնողներուն ընդունելութեան օրուան համար օթոքառ մը վարձած է որ կը մեկնի եկեղեցիին առջեւն առտուան ժամը ճիշդ 7ին: Ծամբորդութեան գին 50 ֆր: Արձանագրութեան համար հեռագրային 888-92-51 եւ 826-71-20:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՆԿԵՊԱԿԻ

Տարաբախտ

ԱՐԾՐՈՒՆԻ ԶՐԲԱՇԵԱՆԻ

մահուան եւ թաղման տխուր առիթով փոխան ծաղկեպսակի եղած նուէրներ. —

Այրի Տիկ. Էլիզ Զրբաշեան Մարտի 10-000 ֆր., Հ. Բ. Բ. Մ. Եան 5000, Սամուէլ Մուրատեան վարժարանին, Դպրոցատէքին, Սահակ-Մեծ - ընդ երգչախումբին, «Աշխարհ» թերթին, «Յառաջ» թերթին, Հ. Բ. Բ. Մ. Եան Երիտ. Միութեան, Հայաստանի մէջ կառուցուող Վասպուրականի հերոսամար - տի յուշարձանին 2000ական, Հայ Աղքատախնամ - ծերանոցին, Անարատ Յղութեան վարժարանին (Բայոլ), Ֆրանս. Մշ. Միութեան, ԺԱՖին, Հայ Մշ. Տան, Հայ Արեւոյշներուն 1000ական, Տէր եւ Տիկ. Շառլ Կուրտիկեան Ե. պ., Հ. Բ. Բ. Մ. Եան, Տէր եւ Տիկ. Ժան Մեղքոնեան Ե. պ., Հ. Բ. Բ. Մ. Եան 2500ական: Տէր եւ Տիկ. Կարպիս Զրբաշեան Ե. պ. 3670, Սահակ-Մեծ ընդ երգչախումբին Փարիզի Մայր եկեղեցւոյ 1000ական, Տէր եւ Տիկ. Գուրգէն Գործունեան Ե. պ. 5000 Տէր եւ Տիկ. Վահէ Եւ Այտա Եղուպեան (Պուէնոս Այրէսէն) 500 տուր. Ե. պ., Տէր եւ Տիկ. Սուրէն Ֆէսեան (Նիւ Եորքէն) Ե. պ. 2500, Սահակ - Մեծ ընդ երգչախումբին 2500 ֆր.: (Շար.)

A VALENCE LE 26 JUILLET
GALA EXCEPTIONNEL

CHARLES AZNAVOUR

Depuis 20 ans, nous n'avions pas vu CHARLES AZNAVOUR à VALENCE. A l'occasion de son dernier récital de 30 chansons, après un triomphe à l'OLYMPIA et avant de partir conquérir les salles du tour du monde, le No 1 de la chanson française, sera l'invité du VALENCE SPORTIF le Samedi 26 Juillet à 21 h. (sous chapiteau géant, — parking du stade Pompidou).

Si ce chantre de l'amour, sait tour à tour nous parler du rêve, du désespoir, de sa terre arménienne et de ses souvenirs, s'il sait toucher nos cœurs comme aucun autre ne sait le faire, c'est qu'il a choisi de nous dire ce qu'il ressent profondément chaque jour, chaque nuit, chaque instant.

Comment cet homme sensible a-t-il pu monter un spectacle d'une telle qualité? C'est parce qu'en vrai professionnel, il a l'amour de ce qui est bien fait, le souci du moindre détail, et lorsqu'il entre en scène, on sait que tout va le porter vers un nouveau succès.

Saluons donc la venue de

CHARLES AZNAVOUR à Valence

le Samedi 26 Juillet à 21 heures et rendez-vous sous le chapiteau géant, au STADE POMPIDOU.

Rappelons que pour louer ses places, il faut téléphoner au (75) 43-51-83 de 16 heures à 19 heures (on vous indiquera le lieu de location le plus près de votre domicile) ou aller au siège du VALENCE-SPORTIF 6, Cité Chabert à VALENCE

ՓՈԽԱՆ ԾԱՆԿԵՊԱԿԻ

Տէսինէն Պ. Հրայր Պոյաճեան Հայկունի Թաշմեանի դռն մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի 100 ֆր. կը նուիրէ Կապույտ խաչի կայանին, 100 ֆր. Տէսինի Հայ Մշակ. Տան, 100 ֆր. «Յառաջ» թերթին:

Նոյն տխուր առթիւ Տէր եւ Տիկնի Գուրգէն Պոյաճեան կը նուիրեն 100 ֆ.

Կապ. խաչի կայանին, 100 ֆր. «Յառաջ» թերթին:

X

Տէսին. — Տէր եւ Տիկ. Յովհ. Հարէլեան, իրենց սանահօր ողբացեալ Հայկունի Թաշմեանի կսկծալի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն, ողբացեալին աչքան սիրած «Յառաջ» թերթին 100 ֆր. եւ 100 ֆր. Սեւրի Մուրատեան վարժարանի նորոգութեան:

LA CAPPADOCE

SOIRÉE SPÉCIALE

Le Vendredi 11 Juillet

— POUR LE 1er ANNIVERSAIRE DE SA REOUVERTURE ET LA SORTIE

— DU NOUVEAU 30 cm. DE

YORGANTZ

AVEC

Orchestre "ANI" de Lyon

TOUS LES SOIRS

— MINAS

MARTEN YORGANTZ

HARRIS LASKARIS

DANSEUSE ORIENTALE

67bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140

tél. 375.05.30

- ՎԱՐԴԱՎԱՐ -
Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԱՐԻՏԻՉ
ՓԱՐԻԶ

Այս Կիրակի, Յուլի 13, վարդապետ է: Տօն է պայծառակերպութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի - Քրիստոսի:

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, ժամը 10ին, կը մատուցուի եպիսկոպոսական հանդիսաւոր բազմաձայն պատարագ:

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ

ՄԱՐՏԻՅԷԼ — ՌԻԻ ՏՕՊԱՆԵՐ

Կիրակի, Յուլի 13, տօն է Պայծառակերպութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի:

Սոյն առթիւ, առաւօտեան ժամը 10-15ին, Մարտի 92, Ռիւ Կոմպանիէ Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԱՄԱՏՈՒՆԻ

Նախկին Էքզարք

Ֆրանսահայ Կաթողիկէ համայնքին

ՍԱՄՈՒԷԼ — ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

ՎԱՐԺԱՎԱՐԱՆԻ

ՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆ Ի ՆՊԱՍՏ

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Գ. ՅԱՆԿ

Զամուրեան Օ., Ակորոֆ Ն., իոնապաշեան Ա., ձըննողեան Բ., Ժամադորեան, Սապոնեան, Քիւրճեան Գ., Բոնապաշեան, Գեորգեան Ռ., Քէչիկեան Յ. Գալուստեան, Փէրաքեան Բ. Նուարեան Ժ., Սիւնան Ա., Թէրզեան Հ., Շէհրեան Եղ., Պոյաճեան Հ., Մէրճիմէքեան Գ., Եղադեան Շ., Եկաւեան Պ., Մէնզիլեան Ա., Հալաբեան Թ., Փաքիբեան, Պարտիզպանեան Վ., Քէփեան Գ. 250ական: Վարդանեան, Միքայէլեան Ժ., Փիլիպոսեան Ֆ., Պապիկեան Ս., Ասատուրեան Ս., Գոհարեան Մ., Մամալեան Թ., Տէրվիշեան, Մարգարեան, Հալաբեան, Թաշմեան, Համամեան, Ճիւրճեան Ժ., Օհանէսեան Ս., Նիկողոսեան Յ., Եղիազարեան Հ., Աւետիսեան Կ., Տալիլեան, Պարսամեան, Սամուրճեան Ա., Հալաբեան, Պալիքեան Պ., Մաթոնեան Լ., Սամիքեան Պ., Ճանիկեան, Աղճալեան, ոմն, Անդրէասեան, Խոմերեան Կ., Թարաճեան, Խորէքեան Ֆ., Յովհաննէսեան Օ., Յարութիւնեան Լ., Տօրոմեան Հ., Զուրուբեան Հ., Զամանդեան Ա., Պոլոյեան Ա., Մաքսուտեան Ա., Տէր-Սարգիսեան Լ., Քիւրճեան Ս., Օհանեան Ժալիլ, Հէլվաճեան, Ելքօ, Մուրատեան, Մարկոսեան Ժ., Կարապետեան Լ. 200ական: Բարկայեան Գ., Ալեքսանեան, Փափաղեան, Սաքայեան Վ., Քիւրճեան Փ., Պալիպեան, Բոնեան Գ., Կոստանեան Մ., Պաղչէճեան Ն., Տէրմիշեան Ժ., Սահակեան Ժ.-Փ., Քէչիկեան Ա., Պաշտօնական Ա., Բարապաշեան, Սիմոնեան Ս., Ալթունեան, Փափաղեան Ժ.-Փ., Հէրէքեան - Միլտիլեան, Միլնասեան Ա., Նաճարեան Մ., Դարբինեան, Մարտիրոսեան Ժ. 150ական: (Շար.)

Imprimé sur les Presses

du Journal «Haratch»

83, rue d'Hauteville 75010 Paris

Commission Paritaire: N° 55935

TRANSTOURS

organise plusieurs voyages à Erévan avec divers programmes

14 jours à Erévan - 2 jours à Moscou

TOUS LES VOYAGES PAR AVION — HOTEL 1re CLASSE — PENSION COMPLETE

départ :

retour :

4e voyage — 6 AOUT

21 AOUT 4300 F.

5e voyage — 13 SEPTEMBRE

28 SEPTEMBRE 4300 F.

6e voyage — 1er OCTOBRE

16 OCTOBRE 3800 F.

DIRECT DE MARSEILLE

1er voyage, du 11 au 25 AOUT 4150 F.

2e voyage, du 8 au 22 SEPT. 4150 F.

3e voyage, du 6 au 20 OCTOBRE 3500 F.

TRANSTOURS, 25 Rue d'Argenteuil, 75001 Paris — Tél. : 261-58-28

ուր կարելի է ներկայացնել ամէն Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ կէսօրէ ետք ժամը 15ին 18

Մարտի 2. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆԻ

11, Rue du Bassin — SAINT-JULIEN, Tél. : 93-04-90 et (42) 83-31-55

Վալաւն՝ զիմէլ Ն. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ — Ալֆարվիլ՝ զիմէլ Յ. ՊՕՅԱԶԵԱՆԻ

ԳՈՐԳԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԱՐՄԻՆԵ

ուր պիտի գտնուի արեւելեան շաւաղոյն գորգերը,
մասշնի գիւնեղով

ARMINE

les plus beaux Tapis d'Orient
importation directe, prix, choix, qualité

acheter un tapis chez Armine.
est un placement sur et agréable

ARMINE

ANTIQUITÉS - TAPIS

73, RUE LA FAYETTE, 75009 PARIS

tél. 878 80 13 métro Cadet

ԱՐԳԻՆՈՒԱԾ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ

Ե Ր Թ Ա Ս Բ Ա Ր ՈՎ Ե Ղ Ե Ռ Ն Ի 65-Ա Մ Ե Ա Կ

Երթա՛ս բարով, աղքատի՛ միտքն առնու՛թիւն

Եւ բարի՛ եկար 70ամեակ...:

Ծաղկեպտակներ արդէն թառամած են Նահատակաց Յուշարձաններուն վրայ: Հրաշունչ բեմբասացութիւնները օդ ցընդած են: Բորբ յողուածները դիւաններու մէջ արդէն թաղուած են: Բողբաղներն ու դիմումագրերը արդէն անհետացած են դիւանագիտական փապուղիներուն մէջ:

Կեանքը կը յաղթանակէ մահուան:

Ասորեան ալ կը թաղէ մեր նահատակները:

Գործնական ի՞նչ որոշում...:

Վաղը, պիտի ըլլայ 70ամեակ, 80ամեակ, ապա 90ամեակ: Վաղը, այն տղաքը, որ գէնը կրեցին Պուրճ Համուրի մէջ, պիտի տօնեն 100ամեակը, 120ամեակը, 130ամեակը: Ամէն ամեակին, գիտակից սերունդ մը պիտի անհետանայ, երազը սրտին, Վրացեաններու, Սասունիներու հետքերով: Վաղը, տարիները պիտի յաջորդեն տարիներու, միշտ աւելի հեռացնելով մեզ իրենցէն: Բայց աւելի խորացնելով խորամտութիւնը մեր եւ մարդոց յիշողութեան մէջ: Վաղը, նորանոր Դատեր երեւան պիտի գան գրկուած ժողովուրդներու պատմութեան մէջ ու Հայ Դատը քիչ մը աւելի պիտի հիննայ, քիչ մը աւելի թաղուի նոր դատերու թըղթած քարերէն ուսով:

Գործնական ի՞նչ որոշում:

Վաղը, տարիները պիտի աճին, իսկ մենք բան պիտի աճեցնենք մեր գործելակերպին մէջ: Բան պիտի աճեցնենք Հայ Դատին ըմբռնումին ու գործադրումին մէջ: Թէ արեւօք, օրեր պիտի գան, ուր մենք պիտի ուրախ ըլլանք, երբ կարողանանք 1980ին եւ 1990ին եւ, 2000ին եւ՝ ծաղկեպտակներ գետնէն Նահատակաց Յուշարձաններուն վրայ, սկստապահան սողանցք կազմակերպել, թուցիկներ փակցնել պատերուն, մեր չեփոքախումբերը հնչեցնել ու ամէն տարի խմբուել քիչ մը աւելի հինցող, քիչ մը աւելի ակնուող Յուշարձաններուն շուրջ: Արդեօք մե՞ծ նուաճում պիտի համարենք, երբ մեր բոլոր կուսակցութիւններն ու եկեղեցիները միասնաբար խմբուին Յուշարձանին շուրջ, վերադառնաւ միասնակամութեամբ խօսք ըսելու, աղօթք կարդալու եւ միասնակամութեամբ բան չընելու համար...:

Գործնական ի՞նչ որոշում:

Միշտ, որ այս տողերը կարդալով՝

պիտի սրտնեղիք գէ՞մս, լսեցէ՞ք:

Ես՝ աղբիւն քե՛քը աւրող մարդ չեմ: Ես ալ կը սիրեմ Ֆուլբրը, բայց անոր կեղծ անուն չեմ տար: Ֆուլբրը՝ քաղաքական արարք չեմ կոչեր: Ազգապահպանութիւն անհրաժեշտութեան ջերմ հաւատացող մըն եմ, նոյնիսկ ե թէ բարեկամներէս ոմանք զիս կը ծաղրեն այս հաւատքիս համար: Սակայն « Ազգապահպանութիւն »-ը եթէ ոմանք քե՛ք կը պատճառէ, ինձի ալ մտավախութիւններ կուտայ:

Յուշիկ ու յիշեցնի՛ւ. ահա՛ մեր արարքը ներկայիս Ապրիլ 24ի առթիւ:

Այդ իսկ չէ՞նք զխեղ կատարել, ժամանակին: Այսօր կարող ենք օտար լեզուներով բողբալ:

Աշխարհահռչակ թերթի մը ամբողջ էջը վարձել: Այսօր սկսած ենք դրամը՝ իր տեղին ծախել: Շնորհիւ գիրքի ու պաշտօնի հասնող նոր սերունդին, տարիներէ ի վեր կրկնուած նոր միտքերը՝ սկսած են գործադրուել, թէեւ միայն մեզի համար նոր են այլեւս:

Եղածին հակառակ չենք. որոշ պահով մը կը գոհացնեն:

Բայց աւելի՛ն պահանջելու է, եթէ կ'ուզենք որ այս ժողովուրդը վերապրի: Ոչ միայն աւելին, այլ նաեւ տարբեր: Երեւոյթները պիտի չխաբեն մեզ:

Տապալած կաղնին դատապարտուած է մեռնելու: Թէեւ տապալած, կրնայ տալիս դալար մնալ, այնքան որ կարգ մը մարդիկ կարծեն, թէ տապալած կաղնին զեռ կ'ապրի: Եւ որովհետեւ անոր մահը շատ դանդաղ է, որովհետեւ իր ներքին ուժերը կ'ուտէ, կը սպառի անշուշտ, մարդիկ կան որ կը հաւատան թէ տապալած կաղնին միշտ պիտի ապրի: Բայց տապալած կաղնին, թէեւ բուն, ճիշդ, ոստ ու հասակ ունի, դատապարտուած է մեռնելու, որովհետեւ հոգ չուունի: Ու երբ կաղնի մը հոգ չունի, բան չունի. երեւոյթներ միայն:

Ես ալ, մեր մշակած գրականութեան նման, լաւատես եմ Հայ ժողովուրդի անսպառ կենսունակութեան ու տոկունութեան ուժին հանդէպ: Ահաւոր ու ոճրախանցեալ մը ապրելէ ետք, ան փաստած է իր արտակարգ կարելիութիւնները: Քանի՞ քանի՞ աղբեր անհետացած են աշխարհի երեսին, իսկ մենք, փոքր աղբ, « Կանք, պիտի լինենք եւ դեռ շատանանք »:

Սակայն հարատեան Հայ ժողովուրդին անցեալի կորուրդ, առանց ուսումնասիրելու այդ կորուրդի գաղտնիքը, ինքնախաղածութիւն կրնայ ըլլալ:

Ներկայ Սփիւռքը գէ՞մ յանդիման կը գտնուի նոր իրադարձութիւններու եւ

հարցականներու, որոնք չկային նախապէս: Երբ « նախապէս » կ'ըսեմ, կը հասկնամ իր վեց հազարամեայ ամբողջ անցեալը: Այսօր, մեր ժողովուրդը կը պատրաստուի մտնելու այնպիսի փոթորիկի մէջ, որուն նմանը — ոչ ուժ — գնութեամբ, այլ տեսակով — չէ տեսած, հակառակ իր վեց դարերու փոթորիկալից անցեալին: Պիտի ըսէք — Վեց հազար տարիներ ետք, տակաւին նորութիւն կը մնայ աղբի մը համար: Այդ նորութիւնը կայ: Եւ այդ նորութիւնը վեց հազար դար հոգ ունենալէ ետք, անհոգ ժողովուրդը դարձած ըլլալու մեր ահա — ւորութիւնն է: Արդ, Հայութիւնը իր վեց հազար դարերու անցեալով, չէ փաստած թէ կրնայ վերապրիլ առանց հողի, ինչպէս որ զայն չէ ապացուցած ուրիշ անհայրենիք ժողովուրդ: Վեց հազար դարերու հողատէր ժողովուրդի մը փորձառութիւնը՝ երաշխաւորութիւն չի կրնար տալ հողազուրկ դարձած նոյն ժողովուրդին:

Աժան, շա՛տ աժան լուծում է այդ մեր վստահութիւնը, որ կը բխի մեր աղբին անցեալէն:

Ուրեմն չվստահի՞նք այս ժողովուրդին: Չվստահինք՝ ոչ թէ ժողովուրդին, այլ հողատէր չըլնանք մեր ժառանգած Ազգապահպանութիւն միջոցներուն:

Այդ միջոցները՝ լաւ էին՝ մեր հողատէր չըլնանք: Անոնք՝ հողը կ'ենթարկէին մեր ոտքերուն տակ: Այսօր, ի՞նչ երաշխաւորութիւն ապահոված ենք հողին տուած ապահովութեան փոխարէն: Մեր հողագործի մարտաւումին վայր՝ ի՞նչ նոր գէնք: Ի՞նչ նորութիւն, որ լրացնէ գէթ մասամբ հողին չղոյութիւնը, եւ գոցէ գէթ մասամբ հողին ստեղծած բացը մեր ոտքերուն տակ:

Մենք չենք կրնար հողատէր աղբերը կապել, իրենց գոյութեան պայքարին մէջ: Մենք չենք կրնար ոչ իսկ Հայաստանը կապել: Սփիւռքի մէջ մենք չենք կրնար Հայաստանին փրկարար օրինակին հետեւելով՝ ծառեր տնկել մեր նահա-տակներուն թիւով: Չենք կրնար, որովհետեւ՝ ոչ թէ դրամ կամ միջոց չունինք, այլ որովհետեւ հողը մերը չէ: « Կանք, պիտի լինենք ու դեռ շատանանք » ճիշդին հեղինակը կրնայ արդարօրէն բարձրա-ցնել հաւատքի այդ հանդանակը, քանի որ ան իր ոտքերուն տակ հայրենի հող ունի: Մենք ո՛չ:

Եկէ՛ք հարց տանք մենք մեզի, թէ դա-ւիդ հինգ տարիները՝ մինչեւ 70ամեակ, ի՞նչ կը պատրաստեն Հայութեան գըլ-խուն՝ Լիբանանի մէջ թէ աշխարհի երեսին:

Ի՞նչ կերպարանք կրնայ ունենալ մեր Լիբանանը հինգ տարի ետք, 1985ին: Բաժնուած Լիբանան, ջնջուած Լիբանան, դաշնակցային Լիբանան, իսլամական Լիբանան, մարոնի Լիբանան եւ տարադիւրեւ Լիբանանացիներ: Կամ ընդհակառակն, փառապանք Լիբանան. ծննդաբերքէն ազատած մօր մը պէս չէն-չո՞ղ Լիբանան եւ ալ աւելի կենսունակ ու

բարգաւաճ Լիբանանացիներ: Ապա, ի՞նչ տեսարան կրնայ պարզ աշխարհը 1985ին: Համաշխարհային Գլխաւորութիւն: Պարտութիւն: Ներքնապէս պայթած Թուրքիա: Անկախ Քիւրտիստան: Գերզօր Զինատան: Քա-լիք հինգ տարիներուն մէջ, զուցէ բան չպատահի: Հինգ տարին՝ մեծ ժամանակ մը չէ աղբերու պատմութեան մէջ: Բայց հինգ տարին՝ զուցէ յիսուն տարիներէ ի վեր տարուած աշխատանքի մը լրումն է, ծրագրի մը աւարտն է՝ չուրկալով վերջին կայանին պէս, ուր հինգը կ'ը-նեն ու նոր ծաղրագրեր կը բարձրանան:

Իսկ մենք, ի՞նչ կ'ընենք այդ հաւան-կանութիւններուն առջեւ:

Այս գուշակութիւնները իրականանա-կամ ոչ, բան չեն փոխել մեզի համար, որովհետեւ պատրաստ չենք զաւրթն-ո՛ւ հինգ, ո՛չ տասը, ո՛չ էլ քսան տարի-ներուն համար: Ի՞նչ փոյթ տարիներու թիւն ու պատահարներ, երբ մենք որ-ծելակերպ չենք փոխել՝ յեղաշրջող աշխարհին վրայ մեր գոյապայքարը շարունակելու մէջ: Ահա, այս անշուշտ-թիւնն է, որ կը զայրացնէ Հայ աշխարհ-կումներու հեղինակները: Այս է, որ ծնունդ կուտայ գաղտնի բանակները:

Նման հաւանականութիւններու դիմա-րէնք արդիւնք կրնան ունենալ մեր պահան միջոցները: Անոնք կը նման զեղահատներուն, որոնք զլիսու ցալի համար տրուած են մեզի: Մենք զանա-գործածած ենք եւ օգուտ տեսած երկր-տարիներ: — Օգուտ տեսանք, ինչ-չը չարունակենք նոյն զեղահատները դը-ծածել, կ'ըսեն: Այո՛, օգուտ բաղնիք երբ աղբը միայն զլիսացաւ կը տա-պէր: Իսկ այսօր նոյն զեղահատները կը-րեւի՞ք է շարունակել քաղցիկին դէմ:

— Ի՞նչ քաղցիկ, պիտի հարցնէք:

Մենք, աշխարհի ապահովութեան ը-պաւանացող բոլոր աղբայինքն զառ-ունինք նաեւ մեր աղբային ապահով-թեան սպառնացող ուրոյն վտանգը: Վտանգութեան մէջ՝ մեր վտան-գութեան թիւնը:

Տեսէ՛ք միայն Միջին Արեւելքը: Դո-ցէ՛ք վերջին երեսուն տարիները: Ի՞նչ փոփոխութիւններ կրնայ այդ շրջանը քաղաքական մարզէն ներս: Ապա մեր աղ-բարձները Հայ դաշնակցութեան վայր-տէք թէ ինչ եղան երբեմնի հայաշատ ու բարգաւաճ գաղութները, եղիպտոսի մինչեւ Յունաստան, Իրաքէն մինչեւ Կի-րոս: Երեւի Սուրիան, այսօր՝ Պարսի-ստանը, Վաղը՝ Լիբանանը: Իսկ անդի-մեր ժողովուրդին ապաստան տուող կը-կիրները՝ հսկայ ձուլարաններ են, գլ-տէք:

Ամէն Հայ անհատ, ինչպէս ամէն Հայ գաղութ՝ իր զլիսուն ճարը կը հողայ, առանց կեղերոնական մարմինի մը, որ հա-մադրէ այս ամէնը ու փրկէ փրկելին, եւ գէթ ըսէ. « Մեր ամբողջ կարելին ըրի՞ք գաղութը փրկելու համար »:

65ամեակի աւարտին, գործնական ի՞նչ որոշում:

Երթա՛ս բարով 65ամեակ...:

Եկար 70ամեակ:

Մինչ այդ, գործնական ի՞նչ որոշում:

X

1980 Ապրիլ 24ին, Անթիլիանի Կաթ-ղիկոսարանի բակին մէջ, Լիբանան, հա-վանաւորութեամբ երեք հոգեւոր պետ-րուն,

— Մենք, ըսաւ Պ. Պէպօ Սիմոնեան (ՄԴՀ):

— Մենք, յարեց Պ. Նազարէթ Պէ-պէրեան (ՀՅԴ):

— Մենք, գոչեց Պ. Երուանդ Պապը-եան (ՌԱԿ):

Այս ժողովուրդը քանի՞ Մեմֆ օճի-Տէր Աստուած:

Մինչ՝ մէկ հատիկ Մեմֆ մը լսեցէ՛ք Հայ աղբը փրկելու:

Այս ի՞նչ ՄԴՀ ԶՅԴ-ՌԱԿ... Այս Անթի-միայն՝ ի՞նչ հրաշք-բանաճեղ զուր-տի գայ:

Մէկ հատիկ Մեմֆ մը բոլորին համար շա՛տ է:

Մէկ հատիկ Մեմֆ մը՝ Սփիւռքի նուրի:

Ահա գործնական որոշում մը, որ պի-տի չորուի:

Ահա գործնական որոշում մը, որ պի-տի չորուի:

Ահա գործնական որոշում մը, որ պի-տի չորուի:

« ԵԱՌԱՋ »-Ի ՊԵՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ --

ԶՈՒՇՈՒԻ ԱՓԻՆ

Գրեց՝ ՄԻՍԱԳ ՄԻՐՁԷ

— Անիկա, մանչս, իրենց հաւատքին խորհրդանշանն է, որուն խաչ անունը կու տան. Իսա Բէյզաւայէրը (Յիսուս) այդ խաչին վրայ դամած, մեղացած են: Մենք « Իսա »-ն կ'ընդունինք իբրեւ մար-գարէ, անոնք կը դաւանին՝ իբրեւ Աս-տուծոյ Որդի:

— Բայց, մայրիկ, հաւատա՛, քեզիէ հե-ջնախիւս ինձի ցուցուցածը պարզ խաչ մը չէր, ինչպէս կայ իրենց եկեղեցիին դմբէթին վրայ. ինձի ցուցուցած այդ խաչին կեղծոնք մեծիկ պատուհան մը կար, ուրկէ կը տեսնուէր ներսը՝ մա-քուր, կոկիկ սենեակ մը, այդ սենեակ-ին մէջ նստած էր քեզի պէս աղուոր հազունած ժպտերես կին մը, գիրկն ալ աղուորիկ երախայ մը: Այդ հանրմը ձեռքը ինձի երկարեց եւ ըսաւ. « Հանդէ՛ք մանչս, Աստուած քեզի օգնական », — ա-յո՛, հաստատ կը յիշեմ իր խօսքերը:

« Այդ օրը, այդ գիշերածը ես տղուս

զատանցանքներուն վերադրեցի, ինչ որ յաճախեցէ՛ք է այդ հիւանդութեամբ վա-րակուողներու մօտ, թէեւ ան կը պնդէր, թէ, տեսածը իրողութիւն էր:

Յաջորդ օրը, քեզիէ հեջնախիւս եկաւ, եռանկիւն, ծալուած թուրթ մը երկա-րեց ինձի. « Հանրմ, ասիկա սեւ լաթի մը մէջ կարէ, գերձանով մը տղուդ վի-զին անցուր, ինչ որ մարդիկ անգոր են ընելու՝ վերը Աստուած, վարը՝ իր սուր-բերը կարող են ընել, միայն հաւատքն է կարեւորը, եւ դուք, բարի, հաւատացեալ կին մըն էք » ըսաւ ու մեկնեցաւ:

— Ի՞նչ ըսեմ, Ձե՛ք, անհաւատալի՛ բայց իրաւ... քանի մը շարժումս ըն-թացէի, մանչուս հիւանդութիւնը ամ-բողջովին չբացաւ:

— Հանրմ, հիմա ո՛ւր է այդ « հմայիլ »-ը, կտրեց Տէր Նշանը հանրմին խօսքը, հե-տաքրքրութեամբ:

— Ա՛խ, ո՛ւր է այդ հմայիլը, այդ հը-

րաշագործ թուրթը... Ահա՛ս: Ինչ գիտնամ, կորա՛ւ, կորա՛ւ: Չեմ գիտեր՝ ինչպէս, չեմ գիտեր՝ ո՛ւր, բայց անի-կա անհետ կորաւ... Տուն, տեղ, այդի ու պարտէզ, մանչուս պտուած բոլոր անցքերն ու ծամբանքը տակն ու վը-րայ ըրինք, գրեթէ հողը մաղեցինք, ա-նօգուտ. կորուստը՝ մնաց կորուստ...

— Եթե՛ք օր ծով կը պահեմ, գլխեկա-կներ կը հաղնիմ, եթե՛ք անստու զուռ հաց կը մուրամ, ունեցածներս բոլորը աղ-քատներու կը բաշխեմ, եթէ՛ք մէկը գտնէ զայն եւ ինձի բերէ... Մայր մըն եմ, Ձե՛ք, քար եղբր, մայր մի՛ ըլլա՛ք: Ու, այս դառն խօսքերու հետ, արցունքի կայլակներ էին որ կը հոսէին աչքերէն:

Կառքէն վար իջաւ, հանրմը, մանչուն հետ ներս մտան: Տէր Նշանը կառքը կարգի դրաւ, ու, բակին մէջ սալաքարի մը վրայ նստեցաւ: Գլուրը իրենը չէր կարծես, խոր մտածութեան պաշարած էին իր գանկը, իր ուղեղը, իր ողջ էութիւնը: Սրտառուչ, ցնցող, սիրտ խո-ցողով բաներ լսեց հանրմէն, եւ ին-չո՛ւր այդ օրը հանրմը ծանօթի մը, հա-րազատի մը պէս սիրտը բացաւ իր առ-ջեւ:

(Շար. — 26)

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԿՐԻՍՏԻՆ
« Մասիս », Պէյրութ, Յունիս 1
Fonds A.R.A.M

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲԱՇԽԱՆԻ ՅԻՇԱՍՏԱԿԻՆ

Եկեղեցի եւ Մարմնի մը ալ

ՍԵՆՏԵՐԻՆԻ ՄԷՋ

ԳՆԱԿԱՆԻ

ԳՆԱԿԱՆԻ

Տէրին.— Երէց սերունդէն ետք, ահա կարգը եկած է նաեւ միջին սերունդին: Կարճէք այլեւս վարժուեցանք մեզմէ առ յաւիտ ըստ հոգեւոր սիրելիներու: Կոչուեալներուն, որոնք հետզհետէ աւելի յաճախուիլ կը դառնան:

Յուլիս յի Ծառաթ առաւօտ հողին յանձնեցինք Հայկունի Թաշճեանը: Երկար ատենէ ի վեր իր ֆիզիքական տառապանքները անհանդուրժելի դարձեր էին եւ ի վերջոյ մահը եկաւ զգետնելու զինքը: Խոր սուգի մասնելով իր ընտանիքը, ազգականներն ու ծանօթները:

Հայկունի Թաշճեան ծնած էր 1912ին Եղորտի հայախօս մէկ գիւղը: Իր երաժշտութեան արդէն սկսելէ չէին ջարդերն ու արտօրը: Իր ծնողքը ուրիշ հազարաւորներու կարգին զոհ կ'երթայ թրքական վարպետութեան: Ինք, իր եղբայրներուն եւ քրոջը հետ հրաշքով ողջ մնացած, անցնելով անապատի կիզիչ աւազները, կ'ապաստին: Ինք կը ճաշակէ նաեւ որբականներու կարգին, իրերէս դրական եւ լիցիւթ որբանոցին մէջ կը դաստիարակուի հայրենաշունչ ոգիով: Չափահաս տարիքին, իր քրոջ հետ Լիբանանէն կ'անցնի Ֆրանսա ու կը հաստատուի Պորտոյ արուարձան Սընտին մէջ: Որբապետին մէջ սորված կօշկակարութեան շնորհիւ այնտեղ կ'ապահովէ իր ապրուստը: 1935ին կ'ամուսնանայ ու կը կազմէ յաջող ընտանիք մը: Փրանսահայաւանդ զաւանջով կը կատարէ իր գինուորական պարտականութիւնը եւ հաղիւ վերջացած, կը ծառայ 1939ի պատերազմի մէջ: Իր մեկնի ճակատ: Բարեբախտաբար, չուռով կը վերջանայ այդ տարօրինակ պատերազմը ու ինք ողջ — առողջ կը վերադառնայ տուն ու քանի մը տարի ետք իր ընտանիքով վերջնապէս կը հաստատուի Տէսին:

Հայկունի Թաշճեան կանուխէն մտած էր Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերը, անդամակցելով Պորտոյի կուսակցական կոմիտէին, ուր վարած է երկար ատեն զարտուղարի պաշտօնը: Ստանձնած է նաեւ տեղւոյն փոքրաթիւ դպրոցի ղեկավարութիւնը: Հոն մասնակցած է նաեւ հանրային գործունէութեանը:

Տէսին հաստատուելէն ետքն ալ ան — զամբողջութեամբ է Դաշնակցութեան Տէսինի կազմին ու պարբերաբար վարած վարչական պաշտօններ: Թէեւ վերջին տարիները իրեն յատուկ պատճառներով մեկուտացած էր շարքերէն, սակայն կը պահէ իր զաղափարական ոգին ու մօտէն կը հետաքրքրուէր կուսակցական կեանքով: Նաեւ իր թելադրանքներով կը քաջաբերէր երիտասարդութեան ազգային զգացումները: Արդէն, իր ընտանիքին բոլոր անդամները գործնապէս կը մասնակցեն իրենց շարքերին:

Լիոնի եւ շրջակայից հայ համայնքին համար այս տարի կրնանք ըսել որ բարեաւոր տարի մը եղաւ:

Իր ատենին « Յառաջ »-ի սկանալներուն մէջ նկարագրուեցաւ Տէսինի Ս. Աստ — ուածածին եկեղեցւոյ մարմարեայ նորակերտ խորանին եւ նկարիչ Արտաւազդ Պէրպէրեանի նկարած իւզաների սրբանկարներու օծումը, որ տեղի ունեցաւ տարւոյ Մայիս 25ի Հոգեգալստեան տօնին օրը, ձեռամբ Հայր. Պատուիրակ Սերովբէ Արք. Մանուկեանի:

« Յառաջ »-ի միեւնոյն սկանալներուն մէջ նոյնպէս նկարագրուեցաւ Ծառիկէօյի մէջ Հայ Առաք. Եկեղեցիի մը հիմնարկէքի օրհնութիւնն ու «Ճ. Պահատուր — եան» սրահի բացման հանդիսութիւնը:

Այս անգամ ալ «Յառաջ»-ի սկանալներուն մէջ հանդէս կուգանք նկարագրելու համար Սէնթ Էթիէնի գաղութէն ներս կատարուող կարգ մը նորութիւններ:

1979ի սկիզբը տեղւոյն Եկեղեցական Միութեան վարչութիւնը կը վերակազմուի բաղկանալով հետեւեալ անձնաւորութիւններէ: Տոքթ. Նուար Թորոսեան (ատենապետ), Պ. Զաւէն Քիւլճեան (գանձապահ), Պ. Ժան-Փիլիք Սահակեան (փոխ-ատենապետ), Պ. Տոմինիք Կուպարեան (ընդհ. քարտուղար), Տի. Լիւի Ծաքէ Այանեան եւ Ժանին Պարսամեան, Պ. Պ. Ժողէֆ Քիւրեան, Յովհաննէս Կուպարեան, Յարութիւն Յովսէփեան, Ռաֆայէլ Պօտիքեան, Միշէլ Մօզ-

նակցին Կապոյտ Սալի կամ կուսակցական գործունէութեանը:

Հայկունի Թաշճեան քարտուղարն էր նաեւ 1939 — 45ի Փրանսական նրանակի Հայ Ռազմիկներու Միութեան:

Նաեւ 1939 — 45ի Փրանսական բանակի ու շէր պահէր իր վերապահութիւնը կամ տարակարծութիւնը կարգ մը հարցերու հանդէպ: Իրերէս ջերմ հայրենասէր, կը հրճուէր մեր հայրենիքի վերելքով: Կը բերէր իր նիւթական թէ քարոյական օթանդակութիւնը ազգային բոլոր ձեռնարկներուն:

Բայց աւա՞ղ, օտար երկրի տակ հրաժեշտ տուաւ իր կեանքին, հեռու մեր հայրենիքէն:

Պիտի չուզէր յայտնել, բայց ճշմարտութիւնը չէ կարելի ծածկել: Չգտնուեցաւ երիտասարդ ընկեր մը որ յարգանքի երկու խօսք արտասանէր հանգուցեալին դադաղին առջեւ: Յաւալի է այս պարագան:

Յարգա՞նք իր թարմ յիշատակին եւ հանգիստ իր տառապեալ, անշունչ մարմնին:

ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՅՈՒՆՅԱՆ

եան, Միշէլ Պահատուրեան, Տէմիրճեան եւ Վարուժան Աղապէսեան (պատասխանատու եւ խորհրդական, կրօնական, մշակութային, ընկերային եւ այլադան հարցերու):

Վերակազմուած այս վարչութեան անդամներու ծոցին մէջ կը ծնի փափաքը ունենալու իրենց սեփական եկեղեցին եւ մշակութային կեդրոնը եւ այս մասին անմիջապէս քայլեր կ'առնուին: 1979 Փետր. 11ի Ժողովի ընթացքին վարչութիւնը կը հաւաքէ 100.000 Փրանքի նուրբատուութիւն մը որ իրեն մղում կուտայ ճամբայ ելլելու եւ իրադրութեան եկեղեցի մը եւ հայկական օճախ մը ունենալու երազը: Ուրիշ առթիւ երկրորդ Ժողովի մը ընթացքին կը հաւաքուի 50.000 Փրանքի չօշտիկի գումար մը: Վարչութիւնը երկար ժամանակ չի դնէր Սէն Փրանսուա թաղամասին մէջ, Պերնար Փալիսի փողոցին թիւ 7ին վրայ գտնուող համար յարմար տեղ մը 600 քառակուսի մեթր տարածութեամբ, որուն 450 ք. մեթրը արդէն կառուցուած սրահ մըն է, իսկ 150 ք. մեթր տարածութիւնն ալ կը ծառայէ որպէս բակ: Այս կերպով եկեղեցական Միութիւնը կը լքէ Փրանս Սմիթի փողոցին վրայ իրեն համար տարիներէ ի վեր վարձու առած նախկին վայրը, որ ապահովութեան աննպաստ պայմաններուն պատճառաւ ստիպուած էին արդէն ձգել, եւ կը գնէ Պերնար Փալիսի վրայ գտնուող կառուցուած կառուածը, որ կը գործածուէր աղանդաւորական կազմակերպութեան մը պաշտօնական որպէս վայր:

Եկեղեցական Միութեան շրջաբերաւ կաններէն միոյն մէջ վարչութիւնը կը խնդրէ համայնքէն որ շուրջ 400.000 Փ. դումար մը եւս գոյացնէ, ինչ որ մեզի խորհիւ կուտայ որ հայկական այս նոր օճախը արժեւորէ 550.000 Փր.:

1979 Մայիս 17, Հինգշաբթի օր, աղբիւս Հայրապետ Վազգէն Ա. Կաթողիկոս կը բարեհաճի հայկական այս նոր օճախին հովուական այցելութիւն մը տալ: Այդ առթիւ Հայրապետը նուէր կուտայ սիրուն խաչքար մը: Ի դէպ յիշենք որ այս սրահին մէջ մասը արդէն վերածուած է մատուռի: Ապագային որպէսզի Սէնթ Էթիէնի դպրոցին ալ ունենայ հայկական գմբէթով իր եկեղեցին, ծրագիր կայ որ բակի հողամասին մէջ շէնքի վրայ բարձրացուի հայկական ոճով գմբէթ մը, այս մասը իր մէջ պիտի ընդունի նաեւ ներկայ մատուռը: Ծարտարապետ Պ. Սարախարեան պատրաստած է արդէն նախագիծ մը, որ այսօրուան դեհաստումով կրնայ արժեւ 600.000 Փ.: Որքան ուրախալի պիտի ըլլար, Փրանսահայ գաղութէն ներս եկեղեցւոյն բարեբար մը եթէ յանձն առնէր հայկական ոճով կառուցուելիք այս եկեղեցւոյ ծախքը:

X

Անցեալ Մայիս 31ին, Ծառաթ օր, Եկեղեցական Միութիւնը իր այժմուս սրահ

ԻԶՄԻՐԻ « Կալըրի Այլըթ »-ի մէջ, Յունիս 5ին, բացուած է Բրիտանիա Մալթիկ նոր պատասխանող ցուցահանդէսը, որ մեծ հետաքրքրութիւն ստեղծած է այցելուներու մօտ:

Հին մէջ ընդհանուր Ժողովի մը հրաւիրուելով Ժողովուրդը, կարգաց իր նիւթական ու բարոյական տեղեկագիրը, որմէ ի յայտ կուգայ թէ Մշակութային Կեդրոնի յարգարանները վերջնապէս լրացնելու համար վարչութիւնը կարիքն ունի գեո 150.000 Փրանքի: Ժողովին կը նախագահէ Նորման Վրդ. Զաքարեան: Հակառակ չորս հարիւրի մօտ զրկուած հրաւերներուն, զԺախտաբար Ժողովին ներկայ կ'ըլլան միայն 40էն 50 հոգի: Նախագահ Հայր Սուրբ ցաւ կը յայտնէ ի տես այս երեւոյթին: Սակայն հակառակ ներկայներու փոքր թիւին, վարչութիւնը տեղւոյն վրայ անակնկալօրէն հանգանակութիւն մը կը կազմակերպէ եւ մէկ ժամուան կարճ ժամանակի մը մէջ կը հաւաքուի շուրջ 50.000 Փրանքի գումար մը: Օրուան գիշանը իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ ներկայներուն:

Մէկ ամիս ետք, Յունիս 29ին, Կիրակի օր, Եկեղեցական Միութեան վարչութիւնը կը հրաւիրէ Նորման Վրդ. Զաքարեանը, որպէսզի Սէնթ Էթիէնի դպրոցին մէջ իր անդրանիկ պատարագը մատուցանէ: Պատարագիչ Հայր Սուրբ իր քարոզի ընթացքին կ'անդրադառնայ Սէնթ Էթիէնի Հայոց եկեղեցւոյն ու գիւղի մասին: « Ս. Էթիէնի Հայութիւնը, կ'ըսէ ան, ժամանակին առանց եկեղեցի մը ունենալու, ունեցած է իր մնացած հոգեւոր հովիւը: Նիւթական շէնքն առաջ ան մտահոգութեամբ է իր հոգեւոր շէնքով: Եւ մաղթենք որ այդպէս ալ շարունակուի »: Այնուհետեւ կը յիշէ թէ ինչպէս կարգ մը այլ գաղութներու մէջ նիւթական գեղեցիկ կառուցներ ապահովելու ետք այսօր հոգեւոր պարագութիւն կը տիրէ այդ գեղակաւուց հաստատութիւններէն ներս:

Պատարագի վերջաւորութեան Եկեղեցական Միութեան վարչութիւնը ներկայ հաւատացեալ Ժողովուրդեան կը կազմաւորուի ընդունելութիւն մը, եւ որու ընթացքին կը ծանօթացնէ Լիոնի եւ շրջակայից հոգեւոր հովիւը: Այդ առթիւ կը գործադրուի նաեւ գեղարուեստական բաժին մը: Տեղի կ'ունենայ հանգանակութիւն մը եւս եւ կը հաւաքուի շուրջ 10 հազար Փրանք:

Այս թափով եւ այս տրամադրութեամբ տարուած աշխատանք մը վստահաբար միայն յաջողութեամբ կրնայ պսակուիլ:

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ՍՊԻՏԱԿ ԶԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՎԱՐՊԵՏ ՈՒ ԱՇԿԵՐՏ՝ ԿԱԼԱՆԱՌԻ

Այդ օրը արեւը գեղեցիկ էր: Գիւղաւորները փչելով փչակներ կ'ապրէին շուրջ հաւաքուած էին բոլորակ: Կիններ իրենց նաշխառ լաթերով ծիածան կ'ապրէ՝ նստած էին բարձր թափած գերաններու վրայ: Եկեղեցիէն յետոյ ընդհանրապէս իրենց արտաքին նայելի դասած էին ու արտերէն կը վերադառնային, ոմանք իրենց ձեռքերը կանաչ ծիւղ մը բռնած, ուրիշ փչելով — նի դօղին ու գուռին հետ գիւղէն նոր դուռ կու գային:

Երկու փչակներ սեղմուած հագուստներու մէջ երկար սրունքներով, ձողերն ունենալ կը քալէին դժուր առջեւ:

Անոնք իրենց կուրծքերուն վրայ կ'առնէին զանազան գոյնի նուխարներ, չար աչքի, նախաճիւղ, պէս — պէս փորձու — թիւններու դէմ:

Նաւօն, խալիքն ու աշկերտը գիւղէն դուռն ելլող թափօրին միացան: Փչակ — լիւսներու առջեւ ինկած էր «Եալանճի դարտաշ»-ը, դէմքը ամուրիով սեղու — ցած: Գլխին վրայ լայն կատարով, կարմիր փետուրներով նաշխառ աքաղաղ մը կարծես թուխ նստած էր: Եալանճի Դարտաշին զլխարկն էր այդ: Աքաղաղի լայն ու նաշխառ փետուրները գոցած էին «Եալանճի դարտաշ»ին ականջները, իսկ գունաւոր պոչի փետուրն — ըր ծոպի մը պէս վար ծռած էին: Հաւաքած էր իր հասակին յարմարցուած արջի փոսթ: Արջի չորս ոտքերը իր ոտքերուն ու թեւերուն յարմարցուած էին:

«Եալանճի դարտաշ»ը ձեռքին երկար գաւազան մը առած, ծերացած արջի ցատկոտութեան կ'ընէր ու Ժողովուրդը կը զուարճացնէր: Սեղուցած դէմքին վրայ անոր աչքերը աւելի փայլուն էին: «Հոս — քոս» ձայն կու տար Եալանճին, հոս կը ցատկէր, հոս կը ցատկէր, փչակ — լիւսներուն ճամբայ կը բանար, եւ այժմ, աքաղաղի ձայնը կը հանէր:

Գաւազանը ձեռքին, ոտքերը ծռած, կը քալէր կողերուն վրայ ինչպիսով: Յաճախ կը մօտենար խալիքային, կը փռչտար, կը մկար այժի պէս, ու կ'ուզէր, որ խալիքան խնդար իր վրայ, խնդարին բոլորը, բոլորը:

Փչակլիւսներու կապը բաւական բարձր էր: Վերը՝ վանքի աղանդներուն երաւ մը կ'անցնէր: Դաշտերու մէջ թաւա — յին կանանչութիւն ու չալի արծաթ կը նստէր արեւուն տակ:

— Աղջիկ, ո՞ւր է հայդը, — հարցուց Նաւօն աղջկան մը, որ կեցած էր իր ընկերներուն հետ:

Աղջիկը չիկնոտ կարմրութիւն մը առած էր: Ծունցը կը հատնէր: Հազիւ կըցաւ ըսել, որ հայդը վանքի ճամբուն արտն էր դացեր, տակաւին չէր վերադարձեր:

Սալիքան, երբ ետեւադարձաւ, տեսաւ, որ Նաւօնի հետ խօսողը նոյն աղջիկն էր, իրենց շուրջ տուողը: Սալիքային դէմքը

հաճոյքէն յուզուեցաւ: Ան էր, ան, Լուսիկին աղջիկը:

Սալիքանի, հետզհետէ իր մօր երիտասարդութեան շնորհք կը ստանար խալիքային աչքին: Ինչքան կ'ուզէր զայն գլուխը իր գաւակին պէս, գաւակին պէս իր գլուխը սեղմել: Անոր ընկերուհիները շատ համարձակ կը նայէին Սարտիկին, ա — նոր ականջի կապոյտ յուլունքին, վանքի սիւնին պէս թիկնեղ հասակին: Մի — նակ Սալիքանին էր, որ չէր նայեր անոր: Զուրը տուած ատեն, ան իրացեր էր խալիքային ըսածները: «Մարտիկ, աղաւ, լաւ աղջիկ է. որ սիրող ուզէ, Նաւօնի հետ գործը կը գլխենք»: Սալիքանի այդ բառերը Սալիքանի ականջին քարի վրայ ինկած ոսկեղարմի մը պէս հնչած էին: Ան նայած էր Սարտիկին, երբ կուժը ուսէն անոր շրթունքին ծռած էր:

Սալիքանի հագած էր որթատունկի աշնան տերեւներով կնիւթար, մէջքը քեւ — մարով սեղմած: Սպիտակ խաղը գլխին մէջտեղէն բացած ու երկուքի հիւսած ծանր վարսերը քեւամարէն շատ վար կ'ախուած էին:

— Եկուր տեսնեմ, աղջիկ. տես, ի՞նչ կ'ըսէ խալիքան, — ըսաւ Նաւօն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր Եւ Տիկին Շառլ Փափազեան, Տէր Եւ Տիկին Անդրանիկ Անդրանիկեան Եւ աղջիկները ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն Ալֆրէդիկ Երեսփոխան - քաղաքապետ ժողով Ֆըրանչէսքի, Թաղապետական Խորհուրդ - գլխի Եւ բոլոր անոնց որոնք ծաղիկով, անձամբ թէ գրաւոր մասնակից եղան իրենց սուգին
ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՖԻԼԻՓ ԱՆԴՐԱՆԻԿԵԱՆԻ մահուն առթիւ:

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ
ՄԱՐՍԷՅԼ - ՌԻԻ ՏՕՊԱՆԵԼ

Կիրակի, Յուլիս 13, տօն է Պաշտօնա-կերպութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի:
Սոյն առթիւ, առաւօտեան ժամը 10-15-ին, Մարտէյլ՝ 92, Ռիւ տ'Օպաներ Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, կը պատարագէ Եւ կը քարոզէ՝
ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԱՄՍԱՏՈՒՆԻ
Նախկին Էպարք
Ֆրանսահայ Կաթողիկէ համայնքին

VOYAGES
EN ARMENIE 1980

1° VOYAGES DE 12 JOURS

du 03 au 14 octobre 3 290 F
du 20 juin au 1er juillet 3 890 F
du 12 au 23 septembre "

2° VOYAGE DE 14 JOURS

du 09 au 22 août 4 190 F

3° VOYAGES DE 16 JOURS

du 08 au 23 août 4 550 F
du 04 au 19 octobre 3 890 F

Renseignement - inscriptions

Spécialiste des Voyages
sur l'Arménie depuis 15 ans
Elia PEHLIVANIAN
2, rue de Sèze
75009 Paris
tél. 266 50 12
Permanence les Vendredis
de 14 à 19 h.
tél. domicile : 384 31 28
Renseignements à Décines
M. ISKENDERIAN
CAFE DE LA PAIX
tél. (16-78) 49 25 37

renvoyer le coupon-réponse le plus tôt
Les places étant limitées, veuillez nous
possible. Lic. A 721

Mme Elia PEHLIVANIAN

Organisation Technique Mondotours
2, rue de Sèze 75009 Paris

Nom
Prénom
Adresse
Tél.
Ville Code postal.....

- 1) M'inscris au Voyage spécial Arménie
du au
ci-joint 25% d'acompte.
- 2) Désire recevoir une documentation
sans engagement de ma part pour :
.....
Rayer les mentions inutiles

- ՎԱՐԴԱՎԱՌ -
Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԱՐՏԻՑԻ
ՓԱՐԻՋ

Այս Կիրակի, Յուլիս 13, Վարդավառ է: Տօն է պաշտօնակերպութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի - Քրիստոսի:
Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, ժամը 10ին, կը մատուցուի եպիսկոպոսական հանդիսաւոր բազմամայն պատարագ:

X

ԱԼՖՐԵԴԻԿ Ս. ՊՕԴՈՍ - ՊԵՏՐՈՍ
ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի, Յուլիս 13ին, Քրիստոսի Պաշտօնակերպութեան տօնին առթիւ, Ալֆրէդիկ Ս. Պօզոս - Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ: Պատարագը կը սկսի ժամը 10-30ին:

EXPOSITION
permanente de peintures
RAPHY

8, Ave. Baguenaud - LA BAULE

ԵՐԿԻՐ ԵՒ ՄՇԱԿՈՅԹ
ORGANISATION TERRE ET CULTURE

7, RUE DU FBG. ST. HONORE - PARIS 75008

IV-eme Campagne de Travail - Eté 1980

MISE EN VALEUR DES DOMAINES ARMÉNIENS D'IRAN DU NORD

Séjours de 2, 4, 6, 8 Semaines
Juillet et Août, 4 Stations Fixes

STATIONS PERIFÉRIQUES SUPPLÉMENTAIRES

Stations de séjour installées dans les grands monastères (ST. THADEE et ST. ETIENNE) et dans les villages à peuplement Arménien. Rotation assurée dans la mesure du possible

RENSEIGNEMENTS ET INSCRIPTIONS -
ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ -

PARIS : K. Kevonian, 702-99-45 LYON : I. Baravian, 849-90-62
MARSEILLE : S. Sarkissian, 52-18-75 BRUXELLES : P. Isbendjian, 537-86-41

Découvrez l'ARMÉNIE

AVEC LA J.A.F.

SEJOUR TOURISTIQUE DU 16 AOUT AU 6 SEPTEMBRE
soit 21 jours au total, dont 19 jours en Arménie pour le prix exceptionnel
de 3.600 Fr.

SEJOUR : 16 Août : Arrivée Moscou, départ pour Erévan
16 Août - 4 Septembre : Erévan et ses environs.
(Hébergement au Palais de la Jeunesse)

4 - 6 Septembre : Léninegrad

Renseignements et demandes d'inscription : Tél. : 208-76-49, les Mardis
et Jeudis soirs

Par courrier uniquement

Mme Yazidjian, 29, Avenue Pasteur, 93100 Montreuil.
(date limite : 13 Juillet 1980)

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1980 - 1981 ուսումնական տարեշրջանի արձանագրութիւնները բացուած են: Վարժարանը կ'ընդունի ցերեկօթիկ եւ գիշերօթիկ աշակերտներ՝ նախակրթարանէն մինչեւ պաշարօրէջայի Պէ. Սէ. Տէ. բաժինները:

Կ'ընդունուին նաեւ հայ աղջիկներ միայն ցերեկօթիկ:

Մանրամասնութեանց եւ արձանագրութեան համար դիմել Տեսչութեան՝

DIRECTION COLLEGE ARMENIEN
26, Rue Troyon - 92310 Sèvres
Tél. : 534-68-28

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

ՕԴԱՓՈՆՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԵՍԸ

ՊԵԼՖՈՆԹԵՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յուլիս 20 ամբողջ օրը
Հայկ. ջերմ մթնոլորտ

X

Օգոստոս 15ին, խաղաղօրինակ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊԱԱԿԻ

Տարաբախտ

ԱՐԾՐՈՒՆԻ ԶՐԲԱՇԵԱՆԻ

մահուն Եւ թաղման տխուր առթիւ փոխան ծաղկեպսակի եղած նուէրներ -

Տէր Եւ Տիկ. Արշամ Պապայեան Ե. պ. 1000, Սահակ - Մեսրոպ Երզն. 1000, Տէր Եւ Տիկ. Հ. Մոմճեան, Տէր Եւ Տիկ. Լորան Էօքսիւզեան Ե. պ. 1000ական, Տէր Եւ Տիկ. Թորոս Աթոյեան Ե. պ. 500, Սահակ-Մեսրոպ Երզն. 500, Պ. Վարու - ժան Պօզանեան 1000, Տէր Եւ Տիկ. Դա - լիթ Պանտիկեան 500 Երզն. 500: Տէր Եւ Տիկ. Մելեան 1000, Տէր Եւ Տիկ. Մ. Եսայեան 500, Պոլտոյ դաղթականաց 500, Տիկ. Վ. Թուղանեան 500, Հ. Բ. Լ. Մ. Եան 500, Պոլտոյ Մ. Միւրթիւն Երզն. 500, Վասպուրականի Հայր. Միւրթիւն Երզն. 500, Ալէք Ճեռոմի եկեղ. վարչ. 500, Մանուկեան ընտանիք (Ռոման) 500, Մկրտիչեան եղբարք Երզն. 500, Տէր Եւ Տիկ. Բոլէր Սիսակեան 250, Հ. Բ. Լ. Մ. Եան 250, Տէր Եւ Տիկ. Բ. Հաթիճեան 500, Տիկ. Ս. Աթէշեան 250, Հ. Բ. Լ. Մ. Եան 250, Ֆր. Մ. Միւրթիւն 500, Հրաչեան ընտանիք Ս. - Մուրատ վար - ժարանի 500, Տէր Եւ Տիկ. Փ. Ղազար - եան 500, Դաւրուս Ահարոնեան ընտա - նիք դպրոցին 500, Պր. Վ. Պանտիկեան Վասպուրականի Հայր. Միւրթեան 500, Տէր Եւ Տիկ. Ս. Հաթիճեան 250, Երզն. 250, Տէր Եւ Տիկ. Ֆ. Փափազեան 500, այլի Տիկ. Բ. Բիրիեան Եւ զաւակները 400, Տէր Եւ Տիկ. Պ. Կարապետեան 200, Երզն. 200, Տէր Եւ Տիկ. Մ. Զէրան - եան (Վալան) 200, Երզն. 200, Տէր Եւ Տիկ. Տէրան Նայիկեան 400, Տիկ. Բ. Փալմուտեան 200, Հ. Բ. Լ. Մ. Եան 200, Ստեփանեան - Թադէոսեան ընտ. 150, Հ. Բ. Լ. Մ. Եան 150: (Շար.)

Ի ՅԵՏԱԿ

Ի յիշատակ Յովհաննէս Թորոսեանի մահուն քառասունչին, Տէր Եւ Տիկին Յարութիւն Պօղոսեան, Կապ. Նաչի կա - յանին կը նուիրեն 300 Քր. «Յառաջ» միջոցաւ:

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆ Ի ՆՊԱՍՏ

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Գ. ՅԱՆԿ

Գրիգորեան Գէորգ, Աւրովան Գէորգ, Տէլէթեան Արթին, Սարգս - սապեան Յ., Փալուեան Վ., Սահակեան Տ., Այվայեան Ա., Շահգոմէսեան Է., Յովակիմեան Ե., Պէթարեան Ա., Զա - նիքեան Լ., Նոստրեան Պ., Ժամկոչեան Յ., Թուրթեան, Ալթունեան Կ., Լէպլէ - պիճեան Ա., Լէպլէպիճեան Ժ.-Պ., Յո - վակիմեան Ռ., Պալիկեան Ռ., Արեւեան, Փափազեան, Թօփալեան, Քիւրճեան Ս., Սաքոչեան Ա., Թուֆանեան, Աւետի - եան, Քիւրճեան Ժ., Կամպուտեան Վ., Տէմիրճեան, Մուրատեան Գ., Կազար - եան Ժ., Զոփուրեան, Յակոբեան, Մ., Եսայեան Հ., Զիլէրճեան Ժ.-Փ., Ժամ - կոչեան Է., Անդրէասեան, Զաքարեան, Ներսէսեան, Ռմ., Պատմեան, Դա - սապեան, Յովսէփեան Ս., Սարուխան - եան, Հաճիպաշտեան Ի., Հոսնիեան, Աճէմեան, Կիրակոսեան, Մանուկեան, Նազարեան Ղ., Սապուեան, Քիւ - լիքեան Մ., Պօստրեան, Կէօղիբեան, Սուրեան Ժ., Գուրուճեան, Մարկոս - եան Է., Նիկոլայեան Ֆ., Օհանեան Ա., Ամառլիօ Ս., Քէփիլէքեան Բ., Հէօս Էլիթապէթ, Դարակէօղեան Ժ., Պէրպէր - եան Ա., Նալչայեան Մ., Պէշէրճեան Փ. Թընկիւրեան Ռ., Շիրինեան Հ., Զաքար - եան, Սարգստեան Տ., Պալեան Յ., Սա - րաճեան Մ., Ակոյեան Վ., Մկրտիչեան, Թաճեան Ա., Դասպալեան Ա., Ներսէ - եան Ժ., Զարմանեան, Տէր-Պօղոսեան Օ., Պոլոյեան, Արթինեան Ա., Գոմբ - եան Ա., Արզուլեան Ս., Դալիթեան Տ., Զէրաճեան Ժ.-Փ., Կոստանեան Վ., Ա - ռաքեան Ժ., Ազըլեան Մ., Փափազ - եան Հ., Մասիսեան Մ., Տէր-Պապեան Փ., Գոմաշաֆայեան, Հարեան Մ., Կա - րապետեան, Գոսթանթինոֆ, Աֆարեան, Մելքոնեան, Տէր-Յակոբեան, Յակոբեան Ժ., Մազպանեան Մ., Մինասեան Ա., Թէրզեան Մ., Սէթեան Ա.-Մ., Սէթեան Ա., Պետրոսեան Ս., Անդրանիկեան-Ֆր - մանեան, Մաքիմեան, Կարապետեան Կ., Տէր-Յովհաննէսեան Օ., Պաղաս - սարեան, Մարտիկեան Ժ., Ներսէսեան Ժ., Կէտիկեան Թ., Տորոսեան Ն., Թէրզեան Ժ., Դարիպեան Ս., Պարիկ - եան, Ասատուրեան, Թորոսեան, Ժամ - կոչեան, Զամասանեան, Մարտիկեան, Աւազեան, Փիրանեան, Շալեան, Տէր - Մարգարեան, Անդրէասեան, Գուրու - ճեան Ժ., Գուրուճեան Ա., Գուրալեան Մ., Դազարոսեան, Տօնապետեան Ս., Թիֆթիկեան Ն., Շոթիկեան Ա., Գա - լիքեան Ա., Տէմիրճեան - Գիւնոյեան, Ստեփանեան Ռ., Օհանեան Մ., Էրիմ - եան Շ., Գալիլայեան, Գաբրիէլեան Ք., Դարասանեան, Տիրատուրեան, Կը - րանթերար, Ալթունեան Ե., Ասատուր - եան Տ., Ռէիլեան Գ., Ալպահան Գ., Նազարեան Բ., Թորոսեան Ժ., Սիսակեան Ա., Կարապետեան Ժ., Իֆիլպաշեան Գ., Ալեքսանեան, Պէյեան Տ., Անտալճ Ե., Հաջապօրճեան Ա., Սիմիոնեան Ա., Զիմ - պաշեան, Վարպետեան Ա. 100ական: (Շար.)

Imprimé sur les Presses

du Journal «Haratch»

83, rue d'Hauteville 75010 Paris

Commission Paritaire : N° 55935

Fonds A.R.A.M

ՀԱՐԱՐՉ-ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒԼԻՍ
12-13
SAMEDI-DIMANCHE
12-13 JUILLET
1980

HARATCH
LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

LE NUMERO 2 F. ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՀԱՐԱՐՉ ՄԻՍԱԿԻԱՆ
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
55րդ ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 14.687
75° ANNÉE — No 14.687

ԻՐ ԽՕՍԲԸ
ՅՈՒԼԻՍ 14Ի
ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

ՕՐՈՒԱՆ
ԴԵՊՔԵՐԸ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ
Մ Ա Հ
ԴԵՐԱՍԱՆ ԳԱՐՈՒՇ ԽԱԺԱԿԵԱՆԻ

ԵՐԵՎԱՆ ↔ ՓԱՐԻՋ
ՀԵՌԱՆՏԻՊ

Այսօրվան աչքով, մանաւանդ ուսուսական յեղափոխութենէն ի վեր, մարդիկ երկրորդական նշանակութիւն կուտան Յուլիս 14ի դէպքին:

Այս ալ, ինքնին, հակայեղափոխական սեռակէտ մըն է: Որեւէ իրողութիւն դատած ատեն, աւելն բանէ առաջ, պէտք է աչքի առնել ինքն անոր ժամանակը ընկնէ: Այն պարագաները ուր տեղի ունեցաւ դէպքը, եւ այն ճիւղը որ կատարուեցաւ: Յետոյ, նաեւ, ժողովուրդներու ընկե - թալին եւ քաղաքական զարգացման աս - պնամբ:

Անարդարութիւն է, 140 տարի յետոյ, նաեւ ցանկ Յուլիս 14ը, երբ դիտենք որ անոր հռչակած նշանախօսքերը տակաւին ին իրագործուած նոյնիսկ ընկերային - քաղաքական նորադոյն դրութեան, խոր - հրաշքին վարչաձեւին տակ:

Ինչպէս կարելի է ուրանալ որ, Փրանսական յեղափոխութիւնը ամէնէն առաջ զաղաքները ցանցը: Այսպէս վարա - կեց նոր միտքերով: Ու մինչեւ այսօր ալ, ամբողջ սերունդներ եւ ժողովուրդներ կողմնորոշին Յուլիս 14ի նշանախօսք - քով: «Այլեւս հպատակներ չկան, այլ կան քաղաքացիներ»: Չկան տէրեր եւ ծառաներ, իշխանաւորներ եւ ստրուկ - ներ: Առանձնաշնորհակալներ եւ զրկուած - ներ: Միահեծան արքաներ եւ նախիրներ: Այս միտքերը քարոզուեցան, ործար - ծուեցան: Քաջ մարդիկ, յեղափոխական - ներ հրապարակ իշխան, զանոնք իրակա - նացնելու համար: Չարկին եւ զարնուե - ցան: Եղբայր եղբոր կուրծքին դաշոյն միաց: Արքաներ եւ թագուհիներ դէպի կոտորած տառապանքներ, իրենց հասարակական ճիւղ, իբրեւ հասա - րակ ոճրագործներ: Արեւել հոսեցաւ դատարան պէս: Տիրող կարգուսարքը սար - սեցաւ ոչ միայն Ֆրանսայի, այլեւ աշ - խարհի ուրիշ մասերուն մէջ: Պատմիչը դարձաւ կենդանի խորհրդանշան մը:

Ինչ փոյթ, եթէ կարելի չեղաւ ամբողջ - լովին շահիլ դատը, եւ դրախտի մը վե - րածել աշխարհը:

Յաջողած է քրիստոնէութիւնը, որուն անունով ահաբեկ եւ արիւնոտ յայտարար մը կը մղուի 2.000 տարիէ ի վեր, որուն իշխանաւորները օրը տասն անգամ կը խաչեն մէկ անգամ խաչուած փիլիսոս - փանս...:

Յաջողած է կարմիր յեղափոխութիւ - նը, որուն առաջնորդները իրենց օգոս - տախտ կամայականութեան եւ չբեղու - թեան աշտարակներէն կը խնդան հաւա - տացեալներուն վրայ:

Ինչու կը զարմանանք որ, Ֆրանսա - կան Յեղափոխութիւնը փորձեց ջնջել ա - ռանձնաշնորհակալներուն, ազնուականու - թեան եւ կղերին վայելած բարոյագու - ցիչ արտօնութիւնները, ուղեց հաստա - տել ազատութիւն, եղբայրութիւն եւ հա - տաարութիւն. բայց այսօր, քաղքենի - ղրամատիրական կարգուսարքի մը տակ, նոյնքան եւ թերեւս աւելի ահաւոր բռն - նութիւններ եւ անիրաւութիւններ կը դրոշմուին, փոքրամասնութիւն մը կը կե - ղեւէ մեծամասնութիւնը, Ոսկի Հորթեր կը տիրապետեն եւ կը հրամայեն տիրա - բար, ստուերի մէջ ձգելով նախկին եւ ներկայ միապետները:

Եթէ ամէն ցանուած հունտ պտուղ տար, եթէ իւրաքանչիւր զաղափար ան - միջպէս եւ ամբողջապէս գործի վե - րածուէր, աշխարհը իսկապէս գրախտ - կը դառնար: Կամ թերեւս իսկական դը -

ԲԱՆԻ ՍԵ ՏՈՒՆԱ
ԽՈՒՄԻՅՆԻ հրաման տուաւ, որ ամե - րիկացի պատանդներէն մէկը ազատ ար - ձակուի, առողջական պատճառներով եւ խնամուի, այն երկիրը, որ կ'ուզէ: Են - թական՝ Ռիչըրտ Քուին արդէն ընտուած է պարսկական հիւանդանոցի մը մէջ: Հիւանդութեան բնոյթը չէ ըսուած բայց կը կարծուի թէ հոգեկան է:

ԲՈՒՐՈՒ ՍԵՆՏԻԲԱՆԵՐԸ ոչ պատաս - խանցին գործատիրութեան ծրագրին աշխատանքի տեւողութեան մասին: Գոր - ծատիրութեան նախագահը, Սէյրաք չէ յուսահատած եւ կը խորհի թէ կարելի է միշտ բանակցել, հաւանաբար՝ վերա - մուտին:

ԴԱՐԱՍԱՆԻ Հանրապետութեան Նա - խագահը վերջացուց իր դեմամբական ճամբորդութիւնը: Նախքան վերադառ - նալը, ըստ սովորութեան խօսակցու - թիւններ եղան Ծմիտի հետ, ի ներկա - յութեան նախարարապետ Պաուր: Ժիւ - քար եւ Ծմիտ վճռական դիրք մը ճշդած են իւրիւր: Միութեան դէմ:

Մ. ՄՕՐԻ - ԼԱՐԻՊԻԵԻՆԸ առեւանդող - ներու ինքնութիւնը ճշդուած է քանի որ ձերբակալուած կինը՝ Տօմինիք Վերնէր պատմած է ամէն ինչ: Չարագացած եւ զեղեցիկ կին մըն է, որ անցեալին նա - խարարական պաշտօնեայ ալ եղած է եւ ինչպէս ժամանակակից ոճով կը բա - ցատուի « ընկերութեան խղով մէջ է »...: Խոստովանած է թէ իր բարե - կամին հետ առանձին գործած են: Կարգ մը աղբիւրներու համաձայն, կ'ուզէին այդ գումարը տալ ձախապաշտ շարժումի մը, ըստ ուրիշներու, հասարակ գողու - թիւն է:

ԹՈՒՔԻՆՈՅԻ մէջ է որ Գարթըր եւ Զի - նացին՝ Հուա բաւական երկար տես - նուեցան ինչ որ Մոսկուայի համար հա - կախօրհրդային ճակատ մըն է:

ՊԱՆԻ ՍԱՏՐ յայտնեց թէ նոր դաւի մը առաջը կարելի եղած է առնել: Դաւը կը ձգտէր գրաւելու զօրանոցները, ուրմ - բակոծել իրմէնի բնակարանը եւ Դոմի աստուածաբանական վարժարանը:

ԱՆԳԱՐԱՅԻ մէջ ծայրայեղները քա - ղաքին կեդրոնը սպաննած են դադունի ոստիկան մը, որ կը փորձէր արգելք հանդիսանալ ապօրինի ցոյցի մը:

ՊԻԼՊԱՆՈՅԻ փողոցներուն մէջ շուրջ 15

Ժողով, քանի որ ամէն շարժում կանգ պիտի առնէր « հրաշիւ իմ »...:

Ո՛չ, հակառակ բոլոր յուսախաբու - թիւններուն եւ վրիպումներուն, հարկ է երկրաշարժութեամբ խոնարհիլ Յուլիս 14ի յեղափոխութեան առջեւ, որ ճեղքորոնց, սարսեց բռնութեան եւ կամայականու - թեան միջնաբերդը, որ ճամբայ բացաւ լաւազոյն օրերու համար, եւ, իրականին մէջ, կատարեց շատ խոր փոփոխութիւն - ներ, քաղաքական, ընկերային, պետա - կան եւ վարչական դեմքի վրայ:

Չնախապաշարուելու բառերով: « Քաղ - քենի - գործատիրական » բացատրու - թիւնը չի կրնար միապէս յիշատակը բոլոր անոնց, որ, մէկուկէս դար առաջ, հռչակեցին եւ արիւնով նուիրագործե - ցին բոլոր քաղաքացիներու ազատութիւնն ու հաւասարութիւնը, երբ ազատ էին միայն ազնուականն ու կղերը, իսկ հա - ւասարութիւնը՝ անմատչելի ցնդրէ մը:

Այդ օրերուն ցանուած զաղափարներն էին որ, արշաւելով սերունդէ սերունդ

« Սովետական Հայաստան » օրաթերթի Յուլիս 8ի թիւէն կ'իմանանք, թէ Երե - ւանի մէջ մեռած է դերասան Գարուշ (Կարապետ) Սաչատուրի Սաթակեան: Ծնած էր 1913ին՝ Լենինական: Պատանի տարիքէն ցուցաբերած է դերասանական ձիրքեր եւ հետեւած տաղամարիք ար - ուեստանոցի դասընթացքին զոր աւար - տելէ ետք գործի անցած է Երեւանի Բան - ուրական Թատրոնը: 1935ին երկտասարդ դերասանը հրաւիրուած է Գ. Մուսկու - կեան թատրոն, ուր մարմնաւորած է բե - մական բազմաթիւ կերպարներ՝ Փերտի - նան («Մէր եւ խաղաւանանք»), Ալեք - սանդը («Ժայռ»), Միքայէլ («Էլի մէկ զոհ»), Մասիսեանց («Սաթաբայ») եւն.: Դերասանը մեծ վաստակ ունի նաեւ ար - դի թատերգութեան կերպարներու մարմ - նաւորման մէջ. յիշատակելի են յատկա - պէս Ռուբէնի («Այս աստղերը մերն են»), Հաւորաթեանի («Վերջին մեխակներ»), Յովնաթանեանի («Մահի դուռ»), Ռու - դենկոյի («Ներքինըրգեան դատաւարու - թիւն»), Արա Սասունի («Հաջի Փայ - լակ») դերերը: Խորհրդահայ թատրոնին մատուցանած ծառայութեանց ի գնահա - տութիւն Գարուշ Սաթակեան պարգեւա - տրուած է « Պատուոյ նշան » շքանշանով:

Հազար Պասքեր որոնք դէմ են Իթալի, ցոյց մը ըրին, ահաբեկչութեան դէմ եւ կրկնեցին իրենց հաւատարմութիւնը Սպանիոյ միասնականութեան: Համայն - նաւար կուսակցութիւնն ալ համամիտ էր այս նախաձեռնութեան սկզբունքին:

ԹՈՒՐԻՔԻՆՈՅ մայրաքաղաքին պաշար - ման վիճակի հրամանատարը արգիլեց Անդաբայի մէջ Պոլսոյ ձախ օրաթերթին՝ Հալֆիմ Կազեթսի Դիմոկրաթի ցրումը, որովհետեւ օրաթերթը տեղեկութիւններ հրատարակած է, որոնք « հակառակ են Պետութեան եւ ազգին անբաժանելիու - թեան սկզբունքին եւ որոնք կրնան նաեւ խանգարել հանրային կարգն ու կանոնը »: Ուրիշ երեք ձախ պարբերականներ նաեւ արգիլուեցան:

ԻՐԱՔԵԱՆ օգուժը ուժեղացած է իրան - եան հեռաւորութիւն կայան մը:

ՅՈՒԼԻՍ 14ի ազգային տօնին առթիւ, խմբագրատունը փակ է երկուշաբթի օր եւ «Յատալ» լոյս չի տեսնէր (Երեւան - քի, Յուլիս 15ի թիւ): Մեր յաջորդ թի - ւը՝ 20րեւշաբթի, Յուլիս 16:

Եւ երկիրէ երկիր, յանգեցան աւելի բուռն, աւելի արմատական եւ համատարած շարժումներու եւ յեղափոխութեանց:

Եւ այդ օրերէն կը սկսի Արեւելքի այս խոնարհ ժողովուրդին ալ վերածնունդը, որ այնքան սերտօրէն կապուած է Ֆրանս - սկան մշակոյթին հետ:

Գիտենք, այսօրուան Ֆրանսան այն չէ ինչ որ երազեր կամ ներկայացուցեր էին մեր անդրանիկները, սկսած 60ական թը - ւականներէն: Ամբողջ աշխարհը այն չէ ինչ որ մենք ուզէր ենք տեսնել, ոտքերը գետնէ կտրած եւ նայուածքը դէպի բար - ձունքները:

Մենք ունինք շատ խոր դառնութիւն - ներ, որ ամէն բանէ առաջ մեր անուղղայ միամտութեան հետեւանքներն են:

Բայց, ուրիշ բան է օրուան քաղաքա - կանութիւնը, եւ բոլորովին ուրիշ բան՝ Յուլիս 14ը, որ ամբողջ երկունք մը եւ հանգանակ մը կը ներկայացնէ:

ԵՐԵՎԱՆ (Արմէնիքէս, Յուլիս 4-7)

ՓՈՒԹՊՈԼ
ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ 43ԴԻ ԱՅՈՑԵՆՈՒԹԻՒՆ
ՄԵԿ ԱՄԻՍ ԴԱՂԱՐ

Խորհրդային 43րդ ախոյեանութեան մըր - ցաւարքի 16րդ հանգրուանի խաղերը վերջ գտած են եւ մէկ ամսուան դադար մը տրուած է (նախքան մրցաշարքի երթի վերջին մրցումը) կարենալ պատրաս - տուելու համար Մոսկուայի ողիմպիա - կաններուն: 16րդ հանգրուանին Մոս - կուայի « Սպարտակ »-ը 0ի դէմ 1 կէտով պարտուած է ԲԿՍՍԷՆ, Կիւբէ « Դինա - մօ »-ն յաղթած է Թիֆլիսի « Դինամօ »-ի (1-0), Դոնի Ռոստովի ԲՍԱ - Մոսկուայի « Դինամօ » խաղը վերջ գտած է հաւա - սար արդիւնքով (1-1), Լենինգրադի « Զէնիթ »-ը 0ի դէմ 1 կէտով յաղթած է Լվովի « Կարպատներ »-ու: Միւս խաղե - րուն արդիւնքներն են. — Կարպի - Նեֆթչի 2-1, Պախտակոր - Կուբան 1-1, Շախտեոր - Դինամօ (Միւսկ) 2 - 0, Տորպեդօ - Լոկոմոտիւ 1-2:

Այսպէսով, 16 հանգրուանէ ետք դա - սաւորման գլուխը կը գտնուի Մոսկուայի « Սպարտակ »-ը 23 միաւորով, Կիւբէ « Դինամօ »-ն 22 միաւորով կը գրաւէ երկրորդ տեղը, որուն կը հետեւին Դոնի Ռոստովի ԲՍԱ եւ « Զէնիթ »-ը 19ական միաւորով: « Արարատ »-ը 17 միաւորով կը գրաւէ 9րդ տեղը: Երեւանցիները երթի վերջին հանգիւյումը կ'ունենան Օդեսս - 5ին Բաքուի « Նեֆթչի »-ին հետ, այս վերջնային դաշտին վրայ: Մինչ այդ «Ա - րարատ» կը մեկնի Սեւ ծովու ափերը հանգստանալու եւ կարգ մը բարեկամա - կան հանդիպումներ ունենալու:

ԵՐԵՎ ՀԱՅԵՐ ՄԱՍ ԿԸ ԿԱԶՄԵՆ
Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՈՏՆԱԳԻՆԴԱԿԻ ԽՈՒՄԻՅԻ
ԹԵԿՆԱՅՈՒՆԵՐՈՒ ՅԱՆԿԻՆ

Խորհ. Միութեան ոտնադնդակի Դաշ - նակցութեան նախագահութիւնը, մար - զիչներու խորհուրդի առաջարկութեամբ հաստատած է Մոսկուայի Ողիմպիական - ներուն մասնակցող Խորհ. Միութեան խումբի 25 թեկնածուներուն ցանկը: Այդ ցանկին մէջ առնուած են Խորհ. Միութե - ան զանազան խումբերու լաւագոյն մարզիկները՝ բերդապահի, պաշտպա - նի, յարձակողի դերերուն համար: Պաշտ - պաններու շարքին կը գտնուին Միջոց - եան (Մոսկուայի «Սպարտակ»-էն) եւ Ա - շոտ իրաւաբան (Արարատ»-էն), իսկ կէս-պաշտպաններու շարքին՝ Խորհ. Յովհաննիսեան («Արարատ»-էն):

ԼԵՆԻՆԱԿԱՆ 400.000ՈՑ ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆ
ԿՐԻՆԵՆԱՅ ԴԱՐԱՎԵՐՁԻՆ

Ազգադրագէտներու կարծիքով, Լենի - նականի բնակչութիւնը դարուս վերջա -ւորութեան կը կրկնապատկուի եւ կը հասնի մօտ 400 հազար հոգիի: Հայաս - տանի արդիւնաբերական եւ մշակութա - յին երկրորդ քաղաքը շինարարութեան մարզին մէջ մեծ թափ առած է: Կը շա - րունակուին բնակարաններու, մանկա - պարտէզներու եւ մշակութային հիմնար - կութիւններու շինարարական աշխա - տանքները: Նախատեսուած է կառուցա - նել երեք հազար տեղոյն մարդական պա - լատ մը:

Հայ Առնաբանական Օրափոխություն Կայանը

Շատոնց է կը փափաքէինք այցելել օր-
ափոխութեան այս կայանը. այսօր Յու-
նիս 12, առիթը ներկայացաւ ու մենք
կ'ընենք հետ, մեր վաղեմի բարեկամ Տէր
Ե. Տիկին Վեր. Կալիկին Պարտաւանի
կառավար ատուածուն ճամբայ կ'ելլենք ու
կ'ապրենք վերջը կը հասնինք կայան:

Ելլանք տասը քիլոմէթր դէպի վեր,
Թոյն գիւղի մուտքին, երեք ամրակուռ
պեղծի տաքուկ շողերուն ներքեւ: Գե-
ւորիկ է տեսարանը, հիացումով կը դի-
ման շուրջ կանանց տարածութիւնը,
թաղամասեր լեռներն ու կապուտակ լի-
նք, եւ հանքալիւծ Լոգանի գեղեցիկ
համայնապատկերը:

Յաջորդ օրն իսկ, եւ յաջորդաբար ե-
կան խումբ մը տարեցներ՝ այր թէ կին,
փայլուն, միջին ծրանապէն եւ Մար-
տիկէն, մաս կազմելու մեր ընտանիքին:
Պատուելին կ'ըմանամ թէ, ինք տարիէ
ի վեր զնած են այս շէնքերը, մեծ զոհո-
րութեամբ, ու մտադիր են գնել նաեւ
կառավար հողաբաժին մը, նոր շէնք մը
ու կառուցանելու համար, որովհետեւ
արեւը կը զգացուի: Ամէն տարի Յու-
նիս ամիսն ու Օգոստոսը յատկացուցած
է հայ ընտանիքներու, իսկ Յուլիսը
բոլորիկներուն համար: Ձմեռն ալ, հա-
րկուն աւելի երկատարներ կուզան
գնելու: Ենթերը օծուած են ար-
դարան բոլոր յարմարութիւններով, մա-
քառ եւ օդառուն, Լեմանի բարձունքնե-
րուն վրայ:

Ստանդարտ օր մնացինք այս հողե-
րուն ու մտերմիկ յարկին տակ, ու նկա-
տեցինք թէ, ինչպէս Տէր եւ Տիկին Վեր.
Պարտաւան, ամէն զոհողութիւն յանձն
առած, որպէս իսկական նուիրեալներ,
իջնային օր մեր արձակուրդի օրերը
ըլլան օգտակար եւ հաճելի: Հակառակ
անպատու օղին, խմրական պտոյտներ
կ'ընենք դէպի մօտակայ բարձունքները
եւ անյաղութը կը խմէինք գիւղական աղ-
բերներու պաղպաղուն ջուրերը, յորդա-
ւատ, Պարտիզակի երբեմնի « Մենք Աղ-
բեր » յիշեցնող: Օրօքառով, հաճելի
պտոյտ մըն ալ ըրինք դէպի Զուլիցերիա:
Ճաշը առատ էին ու համեղ, ամէն
ընթացին, ճաշէն վերջը կը հաւաքուէինք
հողովատեղին, լսելու համար Ամերի-
կայէն յատկապէս եկած, Տիկ. Գարա-
ւանի հոգեւոր պատգամներն ու վեր-
աւանդներն ու կ'երգէինք հոգեւոր եր-
գեր Հայց. եւ Աւետարանական Եկեղե-
ցիներէ:

Համալսարանային Բ. պատերազմի քա-
նանամակներն առիթու, յիշատակի եւ ո-
գեղնութիւնի երեկոյ մըն ալ ունեցանք,
Վեր. Պարտաւանի քննադրին, հոգե-
ւոր Վեր. Զ. Պատաւեանի ի պատիւ որ
Սեպտեմբեր 11 Ա կը դադարէր շատ մը հայր-
երկրու հետ: Այս տողերը գրողն ալ,
նախօրէին չէր ինչո՞ւ, Լուսինի
աղջիկն ըլլաւ գիտնալէ յետոյ, կարծես
ինքն ալ կորսնցուց իր տարեցի համար-
ձակութիւնը: Լուսինի պատկերը վա-
րդաբաժնէն հեռացանք անոր դոյն տուաւ:
Սաքեմիկ կ'ամէնար: Խալֆային խօս-
քուն յետոյ, իր հետ եղող աղջիկնե-
րուն հետաքրքրութենէն իմացեր էր, թէ
խալֆային աշխատը քանի մը օր է, որ
Նապոլի ջրաղացին մէջ կը մնար, թէ
միւս միւսակ կունակ տուեր, բնութիւն
ընտանիքն առուէն դուրս հաներ է, թէ
Գարաւի կ'ընէ իսկ զարմացեր է անոր ու-

ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ ԱՌԹԻԻ

Այս տարի Յուլիս 13ին, Կիրակի, Յի-
սուսի Պայծառակերպութեան տօնն է որ,
Հայերու մօտ, ներկայիս, Հոգեգալուս-
տին յաջորդող Դրդ Կիրակին կը կատա-
րենք եւ կը կոչենք Վարդավառ:

Մական մեր Յայնաւարդը կոչուած
հին ձեռագիրներուն մէջ, Օգոստ. 6ին
նշանակուած է Վարդավառի տօնը, որ
գոյութիւն ունէր արդէն իսկ հեթանոս
սական շրջանին՝ Նաւասարդ ամիսին մէջ
Անահիտ շատուածուհին նուիրուած
վարդի պատկերով նուիրումով:

Գրիստոնէական շրջանի մեր սուրբ
Հայրապետները՝ առաքելական այս հին
տօնը եւ անոր անունը փոխանակած են
Յիսուսի Պայծառակերպութեան կամ Այ-
րակերպութեան տօնախմբութեամբ՝ ձե-
ւով մը սրբացնելով դայն:

Լատիններուն մօտ, Ը. դարէն առաջ
յիշատակութիւն չկայ այս տօնին, մինչ
Հայերու մօտ արդէն իսկ Ե. դարուն Ս.
Սահակի կանոնական գիրքերուն մէջ կը
յիշատակուի Վարդավառի տօնակատա-
րութիւնը որուն մանրամասն նկարա-
գրութիւնը կուտան մեղի առաջին երեք
Աւետարանիչները: Այդ օրը սուրբիւ,
մեր Փրկիչը իր մարդկային մարմինին
խոնարհ կերպարանքի տեսիլը կ'այլա-
կերպէ իր աստուածային փառքի լոյսին
պայծառութիւնը ցոլացնելով դէմքին եւ
գլխատնիքին ընդմէջէն:

Վարդավառին նուիրուած 3 օրերու մեր
շարականները՝ մէկը միւսէն աւելի պատ-
կերալից եւ իմաստալից են: Առաջին օր-
ուանը Ե. դարէն է, թէ եւ յօրինողի մա-
սին զանազան կարծիքներ կան. ոմանք
կ'ըսեն Մովսէս Սորենացին, ուրիշներ՝
Մանգակունի հայրապետը կամ ուրիշ մը:
Իսկ յաջորդ երկու օրերուն զմայլելի
շարականները գրուած են Ս. Ներսէս Շը-
նորհալիէն օր Ե. դարու միօրեայ առ-
նակատարութիւնը կ'երկարէ երկու օր
եւս, Բ. եւ Գ. օրերու յատուկ նոր շա-
րականներով:

Հ. Ա. Ք.

« Ե. Հ. »

որպէս գերութեան մտերմ մը, յուզու-
մով ոգեկոչեց հանգուցեալին յիշատա-
կը ըսելով. — « Գերի կը նշանակէ կոր-
սնացնել իր ինքնութիւնը, ենթակայ ու-
րիշներու քմահաճոյքին ու կամքին, չա-
րաչար աշխատանքի, ամէն բանէ զը-
կուած անհատ մը, ու մանաւանդ, իր
սիրելիներէն հեռու, օտարութեան մէջ
ապրելու, ցաւալի եւ յուսահատական հո-
գեկոծակի:

« Կը յիշեմ թէ, ինչպէս ամէն Կիրակի
կը հաւաքուէինք գերիներու յատկաց-
ուած « Եկեղեցի պատգա » եւ ամբողջ
պատարագը կ'երգէինք — ոչ Տէր Հօր
բաժինը — հաւատքով եւ խոր ապրու-
մով, ու Հայց. Եկեղեցւոյ հոգեգմայլ
եղանակները կ'արձագանգէին աքալակի
վրայ, եւ մոռյլ ու թախծապատ մշուշը

պատուելով կը հասնէին մինչեւ երկինք,
որպէսզի Տէրը լսէ եւ « ողորմի, իր բա-
նաւոր հօտ » ին ու ազատութիւն շնորհէ:
Վեր. Պատաւեանի կը քարոզէր Աստու-
ծոյ խօսքը, եւ որպէս « հովիւ քաղ ու
բարի » կը մխիթարէր ու կը յուսադէր
մեզ, տառապանքի եւ դժբախտութեան
այդ օրերուն: Յարգանք իր յիշատակին»:
Գոհունակութեամբ տեսանք, թէ ինչ-
պէս եռանդուն երկատարներ, Փարի-
զէն եկան, ամէն յոգնութիւն եւ զոհողու-
թիւն յանձն առած, որպէսզի Շաբաթ եւ
Կիրակի օրերը, գրեթէ զիշեր ու ցերեկ
աշխատելով ներկին ու մարմնին 12 սե-
նակներ, պատրաստ ըլլալու համար
Յուլիսին արձակուրդի եկող պատանի-
ներուն, ու գործերնին լրացուցած՝ շու-
տով մեկնեցան: Գովելի եւ գնահատելի

մախը: Դժուր ու զուռնի ձէնը դաշտն էր
բռնել: Արեւին տակ, գիւղացիները շար-
ուած էին վանքի քարերուն նման, բարի
ու միւստոյն երեսներով: Անոնց ամէն
մէկի զէմքն վրայ մտածկոտ բան մը
կար, կարծես մէկ — մէկ Աւետարանի
էջեր ըլլային: Իրենց կիրակնօրեայ հա-
գուտները հագած՝ եկած էին փէշիկ-
վաններուն խաղերը գիտելու:

Հոն էր Մարգար Ակօն, գիւղին էն
տարեցը, մօտ հարիւր տարեկան, կուրծ-
քը բաց ու մազոտ: Պարթեւ հասակով,
առանց դաւաղանի: Ուսերը եկեղեցիի
կամարին նման: Մարգար Ակօն գիւղին
երկրաշարին էր. գիտէր արտ մը մի քա-
նի հաւասար մասերու բաժնել: Հոն էր
Կարօ Աստուրը, տոմար նայող գիւղի
աստղագէտը, որ երկնքի մոլորակներուն
ու ցանուած արտերու յարաբերութիւն-
ները շատ լաւ ճշդած էր: Երեք աստղե-
րով կ'ընէր, երբ լուսադէմին Վարդա-
ւանի լեռան վրայ դայ, բամպակները ցա-
նելու ժամանակն է: Հոն էր Միսի Ու-
նանը, որ միշտ իր եղներուն մասին կը
սիրէր խօսիլ: Եթէ խօսքը վանքի խաչ-
քարերու մասին ըլլար, չէր տեսնէ ինչ-
պէս՝ տեսնէ զորոյց իր եղներուն մա-
սին է դարձուցեր: Բոլորը, բոլորը՝ եր-
կաթագործը, կոշկակարը, էջմիածին
տեսնող տիրացոյ Բարսեղը, ջուհակը:

Բառին Շահմերեան, Յովսէփ Սարգիս -
եան, Յակոբիկ Փափաղեան եւ « Իմ չի-
նարի ետը » խմբերը կազմեցին առա-
ջին մասը: Դադարէ մը յետոյ, երկրորդ
մասը սկսաւ « Յրէնչ քանքան » պարով
եւ ապա շարունակուեցան արտասանու-
թիւններով՝ Ռէպէզա Դանիէլեան, Վար-
սենիկ Դանիէլեան, Լօրան Զուլֆայեան,
Թամար Սարգիսեան, Կորին Յովսէփ -
եան, Անի Սանամիրեան, Պրանկ Գա-
լանեան, Նազարէթ Յակոբեան, Սեւին
Մարիա, Սիւզան Տիւրկեան, Մակարի
Տէրոյեան, Սապին Աստուրեան: Ապա
ծաղկեփունջ պարը որ մեկնաբանեցին՝
Վարդուհի Յակոբեան եւ Նաթալի Փա-
փաղեան, խմբական « Երազ » պարը եւ
խմբերը մը՝ « Դարուն, դարուն »: Ընդ-
գծենք Եւս Սրգուեանի եւ Ժաք Պալա -
պանեանի աշխատանքը պարերու եւ եր-
գերու պատրաստութեան մէջ: Յայտա-
գիրը ներկայացուց՝ աշակերտուհի Մարի-
Անթ Կօթիէ: Յուցադրուած էին նաեւ ա-
շակերտներու ձեռային աշխատանքները:
Փակման խօսքը ըրաւ Կարօ Փօլատեան:
Շնորհաւորեց փոքրիկները, գնահատեց
պատասխանատուները, խրախուսեց ներ-
կաները միշտ զօրավիգ կանգնելու հայ
դպրոցին: Մաղթեց որ հոս ու հոն կա-
տարուած մասնակի ճիգերը միօրեայ
դպրոցներու համար, համադրուին, կեդ-
րոնանան եւ Մարտիկի հայ դպրոցը ու-
նենայ իր արժանի ամէնօրեայ ազգային
վարժարանը: Հայ դպրոցն է որ սերունդ
կը կերտէ, կամքը կը զօրացնէ եւ մեր
ժողովուրդի ապագան կը պատրաստէ ու
կ'ապահովէ, ըսաւ Կարօ Փօլատեան:

X

Գանի մը թիւեր: Արձանագրուած ա-
շակերտ՝ 56, կանոնաւոր կերպով հետե-
ւած ամբողջ տարին՝ 48: Ուսուցիչ եւ
պատասխանատու՝ 8: Ծրագրի՝ հայերէ-
նի դաս, ձեռագիրն եւ արտադրութեան
զբաղումներ, կ'ընդլայնէ հայկական պար,
հայկ. երգ: Աւելցնենք որ Պ. Օտտոյի
Կապ. Սալի միօրեայ դպրոցը միացած է
Մշակոյթի Ծան:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

բացառիկ երեւոյթ մը, իսկապէս:
Սորհրդանշական անուն մըն ալ ունի
այս հաստատութիւնը « Լա Սուս », աղը-
այո՛, լեռնային հոսուն եւ կարկաշտուն
ջուրերու, բայց հոգեկան աղը նաեւ,
քրիստոնէական հաւատքի, հայրենասի-
րութեան, սիրոյ եւ եղբայրութեան:
Օղը, ինչպէս ամէն տեղ, հոս ալ շատ
նպատակաւոր չէր. քիչ արեւ տեսանք,
բայց մեր սրտերը տաքուկ էին այս մը-
տերմիկ յարկին տակ, օրերը անցան հա-
ճելի, մանաւանդ որ « Յաւառ » յալ ներ-
կայ էր օրը օրին ու զրկուած չէինք հայ-
աշխարհէն, ու մենք զբաղուեցանք լաւա-
գոյն յիշատակներով, մաղթելով որ,
հաստատութեան այդ հոգեւոր աղը, ըլ-
լայ յորդաւատ, մշտահոս ու երգեցիկ:
ՊԱՐՏԻԶԱԿՅԻ

Նախնճի դարաշար, զուռնի ու զհովի
ձայնին հետ արջի խօստ ձայն մը ձգած
էր: Յետոյ, գետնին վրայ փայտով քիծ
մը քաշեց ու սկսաւ մարմնը երեքը -
ներով քալել քիծին վրայ եւ պարանին
վրայէն քալող փէշիկանի յաջող նը -
մանութիւնն ընել: Մինչ փէշիկաննե-
րը, նժարի ձողերը ձեռքերուն՝ ուսե-
րուն ու կուրծքերուն, յուսուքներ շար-
ժելով կը պատրաստուէին կապերուն վը-
րայ ելլել, գիւղի խեւ Մանօն, ինքզինք
բոլորովին մոռցած ու կապին տակ կե-
ցած, փէշիկանի կուրծքին նուստանե-
րը կը համբէր՝ մէկ, երկու, երեք...

Մանօն սկսած էր նորէն համբել, երբ
յանկարծ՝ եալանճի դարաշար իր արջի
ձեռքով անոր դէմ կանգնեցաւ: Սեւ Մա-
նօն գէշ երազէ արթնցողի մը սոսկումով,
վախկոտ, անորոշ ձայն մը ձգեց ու ըս-
կըսաւ վաղից ցատկոտան ու խոշոր քա-
լերով: Հանդիմանականները ծիծաղեցան եա-
լանճի դարաշարի շատ յաջող մէկ կա-
տակէն: Սալֆան, ինքն ալ կը զարմա-
նար, թէ վարպետ Օհաննայի անհա-
յող եալանճի է:

- ՎԱՐԳԱՎԱՐ -

Ս. ՅՈՒՆԱՆԿԱՆՍԻՍ-ՄԱՐԿՈՅ

Սյա Կիրակի, Յուլիս 13, Վարդավառ է: Տօն է պայծառակերպութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի - Քրիստոսի:
Սյա առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, ժամը 10ին, կը մատուցուի եպիսկոպոսական հանդիսաւոր բազմաձայն պատարագ:

×

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ Բ. ՊՈՂՈՍ - ՊԵՏՐՈՍ

Կիրակի, Յուլիս 13ին, Քրիստոսի Պայծառակերպութեան տօնին առթիւ, Ալեքսանդր Բ. Պոլոս - Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ: Պատարագը կը սկսի ժամը 10-30ին:

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

ՎԱՐԴԱՐԱՆԻ

ՆՈՐԴՈՒԹԵԱՆ Ի ՆՊԱՍՏ

ՆՈՒԷՐԵՐ

Գ. ՅԱՆԿ

Զուլահեան Ժ. 90, Քիզիլեան Մ. 80, Յակոբեան Գ., Վարդանեան, Տալալեան 75ական, Ալեքսանեան Ի., Ասուրեան Զ. 60ական, Վարդանեան Մ., Գրիգորեան Մ., Ուրմեան Մ., Էլմաս - եան Ա., Գարակեղեան Մ., Գալուստեան Ֆ., Գրիգորեան Մ., Գալուստեան Ա., Փոլատեան Մ., Գրիսեան Մ., Գրիսեան Անանեան Ա., Սէօլեօղեան, Լորպիւքի, Գալուստեան Զ., Յակոբեան Զ., Զիլեան, Տէր - Յարութիւնեան, Փափաղեան Ի., Մանուկեան, Տէրվանեան, Կարապետեան, Դաւիթեան, Փանոսեան, Տիլկէ Վ., Քաեանեան, Աւսեան Օ., Լէքէլք Ռ., Գալիսեան Ժ., Մինասեան, Վարդանեան, Մէրիթ, Թօփեան, Պօ - յանեան Ա., Պահեան, Պահեան Ա., Աշահեան, Եամարեան, Հապէշեան, Սախպաղեան, Միրիսեան, Միքայէլեան, Ուստուրեան, Դարբինեան, Գալայեան, Օհանեան, Պաղտատեան, Վոսքիլեան, Թէրզեան Մ., Աշահեան Մ., Միլիսեան Ի., Գալայեան Մ., Պալեան Տ., Գալիսեանեան, Պալեան Դ., Պահարօղլու, Պօ - յանեան Գ., Պոզուրեան, Սրապեան Մ., Հարրութեան Բ., Շալահեան Մ., Փաթաբեան Գ., Քիզիլեան Կ., Արսլան Մ., Փանոսեան Մ., Տէրաշեան Ա., Պողոսեան Ե. Շոլիսեան Ա. 50ական ֆր.:

(Շաբ.)

ՓՈՒԱՆ ԾԱՆԿԵՊԱԿԻ

Տարաբախտ

ԱՐԾՐՈՒՆԻ ԶՐԲԱՇԵԱՆԻ մահուան եւ թաղման տխուր առթիւ Ժողովան ծաղկեպսակի եղած նուէրներ. —

ՄԱՐՍԵՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ
Տէր եւ Տիկ. Ա. Սիսակեան 150 եւ Զ. Բ. Լ. Մ. եան 150, Պր. Ա. Հոլորեկեան 300, Սէնթ Անթուանի եկեղ. վարչ. երգչախումբին 300, Տէր եւ Տիկ. Ա. Վանեան 100 եւ Զ. Բ. Լ. Մ. եան 200, Տէր եւ Տիկ. Վ. Մինասեան 300, Բարակեան ընտ. 300, Պր. Ս. Ալթունեան 200 եւ Ռազմիկ. Միւսթ. 100, Ս. Կարապետ մատրան Հոգր. (Լա Սիոթա) 200, Տիկ. Արմէն Ալթունեան 100 եւ զպրոցին 100, Տէր եւ Տիկ. Ժ. Սողոմոնեան 200, Տիկ. Հաջադործեան երգչ. խումբ 200, Տէր եւ Տիկ. Թ. Պապանեան Զ. Բ. Լ. Մ. եան 200, Տէր եւ Տիկ. Վ. Գրիգորեան, Տէր եւ Տիկ. Ա. Յակոբեան, Տէր եւ Տիկ. Ժ. Գասպարեան, Տէր եւ Տիկ. Ժան Թէր - զեան 200ական, Տէր եւ Տիկ. Ժան-Շարլ Պապայեան, Տէր եւ Տիկ. Ժեռար Պապայեան, Տէր եւ Տիկ. Ժ. Տըլուս երգչախումբին 200ական:

(Շաբ.)

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

ՕԴԱՓՈՆՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆԻ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԻԷՍԸ

ՊԵՆՏՈՆԹԵՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յուլիս 20 ամբողջ օրը
Հայկ. ցերեմ մթնոլորտ

×

Օգոստոս 15ին, խաղաղօրհնէք:

Հեռաձայն՝ (84) 33-05-61

×

Լիոնէն Յուլիս 20ի դաշտահանդէսին մասնակցողներուն համար օթոքառ ապահովուած է, որ կը մեկնի եկեղեցիին առջեւէն ժամը ճիշդ 7ին: Համարողութիւն 50 Քրանք: Արձանագրութեան համար հեռաձայնէ՛ք 888-92-51 եւ 826-71-20:

ՆԱԿՏԻ ՌԻՆԵՆԱ

Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան Իսի (Օ - տը - Սէնի չըջանը) տարեկան նաշը Հոկտ. 4ին:

×

Կապ. ինչի փարիզի մասնաճիւղին հետեւալ ձեռնարկները. —

Զրոսապտոյտ՝ Սեպտ. 21ին
Պարանցիկ - երեկոյթ Հոկտ. 11ին:
Հոգեճաշ Նոյեմբեր 16ին:

×

Կապ. ինչի Շաբլի մասնաճիւղին պարահանդէսը՝ Շաբաթ, Հոկտ. 25ին:

×

Ալեքսանդր Ս. Մարոյ կրթարանի տարեկան ճաշ - պարահանդէսը՝ Հոկտեմբեր 18ին:

×

Փրանսահայ Կապոյտ ինչի Անէլ - Պուա - Քոլմպի մասնաճիւղին տարեկան Պարահանդէսը՝ Հոկտեմբեր 11ին:

×

Փրանսահայ Գրողներու Ընկերակցութեան դասախօսական ցերեկոյթը Սեպտ. 28, Կիմէի սրահը նուիրուած Սովետ. զբահանութեան 60ամեակին, մասնակցութեամբ երեւանէն՝ Վարդգէս Պետրոսեանի, Նախագահ Գրողներու Միութեան, Ստեփան Կուրտիկեանի, Խմբագիր Գրական Ամսագրի, Սիւրբաղ Մարտիկեանի, ամսուրը, Ժողովրդ. արուեստագիտուհի:

- ԱՌՈՐ ԱՆԿ Է -

«Յառաջ»-ի խմբագրատունը բաց է առէն օր (բացի՝ Շաբաթ եւ Կիրակի) ժամը 8էն 12-30 եւ 14էն 18-30:

×

Ոչ - ստիպողական ընոյթ ունեցող արցելութիւններն ու հեռաձայնները կը իրէզրուի կատարել միայն կէսօրէ վերջը:

EREVAN restaurant

ՀԱՅԱՏՈՒՆ ԵՐԵՒԱՆ

26, RUE BERGÈRE PARIS 9e Tél. 770 85 81

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՔՈՒՐ ԽՈՀԱՆՈՅ - ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԶԵՐՄ ՄԹՆՈՂՈՐՏ

ՄԱՏՁԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ԶԻԹԱՊՈՒՐ, ՄԱՆԹԸ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ԼԱՀՄԱՃՈՒՆ ՈՒ ԶԻ - ՔԷՕՅԹԷ (Պատուէրի վրայ)

ՈՒՐԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՍՈՒ - ՊԷՕՐԷԿ

ԵՒ ԱՄԷՆ ԿԻՐԱԿԻ ԱԹՏՈՒ՝ ՊԱՏՈՒԷՐԻ ՎՐԱՅ՝ ԽԱՇ

ՈՒՐԲԱԹ ԵՒ ՇԱԲԱԹ՝

Duo Hartar

ԶԱՐՈՒԹ ԵՒ ՎԵՐԷՆ

FERME LE MARDI ՓԱԿ Է ԵՐԵՐՇԱԲԹԻ

ՀԱՇ ԿԸ ՀԱՅԹԱՅԹՈՒԻ ՆԱԵԻ ՏՈՒՆԵՐԸ, ԱՊՍՊՐԱՆՔԻ ՎՐԱՅ:

OPTIMA Tours
ARMÉNIE 1980

A PARTIR DE 2850 FR. (tout compris)

prochain départ:

26 JUILLET AU 9 AOUT

CET ÉTÉ... 3 VOYAGES CULTURELS

- DU 15 AU 30 AOUT — (Moscou, Erévan, Tbilissi, Leningrad) accompagné par le Révérend Père ATHANASSE KESSEDIAN (Mekhitariste)
- DU 22 AOUT AU 5 SEPTEMBRE — avec la présentation tout au long du voyage, historique et archéologique de M. HENRY-PAUL EYDOUX (Conférencier — écrivain)
- DU 29 AOUT AU 14 SEPTEMBRE — « Musique en Arménie — sur les pas de Komitas », conseiller musical ALEXANDRE SIRANOSSIAN (chef d'orchestre)

Cette année plusieurs départs par mois et TOUTE L'ANNEE de 12, 14 et 16 jours.

demandez notre brochure détaillée

RENSEIGNEMENTS - INSCRIPTIONS:

Sonia Coumryantz
OPTIMA Tours
75003 PARIS

67-69 rue Quincampoix (angle rue Rambuteau) — Tél. 274-27-20

Métro: Rambuteau ou Etienne Marcel

Lic. A 946 (Agence agréée INTOURIST)

Telex: 211 324 F.

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire: N° 55935

sevan voyages-lyon

saberatours - paris

VOUS PROPOSENT

ARMENIE - 16 JOURS

du 15 au 30 août

Accompagné par VAROUJAN SARKISSIAN

du 22 septembre au 07 octobre

Pèlerinage sous l'égide du R. P. Norvan Zakarian, accompagné par Varoujan Sarkissian

DEPARTS PAR AVION DE LYON -- MARSEILLE -- PARIS

Renseignements et inscriptions:

À LYON

sevan voyages
SARKISSIAN Varoujan.
50, cours de la Liberté
69003 LYON
Tél. (78) 60 13 66

À PARIS

saberatours
BAGHDASSARIAN Levon
3, rue de l'Arrivée
Imm. CIT 7e étage
75015 PARIS
Tél. 538 67 47

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍԲԸ

ԱՐԶԱԿՈՒՐԴԻ,
ԳԻՐԳԵՆԻ ԴԻՐ

Մեծ դաղթերը սկսան։ Կառքով, օդա-
նավով, երկաթուղով։ Նուազ նաևով։
Երբեմն նաև շարժանիքով եւ հեծանի -
քով։ Քիչ անդամ ոտքով։ Գունդագունդ,
հարկու հազարներով, տարեց թէ երե-
ստարդ, այր թէ կին, արձակուրդի
կամ քան կը բռնեն։

Մով, լեռ, դաշտ, գիւղ։ Օտար երկիր-
ներ՝ տաք ու պաղ։ Այսինքն հոն ուր
կարգը կրնայ վերածուիլ զրօսաշրջիկի։
Հոն ուր պանդուխտներ կը բարձրանան, ուր
բանակաւորներ կը հաստատուին։ Հոն ուր
արձակուրդի վաճառականները ամէն ինչ
կտան, պատրաստած են։ Սիւրճ, հա-
նաք, առանձնութիւն, արեւ, ձկնորսու-
թիւն, պտույտ եւ այլ զբաղումներ։

Ամէն ոք ունի կեանքի կշռոյթ մը, որ
խառն է իրեն։ Գրեթէ միշտ պարտա -
դրուած հանապազօրեայ աշխատանքի
հրամայականներէն։ Ունակութիւն մը։

Արձակուրդները պէտք է դառնան մար-
դու կեանքին մէջ մենաշնորհեալ պահեր։
Փոքն չլիցաները ամէնօրեայ ճնշումն են -
բուն եւ միօրինակութեան։ Վերահաս -
տան մարդը իր ամբողջ անհատակա -
նակութեանը մէջ։ Եւ ընթերցումը կը սա-
տարէ անհատականութեան զօրացումին։

Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսները ընթեր-
ցումի ամիսներ են։ Մարդիկ կը կար -
գան։ Կը բաւէ շրջիլ ծովափները, դաշ-
տերը, հանրային պարտէզները անդրա -
բանալու համար որ զրօսաշրջիկները կը
կարգան։ Բայց ի՞նչ կը կարդան։ Թերթ,
հանգիստ ու նաեւ ամառային կոչուած
գիրքեր։ Հրատարակիչները գիտեն։ Հրա-
պարակի վրայ կը հանեն դերին գիրքեր
որ կարելի ըլլայ երկու լուսանքի կամ խօ-
սակցութեան միջեւ նոյն անկողնութեամբ
լսողականի ընթերցումը։ Անշուշտ թէ
Պալլաքի կամ Շաթօպրիանի գործերը
կարգաւ կամ ալ Միշլիքի Ֆրանսայի
պատմութեան հաստատու հատորները
ուսումնասիրելը կը մնայ այլ ժամանակ-
ներու։

Մարդիկ նաեւ կը գրեն։ Խաչքառէն եւ
թերթերու մէջ եղած խաղերէն անդին,
գիրք կը գործածեն փորձելով շատ յա-
նաք վայրկեանի մը համար գրագէտ
դառնալ։ Արդարեւ, բացիկ գրելը գրա-
կանութիւն է, արուեստ է եւ շատ անգամ
ալ գիտ է եւ գործիքն է՝ ստացողին հա-
մար։

Իսկ մենք Հայերս, հետեւելով այս հո-
սանքին, տարբեր չենք կրնար ըլլալ։ Ու-
րեմն ինչու արձակուրդները չօգտագոր-
ծել հայրենի թերթ, հանգիստ կամ գիրք
կարդալու։ Վէպ մը, պատմական հատոր
մը, բանաստեղծութիւններու հաւաք -
ածք մը, հին կամ ժամանակակից հեղի-
նակներէ, ինչու չըլլան արձակուրդնե-
րու մեր ընկերը։ Եւ բացիկները։ Ինչու
չգրել հայերէնով։ Հայը շատ գիւրաւ
հրապարակադիր կը դառնայ, նոյնիսկ
գրագէտ, սկսելով միշտ իր կենսադար -
կանով։

Արդ, մեծով թէ պզտիկով, այրով եւ
կիտով սկսինք սկիզբէն։ Առանց մեր հա-
նաք խանգարելու։ Արեւ, հանգիստ,
առանձնութիւն փնտռելու ժամանակ փըն-
տու մեր ընկերը։ Եւ բացիկները։ Ինչու
չգրել հայ մարդու կեանքին իմաստ տը-
նով հայ գիրք եւ հայ գիրքը։

Կ. Թ.

ՕՐՈՒԱՆ
ԴԵՊՔԵՐԸ

ՅՈՒՆԻՍ 14
ՓԱՐԻԶ՝
ՏՈՂԱՆՅՔ ԱՆՁՐԵՆԻՆ ՏԱԿ
— X —
ՄՈՍԿՈՒԱ՝

ՖԻՆԱՆՍԱՅԻ ԴԵՍՊԱՆԻՆ ԵՒՈՅԹԸ
ԿՍԱՐԳԻՒՈՒԻ ՀԵՌԱՏԵՍԻԿԵՆ

Տեղատարափ անձրեւի մը տակ է, որ
Ֆրանսական բանակը տողանցեց Երկու -
շաբթի, Յուլիս 14ին, Շան դ'իլիզէն։
Դասական բոլոր գէնքերը, օտար լեզու-
ներ, աւանդական բոլոր միաւորները հոն
էին, միայն արեւը կը բացակայէր բայց
ժողովուրդը հովանոցներով հաւատարիմ
կը մնար սովորութեան։ Հովանոցներ
նաեւ պաշտօնական ամպրոնին մէջ, մինչ
նախարար Պուրժ Կ'օզնէր Նախագահին
որ անցնէ իր էմփրէմէալը։ Նոյն օրը,
ժիւղար տ'իւթէն կը յայտարարէր հետա-
տեսիլէն թէ օգտագործելով ներման իր
առանձնաշնորհը, պատիժներու 15 օր -
ուան զեղչ կը տրուի բոլոր այն բան -
տարիկներուն, որոնք մէկ տարիէն
պակաս պատիժներու դատապարտուած
են։ Այս որոշումը կը վերաբերի 8000
արգելափակուածներու։

Նոյն իրիկունը, նախաձեռնութեամբ
Փարիզի Բաղադրապետարանին, Թրոքա -
տերոյն հրապարակը, պատմական ոգե -
կոչումը կը կատարուէր Յուլիս 14ի,
« Զայն եւ լոյս » ձեւին տակ եւ 130 ար-
ուեստագէտներու մասնակցութեամբ։

Այս տօներուն եւ հրապարակմանց կող-
քին, սեւ կէտ մը կայ, որ Երեւելաթի
առտու բաւական վրդոված գրութիւնն -
բուն առիթ տուած էր Ֆրանսական մա-
մուլին մէջ։ Արդարեւ, խորհրդային իշ-
խանութիւնները արգելած են Ֆրանսայի
դեսպանին, որ իր աւանդական ուղերձը
տայ Յուլիս 14ի առթիւ, որովհետեւ այդ
ուղերձին մէջ ակնարկութիւն կար Աֆ -
ղանիստանի։ «Լաէ՛ եւ վազէ գնա՛» կը
խորագրէ, այս առթիւ, Բոքիտիէն տը
Փարի, ուր փէյր Պելո կը վերլուծէ կա-
ցութիւնը « Հո՛ս հասնելու համար »...
Կը նկատէ թէ յանուն իրաւունք քաղաք -
կանութեան մը, Ֆրանսա բաւական դի-
շումներ ըրած է Մոսկուայի, այն միաժիտ
համոզումով թէ կը մնայ Կրեմլինի ա-
ռանձնաշնորհեալ խօսակիցը։

Միջադէպը, ամէն պարագայի մէջ,
փոքր չէ, քանի առաջին անգամն է, որ
Ֆրանսայի դեսպան մը կը դարձնուի
Յուլիս 14ի առթիւ։ Ճիշդ տալով օր առաջ
ալ, խորհրդային իշխանութիւնները նոյն
արգելքը դրած էին Միացեալ Նահանգ -
ներու դեսպանին, որ Անկախութեան տօ-
նին (Յուլիս 4) առթիւ ուղերձ մը պիտի
տար։ Ֆրանսայի դեսպանը, իր ըսելիքին
մէջ, պիտի կրկնէր Ֆրանսայի դերը
Աֆղանիստանի նկատմամբ։ Ռուսերը
կարգաւէ կտրուելու հրճատումներ ա-
ռաջարկած են ինչ որ դեսպանը վճարու
մերժած է։ Եղածը ծանր է, մանաւանդ
երբ յիշուի թէ Ֆրանսայի դեսպանը,
Արեւմտեան Պետութեանց միակ նմոյշ -
ներկայացուցիչը եղած էր Մայիս Մէկի
տողանցքին։ Ֆրանքոփոքրադային այս
միջադէպէն զատ, Ֆրանքոֆրանսական
միջադէպ մըն ալ կայ Մոսկուայի մէջ։
Տրուած ըլլալով որ Պ. Ֆրոման - Մէօ :
Երկ, դեսպանը Յուլիս 14էն անմիջապէս
ետք արձակուրդի մեկնած էր (ներկայ
չըլլալու համար Ողիմպիականներու բաց-
ման հանգիստութեան) մարզիկներու ֆը -

րանսական պատուիրակութիւնն ալ ներ -
կայ չէ եղած դեսպանատան տուած ըն -
դունելութեան Յուլիս 14ի առթիւ։

Այս միջոցառումին մէջ է, որ Յուլիս 19ին
կը սկսին Ողիմպիականները, որոնք շա-
տերու համար սպարտակիստ են միայն։

ԲԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂԱՆ

ՆԱԽԱԳԱՀ ԳԱՐԹԸՐԻ Եղբայրը 220
հազար տղար « նուէր » առեր է Լիբիա-
յէն, այս երկրին ի շահ աշխատանք տա-
նելու համար իր երկրին իշխանութիւն -
ներուն մօտ։ Սպիտակ Տան բանքերը « նո
քոմէնթ » ըսած է միայն, ճշգրտով թէ
« անձնական հարց մըն է Պիլլի Գարթըրի
եւ Արդարադատութեան միջեւ »։ Պատ-
մութիւն մը որ բաւական օգտակար է
նախագահին մրցակից թեկնածուին՝ Ռի-
կընի համար։

ԻՐԱՆԻ մէջ զնդակահարութիւնները կը
շարունակուին։ Բանակին մէջ նախ, իր-
բեւ հեղինակ հակապետական դաւի մը։
Ասոնց մէջ մահուան դատապարտուած ու
զնդակահարուած է Զօր. Պաթար ինչ -
պէս նաեւ ուրիշ զինուորականներ։ 25
հոգի զնդակահարուած են 36 ժամուան
ընթացքին, ասոնց մէջ կան մարդիկ, ո-
րոնց յանցանքն է « իսլամի թշնամի » ըլ-
լալ պարզապէս։

ՔԱՊՈՒԼԻ շուրջ ուժեղացնելով իր
ձեռնարկած է խորհրդային օդուժը,
« քանի մը հազար մեռելներ » պատճա-
ռելով, ըստ Նոր Տեւիլի դիւանագիտա -
կան աղբիւրի մը։ Կըսուի թէ 50էն 60
ուղերձ քարուքանդ եղած են, տասը օրէ
ի վեր։

ՊԵԿԻՆ հիւանդանոցէն ելած է թեթեւ
էմփաքֆիսիտ մը ետք եւ անմիջապէս ու-
ղած է փաստել թէ ապաքինած է։ Այդ
առնչութեամբ է, որ նախ պատասխա-
նած է Մեծն Բրիտանիոյ Արտաքին նա-
խարարին, որ կը խրախուսէ իրեն կառա-
վարութեան վայրը չփոխել (խօսք կայ
որ Երուսաղէմի արաբական մասը տար-
ուի) « երբ Դաւիթ արքան Հեպրոնի իր
թագաւորութեան մայրաքաղաքը Երու -
սաղէմ փոխադրեց, քաղաքակրթուած
աշխարհը կ'անդիտանար Լոնտոն քաղաքի
անունը »։ Իսրայէլ նաեւ բարկացած է
Ֆրանսայի դէմ, որ հիւլէական օժանդա-
կութիւն կուտայ Իրաքի (Իւրանիում) թէեւ
Ֆրանսա ապահովութիւն տուած է Իս -
րայէլի, որ Իրաք միայն դիտական նը-
պատակներու պիտի զործածէ։

ԳՐԻՍՏՈՆԵՍԻ ԼԻԲԱՆԱՆԸ, որ ամբող-
ջովին ինկած է ձեմայէլի Բաթայէպնե-
րուն ձեռքը, վտանգաւոր դիմադիւծ մը
ստացած է։ Տանի Շամուն, որ հրաժա -
րած էր Ազատական Ազգ. կուսակցու -
թեան զինուորական պետի իր պաշտօնէն,
կ'ամբաստանէ Բաթայէպնեքը, որ թա -
կարգ մը լարած են իր մարդոց եւ 530
հոգի ջարդած։ Կը ջանայ զանազան հո-
սանքներ, նոյնիսկ իսլամ - յառաջդիմա-
կան համախմբել Պէշիք ձեմայէլի դէմ։
Գալով այս վերջինին, կ'ըսէ թէ իր եւ
Ազատականներու միջեւ հաշտեցնող
չէ եղած այլ պարզապէս « մաքրութիւն »
մը, Բամիլ Շամունի հաւանութեամբ։

ՄԱՀՄԵՏԱԿԱՆՆԵՐԸ Ֆրանսայի կըօ -
նական երկրորդ համայնքն են, կաթողի-
կէներէն յետոյ և բողոքականներէն, Հըր-
եաններէն առաջ։ Մեծամասնութիւնը կաղ-
մուած է բանուորներէ, որոնք կուգան
Սեւ Աֆրիկէէն, Թուրքիայէն, Մաղը -
պէն։ Այս հաստատումը եղած է Ռամա-
զանի առթիւ, որ սկսաւ առջի օր (Յու-
լիս 13)։

ՊԵՆԺԻՈՅ Պատուէն թագաւորը հիւան-
դանոց փոխադրուեցաւ արեան շրջանի
անհանգստութեան մը հետեւանքով։

ԲԱՆԻ Փալմ-Պիլի եւ Մոնթէ Գարլոյի
խաղարաններու պաշտօնէութիւնը ան -
սահման ժամանակի համար զործադուլի
դիմած է, Փալմ - Պիլի քաղինոն երկ -
րորդն է Ֆրանսայի մէջ, մուտքի տեսա -
կէտով, Տիլմոնէն ետք։ Մոնթէ Գարլոն
կարեւորագոյն է Եւրոպայի։

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՏԵՍԻԿ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնիքէս, Յուլիս 4-7)

ԵՐԵՒԱՆԻ ՏՈՒՄՄԱԹԻՔ ԹԱՏՐՈՆԻ
ԽՈՒՄԲԸ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱԾ

Երեւանի տոամաթիք թատրոնի խում-
բը, որ Դոնի Ռոստով գացած էր ներկա-
յացումներ տալու համար, վերադարձած
է Երեւան։ Թատերախումբը Հրաչեայ
Ղափլանեանի բեմադրութեամբ ներկա -
յացուցած է Երուսաղ Օտեանի « Մէր եւ
ժիծաղ » կատակերգութիւնը, Գրիգոր
Տէր - Գրիգորեանի « Եկէք անկեղծ խօ-
սենք » թատերախաղը եւ այլ գործեր, ո-
րոնք բարձր գնահատուած են հանդիսա -
կաններու կողմէ։ Խումբը այցելած է Մ.
Նալբանդեանի եւ Ռ. Պատկանեանի շի-
րմաները եւ ծաղիկներ դրած։

ՆՈՐ ՇԻՆԱՆԻԹ ՄԸ

Երեւանի մասնագէտները ստեղծած են
նոր շինանիւթ մը (պերլիտա - ապակե -
թերթ), որ ունի չլիւսելու եւ ձայնը կշա-
նելու յատկութիւններ։ Արուեստական
բազմադոյն քարը, որ կը ստացուի հան-
քապարի՝ պերլիտի հիման վրայ, կ'օգ -
տագործուի շէնքերու ներքին յարդարման
համար։ Շինանիւթը ստեղծուած է Երե -
ւանի քարի գլխաւ - հետազօտական հիմ-
նարկին մէջ, որ Խորհ. Միութեան միակ
գիտական հիմնարկն է, որուն ուսումնա-
սիրութեան առարկան քարն է։ Հանքա -
պարներու հիման վրայ, որոնցմով հա -
րուած է Հայաստանի ընդերքը, կարգա -
ւորուած է ջերմամեկուսիչ եւ ձայնամե-
կուսիչ նիւթերու, զտափոշիներու, որա-
կաւոր բերքազապակի եւ ապակի ստանա-
լու հումքի արտադրութիւնը։

ԵՐԵՒԱՆԻ ՕՓԵՐԱՅԻ ԲԵՄԱՊԱՐԻ
ԽՈՒՄԲԸ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱԾ ԱԼԺԵՐԻԱՅԵՆ

Երեւանի օփերայի բեմապարի խումբը,
որ Ալթերիա գացած էր կարգ մը ներկա-
յացումներ տալու համար, վերադարձած
է Երեւան։ Այս առթիւ օփերային սոնո -
րէնուհին՝ Սիլվա Մեքինեան եւ բեմա -
պարի խումբին ղեկավարը՝ Վիլհէմ Գա -
լլապեան, Թաւի թղթակիցին յայտնած
են, որ Ալթերիոյ մէջ խումբին ներկայա-
ցումները մեծ ընդունելութիւն գտած են
եւ արժանացած հանդիսականներու եւ
մամուլի ջերմ գնահատանքին։ Մեծ ժո -
ղովրդականութիւն վայելած են արուեստ -
տագէտներ Էլվիրա Մնացականեան, Նա -
դիա Դաւթեան, Յովհաննէս Դիւանեան,
Ռուզոլֆ Խառատեան եւ Սամուէլ Պետ-
րոսեան։

ՄԻՆԱՍ ԳՈՃԱՅԵԱՆ ՀԱՅԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ
ԴՈՎՏՈՐԱՅԻ ՏԻՏԼՈՍԻՆ ԱՐԺԱՆԱՅԱԾ
ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԵՋ

Երեւանի պետական համալսարանին
մէջ դոկտորայի իր աւարտանառը պաշտա-
պանած է Կիպրոսի Մեքոնեան կրթական
հաստատութեան ուսուցչի ընդէն Մինաս
Գոճայեան։ Պէշիքի Յովակիմեան-Մա-
նուկեան վարժարանը աւարտելէ եւ երկու
տարի Սորպոնի ֆրանսերէն լեզուի դաս-
ընթացքներուն հետեւելէ ետք Մինաս Գո-
ճայեան 1968ին գացած է Երեւան եւ ա-
ւարտած համալսարանի բանասիրութեան
հիւղը, որմէ ետք հետեւած է հայադի -
տութեան՝ Ակադ. Միւլտի Միւլտանի ղե-
կավարութեան տակ։ Աւարտանառին նիւ-
թը եղած է Զ. դարու հայ գրականու -
թիւնը։ Ինք էր որ Կիպրոսի մէջ բեմա -
դրեց Շահան Շահնուրի « Նահանջը ա-
ռանց երգի » վէպը։

Իսկ ինքն ինքն Տիրամայրը, եւ ուրիշներ, ինչպէս Յովհաննէս առաքեալ, Յիսուս լուսաւ իր Մօրը։ Ու ինչ, ահա քու յորդոյնը։ Եւ ինչ, ահա ինչ աշակերտին՝ Յովհաննէսին։ Ահա քու Մայրը։ Այդ ժամէն Յովհաննէս առաքեալ իր մօտ առաւ Տիրամայրը։

Վաւերական է թէ Տիրամայրը ապրած է Նիքիտոս։ Նոյնպէս Յովհաննէս առաքեալ։ Տիրամայրը վախճանած է 64 տարեկանին, եւ ըստ աւանդութեան բարձրացած է երկինք։

Հասած ենք խմբովին Նիքիտոս։ Փոքր ինչ բարձր մը վրայ է Տիրամօր տունը։ Գարաշէն մի յարկանի տուն, անպաճոյճ։ Տան ճակարին դրուած է թուրքերէնով լատինական տառով — Հագրէթի Մարիամ անա Էվի։

Դրան առջեւ մեզ կ'ընդունի եւրոպացի կրօնաւոր մը, ու կը պատմէ ինչ որ գիտէ Տիրամօր Տան մասին։ Թէ 1892ին Ֆրանսացի կրօնաւորուհի մը քոյր Մարի Եւ Մանուս Կրօնէի կը գնէ տունը, կը նորոգեն դռնը, եւ 1951ին արդէն ունի տասնեղի մը կը դառնայ։ Թէ շատ հրաշքներ եղած են։ Թէ շատ ուխտաւորներ կուգան։

Ներսէս կը մտնենք։ Մուտքին դէպի աջ, Տիրամօր նկարին տակ մօմակալ մը կայ։ Ուխտաւորներու հետաքրքիր եւ երկնայազն կը զետեղենք հոն մեր մօմերը։ Կարծես թէ պէտք ազատ, Տիրամօր դէմքը արծես կը շոյեն։

Մուտքին ճակատը, մի քիչ խորը ներքեւ, կայ խորանը։ Համեստ մատուռի մը խորանը։ Իսկ անոր աջին փոքր սենեակ է, պահարան՝ որուն դռան առջեւ զարուած են զոյգ առ զոյգ ոտնամաններ։ Ինչպիսիք են կը նային։ Ի՞նչ տեսնեմ՝ Թրքուհիներ ծնրադրած կ'աղօթեն առ Տիրամայրը։

Ի՞նչ կ'ըսեն... Ի՞նչ կ'ըսէ Տիրամայրը անոնց։

Ոճրածին ցեղի սերունդ։ Գրիստոսի Աւետարանին պլլուած հայ ժողովուրդին՝ բանին թուրքին աղլիկներն ու կրկները անոնք։ Իրենց հայրերն էին որ Հայը գերեզմանեցին անլուր տանջանքներով Մեծ Սպանիոյն՝ 1915 — 1920։

Տիրամայր, մեղա՛յ քեզ։

— Ինչպէս ահանջ կուտաս իրենց աւրիւթներուն, որոնց մէջէն չէ՞ս իմանար ճարիր հաղարաւոր, թող չափահասները մէկ կողմ, երախաներու լացն ու կոծը, անոնց խեղճորոյս սարսափը բեր Սամառի բացերը, նաւերով հայ մանկտիք երկր կը թափէր ձիւաղը։

Ձե՞ս իմանար մեր անմեղունակ փոքրիկներուն լացն ու կոծը, երբ բոցը կը լափէր անոնց մարմինը դոց փութերուն մէջ։

Տես Տիրամայր, փութերուն մէջ վրայ լրայի նետուած կիսամեռ մատուղ զարկանք, հողը ծածկոյ իրենց վրայ։

Տիրամայր, մեղա՛յ քեզ։

Այս ամէնը քեզ յիշեցնելու։

Եւ ինչքան թողութիւն սրբաւայրը։ Աչքերս շուրջ, սիրտս վէրք։ Հեռացայ։

Հերժիւնէ Միսթօճեան

ՊԵՐՈՒԹԻ ՀԱՅ ԱԼԵԱՆ

ՊԵՐՈՒԹԻ ՀԱՅ ԱԼԵԱՆ. քոյճէի չըջափակին մէջ, Յունիս 20ին, տեղի ունեցած է Հայկազեան քոյճէի չըջանաւարտներու վկայականաց բաշխման հանդիսութիւնը։ Ներկայ եղած են քոյճէի Միացեալ Նահանգներու վարչական խորհուրդի նախագահը եւ անդամներ։ Հանդիսութիւնը զուգարկաբար քոյճէի 25ամեակին, հաստատութեան պատմութեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով՝ անօրէն ձոն Մարգարեանի ձեռամբ պատուոյ Դոկտորայի վկայականներ յանձնուած են քոյճէի հիմնադրութեան եւ զարգացման սատարող չորս անձնաւորութիւններու՝ Վեր. Յ. Ահարոնեան, Վեր. Կիրակոս Զօհուրեան (նախագահ Ամերիկայի Հայ Ալեան. Միութեան), Տիկին Ճոզֆ Սթէյն (աղլիկը քոյճէի հիմնադիրներէն եւ բարերար Ստեփան Փիլիպոսեանի) եւ Սթէյն Մոմճեան (ՄԱԿի մօտ Միացեալ Նախանգներու պատուիրակութեան նախկին անդամ), որ նաեւ օրուան գլխաւոր բանախօսը եղած է անդրադառնալով քոյճէի հիմնադրութեան եւ զարգացման։ Վերականգնման ստացած են՝ 48 չըջանաւարտներ՝ որոնց 29ը՝ Հայեր։

ՊԵՐՈՒԹԻ Հ. Մ. Բ. Մ. ի դաշտին վրայ, Յունիս մէկին, տեղի ունեցած է Շրջանային Սկստական խորհուրդի կազմակերպած տարեկան ընդհանուր հանդիպումը, մասնակցութեամբ աւելի քան հարիւր արեւոյշներու եւ սկստականներու։ Ներկայ եղած են Լիբանանի սկստական գերագոյն խորհուրդի անդամներ, ընդհ. խմբապետը, Հ. Մ. Բ. Մ. ի Շրջ. Վարչութեան, Կեդր. Վարչութեան եւ Շրջ. Սկստական. խորհուրդի անդամներ։ Բացումը կատարած է (արարեքէն) Շրջ. Սկստական. խորհուրդի ատենապետ Էդր. Կարօ Թիւթիւնճեան։ Տեղի ունեցած է Պէյրութի մասնաճիւղի երէցներու փառանքի երդման արարողութիւնը, որուն յաջորդած է սկստական վկայականներու եւ աստիճաններու տուլու։ Թիւթիւն։ Ապա, խօսք առած է Միութեան Լիբանանի Շրջ. Վարչութեան ատենապետ Էդր. Նշան Պապիկեան եւ կոչ քած խոսքներու սկստական շարքերը։ Լիբանանի սկստական գերագոյն խորհուրդի քիչ կողմէ խօսք առնելով Տոքթ. Ահմէտ Մալաք հիացումը յայտնած է Հ. Մ. Բ. Մ. ի սկստականութեան մասին։ խորհրդանշական տողանցքով մը վերջ դրած է հանդիպումը։

ՃՊԵՐՈՒԹԻ (Լիբանան) « Թուրքիոյ Բոյն »-ին համար Յունիս Տը եղած է յիշատակելի օր մը Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան « Շրջանորհարը »։ Երգչախումբին այցելուութեամբ։ Առաւօտեան, աշակերտութիւնն ու չըջանալի Հայերը հաւաքուած են դըպրոցի եկեղեցին, ուր պատարագած է

քարոզած է Կոմիտաս Վրդ. Օհանեան ու գեղեցիկ յիշատակը Օր. Մարիա Ճէ — քրտնի, որ « Թուրքիոյ Բոյն »-ի հիմնադրութեամբ մեծ ծառայութիւն մատուցած է Հայ ժողովուրդին։

X

Յաւարտ պատարագի տեղի ունեցած է Հ. Մ. Բ. Մ. ի գալիկներուն խոստման արարողութիւնը, որմէ ետք եկեղեցւոյ կից հանդիսարանին մէջ տեղի ունեցած է Կոմիտասի երգերու ունեցողութիւնը։ Նրբաշխումը, Կոմիտաս Վրդ. Օհանեանի ղեկավարութեամբ, մեկնաբանած է եկեղեցական, իսկ Գեորգ Գանասար — եանի ղեկավարութեամբ աշխարհիկ երգերու փոխը մը։ Ապա, հաստատութեան պատասխանատուները ճաշ մը տուած են ի պատիւ երգչախումբին։

ՊԵՐՈՒԹԻ Նոր Սերունդ Մշակութային Միութեան կազմակերպութեամբ, Յունիս Տին, տեղի ունեցած է ասուլիս մը « Սահակեան — Լեւոն Միլիտիւն » վարժարանի սրահին մէջ։ « Հայ մշակութիւնը դերը Հայկ. Դատի հետապնդման մէջ » նիւթին շուրջ կատարուած ասուլիսին բացումը քած է Միութեան անուանով Տիրան Ճէրճեան։ Ասուլիսին մասնակցած են երեք դասախօսներ՝ Տոքթ. Բարդէյ Փափազեան, Օնիկ Սարգիսեան եւ Վահրէճ Ճէրճեան։ Պատասխանելով այն հարցումին թէ բռնադատեալ հոգերուն վրայ հայկ. ճարտարապետութեան յուշարձաններու քանդումը կասեցնելու համար ի՞նչ միջոցներ պէտք է ձեռք առնուին, Տոքթ. Բ. Փափազեան քած է. « Եթէ ժողովուրդը ապրող եւ ստեղծագործող ժողովուրդ է, իր պատմական յիշատակարաններու կործանումը չի կրնար խանգարել իր կեանքի ընթացքը։ Իսկ եթէ դադարած է ուժականութիւն ունենալէ, այդ տաճարները միայն պատմական անցեալի մը վկայութիւնները ըլլալու արժէքը կ'ունենան եւ ոչինչով կրնան ծառայել այդ ժողովուրդի յարուստութիւնը ապահովելու գործին։ Փորձել որ անոնք պահպանուին, բնականաբար օգտակար դրոճ է, ինչ որ կարելի է կատարել միայն Խմբագրի ուղղութիւնը հրաւիրելով, սակայն մեծ յոյսեր պէտք չէ կապել այդ դիմումներուն արդիւնքին »։ Օնիկ Սարգիսեան, Արեւմտեան Հայաստանի մշակութային ժառանգութեան իրաւատէրը նկատելով Արեւմտահայկ. Միութեան, պարտականութիւնը դրած է փրկելով փրկել այդ կոթողները, իսկ Վահրէճ Ճէրճեան հաստատելէ ետք թէ քանդուած կոթողները պէտք է օգտագործել ի նպաստ Հայկ. Դատին, առաջարկած է այդ յուշարձաններու նկարներով պատրաստուած դեկորատիւ օրացոյցներ հրատարակել։ Տիրան Ճէրճեան արտասանած է փակման խօսքը եւ յայտնած՝ որ ասուլիսին ամբողջական պատմական ծայրագլուխով պիտի դրկուի այն արուեստագէտներուն, որոնք դերակա տարներն են մեր մշակութիւնին։

COURRIER

NDLR. — Nous publions ci-dessous une lettre reçue du Comité de Soutien à Max Kilndjian, de Marseille, et dont le but est de rectifier les « quelques erreurs » de Haratch, concernant la manifestation organisée par le Comité de Soutien de Paris. Soit. Même si ces « erreurs » ne nous sautent pas aux yeux, quant aux contextes généraux. Reste le nombre des présents, que nous aurions (DANS QUEL BUT, S.V.P. ?) « divisé par deux ». Dans ce genre de choses, il n'y a sûrement pas à diviser, ni selon la coutume à multiplier. Il suffit simplement d'additionner.

X

Dans l'édition de « Haratch » datée du 1er Juillet 1980 est paru un compte-rendu sur la réunion d'information du 27 Juin, organisée par le Comité de Soutien à Max-Hraïr Kilndjian. Nous y avons relevé quelques erreurs.

Qu'importe au fond de diviser par deux le nombre des présents ; cela ne porte à aucune conséquence, d'autant que le Comité attendait 2000 personnes.

Vous écrivez :

բանտարկութեան պատմականը, շեշտեց որ եմք-ալայիմ դէմ եղած ամբաստանութիւնը հիմնուած չէ եւ փաստ չկայ՝ որ ան ֆեյքապոս 6ին Պեռնի բոյրք դիւս — պանիմ դէմ մահափորձ կատարած ըլլայ։

Effectivement l'intervention du représentant du Comité de Soutien comportait un historique des faits. Cependant, à aucun moment il n'a été fait allusion aux fondements de l'accusation. L'accent a été mis sur les points suivants, et nous citons :

« Face à l'inculpation de Max-Hraïr Kilndjian, la réponse de l'Arménien, votre réponse, ne doit-elle pas être totalement détachée des faits ? Les faits, et je le dis clairement, précisément et une fois pour toute sont du ressort de la Justice Française. C'est un problème de techniciens qui doivent analyser, détailler tous les éléments, diligenter toutes les enquêtes nécessaires, déterminer si oui ou non Max-Hraïr Kilndjian a été mêlé à cette affaire. L'aboutissement de l'instruction nous importe peu (...) »

« Dans l'affaire Kilndjian, ce qui nous intéresse au plus haut point c'est l'inculpation dans son intégralité, ce que nous revendiquons, c'est le mobile ».

D'autre part, les interventions de l'ensemble des membres du Comité exprimant notre motivation convergeaient sur la conclusion suivante, et nous citons :

« Les attentats contre les représentants de l'Etat turc sont des actes de justice ». Marseille le 7 Juillet 1980

COMITE DE SOUTIEN
A MAX-HRAIR KILNDJIAN
68, rue Sainte — 13001 Marseille

ՄՊԻՏԱԿ ԶԻԱԽՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ
ՎԱՐՊԵՏ ՈՒ ԱՇԿԵՐՏ՝ ԿԱԼԱՆԱԽՈՐ

Փէշիւմները կապերուն վրայ էին, դէմ — դէմ եւ սկսան դժուր ու գուռնի եղանակով զանազան խաղեր ընել։ Կը կանգնէին մէկ ոտքի վրայ, ու, յան — կարծիք բաց արունքներով կապին վրայ վերնային, վեր կը ցատկէին ռետինէ զոգարկներու նման։ Նախնձի դարտաշ փայլը ծի կ'ընէր, եւ վազցնէր դիւղի ռետիններուն, մեծամեծներուն մօտ, անոնց առջեւ հազար ու մի խաղեր կ'ընէր, դրած կ'առնէր ու կը տանէր գուռնաւոր խոշոր դրպանին մէջ կը ձգէր։ Եւ Մանուն մօտեցած էր նորէն, ինքն ինքն մոռցած՝ շրախանակէն ներս ան —

ցած էր։ Նուախանքը կը շարժէին։ Լաւ էր կընար համբել՝ մէկ, երկու, երեք։ Ինչքան զեղեցիկ պիտի ըլլար աշխարհ — հը, եթէ կարենար մի քանի անգամ համբել ամբողջը։ Մարդիկը շար են, անի — բաւ են։ Ու, յետոյ, կ'ըսեն, որ Մանուն խել է։ Ինչպէ՞ս խել չըլլայ, աշխարհը ամբողջ հակառակ է իրեն, աշխարհի դէմ ինք միմակ է։ Փէշիւմները դիմամբ կը շարժեն իրենց նուախանքը, որ Մանուն չհամբէ։

Նախնձի դարտաշ, այս անգամ խալ — ֆային մօտ էր, խաղեր կը փորձէր, անոր հաճելի մտածումները կը պատռէր ծանր վարդաղբի մը պէս։ Կ'ուզէր, որ բոլորին նման իր վրայ ծիծաղէր նաեւ խալֆա Մակարը։ Բայց, խալֆան ինչ — պէս ծիծաղէր, ինչպէ՞ս ծիծաղէր դե — րեզմաննոցէն դուրս եկած դանկի մը ար —

տալայտութեան վրայ, ի՞նչպէս չմտա — ծէր, որ զանկը ապրեցաւ, սիրեց, նախանձեցաւ, ատեց, շուրի առուն իր արտին մօտէն անցնելու հեռաւոր ծը — րագիրներն ունեցաւ, լաց եղաւ, ծիծաղեց, ունեցաւ ակուայի ցաւ... Ինչպէ՞ս չմտածէր, թէ արջի փոսթին տակ, սեւով ներկուած դէմքին ետեւ վարպետ Օհանը կար, եկեղեցիներ շինող, մանաւանդ նորը մոզայիքներ շարող արուեստագէտը։ Խալֆան, կարծես այդ պահուն մի — այն ըմբռնեց Օհանի հոգիին ամբողջ ողբերգութիւնը, որ կատուի մը պէս կը պոռար ներսէն։

Օհան, քիչ մնաց պոռար խալֆայի երեսին՝ «Մակար, ծիծաղէ՛, ծիծաղէ՛, խնայէ ինծի ու ծիծաղէ՛»...

Դժուր ու գուռնի ձայնին հետ, կա — պին վրայ փէշիւմները քարմանի պէս կը դառնային։ Գիւղացիներու դէմքերուն վրայ դժ ու հաճելի արտայայտութիւն, ծիծաղ ու զարմանք կար։ Վե — րը՝ աղանդները կը թրվեային, իսկ վա — րը՝ հարաններն ու աղջիկները արեւին մէջ։

Այդ պահուն էր, վանքի կողմէն, ցան — ուած արտերու ու չայի շուրին մէջէն երեցաւ յանկարծակի արշաւ մը ձիա — ւորներու։ Պէջերը։

Դժուր ու գուռնի ձայնը կտրուեցաւ յանկարծ։ Փէշիւմները կապերէ վար իլան։ Գիւղացիները իրար անցան՝ տա —

րափի բռնուած մեղուներու պարսին նը — ման։ Փախիլուկի, չիոթի, աղմուկի մէջ էին, երբ Պէջերը հասաւ իր քսան ձիաւորներով։

— Մարդ չչարժի իր տեղէն, — պոռաց Պէջերը, ձիուն վրայէն. քաշեց իր թուրը ու կտրեց հասաւ կապը փէշիւմներուն։

Յետոյ, դիւղի մեծերն իր մօտ կան — չեց ուխտեցաւ։

— Ո՞րտեղէն եկած են էս փէշիւմները։

— Չգիտենք, պէկ, — ըսաւ Մարգար Ա — կօն՝ ցած ու հնազանդ ձայնով, էնթա — րերին փէշերը իրարու վրայ բերելով։

— Չգիտէ՞ք, որ առանց իմ հրամանին գուռնի ու դժուր ձայն չպէտք է ելլէ վարդաճորի մէջ, — ու սկսաւ մտրակի հարուածներ տալ իր մօտ կեցող մեծա — մեծներուն ու երկու փէշիւմներուն, մինչ ձիաւորները կրկնուին ու աղջիկ — ներուն մօտ կեցած՝ Պէջերի հրամանին կը սպասէին։

ՇՆՈՐՀԱՎԱԼԻՔ

ՏԵՄԵՆ. — Այս օրը Տիգրան Զաքարյան, զաւակներն ու թոռները եւ ընտանեկան համայն պարագաները խորին շնորհակալութիւններ կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով, զբաւոր եւ փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրելի աւսուանդին, հօր, մեծ-հօր եւ ազգականին, ողբացեալ

ՀԱՅԿՈՒՆԻ ԹԱՇՃԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ եւ մասնակից եղան իրենց սուգին ու վիշտին:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիգրան Արաքսի Միմոնեան, Տոբ. Սերգո — Սերգ Միմոնեան իրենց սիրեցեալ աւուանդին եւ հօր՝ Յովհաննէս Միմոնեանի մահուան 10րդ տարեդարձին առթիւ, կը նուիրեն 500 Փր. Ալֆորվիլի Ս. Մեսրոպ կրթարանին, 250 Փր. Ալֆորվիլի Կապ. Խաչին (ստանալ «Յառաջ»-ին) եւ 250 Փր. ողբացեալին սիրած «Յառաջ»-ին:

ՓՈՒԱՆ ԾԱՂԿԵՊԱԿԻ

Տարաբախտ

ԱՐԾՐՈՒՆԻ ԶՐԲԱՇԵԱՆԻ

մահուան եւ թաղման տխուր առիթով փոխան ծաղկեպսակի եղած նուէրներ — ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Տէր եւ Տիկ. Տ. Տէր-Պողոսեան, Տէր եւ Տիկ. Բ. Մաշոյեան, Տէր եւ Տիկ. Տոբ. Խաչինէճեան 200ական, Պր. Յակոբ Փափագեան զպրոցին, Տէր եւ Տիկ. Գափամեան զպրոցին 200ական, Տէր եւ Տիկ. Ռէյ Ստեփանեան, Տէր եւ Տիկ. Վոլֆ 200ական, Տէր եւ Տիկ. Պ. Նա — զարեան 100 եւ զպրոցին 100, Տէր եւ Տիկին Գուրգուսեան 200, Տէր եւ Տիկ. Յ. Վարժապետեան 100 եւ զպրոցին 100, Պր. Բ. Շաքարեան, Պր. Կ. Սալպարեան, Պր. Ս. Էքսերճեան 100ական, Տիկ. Լ. Սալպուսեան երգչին 100, Պր. Բ. Նա — զարեան 100, Պ. Ետի Սարգսեան զպրոց. 100, Գիւլպաթեան եղբարք ԺԱՅԻՆ 100, Տէր եւ Տիկ. Թիւրքեան 50 եւ Հ. Բ. Լ. Մ. 50, Տէր եւ Տիկ. Ժ. Շէլէլէքեան, Տէր եւ Տիկ. Կ. Ճանիքեան, Տէր եւ Տիկ. Պ. Դաւիթեան, Տէր եւ Տիկ. Լ. Մուսթաֆեան, Շամիրեան ընտ., Հայ Արե — նոյշ. Միւսթիւն, Տէր եւ Տիկ. Վ. Թէր — մոնճեան, Տիկ. Ո. Բէնտէրեան 100ական, Պր. Թէրզեան զպրոցին 100, Տիկ. Անի Տօնապետեան, Տիկ. Է. Մէնշուրեան, Պր. Մ. Իսախանեան, Պր. Ենոյքեան, Տիկ. Մ. Լուսարարեան, Դպրոցատէրի նախկին սանուհիներ 100ական, Շալճեան ընտ. Հայ Մշակ. Տան 150, Տիկ. Զ. Արզում — եան 70, Պր. Ա. Սալպարեան, Պր. Մուշեղ — եան 50ական:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

ՖԻԱՆՍԱԶԱՆՈՒԹԻՒՆ

Կիրակի, Յուլիս 20, Ժամը 8ին Ֆրանս-Քիւլթիւր՝ Աքսորը Հայկ. Բանաստեղծութեան մէջ, կը խօսի Ժ. Փ. Մահէ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 8-ԻՆ

ՇՆՈՐՀԱՎԱԼԻՔ

Դպրոցատէր Տիգրանի վարժարանի իւր — նամակալութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները բարե — բար Արծրունի Զրբաշեանի մահուան առ — թիւ. — Պր. Հայկ Լազարոսեան 1000 Փ., Տիկ. Արշալոյս Քիւրճեան 100 Փր.:

COLLEGE ARMENIEN
SAMUEL MOORAT

Les inscriptions pour l'année scolaire 1980 - 1981 sont ouvertes.

Le Collège admet les élèves internes et externes dès les classes élémentaires jusqu'à celles des sections B. C. D. du Bac-

calauréat.

Les jeunes filles uniquement externes sont également admises.

S'adresser à la Direction pour tous détails concernant les inscriptions.

DIRECTION COLLEGE ARMENIEN

26, Rue Troyon — 92310 Sèvres

Tél. : 534-68-28

LA CAPPADOCE

YORGANTZ

1980 Long-Play

A P A R U

en vente à

Paris — Palouyan 9 rue de Trévis 75009 Paris

Clamart — Télé Condorcet 175 av. J.-Jaurès Clamart

Lyon — Restaurant Tamar 5 rue Ferrandière 69002 Lyon

Marseille — Eglise du Prado 339 av. Prado 13008 Marseille

Nice — Philips (Arthur Ikedjian) 29 av. St. Augustin 06200 Nice

et à l'étranger — USA, Canada, Liban, Egypte, Syrie

LA CAPPADOCE

SOUHAITE DE BONNES VACANCES A SON AIMABLE
CLIENTELE ET L'INFORME QU'ELLE SERA FERMEE
DU 3 AOUT AU 3 SEPTEMBRE

67 bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140

tél. 375.05.30

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

ՕԴԱՓՈՒՆՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՊԵԼՅՈՒԹԵՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յուլիս 20 ամբողջ օրը

Հայկ. Զեքմ մթնոլորտ

×

Օգոստոս 15ին, խաղաղօրհնէֆ:

Հեռաձայն՝ (84) 33-05-61

×

ԼԻՈՆԷՆ Յուլիս 20ին դաշտահանդէսինմասնակցողներուն համար օթոքառ ապա — հովուած է, որ կը մեկնի եկեղեցիին առջեւէն Ժամը 8ին 7ին: Ճամբորդութիւն 50 Փրանք: Արձանագրութեան համար հեռաձայնէլ 888-92-51 եւ 826-71-20:

ՍԱՄՈՒԷԼ — ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՆՈՐՈՂՈՒԹԵԱՆ Ի ՆՊԱՍՏ

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Գ. ՅԱՆԿ

Պօյաճեան Մ., Տէր — Դուկասեան Շալճեան Ժ., Պօյաճեան Գ., Պաճա — ճեան Ն., Սահակեան Ֆ., Տէկիւմէն — ճեան, Յարութիւնեան Ա., Պետրոսեան Ա., Աւագեան Ժ., Թաթարեան, Միւս — եան, Տէր — Գրիգորեան, Մաթոսեան, Ճամճեան, Տէօքմէճեան, Պուստաքեան, Գառահեան, Միւստեան, Սրապեան, Գա — րաճեան, ոմն, Միմոնեան, Արզում — եան, Գուլաքսըղեան, Գապարեան Ժ., Չարճեան, Ժամկոչեան, Նապարեան, Պօյաճեան, Ստեփանեան, Միւստեան Փ., Աւետիսեան Ժ.-Բ., Թէրզիպեան, Փափագեան Ռ., Տէր — Ասլանեան, Պաղ — տասարեան Մ.-Թ., Միքայէլեան Ա., Ճէնտէրճեան Ռ., Հալվաճեան Ա., Հա — պէճեան Գ., Տէր — Յարութիւնեան, Հա — չերեան Մ., Ալեքսանեան, Կիւրեան, Սէ — մէրճեան, Պալիքեան, Մանուկեան, Մար — կոսեան, Մարգըլանեան, Գինոսեան Գրի — գորեան, Սապունճեան Հ., Բէտիկ — եան, Տէր — Մերկէրեան Ռ., Բէթէն — ճեան Ս., Գալֆայեան Վ., Օնոսեան, Բիւրիլեան Մ., Փէլտիմաճեան, Սա — փանեան Լ., Պաղտիկեան Ա., Տէր-Պ — ղոսեան, Եագուպեան Ա. 50ական, Սա — սունեան Մ. 40, Թորոսեան Հ., Տաղա — իրէնեան 35ական:

(Երբ.)

Imprimé sur les Presses

du Journal «Haratch»

83, rue d'Hauteville 75010 Paris

Commission Paritaire : N° 55935

SOUS LA PRESIDENCE D'HONNEUR de

CARZOU

VIIe FESTIVAL
d'art et de la culture

- J. A. F. -

Paris les 31 Octobre, 1er et 2 Novembre

Vous pouvez concourir dans les disciplines suivantes:

1. MUSIQUE (classique, folklorique, variétés) — Chant Ensemble vocal — Instrumental solo — Ensemble instrumental.
2. DANSE (Classique, folklorique) — Soliste — Groupe.
3. LITTÉRATURE (Française - Arménienne) — Prose (nouvelle et essais) — Poésie
4. ART DRAMATIQUE — Mime — Déclamation — Théâtre.
5. ARTS PLASTIQUES — Peinture — Arts Graphiques — Sculpture.
6. ARTS APPLIQUES — Photographie — Céramique — Broderie — Orfèvrerie.
7. AUDIO-VISUEL — Films 16 mm. documentaires ou scénario — Montages diapositives.

CONDITIONS DE PARTICIPATION

— Etre âgé de 15 à 35 ans (pas de limite d'âge pour les groupes et ensembles).

— Etre amateur.

— Peuvent participer hors concours les artistes professionnels et les amateurs de plus de 35 ans.

Droits d'inscription: individuel 50 F.; groupe: 100 F. à joindre au bulletin d'inscription.

Date limite des inscriptions

1er Octobre 1980

Les inscriptions doivent être envoyées à

JAF FESTIVAL

6, Cité du Wauxhall — 75010 Paris.

JACQUES CHELELEKIAN
HAVAS VOYAGES

vous propose

VOYAGES ARMÉNIE 80

PATRICK CHELELEKIAN

ACCOMPAGNATEUR DU VOYAGE

LUNDI 11 AOUT — LUNDI 25 AOUT 4.080 FR.

calendrier des départs
de Marseille

DEPART	RETOUR	PRIX
Lundi 25 Août	Lundi 08 Septembre 80	4 080 FR
Lundi 1 ^{er} Septmbre	Lundi 15 Septembre 80	4 080 FR
Lundi 08 Septembre	Lundi 22 Septembre 80	4 080 FR
Lundi 06 Octobre	Lundi 20 Octobre 80	3 480 FR
Vendredi 07 Novembre	Jeudi 20 Novembre 80	3 480 FR
Lundi 29 Décembre 80	Lundi 12 Janvier 81	3 480 FR

INSCRIPTION 45 JOURS AVANT LA DATE DE DÉPART
renseignements et réservations

CHELELEKIAN

Jacques

VOYAGES WASTEELS

87 la Canebière 13001 MARSEILLE

tél. (91) 95 90 12

Organisation: HAVAS VOYAGES Lic. 97

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿԱԶՄԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Հայաստանի Գրողներու Միութեան վարչութիւնը, Յունիս 12ին, լրակատար նիստի մը ընթացքին քննութեան առած է «գեղարուեստական գրականութեան հրատարակութեան պրոբլեմները»:

Մասնակիցները՝ գրագէտներ, քննադատներ, խմբագիրներ, լրագրողներ եւ հրատարակչականներու պատասխանատուներ, առարկայական մօտեցումով գործնական առաջարկներ հրապարակ դրած են թերիններու մատնանշումին առնթրէր:

Գրողներու Միութեան վարչութեան Ա. Զարուբաբ Վ. Պետրոսեանի բացման խօսքէն ետք առաջին արտայայտուողը եղած է «Սովետական գրող» (*): Հրատարակչութեան տնօրէնը՝ Գէորգ Հայրեան: Հրատարակչութիւնը ամէն տարի մօտաւորապէս երեք հարիւր գիրք կը հրատարակէ, որուն 164ը ինքնուրոյն գրականութեան սահմաններուն մէջ կը դասուի: Այսուհանդերձ, գիրքն իրենց տնային տնօրէնը, «գեղարուեստական գրականութեան տոկոսը (38) շատ ցածր է եւ չի կարող բաւարարել մեր պահանջները»: Միւս կողմէ, տարեկան ծրագրիները չեն իրագործուիր: Օրինակ, անցեալ տարի 90 առ հարիւր համեմատութիւն ներկայացուցած են:

Գ. Հայրեան իրաց այս վիճակին պատճառները փնտռած է: Ընդունելով հանդերձ, թէ ներքին կազմակերպական գետնի վրայ թերիններ կան, այսուհանդերձ, իրեն հիմնական պատճառ երկու կէտ մասնանշած է: Առաջին՝ թուղթին անկանոն մատակարարումը: Երկրորդ՝ տրւած պարանիւրուն անբաւարար աշխատանքը: Առաջարկած է այժմու ձեւին փոփոխութեամբ, յստակ հիմունքներով ստեղծել «մասնագիտացուած տպարաններ» եւ մաշատաշտակ հրատարակչութիւններ: Այլ առաջարկներու շարքին նաեւ հետեւեալները. Գրադէտներ մաս կազմեն հրատարակչութեան գեղարուեստական խորհուրդին կազմին, սերտ կապեր հաստատել Գրողներու Միութեան վարչութեան հետ՝ յատկապէս արդիական նիւթերով կարեւոր գիրքեր հրատարակելու նպատակով, բարձրացնել խմբագրողներուն, թարգմանողներուն որակը, կատարելագործել գիրքերուն ձեւաւորումը, լաւ տեսակի թուղթ օգտագործել եւայլն: «Մենք պիտի անենք հմարաւոր ամէն բան, եզրակացուցած է Հայրեան, գեղարուեստական գրականութեան ասպարէզում եղած քերութիւնները արագօրէն վերացնելու ուղի գտնելով»:

Հայրեան Միւս մեծ նուաճում որակած է այն իրողութիւնը, որ այսօր կարող մը գիրքեր ընդամենը քանի մը ժամուան ընթացքին կը սպառին: Այս դրական երեւոյթը իր հարցերը ստեղծած է: «Անհրաժեշտ է մեծացնել գեղարուեստական

գրականութեան հրատարակութեան ծաւալը, պայմաններ ստեղծել ընթերցողներին ահաճ գրքասիրութիւնը բաւարարելու համար»:

Արձակագիր Նորայր Աղալանի տեղեկութիւնները, թէ հրատարակչութիւնը կոչուած է նպատակելու նախ եւ առաջ ժամանակակից հայ գրականութեան զարգացումին: Հետեւաբար, նախապատուութիւնը պէտք է տրուի այժմեական նիւթեր ընդգրկող արժէքաւոր ստեղծագործութիւններուն: Որեւէ գիրք հրատարակութիւնը ի հարկին կարելի է յետաձգել, «բացի առաջին անգամ տպագրուողից»: Ն. Աղալան յատկապէս խիստ անհրաժեշտ նկատած է սփիւռքի հայ մշակութիւնը եւ գրականութեան քարոզչութեան եւ դաստիարակչական ուղի գտնելու կատարուած աշխատանքին բարելաւումը: Ստորեւ պէտք է պետական ամուր հիմքեր վրայ հաստատել: Արձակագիր Պերճ Զէյթունցեան եւս նոյն մտահոգութիւններով առաջնորդուած է: Յայտարարած է. «Պէտք է առաջնորդուել այն գիտակցութեամբ, որ այդ գրականութիւնը ստեղծուել է արտասահմանում, բայց մեր ընդհանուր գրական մշակոյթի օրգանական մասն է, որի գոյութիւնը պայմանաւորուած է այն բանով, թէ արեւմուտ մենք կը կարողանանք տիրութիւն անել նրան: Սփիւռքային գրողները մայր հայրենիքից սպասում են խիստ զանազան փոփոխութիւն, անհրաժեշտ է: Զէյթունցեան աւելումը անհրաժեշտ է հայրենիքի համարած է այն փաստը, որ «հայ գրականութեան» մատենաշարով լրացուած Գ. Վարուբաբի եւ Սիմանթիոյ երկերը գեղեցիկուած են մէկ հատորի մէջ: Խօսելով թարգմանական հարցերուն մասին, ան խիստ կարեւոր նկատած է թարգմանչութիւնները միջազգային դասական հեղինակներուն երկերուն: «Մենք պիտի Է կարողանանք հէնց մեզ մօտ, Հանրապետութիւնում պատրաստել ու րակելով քարգմանիչներ՝ տարբեր լեզուներին»:

Ս. Կապուտիկեանի համար մեր դարը թարգմանչութեան դար է եւ, հետեւաբար, կարելի չէ ետ մնալ այդ ընդհանրական շարժումին: Այս դեռի վրայ բաւարար չէ նկատած «Սովետական գրող» հրատարակչութեան թարգմանական երկերուն հրատարակչութեան քանակը՝ 18 հատուկ: Ոչ ալ թարգմանչութեանց մակարդակը: Յատկապէս ընդգծած է օգուտը հայ գրական երկերուն թարգմանչութեան, քանի առոր արժէքը կրկնակի է: Հայ գրականութեան լաւագոյն նմուշները կը ծանօթացնեն օտարներուն. նաեւ կը ծառայէ Սփիւռքի ազգայնահայտութեան ձեւերուն: «Այն երկրաստոր Հայերը, ովքեր զժրպիտարար այլեւս չեն կարողում հայերէն, այդ քարգմանչութիւնները շնորհիւ դեռեւս հնարաւորու-

ՃՊՈՏ, ՄԱՀԻԿ ՈՒ ՔՉԻԿ ՄՆԱԼ... ՀԱՅԿԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Այդ առաւօտ, ըստ սովորականին, կ'ուղղուէի հացալաճառին, հանապաօրեայ ճպոտ ապահովելու: Բայց երբ կը հասնուցանէի փողարժէքը, մանկամարդ վաճառորդուհին կը պահանջէր աւելին. իմ հարցումին թէ ինչու, ան կը պատասխանէր, ինչ փոյթ, շնորհալի ժպիտով մը, թէ այդօրուին սկսեալ յաւելում է կրած ճպոտին գինը: Կը գոչէի՝ կրկին, ու չէի ալ կրնար չբացադանել շնորհակալութիւն Պ. Պաւ: Ու երբ ճպոտի ձեռքին կը բռնէի տունին ճամբան, կը յիշէի իրաւամբ որ բազմաժամ ամիսներ առաջ, մեր կորուլի նախարարապետը, իր երկարատեւ պաշտօնավարութեան ընթացքին՝ առաջին անգամ ըլլալով, կը բարեհաճէր յանդուգն որոշում մը տալ ի նպաստ սպանողներուն, մահիկին համար սահմանելով պարտաւորել վաճառման գին մը՝ մէկ Ֆրանք եւ ոչ իսկ սանթիմ մը աւելի: Բայց շատ չանցած, փոթորիկը կը պայթէր մահիկին շուրջ՝ երբ հացադոճները կը դողդոջային բարեկամայից եւ մեր բազմաշնորհ քաղաքագէտը որ իր ըսածին եւ ըրածին անկարելի է որ չեղի եթէ նայինս հրեշտակներն աղերսեն, կը սահմանէր այլիւրի արուեստագէտներու յոխորտալից բողոքներն առջեւ եւ առաջին անգամ ըլլալով տեղի կուտար, անձնատուութեան դրօշը պարզելով եւ կ'աղաղակէր անոնց. «Ես ձեզ մեղայն, ըրէ՛ք ինչպէս որ կ'ուզէք, բարձրացէ՛ք եւ բարձրացուցէ՛ք, ազատ էք»:

Դիւրին է երեւակայել որ երկարեայ մարդուն վրայ իրենց տարած յախուռն յաղթանակով զօրացած, հացադոճներ բոլոր երկրիս, անմիջապէս բուխման փոխարէն հարուած մը կուտային կաթով սուճի անփոխարինելի այդ խառնուրդի խմորեղէնին, որուն գինը դեռ նախկինէն ալ աւելի վեր թռիչքներու կը հասնէր: Կարելի՞ էր միթէ որ խեղճ ճպոտը

քիւն կ'ունենան հազարապետաւոր իրենց ազգային մշակոյթին, խօսքին ու ոգուն: Այս տեսակետից մենք պիտի Է հասնենք այն բանին, որ հէնց մեզ մօտ, Հանրապետութիւնում հրատարակեմք մեր գրքերը՝ այլ ժողովուրդներին լեզուով»: Ս. Կապուտիկեան, իր կարգին, համաձայն գտնուած է Ն. Աղալանի եւ Պ. Զէյթունցեանի այն տեսակետին, թէ առաւել լուրջ հիմքեր վրայ անհրաժեշտ է դնել սփիւռքի հայ եւ արեւմտահայ գրականութեան քարոզչութեան եւ ուսումնասիրութեան աշխատանքները:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ (Մանցեալը Յաջորդով):

(*) Հիմնուած է 1975ին, իրրեւ գրա-կան ստեղծագործութիւններու հրատարակութեան միակ հրատարակչական:

իր միւս մեծերուն հետ, օձիքը ազատէր այդ հեւ ի հեւ բարձրացումներէն ու չխառնաձուլէր անգամ մը ես: Գիտե՞ք թէ զոյուլիին ունին երկու տեսակ ճպոտներ, ուրեմն մին որ կերակրուի է մեր ստամոքսին, եւ միւսը ան որով երաժիշտը վարելով իր նուագաւորը կը վերայնէ մեր սիրտն ու հոգին: Բայց երկուքին միջեւ, եզակի տարբերութիւնը սա է որ, մինչ երկրորդը կը շարժուի թէ՛ վեր եւ թէ՛ վար, առաջինը՝ այլնք մեր փորը կշտացնողը, կը շարժի միայն դէպի վեր, բայց երեք դէպի վար... Ի տղայ տիղջ խմացած ենք որ Ս. Գիւրգէ կ'ըսէ թէ մարդ ոչ միայն կեցցէ հացի ալիւս բանիւ: Իմացած էինք նաեւ բանաստեղծին սա խօսքը՝ պէտք է տեւել ապրելու համար, բայց ոչ թէ ապրելու տեւելու համար: Ուրեմն տեղին է կարծես՝ փախել հացաբանութեան էջը, բայց ափսո՛ս, բարբառով իմաստութեան վրայ, վեր ըլլալով կարողութեան եւ խրտելով ալ իմաստակութեան, չեմ իսկ համարձակիր մուտք գործել այդ անունի մէջ:

Շատոնց ի վեր կը հետաքրքրուի զիտնալ թէ ի՞նչ է պատճառը որ, երբ համայն կաթողիկէ աշխարհը եւ բոլոր միւսները «սուրբ» կ'անուանեն միայն ու միայն Պապը, եւ ոչ իսկ իրմէ անմիջապէս վեր բարձրատեւան եկեղեցականը որ է կարգիւնը, զոր կը յորջորջեն լոկ Մանսեմեթը, մինչ մենք հայ քրիստոնեաներ շուրջը «սուրբ» երբ կը խաչենք գլխի թուրքին, սկսեալ վարդապետներէ մինչեւ եպիսկոպոսները Արքեպիսկոպոսին, զանոնք կոչելով «հայ սուրբ», կամ «սրբազան հայր»:

Սխալած պիտի ըլլայի արեւօք յայտնելով որ արդարեւ ու տրամաբանական պիտի ըլլար այդ առանձնանորհալ տիպոսը ընծայել մեր զոյգ կաթողիկոսներուն միայն, ինչ որ արդէն կը կատարուի իսկ: Լուսաբանութիւն կը խնդրեմ, եթէ կը հաճիք:

Այս օրերուն, հայ մամուլին մէջ վերաբերուն կ'արժանանան հայապահպանական հարցը, որ իր կենսականութեամբ անվերջօրէն պիտի մնայ ամէնէն հրատապ պայքարը, սկսեալ այն օրերէն, երբ օտար ցամաքներու վրայ թաւելու հակապաշտպանական հարկադրանքին կը բախէինք, ցեղին պատկառելի զանգուածներով, մեր մտահոգութեան առաջին տարիակ ունենալով զայլոց սերունդները:

Գաւառէն յարգելի յօդուածագիրը՝ «Յառաջ» ի մէջ դառնութեամբ կը մատնանշէր դժխեմ աս երեւոյթը, որ Մեծաքանչը իր բարբառով ու գիրով, հետզհետէ կը խաւարէ՝ հասած եւ հասնող երիտասարդներու ծոցին մէջ: Դժբախտաբար ցաւը նոր չէ, ու արգարեւ, այլ շարիքը աղէտի դռներուն չհասցնելով վճարականութեամբ է որ անհնարին ձի գերու են լծուած բոլոր տեսակի միութիւններ կամ կազմակերպութիւններ, ինչպէս հին տարիներուն եւ մինչեւ այսօր: Առանց չափազանցութեան հրաշալիք մըն է զոյուլիին այն բազմաթիւ միջեւ հայ ծաղկոցներուն, որոնց շնորհիւ շատ կարեւոր մանուկներու եւ պատանիներու

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԵՏԱՐԱՆԻՆԵՐԸ...

ՇՈՒՇՈՒԻ ԱՓԻՆ

Գրեց՝ ՄԻՍԱԳ ՄԻՐՁԷ

Ժամեր յետոյ, երբ տղեկը ձայն տրւաւ թէ արթուն էր, մայրը վազեց անոր մօտ: Լաւ քուն մը քաշելէ ետք, այժմ, ան իր սովորական գուարթութիւնը դուռը հէք:

Մայրիկ, եղաւ տղուն առաջին հարցումը, մայրիկ, ան ո՞վ էր, որ դիւ գրկեց, վեր բերաւ, մահի՞ծիս վրայ երկարեց:

Չի՞ֆօն էր, մանչս, քեզ «դուրպան» ձգեցի էր:

Ո՛չ, մայրիկ, սուտ կը խօսիս, դիւ մի՛ խաբէր, Չի՞ֆօն չէր, մեղի ծանօթ այն քէշիչ էֆէնտին էր: Նոյն սենեակը, նոյն աղուորիկ տիկինը մանչուկը գրկած եւ նոյն ժպիտն ու նոյն խօսքերը... Հաւատա՛մ, մայրիկ, սուտ չեն ըսածներս: Ես տեսայ զանոնք, ինչպէս տեսած էի տարիներ առաջ:

Ձերմի, գալարումներու մէջ բնական գառանցանքներ են, ենթադրեց մայրը:

Բայց, այն անգամուան երկար քու-

նը, գովելի տրամադրութիւնը, իր տեւիլքին մասին հաստատ պնդումները, յետոյ, Չի՞ֆօնին փափուքները անոր վրայ, անոր ձեռքին անքնական շարժումները, իր այլալուծ լիճակը ու մէկէն սենեակէն դուրս վազելը: Ի՞նչ էին, ի՞նչ կը նշանակէին այս բոլորը: Ժօր համար կատարելով առեղծուած մըն էր, անհասկնալի, անբացատրելի...

Տէր Նշանն ալ իր կարգին ինկած էր գինը շարժարող խորհուրդներու մէջ ու չէր գիտեր ինչպէ՞ս դուրս գալ հոնէ: Իր ներկայութեան, իր աչքերուն դիմաց տղեկ մը կը շարժարուէր, օրը քիչ մը աւելիով: Ինչ բռնիչ էր, վհուկ ալ չէր: Բայց, եթէ իր գիտցածը փորձէր, ինչ որ ատենին ըրած էր նահատակ լծակից մը ու անոր արդիւնքը եղած էր զբաղան: Ասոր մօտ, ամէն օր ակնատես էր տանջահար մօր մը մղկտուքներուն: Բարի, առաքինի կին մըն էր այս կինը, աղանաղի կտոր մը. չգիտես, ինչ-

պէ՞ս ինկած էր այս ապականած ճահի՞ծին մէջ: Հարց էր, թէ ի՞նչ արեւն կը կրէր այս կինը իր երակներուն մէջ, ո՞վ կրնար լրիւ պատասխան մը տալ այս վարկածին:

Ինքն ալ Աստուծոյ տաճարին սպասարկուն էր, թէեւ հիմա քիւրտի տաւաղին եւ դուակին ապաւինած... Ատենին, ինքն ալ, իր պարած շրջանին մէջ, ուր բռնիչէր երես տեսնելը շատ դժուար էր հարց էր, փորձած էր Նարեկի եւ Յայամաւորի սրբատառ մատեններով անբուժելի կարծուած հիւանդներ բուժել: Այս բոլորը հաւատքի հետ կապուած բաներ են, եւ հաստատ համոզում ունէր, որ հանրմը շերմօրէն կը հաւատարար այս բաներուն: «Եթէ մանանիս չափ հաւատք ունենաք, լեռը իր տեղէն կրնաք շարժել» ըսուած է: Այս կնոջ հաւատքը մանանիսի մեծութեան շատ աւելին էր. ասոր համոզումը էր ինքը:

Բայց, յաճախ, զօրեղ երկընտրանքի մը կ'ենթարկուէր: Դեռ երէկ կատարուած նախնիները անդադար պար կը բռնէին իր մարմինը, իր մտածումներուն մէջ: Քանի՞ քանի՞ ցերեկներ եւ գիշերներ ան կուռեցաւ ինքնիւր դէմ, իր էութիւնը մտքակող մտքերու դէմ: Չարն ու բարին, լաւն ու վատը կարծես համադրածակցած էին իրարու հետ, տեսապէս խառնելու համար իր ներաշխարհը: Եւ

մը կը փնտէր այս անեղն դուրս գալու համար, ու չէր գտներ:

«Մի՛ կալ հակառակ շարին»,- ահա Աւետարանին պատուէրը, որ յարաճուն կերպով կը ցցուէր իր դիմացը, ան դադար կը գտնուէր իր զանկին մէջ: «Մի՛ կալ հակառակ շարին»,- լաւ, բարի... Մայց, այն անհաւատարի շարիները զորս տեսաւ ինք, տեսան իրենցինքն... Հապա՞ այն բազմահազարդ դեկորացիոյ հայ մայրերը... Դեռ մօրը՝ տինք չհաշտակած անեղ մանուկները... Իրենց քաղցը, երջանիկ օրերը անապատի կիզիչ արեւին տակ մերկ ու սուղ լուկ վիճակի մէջ վաճառքի հանուած քաղաքահայր պատանիները... Ո՛րք, ո՞րք Տէր Աստուծո՞ւ...

Տղեկ մը, ան ալ թուրքի լաճ մը՝ կը տառապէր, կը շարժարուէր. ի՞նչ մեծ բան...

Ու, յանկարծ, խոտոր մտքերու դարձմը. անմեղանքի նոյնիսկ իրեն համար, մըն էր շահէր Հայը, Հայրենիքը, ու տղեկին կորուստով: Ոչինչ, իրապէս չինչ՝ իր ըմբռնումով: Կար եւ աւելի մը չինչ՝ իր ըմբռնումով: Եթէ փորձէր տահոգել իրեն համար, եթէ փորձէր քանի մը սրբատառ գրեթէ գրել, պիտի հասնէր ակնկալուած արդիւնքին: Այս պարագան ալ խոտովիչ հարցական մըն էր իրեն համար:

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

203 ՆԵՐ
ԳԱՌԱՌԵՆ

ԱՄԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՊՐԵՍԻԴԵՆՏԻ ՄԻՋ

ՄԱՐԿԵՑԻ.— Կապույտ խաչի Պոմոնի
ժամանակին հովանավորած հայերէնի
ժողովրդային դպրոցները տեղի ունեցաւ Կի-
ւանդի թանգարանի 29-ին, կէսօրէ կէս, Պո-
մոնի եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ, ծը-
նողներու եւ դպրոցատէր հայրենակից-
ներու ներկայութեամբ:

Գարնթացքին հետեւող 28 աշակերտ-
աշակերտուհիներու մեկնարանութեամբ
գործարարութեան յարմարութիւնը, կը
կայքերու ուսուցչուհի Օր. Մայրա Կարա-
պետի խմբով ջանքերուն մասին:

Տիկին Բ. Սարգսեան Պոմոնի մասնա-
ձեւի վարչութեան կողմէ բացուած կա-
ռուցման շնորհակալութիւն եւ բարի դա-
տաւ յայտնեց ներկայից: Ուսուց-
չուհիներու տաղանդները, որոնք աշակերտ-
ներու կողմէ բացուած կառուցման շնորհ-
ակալութեան խմբով յարմարութեան թիւը աճի:
Սոյն առիթով թաղին հոգեւոր հովիւը
անդրադարձաւ ծնողներու անհոգութեան
եւ կոչ ըրաւ որ աւելի նախաձեռնութիւն
առնեն իրենց զաւակները արձանագրելու
այսինքն դասընթացներուն, հաղորդ-
ութեան համար հոն ջանքերու հայկական
կապույթին եւ տոհմիկ դաստիարակու-
ման:

Գարնթան ներկայից օգտուեցան խա-
չիներու կողմէ պատրաստուած ձոն
դիմէքէն: Շնորհակալութիւն արժանի են
խաչիներն ու դասընթացքի ուսուց-
չուհիներն, որոնք ոչ մէկ ջանք խնայած էին
թող հանգիստ մը կազմակերպելու հա-
մար:

Կ. ՊՈԼԻԿԵՍՆ

Միջոցներու կը գեղեցիկ Մարտիկան բա-
ղն էին ալ չէ տառը՝ անոնց մաս-
նուն եւ աշխարհ:

Բայց դիտելով ընդունիլ տարբերակ-
ները, իրապաշտ եթէ կ'ուզէք, թող թոյլ
տուի ինձ յայտնել որ քիչ մը անիրաւու-
թիւն պիտի ըլլար ապագայից համար
անիւն արժանացնել այն հայ երիտասար-
դը կամ ուսնին, որ չըլտնալով հանգիստ
կայքերէն դուրս ելաւ, զայն խօսելով
սակայն իր սիրտն ու հոգին կ'եռայ հայ-
կանութեամբ, բազմաթիւ են անոնք,
եւ անհրաժեշտ ապագայը որ միշտ ներ-
քայն ազգային մեր բոլոր տոնակատա-
րութեանց կամ ցոյցներուն: Մէկ խօսքով՝
բոլոր կ'ուզեն որ եթէ առաջին պայմանն
է՛լ մնալու համար, հայ լեզուն, կայ
անեւ տա « մեղմացուցիչ » պարագան:—
հայ ոգին, հայ սիրտը: Զանցառելի միւս-
թաղութիւն չէ այդ, երբ խորհինք թէ,
կեանք աւելի գէշն ալ ըլլալ եւ կայ ան-
շուշտ դժբախտարար

ԳԵՂԱՄ ՏԵՐ-ԱՆԴՐԵԱՍԵԱՆ

ՀԵՆՐԻԿՈՒՄԵՆ (Գահիրէ) « Յուսա-
ման » ակումբի սրահին մէջ, Մայիս 25-ին,
նշուած է Հայաստանի անկախութեան
հռչակման 62-րդ տարեդարձը, որուն ներ-
կայ եղած են ազգային մարմիններու եւ
կազմակերպութիւններու ներկայացու-
ցիչներ եւ հոծ բազմութիւն: Բացումը
կատարած է օրուան նախագահը՝ ընկ.
Կայծ Կոկանեան, անդրադառնալով յետ-
եղեռնեան չըջնալիս տիրող պայմանն-
երուն: Գեղարուեստական յայտագրի դոր-
ծարարութիւնն էր բանախօսած է ընկ.
Բարբէն Փառապետ (Պէյրութէն), որ
վեր առնելով Մայիս 28-ի խորհուրդն ու
իմաստը, աւելցուցած է. « Սարգսա-
րաւ, Բաշ Ապարանի եւ Վարաքիլիսայի
մէջ կռուող հայ զանգուածները իրենց
շարքերուն մէջ կը հաշուէին դաշնակցա-
կանը, համայնալարը, չէզոքը, հայ ծե-
րունին, երկրասարդը եւ բոլոր անոնք
որոնք կրնային իրենց կարելիութեան
սահմաններուն մէջ դէմ դնել հայ ժողո-
վուրդի միացողապէս գերեզմանել փոր-
ձող թուրք հորդաներուն: Այդ օրերուն
հայ մարտիկներուն կողքին էին Տէր Զօրի
անապատներուն մէջ անգերեզման կորած
Հայու հոգիները, որոնք թեւ ու թիկունք
կանգնած ուժ ու կորով ներշնչեցին մա-
հու — կենաց դոյնարարին մասնակից հայ
ժողովուրդի միասնական գաւազներուն »:

×

ՊԵՏՐՈՒԹԻ ՄԵՐԴԱՆՈՐ ԱՐԵՎԵԼԻ Աստ-
ուածարանական ընդհանրական մէջ, Յունիս
23-27, դուրսարուած է եկեղեցիներու Հա-
մաշխարհային խորհուրդի միջ — եկեղե-
ցական օգնութեան, գաղթականութեան
եւ ստիպողական օգնութեան հարցերով
զբաղող բաժանմունքի ժողովը, մասնակ-
ցութեամբ չուր յիշուի հոգիի, զանա-
զան երկիրներէ: Գարեգին Բ. Աթոռա-
կից Կաթողիկոսի կողքին Մեծի Տանն Կի-
լիկոյ Աթոռին կողմէ ներկայ եղած են
Լիբանանի Հայոց առաջնորդը՝ Արամ
Եպիսկոպոս, Քէշիշեան, Արտաւազդ Արք-
եպիսկոպոս եւ Կեղը: Վարչութեան ատե-
նապետ Վահէ Սէթեան: Բացումը կատա-
րած է Գարեգին Բ. անդրադառնալով
Միջին Արեւելքի եկեղեցիները յուզող
հարցերուն: Այս « կյոյ սեղան » ին մաս-
նակցած են վեր. Սեմիր Գաթիթի (Ե-
րուսաղէմէն), Աթանասիոս Եպիսկոպոս (Գա-
հիրէն) եւ Արամ Եպիսկոպոս: Քէշիշեան:
Առաջինը խօսած է քրիստոնէական ծա-
ռայութեան, երկրորդը՝ քրիստոնէական
միութեան եւ երրորդը՝ քրիստոնէական
ներկայ կացութեան մասին:

Յունիս 26-ին, Գարեգին Բ. ի դիմաւոր-
ութեամբ ժողովականներէ բաղկացած
պատուիրակութիւն մը ընդունուած է
վարչապետ Հըսի կողմէ: Պատուիրակու-
թեան անդամները ամփոփ գեկուցում մը
տուած են Միջ — եկեղեցական ու Գաղ-
թականութեան բաժանմունքի աշխա-

տանքներուն մասին: Նոյն օրը, կէսօրին,
Գարեգին Բ. ի պատիւ 15 Ժողովականնե-
րու ճաշ կը տուած է Ամբերիկեան համա-
լսարանի Շրջանաւարտից Միութեան ճա-
շարանին մէջ, ուր Հայրապետն ու Լի-
բանահայոց առաջնորդը խօսած են Մի-
ջին Արեւելքի մէջ քրիստոնէական ներ-
կայ կացութեան ու գերակատարութեան,
գաղթականութեան ու միջ — եկեղեցական
օգնութեան հարցերու շուրջ:

Յունիս 25-ին, Արամ Եպիսկոպոս Քէշիշեան
մասնակցած է Մերձաւոր Արեւելքի Աստ-
ուածարանական ճեմարանին մէջ տեղի
ունեցող սեմինարի մը, որու ընթացքին
դասախօսութիւն մը տուած է « Հայ ե-
կեղեցին երէկ եւ այսօր » նիւթին շուրջ:

×

ՄՈՆԻԿԱԼԻ Համազգային « Աւետիս
Ահարոնեան » սրահին մէջ, Յունիս 18-ին,
դասախօսութիւն մը տուած է Ռուսեր
Հատուցեան (Պոլսոյ « Մարմարա » խմբ-
ագիրը) « Պոլսահայ արդի գրականու-
թիւնը » նիւթին շուրջ: Գարեգին Պա-
մաճեան ներկայացուցած է դասախօսը:
Ռ. Հատուցեան ներկայացուցած է Պոլ-
սոյ արդի հայ գրականութիւնը ծանրա-
նալով Զահարտի եւ Որախունիի գործե-
րուն վրայ:

×

ՄՈՆԻԿԱԼԻ մէջ, Յունիս 13-15, տեղի
ունեցած է գաղթականներու միջազգա-
յին մրցումը, մասնակցութեամբ աւար-
տականի հասած ինը գաղթականներու,
որոնք ընտրուած են 44 հոգիի մէջէն:
Մոնիկալի Սենթրիք նուազարուստը ըն-
կերացած է գաղթականներուն մեկնա-
բանութիւններուն: Պուլկարիայէն իմա-
թահալեան չորրորդ հանդիսացած է:

×

ԿԻԼԻԿԵՍՆ Աթոռի գոյգ Հայրապետ —
ները ներկայացնող պատուիրակութիւն
մը, բաղկացած է Վարդան Եպիսկոպոս, Տէ-
միւրճեանէ, Անուշաւան Վրդ. Դանիէլ —
եանէ, Վարդգէս Տէր — Կարապետեանէ,
Մէթր Ուաչիկ Պապիկեանէ եւ Սիսակ
Վարժապետեանէ, Յունիս 21-ին այցելու-
թիւն մը տուած է լիբանանցի ծանօթ բա-
նաստեղծ Միսայիլ Նայիմէի ու զինք պատ-
ուած « Կիլիկեան Ասպետ » շքանշանով:
Այս առթիւ, Ուաչիկ Պապիկեան զրուս-
տած է ծերունի բանաստեղծին գրական
վաստակն ու մտաւորական արժանիք —
ները: Բանաստեղծը չնորհակալութիւն
յայտնելէ հոգ իր հիացումը արտայայ-
տած է հայ ժողովուրդի վճռական կամ-
քին հանդէպ, որ հակառակ իր պատմու-
թեան դժուար պայմաններուն կրցած է
մեծ նպաստ բերել մարդկային պատմու-
թեան եւ քաղաքակրթութեան: Սիսակ
Վարժապետեան եւս պարզեւտարուած է
« Ս. Մաշտոց » շքանշանով, ի գնահա-
տութիւն իր մատուցած ծառայութեան,
յատկապէս ձեռք բերած իր ձեռքարկի եւ

ըլային:

Պէքեր, վերաւորուած անոր կատակէն՝
մտրակը ետանձի դարտաշին դարձու-
ցած էր: Գլխէն ձգած էր ազգապէս գըլ-
խարկը ու առնուիլ սեւցած դէմքին վը-
րայ բացուած էր լայն ճաղատ մը, շուր-
ջի սպիտակ մազերով:

Ետանձի դարտաշին ցաւի հարուածին
տակ կը պոռար:

— Դէ՛հ, հիմա է՛ծի ձայն հանէ, — պա-
հանջեց Պէքեր՝ իր հարուածները գաղ-
թեցնելով:

Պէքերը անողոք էր, սկսաւ նորէն մըտ-
րակել ու պահանջեւ, որ է՛ծի ձայն հանէ:
— Ը՛մ է՛, մէ՛ մէ՛, մէ՛...:

Մըտ երեսներով, արջի փոսթ հաղած
ետանձի դարտաշին ձայն էր: Այժի
ձայն՝ երկնքի ու աշխարհի դէմ պոռա-
ցող:

Մարտիկ, կոճղին կոթնած, կեցած էր
արթուն անտարբեր, նոյնիսկ իր դիմքը
փոխած չէր: Երբ Պէքեր աւելի մօտե-
ցաւ, Մարտիկ ուսմբի բոցերէն դուրս
եկող ցաւով մը պէս վերցուց կոճղի
մօտ զրուած ծանր փայտէ խոշոր թիւ-
մախը ու նետեց ձիւն վրայ հեծած Պէ-
քերի դիմին: Աղմուկն ու իրարանցումը
շատեցաւ: Թոխմախը վրիպած էր ու վըլ-
խին շատ մօտէն անցած էր այնքան ու-
ժեղ, որ հեքեմթը պիտի ըսէր թիւն —
մախը տակաւին կ'երթայ իր այդ թափին

Միսայիլ Նայիմէի գործերուն հայերէն
թարգմանութեան:

×

ՊՈԼՍՈՑ Էյուպի Իսլամէյ թաղի Ս.
Աստուածածին եկեղեցւոյ մատաղօր —
նութիւնը տեղի ունեցած է Յունիս 29-ին,
նախագահութեամբ Շնորհ. Պատրիարք-
ի: Պատարագած է Մեսրոպ Արք. Մու-
թաֆեան (Երուսաղէմէն): Գարեգած է
Շնորհ. Պատրիարք: Յաւարտ պատարա-
գի սիրոյ սեղան սարքուած է եկեղեցւոյ
պարտէզը: Սեղանը վարած է Տոքթ. Ա-
րամ Ֆրեմը: Գեղարուեստական յայ-
տագրի գործարարութեանն էր փակման
իր խօսքին մէջ Շնորհ. Պատրիարք, գնա-
հատելով Էյուպի լըուած եւ ամայացած
թաղի եկեղեցւոյ շինարարական եւ կան-
գուն պահպանման աշխատանքները, յի-
շեցուցած է թէ կատարուած բազմաթիւ
ուղեւորութիւններէ ու ներդրութիւններէ կա-
րելի էր դիւրաւ գերծ մնալ կամ խու-
սափել, եթէ Պոլսոյ եկեղեցիներուն կալ-
ուածները լաւագոյնս արժեւորելու կա-
րելիութիւնը արուէր: Շնորհ. Պատ-
րիարք ըսած է. « Ամէն անգամ, որ երկ-
րին մէջ մզկիթ մը կը կառուցուի, մենք
եւս դո՛ւ կը մնանք իսլամ հայրենակիցի
մը չափ, որովհետեւ ազգայնական մըն է
ի վերջոյ, որ մէջտեղ կուգայ: Սակայն,
մեր եկեղեցիներուն համար սխալ մտա-
յնութեամբ մը անըմբռնելի արդեւքներ
կը հաստատուին, կաշկանդումներ կ'ըլ-
լան եւ ժողովուրդը կը ստիպուի այս-
պիսի բացառիկ աշխատանքներ տանել,
իր ազգայնականութեան դռները բաց կա-
րենալ պահելու համար: Մինչդեռ եթէ
թոյլ տուի որ այդ եկեղեցիներու թա-
փուր հոգերուն վրայ չենքեր կառուց-
ուին, Պետութիւնը ինքն ալ կը նպաս-
տաւորուի, երկրին մէջ օգտագործելի
չենքեր թիւ կը բարձրանայ, նոր գոր-
ծատեղիներ կամ բնակավայրեր երեւան
կ'ըլլեն, զանազան վարձքերէն տուրքեր
կը վճարուին Գանձին, որոշ թիւով ան-
գործներու գործ կը հայթայթուի »:

×

ԼՈՆՏՈՆԻ մէջ, Յունիս 26-ին, Հ. Բ. Ը.
Մ. ի Գեղարուեստական Յանձնախումբը
ձեռնարկով մը նշած է Մարտիրոս Սար-
եանի ծննդեան հարիւրամեակը: Բացումը
կատարելով Ա. Ուաչիկեան ներկայացու-
ցած է օրուան բանախօսը՝ Միշա Գիւտ-
եան, անդրադառնալով անոր թարգմա-
նական գործերուն: Միշա Գիւտեան ներ-
կայացուցած է Մ. Սարեանի տեղի ու
ազգայնականութիւնը արդի հայ նկարչութեան
մէջ, անդրադառնալով նկարչին կեանքի
զանազան հանգրուաններուն: Փակման իր
խօսքին մէջ Կարպիս Եսայեան շնորհ դը-
րած է Սարեանի տաղանդին, մեծութեան
եւ անոր առեւթիւր՝ համեստութեան վը-
րայ:

×

ԹԵՀՐԱՆԻ « Արարատ » կազմակեր-
պութեան հաւաքաժողովին մէջ, Յունիս
28-ին, Իրանի խորհրդարանի երեսփոխան
Հրայր Ուալթեան խօսած է երկրի քա-
ղաքական դէպքերու եւ հայ համայնքի
դիրքին մասին:

մէջ:

Պէքեր, գրեթէ ինքզինք կորսնցուցած՝
ձիւններն իր մօտ կանչեց: Այդ Կիլիկի-
ոսն էր, սակայն Պէքեր շատ լաւ կը
ճանչնար Կիլիկի, դիմեւ, որ երախայի մը
չափ վախկոտ էր, եւ այնքան անվաստ՝
ինչպէս սայլը քաշող եղը: Պէքեր, իր
մարդոց միջոցով մի քանի անգամ փոր-
ձած էր ու տեսած, որ Կիլիկի իր վա-
խին մէջ կորսնցուցած էր նաեւ ուժը:
25, այդ Կիլիկի չէր կրնար ըլլալ:

Պէքեր, աւելի կատաղած, իր քսան ձի-
ւորներով թոխմախի նետուած ուղղու-
թեամբ գնաց: Շատ ալ վատահ չէր, թէ
ո՞ր ուղղութեամբ եկաւ թոխմախը:

— Ալլահը վկայ, բոլորը հրացանի կը
բռնեմ, եթէ դուրս չկայ նետողը: Ո՞վ
էր այդ թոխմախը նետողը, — հարցուց
Պէքեր՝ երկրորդ անգամ:

Տեսնես՝ անկունէ մը մօտեցաւ փրոտ
Միշապը:

— Ես տեսայ, պէ՛կ. մենք փրոտեստան-
ներս սուտ չենք խօսիլ, նետողը այս ե-
րիտասարդն էր, — ըսաւ Միշա՝ ցոյց
տալով Մարտիկը, որ կեցած էր կոճղին
ըով ու կ'ափսոսար, որ նետած թոխմախը
իր նպատակին հասած չէր, եւ արդէն
մէջտեղ կու գար, ըսելու թէ ինքն էր:

ՍՊԻՏԱԿ ԶԻԱԽՈՐԸ
= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՎԱՐՊԵՏ ՈՒ ԱՇԿԵՐՏ՝ ԿԱԼԱՆԱՌՈՐ

Զիւն հոտ ունեցող ձիւնոր մը, նոյն
ձիւն ձիւն վար իջած ու Սաթիկի թիւ-
նէն բռնած՝ կ'ուզէր իր ընկերուհիներէն
բաժնի: Սաթիկի՛կ՝ սարսափահար՝ փաթ-
նուած էր իր ընկերուհիներուն: Խալ —
Փան, երբ այդ տեսաւ, թիւ մնաց ինք —
ձիւնը դուրս դար. մարմնիւրը ամբողջ
կապույթի դող մը բռնած էր:

Այդ պահուն, լաշակը քաղուած էր
վարձի մը կատարութիւնով կին մըն էր,
որ անկարծ վրայ հասաւ: Ան կեցաւ Սա-
թիկի ու Քիւրտին միջեւ, եւ Քիւր —
տին հայտնեց տղամարդու մը պէս:
25-ը Գրիգորին կինը՝ Սոման էր, կը —

լոր երեսով, բայց — կապույտ աչքերով,
պորպուան ձայնով: Սոմային « ժամանա՛ր
ծեծող » ալ կ'ըսէին, որովհետեւ, երկու
տարի առաջ, զեղի ձամբուն վրայ ժան-
տարմ մը ծեծած էր: Քիւրտը իր խոշոր
ակունները սոթեց չնային խնդուքով
մը ու կը սպասէր Պէքերի հրամանին, ե-
թէ միայն հրամանը չուշանար:

Պէքեր՝ այս անգամ մտրակի հար-
ուածներ կու տար ետանձի դարտաշին,
որովհետեւ ետանձի դարտաշին փորձած էր
ծիծաղեցնել նաեւ Պէքերը, — փորձ մը
միայն՝ փոխելու համար անոր վայրաք-
տրամադրութիւնը: Ետանձին, իր կե-
ցած տեղէն հանած էր այժի ձայն ու
յետոյ՝ փոշտոց: Արջի փոսթին տակ
ծածկուած զարհուրելի ողբերգութիւնը
իր ցաւէն այդ ձայնը հանած էր, կար-
ծես իր եկեղեցին քանդող ձիւնորներն

Մեզմէ կը խնդրուի ծանուցանել
ՏԻԿԻՆ ԵՒԳԵՆԻ ՊԱՅԱՆԵԱՆԻ
(ծննդ. Գըլըմեան)
մահը, որ պատահած է Յուլիս 7ին, իր
զաւակներուն մօտ:
Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է
Օգոստոսի եկեղեցին, Յուլիս 9ին
Janine et Léon TCHAMITCIAN
22, Allée des Mimosas
31320 Auzeville — Castanet
ՅԱՆԱՋ. — Մեր ցաւակցութիւնները
Տէր Եւ Տիկին Զամիլեանի:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՆԿԵՊԱՍԱԿԻ
Լիճ. — Միտաք Միրզէ իր սիրելի դա-
դախարակից ընկերոջ՝ Հայկունի Թաշ -
մեանի կսկծալի մահուան առթիւ խորին
ցաւակցութիւններ կը յայտնէ Թաշմեան
Եւ Պոյաճեան ընտանիքներուն եւ փոխան
ծաղկեպսակի 250 ֆր. կը նուիրէ իր շատ
սիրած «Յառաջ» թերթաւանդին:

Տէր Եւ Տիկին Ժան Գրիգորեան, Նի-
սէն, Տիկին Ասթիւնէ Կէտիկեանի մահ -
ուան առթիւ, Պորտո, կը նուիրեն փոխան
ծաղկեպսակի՝ 100 ֆր. Կապ. Սաշի օ -
դափոխութեան կայանին (ստանալ «Յա-
ռաջ»էն), 100 ֆր. «Յառաջ» թերթաւ -
անդամին:

Փարիզէն Տէր Եւ Տիկին Յովակիմ Տե-
միրճեան կը նուիրեն 100 ֆր. Դպրոցա-
սէրին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 50 ֆր.
«Յառաջ»ին, Հայկունի Թաշմեանի մահ-
ուան առթիւ:

Տէր Եւ Տիկին Դուրգէն Բէտեան 100
ֆր. Դպրոցասէրին (ստանալ «Յառաջ»էն)
եւ 50 ֆր. «Յառաջ»ին, Հայկունի Թաշ -
մեանի մահուան առթիւ:

ՇԱՐՈՐԱԿԱՆԻՔ
Կապ. Սաշի Կրնոպլի վարչութիւնը
շնորհակալութեամբ ստացած է տարեկան
իր դաշտահանգէսին առթիւ հետեւեալ
նուէրները. — Պր. Առլէն Փափաղեան 500
ֆր., Պր. Մանուկ Բիւրաճեան 200 ֆր.:

ԴՊՐՈՑԱՍԵՐ
ՏԻԿԱՆՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ԵՐԿՍԵՆ ՆԱԽԱԿՐԺԱՐԱՆ
ԵՒ ԱՂԶԱՆՑ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ
ԳԻՇԵՐՈՒԿ ԵՒ ՏԵՐԵԿԱՆՑ

1980 - 81 տարեշրջանի արձանագրու -
թիւնները բացուած են:
Վարժարանը կը կիրարկէ ֆրանսական
ամբողջական ծրագիրը եւ աշակերտուհի-
ները կը պատրաստէ Պէ. Է. Փէ. Սէ. Ի
ընտելութեան:
Կարեւորութեամբ կ'աւանդուին նաեւ
հայեցի ձեռքեր՝ լեզու, գրականութիւն
եւ պատմութիւն:
S'adresser à:
Direction de l'Ecole Tebrotzassère
1, Bd. du Nord — 93340 LE RAINCY Tél. 381-01-72

ՆԱԿՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան
Իսի (0 - տը - Սէնի շրջանը) տարեկան
նաշը Հոկտ. 4ին:
Ֆրանսահայ Գրողներու Ընկերակցու -
թեան դասախօսական ցերեկոյթը Սեպտ.

ՍԱՄՈՒԵԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆ Ի ՆՊԱՍՏ
ՆՈՒԷՐՆԵՐ
Գ. ՅԱՆԿ

Տէր-Թորոսեան, Վարդանեան Տ., Ան -
սուրեան Ժ., Էմիլեան Ժ., Ալթունեան
Ա., Բըրլեան, Փէշտիմաճեան, Սահակ-
եան Ա., Պաղտատարեան Ա., Շամշոյ -
եան, Ճիւտեան, Գրիգորեան, Եկաւեան
Ա., Եղնիկեան, Կիւրեղեան, Դազարեան,
Աշադհեան, Մէյմարեան, Սերոբեան,
Փանոսեան Մ., Սարգիսեան, Մէյմար -
եան Ժ., Պէրպէրեան Լ., Տէօբաճեան,
Սիմոնեան, Պալեան Մ., Պապիթիա,
Տէմիրճեան, Պողոսեան, Միքայէլեան
Տ., Սալաւորեան Ռ., Սիմոնեան Կ.,
Գառնանեան Գ., Եմէնիճեան Մ., Պաղ-
տիկեան Գ., Ճերմակեան, Սըրինքոյաճի
Վ., Փապուճեան Ռ., Քէմաճեան, Սար-
գիսեան, Չէրչեան, Եմէնիճեան, Չէ -
փիճեան, Սարգիսեան, Կէտիկեան Բ.,
Միլլոնեան Ժ., Սանիկեան Հ., Գազա-
րեան Լ., Պարոնեան Ժ., Սիմիրեան Գ.
Եսայեան, Իսպիրեան Մ. 25ական:
Գ. ցանկի գումար 176.050
Երեք առաջին ցանկերու գումար՝
340.015 ֆր.:

« ՅԱՐԱՋ »
ԲԱՐԿԱՆԱՅՄԱՆ ՀԱՄԱՐ
ՄԱՐՍԻՅԷԼ. — Ս. Մանուկեան 200 ֆր.
կը նուիրէ:
Է. ԲԱՆԱՆ-ՓՐՈՎԱՆՍ. — Սալաւորեան Հա-
պանեան 200 ֆր. կը նուիրէ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՖԻՆԱՆՍ. ՉԱՅՆԱՍՓԻՈՒԷՆ
Կիրակի, Յուլիս 20, Ժամը Տին Ֆրանս-
Քիւլթիւր՝ Աքսորը Հայկ. Բանաստեղ-
ծութեան մէջ, կը խօսի՝ Ժ. Փ. Մահէ:

Ի ՅԵՍԱՍԱ
Զարեհ Մուրափեանի յիշատակին,
Մարտիկէն Տիկին Տիրատուրեան եւ Տի-
կին Սերգիսեան եւ զաւակները 200 ֆր.
կը նուիրեն Սամուէլ - Մուրատեան վար-
ժարանին «Յառաջ» թերթի:

U. G. A. B - JEUNES
- PREMIERE UNIVERSITE ARMENIENNE -
D'ETE 1980 - A VENISE
Avec le concours des PERES MEKHITARISTES
sessions de 15 jours chacune pour adultes
(La dernière 1 - 15 Septembre)
Les participants seront logées en pension complète dans le Collège
MOORAD RAPHAELIAN, à Venise. Ils suivront des cours intensifs de
langue et de civilisation arméniennes, mais de nombreuses activités de
loisirs seront également à leur disposition.
Programme d'enseignement:
— Langue arménienne: Historique et évolution, grammaire, lecture, tra-
duction, conversation.
— Histoire du peuple arménien des origines à nos jours.
— Art arménien: Conférences et travaux pratiques.
Frais de participation: 2100 F. (voyage aller-retour non compris).
Renseignements et inscription:
UGAB: 11, Square Alboni, Paris 16e — Tél.: 520-03-18

COLLEGE
TEBROTZASSERE
CLASSES PRIMAIRES MIXTES
CLASSE SECONDAIRES DU 1 CYCLE
POUR JEUNES FILLES
INTERNAT ET EXTERNAT
Les inscriptions pour l'année scolaire
1980 - 81 sont ouvertes.
Application intégrale du programme des
écoles françaises et préparation au BEPC.
Enseignement de la langue et de la
civilisation arméniennes.

28, Կիմէի սրահը նուիրուած Սովետ.
գրականութեան 60ամեակին, մասնակ -
ցութեամբ Երեւանէն՝ Վարդգէս Պետ -
րոսեանի, նախագահ Գրողներու Միու -
թեան, Ստեփան Կուրտիկեանի, խմբագիր
Գրական Ամսագրի, Սիրվարդ Մեքորոյ-
եանի, ասմունքող, Ժողովրդ. արուես -
տագիտուհի:

Տէր-Թորոսեան, Վարդանեան Տ., Ան -
սուրեան Ժ., Էմիլեան Ժ., Ալթունեան
Ա., Բըրլեան, Փէշտիմաճեան, Սահակ-
եան Ա., Պաղտատարեան Ա., Շամշոյ -
եան, Ճիւտեան, Գրիգորեան, Եկաւեան
Ա., Եղնիկեան, Կիւրեղեան, Դազարեան,
Աշադհեան, Մէյմարեան, Սերոբեան,
Փանոսեան Մ., Սարգիսեան, Մէյմար -
եան Ժ., Պէրպէրեան Լ., Տէօբաճեան,
Սիմոնեան, Պալեան Մ., Պապիթիա,
Տէմիրճեան, Պողոսեան, Միքայէլեան
Տ., Սալաւորեան Ռ., Սիմոնեան Կ.,
Գառնանեան Գ., Եմէնիճեան Մ., Պաղ-
տիկեան Գ., Ճերմակեան, Սըրինքոյաճի
Վ., Փապուճեան Ռ., Քէմաճեան, Սար-
գիսեան, Չէրչեան, Եմէնիճեան, Չէ -
փիճեան, Սարգիսեան, Կէտիկեան Բ.,
Միլլոնեան Ժ., Սանիկեան Հ., Գազա-
րեան Լ., Պարոնեան Ժ., Սիմիրեան Գ.
Եսայեան, Իսպիրեան Մ. 25ական:
Գ. ցանկի գումար 176.050
Երեք առաջին ցանկերու գումար՝
340.015 ֆր.:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ
ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԵՍԸ
ՊԵԼՅՈՒԹԵՆԻ ՄԷՋ
Կիրակի, Յուլիս 20 ամբողջ օրը
Հայկ. ջերմ մթնոլորտ
X
Օգոստոս 15ին, խաղաղօրհնէֆ:
Հեռաձայն՝ (84) 33.05.61
X
Լիճէն Յուլիս 20ի դաշտահանգէսին մասնակցողներուն համար օթոքառ ապա-
հովուած է, որ կը մեկնի եկեղեցիին առջեւէն Ժամը Տին: Ճամբորդութիւն
50 ֆրանք: Արձանագրութեան համար հեռաձայնէ՛ք 888.92.51 եւ 826.71.20:

U. G. A. B - JEUNES
- PREMIERE UNIVERSITE ARMENIENNE -
D'ETE 1980 - A VENISE
Avec le concours des PERES MEKHITARISTES
sessions de 15 jours chacune pour adultes
(La dernière 1 - 15 Septembre)
Les participants seront logées en pension complète dans le Collège
MOORAD RAPHAELIAN, à Venise. Ils suivront des cours intensifs de
langue et de civilisation arméniennes, mais de nombreuses activités de
loisirs seront également à leur disposition.
Programme d'enseignement:
— Langue arménienne: Historique et évolution, grammaire, lecture, tra-
duction, conversation.
— Histoire du peuple arménien des origines à nos jours.
— Art arménien: Conférences et travaux pratiques.
Frais de participation: 2100 F. (voyage aller-retour non compris).
Renseignements et inscription:
UGAB: 11, Square Alboni, Paris 16e — Tél.: 520-03-18

ՍԱՄՈՒԵԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆ
O
1980 - 1981 ուսումնական տարեշրջանի
արձանագրութիւնները բացուած են:
Վարժարանը կ'ընդունի ցերեկօթիկ եւ
գիշերօթիկ աշակերտներ՝ նախակրթա -
րանէն մինչեւ պաթալօթայի Պէ. Սէ. Տէ.
բաժինները:
Կ'ընդունուին նաեւ հայ աղջիկներ
միայն ցերեկօթիկ:
Մանրամասնութեանց եւ արձանագրու-
թեան համար դիմել Տեսչութեան՝
DIRECTION COLLEGE ARMENIEN
26, Rue Troyon — 92310 Sèvres
Tél.: 534-68-28

ԱՐՁԱԿՈՒՐԳԻ ՄԵԿՆՈՂ
ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԳԻՆԵՐՈՒՆ
Արձակուրդի մեկնող մեր բաժանորդ-
ներէն կը խնդրուի որ իրենց հասցէներու
առժամեայ փոփոխութեան համար, դի-
մեն մեկնումի թուականէն 6 ՕՐ ԱՌԱՋ,
տալով անպայման երկու հասցէները (ըն-
թացիկը եւ նորը) եւ 10 ֆր. ի դրոշմա-
թուղթ:
Մեր այն բաժանորդները որ կրնան
իրենց թաղին թղթատարին միջոցաւ կա-
տարել տալ այս գործողութիւնը, մեծա-
պէս դիւրացուցած կ'ըլլան արդէն ծան-
րաբեռնուած վարչութեան աշխատանքը:
Իտալիոյ համար հասցէի առժամեայ
փոփոխութիւն չենք կրնար ընդունիլ:
Թղթատարական անկանոնութեանց պատ-
ճառով:
Բոլոր դիմումները պէտք է ըլլան ԳՐԱ-
ԽՈՐ: Հեռաձայնով չընդունուիր:
Շնորհակալութեամբ՝
ՎԱՐՁՈՒԹԻՆԷ

ԿՈՒՅՈՒՆ
Ալֆորժիլի Ս. Մեքորոյ կրթարանին
մանկապարտէզին համար կը փնտռուի
ֆրանսերէնի հայ ուսուցչուհի մը:
L'Ecole Saint Mesrob d'Alfortville re-
cherche pour sa maternelle, institutrice
connaissant l'arménien, pour enseignement
du FRANÇAIS.
Ecrire au:
Dr. Simonian
11, Ave. de Verdun, 94410 St. Maurice
Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

sevan voyages-lyon
saberatours - paris
VOUS PROPOSENT
ARMENIE - 16 JOURS
du 15 au 30 août
Accompagné par VAROUJAN SARKISSIAN
du 22 septembre au 07 octobre
Pèlerinage sous l'égide du R. P. Norvan Zakarian, accompagné par
Varoujan Sarkissian
DEPARTS PAR AVION DE LYON -- MARSEILLE -- PARIS
Renseignements et inscriptions:
A LYON
sevan voyages
SARKISSIAN Varoujan
50, cours de la Liberté
69003 LYON
Tél. (78) 60 13 66
A PARIS
saberatours
BAGHDASSARIAN Levon
3, rue de l'Arrivée
Imm. CIT 7e étage
75015 PARIS
Tél. 538 67 47

ՈՒՐԱԹ
ՅՈՒՆԻՍ
18
VENDREDI
18 JUILLET
1980

HARATCH
LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

LE NUMERO 2 F.
55000 S.W.P. — ԹԻՒ 14.690

ՀԻՄՆԱԳԻՐ՝ ՇԱՎԱՐՇ ՄԻՍՍԱԿԻԱՆ
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսիա : Sur. 300 ֆ. - Վեցամսեայ : 160 ֆ.
Արստահման : Sur. 350 ֆ. - Հասք : 2 ֆ.

55° ANNÉE — No 14.690

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊԻՅԵՐԸ

ԻՐԱՆ.-
ՁԵՐԲԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ
ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ
ԴԵՊԻ ԱԶԳԱՅԵԱՅՈՒՄ
ՓՈԳՐԱՍՄԱՆՈՒԹԵԱՆՅ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ

Մաքրագործումները չեն դադարում և ևս չեն դադարում նոյնիսկ չափաւորներ ինչպէս՝ Ղասեմի, ընդհ. քարտուղար Իրան կուսակցութեան և անդամ Ազգ. խորհրդի, որ « գործակցած է Սաւաքի հետ »:

Ասիէ գաւ « Իրանացի » աշխատանքները կը շարունակուին և այդ առնչութեամբ, իշխանութիւնները գործի ան-ջառ են դեղորեաքի օտար հաստատու-թեանց դէմ և առաջին առթիւ այս կար-գաւորութեան ենթակայ են գերմանական Հիթլեր, Պայէր, Պէօհրինկէր, Կրիւնը-նալ, Մեյքը: Զերծ չէ նաեւ Փրանսական Իրան - Փուլիքը: Առաջին հետեւանքը այն եղած է որ այս հաստատութեանց բոլոր օտար ղեկավարներուն տեղը ան-ջառ են յեղափոխական կոմիտէներու ան-ջառները: Պոնի կառավարութիւնը քնն-արկելու մը բացած է այս մասին:

Ասիէ գաւ կայ դպրոցներու հարցը: Թէպէտ իր կաթողիկէ Ամտիքէ իտալական կաթողիկէ փառնած է, որովհետեւ հոն գտնուել են « փաստաթուղթեր որոնք կը փաստեն կապեր պատասխանատուներուն և խորհրդանիւն իշխանութեանց միջև »:

Կոմիտէն վարիչներն ալ հակոգութեան ակնաւորած են:

Հայ Համայնքի և Կարգիւնու Պարագան

Պարզ է որ նման կարգադրութիւններ իրան արդարօրէն մտահոգելի ըլլալ հայ-կական ղեկին վրայ ալ և Թեհրանի մեր պաշտօնակից « Ալիք » այս մասին հարկ եղած լուսարանութիւնները կուտայ: Այսպէս Յուլիս 5ի իր թիւով, լոյս տե-ւած է հարցադրոյց մը խորհրդարանի անդամ Հրայր Խալաթեանի հետ, որու կողմ են հետեւեալ երկու հարցումները. 1) ձեւաբիւր է, որ Իրանի կրօնական կաթողիկէներէն զիջած պետական հա-րկանք կայ (Բ) Եթէ ոչ, ապա ինչո՞ւ պարտաւոր յայ լուրերը և շուկաները որ ղեկավարու են մեր կրթական գործի հայ անդամ, հայ մարդկանց և նոյնիսկ ձեռ-նակ չունի:

Այս հարցումներուն պատասխանելով Խալաթեան նախ կը շեշտէ. « Իրանա-ւոր խաւայիքի դէմ Պետութեան կողմից իրականացուող քաղաքական չափը »:

Այս յայտնիէ ետք թէ լուրերն ու շուկա-նէրը քաղաքական խաղ մըն են որ կը փոխի Իրանի կրօնական փոքրամաս-նաբնակները գործիք դարձնել ինչ ինչ հայրենիք և շահերու, Հ. Խալաթեան Իրանի կրօնական ունեցող խնդիր-ներուն վրայ: « Այս առնչութեամբ, անհրաժեշտ է յայտնել որ իրապէս կան խնդիրներ, որոնք կարելի է որ կարեւորութեամբ էլ լուրերուն մեր համայնքի կողմից: « Իրանից թերեւս ամենակարեւոր

հիմա, մեր կրթական գործն է, որի մա-սին շատ է խօսուած ամէն տեղ և բարե-բախտաբար Թեմական Խորհուրդը, շա-բաթներէից ի վեր, խիստ կերպով հետե-ւում է այդ խնդրին, բազմաթիւ հան-դիպումներ և շփումներ են ցարդ ունեցել կրթական նախարարութեան պաշտօնա-տարները և նաեւ քոյր համայնքների ներկայացուցիչներին հետ: Ես էլ հանդի-պել եւ խօսել եմ կրթական նախարարի հետ, խորհրդակցութիւններ եմ ունեցել կրօնական փոքրամասնութեանց պատգա-մաւորներին հետ: Եւ սակայն հարցը դեռ ընթացքի մէջ է ևս տակաւին վերջնական ձեւաւորում չի ստացել: Այն ինչ, կրթա-կան նախարարն է յայտնել զուտ հայկա-կան - ազգային դպրոցներին հետ շատ գործ չունեն: Այսինքն ազգ. դպրոցները գրաւելու խնդիր չկայ, այլ կան որոշ նոր տնօրէնութիւններ, որոնցից ամենայա-կանչականը, մեր դպրոցները միասեռ դարձնելն է: Այս հարցը ենթակայ է այ-ժամ քննութեան ևս ես էլ իմ տեսակէտ-ները յայտնել եմ նախարարին և Յեղա-փոխական Խորհրդի այն անդամին, որը պատասխանատուն է կրթա - դաստիա - րակչական գործերին:

« Ինչպէս դիտէք, դպրոցական արձա - նազրութիւնները մինչեւ Մորդազ ամիսը յետաձգուած են, Խորհրդարանը դեռ օ-րէնսդրական ուժ չունի, վարչապետը չի ներկայացուել, նախարարական Խորհուր-դը չի կազմուել, և ընդհանուր անստու-գութիւն և անորոշութիւն է տիրում քիչ - ամէնուր: «

« Ուստի իրերի զարգացմանն ու նոր դասաւորումներին առնթեր, մեր ազ-գային իշխանութիւնները և ես պիտի ճիւղ գործ դնենք մեր իրաւունքները լաւա - դոյնա պաշտպանելու և ապահովելու: «

« Այս մասին, թէ՛ ես և թէ՛ ազգ. իշ-խանութիւնները, մամուլի միջոցով իրա-զեկ պիտի պահենք մեր հասարակու - թիւնը: «

« Այժմ ուզում եմ խօսել մի այլ հարցի մասին, որն այս օրերին ևս այս ժամերին, կլանել է մեր հասարակութեան յատկա-պէս հայ օրիորդներին ու տիկնանք միտքն ու հոգին: Եւ դա ծածկոցով գործի դնա-լու խնդիրն է, որը թէ՛ ևս առ այժմ միայն պետական հիմնարկներին է վերաբերում, և սակայն անհաւանական չէ որ տա - րածուի նաեւ ոչ - պետական հաստատու-թեանց և յետոյ էլ նոյնիսկ բոլոր հան-րային վարչերի վրայ: «

« Բազմաթիւ Հայուհիներ ցարդ դիմել և ուզել են իմ կարծիքն այդ մասին: Ես իմ կողմից յանձնարարել եմ բոլորին, որ նախ, այդ հրահանգն ստանալուն պէս, դրաւոր և պաշտօնական հարցուղ-դում կատարեն իրենց պաշտօնատեղիի տնօրէնութեանը, որ՝ երբ Հիմնական Օ-րէնքի 13րդ և 14րդ յօդուածներով ա-պահովուած են կրօնական պաշտօնական փոքրամասնութիւնների իրաւունքները, ազատութիւնը և իսլամներին կողմից յարգուելու պարագան, և իմամն էլ Խորհրդարանի բացման առթիւ յղած իր պատգամի մէջ, յատուկէն շեշտ դրել փոքրամասնութեանց իրաւունքների յարգման վրայ, ուրեմն նախքան կրօ - նական փոքրամասնութեանց կարծիքն ու հաւանութիւնը ստանալը, ոչ մէկ պար-տադրանք ու ստիպողականութիւն պիտի չգործադրուի: Ու ես յանձնարարել եմ նաեւ, որ նման գործիւնների մէկական պատճենները յղեն ինձ, որպէսզի ես դրանց հիման վրայ հարցը հետապնդեմ թէ՛ Խորհրդարանում և թէ՛ այլուր: Ար-դէն իսկ, հէնց այդ կապակցութեամբ խօսել և նամակ եմ յանձնել Խորհրդա - րանի նախագահ Դոկտ. Եաղոբյան Սա - հարիին: «

« Այսուամենայնիւ պիտի չմոռանալ ևս հետեւեալ հանգամանքները: «

« Հրահանգը դալիս է իմամի կողմից և չենթարկուողներին համարում են հակադեմոկրատիկականներ և դրանք ուժերի գործակալներ: Զենթարկուողները ոչ

միայն պիտի մեղադրուեն որպէս հակա-յեղափոխականներ, այլ նաեւ ձեռքից պիտի տան իրենց պաշտօնն ու գործը, որը եւս շատ կարեւոր մի հանգամանք է: Ուստի բազմաթիւ Հայուհիների դիմում-ները եւ առաջարկները նկատի ունենա - լով նրանք նպատակայարմար են զուտ - նում, որ նախ պետական հիմնարկների Հայուհիները եւ ապա բոլոր Հայուհի - ները, համաձայն գտնուելու դէպքում, հայկական տարազով ներկայանան թէ՛ պաշտօնատեղի և թէ՛ այլուր, անշուշտ յարմարեցնելով իրենց աշխատանքի և կեանքի պայմաններին: «

« Այդպիսով թէ՛ դեղեցիկ և քաղաքա-կրթական ու սիմվոլիք մէկ ժեսթ կ'ար-ձանագրուի մէկ անարգար պարտադրան-քի դէմ և թէ՛ մեր հայկական դիմադրիքը կը շեշտաւորի թէ՛ մեր մէջ և թէ՛ յաջս ոչ-հայ հասարակայնութեան: «

« Գալով այլ և այլ լուրերին ու շուկա-ներին, և մասնաւոր իմ անձին վերա - բերող լուրերին և շուկաներին, պիտի յայտարարեմ որ բոլոր անհիմն և ան-ճիշդ են և եթէ որեւէ կարեւոր հարց լինի իմ անձին կամ հանգամանքիս առնչ-չութեամբ, ես կը յայտնեմ մեր ժողո-վրդին: Աւելի պարզ, խօսուած է իմ ու-նեցած բախումների և նոյնիսկ հրաժար-ման մասին, մինչդեռ ես ինքս անտեղ - եակ եմ դրանցից: «

« Անհրաժեշտ եմ համարում ընդգծելու որ անհիմն են բոլոր այդ կարգի լուրերն ու շուկաները և մեր ժողովուրդն այս խառնակ և զգայուն օրերին, պիտի չհա-ւատայ և ընթացք տայ այդ լուրերին, որոնք մեծ մասամբ քաղաքական խաղեր ևս դաւեր են փոքրամասնութեանց և յատկապէս Հայերի համար և մենք օ-րինակէս պահանջելով և պաշտպանելով հանդերձ մեր իրաւունքները, պիտի աշ-խատենք կոյր գործիք չդառնալ քաղա-քական այլ և այլ հոսանքների ձեռքին, որոնք կան ևս գործում են թէ՛ Իրանում և թէ՛ Իրանից դուրս: «

« Մենք պէտք է հայրենի պայքարները մեր արդար իրաւունքների և Հայ, Դասի համար և այդ պայքարը շարունակենք Իրանի ժողովրդի կողքին ըստ նախկին - նին »:

ՔԱՆԻ ՄԵ ՏՈՒՆԿ

Ռիկկէ վերջնապէս ընտրուեցաւ Հան-րապետականներու թեկնածու: Սինեմայի այս նախկին դերասանը, որ այսօր 70 տարեկան է, որոշեց նաեւ իր փոխ-նա-խագահ ձորձ Պըշ: Քիսինկէր զօրավիշ է Ռիկկէի:

ՈղիՄՊիԱԿԱՆՆԵՐՈՒ Միջազգային Կո-միտէի 77 անդամները, Մոսկուա հա - աքուած, ընտրեցին Լորտ Բիւրանին յա-ջորդը՝ յանձնել Սպանիոյ գեապանին՝ Խուան Անթոնիօ Սամարանը: Նախկին մարզիկ, բուռն ֆրանքիստ մը եղած է նախքան Մոսկուայի գեապան նշանակուելը: Շատ լաւ յարաբերութիւններ ունի Խորհ. Միութեան հետ: Բայց որովհետեւ իր երկիրը համաժող չէր մասնակցու - թեան (Սպանական ՈղիՄպիական Կոմի - տէն չհետեւեցաւ որոշումին), չի կրնար իբրեւ դեսպան ներկայ ըլլալ բացման հանդիսութեան, բայց իբրեւ նախագահ՝ պարտաւոր է: Ուրեմն, առ այժմ իբրեւ դեսպան « արձակուրդի մէջ է »: Շաբաթ օր կը կատարուի բացման հանդիսութիւ-նը մինչ բոլոր արեւմտեան դեսպանները օգալիտութեան կ'երթան:

« Ֆիզիկոս » իր թղթակցին ստորա - գրութեամբ յօդուած մը հրատարակած է Հինգաթի օր, ուր բաւական սեւ պատ-կեր մը կը գծուի Թուրքիոյ կացութեան: Հակահաբեկչական ոստիկանութեան կող-մէ՛ ձեռքաւորուած երիտասարդ մը Օս - ման Սէօյլի մեռած է ոստիկանատունը չարաչարանքի հետեւանքով և հայրը մա-մուլի ասուլիս մը տուած է այս առթիւ, որու կ'արձագանգէ Զիւմիլիքիէթ: Լրա-դրողը մանրամասն տալէ ետք երկրին վիճակին պատճառները, կ'եզրակացնէ. -

"HISTORIA," ՅԱԶՈՐԴ ԹԻԻԸ

Հիսթորիա պարբերաթերթը, իր յա-ջորդ թիւին մէջ, որ լոյս կը տեսնէ Յու-լիս 25ին, կը հրատարակէ յօդուած մը Ժան - Մարի Դաուդէ, որու նիւթն է Հայկ. Յեղասպանութիւնը:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՅԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնիքէս, Յուլիս 8-14)

« ԻՒՄԱՆԻԹԷ » Ի ՍՄԱԳԻՐ
ՌՈՒԱՆ ԼԸՌՈՒՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԻՋ

Հայաստանի Համայնավար կուսակցու-թեան Կեդր. Կոմիտէի Ա. քարտուղար Կարէն Դեմիրճեան ընդունած է Ֆրան - սայի Համայնավար կուսակցութեան քա-ղաքական Բիւրոյի անդամ և « Իււմա - նիթէ » ի խմբագիր Ռոլան Լըոուան և իր կիներ, որոնք կը գտնուին Հայաստան: Կարէն Դեմիրճեան հիւրերուն խօսած է անտեսութեան և մշակոյթի մարզերուն մէջ Հայաստանի ձեռք ձգած նուաճում - ներուն մասին: Ռոլան Լըոուա Փրանսացի համայնավարներու անունով ողջոյնի խօսք արտասանած և լաւազոյն մաղ - թանքներ ըրած է Հայաստանի համայն - նավարներուն, բոլոր աշխատաւորնե - րուն: Տեսակցութեան ներկայ եղած են նաեւ կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի քարտուղար Կարէն Դաւիթեան, տեղե-կատուութեան և արտասահմանի կապե - րու բաժնի վարիչ Լեւոն Մանասէրեան և Հենրիկ Լիլոյեան:

« Այս գործին մէջ, ամէնէն տարօրինակն այն է որ երկիրը չի փլուր բոլորովին: « Թուրքիան, կը բացատրէ երիտասարդ դասատու մը, կը տառապի նման կնոջ մը որ վիժում պիտի ունենայ », թերեւս, « բայց կ'աւելցնէ նախկին նախարար մը, ուրիշ ոչ մէկ ժողովուրդ կրնար մեղի պէս տուկալ նման տառապանքներու, երանի թէ տեւէ »:

ԹԻՔԱՅԱՆ Կեմիք գրասանալը որ չէր կրցած Հոգոս խարխալ նետել բուռն ցոյ-ցերու պատճառաւ, պիտի վերսկսի Մար-մարա - Հոգոս կապը: 74էն ի վեր ա-ռաջին անգամն է որ ծովային և օդանա-ւային ուղղակի յարաբերութիւններ հա-տատուեցան բայց ամէն մարդ համաձայն չէ ևս Հոգոսի թուրք հիւպատոսը քա-րկոնումէն փախելով նաւուն մէջ ապաս - տանած է:

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ԿԻ-նը՝ Տիկին Անն-Էմմա Ժիւզաբ տ'Էսթէնի սակարանային գործողութիւնները մա - մուլի էջերը կը գրաւեն երկու օրէ: Կրկին Քամառն է, որ երեւան հանած է թէ Գեր-մանիա մեկնելու նախօրեակին, Տիկին Ժիւզաբ տ'Էսթէն Ռոն - Փուլէնք արժե-թուղթեր գնած է մինչ 48 ժամ յետոյ Յուլիս 9ին, կը ծանուցուէր թէ Ռոն - Փուլէնք քիմիադիտութեան իր շահերը ծախած էր էջ - Աքիթէնի, ինչ որ 1,4 միլիար ֆրանք կը բերէր Ռոն - Փուլէն-քի և 60 Փր. իւրաքանչիւր արժեթուղ - թի: Եթէ պատահած ճիշդ է, գործո - դութիւնը կ'իյնայ այն օրէնքին արա - մադրութեան տակ, այն օրէնքից « տեղ-եակ եղողներու գործողութիւնները »:

Իրիզէ լուռ կը մնայ:

ԻրիւնԱՆԻ նախագահը ընդունեցաւ կառավարութեան հրաժարումը, զոր մերժած էր նախապէս: Միւս կողմէ կա-ցութիւնը « պաշտուցիկ » կը նկատուի և հաւանական նաեւ՝ որ յաջորդ բախում-ները տեղի ունենան Քաթալիպիսիէի քա-ղաքագործներուն և լիբանանեան հա-ճախներուն միջև:

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

(Բ. և Վերջին Մաս)

Արձակագիր Հրանտ Մաթեոսեան խիստ կենսական հարց մը արծարծած է՝ գրականության լեզուն։ Ընդգծած է, թէ « լեզուն ժողովրդի յիշողութիւնն է իր անցեալի մասին, ժողովրդի անցած անցապարհի պատմութիւնը։ Լեզուի մէջ չլինել, նշանակում է ժողովրդի պատմութեան մէջ չլինել... ուրեմն, մենք պէտք է լրջօրէն մտածենք մեր գրած ու հրատարակած, ինչպէս նաեւ համաշխարհային գրականութիւնից քարգմանած գրքերի լեզուական քարճը կուտարայի, դրանց միջոցաւ մեր ժողովրդին իր մայրենի լեզուի գեղեցկութիւնն ու հմայքը, իմաստային խորքն ու իմաստալիցութիւնը հասցնելու համար »։ Այս աշխատանքը համաձայն արձակագիրին, « պէտք է իրականացուի ինչպէս բուն գրականութեան միջոցով, այնպէս էլ դպրոցներում Հայոց լեզուի ու գրականութեան դասաւանդման մեթոդների եւ բովանդակութեան կատարելագործման շնորհիւ »։

Բանաստեղծ Ռազմիկ Դաւոյեան եւ արձակագիր Մուշեղ Գալստեան, իրենց կարգին, լիովին համաձայն գտնուած են Հ. Մաթեոսեանի տեսակէտին հետ։ Շեշտած են, թէ գրականութեան ճամբով մայրենի լեզուն եւ Հայոց պատմութիւնը կը փոխանցուի ժողովուրդին եւ, հետեւաբար, անհրաժեշտ է լուրջ ուշադրութեան առարկայ դարձնել այս հարցը։ Աւելին՝ դատաւարած են այն ձեւական մտեցումը, որ ի յայտ կուգայ լեզուի եւ գրականութեան զարգացումին ձգտող որոշ կարգադրութիւններուն ընթացքին։

«Գրական թերթ» շաբաթաթերթին (*) երկար թղթակցութեան մէջ, դժբախտաբար, չեն յիշուած բանաստեղծին եւ արձակագիրին քննադատած կէտերը։

Գրականագէտ Վազգէն Մնացականեան անդրադարձած է դասական երկերու հրատարակութեան հարցին։ Քննադատած է հրատարակութեան ընթացքին երբեմն երեւան եկող ձեւական, չհիմնադրուած դիրքորոշումները կարգ մը անուններու, գործերու հանդէպ։ Յստակ ըսած է. « Երբ անհիմն կասկածաբարութիւնն ու անհեռաւորութիւնը փակուի են անցեալի մեր մշակութային այս կամ այն խոշոր գործչի ժառանգութիւնը ըստ էութեան գնահատելու եւ հրապարակելու ուղիները »։

Արձակագիր Գարեգին Բեա հաստատելէ ետք, թէ « Սովետական գրող » հրատարակչութեան լոյս ընծայած գիրքերուն քանակը աւելցած է, դիտել տուած է, է, թէ թուղթին մատակարարումին տարողութիւնը մնացած է նոյնը։ Այլ խօսքով՝ չէ աւելցած համապատասխան չափով։ Գրագէտին նկատողութիւնը հիմնական կէտ մը չօգտւած է։ Թուղթին

մատակարարումին ժամանակ պէտք է նկատի առնել ոչ միայն տուեալ Հանրապետութեան բնակչութեան թիւը, այլ եւ տուեալ ժողովուրդին ընթերցասիրութեան մակարդակը։ Առաւել յստակ դարձնելով իր խօսքը, ըսած է. « Իսկ ինչ վերաբերում է հայ ժողովրդին՝ նաեւ սփիւռքում եւ մեր երկրի եղբայրական այլ Հանրապետութիւններում բնակուող մեծագոյնում Հայութեան պայմաններին »։ Այսինքն, կեդրոնական պետական՝ Մոսկուա, թուղթի բաշխումի քանակին սահմանումին ժամանակ պէտք է նկատի առնել Հայաստանի, խորհրդային եւ արտասահմանի գոյքը՝ փութեւններուն Հայութեան պահանջները։ Գ. Բեա, անհրաժեշտ նկատած է նոյնպէս գրական բովանդակութեամբ ամսաթերթերուն յաւելումը։

Հրատարակչութեան պետական կոմիտէին (Հրատպետկոմ) նախագահ՝ Սպարտակ Բաղդասարեան հրատարակչութեան գործը անունած է բարձր։ Թերթերին ներքը, անշուշտ, նկատելի են, սակայն փաստն այն է, որ տարիներու ընթացքին աշխատանքին բարելաւումը ակնյայտի իրողութիւն դարձած է։ Հարց տուած է, թէ կա՞ն արդեօք ձեռագիր վիճակի մէջ մնացած անտիպներ։ « Կարծում եմ որ չկան։ Արուեստի ամէն մի իսկական գործ, անկասկած, գտնուի է իր հրատարակչին, հասնում է ընթերցողին »։ Նախագահ համաձայն գտնուած է Գ. Բեային, թէ « մեզման գեղարուեստական գրականութեան հրատարակչութեան պլանաւորումը պէտք է կատարուի նաեւ սփիւռքի Հայութեան պահանջներին հաշուառմամբ »։ Նկատի առնելով թուղթին պակասը, առաջարկած է սահմանափակել հեղինակներուն թիւը՝ ի հաշիւ տպագրանակին յաւելումին։ Բժանիղի մտեցումը կարեւոր նկատած է. « Լաւ խմբագրել, կարելիութեան սահմաններուն մէջ խտացնել բովանդակութիւնը, թուղթը արդիւնաւէտ կերպով օգտագործել եւայլն։ Մէկ խօսքով՝ խուսափել մոխրամաներէ »։

Միտքերուն եղբայրացիները կատարած է Վ. Պետրոսեան։ Ըսած է, թէ ներկայիս հրատարակչութիւնը մէկ եղած է, այն է՝ համատեղ ջանքերով բարելաւել գիրքերու հրատարակչութեան աշխատանքը։ Աւելցուցած է, թէ « ի հարկէ, Սովետական գրող հրատարակչութիւնն առ այժմ չունի այն հնարաւորութիւնները, որ սպասում էինք մենք բոլորս »։ Այսուհանդերձ առաջին անգամն է, որ մասնագիտական բնոյթով հրատարակչական մը հաստատուած է գրական ստեղծագործութիւններ տպագրելու համար։

- ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԵՂ -

Երախան երեք տարեկան է։ Պէտք է իր քայլերը ուղղէ տունէն դէպի մանկապարտէզ, որպէսզի սկսի իր աճումին համընթաց սորվելու, մարդանալու եւ նոյնիսկ դոյզն չափով դատելու արարողութիւնը։

Փոխանցման լուրջ շրջան, անծանօթ միջավայր, ուր այլեւս չկան ծնողական միայն իրեն յատուկ գործողութիւններով համակուած մայրական սէր ու հոգածութիւն։

Երբեմն լաց ու կոծ մաս կը կազմեն այս բաժանումին։ Երբեմն ալ խինդ ու ծիծաղ, որովհետեւ հոն կան իրեն նմաններ, որոնք կը խաղան ուրախ-գուարթ, կը խաղան, կ'երգեն ու կը պարեն։

Եւ այստեղ ալ կայ նոր մայրիկ մը, որ ծայտուն հեղինակութեամբ պինդ պիտի դիմաւորէ եւ պիտի հակէ անոր մարմնական եւ մտաւոր աճումին։

Յոյժ կարեւոր պատասխանատու ալ խտանք մը, որ կը պահանջէ մանկապարտէզի պատրաստութիւն եւ հմտութիւն։

Ամէն մանուկ իր ուրոյն յատկութիւններով եւ ունակութիւններով է որ կը ներկայանայ։ Մանկապարտէզի դաստիարակչական խումբին հետ իր շփումներով եւ իր մտերմութեան պահերով պէտք է

« Պատուները կ'երեւան աստիճանաբար »։

Վ. Պետրոսեան խոստովանած է սրտաւոր կերպով, թէ հայ գրականութիւնը խորհրդային այլ Հանրապետութիւններուն մէջ, թարգմանութեան ճամբով, գոհացուցիչ հիմքերու վրայ չէ գրուած։ « Մեր արդի գրականութիւնը՝ արձակ, պոեզիան, դրամատուրգիան, իբրեւ երեւոյթ չի ընկալուի ընդհանուր միութեան կողմէ գրական միջավայրում »։ Աւելցուցած է, թէ թարգմանութեանց միջոցով ալ հայ ընթերցողին կը համարձակ հայերէնը։ « Եւ ցաւալի է, որ այնպիսի մի հիմնական քարգմանութիւն, ինչպիսին է, օրինակ, Գոյաւորդիի Գոյաւորդիի պատմութիւնը (քարգմ. Կ. Սարգսեան) տպագրուած է ամենալատ քղթի վրայ։ Իսկ այդպիսի օրինակներ շատ կան։ Թարգմանութեան ասպարէզում իրականացուող լուրջ ու խիստ պլանաւորումը հնարաւորութիւն կտար մեզ խուսափելու նաեւ պատահական քարգմանիչներէ »։

Հայաստանի Գրողներու Միութեան վարչութեան Ա. Զարնուդարը « Գործարար խօսակցութիւն » նկատած է նիստը եւ յայտնել է այն վստահութիւնը, թէ նմանօրինակ ժողովներուն շնորհիւ կը բարելաւուի գրական երկերուն հրատարակչութեան աշխատանքը։

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

(*) Յունիս 20:

փորձէ ճանչնալ մանուկը իր չար ու բարիով, իր սուտն ու իրաւով եւ իր ալ եւ այլ ներքին անցողիկներով ու բնայն կերպէ անոր նկարագրելը։

Նրբին գործունէութիւն մը արթնաւորութիւն ու կառուցումի։ Գիտնանք որ կենսական առաջին տարիներուն անտեսուած, ուշադրութեան վրիպած թերթներ կամ չնշուանք, եթէ առաջին տարիներուն շարադրուին, երթալով ծաւալ կանոն պատանեկութեան շրջանին ու մտաւոր պահանջներուն եւ միջին իսկ իսկապատանիներու ենթահոգ կը դառնան։

Մարդ էակը կ'աճի, կը մեծնայ իր ընդունակութիւնը։ Բնազդ կոչուածները արեւու կենսական մղումներն են, որոնք ի յայտ կուգան առհասարակ ուղիներով ուսուել, խմել, քաղել, սորվել եւայլն։

Աստիճաբար կ'աճի պայմանաւորուած է դաստիարակչական միջոցառումներով մասնաւորապէս չէզոքացնել բնազդներու ժխտական տարրերը եւ զարկ տալ անոնց գրականին։ Եւ այսպէս պէտք է ի նկատի ունենալ որ մանուկը կը ծնի անկատար բնազդներով իսկ կենդանի կանխորոշուած բնազդներու կառուցով։

Մեծ առաւելութիւն մը կենդանիներու համար։ Անոնք ծնած օրէն իսկ ի ձեռք պատրաստ ունին դարձել վկայակալ։ Մինչ երախան պիտի տքնի, փնտռէ, գտնէ, համարէ, սորվի՝ անշուշտ մէկ իր ստանալիք կը թուի նոր շնորհիւ և այսպէսով աստիճանաբար հասնի մարդկոչումի բարձրութեան։

Երախան կը ծնի անձնասիրութեան բնազդով եւ կ'ուզէ որ աշխարհը իրեն համար ստեղծուած ըլլայ։ Ուսուցչին է որ մանուկին մէջ պիտի սերմանէ այլապարտութեան զգացումը եւ անոր տրուած մտաւոր եւ հոգեկան գիտելիքներով պիտի ազդուցէ զայն դաստիարակչութեան շրջանի առաջին օրակին։

Արդ՝ դաստիարակչին կը սպասուի ձեւաւորել մանուկի հակումները՝ հարկաւորանքի, արդիւնքի, դնահասունքի, այսինքն՝ ըստ պահանջի վարուելակերպով մը։

Ուստի նախապայման է որ մանկապարտէզի ուսուցչուհին գիտնայ ըստ տարիքի ինչ պէտք է պահանջուի, ինչ պէտք է արգիլուի։ Երբեք մանուկը ստորնաջնկու, արժէքիկու վերաբերմունքի մէջ չմտնել։

Մանուկը ձախողածի տեղ դնելով բնական սեղմումներով, սաստելով պատիժներով անոր անձնականութեան արժանապատուութիւնը չմեղցնել, չշրջնել անոր շանքի, կորովի աղբիւրը, ստորակայութեան բարդութիւնը ստեղծելով։

Միշտ նախընտրելի նկատել քաղցր բարոյ հեղինակութիւնով շարադրուած ստատ մը բերու կեցողութեան փոխարէն։

Փոքրիկը իր արժէքը, իր ինքնութեան հաստատումը կը ձգէ շուրջնակներէ վարժուողով. այսինքն՝ դուրսի դնահասունքն է որ կը հանդիսանայ իր արժէքաւորման չափանիշը։

Ինչ կը վերաբերի դասերուն, մանկապարտէզի դասերը պէտք է ըլլան խաղաղաձեւ գրադրումներ։ Մանուկն ուսուցչին վերջին գեղերը կողմերը իրարու չմիացան։ Տղեկը, քանի մը օրուան երեսութեան հանդարտութեանէ ետք, կը լինի թեթեւ նոպա մը ունեցած էր նախորդ օրը։ Մէկ շաբաթ առաջուան իր քանի մը խօսք՝ աղօթքը կարծես բարելաւած էր անոր վիճակը, ու, այս պարագան կը կին խառնարանի վերածած էր իր քանի մը կը... Թուրքի լաճ էր, այո, բայց՝ դեռ անմեղ պատանիներէ մըն էր, ինչ պիտի տի ըլլար իր եւ անոնց՝ Թուրքերուն տարբերութիւնը, եթէ մտածէք, գործէր կամենար անոնց պէս։ Ոչ, ինչ տարբերութիւնը սորված էր Աւետարանէն, իր ձեռքէն, իր ծնողէն... «Մի՛ կալ հակառակ շարին...»։

(Շար. 29)

« 3 Ա. Ռ. Ա. 2 »-ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ. -

ՇՈՒՇՈՒԻ ԱՓԻՆ

Գրեց՝ ՄԻՍԱԿ ՄԻՐՁԷ

Յատկապէս գիշերները, երբ արարաշխարհ ընդ կը մտնէր, ինք, անկողինին վրայ երկարած, անդադար կը չարձարէր իր միտքը, այս անիւնը դուրս գալու համար։ Յանձնառ կը զայրանար ինքն իր դէմ, թէ ինչո՞ւ տանջարանի մը վերածած էր իր ներաշխարհը։ Ի՞նչ շահ, կամ ի՞նչ վնաս ունէր այս բոլորին մէջ։ Հանրմին մա՞նչը հիւանդ էր, ի՞նչը չէր նենք, այս օրերուն աշխարհն է հիւանդ...

Բայց, ասիկա կը տեսէր պահ մը միայն, որմէ յետոյ դարձեալ նոյն մըտմունքները։

Ու, օր մըն ալ, երբ քաղաքէն տուն կը վերադառնար, ուղղակի դնաց արտերու մէջ քաղհանք ընող հայ կիներու ջով ու կարծես պատրաստից՝ սկսաւ խօսիլ անոնց հետ։

Հանրմը իր հիւանդ տղուն համար շատ կը տառապի, մեղք է, բարի կին մը կ'երեւի, միշտ «կորուսած հմայիլ»ի պատմութիւնը կ'ընէ, այդ գեղը գրուած

է եղբւր քեզի մը կողմէ, որ այժմ կորսուած է. դուք, վերի կամ վարի քաղաքները մէկը չէ՞ք ճանչնար, որ կարենայ աղբալիսի գիւր մը գրել. հանրմը կը հաւատայ ձեր ստորերներուն։

Ձիֆօ, պատասխանեց անոնցմէ աւելին տարեցը, եթէ մեր հանրմին տղան համար ըլլար, անէ՞ծեղ պիտի ըսէր ըսելիքներս։ Բայց, բայց մա՞րդ թողուցին, ա՞յր թողուցին, որ աղբալիսի բաներ գրել դիմայ... Մե՞նք, մե՞ր մէջ...

Ո՛չ։ Անհրաժեշտ էր, պէտք էր եւք մը գտնել այս անիւնը դուրս ելլելու համար։ Մանուկները որ, հիւանդ տղեկը միշտ կը պնդէր, թէ իր վերջին սաստիկ նոպային ատենը Ձիֆօն չէր գիշեր անեակ փոխադրողը, այլ՝ իրենց ծանօթ քեզիք։ Նոյն խաչը, նոյն գիրքը, նոյն լուսաւոր սենեակը եւ նոյն ժպտալէս տիկինը իր մանկիկով։

Եթէ իր աշխատանքի պայմանագրու -

թեան վերջաւորութեան ճամբու դէպքին, այս բոլորէն խուսափած կ'ըլլար, այս բոլորը անծանօթ կը մնային իրեն։ Եւ կամ, ինչպէս ըլլար տուն մը, որ հաստեաց ըլլար, արհամարհանքով, ոխով նայէին կեանքներուն վրայ։ Բայց այս տունը, այս բացառիկ դոյզը...

Աշխարհը, երկրագունդը, երկրագունդի ողջ մարդկութիւնը գիրար կը յօշոտէին վայրի գազաններու պէս։ Եթէ թնդանութիւնը որոտը մինչեւ հոս չէր հասներ, անոր առթած հետեւանքները զգալի, տեսանելի էին ամէն օր, ամէն կողմ... Մեծ ու փոքր վիրաւորներու, հաշմանդաններու շարանները ետեւ - ետեւի կուգային ամէն օր, ամէն ժամ, ողբալի վիճակի մէջ։ Չանոնք «խրանմեղ»ու համար ոչ բաւարար թիւղիներ կային, ոչ ալ գեղորայք։ Ու, օրուան մէջ պատահած հարիւրաւոր մահացեալները ոչ պատահեղ ունէին, եւ ոչ ալ գերեզման։ Անոնց վերջին հանգստարանը հաւաքական փոսերն էին եւ կամ հրկից - ման վայրերը։ Ահա, այս էր գործիւնը այդ օրերուն, այս երկրագունդին մէջ։

Ինչ, երջանիկ էր այնքանով, որ դոնէ առաջ ծածկ հեռու էր այդ բոլորէն, ու եթէ ցանկութիւն մը ունէր՝ վերջանար, շուտով վերջանար «անվերջանալի պատերազմ» ըսուածը։

X

ԿԱՐԴԱՅԵՔ

« 3 Ա. Ռ. Ա. 2 »

ՏԱՐԱԾԵՑԵՔ

Fonds A.R.A.M

ՄԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐՓԱՐԱՆԻ

ԲԱՑԱՌԻ ԶԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Սամուել Մուրատեան վարժարանի Տեսչութիւնը ուրախութեամբ կը ծանուցանէ Յրանապի Հայութեան՝ որ 1979 - 1980 թուականի ուսումնական տարւոյն իր աւարական դասարանի վեց աշակերտներէն ինչորդ յաջողութեամբ կը քննութենաւ պաքստիպիս, որոնց անուններն են՝—

- 1) Արամեան Ստեփան՝ Սեֆսիմ Պէ
- 2) Արամեան Միլտոն Սեֆսիմ Պէ
- 3) Գապարեան Փաթրիք Սեֆսիմ Տէ
- 4) Գիւրգէնեան Էրիք Սեֆսիմ Տէ
- 5) Օղոլլուեան Սարգիս Սեֆսիմ Տէ
- 6) Նաւասարդեան Էրիք Սեֆսիմ Տէ
- 7) Թորոսեան Ռազմիկ Քննութենաւ
- 8) Գանիմեան Պերսար
- 9) Մարտիրոսեան Ռոպէր
- 10) Մերթարեան Նորայր
- 11) Ներսէսեան Ներսէս
- 12) Նուարեան Ամուս
- 13) Տուրապարեան Կարպիս:

ՏԵՍՉՈՒԹԻՒՆ

Սեւ պիտի փնտռէ, պիտի գտնէ իր սորվելը:

Արդի մանկապարտէզներու մէջ գերբնական զորութիւն տեղ չի գրաւեր: Գրաւողն է գոնաւոր կաւիճ դաստիարակի համար՝ եւ գոնաւոր մատիտներն ու տետրակ մը երախայի համար:

Իսկ ինչ կը վերաբերի դասարանի ներքին կազմաւորման, ամենակարեւորը իւրաքանչիւր աշակերտ պէտք է ունենայ փոքրիկ սեղան մը եւ իր աթոռիկը, որ պէտք չունի անոնցմով ազատ ըլլալ շարժելու: Ընկեր - ընկերուհի իրարու մօտ գալով, կը համարձակուին եւ իրենց սորվածներու ու տեսածներու վրայ խօսակցութիւններ կը մշակեն:

Ինչ չինի, հետաքրքրական պահեր կան անցնել փոքրիկները եւ ինչե՛ր սորվել, կըր ուսուցչուհին ճարտարօրէն խառնուի անոնց խօսակցութեան եւ մը - տետրութեան:

Ուրեմն՝ կարեւորը սորվեցնելու եղանակն է, որ պիտի գործադրուի եռուզեռ փառաստեղի մէջ:

Ի.Ի.Զ. ԳԱՂՈՒԹԻՒՆ-ԱՅՎԱԶԵԱՆ
(Մնացեալը Յաջորդով)

— ԳԱՂՈՒԹԻ ԳԱՂՈՒԹ —

ՇիրԱԶԻ (Պարսկաստան) Հայ Տան մէջ, Յունիս 8ին, տեղի ունեցած է արտասահման երեկոյթ մը, որու ընթացքին Ռազմիկ Արզուեան, Ժիւլիէթ Շիրվան - եան, Ռիմա Օհանեան եւ Կիտուշ Ար - զուեան ներկայացուցած են արեւելահայ եւ արեւմտահայ բանաստեղծութիւններէ բաղկացած յայտագիր մը:

Նոյն տեղը, Յունիս 11ին, ներկայացուցած է Չեխովի « Ենիկով տիկինը » թատերախաղը, մասնակցութեամբ Կիտուշ Արզուեանի եւ Գիտուշ Նուարեանի:

ՃՄՄԱՌԻ (Լիբանան) Աթոռահաս վանքի շրջափակին մէջ, Յունիս 15ին, տեղի ունեցած է Արարհամ - Պետրոս Ա. Արծիւեան պատրիարքի ծննդեան 300 - ամեակին նուիրուած հանդիսութեանց (սկսած՝ 1979 Յունիսին) եզրափակիչ ձեռնարկը, հովանաւորութեամբ եւ ներկայութեամբ Հայկական - Պետրոս Ժիւլիէթեան Կաթողիկոս - Պատրիարքին:

Բացումը կատարած է Չեխովի վանքի մեծաւոր Մանուէլ Մ. Վրդ. Պաթարեան, որուն խօսքը արարելէն թարգմանած է Լիւնայարանի տետրէ Մանուէլ Վրդ. Արարապեան: Բանաստեղծ է (հայերէն) Ան - դրանիկ Վրդ. Կոստան, որ անդրադառնալէ ետք Արծիւեանի կեանքին, գործին, կտակին՝ Անթիպոլսի Սիւ, Կիւրիկոյ ալ շրջաններէն մինչեւ Լիբանան՝ Չեխովի կատարած առաքելութեան, զուգահեռը - րած է Արծիւեանի եւ Միլիթար Արարհովի կեցածքներուն, վեր անելով անոնց գաղափարական ու աշխարհայեացքը: Արարելէն իր խօսքին մէջ Յովսէփ Վրդ. Տրպա ծանրացած է Արծիւեանի անձին, գործին, տառապանքին, անոր դէմ ծաւալած հալածանքին եւ իր յաղթանակին, որուն պտուղն է ներկայի Չեխովեան միաբանութիւնը: Գեղարուեստական յայտագրին մասնակցած են « Ս. Փրկիչ երգչախումբ »-ը, ղեկավարութեամբ Յակոբ Վրդ. Ղարիպեանի, երգչուհի Սօսի Մի - նասեան եւ դաշնակահարուհի Նայիրի Տէմիրճեան: Փակման իր խօսքին մէջ Հայկական - Պետրոս Ժիւլիէթեան - Պատրիարքը շեշտը դնելով երեք կէտերու վրայ, ըսած է. « Ա. — Արծիւեան եղած է նախահայրութեան մարդը՝ իր տա - ռապանքով, խաչի ճամբով ստեղծած է մեր այս նուիրապետութիւնը, զայն դար - ձեցնելով օրինաւոր կառոյց մը՝ համա - հասարակ իրաւունքով միւս համայնք - ներուն: Բ. — Այս վանքը 250 տարի առաջ ստեղծուելով եղած է փարոս մը Հայու - թեան, նաեւ վկայութիւն մը՝ աշօր - ուան Հայութեան համար, յայտնելով այն՝ որ մենք՝ Հայերս, հարազատ Լի - բանանցիներ ենք եւ ոչ մէկ Լիբանանցիէ տարբերութիւն ունինք ու Լիբանան՝ մեր հայրենիքն է: Գ. — Արծիւեան յղացա - ինքնաշարժ գաղափար մը, զոր ոչ մէկ պատրիարք ունեցած է. ձեռնարկատու -

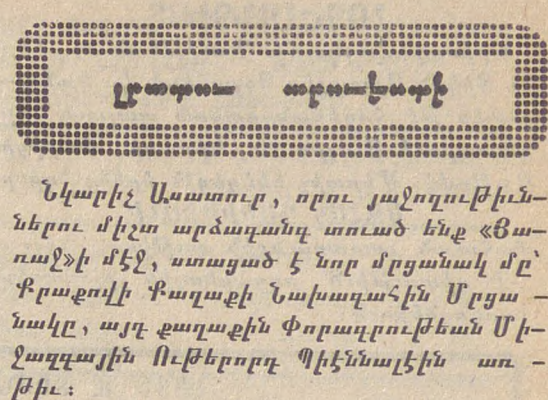
թեան շնորհ, պատրիարքական կղերի դո - յութիւն, ինչ որ կը պարտինք Արծիւ - եանին եւ Չեխովին, պատրիարքութիւն մը՝ որ կը ծառայէ սփիւռքի ամբողջ Հա - յութեան »:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Կարգ մը համալսարաններու մէջ դասախօսութիւն - ներ տալու նպատակով Ամերիկա դասած էր Վեներիկի Միլիթարեան Միաբանու - թեան անդամներէն Հ. Լեւոն Վրդ. Զե - քիեան: Հարկաւոր համալսարանին մէջ իր դասախօսութեան նիւթը եղած է՝ « Սուրիա եւ Հայաստան նախնական դա - րերուն »: Գոլոմպիա համալսարանին մէջ խօսած է՝ « Եղիշէի ըմբռնումը եկեղեց - ւոյ ընտելեան մասին » նիւթին շուրջ: Հ. Լեւոն Վրդ. դասախօսութիւններ տը - ւած է նաեւ Լոս Անճելէսի Քալիֆորնիոյ համալսարանին մէջ եւ հնդկաբանական սեմինարին: Քիւլիֆորնի պետական հա - մալսարանին մէջ երկու դասախօսու - թիւններ տուած է Ժամանակակից իսլամ դարձեցումը եւ անոր հարցերը, ինչպէս նաեւ անոնց ունեցած անդրադարձներու մասին Թուրքիոյ եւ Լիբանանի մէջ: Ա. մերիկեան համալսարաններու հրաւերով Միացեալ Նահանգներ կատարած իր շրջ - լապտոյտի ընթացքին Հ. Լեւոն Վրդ. կարգած է նաեւ Միջնադարեան Հայկա - կան ճարտարապետութեան նուիրուած ցուցահանդէսի մը կազմակերպութեան հարցերով: Կը նախատեսուի 1981ի դար - նան ցուցահանդէսը կազմակերպել Միաց - եալ Նահանգներ եւ Քանադա:

ԱՆԹԻԼԻՍՈՒ Սէն Թիւրի եկեղեցւոյ սրա - հին մէջ, Յունիս 11ին, տեղի ունեցած է երգի ու նուագի երեկոյթ մը, կազմա - կերպութեամբ Լիբանանի պետական Նրա - ժշտանոցին: Երգչուհի Ժանէթ Իլան - ձեան հանդէս եկած է Պալմի, Մոցարթի, Պեթհովէնի, Ռոսինիի, Օպերի եւ Կոմի - տասի գործերու մեկնաբանութեամբ, իսկ Սարգիս Շաթէրեան ձեռնադաշնակի վը - րայ մեկնաբանած է օտար երաժիշտներէ գործեր:

ՊԵՐՈՒԹԻ Հայկազեան քոլէճի հիմ - նադրութեան 25րդ տարեգործին նուիր - ուած հանդիսութեանց շրջագիրն էր մէջ, Յունիս 16ին, քոլէճի « Մուկա » շէնքի պարտէզին մէջ տեղի ունեցած է պաշտօ - նական ընդունելութիւն մը, որուն ներ - կայ եղած են Լիբանանի Կրթական նա - խարարը՝ Պաթրոս Հարպ, պետական անձնաւորութիւններ, երեսփոխաններ, համայնական ներկայացուցիչներ, դեռ - պաններ եւ բազմաթիւ շրջանաւարտներ:

ՀՈՒԼԻՍՈՒՍԻ Ս. Կարապետ Մայր եկե - ղեցւոյ մէջ, Յունիս 8ին, կատարուած է սարկաւազներու եւ դպիրներու ձեռնա - դրութիւն: Պատարագած, քարոզած եւ ձեռնադրութիւնը կատարած է Թեմին ա -

Նկարիչ Ասատուր, որու յաջողութիւն - ներու միշտ արձագանք տուած ենք « Յա - ռաջ »-ի մէջ, ստացած է նոր մրցանակ մը՝ Բրաքովի Գաղաքի Նախագահին Մրցա - նակը, այդ քաղաքին Փորագրութեան Մի - ջազգային Ութերորդ Պիէնսալէին առ - թիւ:

Ունի Պիէ Գալիֆորնիոյ նահանգա - յին համալսարանի Գեղարուեստից բաժ - նի սրահին մէջ տեղի ունեցած է Էլիզա - պէթ Փեհլիվանեանի երգահանդէսը: Յայտագրը բաղկացած է հայ եւ օտար երգահաններու գործերէն: Երգչուհին իր մեկնաբանական հմտութեամբ եւ ձայնի գեղեցկութեամբ ցոյց տուած է թէ ար - դէն իսկ կազմաւորուած արուեստագի - տուհի է: Աղջիկն է ծանօթ երգչուհի Արփիւնէ Փեհլիվանեանի:

ԿԼԵՏԵՅԵԼԻ (Լոս Անճելէս) Համալ - դպիչի « Պարոնեան » թատերախումբը ներկայացուցած է Մոլիէրի « Սքափէնի խաղախութիւնները » երեք արարնոց թատերախաղը, բեմադրութեամբ Վա - հագն Սալուէանի: Յաջող խաղարկու - թիւն մը ցուցաբերած են դերակատար - ները եւ թատերախաղը ներկայացուած է նաեւ Օրէնճ Գառնթիի մէջ:

ՇԻՐԱԶԻ (Պարսկաստան) Հայ Տան սը - րահին մէջ, Յունիս 8ին, բեմադրուած է Լեւոն Շանթի « Ես մարդը » թատերա - խաղը, նախաձեռնութեամբ Շիրազի Հա - յաղիտական Դասընթացներու Կազմին: Թեհրանի Հայ Մշակ. Արարատ կազմա - կերպութեան թատերախումբին խաղար - կութիւնը արժանացած է ներկաներու գը - նահատանքին:

ԲՈՒԼԵՅԹԻ « Հիլթոն » պանդոկին մէջ, Մայիս 30ին, տեղի ունեցած է ազգային վարժարանի ամառային հանդէսը, 600 հոգիի ներկայութեամբ: Վարժարանին տնօրէնը՝ Ասատուր Պոզոսեան, ներկայա - ցուցած է տարեկան տեղեկագիրը, որմէ կը պարզուի որ անցեալ տարեշրջանին ա - շակերտութեան թիւը եղած է 813, իսկ ուսուցչական կազմին ու պաշտօնէ - թեան թիւը՝ 63: Գործադրուած է գեղար - ուեստական յայտագիր մը աշակերտնե - րու կողմէ: Ներկաները գնահատելով տարուած աշխատանքները ըրած են նը - լէներ ի նպաստ դպրոցին: Վարժարանի երկրորդական բաժինը տուած է իր ան - դրանիկ շրջանաւարտները՝ 8 հոգի:

Մ Պ Ի Տ Ա Կ Զ Ի Ա Ի Ո Ր Ը

= Հ Ա Մ Ա Ս Տ Ե Ղ =

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ
ՎԱՐՓԵՏ ՈՒ ԱՇԿԵՐՏ՝ ԿԱԼԱՆԱԻՐԻ
Եթէ, իր չոպանի դաւադան ալ ըլ - ար, անտարակոյս՝ Պէքիր շրջուած էր ինչ վար:
Պէքիր հրամանով, քսան ձիաւորներ ձիերէն վար իջած՝ դժուարութիւնով Մարտիկ ձեռքերը ետին կապեցին, պատկով անոր ելիէին ու շապիկը: Մարտիկն կուրծքը, կոնակը, թեւերը գրեթէ մերկ էին. զայրոյթէն՝ մարմինը փայլաւ խաղաղանի հարուածները: Պէքիրն Մարտիկին մարմինը վրայ: Ներք, պէկ, ձահլէ է, ձահլէ. ան իր պիւրան է, կամուրջներ ու տուններ

չինոյ. անվնաս մէկն է, - մօտեցաւ խալ - փան:
Պէքիր, հրամայեց, որ կապեն նաեւ խալփան: Անտարակոյս, վտանգաւոր աշ - կերտը կ'ունենայ իր վտանգաւոր խալ - փան, մանաւանդ որ, Պէքիր պէտք ունէր խալփայի մը:
Վարպետ ու աշկերտ, կապուած ձեռ - քերով կեցած էին ճով - ճով, Պէքիրին քսան ձիաւորներուն սպանալիքներուն ներքեւ: Գիւղացիները մեծ մասով ցըր - ուած էին: Սոմայի փութիկոս կարգադը - րութիւնով՝ կիներն ու աղջիկները գրեթէ զիւր հասած էին: Նետուած թոխմալը զիրենք ազատած էր ձիաւորներու ըս - պառնական հսկողութենէն: Մղտեսի Ա - կորէն տան նախկին մշակը, Սաթենիկին ձեռքէն բռնած, բանջարանոցներու մէջէն զիւր մտած էր:
Գիւղի մեծամեծները չէին համար -

ձակեր հեռանալ: Անոնք, անորոշ կեցած էին, վազերէ հալածուած անվնաս կեն - դաններու նման:
Պէքիր, զանոնք իր մօտ կանչեց ու ը - սաւ:
- Երեքօրէն, Վարդաձորէն կ'ուզեմ եօ - թը սալ ցորեն, քառասուն ձկալ ալիւր, քսան էշի բեռ բամպակ, երկու լիւր ար - ծաթեղէն: Վաղը՝ տասը սալ ու երե - սուն տղամարդ կը զրկէք, որ ձիերուս ախոռ չինեն:
Պէքիր, խալփան գտած էր իր ձի - րուն արտոյտ չինել տալու համար: ԸՍ - պառնալիքով կրկնեց իր ուզածներն ու բոլորը մէկ՝ ձիերուն գլուխները դար - ձուցին՝ իրենց հետ տանելով ձեռքերին ետեւ կապուած երկու կախաւորները՝ վարպետն ու աշկերտը: Կախաւորէն, Նաւոն ու գիւղացիները ծոած ուսե - րով, կախ գլուխներով գէպի գիւղ շտ - կուեցան:
- Էդ, էդ, էշու առաքեալը, - խօսեցաւ սարխոշ Գեւոն՝ փրոտ Միւսային ականա - կելով ու ոտքերը փարտէլէն բռնեցըր օղին մէջ վերցնելով, - Էդ, էդ շան ցըն - կընածը...
Գիւղացիները, երբ գերաններու քովէն կ'անցնէին, տեսան, իրարու վրայ թափ - ուած գերաններու մէջ մէկը, որ իր գլու - խը վեր առաւ, վտառ ըլլալու համար, թէ վտանգը անցած էր: Գոթան Կիրօն էր:

Գիւղացիները բաւական հեռացեր էին: Միջոցին մէջ կար փէշիւղաններու կըտ - րուած կապը, խաչաձեւ տնկուած հաստ ձողերէ կախուած: Զիբրու ոտքի հար - ուածէն պատուած էր թմբուկը: Ուեւ Մա - նօն, անշուստ, փէշիւղանին մօտ կէ - ցած, յուռութեանը կը համէր՝ մէկ, երկու, երեք... Գետինը ձգուած կնո՞ լ կօշիկներ, լաշակ մը գերանին վրայ ին - կած, նաեւ՝ հողագործի կօշիկ մը՝ երե - սի վրայ շրջուած:
Այդ բոլորին մէջ, փէշիւղաններու կտրուած հաստ կապին մօտ կեցած էր վարպետ Օհանը, արջի փոսթ հագած, ածուխով սեւցած երեսով ու խոշոր ճա - դատով: Ոտքերուն ճով ինկած էր աքա - ղաղէ խոշոր գլխարկը: Վարպետ Օհան երկար դիտեց Պէքիրի ձիաւորներուն ե - տեւ, դիտեց երկու կախաւորները, որ կամուրջին վրայէն կ'անցնէին: Ան դի - տեց երկար, մինչեւ որ իր մրտած աշ - տերուն վրայ զգաց արցունքի թացու - թիւնը:
Ս. Երկու կախաւորները՝ վարպետ ու աշկերտ, քիւրտ ձիաւորներու հսկողու - թեան տակ քայլեցին երկար:
Պալփային մէջ փրած տաճար մը կար, իրարու վրայ ինկած խաչքարերով: Ո՛ւր կը տանէին, ինչո՞ւ կը տանէին:

ՀՈԳԵԶԱՆԳԻՍՏ

Օրիորդ Հայկունի Դաւիթեան եւ Տէր
Եւ Տիկին Արտաշէս Պօյաճեան կը ծանու-
ցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը
կատարուի Յուլիս 20, Կիրակի, Փարիզի
Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց եղբոր
ՍՍ.ՀԱԿ ԴԱՎԻԹԵԱՆԻ
մահուան քառասունօրին առթիւ:
Ի գերեզմանին ողբացեալին յիշատակը
յարգողներուն:

Ի ՅԻՇԱՏԱՎ

Տէր եւ Տիկին Լեւոն Զամիչեան իրենց
սիրելի մօր՝ Տիկին Եւգենի Պապայեանի
յիշատակին 500 Փր. կը նուիրեն « Յա-
ռաջ »ին:
1915ի Սեւ Վարդավառին, Տարօնի ող-
ջակիցուած ժողովուրդի յիշատակին,
Տիկին Արմենուհի Գեւորգեան 100 Փր. կը
նուիրէ « Յառաջ »ին:

ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԵ ՅՈՒԼԻՍԻ ՎԵՐՋ
«ՍՓԻԻՌԻ ՄԷՋ»

ՀԵՂԻՆԱԿ

Ի ԱԶԻԿ ԹԵՕԼԵՕԼԵԱՆ

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ « ՅԱՌԱՋ »

Դին 70 Փր., քաղաքի ծախֆով՝ 80 Փ.

Դիմել՝ «Յառաջ»ի

ՍԿԱՌԻՏԱԿԱՆ

Բ. ԸՆԴՀ. ԲԱՆԱԿՈՒՄ

Հ.Մ.Ը.Մ. - ՓԱՐԻՋԻ ՄԱՍՆԱԶԻԻԿ
Կազմակերպուած Հ.Մ.Ը.Մ.ի
Կեդր. Վարչութեան կողմէ
ՕԳՈՍՏՈՍ 12 - 26

Քլամատի անտառին կից մարզարանի
դաշտերուն վրայ:

Կը մասնակցին Հ.Մ.Ը.Մ.ի
բոլոր մասնաճիւղերէն աւելի քան
երկու հարիւր սկաուտներ եւ արե-
նոյճներ:

Այս առիթով Փարիզի մասնաճիւղը
իր սկաուտներու շարքին կը հրա-
ւիրէ ֆրանսահայ 12էն 16 տարեկան
պատանիներ, բանակումին մասնակ-
ցելու որպէս ղեկող եւ առանձին
խմբաւորումով Օգոստ. 14էն մին-
չեւ Օգոստ. 18:

Մասնակցութեան եւ արձանա-
գրութեան համար

Հեռ.ՍՏՍՏՆԵԼ՝ 824.63.89

ամէն օր կ. ե. ժամը 17էն 21, եղբ.
ՀՐԱՋ ՍԻՍԵՆԵԱՆԻ

Արձանագրութիւնը կը փակուի
Յուլիս 27ին:

ՎԱՐՋՈՒԹԻՒՆ

UNION GENERALE ARMENIENNE
DE BIENFAISANCE

FONDATION MARIE - NUBAR

Les étudiants d'origine arménienne des
2ème et 3ème cycles poursuivant leurs
études à Paris ont la possibilité d'être
hébergés à la Fondation Marie-Nubar de
la Cité Internationale de l'Université de
Paris, durant l'année universitaire 1980-
1981.

Pour tous renseignements écrire à
U.G.A.B., 11 Square Alboni
75016 Paris.

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԻՒՆ - ՓԱՐԻՋ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԵՍ

Շաբաթ Հոկտեմբեր 18

Հիւրը պանդոկի սրահներուն մէջ
Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

Մանրամասնութիւնները յետադաշին

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԿ

ԱՆԻ Երգչախումբի հրաւերով

ՄԱՆՈՒԵԼ

Փարիզի մէջ

ԵՐԳԱՀԱՆԴԵՍ Նոյեմբեր 4ին

ՊԱՐԱՀԱՆԴԵՍ Նոյ. Տիմ

ՀԱՅԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

ՅԻՐԱՆՍ. ՉԱՅՆԱՍՓԻԻԻԷՆ

Կիրակի, Յուլիս 20, ժամը Տին Ֆրանս-
Քիւլթիւր՝ Աքսորը Հայկ. Բանաստեղ-
ծութեան մէջ, կը խօսի՝ Ժ. Փ. Մահէ:

VOYAGES

EN ARMENIE 1980

1° VOYAGES DE 12 JOURS

du 03 au 14 octobre

3 290 F

du 20 juin au 1er juillet

3 890 F

du 12 au 23 septembre

"

2° VOYAGE DE 14 JOURS

du 09 au 22 août

4 190 F

3° VOYAGES DE 16 JOURS

du 08 au 23 août

4 550 F

du 04 au 19 octobre

3 890 F

Renseignement - inscriptions

Spécialiste des Voyages
sur l'Arménie depuis 15 ans
Elia PEHLIVANIAN
2, rue de Sèze
75009 Paris
tél. 266 50 12
Permanence les Vendredis
de 14 à 19 h.
tél. domicile: 384 31 28
Renseignements à Décines
M. ISKENDERIAN
CAFE DE LA PAIX
tél. (16-78) 49 25 37

Les places étant limitées, veuillez nous
renvoyer le coupon-réponse le plus tôt
possible. Lic. A 721

Mme Elia PEHLIVANIAN

Organisation Technique Mondotours
2, rue de Sèze 75009 Paris

Nom
Prénom
Adresse
Tél.
Ville Code postal

1) M'inscris au Voyage spécial Arménie
du au
ci-joint 25% d'acompte.

2) Désire recevoir une documentation
sans engagement de ma part pour :

.....
Rayer les mentions inutiles

OFFRE D'EMPLOI

POUR SEPTEMBRE

Cherche coiffeur Messieurs

25-35 ans

hautement qualifié. — Très bon

salaire — Place stable.

S'adresser :

JEAN - COIFFURE

27, Rue Paul Vaillant-Couturier

Argenteuil

Tél. : 961-29-57

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցին
շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ
նուէրները. —

Աղանի Տէր - Գէորգեանի մահուան
առթիւ վարդանեան եղբայրներ, Մու-
րատեան 100ական Փր., Տիկին Նելլիկին
մահուան առթիւ Արմենակ Ենովքեան,
Դաւիթ Գալստեանեան 100ական, Ասա-
րոն Թաշան, Նուարդ Բանտիկեան 20ա-
կան: Օր. Վարդանեանի պատկազրու-
թեան ուրախ առթիւ Պ. Յարութիւն Ժամ-
կոչեան 200:

Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ 50ամեակին ա-
ռթիւ ալ Դեկտ. 23ին յայտարարուած
բայց նոր ստացուած է Համախարբեղ-
ջիական Միութենէն 500 Փր.:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԿ

ԿԵՐՐՈՆԱԿԱՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԵՍ

ՆՈՅՆՄԵՐ 8-ԻՆ

- ԱՌ ՈՐ ԱՆԿ Է -

«Յառաջ»ի խմբագրատունը բաց է ա-
մէն օր (բացի՝ Շաբաթ եւ Կիրակի) ժամը
8էն 12:30 եւ 14էն 18:30:

X

Ոչ - ստիպողական բնոյթ ունեցող աղ-
ջելութիւններն ու հեռաձայնները կը լրջ-
դրուի կատարել միայն կէսօրէ վերջերէ:

ԳՈՐԳԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԱՐՄԻՆ

nur yihsh qshkf urtekytswi jwawqnyj qnrqhrp,
mwslyh qhshrnol

ARMINE

les plus beaux Tapis d'Orient
importation directe, prix, choix, qualité

acheter un tapis chez Armine.
est un placement sur et agréable

ARMINE

ANTIQUITÉS - TAPIS

73, RUE LA FAYETTE, 75009 PARIS
tél. 878 80 13 métro Cadet

LA CAPPADOCE

YORGANTZ

1980 Long-Play

A P A R U

en vente à

Paris — Palouyan 9 rue de Trévis 75009 Paris

Clamart — Télé Condorcet 175 av. J.-Jaurès Clamart

Lyon — Restaurant Tamar 5 rue Ferrandière 69002 Lyon

Marseille — Eglise du Prado 339 av. Prado 13008 Marseille

Nice — Philips (Arthur Ikedjian) 29 av. St. Augustin 06200 Nice

et à l'étranger — USA, Canada, Liban, Egypte, Syrie

LA CAPPADOCE

SOUHAITE DE BONNES VACANCES A SON AIMABLE
CLIENTELE ET L'INFORME QU'ELLE SERA FERMEE

DU 3 AOUT AU 3 SEPTEMBRE

67 bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140

tél. 375.05.30 Fonds A.R.A.M

ՄՈՒՑՈՒՄԻՆ ԵՅ ՄԸ՝

Շահան Շահնուր՝ ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԵԱՆԻ Մ՝ ա ս ի լ ի

ԽՄԲ. — Անպատ Բերքերու Գանձարան մը կը կազմեն Թեոֆիլի « Ամենուն տա-
րեցոյց » մերը: Վերջին հատորէն (1929),
յոյս տեսած իր մահէն ետք) կը քաղենք
այս շահեկան գրութիւնը, որ մաս կը
կազմէ « Նկարչութիւն եւ նկարչներ
(քանի մը դիմում) », խորագրուած բնդիա-
նուր յօդուածի մը, որ ստորագրած է
Շահան Շահնուր, Բիշոփ այն տարին երբ
« Յառաջ »-ի մէջ յոյս կը տեսնէր իր վէպը,
որ մեր վէպն է՝ « Նահանջը առանց եր-
գի »: 1928ին էր, որ Սարեան Փարիզի
մէջ կուտար իր առաջին ցուցահանդէսը,
որու կ'անկարելի արդէն Շահնուր: Մ.
Սարեանի փարիզեան ներկայ ցուցահան-
դէսին առթիւ, այլապէս շահեկան նկա-
տեցիմք կ'էս դար ետ երթալ ու Շահնու-
րի ստեղծութիւնները ցուցնել այդ օրե-
րու Սարեանը:

×

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԵԱՆ

Ծնած է Նոր Նախիջևան, 1880ին: Հո-
ղագործ ընտանիքի զաւակ՝ մանկութիւնը
անցուցած է հօրենական ազարակին մէջ,
պարտէզներու, դիւղերու ու վայրի բնու-
թեան ծոցը, ուր ցանցնուած հայկական
գիւղականներ, քաղաքակրթութեան կեդ-
րոններէ հեռու, իրենց մէջ տակաւին
կենդանի կը պահէին արեւելեան հնամենի
սովորութիւններ: Գիւղական այդ բա-
նաստեղծութիւնը, գեղովկին պարզ
կեանքը խորունկ դրոշմ մը թողոցին իր
պատանիի հոգեւոր վրայ որ աւելի վերջ իր
գործերուն ու ընդգրկած նկարչական
ուղղութեան մէջ ի յայտ եկաւ: 1900ին
անցած է Մոսկուա, ուր չորս տարուան
ուսանողութենէ մը վերջ փայլուն կեր-
պով աւարտած է Գեղարուեստից վար-
ժարանը, աշակերտելով ուսուցիչ յայտնի
նկարիչներու եւ արժանանալով ընդհա-
նուր գովասանքի, իր սկիզբի փորձերուն
մէջ իսկ: Սարեան կառնած է միայն սա-
կայն դպրոցի դասական արուեստին:
Հիացումէ աւելի բան մը ցոյց կուտայ
նորերու համարձակ ու նոր կարելիութիւն-
ներուն լեցուն տպաւորապաշտութեան
հանդէպ: Եւ զօրացած իր թեք-
նիքով, հաւատքով ու Արեւելի
հանդէպ ունեցած իր բնածին սէրով
կը սկսի երկար շարք մը ճամբորդութիւն-
ներու: Կ'անցնի Երեւան, յետոյ Պոլիս,
Եգիպտոս ու մանաւանդ Պարսկաստան
ուր աւելի անեղծ կը դառնայ արեւելեան
քաղաքներու եւ բնավայրերու մթնոլոր-
տը, խորապէս կ'ուսումնասիրէ զայն,
կ'ապրի այդ ջերմութեան, հեղձուցիչ ա-
րեւին ու վառ գոյներուն մէջ տառամտոյ
ողին: Ճամբորդութեան ընթացքին նը-

կարները կը ցուցադրէ Մոսկուայի մէջ:
Այնտեղ, 1910ին իր առաջին յաջնական-
ները կը տանի: Դիւրին յաղթանակներ
էջին սակայն ասոնք. նշանակալից են
այն ատենուան ուսուցիչներուն թեր-
ու գէժ կարծիքները որոնք սակայն վերջ-
նապէս կուգան հաստատել թէ Սարեան
կատարեալ արուեստագէտ մըն է, արե-
ւելեցի արուեստագէտ մը որ իրեն մտե-
րիմ այդ կեանքը կը ցուցնէ իր գործե-
րուն մէջ, խիզախութիւնը արժեքներով:

×

Քաղաքական ու ազգային մեծ փոթո-
րիկներէն վերջ Սարեան 1921ին կը վերա-
դառնայ Երեւան, ուր իր գեղարուեստ-
ական կապերը Մոսկուայի հետ պահելով
հանգրձան, կը նուիրուի ազգային մշա-
կոյթի: Իր փորձ արուեստագէտի թան-
կալին աշակցութիւնը կը բերէ նկարչա-
կան դպրոցին, պետական թանգարանին
ու հնութեանց պահպանութեան գործ-
քուն, կառավարութեան կողմէ արժա-
նանալով « Հայաստանի Ժողովրդական
նկարիչ » տիտղոսին:

×

Իր նկարները ցուցադրած է տակաւին
Լոնտոն, Վիէննա, Պերլին, Հոմ, Վեն-
տիլ եւ Նիւ Եորք, ամէն տեղ ջերմ ըն-
դունելութիւն գտնելով: Հայկական կա-
ռավարութիւնը զինքը զրկեց նաեւ Փա-
րիզ ուր 1928ի Յունուարին կազմակեր-
պուած իր ցուցահանդէսը մեզ արուես-
տագէտը ի յայտ բերաւ: Այդ ցուցահա-
նդէսը կը պարունակէր ընդամենը 36 կտոր
նկար, ուր կային նախ քանի մը դիմա-
նկարներ, նախընթացիկ ու մանաւանդ
տեսարաններ: Այս վերջիններուն մէջ է
որ պէտք է փնտռել Սարեանը: Հոս սա-
կայն հին հարց մը մէջտեղ կ'ընկնէ
նոյն Ռուսահայի եւ Թրքահայի խնդիրը:
Ինչպէս որ Ետկառ Շահին, Ազմէան,
Շապուհեան եւ ուրիշ թրքահայ նկարիչ-
ներ հետեւած են արեւմտեան նկարչու-
թեան եւ ամբողջութեամբ ձուլուած Փը-
րանսական դպրոցներուն մէջ, Սարեան
իր կովկասահայ ազգակիցներէն շատերու
պէս կը պատկանի ուսուցիչ արուեստին: Ան
կատարեալ ուսակական ապրանք է: Հա-
կառակ ատոր սակայն մեծագոյն բարե-
բախտութիւն մը ունի. իր հայրենի հո-
ղին վրայ մնացած ըլլալու երջանկութիւ-
նը: Մենք ունինք լաւ նկարիչներ, բայց
չունինք հայկական նկարչութիւն, բան
մը որ կարելի է ունենալ մինչեւ որ ար-
ուեստագէտները ուրիշ հորիզոններէ օգ-
տուելով հանդերձ չմնան իրենց ազգա-
կիցներէն բնակուած հայրենի երկրին

մէջ: Առանց ազգային երկնքի, ազգային
հոգի եւ դեռ — ինչո՞ւ է — ազգային
արեւի, չըլլար ազգային նկարչութիւն:
Դրացի մեծ Պետութիւն մըն է որ կրնար
մեզ պաշտպանել քաղաքականապէս.
այդպէս ալ եղաւ. արդեօք կրկին Ռուս
է որ մեզ է մեծ օժանդակութիւնը պի-
տի բերէ գեղարուեստի մէջ ալ, ունենա-
լով մերինին ամէնէն մօտիկ երկնքը:
Թերեւս: Ամէն պարագայի այժմ Սար-
եան կը նուիրուի Հայաստանին. կը ներ-
կայացնէ անոր բնավայրերը, լեռներն ու
հովիտները, փողոցի ու ատունի կեանքը,
հայ երեւոյթ: Անոր գծելու կերպը իրա-
պէս ինքնատիւ է. միշտ ուղիղ գծեր,
ամէն բանի երկրաչափական պարզութիւն
մը տալու փափագ. պարզութիւն մը որ
չափազանցութեան կ'երթայ, առանց սա-
կայն ինքնակրօնը կորսնցնելու, առանց չոր
ըլլալու: Վառ, հոմ, պոռոտ գոյներ,
շատ անգամ հայհոյող, որոնց տպաւոր-
ութիւնը սակայն կ'ըլլայ ուժգին, պայ-
քաւոր: Բոլոր այդ անկիւնաւոր ու քա-
ռակուսի զանգուածները ծանրութեան
տպաւորութիւն չեն տար: Սարեանի վեր-
ձինը ամէն նկարի մէջ շարժում կը գտնէ:
Ուզուած փերսփէքսիփի մը մէջ գի-
տումնաւոր նմանութեամբ մը ծառերը կը
կընին, լեռան մէջ կողմը կը քաշուի եւ
վերջերս կը սուրան. ամբողջ հով մըն է
որ կ'աւելայ այդ պատարար, ուր գոյները
երանդ չունին, չուր չունին, բայց ունին
անհրաժեշտը: Պէտք է ըսաւ լուսանկար-
չական ճշգրտութիւն փնտռել, իրերը ի-
րենց տեղը չեն, հեռավորութիւնները չեն
յարգուած սակայն կարելի է չզգալ որ
այս արուեստագէտը ճշմարիտ դիտող
մըն է, անկեղծ վկայ մը, քանի որ ամէն
անգամուն ալ կը յաղորդ մթնոլորտը տալ
լիովին: Իր նկարելու այդ եղանակով
թերեւս քիչ մը շատ տէքստքէօր կ'ըլ-
լայ, սակայն ի՞նչ փոյթ քանի որ չի
զարգրի գունազոյգութիւն ինքնատիւութիւ-
նը պահել: Եւ միայն այս հանգամանքն
է որ կը փրկէ նախընթացիկ, ուր
նոյն յաղորդութիւնը չենք տեսնի դժբախ-
տաբար: Պոռոցներ եւ բանջարեղէններ,
միացոյն ու վառ, շատ վառ, առանց ե-
րանգներու, առանց շուքի, կարծես ուղ-
ղահայեաց դիւրով մակերեսի մը դամ-
բուն վրայ հաստատուած: Այս տարօրի-
նակ հարթարումը հակառակ իր նորու-
թեան, արեւելեան անձաշակ պատարար-
ները կը յիշեցնէ: Կարելի է մէկ ոճ գոր-
ծածել ամէն նիւթի: Պոռոցներուն եւ ծա-
ղիկներուն գեղեցկութիւնը անոնց երանդ-
ներուն, փափկութեան եւ մտերմութեան
մէջն է. մինչ այսպիսի ուժգին վրձին մը
շատ բաներ կը ջնջ անոնց մէջ: Նախըն-
թացիկ կամ դիմանկարներուն մէջ
պէտք է փնտռել հայ արուեստագէտը.
ան լաւ բարձունքի մըն է հասած իր բնա-
վայրի նկարներուն մէջ, ուր իրերը վար-
պետ մը կը ներկայանայ մեզի: Ահա իր
այդ կարգի գործերն են որ կը գտնուին
Մոսկուայի, Փետրեպոլիի եւ Երեւանի
թանգարանները:

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

- ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶ -

— 0 —

(Բ. և Վերջ)

Առնել օրինակ չընդադաճող առարկա-
ներէն փայտի մը կտոր: Այդ փայտի կը-
տորը կրնայ աշխատանոցի կազմածի մը
վերածուիլ: Մանուկներուն ուղղուած
հարցումներով անոնց մէջ հետաքրքրու-
թիւն ստեղծել, միտքն արթնցնել եւ զա-
նոնք մղել փնտրութիւններու: Ծառն, տե-
րեւէն, ծաղիկէն, պտուղէն եւ մասն-
աւոր անոր փայտէն ստեղծուած ամէն
կաճ — կարասի, ամէն իր ու դործիք՝
այդ բոլորը նիւթ դարձնելով, անոնց
ինքնուրոյն շանքերով առաջանալու կա-
րելիութիւնը ստեղծել:

Քանի մը խօսք ալ խաղերու կարեւո-
րութեան մասին: Մանուկը պէտք է խա-
ղայ եւ շատ խաղայ: Խաղերով է որ մա-
նուկը իր բնածին բոլոր անհրաժեշտ հա-
կումներէն կը ձեռքառայ:

Ընդունինք որ խաղը նպատակաւոր է
նախ եւ առաջ մարմնի կազդուելու եւ
առհասարակ ընդունալով ուժգնու-
թիւնը նուազեցնելու: Իսկ եթէ ուսու-
ցիչը ձեռնհրէցութիւնը ունենայ հրա-
պուրիչ եւ շինարար խաղեր յօրինելու,
անոնց օգտակարութիւնը մտաւոր թի-
ֆիդիքական ուժի աղբիւր կը դառնան.
պայման է որ խաղերը ծայրագոյնութիւն-
ներու չտարուին՝ յոգնեցուցիչ դառնալու
աստիճան:

Ճիշդ առիթն է անդրադառնալու, որ
հետաքրքրութիւնը եկած են փոխարինելու
խաղը եւ անհրաժեշտութեան դատաւարած
երախանքը: Յոռի տեսարաններու ակա-
նատեսներ կը դառնան իրենց այս տա-
րիներու մէջ եւ կանխահաճ նկարագրի,
որ հազիւ կազմուելու սկսած է, կը խա-
թարուի:

Բազմեց ըսուած է որ երախային մեծ-
նալու կարեւոր ազդակը նմանութիւնն է,
մինչեւ ինքնավար դառնալը:

Ամփոփելով մեր խօսքը, ըսենք որ ար-
դի մանկապարտէզներն իրենց կառոյցով
ու մթնոլորտով զարմանալիորէն տար-
բեր են հիներէն: Իսկ ինչ կը վերաբերի
հայ մանկապարտէզին, թող թոյլ արտի-
քուելու, որ տակաւին հետեւ են այսօր-
ուան նորոյթի գաղափարական կերպ-
րէնք:

Արդիական մանուկը հին մանկապար-
տէզի մթնոլորտին չի կրնար հաշտուիլ
որովհետեւ այսօրուան մանուկը երէկ-
ուանը չէ: Դարը նոր մանուկ մը երեւան
բերած է: Դարու անցուցարկներու հետ
մանուկն ալ փոխուած է...

Այս ի՞նչ անտարբերութիւն ինչո՞ւ
մանկապարտէզ եւ մանկապարտիզպա-
նուհներ պատրաստելու դոյն հոգա-
տարութիւնը չունինք: Ըսինք եւ կը կրկ-
նենք՝ մարդ կուգած էակին ապագան
մանուկէն կը սկսի: Անշուշտ Յրաճող
մէջ ալ կան օրինակելի մանկապարտէզ-
ներ, բայց կարեւորագոյնները Զուպե-

կային այլ պատճառներ ալ, որոնք զայն
մղած էին այս կացութեան: Կը պատ-
մէին թէ, պատերազմը սկսելէն ասդին,
այլազան պատճառներով իր փայլուն
աստղը սկսած էր մթնալիլ: Յայտնի
ընդդիմադիր մը եղած էր օրուան վա-
րիչներուն: Դէժ եղած էր Թուրք — Գեր-
ման զինակցութեան, Թուրքիոյ պատե-
րազմի մտնելուն, այլ մանաւանդ՝ Հա-
յերու տեղահանութեան եւ ջարդին, ու
ատոր համար ալ շատ աչքէ ինկած էր:
Իր շուրջները, մեծ ու փոքր, նեղմը-
տութեամբ, շարամուտութեամբ կը հետե-
ւէին իր շարժումներուն, իր խօսքերուն,
այլ մանաւանդ՝ իր կեցուածքին:

Եթէ ըլլար իր բացառիկ զարգացու-
մը, եւ քիչ մըն ալ իր տարբեր, շատոնց
զինք զրկած կ'ըլլային « Կրակի գիծերը »:
Ինք մինակը չէր եղած իր ընդդիմա-
դիր, գանդուած էին եւ ուրիշներ, բայց
անոնք ենթարկուել, համակերպման
կարճ ճամբան բռնած էին, « Լեզու »,
հանգիստ կեցիք, որ զուլիս ցաւ չտե-
նէ » թրջական առածի, հետեւողու-
թեամբ:

Ամէն առթիւ չէր խօսեր, բայց երբ
խօսէր, դժգոհանքի, արտունջներու շա-
րան մը կ'ըլլային անոնք: Իր ըմբռնու-
մով, ատենէ մը ի վեր աշխարհի անի-
ւը « թարս » կը դառնար: Լաւն ու բա-
րին չըզցած էին երկրի երեսէն, ու սա-
ղայէններու տիրակալութեան չըջանը

կ'ապրէր մարդկութիւնը... « Պետա-
կան պաշտօնեայ... Ի՞նչ կը նշանակէր
պետական պաշտօնեայ հիմա, այս օրե-
րուն: Էջ մը՝ որ իրմէ աւելի ազդեցիկ
էջերու կը ծառայէ: Ո՛չ աւելի, ո՛չ պա-
կաս. յաճախ այս խօսքերը կը շարժէր
իր շուրջներուն, երբ անոնք իր պա-
տօնին մասին կ'ակնարկէին:

Ճամբայ եւան դէպի քաղաք՝ իր պա-
տօնատեղին: Ճամբու ընթացքին տէր ու
ծառայ կը գրուէին իրարու հետ, ան-
ցած — դարձածի մասին: Ազան զգացած
էր, որ իր ծառան որոշ ըմբռնում մը
ունէր դէպքերու մասին, լաւն ու վատը
զանազանելու չափ խելահաս կ'ըլլար:
Ահա թէ ինչու, ամէնէն շատ անոր հետ
կը խօսէր:

Տիրող ժամանակներու, օրուան կեան-
քին, օրերու դէժ ազան ալ հանձնի պէս
յոռետես եւ դառն տրտունջներ ունէր:
Իր շրջապատը, շատ քիչ բացառու-
թեամբ, մեծով ու պոռկով, ներած ծա-
թեմբ մը հետ կը համեմատէր: « Պիտի
հիճի մը հետ կը համեմատէր: Ձիւթ,
կործանիք, պիտի կործանիք, Զիւթ,
Մեր գործած անլուր շարժանքներն հա-
տուցումը պիտի ստանանք, ատիկա կա-
կածէ դուրս է:

(Շար. — 30)

Fonds A.R.A.M

« ՅԱՌԱՋ »-Ի ՊԵՏՄՈՒՄԻՆԵՐԸ —

ԶՈՐԶՈՐԻ ԱՓԻՆ

Գրեց՝ ՄԻՍԱԳ ՄԻՐՁԷ

Վար իջաւ « թախտ »-էն, ձիերը դուրս
հանեց, լծեց փայտիկին. կառքը պատ-
րաստ էր: « Աղա » ձայնեց վարէն: Յան-
կարծ նշմարեց հանրմը, որ լայն չոր-
ջազգեստի մը մէջ պարուրուած, կանգ-
նած էր աստիճաններու վրայ, տիւր, բն-
կերեկուն դրուձեանք մը: Ինք, նման
այն մարդուն, որ որոշում մը կու տայ
գործի մը համար, առանց մտածելու ա-
նոր հետեւանքներուն մասին, մօտեցաւ
հանրմին եւ ուղիղ կանգնեցաւ անոր դի-
մացը: « Հանրմ, այսօր ուշ պիտի վե-
րադառնամ, ներող կողմ: Տղուդ վիճա-
կը իրօք վիս ալ շատ կը մտահոգէ, մեղք
է, անմեղ երախայ է: Հոն, անցած ճամ-
բու վրայ քանի մը միայնակներ խըր-
ձիներ կան, որոնց բնակիչները բոլորն
ալ Հայեր են, անոնց մէջ գրեւ — կար-
գալ գիտցողներ շատ կան, թերեւս ան-
ձեր գտնուին անոնց մէջ, որոնք ծանօթ
ըլլան այն գրութիւններուն. հարցնեմ,
փնտռեմ, նայեմ, թերեւս մէկը գտնեմ,

անոնց մէջ, որ կարենայ բան մը ընել,
քանի որ դուք ջերմօրէն կը հաւատաք
այդ սուրբ գրութիւններուն:

Այս լսելով հանրմը քիչ մնաց նուա-
ղէր... « Լըժ, Զիւթ, Երէ՛ ինչ որ կըր-
նաս... Եթէ յաջողի » յաւիտեան երախ-
տապարտ կը մնամ քեզի... Իմ առջեւ
այլեւս յոյսի ճամբայ չմնաց... »: Ու,
արցունքի կաթիլներ սկսան վար հոսիլ
իր աչքերէն:

Վար իջաւ աղան: Կնոջը այլայլած վի-
ճակը, անոր աչքերուն թացը, Տէր Նշա-
նին ցցուն կերպարանքը զարմացուցին
զինք: « Ի՞նչ կայ, Ի՞նչ է պատահած,
ինչո՞ւ այս արցունքները այս լոյս առա-
ւոտով: »

— Ոչինչ, աղա, հանրմին տրամադը-
րութիւնը տեղը չէ, գիտէ՞ք անոր ցաւը:
Ազան տունը թէ պաշտօնատեղին՝ սա-
կաւիտիսի համբաւ հանած էր: Յայտնի
էր, որ ան ալ շատ կ'ազդուէր իր ման-
չուն անբնական վիճակէն: Անտարակոյս,

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԼՈՒՐԵՐ

— 0 —

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՀԻՆ ԵՐԳԵՐՈՒ

ՓԱՌԱՏՈՆ ԱՊԱՐԱՆԻ ՄԷՋ

Պատմական Հայաստանի դաւաններէն ժ.թ. դարուն դադարած — եկած են այսօրուան Ապարանցիներու նախնիքները՝ բերելով իրենց բարբառը, խօսուածքը, բանահիւսութիւնը, իրենց երգը: Մասնաւորաբար սիրով ու խնամքով պահպանուած է երգը: Ժողովրդական խաղիկներ են անոնք (թաղալուներ), աշխատանքի, ապրելակերպի, օրօրոցային, հայրենաւորական, սիրային եւ խրատական երգեր: Սակայն այսօր կամաց — կամաց երգերը կը մոռցուին, քանի որ մեզմէ կը հեռանայ զանոնք մեկնաբանող սերունդը: Անհրաժեշտ է հաւաքել այդ երգերը, պահպանել ու փոխանցել յաջորդ սերունդներուն: Այդ նպատակով Ապարանի շրջանի մշակութային բաժնի նախագէտ — նուիրեալ տեղի ունեցած է հայկական ժողովրդական հին երգերու երեկոյթ մը, որուն ներկայ եղած են շրջանի գրեթէ բոլոր գիւղերէն հրաւիրուած ժողովրդական երգասացիները:

Երեկոյթին հարուստ յայտագրով մասնակցած է Արագած գիւղի մշակոյթի տունը: 70ամեայ Գուրգէն Գալստեան սրինդով մեկնաբանած է « Մէրիկ, մէրիկ », « Կաքաւ թուա », « Երկու քուր ենք » ժողովրդական երգերը, իսկ մշակոյթի տան տնօրէնը՝ Ժորա Գրիգոր — Կան, մեկնաբանած է « Հաւքիկ վեր ծոփուն », « Տօ տնաւեր », « Մեր երգերը էր ծովու բերան », « Եւլօ » երգերը: Բուշակ Գիւղէն 73ամեայ Արմաղան Գրիգորեան ներկայացուցած է « Նանիկ բալա », « Բաղդադա կոտնիկ », « Սաթօ », ինչպէս նաեւ իր յօրինած երգերէն երկուքը՝ « Լուսաղբիւրի ջուրը » եւ « Քուր

Զուլցերիա, մասնաւորապէս Ժընեւ, որ իր Ժան — Ժաք Ռուսօ հաստատութիւնով օրրանն է այսօրինակ պատրաստութեան: Մանկապարտէզներու թիւը բազմացնելը նկատենք օրուան նշանաբանը եւ անոնց մէջ տեսնենք օտարութեան երկնքի տակ՝ մեր գոյատեւումի փրկութեան հաւատքը:

ԻԼԻՋ ԳԱՎՈՒՔՃԵԱՆ—ԱՅՎԱԶԵԱՆ

Յ. Գ. — Ցաւով լսեցինք որ Աննուլիլի Անարատ Յուրթեան շէնքը ծախու է: Ինչո՞ւ, երբ կարելի է այդ հաստատութիւնը փառաւոր մանկապարտէզի վերածել:

Հակի նոր կամուրջը: Այժմ կը մնայ մասնագէտներուն գրի առնել եւ ձայնագրել մեկնաբանուած երգերէն մնացուն արժէք ներկայացնող կտորները:

×

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

«Ա. ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ» ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Երեւանի Հայհամերգի « Արամ Խաչատրեան » արահին մէջ տեղի ունեցած է երաժշտական երեկոյթ մը: Հայաստանի ձայն — հեռատեսիլի սենթոնիք նուազախումբը, ղեկավարութեամբ Ռաֆայէլ Մանգասարեանի, մեկնաբանած է Ռիմսկի — Կորսակովի « Ենհեթադատ »-ը, Մոցարթի թիւ 40 համանուագը, Ալուս Սաթեանի « Արդեօք դիտե՞ս դու » սենթոնիք պոէմը եւ հատուածներ Պելլիսի օփերաներէն: Հանդէս եկած է նաեւ Լուսինէ Զաքարեան:

×

ՅԱԿՈՒՅԵԱՆԻ ՅՈՒՑԱՀԱՆԴԵՍԸ ՍԻՊԻՐԻ ՄԷՋ

Նկարիչ Յակոբ Յակոբեանի գործերը ցուցադրուած են Խորհ. Միութեան Գիտութիւններու Ակադեմիայի Սիպրի բաժնի գիտնականներու տան մէջ: Արտեստաղէտին բնակարանները, դիմանք — կարներն ու նաթիւր մոլորեցրած մեծ գնահատանքի արժանացած են ցուցահանդէսայցիւղներու կողմէ:

×

ՊԱՐՈՒՍՈՅՅ Վ. ԱՐԻՍՏԱԿԵՍԵԱՆԻ ՆՈՒՐՈՒԱԾ ԳԻՐԳ ՄԸ

Սովետական գրող հրատարակչական լոյս ընծայած է Ի. Սարգսեանի « Վահ — րամ Արիստակէսեան » գիրքը, որով ընթերցողին կը ներկայացուի հայկ. ժողովրդական պարերու մասնագէտին կեանքն ու գործը: Վ. Արիստակէսեան շուրջ կէս դար նուիրուած է հայկ. ժողովրդական պարերու մեկնաբանութեան եւ տարածման գործին: Իրեն կը պարտին յատկապէս Արեւմտահայութեան ազգաբարձական պարերու հաւաքումը, մշակումն ու բեմականացումը: Իր հիմնած հայկ. ազգաբարձական պարերու խումբը, ինչպէս նաեւ յետագային կազմած Աշնակի Սասունցիներու պարախումբը մեծ հռչակ բերած են ղեկավարին եւ հայկ. պարարուեստին:

Վ. Արիստակէսեան Շատախի, Վանի, Սասունցիներու եւ Մշակիներու պարերու եղակի մեկնաբանողներէն է: Իր ղեկավարած պարախումբները մասնակցած են միութեանական եւ միջազգային բազմաթիւ փառատօներու եւ մրցումներու: Արուեստագէտին մասին հիացումով արտայայտուած են Մ. Սարգսեան, Վ. Փափաղեան, Վ. Աճէմեան եւ այլ գէմեր: Գիրքին հեղինակը վեր առած է պարուսոյցին կեանքի զանազան հանգրուանները եւ շեշտած անոր գերը հայկական ժողովրդական պարերու տարածման մէջ:

ԴԱՂԱԽԻՒՆ

ԴԱՂԱԽ

ԹեՀՐԱՆԻ մէջ, Յունիս 18 — 20, տեղի ունեցած է Անահիտ Ջանադեանի պարարուեստի դպրոցի ամառային հանգէսը (երեք երեկոյթներով): Հրամցուած յայտագիրը հաստատած է պարուսոյցին թափած ջանքերուն արդիւնքը եւ բժախընդունութիւնը:

ԹեՀՐԱՆԻ մէջ, Յունիս 19ին, տեղի ունեցած է դաշնակահար էլիանորա Միրզայանի — Կարապետեանի աշակերտնէն — րուն տարեկան նուագահանդէսը: 12 — 18 տարեկան 27 աշակերտ — աշակերտուհի — ներ հրամցուցած են հայ եւ օտար երաժիշտներէ գործեր:

ԹեՀՐԱՆԻ Հ. Բ. Ը. Միութեան մշակութային տան արահին մէջ Յունիս 20ին, տօնուած է « Հայրերու Օր »-ը, ճաշով: Ողջոյնի խօսք արտասանած է Թեմին առաջնորդը Արտակ Արք. Մանուկեան: Միութեան տիկնանց մասնաճիւղի առեւնապետուհին՝ Տիկին Ա. Շիշմանեան, խօսք առնելով նշած է, թէ « Հայրերու Օր »-ը ծնունդ առած է 1936 Յունիս 15ին եւ թէ Միութիւնը այդ օրը կը տօնէ 1951էն ի վեր: Բանախօսած է Արտակ արքեպիսկոպոս:

ԹԱԻՐԻՉԻ Հայ Ակումբի արահին մէջ, Յունիս 13ին, նշուած է ՀՕՄԻ տեղւոյն մասնաճիւղի 90ամեակը եւ նոյն առթիւ տօնուած է նաեւ Մայրերու Օրը: Վարչութեան նախագահուհին Ռիմա Յովսէփեան բացումը կատարելով տուած է Միութեան պատմականը: Օրուան բանախօսը՝ Մարուսիա Վահրամեան, վեր առնելէ ետք հայ կնոջ առաքելութիւնը — ներս ու բարեմասնութիւնները, շեշտը դրած է անոր գերին վրայ: Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը, որուն մասնակցած է նաեւ ՀՕՄԻ անդամուհիներէ կազմուած երգչախումբը:

ՊԵՐՈՒԹԻ Փրանսական համալսարանի հանդիսարանին մէջ, Յունիս 13ին, տեղի ունեցած է պետական Երաժշտանոցի ջութակի եւ երգի աւարտականներուն հանգէսը: Ջութակի (այթօ) ճիւղէն վեր կայուած է Արիփ Փաշայեղեան, իսկ երգի ճիւղէն՝ Գէորգ Պոյաճեան (Պէ — պէճեան) եւ Լեւոն Քիւրճեան: Աւարտականներու մեկնաբանութեանց դաշնակով ընկերացած է Արիփ Ալահայտոյեան:

ԹեՀՐԱՆԻ « Արարատ » Միութեան կազմակերպութեամբ, Յունիս 17ին, տեղի ունեցած է երեկոյթ մը, նուիրուած Պարոյր Սեւակի: Բացումը կատարած է Վիգէն Խոզափերդեան ներկայացնելով բանաստեղծին կեանքն ու գործը, ապա Ռազմիկ Արզուման եւ Արմենուշ Թու — մանեան արտասանած են « Անրեւի զանգակատուն »-էն հատուածներ:

ՍՊԻՏԱՆ ԶԻԱԽՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՎԱՐՈՅՈՒ ԱՇԿԵՐՏ՝ ԿԱԼԱՆԱԽՈՐ

Մարտի 4-ը քաղաքի իր կողքին, ձեռք բերուած կապուած, առանց զէնքերի, զինքն ու թեկերը մերկ: Երբ նայեցաւ Մարտիկի հասակը, զգաց որ աչքերը պղտորեցան: Երբ նայեցաւ Մարտիկի հասակը, զգաց որ աչքերը պղտորեցան: Երբ նայեցաւ Մարտիկի հասակը, զգաց որ աչքերը պղտորեցան:

դաց խալֆային ձայնը՝ Աւետարանի ե — զանակի մը պէս: Արցունքներու չափ ծանր ձայնը կոր — սրեցաւ ձիւրու փռնոցներուն, ոտքի ձայններուն ու կաշիի հոտ ունեցող ձիւրուներու խոշոր աղանդներով հոգեցնե — րուն հետ: Զիւրաւորներ կարծուած վար — դապետին մասին կը խօսէին: Մարտիկ, նոյնիսկ իմացաւ, որ մի քանի ձիւրու — ներ ինկած են կորսուած Մահմուտը փնտռելու:

Կէսօրը շրջուած էր: Կայանաւորնէն — րը մօտեցած էին Պէքերի գիւղին՝ Իգ — լին: Հեռուէն կ'երեւէր Պէքերին խո — նարը, լայն ու ժանդատ պատուհանն — րով: Գիւղը առանց ծառի էր: Խոնա — խին մօտ կային մի քանի ծառեր միայն: Յաճ տուներ, ծռած պատեր, գորշ էջի փոսթի զոյնով: Գիւղը՝ կոնակի մագը — րը թափած կառոյց շան մը երեւոյթն

ունէր: Պէքերի խոնախին մօտ, հրապարակին վրայ կ'երեւէր շարժում մը, որ հետզհետէ կը մեծնար: Մատակ գոմէջ մը, տին — կին լծուած, խոշոր ու զբաղուած քար մը կը դարձնէր: Ոսկրուտ ձի մը փողոցի փոշիներուն մէջ թաւալ կու գար:

Պալֆան, երբ վեր առաւ իր ծանր դը — լուխը, ծուռ ու ցիխոտ պատերու մօտ տեսաւ սրբատաշ քարեր, նոյնիսկ ար — ձանագրութիւններ: Եւ, զգաց, որ իր այնքա՛ն թուլցած հոգին կը շտկէր ինք — զինքը: Պալֆան շատ տեղեր տեսած էր, գիտէր բոլոր քարերը Հայոց Աշխարհին եւ սակայն, Իգօլի մէջ առաջին ան — դամ էր որ կը հանդիպէր խոշոր քար — րերու ու արձանագրութիւններու: Թե — րեւս վանքէն բերուած քարեր ըլլային, մտածեց ան: Եթէ միայն թոյլ տային մօտենալու արձանագրութիւններուն: Ծածրուն վրայ ուրիշ քար մը, կէս մա — սով հոգին տակ, արուկը գետինն տը — ւած, հակայի մը պէս կուրծքը շարժը — ւած, կարծես չէր ուզեր իյնալ: Ոսկ — րան նոյնիսկ տեսաւ արծուի մը քան — ղակուած թեկերը, կիսով փչուած:

Քանի գիւղ կը մանկէին, քարերը կը շատնային: Պալֆան, այս անգամ հաստ պատ մը տեսաւ: Անտարակոյս, ուրիշ վանքի մը աւերակները զանելու հաճոյ — քը ճակատին զով հովի մը պէս իջաւ: Պալֆան ուզեց ձեռքը ծխաւորիկն տա —

նի՛ սիկառէթ մը փաթթելու համար. գրեթէ մոռցած էր որ իր ձեռքերը կա — պած էին: Վարպետ Օհան ճիւղէ էր: Այս անգամ խալֆային հոգիին մէջ էր որ այլան — դակ շուքի մը պէս սեւ հագած ետան — ճին իր իմաստուն ու զուգնական խաղը կը խաղար: Վանքի քարերուն վրայ ձգ — ուածը Օհանին շուքն էր կարծես կուզիկ, առանց ոսկորներու:

Պէքերի ղդամներուն սարսափին ներ — քեւ, վարպետ ու աշակերտ կը քաշէին ա — ռանց գիտնալու թէ ո՞ւր եւ ինչո՞ւ: Այդ բոլորին մէջ, ահա սրբատաշ քարեր, քանդակի փշրած թեւեր ու պատի մնա — ցորդացը: Արձանագրութիւններու մէջ գեղեւս նոր անուններ, չճշդուած թուա — կաններ, յետոյ՝ Զենոբ Գլանը, Փաւստոս Բիւզանդացի, Մատթէոս Եղեապետ, ո — րոնք անգիր գիտէր խալֆան:

Իգօլի բնակիչները չգիտես ո՞րտեղէն, կարծես մոզէսներու նման պատերէ գուրա ելան՝ կին, տղամարդ, տանիք — ներու վրայ պառաններ, փողերկները կոնակներուն: Որը՝ ճամբաներէ, որը՝ ծուռ փողոցներէ, բոլորը հաւաքուեցան երկու կալանաւորները դիտելու:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր Ե. Տիկ. Գեորգ Հայրապետեան եւ զաւակները (Ամերիկայ), Թորոնթո Պետրոս Մելքոնեան (Ֆրանսա) կը ծանուցանեն թէ իրենց հօր Ե. Դեմ-հօր մահուան քառասունամեակի հոգեհանգիստ կատարելու համար Յուլիս 20ին, Պուլվար Օտտոյի եկեղեցին:

ՓՈՌԱՆ ԾԱՆԿԵՊԱԿԻ

Այլի Տիկին Հրանդ Յովնանեանի մահուան առթիւ, Օր. Գայեանէ Ակասեան 100 Քրանը կը նուիրէ «Յառաջ»ին:

Այլի Տիկին Ֆիլիպ Անդրանիկեանի (ծննդ. Առաքելեան) մահուան առթիւ, Պ. Հրանդ Անտոնեան 200 Քր. կը նուիրէ փոխան ծաղիկապակի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի նորոգութեան (ստանալ «Յառաջ»էն):

UNION GENERALE ARMENIENNE DE BIENFAISANCE

FONDATION MARIE - NUBAR

Les étudiants d'origine arménienne des 2ème et 3ème cycles poursuivant leurs études à Paris ont la possibilité d'être hébergés à la Fondation Marie-Nubar de la Cité Internationale de l'Université de Paris, durant l'année universitaire 1980-1981.

Pour tous renseignements écrire à U.G.A.B., 11 Square Alboni 75016 Paris.

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻԷ

Յունիս 29ին ուխտի օրն էր Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս - Պետրոս եկեղեցւոյ: Այդ օրուան մատաղօրհնութեան առթիւ Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները:—

Տիկ. Արշալոյս Գեորգեան 800 Քր., Պ. Պ. Վարդգէս Պաղտատեան, Հրայր Պամաճեան, Յակոբ Գուլումճեան, Բարսեղ Մանուկեան, Յակոբ Աղաճեան, Քերովրէ Նոտարեան, Արթուր Բարսոյ, Նազարէթ Պետիկեան 600ական, Մարտիրոս իշխիկեան 500, Տիկ. Շողիկ (ծերանոցէն) 400, Տիկ. Ջրջեան, Տիկ. Շնորհիկ Յակոբեան, Տէր Ե. Տիկ. Վրէժ Նէտիլ - եան, Տիկ. Ղազանճեան, Տիկ. Պետոյ - եան, Պ. Տօնիկեան 200ական, Տէր Ե. Տիկ. Գեորգ Շիրինեան 150, Տիկ. Մարի-ձա Պետիկեան, Տիկ. Պէտրիս, Տիկ. Վառլաւ Դարբինեան, Տիկ. Արմենուհի Մուրատեան, Տիկ. Աղանի Շիրինեան, Տիկ. Մարիամ Օսկանեան, Տէր Ե. Տիկ. Արտաշ Զարուհեան, Տիկ. Մնուղ Մովսէսեան, Տիկ. Գալանճեան, Տիկ. Սիրանոյշ Մարգարեան, Տէր Ե. Տիկ. Սեդրակ իշխանեան 100ական, Տէր Ե. Տիկ. Անմահեան դպրոցի շինութեան համար 100, Պ. Դաւիթ Փաշայեան, Տիկ. Արմէն Գալիկեան, Տիկ. Նոնար Դարբինեան, Պ. Մելիքսէթ Տօնիկեան, Տիկ. Թադուհի Մրոյեան, Տիկ. Թադուհի Միքայէլեան, Տիկ. Արարատեան, Պ. Բենիամին Ղազարոսեան, Տիկ. Այսրնեան, Տիկ. Յովսէփեան, Տիկ. Մարիամ Փաշայեան, Պ. Պապիկեան, Տիկ. Զարուհի Մարտիրոսեան 50ական, Տիկ. Շաղկիւլ Դարբինեան 40, բարեպաշտ աղիկն մը, Տիկ. Շնորհիկ Իշխանեան, Տիկ. Մարիամ Բերբերեան, Տիկ. Մարգրիտ Աբգարեան, Տիկ. Արեգնազ Քէլէկեան 30ական, Տիկ. Նար-դուհի Սիմոնեան, Պ. Արման Տէրտէր - եան 20ական, Տիկ. Մարիամ Եսեսեան 10 Քր.:

Վալանի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղիկի, ողբ. Նաճարեան Գրիգորի մահուան առթիւ:—

Այլի Տիկ. Մարի - Պերթ Պարսամեան, Պր. Սիմոնեան Կարապետ 50ական Քր., Պր. Նաճարեան Գրիգոր (Մարտէյէն), Պր. Տիգրանեան Գրիգոր (Մարտէյէն) 100ական Քր.:

Փոն աը Եֆրէ - Շարվիէօ եկեղեցւոյ հիմնարկէքի օրհնութեան առթիւ կառարուած հանգանակութիւն:—

Պ. Պ. Արիս իշխանութեան, Կարապետ Զիւռեմեան, Կ. Ե. Ժ. Զընկըաբեան, Գրիգոր Գարակապուրեան 10.000ական, Տէսինի Հայոց եկեղեցի 5195, Լիոնի Հայոց եկեղեցի, Մարգ Մարգարեան, Արման Պաշտուրեան 5000ական, ոմն, Սերժ Պաշտուրեան 4000ական, Գեորգ Պաղարճեան 3000, Արծրունի Զրբաշեան 2500, Լեւոն Թէրզեան 2000, Լիոնի Տիկ-

ԿԸ ՓՆՏՈՒԻ

Պ. Ճոնս կը փնտէս Էտուար Մանտինեան, շուրջ 65 տարեկան, որ մինչեւ 1976-1977 կը բնակէր Փարիզ 8 Ռիւ Մետերիք, արհեստով լուսանկարիչ:

Իրմէ կամ լուր ունեցողներէն կը խնդրուի դիմել:—

MR. JOHNS
6, Square des Ormes
78160 Marly le Roi
Tél. : 958-83-62

OFFRE D'EMPLOI

On demande une giletière.
S'adresser :

SAADETIAN

18, Rue de Picardie — 75003 Paris
Tél. : 887-99-06

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապ. ինչի Շաւիի մասնաճիւղին պահանջէ՛ք Շարաթ, Հոկտ. 25ին:

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

Վ. Ա. Բ. Բ. Ա. Ն. Ի
ՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆ Ի ՆՊԱՍՏ
ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Պ. Արամ Օգանեան 100 Քր. կը նուիրէ Սամուէլ - Մուրատեան վարժարանին:

OPTIMA Tours
ARMÉNIE 1980

A PARTIR DE 2850 FR. (tout compris)

prochain départ :

26 JUILLET AU 9 AOUT

CET ÉTÉ... 3 VOYAGES CULTURELS

— DU 15 AU 30 AOUT — (Moscou, Erévan, Tbilissi, Leningrad) accompagné par le Révérend Père ATHANASSE KESSEDIAN (Mekhitariste)

— DU 22 AOUT AU 5 SEPTEMBRE — avec la présentation tout au long du voyage, historique et archéologique de M. HENRY-PAUL EYDOUX (Conférencier — écrivain)

— DU 29 AOUT AU 14 SEPTEMBRE — « Musique en Arménie — sur les pas de Komitas », conseiller musical ALEXANDRE SIRANOSSIAN (chef d'orchestre)

Cette année plusieurs départs par mois et TOUTE L'ANNEE de 12, 14 et 16 jours.

demandez notre brochure détaillée

RENSEIGNEMENTS - INSCRIPTIONS :

Sonia Coumryantz

OPTIMA Tours

75003 PARIS

67-69 rue Quincampoix (angle rue Rambuteau) — Tél. 274-27-20

Métro : Rambuteau ou Etienne Marcel

Lic. A 946 (Agence agréée INTOURIST)

Telex : 211 324 F.

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

նանց Միութիւն, ոմն, Արթուր Պօղոսեան, Շարլ Ներկիզեան, Միշրան Դարազալ - եան, Ժորժ Թիւլեան, Փիէր Թիւլեան, Սերժ Պաշտուրեան, Վահան Ալման, ոմն, Հայ Կար. Ուաշ, փոքրիկ Պահ - տուրեան, Մարիամ Քէլօղլանեան, Նշան Գարակապուրեան, Պալթոյեան, Ժեռար Գարակապուրեան, Նշան Պաշտուրեան, Մ. Պէրպէրեան, Յակոբ Միշրանեան 1000-ական, Եանեան, Աղանի Ճերմակեան 800ական, Ժան Սթէֆանիտէս, Գ. Պաս - մահեան, ոմն, Աթլիւս Վոսո, Ժաք Գա - րակապուրեան, Թադէոս Նիկողոսեան, Կապոյտ Ուաշ, Գ. Ասլանեան, Ա. Մաս - լաքեան, Յ. Սիմոնեան, Յակոբ Սիմոն - եան, Կոմիտաս Երզնասեան, Վիէնի Եկեղ. Միութիւն, Սիրանոյշ Մելքոնեան, Մօրիս Պէնէքեան, Ժանո Գասպարեան, Ա. Տէյրիմէնեան, Մարգիւ Մըլքեան, Ժան Պէրպէրեան, Միւքեան, Կարապետ Մէլէմճեան, Գ. Գապարեան, Հրանդ Թիւլեան, Ժան Մուրադեան, Ասատուր Քէօզկէրեան 500ական, Հրանդ Թադէոս - եան, Արշալոյս Սիւլեան, Ռոզ - Մարի Միշրանեան 400ական, Մօրիս Սիմոնեան, Միշրան Մելքոնեան, Մամաս Բիթապ - ճեան, Ժաք Արարատեան, Գրիգոր Բնա - ճեան, Վո Փանոսեան, Միշրան Շաքր - եան, Մարի - Նուար Զիմարկուրեան (Պ. Զաւէն Եկաւեան), Թիւրքմէնեան բն - տանիք, Կարապետ Սիմոնեան, Ժաք Ա - ճէմեան 300ական:

(Շար.)

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

ՕԴԱՓՈՆՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԵՍԸ

ՊԵԼՅՈՒԹԵՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յուլիս 20 ամբողջ օրը
Հայկ. ջերմ մթնոլորտ

X

Օգոստոս 15ին, խաղաղօրհնէփ:

Հեռաձայն՝ (84) 33-05-61

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԳՈՒՍՏԱԿԱՆ ԵՒ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ
Վերջինիս (Երգ) եւ Ռուբէն (Թաւ)
Ժամը 19-30ին, մինչեւ Յուլիս 26 (բացի 20էն)

Lucernaire Forum

53, Rue Notre-Dame des Champs.

ՍԿԱՌԵՏԱԿԱՆ

Բ. ԸՆԴՀ. ԲԱՆԱԿՈՒՄ

Հ.Մ.Ը.Մ. - ՓԱՐԻՋԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ
Կազմակերպուած Հ.Մ.Ը.Մ.ի
Կեդր. վարչութեան կողմէ
ՕԳՈՍՏՈՍ 12 - 26

Քլամատի անտառին կից մարզարանի
դաշտերուն վրայ:

Կը մասնակցին Հ.Մ.Ը.Մ.ի
բոլոր մասնաճիւղերէն աւելի քան
երկու հարիւր սկաւտներ եւ արե -
նոյններ:

Այս առթիւ Փարիզի մասնաճիւղը
իր սկաւտներուն շարքին կը հրա -
ւիրէ Քրանասահայ 12էն 16 տարեկան
պատանիներ, բանակումին մասնակ -
ցելու որպէս դիտող եւ առանձին
խմբաւորումով Օգոստ. 14էն մին -
չեւ Օգոստ. 18:

Մասնակցութեան եւ արձանա -
դրութեան համար
ՀԵՌԱՅԱՅՆԵԼ՝ 824-63-89

ամէն օր կ. ե. Ժամը 17էն 21, եղբ.

ՀՐԱՅ ՍԻՍԵՆԵԱՆԻ

Արձանագրութիւնը կը փակուի
Յուլիս 27ին:

ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻԷ

Կապ. ինչի Տէսինի վարչութիւնը իր
ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերու -
հի Շաքէ Թաշճեանի, ընկերուհի Սոնա
Պառաւեանի, ընկերուհի Ալիս Յովսէփ -
եանի, ընկերուհի Օտէթ Թաշճեանի եւ
Արփիկ Պառաւեանի, իրենց ամուսնոյն
եւ հօր՝ Հայկունի Թաշճեանի մահուան
առթիւ:

Սոյն առթիւ Կապ. ինչի փոխան ծաղ -
կեպակի կը նուիրէ 300 Քր. Տէսինի Մշ. Տան
եւ ստացած է իր դպրոցին ի նպաստ
ընկերուհիներ Բնար Պառաւեանի, Սոնա
Պառաւեանի, Հրաւեանի 1000ական Քր.։
Այստ Գուլումճեանի 50 Քր.։

EREVAN restaurant

ՀԱՅԱՏՈՒՆ ԵՐԵՒԱՆ

26, RUE BERGÈRE PARIS 9° Tél. 770 85 81

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՔՈՒՐ ԽՈՀԱՆՈՅ - ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՋԵՐՄ ՄԹՆՈՒՐՏ
ՄԱՏՁԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ԶՈՐԵՔԵԱՐԹԻ ԻՐԿԿՈՒՆ՝ ԶԻԹԱՊՈՒՐ, ՄԱՆԹԸ

ՀԻՆԳԵԱՐԹԻ ԻՐԿԿՈՒՆ՝ ԼԱՀՄԱՃՈՒՆ ՈՒ ՋԻ - ՔԷՕՅԹԷ
(Պատուէրի վրայ)

ՈՒՐԲԱԹ ԻՐԿԿՈՒՆ՝ ՍՈՒ. ՊԵՐԵԿԻ

ԵՒ ԱՄԷՆ ԿԻՐԱԿԻ ԱՌՏՈՒ՝ ՊԱՏՈՒԷՐԻ ՎՐԱՅ՝ ԽԱՆ

ՈՒՐԲԱԹ ԵՒ ՇԱՐԱԹ՝

Duo Hartar

ՅԱՐՈՒԹ ԵՒ ՎԻԳԷՆ

FERME LE MARDI փակ է ԵՐԵՐԵՐԱԹԻ
ՃԱՇ ԿԸ ՀԱՅԹԱՅԹՈՒԻ ՆԱԵԻ ՏՈՒՆԵՐԸ, ԱՊՍՊԱՐԱՆԻ ՎՐԱՅ:

Fonds A.R.A.M

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԻՐ ԱՆՈՒՄ

ՏԵՂԵՎՈՅՆ ՎՐԱՅ՝ ԳՆԴԱԿԱԶԱՐՈՒՄՆԵՐ

ՓԱՐԻՋԵՆ ԿԸ ՊԱԶԱՆՁՈՒԻ
ՀԻՆԳ ԱՆԱՐԵԿԻՉՆԵՐՈՒ
ԱԶԱՏ ԱՐՁԱԿՈՒՄԸ

Ուրբաթ առաւօտ, վերջին պահուն քա-
նք մը տողով հաղորդած էինք մահա-
նալի մը ծախողութեան լուրը, նախ -
ին նախարարացեալ՝ Շախուր Պախ -
թարի դէմ: Ոստիկանական քննութիւնը
արդարեւ կատարուելով, տեղւոյն վրայ
անբախտաբար երեք հաւանական
նալ, ձերբակալուեցան նաեւ երկու ու-
րբներ: Կը պարզուէր ուրեմն որ Ուր -
բաթ առաւօտ, ժամը 8:45ին, լրագրողի
կեղծ թուղթով, երեք հոգի կը ներկա -
յայն Պախթարի աղջկան բնակարա-
նը (ուր Պախթար, նախաճաշը կ'ընէր)
բայ նախապէս սխալ դուռ կը դարձնէին
ու կը կրակէին կնոջ մը վրայ, որու
զխտոր եւ միակ յանցանքն էր Պախ -
թարի դրացին ըլլալը: Կինը, 45 տարե-
կան Գերմանուհի մը տեղն ու տեղը կը
սեղմէր: Կը մեռնէր նաեւ ոստիկան մը,
վնասուելով մը հոգեվարձէն դեռ չէր ե-
սած երկուքերի առաւօտ: Պախթար
թէ չի զարմանալ. « արհեստի վտանգ-
ներն են » ու կ'աւելցնէր, անտեսելով
որհրդը, « ես նախաճաշ չարունակեցի »
ասանց որեւէ ցաւ յայտնելու մեռելայնե-
րուն համար: Նոյն օրը, Իրանի Արտաքին
նախարարը՝ Դոթապատէ Օրլի օդակա-
նանք, կը յայտարարէր թէ իր երկիրը
որեւէ կապ չունի այդ մահափորձին հետ,
որ Իրանի թշնամիներուն դործն է: Խո-
ւարդ Պախթարի Արտաքին նախարարու-
թեան ներկայացուցչին հետ, նախա-
բարը չեղած է. « Իրան բացարձակապէս
ստալ է այս մահափորձին: Կը ցաւիմ որ
Պախթար մեր երկրին դէմ դաւաճուի հո-
ղաւթ մը դարձած ըլլայ »: Երկնքը որ
վարդապետ երկար տարիներ ուսանող
էր Գորիզի Գորիզի եւ Ռամսուլէ, Փրանսե-
թէն սորված է ու նաեւ, երեւել, դիւա -
նալութիւն բայ նախարարը, որ Օրլի
էր ներքաշուելու իր ճամբուն վրայ,
վարդաբաւ թեհան, ուր հերքուեցան
իր յայտարարութիւնները իր իսկ Պա -
թեան կողմէ, ինչ որ նուազագու-
նէ ըլլալէ աւելի ցոյց կուտայ այն չփոթ
եւ իրանական վիճակը ուր է երկիրը: Ար-
դարեւ այս մահափորձին տէր եղած են
« իսլամի պահապանները » եւ այս դե-
պիցը քանիցս հաղորդած է թեհանի
նախապիւրը: Պէտք է ըսել, որ տեղ-
այն վրայ կացութիւնը շատ ծանր կը
թուի աշխարհական իշխանութեան հա -
մար: Նախ խորհրդարանի նախագահ ըն-
տրուած է բուռն կրօնապաշտ մը՝ այլա-
պա՛ս Ռաֆայէլեանի, միւս կողմէ դեմ-
ապահարուած են, դատաւարութիւնէ ան-
միջապէս ետք, հինգ սպաներ, իբրեւ
մեղաւոր հակապետական դաւին: Ասոնց
մէջ է Զօր. Մոհապետի, նախկին հրա -
մանաւար օդանաւային կայանի, որ դա-
ւան « ուղիղներէն » կը նկատուի: Դատա-
ւարութիւնը բացուած էր Շախուր օր,
դանիակ: Վճիռն ու դործադրութիւնը
որեւէ յապաղում չեն կրած: Խորհրդին
ալ, կրկին շատ բուռն ազդարարութիւն
մը բրած է կառավարութեան եւ նախա-
արարներուն, որոնք բանի մը չեն ծառա-
յիր, հարկ եղածին չափ ալ հաւատարմա-
լի:

պիտի դատուին եւ ոչ պիտի արտաքսուին
ոչ ալ Իրանի յանձնուին: Ասոնց մէջ ի-
րանցի չկայ, գլուխն է « մտաւորական
հաւանական մը » Անիա Նազար, որ Այու-
Մազէն անունի տակ եւ քրիստոնէայ ըլ-
լալով հանդերձ բուռն կերպով կը հա -
մակըր պաղեստինեան դատին, որու պա-
տախանատուններէն իսկ կը նկատուի,
հակառակ ՊԱԿԻ հերքումին: Պախթար
ոստիկանութիւնը չուզեր հաստատել կամ
հերքել այն լուրը, ըստ որուն հինգ հա-
րակիչներու պետը խոստովանած կ'ըլլայ
թէ գործած են իրանեան իշխանութեանց
հրահանգով եւ անոնց դրամով: Ահաբե-
կիչներու բուն ինքնութիւնն ալ շատ
յայտնի չէ, հպատակութեամբ լիբանան-
ցի եւ սուրիացի ալ կայ:

Ներկայիս ուրեմն յարաբերութիւնները
շատ դէժ են թեհանի եւ Փարիզի միջեւ:
Պախթար՝ « ահաւանիկ թշնամին » կ'ըսէ
Իրան, որ կը պահանջէ հինգ հաւանական
բուն անմիջական ազատ արձակումը:

Կը թուի որ Պախթար իր շնորհած բո-
լոր « քաղաքական ապաստաններէն »
Պախի Սատրէն Խորհրդին կամ Պախթար
օգուտ մը չի տեսներ...:

ՄՈՍԿՈՒԱՆՈՒՄ

ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆՆԵՐ
ՈՐՈՒՔ 44 ՏԱՐԻ ԵՏ ԿԸ ՏԱՆԻՆ

Երբ քաղաքականութիւնը չանջատուի
մարզանքէն, հետեւանք կ'ըլլայ այն
տխուր պատկերը, որ կը պարզէր Շախուր
օր Մոսկուայի Լենին մարզադաշտը: 81
երկիրներ կը մասնակցէին փոխանակ 142ի
եւ զխաւար բացականներն էին Միաց. Նա-
հանգները, Արեւմտեան Գերմանիա, Ճա-
պոն, Բանաւոր, մինչ մասնակցողներ
կան որոնք իրենց ազգային դրօշակով չեն
ներկայանար: Ընդհանուր ձեւով անա -
խորժ միջոցաւ մը, որ շատերուն ոգե-
կոչել կուտայ 1936ի Պերլինի Ողիմպիա-
կանները: Նոր - Զեւանաւոր խումբը բո-
լորովին պաղ ըլլալ իջեցուցած է տողան-
ցելով Սեւ դրօշակով մը, ինչ որ « խու-
սափած են » նկատելէ խորհրդային քա-
մեռանքը: Հանդիսութիւնը սակայն փա-
ռաւոր պատկերներ ունէր, մասնաւոր
երբ 15 Հանրապետութիւններու (մէջն ըլ-
լալով Հայաստան) պարախումբները մի -
ասնաբար կը պարէին: Բրեթնել մէկ
օրուան համար երթուղարձ մը ըրած էր
օդափոխութեան վայրէջ մինչ երկուշաբ-
թի առտու, փարգեան օրաթերթերուն
մէջ իւմանիքէ կրնար անշուշտ « Տօն »
խորագրել: Առաջին օրն իսկ բաժնուած
հինգ ոսկի մետաղներէն 4ը կը խլէր Խ.
Միութիւնը, մէկն ալ Արեւելեան Գեր -
մանիա: Մարմնամարզութեան անհատա-
կան դասաւորման մէջ Հայաստանի մար-
զիկներէն եղուարդ Ազարեան 58,50 կէ-
տով, 5րդ հանգիստացած է:

ԹՈՒՐԿԻԱՆ

ՆԱԽԿԻՆ ՎԱՐՁԱՊԵՏ
ՆԻԶԱԹ ԷՐԻՄ
ՍՊԱՆՆՈՒՄՈՒՄ

Պոլսէն քան քիչմեթր հեռու, Տրա -
կոսի մէջ է որ Շախուր օր, կը սպաննուէր
Թուրքիոյ նախկին վարչապետը՝ Նիհաթ
Էրիմ, չորս գինեալ անձերու կողմէ:
Սպաննուած է նաեւ թիկնապահ: Մա -

հափորձին տէր եղած է « Յեղափոխական
Ձախի » գունդ մը (Տէվ-Սուլ Մոսկուայի
համակիր շարժում մը կը նկատուի):
Ենած էր 1912ին Գանտըրա, Գոնալէլի
դաւառը եւ միջազգային իրաւագիտու -
թեան վկայեալ է: 1943ին Արտաքին նա-
խարարութեան իրաւաբանական խորհրդ-
դատու էր եւ իբր այդ մասնակցած է
Սան - Ֆրանսիսքոյի խորհրդաժողովին
1945ին (ուր կը ներկայացուէր նաեւ
հայկական յուշագիր մը): Այս ժողովին
ծնաւ նաեւ Միացեալ Ազգերու Կազմա -
կերպութիւնը: Երջան մը Հալքեան եղած
է, ապա անկուսակցական: 1956 - 1962
Թուրքիոյ ներկայացուցիչը եղած է
Մարզկային Իրաւանց եւրոպայի յանձ -
նախումբին մէջ, ապա 1961էն 1970 ալ
Թուրքիոյ խորհրդարանական ներկայա -
ցուցիչը եւրոպայի Խորհուրդին մէջ: Ի-
րաւագիտութեան տղթորան առած է Փա-
րիզի համալսարանը: 1971ին է որ զին -
ուորականները զինքը դրին կառավարու-
թեան գլուխը, ուր մնաց մինչեւ 1972
Ապրիլ: Վերջին տարիները քաղաքական
որեւէ դեր չէր խաղար:

ՔԱՆԿԱՆ ԶՈՐՈՒՄ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ կառավարութիւնը կազմե -
լու պաշտօնը յանձնուեցաւ Թաքէլէտտին
Սուլհի, 71 տարեկան, նախկին դիւանա-
գէտ, լրագրող եւ գրականութեան փրո-
ֆեսէօր: Սուլհի - մահմետական եւ չա-
փաւոր պահպանողական, Սուլ վարչա -
պետ եղած է 1973 Յուլիսէն 1974 Սեպ -
տեմբեր: Նախքան այս նշանակումը, նա-
խագահ Սարգիս յաջորդաբար ընդունած
էր կուսակցականներ եւ քաղաքական
պատասխանատուներ: Ասոնց կարգին
նաեւ հայ երեսփոխաններ՝ Խաչիկ Պա -
պիկեան, Սուրէն Սահմաքեան, Մեղրեան
Եպիփանթեան եւ Անդրանիկ Մանուկեան:
Տեսակցութեանց ետք, Մէթր Պապիկեան
յայտարարած է. « Կը խորհինք, որ
նախագահ Սարգիս նոր էլ մը բացաւ որ -
պէսզի իւրաքանչիւրը իր պատասխանա-
տուութիւնները ստանան »:

ՅԱՆՍԱՅԻ չըջան հեռանկարով, չահե-
ցաւ հոյանաւոր Նուր Զէօթէմէլը, ինչ որ
անակնկալ մը չէր, մանաւանդ Պերնար
Ինոյի քաջութիւնը ետք: 34 տարեկան այս
ախոյաններ յաղթանակ կը միխթարէ
Յրանսացիք այն չափով որ Զէօթէմէլը
« Հոյանաւորներուն ամենէն Պախթարին
է »: Արդարեւ ամուսնացած է Յրան -
սուհի մը հետ եւ տասը տարի է Յրան-
սա կ'ապրի:

ՕՂԸ միշտ աղետալի է եղանակին հա-
մար: Կիրակի օր, Լուսաթին վեր, փոթո-
րիկը, հովը, անձրեւը աւեր գործեցին
մինչ աստիճանը միշտ շատ ցած կը
մնայ: Սէն Մարիթիմի եւ Սէն է Մոնի
չըջանները տեղատարափ անձրեւները ո-
ղողումներ ալ պատճառած են:

ՔՈՓԸՆԶԱԿԸՆԻ մէջ կիներու համաթո-
ղովը, որ գումարուած է ՄԱԿԻ հովանիին
տակ, բաւական իրաւանցումի մէջ տեղի
կ'ունենայ: Բանաձեւերու բարեփոխման
հարցեր կը ծեծուին եւ նոյնիսկ կը մոռ-
ցուին բուն հարցերը, որոնք կը վերաբե-
րին կնոջ պայմաններուն ժամանակակից
ընկերութեան մէջ: Գահիրէի Ալ Ախրամ
օրաթերթը կը հաստատէ թէ Տիկին Սա-
տարը (որ կը մասնակցի ժողովին) առե-
ւանդելու փորձ մը, որու նպատակն է
եղեր զայն փոխանակել Շահին հետ, ճա-
խողած է:

ՊՈԼԻՎԻՈՑ մէջ, իշխանութիւնը ձեռք
առած է Զօր. Լուիս Կառաիա Մեցա, որ
կառավարութիւն մը կազմած է 15 զին-
ուորականներով եւ երկու աշխարհա -
կան: Նոր վարիչները պիտի պաշարին,
ըստ իրենց յայտարարութեան « Քա-
թրիզի, համայնակարութեան եւ անիշ-
խանութեան դէմ »:

ԵՐԵՎԱՆ ↔ ՓԱՐԻՋ
ՀԵՌԱՏՈՒՄ

ԵՐԵՎԱՆ (Արմէնփրէս, Յուլիս 8-14)

ՅԱՆՍ ՎԵՐՅԵԼԻ
ԾՆՆԴԵԱՆ 90ԱՄԵՐԿԱԿԻՆ ԱՌԹԻԻ

Այս օրերուն հայ ժողովուրդը երախ -
տագիտութեան տուրք կը մատուցանէ իր
լաւագոյն բարեկամ, Ի. դարու աւատրիա-
կան գրականութեան ծանօթ դէմքերէն
մէկուն՝ Յրանց Վերֆէլի, իր ծննդեան
90ամեակին առթիւ: Վերֆէլի եւ հայ
ժողովուրդի բարեկամութեան կամուրջը
դարձաւ « Մուսա լեւոն քառասուն օրե-
րը » վէպը, որ թարգմանուած է 24 լե-
զուներու: Վէպին խորագիրն է « Հայ-
կական հերոսապատում. Մուսա լեւոն
քառասուն օրերը, բախտորոշ դիւցազներ-
գութիւն »:

Ի՞նչն է որ մղած է հեղինակը գրելու
այս վէպը: Յրանց Վերֆէլի այսպէս մեկ-
նաբանած է իր նախաձեռնութիւնը. « Այս
գիրքը ուրուագծուած է 1920 Մար-
տին, Դամասկոս գտնուած ժամանակ.
գորգի գործատան մէջ աշխատող հաշ-
մանգամ եւ սովալլուկ մանուկներու թըշ-
ուառ վիճակը վճռական խթան հանդի -
սացաւ ամբողջ դէպքը մեռեալ թագա -
ւորութենէ դուրս հանելու հայ ժողո -
վուրդի անըմբռնելի ճակատագիրը: Այդ
մանուկները փախստականներու զաւակ -
ներն էին... »:

Այնուհետեւ Վերֆէլի Միխթարեաննե -
րու աշակցութեամբ աւելի քան երեք
տարի ձեռնամուր կ'ըլլայ հայ ժողո -
վուրդի պատմութեան ու մշակոյթի,
Հայկական Հարցի ուսումնասիրութեան,
կը ծանօթանայ Ա. Աշխարհամարտի փա-
տախտալիներուն եւ խոսակցութիւն կ'ու -
նենայ կոտորածներէ ազատած մարդոց
հետ: Գիրքին շարադրութիւնը տեւած է
չուրջ մէկ տարի. վէպին նիւթն է Մուսա
լեւոններու պատմական սիրագործը -
թիւնը, թրքական կազմակերպուած զօր-
քի յարձակումները եւ մղելու, իրենց
կեանքը, պատիւն ու արժանապատուու -
թիւնը պաշտպանելու անխախտ կամքն ու
կորովը: Հեղինակը, հարազատ մնալով
պատմական դէպքերուն ու դէմքերուն,
ստեղծած է դիւցազներգութիւն մը, ո-
րուն հերոսը հայ ժողովուրդն է: Վէպին
կերպարները՝ գիւղացիներ, արհեստա -
ւորներ, մտաւորականներ, բոլորն ալ
խաղաղ աշխատանքի մարդիկ են, միայն
զանգուածային ողնչացման սպառնալիքն
է, որ զիրենք ստիպած է գէնք վերցնել:
Յրանց Վերֆէլի վէպը հրապարակ իջնե-
լուն պէս մեծ հետաքրքրութիւն յառա -
ջացուցած է ընթերցողներուն մօտ: Վէպը
լոյս տեսնելէն անմիջապէս ետք բեմադիր
Ռուբին Մամուլեան ձեռնարկած է զայն
շարժանկարի վերածել, սակայն չէ յա-
ջողած: 1935ին գիրքը առաջին անգամ
սոցալդրուած է արեւմտահայերէն, իսկ
1964ին՝ արեւելահայերէն, Հայաստանի
պետական հրատարակչականէն: Աւետիք
Խահապեան հետեւեալ տողերով բնու -
թագրած է Վերֆէլի գործը. « Օտար ա-
կանաւոր հեղինակի կողմից գրուած այս
վէպը մեր արդար դատին նուիրուած ան-
գնահատելի գանձ է, եղակի, նմանը չու-
նեցող: Մենք խորին երախտագիտու -
թեամբ պէտք է մեր սրտերում ունենանք
հեղինակի սիրելի անունը: Վէպը գրուած
է զգացմունքով, մեծ սիրով ու սրտով:
Եւ դէպի Հայերն ու մեր դատը խորին
համակրանքով »:

բայց զոհերու թիւ չի տար: Տուպուլե
154ը Ալմա-Աթա - Սեւ ծով գիծը կ'ը-
նէր եւ 152է 168 զոհերուն մէջ կը կար-
ծուի որ օդափոխութեան կառավարող
բախաները կային:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԻՉՆԵՐ

ԺՈՂՈՎՐԴԻ ԼՈՅՍԸ

Գրեց՝ ՌԱԶՄԻԿ ԴԱՎՈՅՆԱՆ

Ա.

Բնաւ յաւանութիւն չունենալով Հայոց պատմութեան մարդկութեան ընդհանուր պատմութիւնից դուրս լինելու հանգամանք վերագրել, ուղում ենք յիշել, թէ Հասարակական ոչ մի կացութեան Հայաստանում իր կատարեալ, իր տիպական ձեւին չի հասել, կամ չի կարողացել հասնել: Հայաստանը չի եղել ոչ տիպիկ ստրկատիրական երկիր, ոչ տիպիկ ֆեոդալական, ոչ տիպիկ բուրժուական յարաբերութիւնների երկիր... Դրա պատճառները հաւանաբար շատ են ու բազմապիսի եւ դուրս են մեր ուսումնասիրութեան նպատակից, սակայն մէկ պատճառ ակնյայտ է, որ այդպիսի ծաւալուն գործունէութեան համար, որպէս տիպիկ ստրկատիրական երկիր, անհրաժեշտ է ծաւալուն երկիր՝ բազմաքանակ բնակչութեամբ:

Մեր Ժողովրդի մեծ մտածողներն ու պատմիչները կողմնակից են ձեռնառնելու ընդ որում են մեր իշխանների ու հոգեւոր հայրերի անմիաբանութիւնը, մեր թագաւորների անհեռատեսութիւնն ու անպարտութիւնը, օտարամոլութիւնն ու ստրկահաճութիւնը, բայց եւ սրտաբուխ խօսքով փառաբանում են նրանց, ովքեր կարողացել են խելախել՝ Ժողովրդի կենսունակ ոգին անմեռ պահելու համար:

Հակառակ սրա, մեր իմաստասէրներն ու արուեստագէտները եղել են լայնախոհ ու տիեզերահայեաց, զննել են տիեզերական հարցեր, անդրադարձել են ընդհանրապէս մարդու ճակատագրին, Պետու - թիւն չունենալու պատճառով արուեստը չեն յարմարեցրել իրենց Պետութեան շահերին, ուր շահում է Պետութիւնը եւ տուժում է արուեստը: Սա ճակատագիր է, եւ լաւ է, թէ վատ՝ անքննելի է՝ իր անուղղելի լինելու պատճառով:

Մեր մեծ իմաստասէրներն ու արուեստագէտները զննել են համամարդկային հարցեր եւ, եթէ հարկ է եղել, իլիւստրացրել են հայ կեանքի վրայ, որովհետեւ հայ մարդը եթէ իրեն հասարակութեան ձեւ ոչ տիպական է աշխարհի համար, ապա իրեն անհատ կարող է ներկայացնել մարդկութիւնը՝ իր բոլոր ծայրայեղութիւններով հանդերձ:

Իր ծնունդով, կրթութեամբ, դաստիարակութեամբ ու ամէն ինչով անեղծանելի հայ Գրիգոր Նարեկացին իր «Մատենադրանքութեան» հանճարեղ պոէմով զննում է առ հասարակ մարդու աղաւաղման հարցը, նրա համար նախանշուած ճանապարհից գրեթէ անյուսալի չեղման հարցը, եւ դա իր հնարածը չէ, այլ զննում է որպէս ընդհանուր շղթայի մի օղակ: Նրանից 600 տարի առաջ պատմաճայր Մովսէս Խորենացին եւ նրանից

հազար տարի յետոյ ամենայն Հայոց բանաստեղծ Յովհաննէս Թումանեանը զննում են նոյն հարցը՝ եւ ամէն անգամ աւելի տաքնապալից ու անյոյս: Նարեկացին աւելի տաքնապալից, քան խորհրդային, եւ Թումանեանն աւելի անյոյս, քան Նարեկացին:

Բերանն արնոտ մարդակերը էմ անքան Հագար տարում հագիւ զարմաւ:

մարդասպան:

Ու գնում է՝ միտքը արնոտ ու կամկար, եւ հեռու է մինչեւ Մարդը իր գամբան:

×

Մեղքերի այդ ո՞ր չափն է, որ կարողանում է ընդգրկել Հայոց երեւակայութիւններից ամենամեծը՝ Նարեկացու երեւակայութիւնը, եւ դառնահեծ տառապանքների ու ինքնաղատաբերման ո՞ր քանակն է, որ կարող է կատենել այդ մեղքերի անկասելի խուժումը մարդկանց կեանքից ներս... Եւ այդ ի՞նչ դիմադրութեան հաւատ է, որ չի այրւում պիղծման անմոթ, լպիլը ու քոռ քոռանների անվերջ բորբոքումը: Զէ՞ որ այդ հաւատը անուղղ լոյսի աղբիւրը՝ Յիսուս Նազովրեցին, Նարեկացուց նոյնքան առաջ, որքան Նարեկացին է մեղքից առաջ, խաչուեց իր առաքելութեան Գողգոթայում, իսկ մնացածը, ինչպէս մարդկութիւնն է կրկնում, որովհետեւ յարմար է իրեն այդպէս կրկնել, շարունակեց ապրել եւ «զարգանալ» եւ մօտենալ «երջանիկ ապագային»:

Յոյսը այդ ինչի՞ վրայ է դնում Նարեկացին, որ անկախիքներ ունի մարդու փրկութեան՝ այն դէպքում, երբ իր հաւատի աղբիւրն է իր միջեւ ընկած յարգար տարուայ ընթացքում մեղքն ու մեղաւորութիւնը ոչ թէ պակասել են աշխարհի վրայ, այլ շատացել են եւ բազմաճիւղ արմատներ արձակելով ամէն կողմ, իրենց ցանցի մէջ են առել մարդու գործունէութեան, նրա շարժման ու ընթացքի, սիրոյ եւ բնագործութեան, երազանքի ու երեւակայութեան բոլոր ոլորտները: Այդ հազար տարուայ ընթացքին չէ՞ որ օղբ աւելի շատ լցուել է փրկութիւն հայցող աղաղակներով, քան ուրախութեան պատկերներ են մնացել մազալաթների վրայ՝ սերունդներին ի յիշատակ: Սուտ, ընչաքաղցութիւն, հայրենադաւում, մարդադաւում, թանաքակութիւն...:

Նարեկացին դիմել է, որ դրախտից արտաքուստեց յետոյ, մարդը վերստին չի կարող տիրանալ այդ անկրկնելի չորհորհին, քանի որ մէկ անգամ ընդմիջու

նա փաստել է դրախտի մէջ ապրելու համար կատարեալ լինելու իր անընդունա - կութիւնը: Եւ երիտասարդ Գրիգորը, որ զգացմունքների անպարփակ շեղումների ուղիքն է, դեռ կարողանում է տեսնել, որ՝

Աչքն ծով ի ծով ծիծաղախիտ ծաւալանայր յառաւօտուն, երկու փայլակնաճու արեգակն անմահ շողն ի ծմիկն իջեալ յառաւօտն լոյս:

Կամ՝

Գոհար վարդն վառ առեալ ի վեհից վարսիցն արփեմից: Ի վեր ի վերայ վարսից ծաւալէր ծաղիկ ծովային:

Կամ որ Սողոմոնի տաճարի անդուգական նկարագրութիւնը կարող է անել, կամ տեսնել Սուրբ Կոյսի թիկնեթեկին ձեւմէլ՝ աշխարհիկ շքեղ պատկերները համապատասխանեցնելով հոգեւոր բովանդակութեան, — ահա այդ նոյն Գրիգորը կեանքի առաջին ծանր բաժին բանասարկութիւնն ու անհիմն մեղադրանքն ստանալուց յետոյ, սկսում է լրջօրէն բացել կեանքի շերտերը, մարդկային հոգեբանութեան ծալքերից միջից դուրս կորզել մարդու նիւթական կեանքի ալյաւորող զրկումները, եւ դրանց շատութիւնը սարսափեցնում է Նարեկացուն: Նա օր ու գիշեր, անվերջ ու անդադար շարադրում է իր ողբի մատենանը, եւ դա արդէն ոչ թէ ստեղծագործել է, գրել գրել, այլ ապրելու ձեւ է, անհանգիստ ու ողբերգական մի կենսաձեւ, որ արթուն ժամանակ մրճահարում է զիտակցութեան զընդանը, քնած ժամանակ թափառում է ենթագիտակցութեան այն քառուղի, որ շատ նման է աշխարհաստեղծմանը նա — խորքած քառուղի, եւ որի կարգաւորման համար անխուսափելի է մեղքերից ազատագրուելը: Իսկ մեղքերը շատ են, անսահման շատ, որովհետեւ դրանց թուարկոյն ու աղաղակողը մեծ մարդասէր է: Ուրիշ խօսքով՝ որքան մեծ է մարդա - սիրութիւնը, այնքան աւելանում են մեղքերն ու արատները, որպէսզի հնարաւոր դառնայ պատկերացումների մէջ մարդու իր իրեցիկ իր տեսակի գոնէ մօտաւորապէս ուրուագծելը: Նա ի՞նչպէս պիտի կերտի այն կերպարը, որ ներգաշնակում է մարդու նախաստեղծ կերպարին ու նրան ստեղծող Աստծուն, որ ամէն բան կատարեալ արեց աշխարհի վրայ եւ մարդուն արարեց իր պատկերով, որ կամարենայից կատարեալ լինի, եւ օժտեց ստեղծելու կարողութեամբ, ինչպէս ինքը, բայց նաեւ բովանդակութեանը դառնութիւն խառնեց՝ նրան արտաքսելով դրախտից: Եւ միտքն օժտեց թոյն արտադրելու կարողութեամբ, առանց հաշուի առնելու, թէ աշխարհում կարող է իր գոյութիւնը շարունակել ոչ թէ իր ստեղծածը, այլ նրա աղաւաղու -

Թուրքիոյ Քիւրտեր
Անկախութեան Մարտի
Կր խօսին

Երբ ամերիկացի լրագրող մը, ամերիկեան օրաթերթի մը մէջ, նման խորագրով գրութիւն մը կը հրատարակէ, կը նշանակէ, թէ երեւոյթը խիստ զարմանալի է:

Մ. Հով Հեքիտ Թրիպլին մէջ նաեւ գիտել կուտայ, թէ Թուրքիոյ ծայրագոյն արեւելեան շրջաններուն բնակիչները անտեսուած են: Եւ անմիջապէս կ'արձանագրէ. — Ումնէ կառավարութեան փոփոխութիւնը կը ցանկանա, որ իշխել անկախութեան երազներ կը անուցանեն, շատեր ալ իրենց բնակավայրերէն հեռանալու մասին կը մտածեն:

Լրագրողը, որ քրտերական շրջաններ այցելած է, ինչպէս Տիարպէթը եւ վան, հաստատումը կը կատարէ ծանօթ իրողութեան, այն է՝ համատարած անգործութիւնը: «Ամէն օր եւ օրումն բոլոր ժամերուն սրբարանները խնդրած են անգործ երիտասարդներով, պարմանքներով»:

Ամերիկացիին համաձայն, Իրանի քրտական շարժումը արձագանք չէ կրած Թուրքիոյ Քիւրտերուն մօտ: Միւս կողմէ, սակայն, Տիարպէթի ափին կառուցուած այս պատմական քաղաքին պատուուն վրայ կ'երեւան անկախութիւնը պահանջող նշանախօսներ: Քրտական քաղաք վանի մէջ, ինչպէս կը գրէ լրագրողը,

մը, որ այնպէս բզկտում է Նարեկացու հոգին, եւ նա մեղքերի բացառման հանապարհօք է փորձում հասնել մեղմարդ - իրեցիկ - կերպարի շուշուրուն դժերը:

Ճիշդ է, որ մարդը զրկուել է դրախտում ապրելու իրաւունքից, բայց նա չի զրկուել դրախտի իր հոգում կրելու իրաւունքից: Եւ միթէ մարդու վարքագիծը նրա դոյութեան ողջ ընթացքում պիտի որդի նիւթական դրախտը կամ դրախտի նիւթը, իսկ հոգու դրախտը, կամ դրախտի հոգին պիտի աւերուի անխնայ յարձուն ընչաքաղցութեանը յաղորդ տալու համար: Մաս առ մաս, բաժին առ բաժին զոհարելու է հոգու դրախտը իր կենսաճիւր հմալքով ու բնակիչներով դրախտային կեանքի հասնելու անուղիչ ինչպէս հայրենիքի ու Ժողովրդի անուղից կախաղան են բարձրացել, կամ զընդակահարուել են մեծագոյն հայրենասէրներն ու Ժողովրդի հերոսները՝ հայրենիքի բռնակալների կողմից, եւ դա կատարուել է ամէն օր, ամէն տարի, բոլոր դարերում, անընդհատ անող արժաթա - սիրութեամբ՝ այս բառի նարեկացիական բովանդակ իմաստով:

(Երբ. 1)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ...

ՇՈՌՇՈՐԻ ԱՓԻՆ

Գրեց՝ ՄԻՍԱԳ ՄԻՐՁԷ

— Բայց, աղա՛, դուք, ձեր տունը, հանրամարտը:

— Բայց — մայց չկայ բարեկամ, — կըտրեց Տէր Նշանին խօսքը, — երբ ցերեկ, լպրծուն ճամբայէ մը կը քալենք, ան — պայման մեր կօշիկները կը ցերեկոյն, ձեր շրջապատին աղտոգորութիւնը, մուրը ձեր վրայ ալ կը քսուի, խուսափում չըկայ: Ասիկա տիեզերքի անխախտ օրէնքն է:

«Հեռացէ՛ք մարդոցմէ, բարձրացէ՛ք լեռ մը, մինակնիդ ապրեցէ՛ք քարանձաւի մը խորքը, սուրբի մը հաւատացէ՛ք. դարձեալ ձեր ոտքերուն ներքեւ փռուած դաշտադէտներն վրայի մարդոց կողմէ գործուած չարիքներու համար պատիժի արդար բաժին մը ձեզի համար ալ կը հանուի. խուսափում չկայ: Ու, ասիկա բընութեան, լեռնի նախախնամութեան անխախտ օրէնքն է, բոլոր ընչաւոր արարածներու համար»:

Տէր Աստուած, ինչի՛ր կ'ըսեր այս մարդը:

դը: Հաւատա՞յ, որ Թուրքի մը բերնէն կ'ըլլէին այս խօսքերը:

— Բայց, աղա, մեղքը մերը չէր, եթէ ըրի, կացին գործածեցինք, ալան — թաւանի մասնակցեցանք, պետութեան խիստ հրամանն ու հրահանգն էր. ի՞նչ կրնայինք ընել:

— Պետութեան «հրահանգն» էր, ճիշդ է, Զլֆօ. բայց, պետութեան զլուխը նստած մարդիկ մտածեցին, կը մտածեն վաղուան մասին: Երկիր մը ինչո՞վ երկիր կ'ըլլայ... Շարքելով, կոտորելով, քանդելով... Ատենին, Պարսից Ծառ Արաւ թագաւորը Հայերու բռնադատութեան կողմնակիցացի էր: Տեղ — տեղ շողջողուն խռատումներով, այլ տեղեր՝ բռնու - թեամբ բազմահազար Հայեր իր երկիրը փոխադրեց: Ինչո՞ւ: Այս ինչո՞ւն պատասխանը կը ստանաս, եթէ օր մը ոտքերդ Պարսկաստանի հողին դաշին... Հայերը Պարսկաստանը Պարսկաստան ըրին. այս է ճշմարտութիւնը:

— Մենք ի՞նչ ըրինք, Զլֆօ: Ինծի ալ, քեզի ալ ծանօթ են մեր ըրածները: Ծուր - ջրդ նայէ՛, ալ մեկնութեան չի կարօտիր: Ու, ասիկա դեռ այսօր է, վաղը... վաղը ո՞վ պիտի վարէ, ո՞վ պիտի ցանէ, ո՞վ պիտի հնձէ: Ե՞ս, դո՛ւն, մե՞նք: Անհոգի, անպէտք ծոյլէ՛րս... Զե՛ս կարծեր, որ եթէ այսօր մեր տունը դեռ ուտեիք հաց ունինք, դարձեալ անոնց չընորհիւ է, չէ: Մայր հողը կը վարձատրէ միայն զանոնք, որ զայն կը սիրեն, որոնք արամաղիւ են իրենց արդար քըրտիներ խառնելու անոր հետ, ինչո՞ւ ուրանալ կամ անտեսել, Հայը՝ դերեզանցապէս հողապաշտ Ժողովուրդ է:

Տէր Նշանը, մեծ գոհունակութեամբ մտիկ կ'ընէր աղային խօսքերը: Միթէ՞՞ Նախախնամութեան մատը չկար նաեւ այս բանին մէջ, որ ինք բախտի բերու - մով այսպիսի մէկուն տունը ինկաւ:

Հասան աղայի պաշտօնատեղին: Կառ - քին գլուխը ետ դարձուց դէպի քաղա - քամէջը, իր հնարած «հմայիլ»ի պատ - մութեան ի խնդիր: Այսօր, նպատակա - տօր պէտք էր ուշանալ. չէ՞ որ այդ «թա - լիսման»ը դրող Հայ մը կը փնտռէ...

Երկար ատեն դեղերեցաւ փողոցները, կանգ առաւ խանութներու, սրճարաննե - րու առջեւ, գրոյցի բռնուցեալ ծանօթ - անծանօթ մարդոց հետ, ապա բռնեց տունի ճամբան:

Իսկ հոն՝ տունը, հանրմը սրտաւորո - քով, անձկանօք կը սպասէր իր վերա - դարձին, չէ՞ որ խոստացած էր «բան մը ընել»:

Տուն հասաւ: Արդէն մտքին մէջ պատ - րաստած էր իր ըսելիքը: «Վաղը, հա - նրմ, վաղը» ձայնեց հեռուէն, երբ այդ վերջին խնդիրը մը երեւոյթով վազեց իր դիմացը: «Գացի, գտայ մէկը, հեռու - կար — բարակ խօսեցայ: Ես այդպիսի գէ - րեւու կարողութիւն չունիմ, ով որ ձե - րեւու կարողութիւն չունի, աղտոյ վրէժիկը բացատրեցի, այն ատեն զիջեցաւ, «վաղը եկուր բան մը կ'ընենք» ըսաւ:

Վաղը... վաղը... ե՞րբ պիտի դարձի վաղը... տարի՞ն երկար պիտի ըլլայ թէ՛ այդ գիշերը, հանրմին համար:

Այդ վաղը ըսուածը նաեւ մտահոգի էր Տէր Նշանին համար: Խոստացած էր, ալ խոստափում չկար... «Ես հողի, ես մոռ» երկրին ասացուածքով:

(Երբ. — 31)

Fonds A.R.A.M

ՊՈՍԹ-ԵՆԻ ՀԱՅ ԿԵԴՐՈՒՆԻՆ ԲԱՅՈՒՄԸ

Պոսթ-ենի Հայութիւնը ունեցած է իր փառաւոր կեդրոնը, շնորհիւ դադողի զանազան կազմակերպութեանց եւ ան - հատկանի նուէրներու, մասնաւոր կեդ - րոնի վարիչ Մարմինը ութ տարիներու անխնայ ճիգերուն եւ հետեւողական աշ - խատանքներուն: Կեդրոնը կը գտնուի Ուսման Թաղին Հայաշատ շրջանը:

Կիրակի, Յունիս 29, բացումը կա - տարուած է ճաշ - հանդէսով մը, որուն ներկայ եղած են 650 հոգի: Ընթ. Աւետիս - անի բարի գալուստի խօսքերէն ետք հանդիսակար՝ Արամ Գալուստեան, ներ - կայացուցած է օրուան պատուոյ հիւ - բերը:

Ճաշէն ետք գործադրուած է յայտա - դիր մը: Սօսք առած են Փրոֆ. Րիչարտ Յովհաննէսեան, Թորգոմ Քահնյ. Յակոբ - եան, ընկ. Հրաչ Արքայանեան, առաջ - նորը Մեսրոպ Եպիսկ. Աշեան, Ալեք - Բարսեղեան եւ Հրայր Յովհաննէս, շեշ - տը դնելով Կեդրոնի կարեւորութեան վը - րայ Հայապահպանման, Հայկ. Դատի - եւ Հայ մշակութի մարզերուն մէջ տար - ունիւր աշխատանքներուն համար: Օր - ուան զլիաւոր ճառախօսները եղած են ընկ. Հրաչ Արքայանեան եւ Թեմիս ա - ռաշնորդը: Առաջինը անդադառնալէ - ետք վերջին 65 տարիներուն արտասահ - մանի Հայկ. դադողիներուն մէջ թափ - տրուած եկեղեցիներու, դպրոցներու եւ ակումբներու շինութեանց, իր խօսքը

մութեանց, իրականութեան մէջ հրահ - րուած են, կը ստեղծուին քրտական դադողի կազմակերպութիւններուն կող - մէ: Միայն մէկ բախումի ընթացքին՝ երեք ոտիկաններ սպաննուած են: Փրո - ֆեսէօրին նախատեսութեամբ՝ եթէ կա - ցութիւնը չարեւաւորի, մէկ - երկու տա - րիէն քրտական « պայքումը » (էքսպրո - դիոն) անխուսափելի պիտի դառնայ:

Լրագրողը, այնուհետեւ, կարգ մը ման - րամանութիւններ կուտայ Քիւրտերուն մասին՝ ցեղաբանական, թուական եւայլ, բոլորն ալ ծանօթ Յառաջի ընթերցող - ներուն: Կ'աւելցնէ, թէ 1920ական եւ 1930ական թուականներու քրտական ըմ - բռնութիւններէն ետք յիշատակելի ոչ մէկ շարժում տեղի ունեցած է Թուրքիոյ մէջ, այդ ուղղութեամբ: Կ'ընդունի, թէ պատահական բնոյթի եւ սահմանափակ տարողութեամբ քրտական խմբումներ արձանագործուած են, սակայն ձուլուած ուսման, արեւմտականացման, մասնա - ւանդ՝ դէպի արեւմտեան շրջանները կա - տարուած դադողներով, պետական կառոյ - ցին ճամբով նկատելի կը մնայ: Կը կար - ծուի, կը գրէ լրագրողը, իբրեւ եզրա - կացութիւն, թէ Թուրքիոյ ինքնիշխան - նին 635 անդամներուն շուրջ 80 տոկոսը քրտական ծագում ունի:

Թ. Ա. Թ.

Հայկ. Յեղափոխութիւնը ՅՈՅՆ ՆԿԱՐԻՉԻՆ ԱԿՈՑՈՎ

Ապրիլեան եղեռնի 65րդ տարեդարձին առթիւ, Նիւ Եորքի Հայոց Առաջնորդա - րանի « Հայկ. եւ Ալիս Գալուստեան » սրա - հին մէջ, Օմիրոս, յոյն նկարիչը ներ - կայացուցած է իր պատմաւորները նուիր - ուած Հայոց ցեղասպանութեան:

Այս առթիւ լոյս տեսած քաթալոկին մէջ, Թորգոմ Արք. Մանուկեան յառա - ջարանով մը կ'անդադառնայ Հայերու եւ Յոյներու աւանդական բարեկամու - թեան ու կ'ողջունէ Օմիրոսի գործերը: Գալուստեանը կը ներկայացնէ դուռնուր եւ սեւ-ճերմակ վերարտադրութիւններ, ո - րոնք խօսուն են եւ արուեստով կը ներ - կայացնեն Ժողովուրդի մը գոյգործեան:

Օմիրոս կ'ըսէ այս առթիւ. « Երջա - նիկ եմ որ իմ մասնակցութիւնս կը բերեմ Հայկ. մեծ ցեղասպանութեան, դարուս առաջինին, ոգեկոչման »:

Մասնաւորելով Պոսթ-ենի Հայ Կեդրոնի վրայ ըսած է. « Եթեք պէտք է մնայ լոյս ֆիգիւրական կառոյց, այլ դառնայ Հայ Կեդրոն, Հայ տուն, մշակութի վառ օճախ: Դառնայ երիտասարդութեան դաս - տիարակութեան լաւագոյն կեդրոնը: Ա - տիկա ըլլայ շաղկապ մը՝ մեր զանազան դադողներէն եկող Հայրդիւններուն մի - ջե »: Մեսրոպ Եպիսկ. իր խօսքին մէջ դիտել տուած է, թէ « համայնական որեւէ կեդրոն ապրող գործոն տուն մըն է եւ ոչ սոսկական ֆիգիւրական կառոյց: Կրնայ յաջողիլ եւ զարգանալ այն պարագային միայն, երբ իրեն թեւ ու թիկունք դար - ձող համայնքը իր սրտին տրոփը կուտայ անոր: Կենսատու այն արիւնը, որով պի - տի ապրի Պոսթ-ենի մշակութային այս կեդրոնը, պէտք է դալ ձեռքէ, անհատ բոլոր անդամներէն Պոսթ-ենի Հայոց - թեան, որ պիտի դոյնատեւէ այս յարկին տակ, շնորհիւ իր մշակութային Ժառան - գութեան: Հարկ է ոչ միայն պահպանել եւ զարգացնել այդ Ժառանգութիւնը, այլեւ փոխանցել զայն ապագայ սերունդ - ներուն »: Ընթ. Աւետիսեանէ, Արամ Գա - լուստեանէ, Ճան Մանուկեանէ, Ենովք Լաչինեանէ, Փիթըր Ֆելիկեանէ եւ Տի - կիններ Նորմա Միլտրիչեանէ ու Ալիս Պարսոմեանէ բաղկացած Հայ Կեդրոնի վարիչ Մարմինը պատուաւորով մը վար - ձաւորած է իր առեւտրապետը՝ Արամ Գա - լուստեան: Մեսրոպ Եպիսկ., յանուն Կի - լիկիոյ զոյգ Հայապետներուն, « Կիլիկ - եան իսպառ » շքանշանով պարգե - ւատրած է բարերար վահան Թուրքեա - նը, Արամ Գալուստեանն ու ձեռք Աւե - տիսեանը:

Այս կատարուած է հանգանակութիւն մը գոր վարած են ընկերներ Ենովք Լա - չինեան եւ Ասատուր Կիրակոսեան, որոնց ստեղծած խանդավառ մթնոլորտին մէջ կատարուած սրտաբուխ նուէրներէն եւ խոստումներէն գոյացած է 430.200 տո - լար:

ԳԱՆԱՏԱՅԻ ԳԱՆԱՏԱՅԻ

ԳԱՆԱՏԱՅԻ Հ. Ե. Դաշնակցութեան կազմակերպութեամբ, Յունիս 21 - 23, տեղի ունեցած է բանակում մը, Մօրիսըն կղզիի մէջ բանակավայրին մէջ: Մաս - նակցող շուրջ 50 ընկեր - ընկերուհիներ կատարած են մարզանքներ, հետեւած են դաստիարակչական դասախօսութիւննե - րու՝ կազմակերպական, քաղաքական, գաղափարաբանական եւ յեղափոխական նիւթերու շուրջ:

×

ԳԱՐԷԱՅԻ (Յունաստան) ազգապատ - կան շէնքի բակին մէջ, Յունիս 2ին, նըշ - ուած է « Հայրերու Օր »ը, կազմակեր - պութեամբ Գարէա - Կեսարիանի Հ. Կ. Սաչի մասնաճիւղին: Բացումը կատարե - լով առեւտրապետահին՝ Շաքէ Լազերեան, յայտնած է թէ շրջանին մէջ կազմուած է մօտ երեսուն անդամ հաշուող Պատանե - կան Միութիւն մը: Բանախօսած է Յա - րութիւն Միւսիկեան: Գործադրուած է գե - դարուեստական յայտագիր մը. ներկա - ները հիւրասիրուած են ճաշով եւ բոլոր հայրերուն նուիրուած է մէկական կայծ - հան, « Հ. Կ. Ս. Գարէա - Կեսարիանի, 1980 » արձանագրութեամբ:

×

ՊԵՐՈՒԹԻ Ազգ. Գէորգ Չաթալաշ - եան վարժարանի « Տիրան Պապիկեան » սրահին մէջ տեղի ունեցած է Արշո Թիւ - թիւնճեանի աշակերտներուն ծաղկայար - դարումի ցուցահանդէսը: Ծաղկայար - դարման դասընթացը կազմակերպուած է Լ. Օ. Սաչի էշթէֆիէի մասնաճիւղին կողմէ:

×

ՊԵՐՈՒԹԻ մէջ, Յունիս 28ին մինչեւ Յունիս 7, տեղի ունեցած է Օշին Գրգեա - շարեանի նկարչական ցուցահանդէսը, Լիւանանի Արուեստագէտ Նկարիչներու եւ Քանդակագործներու Ընկերակցու - թեան ցուցասրահին մէջ: Ներկայացուած են 26 գործեր, նուիրուած՝ « Անտառային ներգաղանակութիւն » թեմային:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ն. ԿԱՐԳԱՆԵԱՆԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆՆԵՍԸ

Երեւանի մէջ բացուած է Նորայր Կար - դանեանի անհատական առաջին ցուցա - հանդէսը, ուր ներկայացուած են հրա - կաւ եւ քարէ կերտուած դիմաքանդակ - ներ, տեսարաններ եւ այլ գործեր:

Հողի գոյն ունէին: Անոնց խո - շոր ակունքներով ծիծաղին մէջ կար Իգո - լը, գորշ, ճահիճոտ, իշաճանճերով ու փողոցին մէջ ձգուած էշի կամ շան դե - ակներով:

Պէքեր, նորէն իջեցուց մի քանի անխը - նայ հարուածներ: Սալփան չէր դիտեր՝ որո՞ւ պոռար, որո՞ւ խօսէր:

Չարդիթի ուժեղ ցնցումով մը՝ Մար - տիկ կտրեց ձեռքին կապերը: Այս անգամ ամբողջ, զոլամներն էին, որչորս կող - մէն Մարտիկին վրայ յարձակեցան, որը փայտով, որը՝ հրացանի կոթով, որը՝ բռունցքով: Մարտիկ եթէ չուզանի փայ - տըն ունենար իր ձեռքը...

Նոյաճանքէն մի քանի հատը ինկած էին Մարտիկ ոտքին տակ, վայրի ցուլի մը կոտորին տակ ինկող գալերու նման: Ամբոխը՝ Մարտիկի թեւերուն, ոտքերուն պլլուած՝ կը պոռչատար, կը հայհոյէր:

— Խնայեցէ՛ք, խնայեցէ՛ք, հէմէրիններ, ան իմ աշկերտն է...

Սալփան էր, որ ինքնիրմէ ելած, կը պոռար: Որո՞ւ պոռար: Վարպետ ու աշ - կերտ ինկած էին առասպելական օձի մը ուժեղ օղակներուն մէջ. օձը փաթթուած էր իրենց մէջքերուն, թեւերուն:

(Շար. — 117)

Fonds A.R.A.M

ՍՊԻՏԱԿ ԶԻԱԽՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՎԱՐՊԵՏ ՈՒ ԱՇԿԵՐՏ՝ ԿԱԼԱՆԱԽՈՐ

Քիւրտ գիւղացիները իրար հրմշտակե - լով բախելին ձիււորներուն հետ ու բո - լորակ կապեցին հրապարակին վրայ՝ կախաւորները իրենց մէջ առնելով: Շրթաններու եւ երկաթներու ձայններով զոյակները վար իջան ձիերէն ու Պէքերը մարտիկ ձեռքին՝ մօտեցաւ խալփային: Պէքեր, արծաթ շղթաներով ու դանա - զան ղէջքներով ծանրացուցած էր գօտին - Դէմքին վրայ վայրի մասկերի մը ան - վարտահիւ արտայայտութիւնը կար, ապալիւ ձեւ մօրուով: Միւս ձեռքին բռնած էր ռուսական հրացան մը:

— Սալփա, վաղը առաւօտ կը սկսիս շի - նել ձիերուս արտոն: Հա, ձիւդ խոնա -

խին մօտ, էն փլած մարագին տեղը:

— Անշուշտ, անշուշտ, կը շինենք պէկ: Այդ մեր գործն է: Լաւ արտոն մը կը շի - նենք ձիերուդ համար: Միայն թէ, պէկ, էսպէս կ'ապուած ձեռքերով արտոն չենք կրնար շինել:

— Կը տեսնեմ, որ բաւական վարպետ խալփա կ'երեւիս: Եթէ լաւ արտոն մը չը - շինես, ես քու փոսթէդ շարուիս շինել կուտամ, աշկերտիդ փոսթէն ալ տիկ:

— Դէհ, հիմա դուն խօսէ: Ո՞ր աշխար - հէն կու գաս, որ Պէքեր անունը լսած չես, — Պէքեր հարցուց Մարտիկին:

— Ինչպէս ըսի, պէկ, ան իմ աշկերտն է, ճահիլ է, չի գիտեր, — խալփան մօ - տեցաւ Պէքերին:

— Քեզի կ'ըսեմ, հայաղ, ո՞ր տեղացի ես, — կրկնեց Պէքերը:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

**ԱՐԾՐՈՒՆԻ ԶՐԲԱՇԵԱՆԻ
ՀՈԳԵԶԱՆԳԻՍՏ**

Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարտիկի մաս - նաճիւղի վարչութիւնը եւ յարակից մար - մինները — Տիկն. Օժանդակ Մարմին, Երկաթուղային Միութիւն — կը ծանու - ցանեն իրենց անդամ — անդամուհիներուն եւ բոլորին անխափ, թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Յուլիս 27, Կի - րակի առաւօտ ժամը 10ին, Ս. Սահակ - Մեսրոպ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, իրենց երկարամեայ նախագահ, պատուոյ նա - խագահ եւ ազգային բարերար՝

ԱՐԾՐՈՒՆԻ ԶՐԲԱՇԵԱՆԻ

մահուան քառասունօրին առիթով:

Ի գիտութիւն հանգուցեալին յիշատա - կը յարգողներուն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱՆԻՔ

Փոն աը Շէրի — Շարվիէօ եկեղեցւոյ հիմնարկէքի օրհնութեան առթիւ կա - տարուած հանգանակութիւն —

Ժան Մատոյեան, Հայկունի Սաշա - տուրեան 250ական, Ժորժ Մըլըրեան, Նազարէթ Թօքատեան, Հանրի Մէլքոն - եան, Ալեքսանդր Գասպարեան, Ալպէր Նարկիզեան, Հայկազ Պետրոսեան, Կա - րապետ Օհանէսեան, Լուիսիկ Գասպար - եան, Էսամ Սուլթանեան, Մարք Պօղոս - եան, Արթիւր Պէրպէրեան, Ժօանէս Պի - խօն, Յակոբ Գրիգորեան, Յակոբ Մկը - եան, Գուրումեան, Խօզիկիւեան, Տէ - միրճեան — Պեկիւեան, Մէլքոն Ահարոն - եան, Վազգէն Յովսէփեան, Սթէֆան Սիմոնեան, Կարապետ Չարեան, Արէլ - եան, Տէր-Հէրմեան Իսահակ 200ական, Սեդրակ Հաճի — Ստեփեան, Փոթոյեան Որդի 150ական, Էստուր Փափագեան, Աւելիս Աւետիսեան, Ստեփան Գասպար - եան, Դաւիթ Գասպարեան, Բլէման Մի - նասեան, Միլիթա Միլիսեան, Ազունի Տիւլէր, Ֆէրնանտ Կաթօլէն, Վ. Պօղոս - եան, Բլէման Մանուկեան, Համուճեան, Սոֆի Մկրեան, այլի Տիկին Պալեան, Ֆոլի, Տաքոսթա, Յակոբ Կամպարեան, Հայկ. Ազատագրութիւն, Սաթիէ, Վօ Պալթայեան, Էլիզապէթ Ուզումեան, Պօղոս Գրիգորեան, Օր. Գարակէօզեան, Սինանեան, Անահիտ Գասպարեան, Վօ Չօպանդու, Ֆիլիք Զուլֆայեան, Պաղիլ Թիւթիւնեան, Պաղալեան, Շատարեւ - եան, Բլանճեան, Արրահամ Շաքարեան, Բէլօղլանեան, Էսամ Ահարոնեան 100ա - կան, Յակոբ Բէօզկէրեան, Պրոնիք, Կա - րապետ Կամպարեան, Յակոբ Պազըրճը - օղլու, Մէրգիւքի 50ական:

X

Ալֆորվիլի Ս. Մեսրոպ կրթարանը շը - նորհակալութեամբ ստացած է 1000 ֆր. Պ. Կարպիս Զրբաշեանէ ի յիշատակ իր հօրեղբոր՝ Ածրուի Զրբաշեանի: Շնոր - հակալութեամբ ստացած է նաեւ 500 ֆր. Տիկին Մանուկ Զիլիբեանէ, 200 Պ. Թաֆլանեանէ եւ 100 Պ. Ժան Ատեմ - եանէ:

Fête Champêtre Annuelle

DU HOME ARMENIEN — ST. RAPHAEL

107, Avenue du Maréchal Lyautey

Sous le Haut Patronnage
de Mgr SEROPE MANOUGUIAN

Délégué Apostolique de S. S. Vasken 1er, Patriarche Suprême et Catholikos
de tous les Arméniens

Vendredi le 15 Août, toute la journée dans le Parc du Home Arménien
A l'occasion de la fête de l'Assomption, Mgr S. Manougian célébrera
une messe solennelle à l'issue de laquelle il y aura la bénédiction du raisin
Kermesse — Buffet chaud et froid — Jeux et Attractions — Tombola —
Animation — Ambiance familiale Arménienne.

Entrée Libre

ՓՈԽԱՆ ԾԱՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՏէՄԻՆ. — Պ. Մինաս Պարտազեան իր «Իրեւի բարեկամին» Հայկունի Թաշմեանի մահուան առթիւ, ցաւակցութիւն կը յայտնէ ողբացեալին ընտանիքին եւ փո - խան ծաղկեպսակի 100 ֆր. կը նուիրէ Տէսիւնի դպրոցին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 100 ֆր. ալ «Յառաջ»ին:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍԻ

ԳՈՒՍԱՆԱԿԱՆ եւ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ
Վերջինիս (երգ) եւ Ռուբին (թառ)
Ժամը 19.30ին, մինչեւ Յուլիս 26 (բացի
20էն)

Lucernaire Forum

53, Rue Notre-Dame des Champs.

JACQUES CHELELEKIAN

HAVAS VOYAGES

vous propose

VOYAGES ARMÉNIE 80

PATRICK CHELELEKIAN

ACCOMPAGNATEUR DU VOYAGE

LUNDI 11 AOUT — LUNDI 25 AOUT 4.080 FR.

calendrier des départs
de Marseille

DEPART	RETOUR	PRIX
Lundi 25 Août	Lundi 08 Septembre 80	4 080 FR.
Lundi 1 ^{er} Septmbre	Lundi 15 Septembre 80	4 080 FR.
Lundi 08 Septembre	Lundi 22 Septembre 80	4 080 FR.
Lundi 06 Octobre	Lundi 20 Octobre 80	3 480 FR.
Vendredi 07 Novembre	Jeudi 20 Novembre 80	3 480 FR.
Lundi 29 Décembre 80	Lundi 12 Janvier 81	3 480 FR.

INSCRIPTION 45 JOURS AVANT LA DATE DE DÉPART

renseignements et réservations

CHELELEKIAN

Jacques

VOYAGES WASTEELS

87 la Canobière 13001 MARSEILLE
tél. (91) 95 90 12

Organisation : HAVAS VOYAGES Lic. 97

ՇՆՈՐՀԱԿԱՆԻՔ

Տէր եւ Տիկին Ժան Յովնանեան եւ զաւակը՝ Հրանդ ինչպէս նաեւ ընտանի - կան բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բո - լոր անոնց որոնք ծաղկեպսակով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով, անձամբ թէ զբաւար ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր եւ մեծ-մօր՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՀՐԱՆԴ ԵՈՎՆԱՆԵԱՆԻ
մահուան առթիւ:

ՆՈՒԷՐ

ՄԱՐՍԻՅԵԼ. — Իրենց զաւակին եւ եղբոր Տոքթ. Էստուր Շալճեանի ամուսնու - թեան առթիւ Շալճեան ընտանիքը հե - տեւալ նուէրները ըրած է. — Մարտիկ Մ. Զ. Զան 200, Մէն Ժեոմի եկեղեցւոյ 100, «Յառաջ»ի բարգաւաճման 200 ֆր.:

ՍԿԱՌԻՏԱԿԱՆ

Բ. ԸՆԴԶ. ԲԱՆԱԿՈՒՄ

Հ.Մ.Ը.Մ. — ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՂ
Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ. -ի
Կեդր. Վարչութեան կողմէ
ՕԳՈՍՏՈՍ 12 — 26

Քլամատի անտառին կից մարգարանի դաշտերուն վրայ:

Կը մասնակցին Հ. Մ. Ը. Մ. -ի բոլոր մասնաճիւղերէն աւելի քան երկու հարիւր սկաուտներ եւ արե - նոյններ:

Այս առիթով Փարիզի մասնաճիւղը իր սկաուտներու շարքին կը հրա - լիթէ Փրանսահայ 12էն 16 տարեկան պատանիներ, բանակումին մասնակ - ցելու որպէս դիտող եւ առանձին խմբաւորումով Օգոստ. 14էն մին - չեւ Օգոստ. 18:

Մասնակցութեան եւ արձանա - գրութեան համար

ՀԵՌԱՅԱՅԵՆԻ՝ 824-63-89

ամէն օր կ. ե. Ժամը 17ին 21, եղբ. **ՀՐԱՉ ՍԻՍԵՆԵԱՆԻ**

Արձանագրութիւնը կը փակուի Յուլիս 27ին:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅԱԻԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԻՅԵԼ. — Վասպուրականի Հայր. Միութեան Կեդր. Վարչութիւնը Տէսիւնի եւ Վիէնի իր մասնաճիւղերով ցաւակցու - թիւն կը յայտնէ այլի Տիկ. Էլիզ Զրբա - եանի եւ զաւակներուն, ինչպէս նաեւ Զրբաշեան, Մոմճեան, Գործունեան, Մէլքոնեան եւ Պանտիկեան ընտանիքնե - րուն եւ ընտանեկան բոլոր պարագանե - րուն, իրենց սիրելի ամուսնոյն, հօր, մեծ-հօր, մօրեղբոր, ազգականին, ինա - միին, բարեկամին, նաեւ Միութեան տարիներու պատուոյ նախագահ Արծրու - մի Զրբաշեանի անակնկալ մահուան առ - թիւ:

X

Կապ. Սաշի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը խոր ցաւակցութիւններ կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Արա Յովնանեանի իրենց մօր այլի Տիկին Հրանդ Յովնանեանի մա - հուան առթիւ:

SOUS LA PRESIDENCE D'HONNEUR de

CARZOU

**VII. FESTIVAL
d'art et de la culture**

- J. A. F. -

Paris les 31 Octobre, 1er et 2 Novembre

Vous pouvez concourir dans les disciplines suivantes:

1. MUSIQUE (classique, folklorique, variétés) — Chant Ensemble vocal — Instrumental solo — Ensemble instrumental.
2. DANSE (Classique, folklorique) — Soliste — Groupe.
3. LITTÉRATURE (Française - Arménienne) — Prose (nouvelle et essais) — Poésie
4. ART DRAMATIQUE — Mime — Déclamation — Théâtre.
5. ARTS PLASTIQUES — Peinture — Arts Graphiques — Sculpture.
6. ARTS APPLIQUES — Photographie — Céramique — Broderie — Orfèvrerie.
7. AUDIO-VISUEL — Films 16 mm. documentaires ou scénario — Montages diapositives.

CONDITIONS DE PARTICIPATION

— Etre âgé de 15 à 35 ans (pas de limite d'âge pour les groupes et ensembles).
— Etre amateur.
— Peuvent participer hors concours les artistes professionnels et les amateurs de plus de 35 ans.
Droits d'inscription: individuel 50 F.; groupe: 100 F. à joindre au bulletin d'inscription.

Date limite des inscriptions

1er Octobre 1980

Les inscriptions doivent être envoyées à

JAF FESTIVAL

6, Cité du Wauxhall — 75010 Paris.

ՆԿԱՏԻ ՌԻՆԵՆԱԼ

Ալֆորվիլի Ս. Մեսրոպ կրթարանի տա - րեկան ճաշ — պարահանդէսը՝ Հոկտեմ - բեր 18ին:

LA CAPPADOCE

YORGANTZ

1980 Long-Play

A P A R U

en vente à

Paris — Palouyan 9 rue de Trévis 75009 Paris

Clamart — Télé Condorcet 175 av. J.-Jaurès Clamart

Lyon — Restaurant Tamar 5 rue Ferrandière 69002 Lyon

Marseille — Eglise du Prado 339 av. Prado 13008 Marseille

Nice — Philips (Arthur Ikedjian) 29 av. St. Augustin 06200 Nice

et à l'étranger — USA, Canada, Liban, Egypte, Syrie

LA CAPPADOCE

SOUHAITE DE BONNES VACANCES A SON AIMABLE

CLIENTELE ET L'INFORME QU'ELLE SERA FERMÉE

DU 3 AOUT AU 3 SEPTEMBRE

67bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140

tél. 375.05.30

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire: N° 55539

Fonds A.R.A.M

ՕՐՈՒՆ ԻՕՍԲԸ

ԵՊԱԴԱՆ
ՈՐՈՐԻ ԿԸ ՊԱՏԿԱՆԻ

Երկրասարգուծեան պիտի ըսէ հասարակ մահկանացուն :

Երկրասարգ կամքերուն պիտի բացառուէ անոնք, որոնք հանրային գործիչը :

Ճշմարիտ գիտութեան հասած երբ — ասարգութեան պիտի ճշդէ գիտակից եւ կեանքի փորձառութիւնը սպարած մարդը :

Արդարեւ, միայն ճշմարիտ գիտութիւնն է որ կ'առաջնորդէ մարդը յանձնառու — թեան, պատասխանատուութեան, մասնակցութեան : Եւ սպարական կը պատկանի անոնց, տարիքով երիտասարդ կամ ոչ, որոնք այս ճամբով խօսքը կը վերածեն զործի միշտ ականջ տալով իրենց արժանանումը, անցեալին եւ պատմութեան հարգատ ձայնին :

Երկրասարգութիւնը չի յատկանշուիր միայն տարիքով եւ մարմնով : Որքան ժողովրդած հոգիով երիտասարդ մարդ — միայն կան որոնք տրամադրութեան մը, խօսք մը անդին չեն անցնիր : Որքան մտքով եւ հոգիով հրաժարած երիտա — սարգներ կան որոնք տեւական կերպով բացակայ են :

Երկրասարգութիւնը կը յատկանշուի կեանքի եւ պարելու համար իր մղած պայքարով, իր ինքնութեան մշտական փնտռողով, իր ուժականութեամբ : Այս յատկանքները առաւել պէտք է գտնուին հայ երկրասարգութեան մօտ եւ յատկապէս իր մտաւորական եւ գաղափարական թեւին մօտ որ միւս երիտասարգե — թեան անկողին յանձնառու է պայքարի մը՝ մակուցական, ազգային, քաղաքական, ընկերային մակարդակներուն վրայ :

Այսինքն, մակերեսային, ընդհանրացեալ օրումն պատեհապաշտ կարգախօսքերով ու գործելակերպով կարելի չէ գաղափարական երկրասարգութիւն մը պատրաստել ու առաջնորդել : Ապագան չի կեր — առել քաղաքական ինքնութեան մը օրումն պարտաւորութեան ղեկավարութեան վրայ : Ապագան կը կերտուի իրա — կանութեան եւ ճշմարտութեան փնտրու — անքով հիմնական խորհիւս ունենալով գիտութիւնը : Գիտութիւնը իր բոլոր երե — տիքներուն մէջ :

Ապագան կը պատկանի այն երիտա — սարգութեան, մտաւորական, գաղափարական կամ ոչ որ պաշտամունքը ունի իր ցեղին անցեալ մեծութիւններուն, որ իր ցեղին ամբողջական իրաւունքներուն նկատմամբ կը դարձնէ իր առօրեայ ապ — րումներուն եւ մտածումներուն սեւեռա — կէտը, որ գիտակցաբար կապուած կը ընայ հայկականութեան գաղափարին :

Ապագան կը պատկանի այն երիտասար — գութեան որուն զոհարարութիւնը, զոր — ծուկնութիւնը, անը, հայկականութեան անկողինը չեն կորուստած իրենց ակերէն ու անցեալը որպէս ժամանակակից գործի մը շարունակութիւնը կը պատշաճեցնէ իր օրերու հրամայականներուն, պա — հանջներուն : Գիտակից մտքերու, ան — խորտակ կամքերու եւ անխնայ բազուկ — ներու ճամբով :

Գերեզման երիտասարգութիւն մը՝ որ անդեմ ըլլայ ազգին ոգիին, բարոյական հասկացողութեան, աշխարհահայեաց — քին, սկզբունքներուն, աւանդութիւննե — րուն եւ արժէքներուն, պատրաստած ըլլանք զայն ապագային համար :

ՕՐՈՒՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՓԱՐԻԶ

ՄԱՀԱՓՈՐՁ ՄԸ ԵՒՍ

Սուրբիոյ

Նախկին վարչապետ

Սպանիոյ

ՍԱԼԱՀ ԱԼ ՊԻՌԱՐ

ՀԻՄՆԱԳԻՐՆԵՐԷՆ ԵՐ ՊԱԱՍԻ

Պախթարի դէմ ձախողած մահափոր — ձէն երեք օր ետք, Փարիզ կրկին ռազ — մադաշտ կը դառնար ահաբեկչութեան : Այս անգամ Սուրբիոյ նախկին վարչապետ մըն է, այն ատեն երբ Սուրբիոյ եւ Եգիպ — տոս կը կազմէին Արաբ Միացեալ Հան — րապետութիւնը, Սալահ Ալ Պիրար որ կը սպաննուէր Ավրիլի Հոշի, իր գրասե — եակին դրան առջեւ : Ժամը 11.30ին է, Բ. շաբթի առտու, որ կառք մը կը կենայ 40 Ավրիլի Հոշի եւ վար կ'իջնէ Պիրար, 68 տարեկան Սիւնի մահաբեկչական, Դա — մասկոսի քաղքենիութեան սերած, Սա — լահ Ալ Պիրար, կը մնայ պատմական դե — կավարներէն « մէկը Պաաի (Ընկերվա — րական Արաբ Կուսակցութիւն, կողմնա — կից արաբական միութեան) քանի որ հիմնադիրներէն ալ եղած է 40ական թը — լականներուն : Դիտութեանց լիսանս ունի Փարիզի համալսարանէն : Առաջին անգամ երեսփոխան եղած է 1954ին եւ Արաբի — նախարար երկու տարի ետք (մինչեւ 1958) : Մեծ դեր խաղացած է Սուրիա — եգիպտոս միութեան մէջ : Երբ յետագային միութիւնը կը խզուի, դեռ կը պահէ Պաաի թերթի խմբագրապետի պաշտօնը երբ իր կուսակցութիւնը իշխանութեան գլուխ կ'անցնի եւ վարչապետ կը դառ — նայ : Երկու տարի ետք սակայն, կը հե — ռացուի երբ « կարծր » հոսանքը տէր կը դառնայ իշխանութեան, ու Լիբանան կ'պաշտանի : Ի բացակայութեան մահ — ուան դատաւարտուած է 1969ին, ապա ներման արժանացած նախագահ Ասատի կողմէ, 1970ին : 1977ին Սուրիա կը վե — րադառնայ բայց կրկին կը հեռանար ու Փարիզ կը հաստատուէր : Պաաի պաշտօնը էր Իիիա ալ Արաբի (Արաբական վերա — ծնունդ) չափաւոր պարբերաթերթին, ո — րու մէջ Պաաի գիծ մը կը պաշտպանէր, տարբեր՝ Դամասկոսէն եւ Պաղատէն : Այս թերթին խմբագրատան դրան առջեւ է, որ գտնուած է իր դիակը դրացիին մը կողմէ : Գնդակ մը կերած էր ծոծրակէն եւ տեղն ու տեղը մեռած : Թերթը պա — սական չափաւոր գաղափարականի մը ջատագովն է եւ բանբերը արաբական մի — ութեան : Նպատակն էր ստանար եւ « իր իւղով կը տալու » : Երբեմն միայն լուրերով կը բարեկամներ կ'օգնէ :

Փրանսական ոստիկանութիւնը քննու — թիւն բացած է բայց մասնաւոր տուեալ մը չկայ : Կը կարծուի որ միայն մէկ ա — հաբեկիչ կար :

X

Գալով Պախթարի, շատ հաւատք ըն — ծայող չկայ այն խոստովանութեանց զորս ըրած կ'ըլլայ Անիս Նազար Փրան — սական ոստիկանութեան, յայտնելով թէ Պախթարի մահափորձին հրահանգը ա — ռած է Եսաբ Արաֆատէն իսկ, Յունիսի երբ Պէլլուի էր : ՊԱԿը « անհիմն » կ'ո — րակէ այս տեղեկութիւնները : Արդէն շատ հաւանական ալ չէ որ ՊԱԿի ղեկա — վարը ինք ընդունի գործողութեան մը ա — հաբեկիչները, ինչպէս դիտել կուտայ

վարիզեան մամուլը : Աւելի տրամաբար — նական կը թուի որ նման գործողութեան մը մասնակցող Պաղեստինցիները, ատի — կա ըրած ըլլան աւելի իրրեւ թեֆիֆ փորձառութիւն ունեցողներ : Բայց հաւա — նական չի նկատուիր որ Պաղեստինցիները Արաֆատի « ապագրած » ըլլան այս մա — հափորձը : ՊԱԿը արդէն յանձնարումը մըն ալ կազմած է Ֆրանսա ղրկելու հա — մար : Գլուխն է Նիզար Ամար, որ յայ — տարարած է՝ « ՊԱԿի վճռական հրահանգ — ներն են, երեք տարիէ զաղբեցնել բոլոր գործողութիւնները արտասահմանի, ի մասնաւորի Ֆրանսայի մէջ, որու հետ մեր յարաբերութիւնները աւելի սերտ են քան եւրոպական որեւէ երկրի հետ » :

X
Ֆրանսացի ոստիկանները ցոյց մը պիտի ընեն Չորեքշաբթի առտու Պուլվ — Պինոյէն (Պախթարի բնակարանը) Նան — թէն, ուր կը կատարուի զոհ գացած ի — րենց ընկերոջ յուղարկաւորութիւնը :

ՄՈՍԿՈՒԱ

ԱՐԾԱԹԷ ՄԵՏԱԼ ՄԸ

ԵՌԻՐԻ ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ

ՀԱՄԱՐ

ՄԻՋԱԴԷՊԵՐ ԿԱՐՄԻՐ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

Երկուշաբթի օր, ծանրաբարձութեան մարզին մէջ, արծաթէ մետալը շահեցաւ Հայաստանի մարզիկներէն Եւրի Սար — գեան (56 քիլո ծանրութեան դասակարգ) բարձրացնելով 270 քիլո : Ոսկէ մետալը նուաճեց Քուպայէն Նիւնէզ՝ 275 քիլո : Միւս կողմէ, Եւրի Սարգսեան աշխար — հի նոր մրցանիչ մը հաստատեց 157.5 քիլո բարձրացնելով « նետում » (Էփօլէ — ժըթէ) ճիւղին մէջ :

Յիշենք որ Ժուլիոյի մէջ, Ֆրանսական խումբին մաս կը կազմէ (Կէս-միջին դա — սակարգին) Պերնար Չուլոյեան :

Երկուշաբթի օրումն զանազան մրցում — ներուն, ամէնէն փայլուն մասնակցողը կը մնար Պաուլաուա Քրաուզէ (Արեւելեան Գերմանիա) որ իր իսկ մրցանիչը բարե — լաւեց 100 մեթր ազատ լողի մէջ :

Մարզականէն դուրս, առաջին միջա — դէպ մը կը պատահէր Կարմիր Հրապա — րակը, ճիշդ ցերեկին : Միասեռական մը, իտալացի, 32 տարեկան եւ անգամ Թո — րինոյի ֆուտբոլի շարժումին, եկած է Մոս — կուս ցոյց ընելու այն հալածանքին դէմ, որու ենթակայ են Խորհ. Միութեան միասեռականները : Խուր տուած է մա — մուլի թղթակիցներու եւ նկարահաննե — րու : Որոշեւր է շղթաներով կապուիլ Մայր եկեղեցւոյ ցանկապատներուն եւ պատաստ մը պարգել ի նպաստ բանտար — կուած երկու միասեռականներու : Ոստի — կանութիւնը կը տեղեկանայ ու կը հա — նի : Իտալացի գետին կը նետուի ու բա — լական ծեծ ու հարուածներ կ'ուտէ մինչ յորձակումի կ'ենթարկուին լրագրողնե — րը, որոնք ձեռքէն կը պոկուին լուսա — նկարչական գործիքները : Երեք լրագրող եւ իտալացի ոստիկանութիւն կը տար — ուին :

Պաղքը կը շարունակուին :

ԹՈՒՐԻՔԻԱ

Ներքին նախարար՝ Մուսթաֆա Կիւլ — ճիւղիլի այլեւս տեղի տալով եղած քնն — նադատութեանց, իր հրաժարականը ներ — կայացուց, երբ նախկին վարչապետ Նի —

ՄԵՐ ԱՅՅԵԼՈՒՆԵՐԸ

Պաղքը արտուն այցելեց Հայր Եփրեմ Վ. Տէր — Ղազարեան, տեսուչ Հայկալի Միւր — թարեան վարժարանին :

Վարդապետը խրախուսիչ տեղեկու — թիւներ տուաւ դեր-արդիական այս վար — ժարանին մասին, որ իր 700 աշակերտ — ներով, պարծանքն է դաղութին :

Յատկապէս իրրեւ դպրոց շինուած, վարժարանը 18 հազար քառակուսի մեթր տարածութիւն կը վայելէ, ֆուլպուլի դաշտով եւ բոլոր յարմարութիւններով : 1980 — 1981ի վերամուտին կը նախատես — ուի 800 աշակերտ :

ԵՐԵՒԱՆ <=> ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յուլիս 8-14)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՐՈՒԵՍԸ
ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ

Հայաստանէն Ողիմպիականներու երգի ու երաժշտութեան ընդարձակ յայտա — դրին կը մասնակցին պարի պետական համոյթը, ղեկավարութեամբ՝ Վանուշ Պանամիրեանի, պետական երգչախումբ — րը՝ ղեկավարութեամբ Յովհաննէս Զէ — քիշեանի, ճաղի նուագախումբը՝ ղեկա — վարութեամբ Կոնստանտին Օրբելեանի, ինչպէս նաեւ ջութակահար Ռուբէն Ա — հարոնեան, երգիչ Կէրկի Միլասեան, դուդուկահար Իլիա Միլասեան : Լուծ — նիլի մարզադաշտին մէջ խաղերու բաց — ման արարողութեան կը մասնակցին Հա — յաստանի սիրող խումբերը : Համերգնե — րու յայտագիրը կ'ընդգրկէ կարգ մը նոր գործեր, որոնք գրուած են յատկապէս Ողիմպիականներու համար : Ծաղի նուա — գախումբը կը մեկնաբանէ Կոնստանտին Օրբելեանի « Օղիմպիական Մոսկուա », Մ. Շաքարեանի « Մաղիաճոր » երգերը, որոնք նուիրուած են ողիմպիական մար — ղիկներուն : Մշակութային յայտագրով նախատեսուած է կազմակերպել խորհ. Հանրապետութիւններու օրեր : Այդ կար — գին Յուլիս 22, յատկացուած էր Հայաս — տանի : Պատրաստուած է մեծ յայտագիր մը, որ հանդիսականներուն կարելիութիւն կուտայ դադափար մը կազմելու հայ ժո — ղովուրի ազգ. արուեստի յատկանիշ — ներուն մասին :

Հաթ Էրիմն ալ սպաննուեցաւ : Անցեալ շաբթու արդէն, Հալքը իրեն դէմ է որ բանաձեւ մը ներկայացուցած էր մե — դադրելով որ կը թերանայ հարկ եղած միջոցները ձեռք առնելու ահաբեկչու — թեան դէմ : Հրաժարականին առթիւ սա — կայն, Կիւլճիլիլի առողջական պատ — ճառներ ներկայացուց :

Միւս կողմէ Փարիզ կը հաւաքուին 18 ճարտարաւորուեստականացած երկիրներու ներկայացուցիչներու հանդիպելու թուրք պատասխանատուներուն հետ լու — ծելու համար Թուրքիոյ պարտքին հար — ցը, որ 16 միլիառ տոլարի հասած է :

Այս առթիւ, Մաքէմ Երեքարթի առ — տու էջ մը նուիրած է « Հաշուէյարդար — ներու Թուրքիոյ », ուր կ'արձանագէտէ թուրք փրոֆեսօրի մը խօսքին « Միւրիլի պարոն, շատ դժուար է, այսօր Թուրք ըլլալ » նկատելու համար, յօդուածին երկայնքին թէ «արդեօք երբեք դիւրին եղած է Թուրք ըլլալ... » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՒՄԱ

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՄԵՋ, տա — քէն մեռելներու թիւը 1300ի հասած է եւ տաքն ալ մինչեւ՝ Ուաշինկթըն :

Ժողովրդի Լոռու

Գրեց՝ ՌԱԶՄԻԿ ԴԱՎՈՅԵԱՆ

Բ.

Կարող ենք պատկերացնել թէ ինչ հայրենասիրտ է եղել Նարեկան - ցին եւ ինչ մեղադրանքներ է ստացել հոգեւոր հայրերի ու իշխանների կողմից, որովհետեւ այն ժամանակ եւ, որ հիմա Նարեկացու ժամանակ եւ, որ անուանում, ծաղկում ու բարգաւաճում էին քաղաքները, ուռճանում էին վանքերն իրենց հարստութեամբ, հոգեւոր հայրեր յղժփացան, եւ պարծենում էին ոչ թէ Հաւատի առջեւ խոնարհութեամբ, այլ երկրային կեանքի վրայ ձեռք բերած իրենց նիւթական իշխանութեամբ, իսկ Նարեկացին, իբրեւ հզօր բանաստեղծ ու ներթափանց հայեցող, չէր կարող ոչ միայն այդ բոլորը չտեսնել, այլեւ Հաւարկէլ դրա դէմ, չէր կարող կուր չայտարարել անամօթ ու ցինիկ բարքերին: Եւ եթէ որեւէ թոնդրական շարժում չլինէր էլ անգամ, Նարեկացին, միեւնոյն է, պիտի կուրէր նմանօրինակ միջնորդների եւ գործակալների դէմ:

11րդ դարի մատենագիր Արիստակէս վարդապետ Լաստիվերտցին մեր ջրնայապատի այլացեղ ազգերից մեզ հասած արհաւիրքների մասին իր « Պատմութեան » « Արծնի անողորմ կոտորածները » գլուխում գրում է՝

« Բայց այնուհետեւ մեր եկեղեցիները մտան սեքստացիներն ու պիւնտացիներն - ըր, եւ արդարութեան օրէնքը փոխուեց անիրաւութեան, արծաթախրութիւնը աւելի յարգի դարձաւ, քան աստուածաբնութիւնը, եւ Մամոնան աւելի, քան Քրիստոսը, այն ժամանակ ամէն կարգի համեստութիւնը խոտորուելով վերած - ուեց անկարգութեան: Սրա իշխանները դարձան դողերի դողակից, վրեժառու եւ արծաթի ծառաներ, դատաւորները՝ կաշառակեր եւ կաշառքի համար արդարութիւնը խարդախողները, ոչ որբերի իրաւունքն էին պաշտպանում, ոչ այրիների դատը յանձն առնում: Վաշխերի ու տուկաների համար օրէնքներ հաստատուե - ցին, իսկ ցորենի փոխատուութեան հա - մար բազմապատկութիւն սահմանուեց, որի պատճառով հոգը պղծուելով՝ արգե - լակիչ է դառնում իր արգանդի պողպատե - րելուն՝ մարդկանց կերակրելու համար: Ով խարում էր իր ընկերովը, պարծենում էր, որ խելացի է, իսկ ով յափշտակում էր, ասում էր՝ « Ես հզօր եմ »:

Այսպիսի « հզօրութեան » դէմ պիտի խելագարուէր Նարեկացին, եւ նրան բա - նադրելու, նրա աղաքակը կասեցնելու միակ ձեւը նրան որեւէ, ժամանակակից լեզուով ասած, հակադադախարական, տիրող կարգերին դէմ շարժման կապին

է: Եւ նրան կապեցին թոնդրական շարժ - մանը՝ այն դէպքում, երբ թոնդրական շարժումը կարող էր Նարեկացու բողոքի ընդամենը մի փոքրիկ ճիւղը լինել, նրա յորդացող ընդլայնման մի պղտոր վտակը՝ իշխանութիւն փոխելու եւ փոխուածների հարստութիւնը սեփականելու մօտաւոր ու հեռավոր ակնկալիքներով, որ եթէ նա - յում եւ Նարեկացու ողբին, բնաւ չի բռնում ոչ նրա նպատակադրումներին, ոչ երազանքներին:

Սակայն հարցն այստեղ թոնդրական շարժումը չէ: Հարցը Նարեկացին է, նրա ձայնը լռեցնելը: Այդ ձայնը թոնդրակ - եան շարժման բացակայութեան պայ - մաններում պիտի ներկայանար իբրեւ ա - հեղ դատաւոր՝ իր ժամանակի անօրէն եւ անպատկառ կեանքի համար, մինչդեռ ապոստամբ շինականների առկայութեան պայմաններում դիւրանում է Նարեկացու վարձագիծը իբրեւ « անկում » ներկա - յացնելը, նրան ազդեցութիւնների լոյսի տակ ցուցադրելն ու պայտարակելը: Տի - բակալ իշխաններն ու հոգեւոր հայրերն այլեւս պարտաւոր չէին այս պարագային յատուկ պատասխան մտածել աստուածա - չնորհ Նարեկացու հարցերի համար, թէ՛ ինչո՞ւ եւ ի՞նչպէս կարողացան սեքստա - ցիներն ու պիւնտացիները մտնել « ամ - րողը աշխարհում հոյակապ ու երեւելի » մեր քաղաքի անմահ եկեղեցիները, որի « իշխանները մարդասեր էին, դատաւոր - ները՝ արդարադատ ու անկաշառ, վա - ճառականները՝ եկեղեցի չլինող ու զար - դարող, կրօնաւորներին օթեւանող, աղ - քատներին ողորմացող ու խնամող: Չկար խարկութիւն վաճառքի մէջ, եւ ոչ էլ խարդախութիւն առեւտրի ու փոխանա - կութեան ժամանակ: Նախատինքի էր եւ - թիւրկում վաշխերի ու տուկաների շա - հը, խոտելի ու անարգ էր համարուած նուէրների ու ընծաների անուան տակ արուող կաշառքը: Բոլորն էլ բարեպաշ - տութեան նախանձախնդիրներ էին. քա - հանանքը սրբակեց էին եւ աղօթաւեր, եկեղեցու կարգերին հլու - հնազանդ, այդ պատճառով էլ սրա վաճառական - ները վայելչափայլ մարդիկ էին, իսկ զնորդները՝ աղքատի թաղաւորներ: Եւ իբրեւ պատուական մի ակ, մեր այս քաղաքը լուսաւեղ պայծառութեամբ փայլում էր բոլոր քաղաքներին մէջ, ամէն ինչով գեղեցիկ, ամէն ինչով զարդա - բուն... »: Այդ օտարներն իրենց բար - քերով ի՞նչպէս կարողացան մտնել Հա - յոց եկեղեցիները, — պիտի հարցնի Նա - րեկացին, — եւ մի՞թէ մենք այդքան թոյլ ու կամազուրկ էինք, որ անմիջապէս եւ - թարկուեցինք նրանց այլասերող աղղե -

ցութեանը, մեր կեանքի հիմքերը պահող սրբութիւնները զոհեցինք նրանց աւերիչ գալթակողութիւններին, մեր մէջ յայտ - նաբերեցինք հայրենադաւ ու տկարահա - ւատ թոյլերի, վախկոտների ահաւելի մի բազմութիւն ու բազում օտարամոլու - թիւն, այդքան կործանարար անմիաբա - նութիւն, հաճամոլութիւն, անցողիկ փառքի ստրկահաճութիւն... »

Ահա այս դէպքում է, որ ուրախ են տիրողները՝ Նարեկացուն « թոնդրակե - ցիութեան մէջ մեղադրելու, որպէսզի ի - բենք ստիպուած չլինեն նրա գլոխը հար - ցին պատասխան տալ:

Ինչո՞ւ ենք այս հանգամանքի վրայ յատկապէս ծանրանում, որովհետեւ Նա - րեկացին ոչ միայն բնատուր հանճարով օժտուած մէկն էր, որից կարելի էր հեշ - տութեամբ ազատուել՝ սովորական « հան - ճարային տարօրինակութիւններ » վերա - գրելով նրան, եւ նրա քարոզներն ու տե - սութիւններն ածանցել այդ « տարօրի - նակութիւններին », — այլ մէկն էր իր ժամանակի ամենաբարձր մտածողներից, որ կրթութիւն եւ դաստիարակութիւն էր ստացել « տիեզերական վարդապետ » հռչակուած Անանիա Նարեկացու եւ նոյնքան բարձրամիտ իր հօր Սոսորով Ան - ձեւացու հետեւողական ու արդիւնաւէտ ջանքերով: Նրա մտածողութիւնը կազ - մաւորուել է ոչ թէ հոգեւոր ու աշխար - հիկ մակերեսների վրայ, այլ դրանց խո - բունիկ ծաղկերում, եւ այն, ինչ տիրէ - ներին կարող էր անհատ միայ իրենց ողջ կեանքի ընթացքում, Նարեկացուն հա - սու էր հէնց սկզբից՝ իր բնատուր հան - ճարի եւ հանճարեղ կրթութեան միաս - նութեամբ: Այն, ինչ ուրիշները պիտի ապրէին Ֆիլիկական կեանքով, որպէսզի տեսնէին, Նարեկացին դիտէր արդէն ներ - քին տեսողութեամբ, եւ այն էլ ոչ թէ մէկ սերնդի կեանքի համար, այլ բազ - մաթիւ սերունդների:

Իսկ դրա համար, չդիտենք, թէ ո՞ր չգրուած օրէնքով, պիտի հատուցի հէնց ինքը՝ Նարեկացին: Պրոֆեսոր Մկրեանն իր « Գրիգոր Նարեկացու » Մատենա ող - բերգութեան » պոէմը, առաջարկ - յօղումներով գրում է՝ « Հին կենսագրա - կաններում ասուած է, որ Գրիգոր Նա - րեկացուն դատելու համար մի վայր են հաւաքուած եպիսկոպոսներ եւ իշխաններ, ազատներ եւ տանուտէրներ, որպէսզի նը - բան հրապարակով յանդիմանեն եւ աք - սորեն « զնա պատուհասի որպէս գհեր - ձուածող »: Եւ աքսորում են Նարեկա - ցուն: Ստիպում են, որ նա ինքն իրեն աքսորի մենաստանի իր խուցը՝ շա - րադրելու համար ոչ թէ իր կեանքի պատ - մութիւնը, այլ աղաղակելու իր կենսա - գրութեան բովանդակութիւնը, բանաս - տեղծական հզօրագոյն խօսքով ներկա - յացնելու զգացմունքների այն աշխարհն ու մարդկային այնպիսի հոգեվիճակներ, որ ոչ հին, ոչ էլ նորագոյն որեւէ տե - սութեամբ չի բանաձեւուած:

Նարեկացու կենսագրութեան չափա -

զանց կցկտուր տեղեկութիւններից ան - դամ բացարձակ յայտնի է, որ մարդ չմնաց մեծ մտածողի շուրջը, էլ ո՞վ հետ նա խօսէր, ո՞վ ուղղէր իր աղա - չանքները, իր աղղը փրկելու աղաղակ - ները ո՞վ կը հասկանար: Մարդու տե - սակը փրկելու աղաղակները ո՞վ կը հա - կանար: Նա կարող էր յոյն փիլիսոփայի նման լայտերն առած օրը ցերեկով մարդ փնտռել գորշ ամբոխի մէջ, բայց աշ - խարհն այլեւս հին աշխարհը չէր, եւ բզկտուած ու տառապանքների ենթար - կուած Հայութիւնը թերեւս նոյնքան նե - րողամիտ չէր լինի իր իմաստունի հետ դէպ, որքան հին Յոյները՝ իրենց Դիո - գինէսի:

Եւ Նարեկացու միակ դրուցակիցը մը - նում էր Աստուած, որ դէպի լաւը որեւէ էական փոփոխութիւն չէր կարողացել անել, բայց էլի եղած յոյսերը կապում էին նրա բարեգիծութեանը, եւ բոլոր ա - կրնակալները պայմանաւորուած էին նը - բանով: Արդէն յիշատակեցինք, որ Նա - րեկացու համար իր ողբի մատենան սկը - սելը պոէմը գրել էր այսօրուայ իմաս - տով, այլ ամէնօրեայ գոյութեան մի ձեւ, ամենապարզ իմաստով՝ հանճարի աշխատանք անելու մի ձեւ, որով լաւ իր երման մտադրութեան, Նարեկացին պիտի այնքան երկար եւ այնքան շատ մաքէր Տոգիները աշխարհային աստի - ու մեղքերից, որ կարողանար վերադա - ձնել մարդուն հոգու դրախտը: Ինչքան այնպէս է դրուած, թէ Աստուած մարդուն փորձութեան ենթարկելով, զրկել է նրան Ֆիլիկական դրախտից, որպէսզի փորձի նրա ուժը՝ հոգեկան դրախտը պահպա - նելու դրժում: Եւ այն ժամանակ, ո՞վ գրեմէ, գուցէ երկրորդ անգամ եւ ընդ - միշտ վերստանայ նաեւ Ֆիլիկական դը - րախտը: Այդ փորձութեան ճանապարհին մարդն անվերջ պարտութիւններ է ար - ձանադրել, սակայն Նարեկացին չի ու - զում հաշտուել այն մտքի հետ, թէ մարդկութիւնը պարտուած է վերջա - կանապէս: Եւ իր գործունէութեան մէջ ոչ միայն դրուցակից, այլեւ դորձակից է ընտրում Աստուած, հէնց թէկուզ նրա համար, որ նա ամէն բան տեսնող Անքն է, աշխարհաւեղձումից առաջ նա էր թա - փառում քառասլին ջրերի վրայ, եւ այժմ նա կարող է տեսնել աշխարհի բոլոր ան - կրններում թաքնուած մեղքերը, եւ նա կարող է իր գործութեամբ դրանք դուրս բերել արեւելեան: Կարեւոր հանգամանք է նաեւ՝ որ Աստուած եթէ ձեռնարկի այդ գործին, ուրեմն՝ կը խղճայ մարդկանց, նրանց կար աչքով չի նայի, բարեգիծու - թեամբ կը լցուի հանդէպ տառապալիք - ների, քանի որ Նարեկացին համոզուած չէ, թէ Աստուծոյ գիծութիւնը հաւասարա - չափ է եւ միշտ:

(Շար. 2)

ԶԳՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ԶԵՆԱԳՐԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ
ԶԵՆ ՎԵՐԱԿԱՐԶՈՒԹՅՈՒՆ

« ԵԱՌԱՋ »-Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ...

ՇՈՒՇՈՒԻ ԱՓԻՆ

Գրեց՝ ՄԻՍԱԳ ՄԻՐՁԷ

Նոյն գիշերը, երբ արար աշխարհ հան - դարտօրէն կը ննջէր, ան, իր մահիճին վրայ ծնկաչոք, բազուկները դէպի եր - կինք կառկառած, ցած ձայնով աղօթքի միմունջներ կը բարբառէր. « Տէր Ամե - նակալ, Տէր Ամենազօր, Տէր երկինքի եւ երկրի, Տէր լոյսի եւ խաւարի, խոնարհ ծառայիք աղերսը անպատասխան մի թո - դուր... Տուր որ մեղաւորին ձեռքով մեր սուրբ մատենաներէն գրի առնուած այս քանի մը մատունները բուժուի բերեն հիւանդ աղեկին... Վարձատրէ Տէր այս բարի կիւնը, թող քու լուսածիփ հրաշ - քովը լուսաւորուին խաւարամիտ մար - դոց հոգիները: Ես հետեւեցայ, կը հե - տեւիմ, Միաճին Որդուդ պատգամին, թէ՛ « Մի կալ հակառակ չարին »:

Ու, խնդրարկուի իր այս միմունջնե - բուն հետ, արցունքի կաթիլներ կը վա - գէին իր աչքերէն: Զիթէ մարգի աղօտ լոյսին տակ, դողդողացող մատներով գը - բեց այն սուրբ մատունները, որոնցմէ

կը սպասէր կատարուելիք հրաշքը: Յե - տոյ, խնամքով ծալեց գրած թուղթը, դրու գրպանը. կը մնար զայն ձեռով մը յանձնել հանրմին:

Յաջորդ առաւօտ նոյն, սովորական գործողութիւնները: Նախաճաշ, կառքի պատրաստութիւն, մեկնում: Այս բո - լորին մէջ հանրմն էր շարժումը, ան - հանգիստը, ջգայնութիւնը: Տնեցիներու հա - մար անհասկնալի էր իր այս անբնական վիճակը: Ենթադրութիւններու շարան մը հիւսած էին անոր նկատմամբ: Միայն Տէր Նշանը ծանօթ էր, գիտէր անոր այս վիճակին ենթարկուելուն պատճառը: Յոյսի, լոյսի ցուր մը ցուցուցած էին ա - նոր, ու ան, անձկանօք կը սպասէր ա - նոր լուսարձակումին:

Տէր Նշանն ալ իր կարգին սովորա - կան վիճակը չուներ: Մտահոգութեան ստուերը կախում էր իր այտերէն վար: Շարժումները անբնական էին ու նայ - ուածքը՝ թախմային, կարծես կորսուած

բան մը փնտռելու հետամուտ էր: Աղօթ - քով եւ պաղատանքով թղթիկը գրեց. այ - ժամ գրպանին մէջ՝ պատրաստ էր զայն հանրմին յանձնելու: Հապա եթէ... « Մի՛ մեղանչեր Աստուծոյ հաւատքին դէմ, ո - դրմելի արարած » կ'ըսէր իրեն՝ ներ - քին ձայն մը:

Ժամանքը թէ իրեն եւ թէ հանրմին հա - մար շատ դանդաղ ընթացան... Ժամեր չէին, կարծես օրեր էին. օրեր չէին ա - միսներ, տարիներ էին: Անտարակոյս, հանրմը՝ սիրտը դող, անհամբեր իր տուն դարձին կը սպասէր, ինքն ալ չգիտես՝ ինչո՞ւ, չէր անապարհի վերադառնալ: Իր ամիսներու մտալիկումի առաջին ա - բարը այսօր պիտի վերանար: Բայց, վաղը... Վաղը ի՞նչ հետեւանք պիտի ունենար ասիկա, թէ հիւանդին, թէ ա - նոր տէրերուն նկատմամբ, եւ թէ իր նկատմամբ. բարի՞, չար՞, ո՞վ գիտէ...

Կէսօրը անցած էր, երբ տուն վերա - դարձաւ: Հանրմը խնթի մը երեւոյթով վազեց իր դէմ: Տէր Նշանը ցուցամա - սը չըթմուցնեցինք տարաւ ու « ներս մը - տէք, ինձի սպասեցէք » ըսաւ, խորհրդա - տը չեղտով մը: Հանրմը, գառնուկի մը հնազանդութեամբ ներս գնաց: « Բերի, հանրմ, բայց լաւ մտիկ ըրէք. այս բանը դուք եւ ես միայն պիտի գիտանանք. ո՞չ ոքին, հասկնալի՞ է, ո՞չ ոքին: Առէք այս ծալուած թուղթը, հնամաշ, սեւ կտորի մը մէջ կարեցէք եւ մանչուն վիզը կա -

խեցէք: Տեսնող, իմացողներուն ալ կոր - սուած հմայիլը դառնեցաւ լռէք: Գիլը դրողին խիստ պատուէին է այս:

Հանրմը ամապարասօք վեր վազեց, մտաւ իր սենեակը, հնամաշ սեւ լաթի կտոր մը ճարեց, իրեն յանձնուած թուղ - թը կարեց անոր մէջ, ու դողդողացող ձայնով մը վեր կանչեց իր մանչը:

— Մանչս, մանչս, լուս վեր եկուր, կորսուած հմայիլը գտայ: Ինչպէս, ին - չալլահ», Ու կախեց անոր պարանոցը:

Յաջորդ առաւօտ, հանրմը ցցուեցաւ Տէր Նշանին դիմաց: — Վարձեք կատար, Զրթօ. անմոռանալի բան մը ըրիք, շնորհակալութիւններ: Հի - մա ըսէ նայիմ, ինչո՞վ կրնամ վար - ձատրել անոր հեղինակը, հարկաւ խոտ - տում մը ըրիք անոր:

— Հանրմ, շատ կ'անապարհէք. սպա - սենք, նայինք ի՞նչ պիտի ըլլայ կը արդիւնքը, աղղեցութիւնը. խոտոյ կը մտածենք մեր ընելիքներուն մասին:

— Ի՞նչ, ի՞նչ, — դայրացաւ հանրմը: — անհաւատ մարդ, կը տարակուսե՞մ. մը - նաց, որ ասիկա քու գիտնալիք բանը չէ, նոյն ծառայութիւն մը մատուցելը, լաւ - մնացեալը ինձի ձգէ, ես պարտական չեմ մտածող առջեւ. հասկնալի՞ է:

ՓՕ. — Պետական ընտանիքը ցատկ կը հաղորդէ՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ԳՈՒՍՏԻԿԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յուլի 13ին Փոյի հիւանդանոցը: Յուլի 13ին Փոյի հիւանդանոցը տեղափոխուեցաւ ընտանիքէն, եւ մարմինը ամփոփուեցաւ ընտանիքէն դամբարանը:

Այս տխուր առթիւ Տիկին Սիրազարդ Պետիկեան եւ իր զաւակները՝ Աղանի եւ Աննա 1000 Փր. կը նուիրեն ողբացեալին այնքան սիրելի «Յառաջ»ին:

×

(ՅԱՌԱՋ. —

Կարապետ Գուստիկեան, 95 տարեկան, վերջին ներկայացուցիչներէն էր « Խա — տուտիկ » Պարտիզանի երիցագոյն սե — րունդին:

Բունդ դաշնակցական պատանեկու — քեան օրերէն, Ա. Աշխարհամարտէն ա — ունջ մասնակցած է ազգային կեանքին: Այս ֆրանսա հաստատուած, քէնի հե — ուն հայաեռոյ գաղութներէն, միշտ կը հետեւէր հայկական կեանքին: Հակառակ իր յառաջացած տարիքին, միշտ կը շարունակէր արտակարգ ուշիմութիւն մը եւ կը պատահէր նոյնիսկ, որ մեր ու — շաղութեան յանձնէր երբեք փոքր վրիպակ մը սարքած ըլլար յօդուածի մը մէջ:

Մեր խոր ցաւակցութիւնները Տիկին Ս. Պետիկեանի եւ իր զաւակներուն:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍ

ԱՐԾՐՈՒՆԻ ԶՐԲԱՇԵԱՆԻ

Մարտի 11 Ս. Սահակ — Մեսրոպ Մայր եկեղեցւոյ վարչութիւնը, ինչպէս նաեւ եկեղեցւոյ Տիկին Միւսիկեան վարչութիւ — նը կուգան ծանուցանել յարգոյ հասա — րակութեան, թէ Կիրակի, Յուլի 27, ե — կեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ մահ — ուն քառասունքի հոգեհանգստեան պա — տարազը եկեղեցւոյ վարչութեան նախա — դահ եւ ազգային բարերար հանգուցեալ ԱՐԾՐՈՒՆԻ ԶՐԲԱՇԵԱՆԻ

Այս առթիւ պատարազը կը մատուցանէ Յակոբ Եպիսկ. Վարդանեան, Սահակ — Մեսրոպ երգչախումբի մասնակցու — թեամբ, զոր կը ղեկավարէ Խ. Երմազ — եան:

ՅԱԼԱԿՏՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՏԻ 11. — Վասպուրականի Հայր. Միւսիկեան Կեղը. Վարչութիւնը Տէսինի եւ Վիկինի իր մասնաճիւղերով, ցաւակ — ցութիւն կը յայտնէ Տիկ. Օֆիկ Հաջա — դործեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տի — կին Միւսիկ Հաջադործեանի եւ զաւակին (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկ. Ժորժիկ Հա — ցադործեանի եւ զաւակներուն, Օր. Անա — հիտ Հաջադործեանի, Տէր եւ Տիկ. Ա. Գաւանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկ. Օհաննէս Փանոսեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկ. Գաւանի Բարեհանի եւ զա — կին, Տէր եւ Տիկ. Գորգէն Փանոսեանի եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն, իրենց սիրելի ամուսնոյն, հօր, մեծ-հօր, փեսային, ազգականին, բարեկամին, խնամին՝ Նարայր Հաջադործեանի մահ — ուն առթիւ:

ՍԿԱՌԻՏԱԿԱՆ

Բ. ԸՆԴՀ. ԲԱՆԱԿՈՒՄ

Հ.Մ.Ը.Մ. — ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՅԻՒԴ Կազմակերպութեամբ Հ.Մ.Ը.Մ.ի Կեղը. Վարչութեան կողմէ 09.08.80 12 — 26

Քլամատի անտառին կից մարգարանի դաշտերուն վրայ:

Կը մասնակցեն Հ.Մ.Ը.Մ.ի բոլոր մասնաճիւղերէն աւելի քան երկու հարիւր սկաուտներ եւ արե — նոյններ:

Այս առթիւ Փարիզի մասնաճիւղը իր սկաուտներու շարքին կը հրա — լիւրէ Քրանսահայ 12էն 16 տարեկան պատանիներ, բանակումին մասնակ — ցելու որպէս դիմող եւ առանձին խմբաւորումով Օգոստ. 14էն մին — չեւ Օգոստ. 18:

Մասնակցութեան եւ արձանա — գրութեան համար

ՀԵՌԱՋԱՅՆԵՆ՝ 824.63.89

ամէն օր կ. Ե. Ժամը 17էն 21, եղը. ՀՐԱՋ ՍԻՍԵՌԵԱՆԻ

Արձանագրութիւնը կը փակուի Յուլի 27ին:

ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

Le Dr. DANDIGUIAN

INSTALLE

16, Rue Notre Dame de Lorette

75009 — PARIS

Tél. 878.01.81 — 285.39.60

Signale que ses consultations ont lieu tous les jours, de 9h. à 19 h.

TOUTES VISITES ASSUREES

Même Samedi, Dimanche et jours fériés.

ՓՈԽԱՆ ԾԱՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ

Կարապետ Գուստիկեանի (Փո) մահ — ուն առթիւ, Փարիզէն Տէր եւ Տիկ. Ա. — Կէր Սալմանեան եւ Պ. Զաւէն Պէրպէր — եան փոխան ծաղկեպսակի 300 Փր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

Fête Champêtre Annuelle

DU HOME ARMENIEN — ST. RAPHAEL

107, Avenue du Maréchal Lyautey

Sous le Haut Patronage

de Mgr SEROPE MANOUGUIAN

Délégué Apostolique de S. S. Vasken Ier, Patriarche Suprême et Catholico de tous les Arméniens

Vendredi le 15 Août, toute la journée dans le Parc du Home Arménien A l'occasion de la fête de l'Assomption, Mgr S. Manougian célébrera une messe solennelle à l'issue de laquelle il y aura la bénédiction du raisin Kermesse — Buffet chaud et froid — Jeux et Attractions — Tombola — Animation — Ambiance familiale Arménienne. Entrée Libre

ՄԱՐՏԻ 11

ՀԱՅ ՄԵԼԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

(12.14, Rue St. Bazile)

ՓԱԿ Է ՕԳՈՍՏՈՍ 1ԷՆ 31

La Maison de la Culture Arménienne de Marseille est fermée du 1er au 31 Août.

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Յրանաւայ Գորդներու Ընկերակցու — թեան դասախօսական ցերեկոյթը Սեպտ. 28, Կիմէի սրահը նուիրուած Սովետ. զրահանութեան 60ամեակին, մասնակ — ցութեամբ Երեւանէն՝ Վարդէն Պետ — րոսեանի, նախագահ Գորդներու Միւս — թեան, Ստեփան Կուրտիկեանի, խմբագիր Գրական Ամսագրի, Սիրվարդ Մեսրոպ — եանի, ամուսնեղբ. Ժորժիկը. արուես — տաշիտուհի:

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԻՒՆ — ՓԱՐԻԶ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԶԱՇ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԵՍ

Շաբաթ Հոկտեմբեր 18
Հիւրըն պանդոկի սրահներուն մէջ
Կը խնդրուի նկատի ունենալ:
Մանրամասնութիւնները յետագային

Կապ. Սալի Փարիզի մասնաճիւղին հե — տեւեալ ձեռնարկները. —

Զրուսապոյտ՝ Սեպտ. 21ին
Պարանցիկ — Երեկոյթ Հոկտ. 11ին:
Հոգեհաշ Նոյեմբեր 16ին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԿԵԴՐՈՒՆԱԿԱՆ ՍԱՆՈՒՅ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԵՍ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 8-ԻՆ

Կապ. Սալի Շաբաթի մասնաճիւղին պա — րահանգէսը՝ Շաբաթ, Հոկտ. 25ին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՅԻՒՅ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆ. ՄԱՐՏԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԵՍԸ

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 7-ԻՆ

Յրանաւայ Կապոյտ Սալի Անէի — Պուա — Քոյմալի Մասնաճիւղին տարե — կան Պարահանգէսը Հոկտեմբեր 11ին:

×

Ալֆրիդի Ս. Մեսրոպ կը թարգմանի տա — րեկան ճաշ — պարահանգէսը՝ Հոկտեմ — բեր 18ին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԱՆԻ Երգչախումբի հրաւերով ՄԱՆՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի մէջ

ԵՐԳԱՀԱՆԴԵՍ Նոյեմբեր 4ին

ՊԱՐԱՀԱՆԴԵՍ Նոյ. 8ին

ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՄԵՆ ԵՌՈՒԼԻՍԻ ՎԵՐՋ

«ՍՓԻՒՌԻ ՄԷՋ»

ՀԵՂԻՆԱԿ

ԽԱՋԻԿ ԹԵՕԼԵՕԼԵԱՆ

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ»

Գին 70 Փր., Բաքտարի ծախքով՝ 80 Փ.

Դիմել՝ «Յառաջ»ի

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Սալի Վիկինի վարչութիւնը շը — նորահալութեամբ ստացած է 100 Փր. Տիկ. Ալթուն Նաճարեանէ, իր ամուսնոյն ապաքինման առթիւ: Նաեւ 100 Փր. Պր. Մաղոյեանէ իր ապաքինման առթիւ:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԳՈՒՍՏԱԿԱՆ Եւ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ

Վերջինիս (Երգ) եւ Ռուբէն (Թաւ) Ժամը 19.30ին, մինչեւ Յուլի 26 (բացի 20էն)

Lucernaire Forum

53, Rue Notre-Dame des Champs.

EXPOSITION

permanente de peintures

RAPHY

8, Ave. Baguenaud — LA BAULE

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՋ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆ

Օգոստոսի բոլոր խումբերը կայան կը մեկնին Օգոստոս 3ին եւ կը վերադառնան Օգոստ. 30ին: Փարիզի խումբը կը մեկնի առաւօտեան Ժամը 7.30ին, Փորթ դ'Ուր — լէանէն:

sevan voyages-lyon

saberatours - paris

VOUS PROPOSENT

ARMENIE - 16 JOURS

du 15 au 30 août

Accompagné par VAROUJAN SARKISSIAN

du 22 septembre au 07 octobre

Pèlerinage sous l'égide du R. P. Norvan Zakarian, accompagné par Varoujan Sarkissian

DEPARTS PAR AVION DE LYON -- MARSEILLE -- PARIS

Renseignements et Inscriptions :

A LYON

sevan voyages

SARKISSIAN Varoujan.

50, cours de la Liberté

69003 LYON

Tél. (78) 60 13 66

A PARIS

saberatours

BAGHDASSARIAN Levon

3, rue de l'Arrivée

Imm. CIT 7e étage

75015 PARIS

Tél. 538 67 47

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ողբ. Եղիշ Երմեանի մահուան առ — թիւ Սէն Ժեռոմի Ս. Սահակ — Մեսրոպ եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը ստացած է հետեւեալ նուէրները. —

Պ. Պ. Երուանդ Երամեան, Յակոբ Յովսէփեան, Տէր եւ Տիկ. Ինճեան 100 — ական, Տէր եւ Տիկ. Կիւրիէրեան, Տէր եւ Տիկ. Տէր-Բարսեղեան 50ական, այլ Տիկ. Եր. Տէր-Կարապետեան 50 եւ 50 դարձողին, Տէր եւ Տիկ. Վ. Աւիգեան 25 եւ 25 դարձողին, Արարատ Մանկասար — եան 10 Փր.:

×

Սէն Լուի Ս. Գէորգ եկեղ. Թաղակա — նութիւնը ստացած է հետեւեալ նուէր — ները. —

Սարգիս Բալուսեանի Թաղական առ — թիւ Ժ. Բալուսեան, Ֆամիլիո ընտ., Լէֆլէֆեան ընտ., Տէր-Սահակեան ընտ., Գորոնէլլո ընտ. 100ական, Տիկ. Պայծառ Բալուսեան 50, Երեմիանեան աշխատա — նոցի զործաւորներ՝ 320, Տէր եւ Տիկին

Վրէժ Երեմիանեան 200: Արարատ Մո — ռուքեանի Թաղական առթիւ՝ Տիկ. Շնոր — հիկ Մօրուքեան 500, Պր. Կարապետ ճա — րուքեան, Տէր եւ Տիկ. Կարապետ ճա — րիկեան, Գէորգ Պոյաճեան եւ զաւակնե — րը, Շալեան ընտ., Տէր եւ Տիկ. Ժան — Յովհաննէսեան 100ական, Տէր-Երեմի — Սարաչեան, Տէր եւ Տիկ. Գորոնէլլո, Տէր եւ Տիկ. Պալլեքեան, Տէր եւ Տիկ. Եր — եւ Տիկ. Պարսեղեան, Պր. Յարութիւն Պո — ռուքեան, Տէր եւ Տիկ. Մարտիկեան, ակա — րեան, Տէր եւ Տիկ. Ամրատ Պոյաճեան, Անգրանիկ Տէր-Կարապետեան 20ական, Ագնիւ Պոյաճեան 30: Անահիտ Զիւնի — քեանի միջոցութեան առթիւ՝ Սարգիս Զի — լինիկեան 300: Լուսին Ղազարեանի մահ — ուն առթիւ՝ Տէր եւ Տիկ. Ժորժ Ռա — պատ 150, այլ Տիկ. Խոֆէն Ռապատ 100: Վառվաշապուտ եւ Հոսիսիւտ Երե — վանեանի յիշատակին՝ Երեմիանեան ընտ. 800, Տէր եւ Տիկ. Գրիգոր Փիլիկեան 100, Տէր եւ Տիկ. Կարո Թաղակեան 50, այլ Տիկ. Ելիզ Փափագեան 20 Փր.:

Imprimé Sur Les Presses Du Journal «HA RATCH»-83, Rue D'Hauteville-75010 Paris

Commission Paritaire: N° 559 Fonds A.R.A.M

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

ԱՀԱՐԵԿԶՈՒԹԻՒՆ

ՔՅՄԱԼ ԹԻՒՐԳԼԵՐ, ՄԱՐԳՍԻՍ ՄԸ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ՝

ԱԼԻ ԹԱՊԱԹԱՊԵՏ

ՇԱՀԻՆ ԿՈՂՄՆԱԿԻՑ ՄԸ

ՔՅՄԱԼ ԹԻՒՐԳԼԵՐ, ՄԱՐԳՍԻՍ ՄԸ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ՝

ԱԼԻ ԹԱՊԱԹԱՊԵՏ

ՇԱՀԻՆ ԿՈՂՄՆԱԿԻՑ ՄԸ

ՔՅՄԱԼ ԹԻՒՐԳԼԵՐ, ՄԱՐԳՍԻՍ ՄԸ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ՝

ԱԼԻ ԹԱՊԱԹԱՊԵՏ

ՇԱՀԻՆ ԿՈՂՄՆԱԿԻՑ ՄԸ

ՔՅՄԱԼ ԹԻՒՐԳԼԵՐ, ՄԱՐԳՍԻՍ ՄԸ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ՝

ԱԼԻ ԹԱՊԱԹԱՊԵՏ

ՇԱՀԻՆ ԿՈՂՄՆԱԿԻՑ ՄԸ

ՔՅՄԱԼ ԹԻՒՐԳԼԵՐ, ՄԱՐԳՍԻՍ ՄԸ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ՝

ԱԼԻ ԹԱՊԱԹԱՊԵՏ

ՇԱՀԻՆ ԿՈՂՄՆԱԿԻՑ ՄԸ

ՔՅՄԱԼ ԹԻՒՐԳԼԵՐ, ՄԱՐԳՍԻՍ ՄԸ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ՝

ԱԼԻ ԹԱՊԱԹԱՊԵՏ

ՇԱՀԻՆ ԿՈՂՄՆԱԿԻՑ ՄԸ

ՔՅՄԱԼ ԹԻՒՐԳԼԵՐ, ՄԱՐԳՍԻՍ ՄԸ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ՝

ԱԼԻ ԹԱՊԱԹԱՊԵՏ

ՇԱՀԻՆ ԿՈՂՄՆԱԿԻՑ ՄԸ

ՔՅՄԱԼ ԹԻՒՐԳԼԵՐ, ՄԱՐԳՍԻՍ ՄԸ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ՝

ԱԼԻ ԹԱՊԱԹԱՊԵՏ

ՇԱՀԻՆ ԿՈՂՄՆԱԿԻՑ ՄԸ

ՔՅՄԱԼ ԹԻՒՐԳԼԵՐ, ՄԱՐԳՍԻՍ ՄԸ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ՝

ԿԱՊՈՅՏ «ՓՕՎ» ՄԸ ՄԱՐԳՍԻՍ ՄԱՐԵՆՆ

ՍԱՐԳՍԻՍ ՄԱՐԵՆՆ

ՍԱՐԳՍԻՍ ՄԱՐԵՆՆ

ՍԱՐԳՍԻՍ ՄԱՐԵՆՆ

ՍԱՐԳՍԻՍ ՄԱՐԵՆՆ

ՍԱՐԳՍԻՍ ՄԱՐԵՆՆ

ՍԱՐԳՍԻՍ ՄԱՐԵՆՆ

ՍԱՐԳՍԻՍ ՄԱՐԵՆՆ

ՍԱՐԳՍԻՍ ՄԱՐԵՆՆ

ՍԱՐԳՍԻՍ ՄԱՐԵՆՆ

ՍԱՐԳՍԻՍ ՄԱՐԵՆՆ

ՍԱՐԳՍԻՍ ՄԱՐԵՆՆ

ՍԱՐԳՍԻՍ ՄԱՐԵՆՆ

ՍԱՐԳՍԻՍ ՄԱՐԵՆՆ

ՍԱՐԳՍԻՍ ՄԱՐԵՆՆ

ՍԱՐԳՍԻՍ ՄԱՐԵՆՆ

ՍԱՐԳՍԻՍ ՄԱՐԵՆՆ

ՍԱՐԳՍԻՍ ՄԱՐԵՆՆ

ՍԱՐԳՍԻՍ ՄԱՐԵՆՆ

ՍԱՐԳՍԻՍ ՄԱՐԵՆՆ

ՍԱՐԳՍԻՍ ՄԱՐԵՆՆ

ՍԱՐԳՍԻՍ ՄԱՐԵՆՆ

ՍԱՐԳՍԻՍ ՄԱՐԵՆՆ

ՍԱՐԳՍԻՍ ՄԱՐԵՆՆ

ՍԱՐԳՍԻՍ ՄԱՐԵՆՆ

ՍԱՐԳՍԻՍ ՄԱՐԵՆՆ

ՍԱՐԳՍԻՍ ՄԱՐԵՆՆ

ՍԱՐԳՍԻՍ ՄԱՐԵՆՆ

ՍԱՐԳՍԻՍ ՄԱՐԵՆՆ

ՍԱՐԳՍԻՍ ՄԱՐԵՆՆ

ՍԱՐԳՍԻՍ ՄԱՐԵՆՆ

ՍԱՐԳՍԻՍ ՄԱՐԵՆՆ

ՍԱՐԳՍԻՍ ՄԱՐԵՆՆ

ՍԱՐԳՍԻՍ ՄԱՐԵՆՆ

ՍԱՐԳՍԻՍ ՄԱՐԵՆՆ

ՍԱՐԳՍԻՍ ՄԱՐԵՆՆ

ՍԱՐԳՍԻՍ ՄԱՐԵՆՆ

ՍԱՐԳՍԻՍ ՄԱՐԵՆՆ

ՍԱՐԳՍԻՍ ՄԱՐԵՆՆ

ՍԱՐԳՍԻՍ ՄԱՐԵՆՆ

ՍԱՐԳՍԻՍ ՄԱՐԵՆՆ

ԵՐԵՎԱՆ «ՓԱՐԻՉ» ՀԵՌԱՆՏԻՊ

ՀԵՌԱՆՏԻՊ

ՀԵՌԱՆՏԻՊ

ՀԵՌԱՆՏԻՊ

ՀԵՌԱՆՏԻՊ

ՀԵՌԱՆՏԻՊ

ՀԵՌԱՆՏԻՊ

ՀԵՌԱՆՏԻՊ

ՀԵՌԱՆՏԻՊ

ՀԵՌԱՆՏԻՊ

ՀԵՌԱՆՏԻՊ

ՀԵՌԱՆՏԻՊ

ՀԵՌԱՆՏԻՊ

ՀԵՌԱՆՏԻՊ

ՀԵՌԱՆՏԻՊ

ՀԵՌԱՆՏԻՊ

ՀԵՌԱՆՏԻՊ

ՀԵՌԱՆՏԻՊ

ՀԵՌԱՆՏԻՊ

ՀԵՌԱՆՏԻՊ

ՀԵՌԱՆՏԻՊ

ՀԵՌԱՆՏԻՊ

ՀԵՌԱՆՏԻՊ

ՀԵՌԱՆՏԻՊ

ՀԵՌԱՆՏԻՊ

ՀԵՌԱՆՏԻՊ

ՀԵՌԱՆՏԻՊ

ՀԵՌԱՆՏԻՊ

ՀԵՌԱՆՏԻՊ

ՀԵՌԱՆՏԻՊ

ՀԵՌԱՆՏԻՊ

ՀԵՌԱՆՏԻՊ

ՀԵՌԱՆՏԻՊ

ՀԵՌԱՆՏԻՊ

ՀԵՌԱՆՏԻՊ

ՀԵՌԱՆՏԻՊ

ՀԵՌԱՆՏԻՊ

ՀԵՌԱՆՏԻՊ

ՀԵՌԱՆՏԻՊ

ՀԵՌԱՆՏԻՊ

ՀԵՌԱՆՏԻՊ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԹՈՂՈՎՐԴԻ ԼՈՅՍԸ

Գրեց՝ ՌԱԶՄԻԿ ԴԱՎՈՅԵԱՆ

Գ.

Եւ սկսեալ է առաջին պոռթկումը, առաջին զրոյց - մենախոսութիւնը, որից փշաքաղուած են հոգիւն ու մարմինը:

Սրտիս ողորձայն հառաչանքները ազազակն, ահա Դեպ երկինքն ի վեր քեզ եմ ընծայում՝ գաղտնաւոր Աստուած, եւ իմ սասանալ հոգու խոսքի պտուղը այրուող Անձս տաշարող քաղաքիս հերթի վրայ գնելով՝ կամփիս բուրվառով առաքում եմ քեզ: Նայիր, ով գթած, ետտարի դու այն առաւել սիրով, Գան պատարագը բոլորանուէր, մատուցուած ծխով ամենատաւա: Ընդունիր այս պարզ ու սեղմ խօսքերս շարադրանքի դու Համութեամբ յօժար, եւ ոչ բարկութեամբ:

Եւ աղերսախառն երբ դատի նստեմ ես քեզ հետ, հօր, Թող որ տաղտկալի չթուայ քեզ այդ...

Ինչ է սա. աղաչանք է բարձրալին՝ ինչպէս թելադրում է տրամաբանութիւնը, թէ խորհուրդ-պահանջ է, որ ճառագում է այս սողերի մէջ դարձուող հանձարի ոգին: Նարեկացին ոչ միայն յորդորում, համոզում, աղօթում ու աղերսում է Աստծուն, այլեւ, ինչպէս յետագայում կը տեսնենք, խորհուրդ է տալիս նրան՝ իր այսքան կարեւոր դործունէութեան մէջ սխալներ թող չտալու համար: Նարեկացին փակուել է իր խցում՝ ոչ թէ սոսկ զղջումի աղօթքներ կարդալու, կամ ապաշխարութեան բորբոքուն աղերսանք մղմանը, ինչպէս յուշում է պոէզը՝ մը զգուշացնելով ինչ յետոյ իր մէջ զգում է ներհակ ուժերի բախում, եւ հասկանում է, որ ինչ էլ լինի իր նախնական տրամադրութիւնը, ինքը գնում է մարտի:

Բայց եւ ահաւոր ձայնը հատուցման քաղաքատանի վրէժխնդրութեան ձորում ուժգնապէս հնչելով ահա, երկնում է իմ դէմ մարտի մախաւան գրգռներ կրկին, Այժմուանից եւ իսկ գգում եմ իմ մէջ Էութիւնս յուզող շարժումներ ներքակ Ու խուռն ամբոխուող խռովութիւններ:

Ընդգծման ու խոնարհութեան, բողբոջի եւ հաշտութեան, ինքնախարազանման ու ինքնարժեքաւորման, վերամբարձ խօսքի

ու մեղմասացութեան, համոզելու եւ պարտադրելու, բացակայութեան եւ միաժամանակեայ ներկայութեան, հարցի եւ պատասխանի անսահման երկար ու զբոսաւորին միջանցքով շարժւում է Նարեկացին դէպի Արարիչը, անխոտոր, հաստատուն, նրան դիմելով այն բոլոր դրական որոշիչներով, որոնք վայել են անխառն հաւատաւորին, անբախիւ նուիրեալին: Անիմաստ է կասկածել Նարեկացուն իր հաւատի մէջ, քանի որ «Մասեանք» յեղուած է ամէն օրուայ աղօթքի, ամէնօրեայ ապրելաձեւի նման, եւ ուրեմն այն բոլոր փոփոխական հոգեմտական իրաւանքները, որ նա պնդում է անսահման քանակութեամբ, սրտի խօսքեր են, որոնցով նոյնիսկ կարելի է Աստծոյ՝ Նարեկացու բառարանը կազմել: Սակայն այդքան յարաճուն կրկնութեան պարսպային առաջնութեան է կրկնակի արատարակցիւ, թէեւ Աստուած Նարեկացու համար որոշակի էութիւն է, եւ Նարեկացու խօսքն էլ շատ իրական յղում է առ Աստուած: Միայն զարմանք է պատճառում, թէ գրեթէ նոյն փոփոխանութիւնները գրեթէ նոյնութեամբ կրկնուելով ալիքներով երկարաշունչ պոէզի ամէն մի գլուխում, ինչպէս չեն վերաճում իրենց հակամաստին: Եւ մնում է անհասկանալի՝ դա Նարեկացու հաւատի՞ ուժն է, թէ Հանձարի ուժը:

Այդ, ով որ առնի այս համեստ մատենան մաքրանքները սպեղանի նրանով աղօթելու համար — եթէ այդպիսին մեղաւոր է մի՛ Սա էլ քող նրան մասնակից լինել իմ այս խօսքերով, իսկ եթէ երբեք լինի ում արդար այդ աղօթարկու, Սա էլ նրա հետ քող այս մատենանով գտնել գրութիւն:

Նարեկացին, բոլոր մեծ մարգարէներին նման համոզուած է, որ շարժութեամբ ու դաժանութեամբ, սարսափներ ու պատիժներ սահմանելով աշխարհը չի գեղեցկանում, եւ մարդուն այդ ձեւով չեն կարող փրկել: Մարդուն փրկութիւն բերողը նրա հանդէպ աստուածային ու մարդկային գոյն է, կարեկցանքը, որ պարարտացնում է հոգիները՝ աստուածային պատգամների ծրարակման համար: Սա վերածննդի հիմնական օրէնքն է, եւ եթէ Նարեկացին վաղ միջնադարի վերածննդութեան սկզբնաւորողն ու հզոր ներկայացուցիչն է, ապա առաջին հերթին՝ հէնց դրանով: Պոէզը ծայրից ծայր մարդասիրութեան կոչ ու աղերսանք է,

խնդրանք ու յորդոր, քանի որ ամէն դաժանութիւն մի նոր յաւելում է աշխարհում եղած դաժանութեանը, իսկ ամէն գթութիւն մի նոր, հրաշալի ծաղիկ է կարեկցանքի փողբոջի, բայց չեղ արդեաւ տանում:

... Ինչպէ՞ս կարծրացնես սիրտը եղկելուս, անմար ահաւոր, Որ չթափանցի երկիւղդ այնտեղ:

Նարեկացին Աստծուն անվերջ համոզում է՝ այնպիսի Աստուած մնալ, ինչ — պիտի նա մարդկանց պատկերացման մէջ է — լինել ամենակարող, երջանիկ պտուղ մնալ, ունենալ քաղցրութեան բարեկտոր ծաղիկ... Յորդորելով, փորձում է հակառակը բացատրել, եւ, մանրամասնօրէն թուարկելով բոլոր հնարաւոր վատ բաներն ու բնութեան ոգուն անհարազատ շարունակները, հէնց իր թուարկումով փորձում է կանխել դրանց իրադործումները:

Մի՞թէ պիտի մոռանաւ բարեբարելդ, ով ակնկալութիւն Պիտի անտեսե՞ս գթասիրելդ, ով խնամող, Պիտի փոփոխե՞ս մարդասիրելդ, ով անփոփոխ Պիտի նախնիքն ու կենսագործելուցդ, անվախման Պիտի քողնե՞ս ողորմութիւնդ, երջանիկ պտուղ Պիտի աղաւաղե՞ս բարեշնորհ ծաղիկը քո փաղցրութեան Պիտի անպատուե՞ս նիւթը պանծալի քո հարստութեան Պիտի պակասեցնե՞ս փառքը վարսերի քո բարձրապանծ Պիտի չպակե՞ս պսակիդ պայծառ գարշի վայելուչ:

Եթէ ողորմածներին է երանութիւն, եւ դու, որ համակ արքայութիւն ես՝ սիրով լիովի, Մի՞թէ պիտի չպարգեւես դու քո փրկութիւնն ամբողջ Պիտի դէպ չգնե՞ս իմ վերքերին եւ սպեղանի՞ խոցուածներին: Եւ տկարութեան դարման պիտի չանե՞ս Պիտի չժագե՞ս լալս՝ խաւարի մէջ, —

Մարդասիրական այդ յորդորներն ու խորհուրդներն առատօրէն սիրուած են ամբողջ պոէզիում՝ նրա առաջին գլուխ — ներքից, ինչպէս մէջ բերեցինք, մինչեւ պոէզը եղբարեկող դուրսները: Գնալով Նարեկացու խօսքը դառնում է աւելի յստակ, հարցադրանք վեր է ածւում հաստատական ճշմարիտ, երկրմաստիճան անհետանում է, եւ պոէզը հնչում է իր բնական վերածնունդ ապրող հոգու պատգամ:

Այնտեղ պէտք է ողորմել իրապէս, Որ կարուած է յայտ վատալի, Այնտեղ պէտք է բարեգործել, Որ խափանուած է մաքի տեսողութիւնը, Այնտեղ պէտք է մարդասիրել, Որ տկարութեան վտանգն է պաշարել ներքուստ եւ արտաքուստ:

ՈՒՍՏԻ ՕՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԵՋ

Օ

Տարիներէ ի վեր սովորութիւն դարձած է Ալֆորվիլի մէջ, տարուան մէջ օր մը մատաղ օրհնել եւ այդ օրը հռչակել Ուխտի Օրը Մ. Պօղոս — Պետրոս եկեղեցւոյ:

Այս տարի մատաղօրհնութիւնը կառարուեցաւ Սրբոց Թարգմանչաց վարդապետաց՝ Ս. Սահակի եւ Ս. Մեսրոպ սոսնին յաջորդող կիրակին: Օրեր առաջ Հոգաբարձութիւնը անհրաժեշտ պատ-

Այնտեղ է անհրաժեշտ մեղքիդ բժշկութիւնն աստուծային, Որ տեղի է տուել բոլորովին անգամներ կենդանութիւնը:

Այնտեղ պէտք է լինի այցելութիւնը, Որ ելքի հնար չկայ: Այնտեղ է քո մեծութիւնը, Երբ անյուսալի վերքն ստոգացնես: Այն է հարազատ քո բնութիւնը, Որ անակնկալ ժամին փրկութեան համար հրաշագործես:

Այն ժամանակ հանդէս կը գայ քո յայրաւանդը, Երբ վերջին շնչիս կեանքի փակուած դուռն իմ աղջի բանա: Այն են շնորհներդ վայելչական, Որ մոռնալով իմ չար գործերը՝ քո բարիները յիշես:

Նրանով ես դու անխնայ, Որ ապերախտիս, երախտագէտի հետ խնամարկես...

Գիտենք, որ պոէզիում նոյնպէս աներկապելի շատ են մեղքերը ու տառապանքները նկարագրութիւնները, ինքնախարազանման հեծեծանքներն ու սոցիալական անարդարութիւնները անյուստութիւնը, հոգու եւ մարմնի երկիւղեման, դրանց աններդաշնակ դոյութեան բղբոտահար աղաւաղումները, գիտենք, որ բոլորի մեղքը Նարեկացին վերցնում է իր վրայ՝ «Թող ոչ մի զոհ չպահանջուի ինձից բացի, կախաղանին ուրիշ ոտքեր թող մօտ չգան...» սկզբունքով, կան Ահեղ դատաստանի սարսափներ ու ճենճերով հոգու «վայ ու ողբաձայն աղաղակներ», գիտենք՝ գիտէ ինքը՝ Նարեկացին, եւ որպէսզի յստակ լինի, թէ ինքը բնաւ չի թաքնուած դէպի յուսահատութիւն ու մարդատեսութիւն, որ ինքը իր խօսքը բռնում է բուրմունքից՝ մեղաւոր ու անմեղ հոգիները փրկութեան առջեւ խնկելու համար, յուշում է Աստծուն եւ մեղ՝ իր բազմասերունդ ընթերցողներին:

... Ընդունիր խօսքեր իմ այս անմահապա խոստովանութեան՝ որպէս անյոյժ հատ...

(Շար. — 3)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ԹՈՂՈՎՐԴԻ ԱՓԻՆ

Գրեց՝ ՄԻՍՍԻ ՄԻՐՁԷ

— Հանրմ, քանի որ կը պնդէք, ըսեմ. գիրը գրողին հետ խօսեցայ, վարձ առաջարկեցի, նոյնիսկ պնդեցի, բայց, տարօրինակ մարդիկ են սա «կեանք» ըստաճները. գիտէ՞ք ինձի ինչ պառտախանց, չէք կրնար երեւակայել... «Մենք, ջրիտոնեաներս, ըսաւ, երբ մէկու մը ծառայութիւն մը ընենք եւ վարձը ակնկալենք եւ կամ ոպաւենք պարտադանց կը մնանք Աստուծոյ առջեւ...» իսկ եթէ ուզէք վաղը նորէն կ'երթամ, կը հանդիպիմ, նոյն առաջարկը կ'ընեմ. եթէ կրնամ համոզել լաւ:

— Բայց, Ձեք, ես ամէն գնով կ'ուզեմ անձնապէս տեսնել այդ գիրը գրողը՝ այդ թէ կին, ծանօթանալ անոր հետ, իմ երախտիքս յայտնել անոր: Եւ կամ, եթէ կրնամ յարմարեցնել, զայն մեզի բեր, միասին դաւաթ մը սուրճ կամ թէյ խմելու համար:

— Բայց, հանրմ, եթէ ձեր ցանկուծութիւնը կատարուի, ալ մեր գաղտնիքը

ո՞ր կը մնայ: Ան՝ հոս, եւ կամ դուք՝ հոն. հաշիւը միեւնոյնն է. իմ իրեն երգումներով խոստացած գաղտնիքն ալ գաղտնիք չի մնար. ասիկա որոշ է:

Տէր Նշանը, այժմ ինչպէ՞ս էր իր իսկ պատրաստած թակարդին ու չէր գիտեր ինչպէ՞ս պիտի կարենար դուրս գալ: Հանրմը կը պնդէր, ինք խուսափողական պատասխաններ կու տար... Հասկնալի էր. այդ նեղ օրերուն, երբ ամէն ինչի պակաս կար, որքան վեհանք մէկը ըլլալու էր այդ անձը, որ մերժէր արդար վարձատրութիւն մը: Հիմա, որ խնդիրը այս փուլին մէջ մտաւ, հարկ էր բացառիկ հնարամտութիւն, կարենալ դուրս գալու համար այս անկէն:

Այժմ բաղդը փաթկուած էր Տէր Նշանի ոտքերուն, սրունքներուն, իրա — նին ու չէր գիտեր թէ ինչպէ՞ս պիտի ազատէր անկէ:

Հանրմին հանապազօրեայ ողբասացութիւնները, հիւանդ տղեկին ողորմելի

վիճակը, չընկալաւ լաւ վկայութիւնները այս տունի մասին, ու իր ներկայութիւնը՝ միշտ ակնատես այս ողբերգութեան, իբր մարդ եւ քահանայ՝ զինք մղած էին դործելու այս արարքը, առանց մտածելու զալիք անխորժութեանց մասին... Կամեցողութիւն, բարի դործը լաւ բաներ են, բայց, անոր հետեւանք: Դէ՛, եկուր էջը անցուր «Համուր»էն Տէր Նշան...

Օրեր, շաբաթներ տեւեցին հանրմին ու Տէր Նշանին «սակարկութիւն»ները: Հանրմը, որ աւուր կը դառնար կասկածամիտ, խոստապահանջ, հարցաւոր: Տարօրինակ ու անհասկնալի էին Տէր Նշանին սարէն — ձորէն բերած պատճառաբանութիւնները, եւ ասոր համար ալ ալլազան ենթադրութիւններ կը մտաւր՝ կէտն իր դանկը: «Օ, ոչ, այս բոլորին ետեւ թաքնուած խորհրդաւոր բան մը կար, որ իրեն համար գաղտնիք էր» եւ գուցէ այդ էր պատճառը, որ երթալով աւելի կը սրէր իր հետաքրքրութիւնը:

Ինչ ընէր: Զգէր — հեռանալ. այսպէսով փակուած կ'ըլլար ամէն ինչ: Բայց ո՞ր: Դուրսը համատարած թշուառութիւն կը տիրէր, իրմէ աւելի երիտաւարը, քաջաւորը՝ անոնք որ կըցած էին ձեռով մը խուսափելի զինուորագրութեան, անգործ կը դնէրէին փողոցէ փողոց, գուռէ — դուռ, անպատակ եւ կամ պատառ մը չոր հացի ի խնդիր:

Ինք՝ անոնց բախտամամբ արեւայտ — յեւ կեանք ունէր: Ու, յետոյ, ինք ալ՝ դեցիկ մէկու մը մօտ ծառայելուն համար էր, որ զերծ էր շատ մը անխորժ անակնկալներէ:

Պարսկահպատակութիւնը, իր ճերմկած մազ — մօրթները. ո՞վ կը նայէր ալ օրերուն, այդ բաներուն: Ծանկերին ինչ կա՞ր՝ ալ լմնցաւ: Ահա բաներ, որ անպէս կը լլկէին իր դանկը: Արդէն առանց ատոր ալ հաղար տեսակ հոգեր ունէր, որոնք խոռոչարանի վերածած էին իր ներաշխարհը: Հայ էր, նամանակաւոր քահանայ էր, ամէն օր, ամէն ժամ կը լսէր լաւ ու վատ, շատ զիջ յուսալքելէ բաներուն մօտ՝ ջրամանին: Այս բոլորին հանդէպ պէտք էր լուս մնալ, խուս՝ ձեւանալ, համը դառնալ: Դիւրին բան էր...

Այնտեղ՝ հայ տղեկ մը կը ծնէին, զի՛ անդին՝ երիտասարդ հայ կին մը բռն — նարարել կը փորձէին, անդին աղա մը չէր ուղեր վճարել, զեռ ուրիշ տեղ մը չէր բաներուն մօտ՝ ջրամանին: Բայց, մինչեւ ե՞րբ այսպէս: Ահա, մեծ հարցականը իր առջեւ:

ՄԱՐՍԷՅԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ՀՈԳԵԶԱՆԳԻՍ
ԱՐԾՐՈՒՆԻ ԶՐԲԱՇԵԱՆԻ

Մարտի 15-ին Ս. Սահակ - Մեհրապ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, Յուլի 27-ի Կիրակիին, Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի որդւոց եւ թոռանց տօնին առթիւ կը կատարուի հանգիստը պատարագ, զոր կը մատուցանէ Արեւմտ. Եւրոպայի Հայր. Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԻՆ ԱՐԲ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ եւ կուտայ օրուան պատգամը իր բանին քարոզով:

Յետ պատարագի կը կատարուի հոգեհանգիստ վարչութեան նախագահ եւ ազգի բարերար:

ԱՐԾՐՈՒՆԻ ԶՐԲԱՇԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Վարչութիւնը կը հրաւիրէ մերազն հաստատեալները, ներկայ ըլլալու օրուան պատարագի արարողութիւններուն, լսելու պատուիրակ Սրբազան Հօր բանին քարոզը եւ յարգանքի տուրքը մատուցանելու Ա. Զրաշեանի յիշատակին:

ՀՈԳԵԶԱՆԳԻՍ

Պ. Եղիա Սերոբեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգիստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի, Յուլի 27, Իսիկ Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցին իրենց կնոջ եւ մօր:

ՄԱՔՐՈՒՆԻ ՍԵՐՈՎԵԱՆԻ
(ծննդ. Էլմայեան)

մահուան եօթներորդ տարեկիցին առթիւ ինչպէս նաեւ իրենց ծնողաց եւ մեծ-ծնողաց, նահատակ երկու եղբայրներուն եւ հօրեղբայրներուն եւ համայն պարագաներուն Սերոբեան եւ Էլմայեան ընտանիքներու:

Ի դիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն:

Ի ՅԵՇԱՍԱԿ

ՓՕ. — Տիկին Սիրազարդ Պետիկեան եւ Օր. Ազաւնի Պետիկեան իրենց զաւակներուն եւ քրոջ ու եղբոր:

Թագուհիի եւ Յակոբի յիշատակին 1000 Փր. կը նուիրեն Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի նորոգութեան (ստանալ «Յառաջ»-էն):

Fête Champêtre Annuelle

DU HOME ARMENIEN — ST. RAPHAEL
107, Avenue du Maréchal Lyautey

Sous le Haut Patronnage
de Mgr SEROPE MANOUGUIAN

Délégué Apostolique de S. S. Vasken Ier, Patriarche Suprême et Catholikos
de tous les Arméniens

Vendredi le 15 Août, toute la journée dans le Parc du Home Arménien
A l'occasion de la fête de l'Assomption, Mgr S. Manougian célébrera
une messe solennelle à l'issue de laquelle il y aura la bénédiction du raisin
Kermesse — Buffet chaud et froid — Jeux et Attractions — Tombola —
Animation — Ambiance familiale Arménienne.
Entrée Libre

ՀԱՅՐԱՍԿԱԿԻ

Պուլ. Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ Թաղական Խորհուրդը շնորհակալու թեամբ ստացած է. —

Այրի Տիկ. Սաթենիկ Ասատուրեան 300 Փր., այրի Տիկ. Վարդուհի Կամարեան իր ամուսնոյն յիշատակին 100, Գալուստ եւ Ֆիլոր Սաղբեանի հոգեհանգիստին առթիւ Օր. Մարի Սաղբեան եւ Տէր եւ Տիկ. Թէրզեան 50ական, Քէօսէեաններու յիշատակին այրի Տիկ. Քէօսէեան 30, Ժիւսթին ընտ 20, այրի Տիկ. Կիւլեան, Կիւլեաններու մահուան առթիւ 50, Գէորդ Մանասեանի մահուան քառասունքին առթիւ այրի Տիկ. Արմենուհի Մանասեան, այրի Տիկ. Չաղալոզեան, Տէր եւ Տիկ. Եղիա Ահարոնեան, Տէր եւ Տիկ. Գալուստ Ահարոնեան 100ական, Տէր եւ Տիկ. Ռուբէն Մանասեան 50, Պր. Գասպարեան 20 Փր.:

Արաքսի Սարգիսեանի յիշատակին Պր. Հայկազ Սարգիսեան եւ զաւակները 100, Պր. Արիստակէս Պետրոսեան եւ այրի Տիկ. Արաքեան 50ական, Սարգիս Եւսեպիան 50ական Փր.:

րութիւնեանի մահուան քառասունքին առթիւ Տէր եւ Տիկ. Մազաւու Յարու - Թիւնեան 200, այրի Տիկ. Պէրպէրեան 100: Ստեփան Սիմոնեանի մահուան քառասունքին առթիւ Տէր եւ Տիկ. Սիմոնեան 100ական, Տէր եւ Տիկ. Սարգիսեան 50, Տէր եւ Տիկ. Յակոբեան 30: Յարութիւն Գալազեանի յիշատակին Գալազեան զաւակներ 100, Տէր եւ Տիկ. Ալէն Գալազեան, այրի Տիկ. Գալազեան, Տէր եւ Տիկ. Գալազեան, Տէր եւ Տիկ. Պաղտատեան (Վիէն), Տէր եւ Տիկ. Ծեռնոյ 50ական Փր.:

X

Վալանտի Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղիկի, ողբացեալ Ղազարոսեան Սարգիսի մահուան առթիւ. — Գրիգորեան Վահրամ, Գոհարեան Անի, Կարապետեան Տիգրան, Գոհարեան Մարք 400 Փր., Տէր եւ Տիկ. Կին Փափազեան Կարպիս, Տէր եւ Տիկ. Ստեփանեան Մանուկ 50ական Փր.:

Imprimé Sur Les Presses Du Journal «HARATCH»-83, Rue D'Hauteville-75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

EREVAN restaurant

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՐԵՎԱՆ

26, RUE BERGÈRE PARIS 9° Tél. 770 85 81

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՔՐՈՒՐ ԽՈՀԱՆՈՑ — ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԶԵՐՄ ՄԹՆՈՂՈՐՏ
ՄԱՏՁԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ԶՈՐԵՔԵԱՐԹԻ ԻՐԿՈՒՆ՝ ԶԻԹԱՊՈՒՐ, ՄԱՆԹԸ

ՀԻՆԳԵԱՐԹԻ ԻՐԿՈՒՆ՝ ԼԱՀՄԱՃՈՒՆ ՈՒ ԶԻ — ՔԵՕՃԹԻ
(Պատուէրի վրայ)

ՈՒՐԲԱԹ ԻՐԿՈՒՆ՝ ՍՈՒ - ՊԵՐԵԿ

ԵՒ ՍՄԷՆ ԿԻՐԱԿԻ ԱՌՏՈՒ՝ ՊԱՏՈՒՐԻ ՎՐԱՅ՝ ԵՒ Ա Շ

ՈՒՐԲԱԹ ԵՒ ՇԱՐԱԹ՝

Duo Hartar

ՅԱՐՈՒԹ ԵՒ ՎԻԳԷՆ

FERME LE MARDI ՓԱԿ ԵՒ ԵՐԵՔԵԱՐԹԻ
ՃԱՇ ԿԸ ՀԱՅԹԱՅՐՈՒՆԻ ՆԱԵՒ ՏՈՒՆԵՐԸ, ԱՊՊՐԱՆՔԻ ՎՐԱՅ:

ԳՈՐԴԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԱՐՄԻՆ

ուր պիտի գտնէք արեւելեան շաւաղոյն գորգերը,
մասէլի գիներով

ARMINE

les plus beaux Tapis d'Orient
importation directe, prix, choix, qualité

acheter un tapis chez Armine.
est un placement sur et agréable

ARMINE

ANTIQUITÉS - TAPIS

73, RUE LA FAYETTE, 75009 PARIS
tél. 878 80 13 métro Cadet

ԴՊՐՈՑԱՍԵՐ

ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐՃԱՐԱՆ

ԵՐԿՍԵՆԻ ՆԱԽԱԿԻՐԱՐԱՆ

ԵՒ ԱԶԶԱՆՑ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ

ԳԻՇԵՐՈԹԻԿ ԵՒ ՑԵՐԵԿԱՆՑ

1980 - 81 տարեշրջանի արձանագրու թիւները բացուած են:

Վարժարանը կը կիրարկէ ֆրանսական ամբողջական ծրագիրը եւ աշակերտութիւնը կը պատրաստէ Պէ. Է. Փէ. Սէ. Է. ըննութեան:

Կարեւորութեամբ կ'աւանդուին նաեւ հայեցի ճիւղեր՝ լեզու, գրականութիւն եւ պատմութիւն:

S'adresser à:

Direction de l'Ecole Tebrotzassère
1, Bd. du Nord — 93340 LE RAINCY Tél. 381-01-72

COLLEGE

TEBROTZASSERE

CLASSES PRIMAIRES MIXTES

CLASSE SECONDAIRES DU 1 CYCLE

POUR JEUNES FILLES

INTERNAT ET EXTERNAT

Les inscriptions pour l'année scolaire
1980 - 81 sont ouvertes.

Application intégrale du programme des
écoles françaises et préparation au BEPC.

Enseignement de la langue et de la
civilisation arméniennes.

TRANSTOURS

organise plusieurs voyages à Erévan avec divers programmes
14 jours à Erévan - 2 jours à Moscou

TOUS LES VOYAGES PAR AVION — HOTEL 1ère CLASSE — PENSION COMPLETE

départ:

retour:

4e voyage — 6 AOUT 21 AOUT 4300 F.
5e voyage — 13 SEPTEMBRE 28 SEPTEMBRE 4300 F.
6e voyage — 1er OCTOBRE 16 OCTOBRE 3800 F.

DIRECT DE MARSEILLE

1er voyage, du 11 au 25 AOUT 4150 F.
2e voyage, du 8 au 22 SEPT. 4150 F.
3e voyage, du 6 au 20 OCTOBRE 3500 F.

TRANSTOURS, 25 Rue d'Argenteuil, 75001 Paris — Tél.: 261-58-28
ուր կարելի է ներկայանալ ամէն Զորեջարթի եւ Ուրբաթ կէսօրէ ետք ժամը 15:15

Մարտի 12-ին զինքը 2. ԱԼԻԲԱՆԵԱՆԻ
11, Rue du Bassin — SAINT-JULIEN, Tél.: 93-04-90 et (42) 83-31-55
Վալանտի զինքը 3. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ — ԱԼՓԱՐՎԻ՝ զինքը 8. ՊՅԱՆԵԱՆԻ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉ

ՕԳԱՓՈՒՆՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Օգոստոսի բոլոր խոմբերը կայան կը մեկնին Օգոստոս 3-ին եւ կը վերադառնան Օգոստ. 30-ին: Փարիզի խոմբը կը մեկնի առաւօտեան ժամը 7:30-ին, փոքր ՏՕՐ-էնէն:

ՄԱՐՍԷՅԻ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

(12,14, Rue St. Bazile)
ՓԱԿ ԵՒ ՕԳՈՍՏՈՍ 15-ին 31

La Maison de la Culture Arménienne
de Marseille est fermée du 1er au 31
Août.

— ԱՌ ՈՐ ԱՆԿ Է —

«Յառաջ»ի խմբագրատունը բաց է ամէն օր (բացի Շաբաթ եւ Կիրակի) ժամը 8:55 12:30 եւ 14:55 18:30:

X

Ոչ — ստիպողական բնոյթ ունեցող այցելութիւններն ու հեռաձայնները կը խընդրուի կատարել միայն կէսօրէ վերջերը:

ՍԿԱՌԻՏԱԿԱՆ

Բ. ԸՆԴՀ. ԲԱՆԱԿՈՒՄ

Հ.Մ.Ը.Մ. — ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՎ
Կազմակերպուած Հ.Մ.Ը.Մ.ի Կեդր. Վարչութեան կողմէ
ՕԳՈՍՏՈՍ 12 - 26

Գլխավոր անտառին կից մարզարանի
դաշտերուն վրայ:

Կը մասնակցին Հ.Մ.Ը.Մ.ի բոլոր մասնաճիւղերէն աւելի քան երկու հարիւր սկաւտներ եւ արհեստներ:

Այս առիթով Փարիզի մասնաճիւղը իր սկաւտներու շարքին կը հրաւիրէ ֆրանսահայ 12-ին 16 տարեկան պատանիներ, բանակումին մասնակցելու որպէս դիտող եւ առանձին խմբակներով Օգոստ. 14-ին մինչեւ Օգոստ. 18:

Մասնակցութեան եւ արձանագրութեան համար
ՀԵՌԱՆՍՆԵՆԻՆ՝ 824-63-89

ամէն օր կ. ե. ժամը 17:55 21, եղբ. ՀՐԱՉ ՍԻՍԵՆԵԱՆԻ

Արձանագրութիւնը կը փակուի
Յուլի 27-ին:

Fonds A.R.A.M.

ՕՐՈՒՆ ԻՍՈՒԲԸ
ԽԱՆՆԱՍՈՐԻ ԱՐՁԱԿԱՆՔԻՆ ԽՈՐՀԱՆԻՐԴԸ

ՕՐՈՒՆ ԴԵՊՓԵՐԸ

ԵՐԵՎԱՆ ՀԵՌԱՏՈՊ
ԵՐԵՎԱՆ (Արմենիա, Յուլիս 10-21)

ՄՈՍԿՈՎԱՅԻ ՈՂԻՄՓԻԱԿԱՆՆԵՐ
ԿՈՓԱՄԱՐՏ (54 ֆիլո դասակարգ)
Կոմիտարտի մրցումներում առաջին չըջանին Հայաստանի մարզիկներին Սամսոն Սալախյանի յաղթեց թեմայի (Դոմինիկան Հանրապետություն) :
X
ԸՄԲՇԱՄԱՐՏ (յոյն - հռոմէական)

Վասպուրականի ու Աղբաղի զրկուեցան հայ գիւղացիին շնչուն կենդանութենէն : Արտուրի մեծ ու փոքր կատարներէն հեռու հայ շինականին տաղերը դադարեցան : Անընդհատ կեղեքումներ ու կողոպուտներ : Զարդեր ու կարապետներ :

Օրհ - Օր Կացութիւնը Կր Ծանրանայ

Երեւանի հանքային շուրջերու գործա-տունը 200 հազար շէշ « Զերմուկ » զրկած է Մոսկուա, Ողիմպիականներուն մաս - նակցողներու համար : Մինչեւ խաղերու աւարտը ձեռնարկութիւնը 300 հազար շէշ եւս պիտի զրկէ : « Զերմուկ » ըր այս տա-րի արտասահմանէն 20 հազար շէշ ա-պրսպարանք ունեցած է : Վերջերս գոր-նատունը ունեցած է նոր սարքաւորում , որու շնորհիւ ժամական 14 հազար շէշ կարելի եղած է լեցնել : « Զերմուկ » ի պահանջները գոհացնելու նպատակով ա-ռողջարանային քաղաքին մէջ կառուցուե-լու վրայ է նոր գործատուն մը , որ ներ-կայի 46 միլիոնի փոխարէն տարեկան 75 միլիոն շէշ հանքային շուր պիտի ար-տադրէ :

68 քիլո ծանրութեան դասակարգի եր-րորդ շրջանին Նալբանդեան յաղթեց հունգարացի Կալի, իսկ չորրորդ շրջա-նին կէտերով պարտուեցաւ Սիւփրոնէն (Լեհաստան) :
Յիշենք, որ Զորեքաբի Ֆրանսա իր առաջին մետալը — արծաթ — ստացաւ մարզասուրի (Փլէօրէ) մէջ, շնորհիւ Փաքալ ժողովրդի :
X
ՇՐՁԱՄԱՐՏ (յոյն - հռոմէական)

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը բարձրացուց արդիւնութեան դրօշը 1897 Յուլիս 25ին : Հրաւիր ուղղեց հայ ֆեոդալիին : Միայն զինքով կարելի էր սանձել թուրքին եւ թիւրքին վայրագութիւնները եւ պաշտ - պանել խեղճ հայ գիւղացին : Փետայի - ները, մէկ սիրտ մէկ հոգի, գրկած գէն-ըն, սրացան մարկանման, իրենց նահա-տակուած եղբայրներուն, լիկուած քոյ-րերուն, սրբապղծուած տաճարներուն վրէժը լուծելու : Կարմիր վրէժը տան - լուած ու անարգուած Հայուն :

ԹԻՒՐԻՔԼԵՐԻ ՍՊԱՆՈՒԹԵՆԷՆ ԵՏՔ՝
ԶՈՐԵՔԱՐԻ ՕՐ
ԸՆԴՀ. ԳՈՐԾԱԳՈՒՆԻ

X
« ԿԻՈՍԻ ՄԱՀ » ՕՓԵՐԱՅԻ
ԱՌԱՋԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

X
ՅԱՌԱՋԻՎԱՅ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵ -
ՇՐՁԱՆԻՆ 40 ՆՈՐ ԴՊՐՈՑՆԵՐ

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը մահապատիժ տնորինց Մաղրիկ քերտ թափառական չեղին եւ անոր աշխրթապետ Շարա-ֆին : Հասարակ ֆեոդալական յարձակում մը չեղաւ, այլ զինուորական պատրաս-տութեամբ եւ կարգապահութեամբ ար-քանանք մը, ինչպէս օտարներն ալ վկա-րեցին ու զարմացան : Դարաբաղցի վար-դանի եւ Նիկոլի կոչը եղաւ՝ « Կառնեցէ՛ք ինչեւ ձեր վերջին շունը, բայց միշտ լինեցէ՛ք կիներն ու երայրները » : Յե-րափոխականները խոյացան իրենց գեր - բերին եւ ռազմաշունչ կերպով, երգելով ինչեւ ինչ ինչ ինչ « Կրակ տեղացէ՛ք, անդադար լրան, փա՛ռ Դաշնակցութեան անտառ է զգալ » : Եւ ոչնչացուցին Մաղրիկ ցե-ղը : Դաշնակցութիւնը իրենց գերտաւ որ իր վրէժինդիր անխոցելի ուժ մը, որ ինչ անտեսանելի է, բայց զնդակը ան-կեղս :

Պաշարման վիճակը որ միշտ ի զօրու է թուրքիոյ շուրջ քան զաւանդուած մէջ, կարգիլէ որեւէ գործադու : Բայց եւ այնպէս, բանուորական ՏԻՄՔ ընկերակ-ցութեան հրաւիրով հարկը հազարաւոր աշխատաւորներ դարձեցուցած էին իրենց աշխատանքը թուրքիոյ մէջ, բողոքի իր-բեւ նշան թիւրքիւնի սպանութեան դէմ : Շարժումը զգալի եղած է զխաւարարար Իզմիր, Ատանա եւ Անդաբա, ուր բա - նակը ջանացած է ապահովել փոխադրու-թեանց միջոցներու նուազագոյն սպասար-կութիւն մը : Բանթոյներու թիւը կը տարբերի ըստ աղբիւրներու ինչպէս ա-մէն տեղ : ՏԻՄՔի Պոլսոյ կեդրոնատե - ղիին համաձայն մէկ միլիոնի հասած է : Ահաբեկչական ալ դադարի շարժում մը՝ թրքական վրէժիւններու ձեռքով անուշով հեռաձայնած են կարգ մը թեր-թերու ստանձնեւոր համար թիւրքիւնի սպանութեան պատասխանատուութիւնը : Վարչապետ Տէմիրէլ ալ հրաւիրած է խորհրդարանը ստիպողաբար, որպէսզի հարկ եղած հեղինակութիւնը տայ Պե - տութեան, եւ ան պայքարի ահաբեկ-չութեան դէմ : Յայտարարած է թէ թուրքիոյ բոլոր խառնակութեանց ետին՝ համայնավարութիւնն է : Եւ ինչպէս է նաեւ « Երկիրը պիտի չլանձնենք դաւաճանե-րու ձեռք » : Ազգ. Ժողովի արտակարգ նիստի մը ընթացքին է, որ Սիւլէյման Տէմիրէլ այս ելոյթը ունեցած է : Ծանօթ է որ տարւոյն սկիզբէն ի վեր 2000 հոգի մեռած է ահաբեկչութենէ : Ընդգիծաբար պարագլուխ եւ նախկին վարչապետ՝ Պիւլէնթ Էմէօլիս յանուն իր կուսակցու-թեան (Հալփ) մերժած է Տէմիրէլի պա-հանջած յաւելեալ իրաւասութիւնները, որովհետեւ՝ « կառավարութիւնը բացա-րայէն կերպով ցոյց տուած է իր գործակ-ցութիւնը ալ ծայրայեղներու հետ » : Էմէօլիսի համար տազնապը լուծելու միակ ձեւն է՝ ընդլայնուած կառավա - րութիւն մը, հիմնուած վերանորոգման վրայ եւ որ ընդգրկէ գլխաւոր կուսակ-ցութիւնները : Տէմիրէլ պատասխանած է թէ նման կառավարութիւն մը անհրա - ժեշտ չէ, ինչ որ անհրաժեշտ է այն է որ խորհրդարանը բացառիկ օրէնսդրու-թիւնը հաստատէ : Եթէ մերժուի, այն ատեն ընտրութիւններ պէտք է ըլլան : Քաղաքագէտները սակայն, դեռ յոյս ու-նէին, որ ելք մը կը գտնուէր, յաջորդ-օրը՝ Հինգշաբթի, Տէմիրէլ - Էմէօլիս հանդիպումի մը :

Երեւանի օփերայի խումբը Կոմիտաս Երաժշտանոցի սրահին մէջ բեմադրած է երաժշտ վարդան Աճէմեանի « Կիկոսի մահ » օփերան, ըստ Յովհ. Թուման - եանի գրուածքի մօթիֆին : Երիտասարդ երաժիշտը օփերան յօրինած է համաձայն իր հանդուցեալ մեծ-հօր՝ բեմադիր Վար-դան Աճէմեանի լիպրետի : Բեմադրած եւ ձեւաւորած է Տիգրան Լեւոնեան : Դե-կավարն է Տուրի Դաւիթեան : Գլխաւոր դերերը ստանձնած են Եւնա Վարդան-եան, Հէնրի Ալավերդեան, Սուսաննա Մարտիրոսեան, Մարիէտտա Շահվերդ - եան, Նելլի Քարմեան : Օփերայի առա-

Հայաստանի 22 հազար աշակերտներ յառաջիկայ ուսումնական տարին կը դիմաւորեն, նոր դպրոցներու մէջ : Սեպ-տեմբեր մէկին քաղաքներու եւ գիւղերու մէջ կը սկսին գործածուիլ դպրոցական 40 շէնքեր, ուսման եւ ֆիզիքական դաս-տիարակութեան յարմար պայմաններով : Վերջին հինգ տարիները Հայաստանի մէջ կառուցուած են 250 դպրոցական շէնքեր : 1980 - 1981 տարեշրջանին Հայաստանի աշակերտութեան թիւը կը հասնի 600 հա-զարի, որոնցմէ 60 հազարը առաջին ան-գամ ոտք կը դնէ դպրոցի շէնքի ներս :

Պանասորի արշաւանքը հայ ժողովուր-դին զգացուց թէ ժամանակն է ալ քակտե-լու մեր բոլոր յոյսերը օտարներէն եւ հաւաքը ներշնչելու իր սեփական ուժի մասին : Պանասորը ցոյց տուաւ թէ Հա-յոյ երակին մէջ ստանալ չէ դեռ այն ա-րիւնը, հոգիին մէջ մարած չէ անկախու-թեան այն հուրը, որոնց շնորհիւ միայն կրնայ տիրանալ իր պատմական հայրե-նիքին : Պանասորի արշաւանքը եղաւ մարդաբան մը : Դաշնակցութեան արշաւ - անները, յեղափոխական շարժումները նոր թափ ստացան : Առանց Պանասորի արշաւանքներուն, առանց Պանք Օթոմա-նի դէպքերուն հայ ժողովուրդը գուցէ այժմ թաղուած ըլլար պատմութեան չեղիկ :

Ինթերնէշնալ Հեքստ Թրիպիւնը, որ Հինգշաբթի առտու, իր առաջին էջին վրայ կուտար վերոյիշեալ լուրերը, կ'ա-ւելցնէր թէ անցեալ շաբթու, թրքական մամուլը սրտառուչ կոչեր հրատարակած է ալէն թէ ձախէն երկու պարագլուխ - ներուն, որ մոռնան իրենց տարակարծու-թիւնները եւ միանան « միասնական պայ-քարի մը մէջ անիշխանութենէ փրկելու համար թուրքիան » : Զորեքաբի զօ-րուան թերթերու խմբագրականները չե-լ - տած են թէ ալ թէ ձախ ահաբեկիչներու նպատակն է՝ « քանզի թրքական ժողո-

վրդապետութիւնը » եւ կոչ ըրած բան-ուորներուն, որ հանդարտ մնան թիւրք-լէրի սպանութենէն ետք :
Մաթեմի թղթակիցը Հինգշաբթի օր կ'եղբակացնէ իր յօդուածաշարքը, ծան-րանալով կրկին ահաբեկչութեան վրայ :
« Մարդկային Իրաւունքներու եւ Ազատութեան Կոմիտէն » զոր հիմ-նած է Ֆրանսայի Համայնալար կուսակ-ցութիւնը եւ որու կը նախագահէ Ժորժ Մառլէ, ոգեկոչած է թիւրքիւնի յեշա-տակը եւ Ժիւլէն չեղած է թէ իր ստեղ-ծումէն ի վեր, կոմիտէն « ընտանապար - տած է թուրքիոյ մէջ ազատութեան դէմ գործուած ոճիւրները » :
« Իշտէ՛ Գաթա » (ահա՛ Գաթան) տողով կը սկսի իր յօդուածը Լիպրա - սիւն, արձագանգելով Հիւրիքիթի, որ այդպէս խորագրած էր Յուլիս 7ին, պար-գելով սարսափազդու պատմութիւնը Սամ - սոնի մօտ ձկնորսներու այդ փոքրիկ գիւ-ղին : Հոն, կը գրէ թերթը « Պետութեան հեղինակութիւնը բացակայ է, ոստիկա - նութիւնը, բանակը, քաղաքագործը որեւէ իշխանութիւն չունին : Կարմիր կարգը կը տիրապետէ, քաղաքացիները սարսափա-ծ են » :

Թիւններ կը պահէր Պէյրութի տարբեր հոսանքներու թերթերուն հետ : 55 տա - րեկան էր :
ՌՈՒՄԱՆՈՅ Նախադան՝ Նիքոլայի Զատնէսըու պաշտօնական այցելու - թեամբ, Փարիզ ժամանեց : Առաջին օրն իսկ, Զատնէսըու եւ Ժիւլէն տեղակցութիւն ունեցած են եւ հաստա - տած թէ նոյն տեսակէտն ունին միջադ-գային բաղադրիկ հարցերու շուրջ :
ՓՈՆԻՍՏՈՒՎԱԿԻ ներկայացաւ Ազգա - յին ժողովի խորհրդարանական խանձա - խումբին, ինչպէս ինք ուղած էին, ալ Պրոյլ հարցը լուսաբանելու համար : Բայց ըստ երեւոյթին, մեծ յոյս չկայ, որ լու-սաբանուի քանի միակ յստակ բանն այն է թէ մէկը սուտ կը խօսի, բայց ո՞վ... Հարցը պիտի քննուի Հոկտ. 8ին :
ՆԱԽԱՐԱՐԱՅ Հերթական խորհուրդէն ետք, Նախագահ Ժիւլէն տեղափոխեց շէշ - տեց թէ « Ֆրանսան պէտք է ըլլայ եւ պիտի շարունակէ ըլլալ ապաստանի եր-կիր մը, այսինքն պիտի ընդունի իր հո-ղին վրայ, անոնք որոնք կը հալածուին իրենց երկիրներուն մէջ, իրենց քաղաքա-կան տեսակէտներուն կամ գործունէու - թեան համար : ... Բայց պիտի չընդունի իրեն կայան ծառայել օտարներու, կադ-մակերպելու համար բիրտ ուժի արարք-ներ » : Նոյն օրը կը կատարուէր Պախ - թիարի մահափորձին զոհ ոստիկանին յուղարկաւորութիւնը մինչ Պուլվ. Պի - նոյի շէնքին բնակիչները կը պահանջեն որ Պախթիար երթայ ուրիշ տեղ բնակի, առանձնացած վայր մը, անընդունելի դանկելով իրենց համար ստեղծուած կա-ցութիւնը (վար, խուզարկութիւն) :

Պախի մարտական մեծ կուսակցու - թեան՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան որ գիտ-ցաւ ապրեցնել հայ ժողովուրդը եւ ան-մար պահեց անոր հիւն մէջ հայրենիքի եւ անկախութեան սրբազան խաչալը :

Պախի գաղտնաբեր մեծ կուսակցու - թեան՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան որ գիտ-ցաւ բարձրացնել ըմբոստութեան դրօշը « Ազատութիւն կամ Մահ » նշանաբանով եւ պաշտպանել իր քոյրերուն եւ եղբայր-ներուն պատիւը :

ԱՐԵՎԻԿԱՆ ՊԵՐՈՒԹԻ (մահմետա-կան) մէջ սպանուած է Լիբանանի մա-մուլի սենտիքային նախագահ՝ Ռիատ Թահա, կառքին մէջ երբ վարչապետ Զաւին կ'երթար : Թահա, ոչ միայն Լի - բանանի այլեւ արաբական աշխարհի ծա-նօթ դէմք մըն է, որ լաւ յարաբերու -

ԺԱՂՈՎՐԴԻ ԱՌՅԱԸ

Գրեց՝ ՌԱԶՄԻԿ ԴԱՆՈՅԵԱՆ

Գ.

Նարեկացին խօսում է բոլոր մարդ - կանց հանդէպ իր վերաբերմունքի ան- խորականութեան մասին, կարծես դու- շակելով, թէ մարդիկ հակուած են մե- ծագոյն արուեստագէտներին անգամ սո- ցիալական այս կամ այն դասին վերադրե- լու եւ նրանց մէջ վնասելու կողմնա - պահութեան այն տարրը, որ սկզբնական շրջանում, ինչպէս մենք ենք ասում, նոյնիսկ առաջագիմական է, իսկ յետոյ վեր է ածուած չարիքի մնացած բոլորի գլխին: Վերածնութեան գլխաւոր յատկանիշը հա- մահաւասար լանկալի մարդասիրութիւն է՝ անկախ տարիքներից, սեռերից, սոցիա- լական դասերից պատկանելութիւնից, ու- ռովհետեւ վերածնութիւնը յաւանութիւն ունի լինելու անթերի մարդու փառաբա- նութիւն առհասարակ, եւ մասնաւորա - պէս՝ նրան տեսնելու իր նախաստեղծ բոլոր կատարելութիւնների ներդաշնա - կութեան մէջ, Նարեկացին՝ ինքը իր պոէ- մով, որ իր վարքն է, օրինակ է տալիս հաւասարատեսութեան՝ աշխարհի վրայ գոյութիւն ունեցող որեւէ մեղք չի կա - րող լինել իբրեւ սոսկական ինքնածին գալութիւն: Նա մարդկութեան ընդհա - նուր վարձագծի արդիւնքն է, կառավա- րողներին կամագողի ենթարկուելու նրա անհեռատես բնաւորութեան օրինաշարի ածանցեալը:

Ողբեր երգեցի եւ շարահիւսած այս նոր մատենում... Որն իբրեւ կցորդ, մեծապէս գիտակ բոլոր վշտերի՝ Նշաւակում է ուրոյն պատկերով կրքերը՝ ամէն մարդու պատահող, — Այս երկրում ապրող ամէն հասակի բնակիչների համար անխնայ անխնայ, Աշխարհում ցրուած բազմապիսի բոլոր քրիստոնեաների...

Ուրեմն՝ անխորական առհասարակ, բացի հաւատից: Ստորականութիւնը դըր- տում է միայն քրիստոնեաների եւ ոչ- քրիստոնեաների միջեւ: Այլակրօնների համար Նարեկացին չի ուզում իր մաս - եանը գրել: Աշխարհին առհասարակ եւ Հայոց աշխարհին եկած չարիքների առա- լակալայն մասը անհաւատներից ու աշխ- կրօններից է: — Էլ ի՞նչպէս կարող ես դառնալին հեծեծանքներով սիրող բա - ցել նրանց առջեւ, երբ մարդկային մեղ- քերն ու հոգեւոր անբարեկրօնութիւնները թուարկելիս քրիստոնեաների մէջ անգամ կարող են լինել մարդիկ, որոնք կեղծա- լորարար երեսպաշտութիւն կ'անեն եւ կ'անեն, թէ՛ այս ինչէ՞ր է խօսում այս Գրիգոր քահանայ, ի՞նչ մեղքերի մասին

է խօսքը, երբ մենք ամէնքս բարեկրօն կուսակրօններ ենք, եւ մեր հոգին մա- ջուր է, մեր շուրջը առատութիւն է յեղ- ուած, եւ բարեկամ ու եղբայր ենք Սեքս- տացիներին ու Պիհոնացիներին: Կեանքը աւերողները կարող են Նարեկացուն ներ- կայացնել կեանքը բամբասողի դերում, այդ պատճառով էլ մեծ բանաստեղծն ստիպում է, կամ հարկ է համարում « Մատենի » մէջ բացատրութիւն տալ իր բոլոր անհանգստութիւններին, միա- ժամանակ հասկացնել իր, այսպէս ասած, « պայմանական թշնամիներն », թէ այդտեղ էլ իրեն համար անբացատրելի բան չկայ, որ ինքը կարող է ըմբռնել նը- րանց չնչին երեւակայութեան հնարած բոլոր նուրբ խորհրդանշանները: Իսկ ասացինք « պայմանական թշնամիներ », որովհետեւ Նարեկացու համար իրական - նում թշնամի չկայ: Նա վեր է այդպիսի զուտ երկրային հասկացողութիւնից: Թշնամութիւնը միակողմանի է. ներքեւից դէպի վերեւ, կեղծաւորներից ու բան - սարկուներից դէպի Նարեկացին:

Արդ, եթէ մէկը յիշարի իրեն, կամ չձեռնայ Ու չանաւատի կեղծաւորաբար, եւ պարզ ու հասարակ վարուի, ձանաչի իրեն որպէս մարդ մահկանացու, Այգիսիսն պիտի է հասկանայ, որ ես գուր չգրեցի Մեղքերի բալոր դէպքերը այստեղ, Որոնց գլխաւոր մասերը մէկ-մէկ թուեցի վերեւ, կամ ամբողջութեամբ չստանալիս իսկութիւնը եւ Այն տեսակ-տեսակ սխալմաների, Որոնք պարտում, գալար են գալիս մեր բնութեան մէջ, Այլ բիրաւոր չար արգասիքներից միայն մի փոքրիկ չափով ցոյց տուի, Մնացածները թողնելով, որ դուք սրանց միջոցով ուսումնասիրե՛ք Թեւ ոչ լրիւ եւ ամբողջապէս:

Ըստ երեւոյթին, Նարեկացու անձի վերաբերեալ չափազանց շատ են եղել բանասիրութիւնները, որովհետեւ « Մատ- ենի » մէջ գրեթէ գլուխ չկայ, ուր նա չի չափաւորել այդ չարարատիկ իրողու- թիւնը: Մահայն յիշատակելով հանդերձ, Նարեկացին չարութիւն չի անում այդ բանասիրութիւնների հանդէպ, չի տեսնում նրանց ոչնչացումը: Ոչ թէ բանասիրու- ների վերացումն է փափաքում նա, այլ բանասիրութեան, ոչ թէ՛ հալածողնե- րին, այլ՝ հալածանքի, ոչ թէ՛ տգէտ- ներին, այլ՝ տգիտութեան, ոչ թէ՛ ստոր մարդկանց կորուստը, այլ ստո -

րութեան կորուստն է երազում Նարեկա- ցին, ոչ թէ անհատի, այլ երեւոյթի դէմ է նա: այդ պատճառով էլ նրա ընդվզու- մը ոչ թէ ատելութիւն է, այլ անխառն մարգարիտութիւն: Նա Տիրոջ հետ զրոյ- ցի ժամանակ յորդորում է նրան, թէ ինքը հասկանալով է բարիք խնդրում ի- րեն ատողներին ու բանասիրութիւններ հա- մար, եւ աղաչում է՝ չզլանալ, դործել այդ բարիքը՝ իր աղերսանքները լսելով, իսկ մեղ հետ զրոյցի ժամանակ նոր միայն բացատրում է, որ այդ բոլորն ինքն ա- նում է Աստուծոյ պատկերին նմանութեւ համար:

Արդ, նայելով, Տէր, անարգիս վրայ, յիշիր մեծութիւնդ, եւ երբ քեզանից բարիք խնդրեմ ես իմ ատողներին, Դու նրանց համար, որ բռն են դարձել, ըստ քո մեծութեան, Հրաշապէս անհա թարիքներ գարծիր: Չստանալեցնես ինձ խայքողներին, այլ ուղղիր նրանց, Գրիգոր խոսում բարեբեր երկրային...

Սա աղաչանք - հրաման - յորդոր - կարգադրութիւն է Աստուծոյ:

Իսկ մեզ՝ մեր ականջին թաքուն չըն- ղում է՝

Բարեգործներին բարիք խնդրել օրէնք է բնութեան եւ մենք այդ բանը անում ենք կամքով մեր անբնադատ:

Նարեկացին դառնում է, որ սա մի բան է, որ կարող է ամէն հասակի մարդ կատարել, իսկ երկրորդ ամենագիտաբար այդ ցանկութիւններն իրականութիւն դարձնելն է, որից յետոյ մարդը կարող է նմանուել Աստուծոյ:

Այդ իսկ պտտմանով գերադասեցի թշնամիներէս բարիք ցանկանալ, Գան երախտաւոր բարեկամներիս համար աղերսել:

Այս եւ ի՞նչ եղբակացութեան կարելի է յանգել, քան այն, թէ հզօր բանաստեղ- ծին գրիչ չարժէք տուող ծով մարգա- սիրութիւնն է: Մարդասիրութեան այս տեսակը բնաւ կապ չունի ոչ բանաստեղ- ծական շողողութեան հետ, որ այն- պէս առատօրէն տարածուած է ժամա - նակից աշխարհում, ոչ հաճոյականու- թեան, որ բազմաթիւ է միայն ձօնե- րից ու փառաբանութիւններից, ոչ էլ ի- րենից առաջ չարժուող սերունդների հան- դէպ գերակայութեան զգացումի հետ:

Նարեկացին կոչ է անում՝ մարդուել աշխարհային ակտիւրի՝ փորձելով իր անձի օրինակով ցոյց տալ, թէ ժամա - նակի ընթացքում մարդու մէջ ինչ երկ - փնդում է ստալացել, ինչ ահաւոր ան- ներդաշնակութիւն է առաջացել ձեւի եւ բովանդակութեան, հոգեկանի եւ մարմնականի միջեւ: « Յոգնաբեկ է նա իր հանգստի մէջ եւ խախտանքում՝ տը- խուր... » հանրապատ օրինակը մէջ չըն-

ԾՈՎԸ ԴԵՂԵՐՈՒ ԱՂԲԻՐ

Ամերիկեան Օսպորն ծովային դիտու- թիւններու լապտաթուարի տնօրէնը կը պնդէ թէ, ժամը հասած է՝ ծովային լոյս եւ կենդանիներէն, դարմանումի համար գանազան նիւթեր հայթայթելու: Հին Չինացիք արդէն, մարմնին մէջ հաւաք- ուած ջուրերը քակելու, կանանց ամա- շրջանային խանգարումները կանոնաւորելու, ապսէ եւ քանակէր դարմանումի համար, ծովէն դեղեր կը պատրաստէին: Նոյնպէս Պլինիոս քաջախոյ խառ- նուած կատուածուկի փուշի մոխիրը, ակուայի ցաւերու դէմ կը գործածէր: Լապտաթուարի տնօրէնին կողմէ, ծո- վային բուսականութիւնը եւ անոնց հի- ւանդութեանց դէմ գործածութիւնը սա- պէս աչքէ անցուած են:

Ջրիմուռ (ալկ) — Ասոնց ծովուն մէջ օրկանիք մարմին պատրաստող եւ կեանքը կանոնաւորողներն են: Ուր որ ջրիմուռ- ները շատ են հոն ծովային բուսականու- թիւնը եւ կենդանիները կը բազմանան: Ջրիմուռներէն մէկ մասը հականեխիչ է:

Եւ սակայն յանգապարտս՝ ես, փոխարինեցի նրանք Մարմնական եւ հոգեկան երկաթաբար յուզումներով՝ անտախտիւրդ ու բազմածով:

Եւ սակայն յանգապարտս՝ ես, փոխարինեցի նրանք Մարմնական եւ հոգեկան երկաթաբար յուզումներով՝ անտախտիւրդ ու բազմածով:

Յայտնի է, որ այն իր վրայ է վերցնում գոյութիւն ունեցող եւ գուշակուող բո- լոր մեղքերը հաւասարապէս, եւ ամէն երեւոյթ ըննելիս նրա հայեացքը լոյս աշխարհ է հանում երեւոյթի ամենախոր- քում ծիպացող էական ամէն մի ալիք: Ձեւի եւ խորքի աններդաշնակութիւնը տանջում է Նարեկացուն՝ երբ իր շուրջ տեսնում է, որ անխաղախ հաւատա- եւալների նուիրումը չարաշահում են կը- նաւորի գգեստ հաղած անարժան ծա- ուաները Աստուծոյ:

Եւ ինչպէս որ ինձ ուզում են պատուել վայելուչ շուքով սիրելիներդ քո անուան համար, կրօնաւորի գգեստիս բարեմեծութեամբ նայելով:

Անգիտակ գաղտնի իմ արատներին՝ երանի եւ տալիս եղկելու...

(Շար. - 4)

« ԵՐԱՌԱՋ » ԳՐԱՍՊՈՒՍԹԵՆԵՐԸ

ԺՈՒՇՈՒՄԻ ԱՓԻՆ

Գրեց՝ ՄԻՍԱԿ ՄԻՐԶԷ

Իր գրած հմայիլը... Երանի թէ գը- րած չըլլար, անով սկսան այս բոլոր պատգուակները: Անհաւատալի՝ բայց ի- րաւ: Նարեկի սրբաբան պատմողները իրենց դերը կատարեցին ճշգրտութեամբ: Հիւանդ տղեկը, որ չարաթը քանի մը անգամ ենթակայ էր նոպաներու, այժմ, վիճակը օրաւոր կը բարելաւուէր: Վերջին շարաթը բնաւ գալարում չու - նեցաւ, ու, ասիկա՝ երկար ատենէ ի վեր: Հիմա, անոր այտերը սկսած էին կարմրել, իրանը՝ ուղիղ, քալում էր՝ հաստատ:

Պարտեզին մէջ, դաշտերու լայնքին, համարձակ կը վազվզէր, ցածիկ պա - տերէ կը ցատկէր եւ ծառերը կը մա - դըլցէր՝ սարսափ պատճառելով իր մօրը: Ու, զարմեալ, երկար ժամանակ, սույն - ծի մը պէս կը լսուէր ամէն բան... Ի- րաւ որ հրաշքը կատարուած էր...

Հայր, մայր, ծանօթ - բարեկամ կը

զարմանային այս երեւոյթին: Քայքա - յած, մահուան գուռը հասած տղեկը վե- րադարձած էր կեանքի՝ մեծ հրճուանք պատճառելով իր շրջապատին:

Այս առթիւ, մեծ աղային տունը բա- ցառիկ ուրախութիւններ սարքուեցան: Ոչխարներ մորթուեցան ու կաթնաներով փիլիս եփուեցաւ աղբառներու, չքաւոր- ներու համար: Տունին ծառաները եւ մը- շակները իւրաքանչիւրը իրեն յարմար նուէրներ ստացաւ: Տէր Նշանն ալ գերծ- ծմանց այս բաշխումներէն: Զոյգ մը նոր կօշիկ, « խաթ » մըն ալ քաղցրեցիկ հա - հուգտ, զոր կ'ամէնար հագնէին:

Այս բոլորին մօտ կը մնար սակայն երախտաբար... Այս հմայիլը գրողը: Ա- ղերսուած մը, որ դեռ կը մնար մութին մէջ, բայց, որ հիւանդին տէրերը ուխտ ըրած էին ամէն գնով դռնէլ դաշն: Բայց, ո՞ր էր այդ խորհրդաւոր անձը...

« Հին հմայիլը դառնում է », — ասիկա համոզիչ էր մասնաւորապէս աղային հա- մար: Այնքան միամիտ չէր հաւատա - լու՝ ամէն ըսուածներուն: Առաջին ան - գամ, երբ իր կինը յայտնեց այս պա - րագան, արդէն իր ըսած ձեւէն յայտնի էր, որ կը կեղծէր, չինքն կամ հնար- ուած պատմութիւն մըն էր:

Ու, երկուց մըն ալ, սովորական ժա- մէն դուրս անակնկալօրէն վեր կանչե - ցին զինքը: « Եկուր, նստէ հոս, — հրա - մայեց աղան, ցոյց տալով « սէտիւր »:

— Զի՞ջ, — դարձաւ աղան իրեն՝ չեղ - տակի, — Զի՞ջ, մէջտեղը ինչ որ հմայիլի մը պատմութիւնը կայ: Կնոջս խօսքը թէ՛ հին հմայիլը դառնում է՝ համոզիչ է ինձի համար, եւ զիտեմ, որ դուռն ալ մատ ունիս այս դործին մէջ. արդ, շատ հետաքրքիր եմ զիտնալու, թէ ո՞վ է այդ բարի մարդը՝ Հայր, որ ես ալ իմ պարտքս հատուցանեմ:

« Գիտեմ, թէ ինչ ձեւով որ ալ փոր - ձեմ հատուցանել, դարձեալ պարտաւ - կան պիտի մնամ անոր: Վարձատրութիւն չուզե՞ր: Լա՛ւ: Գաղտնի՞ք պէտք է մը- նայ այս պարագան՝ դարձեալ լա՛ւ: Բայց, աշխարհ է, մարդս մարդու պէտք կ'ունենայ անապատելիօրէն, թերեւս օր մըն ալ ես կարենամ ձեւով մը օգտա -

կար ըլլալ իրեն: Ահա թէ ինչու՞ կ'ու - զեմ անպարման ծանօթանալ այդ անձին հետ, ինչ ձեւով որ կրնամ կարգադրել: Եթէ կ'ուզես այս տունը տեսական ու ը- պատիչ մղձաւանջէ մը ազատել, ըրէ՛ այդ բանը, կ'աղաչեմ:

— Բայց, աղա, գիտէ՞ք որ անոնք շատ կասկածաբար են մեր մասին, կը վախ - նան մեզմէ, չեն սիրեր մեզ եւ իրա - տունը ալ ունին: Արդէն շատ դժուարու- թեամբ կ'ըցի այդ գիւղը դրել տալ, եթէ ձեր եւ հանրմին անունը տուած ըլլալիս անկարելի էր որ դաշն ձեռք ձգէի: Թող ձեր կամքը ըլլայ. վաղը կ'երթամ, կ'ը տեսնուիմ, եւ լրիւ պատասխան մը կ'ը բերեմ ձեզի:

Ոտքի ելաւ մեկնելու համար: « Ո՛ւ, նստէ՛, — հրամայեց աղան, — նստէ՛. ու հայն տուաւ մատրուակին: Ինչ եւ աղա- յին դիմացը սուրճ խմելու պատիւը... Ինչ կը նշանակէր ասիկա: Այս պարա- թի՞նչ կը նշանակէր ասիկա: Այս պարա- ղան հաճոյք պատճառելէ աւելի երկշտա կասկածներու դուռ մը բացաւ իր նը- սիրին: Թուրքը, ամէն բանէ առաջ, խո- բամանկ աղուէս մըն էր. իրեն ծանօթ էր այս պարագան:

ՅԻՇԱՏԱԿԵԼԻ ՕՐ

(ԽԱՆԱՍՈՐ)

Օ

ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Այսօր թիւեր կարգ մը փշեղանքներու ստանդարտ եւ աղիքները միջոցով չեն պարունակեր, որովհետեւ այս փշեղանքները թուրքերով (մալիսի) կը սընանին, իսկ այս թուրքերովն ալ հակառակիչ եղող ասիւտ աքրիլիք պարուհակող ջրմուռներով կը սնանին:

Կարգ մը ջրմուռներ սունկի հիւան — թուրքերով չեն ստանդարտ եւ աղիքները միջոցով չեն պարունակեր, որովհետեւ այս փշեղանքները թուրքերով (մալիսի) կը սընանին, իսկ այս թուրքերովն ալ հակառակիչ եղող ասիւտ աքրիլիք պարուհակող ջրմուռներով կը սնանին:

Այսօր թիւեր կարգ մը փշեղանքներու ստանդարտ եւ աղիքները միջոցով չեն պարունակեր, որովհետեւ այս փշեղանքները թուրքերով (մալիսի) կը սընանին, իսկ այս թուրքերովն ալ հակառակիչ եղող ասիւտ աքրիլիք պարուհակող ջրմուռներով կը սնանին:

Այսօր թիւեր կարգ մը փշեղանքներու ստանդարտ եւ աղիքները միջոցով չեն պարունակեր, որովհետեւ այս փշեղանքները թուրքերով (մալիսի) կը սընանին, իսկ այս թուրքերովն ալ հակառակիչ եղող ասիւտ աքրիլիք պարուհակող ջրմուռներով կը սնանին:

ԹՈՎԱՅԻՆ ԱՆՈՂԱՅԱՅԱՐԱԽՈՐՆԵՐԸ

Այսօր թիւեր կարգ մը փշեղանքներու ստանդարտ եւ աղիքները միջոցով չեն պարունակեր, որովհետեւ այս փշեղանքները թուրքերով (մալիսի) կը սընանին, իսկ այս թուրքերովն ալ հակառակիչ եղող ասիւտ աքրիլիք պարուհակող ջրմուռներով կը սնանին:

Այսօր թիւեր կարգ մը փշեղանքներու ստանդարտ եւ աղիքները միջոցով չեն պարունակեր, որովհետեւ այս փշեղանքները թուրքերով (մալիսի) կը սընանին, իսկ այս թուրքերովն ալ հակառակիչ եղող ասիւտ աքրիլիք պարուհակող ջրմուռներով կը սնանին:

Այսօր թիւեր կարգ մը փշեղանքներու ստանդարտ եւ աղիքները միջոցով չեն պարունակեր, որովհետեւ այս փշեղանքները թուրքերով (մալիսի) կը սընանին, իսկ այս թուրքերովն ալ հակառակիչ եղող ասիւտ աքրիլիք պարուհակող ջրմուռներով կը սնանին:

Այսօր թիւեր կարգ մը փշեղանքներու ստանդարտ եւ աղիքները միջոցով չեն պարունակեր, որովհետեւ այս փշեղանքները թուրքերով (մալիսի) կը սընանին, իսկ այս թուրքերովն ալ հակառակիչ եղող ասիւտ աքրիլիք պարուհակող ջրմուռներով կը սնանին:

×

ՍԱՅՐԱՄՈՐԹՆԵՐԸ (ԷՔՆՈՏԵՐՄ)

6000ի մօտ տեսակներէն (ծովասող եւայլն) մէկ մասէն ստացուած են նիւթեր որոնք կասեցուցած են սարքովի եւ քանակերի յառաջացումը եւ ազդեցիկ զբոսնուած կրիփի դէմ:

×

ՄԵՐԿԱՆՑՅԱՆՈՐԹՆԵՐԸ (ԱՍԻՏԻ)

Միայն ծովու յատուկ այս կենդանիներէն որոնք ջուրը ծծելով եւ դուրս առնելով կը սնանին, քանակերի եւ լէօնէիի դէմ ազդեցիկ նիւթեր արտադրուած են:

×

ԽԵՉԱՓԱՌ (ՔՐԱՊ)

Ամերիկայի արեւելեան ծովեզրերի մօտ շատ գտնուող մէկ տեսակէն կը պատ — րաստուին քիմիական մարմիններ որոնք շատ ճշգրիտ կերպով կը չափեն միջոցով թոյններու քանակը:

×

ՁՈՒԿՆԵՐԸ

Շատ ծանօթ է թէ զանազան ձուկերու լիարդէն Ա. Տ. վիթամինի պակասի դէմ գործածելի իւղեր կ'առնեն: Նաեւ ոստ (հայրն պալըր) եւ հրինկ (բինկա պալըր) ի սաղմը հեփարինի դէմ սալմին կը պարունակէ: Բրաժուկ (մորինա) լիարդէն կը պատրաստուի իւղ մը որ կը գործածուի, մորթը իւղոտելու, իւղոտ դեղերու համար: Պաղաղականի մէկ տեսակ ձուկին սիրտէն ալ կը պատրաստուի սրտի գորաւոր զարթուցիչ մը՝ նման տիֆթալինի: Կլոր ձուկերու կողմէ թէթ — րոտոսինը քոքաինէն 160.000 անգամ աւելի ազդեցիկ գտնուած է ջրային դրութեան վրայ: Ծափոնի մէջ այս դեղը կը գործածուի իբր ջրային հանգարտեցուցիչ եւ ցաւերու ամօքիչ, բորոտ (լեփր)ներու եւ քանակէ տառապողներու վերջին շրջաններու:

×

Ծովուն սպունգներու քով նուրբօթիաներու գլխէն քան տարի ետք կարելի եղաւ ասոնք քանակերի դէմ գործածել: Նոյնպէս ներքինութեան իր գլխէն 28 տարի ետք իբր միջատահատ ըլլալով հրապարակ ելաւ: Արտադրութեան, ա — նալիզի եւ սէնթէզի նոր մեթոտներով յուսալի է որ սպասման այս շրջանները կարելի ըլլայ կրճատել եւ դարմանումի նոր հորիզոններ բանալ:

« ՍՈՒՐԲ ՓՐԿԻՉ »

ԿԱՐԱՊԵՏ ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

ՍՊԻՏԱԿ ԶԻԱԽՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՍԱՍ ԱՌԱՋԻՆ
ՎԱՐՊԵՏ ՈՒ ԱՇԿԵՐՏ՝ ԿԱԼԱՆԱԽՈՐ
— Ինչ ալ ըլլայ, վառագաւոր դազա —
նի մը հետ է գործը:
— Գիտեմ, որ ես կը սիրեմ վառագա —
ւոր խաղերը, չէ՞, Պէքիր: Մի քանի օր
յետոյ պիտի տեսնես որ այդ վայրի դա —
զանը դժուր առնել պարող մուրացիկ է
դարձեր: Ան պիտի ցատկաւոր իր շուրջը
հաւաքուող մարդոց հաճելի ըլլալու հա —
մար: Պատառ մը հացի համար գլխին
վրայ պիտի դառնայ եւ հազար ու մի
օլիմպիկ պիտի ընէ: Այն ատեն դուն ալ
պիտի դառնաս:

որ կը զգայ, թէ իր շուրջը վառագաւոր
բան մը կը կատարուի:
Ըսաւ, թէ Մահմուդը գտնուած չէ,
թէ Վարդաճորի մէջ Ֆէտայի տեսող —
ներ եղած են: Թէ, Ֆէտայիները սկսած
են լեռներէն վար դալ ու գիւղերու մէջ
մտնել: Պէքիր պատմեց, նաեւ, որ վա —
րի փաշան զինքը իր մօտ կանչած էր:
Ան ալ իմացեր էր, որ Վարդաճորի մէջ
Ֆէտայի երեւցած է, թէ վերջերս բա —
ւական շատցեր են անոնք ու կ'երեւին
ճամբաներու վրայ, գիւղերու մէջ: Վալի
փաշան լուր տուած է իրեն, թէ Կովկասի
սահմաններէն երկու խումբ մտած են եւ
ցրուած մաս մը լեռներու, մաս մը՝ գիւ —
ղերու մէջ:
— Դունչգիտես, Զարէ, — չարունակեց
Պէքիր՝ տիմանին վրայ նարկիլէն քաշե —
լով: — Զգիտես՝ որ մէկ շաբաթ առաջ
պղնձեղէն ծախողի գործով գիւղերու մէջ
մէկը կը պտտի եղեր: Էջի վրայ աման

— չաման բեռնուցած, Վարդաճոր ալ դա —
ցած է:
Պէքիր պատմեց, որ այդ դազանճին
Ֆրէնկիստանի աշխարհէն եկած է եւ ա —
նոնց ճէրմէններուն հետ գործ ունեցող
Ֆէտայիներուն պետը եղած է: Պատմեց,
որ վալի փաշան իստամպուլէն թելիքաֆ
առած՝ չորս կողմ ժանտարմներ ձգած
է: Շատ վառագաւոր մարդ ըլլալուն հա —
մար, Սուլթանը թելիքաֆ — թելիքաֆի
վրայ կու տայ եղեր եւ սակայն մինչեւ
հիմա բռնուած չէ:
— Վարդաճոր էդ տեսակէն վառագաւոր
տեղ է, — աւելցուց Պէքիր, — երբ մի քա —
նի կասկածելի մարդեր ալ վերցուին մէջ —
տեղէն, էն ատեն, գեղը իր հողերով ու
տուներով կրնար իրեն մարապան դար —
ձնել: Պէքիր, յիշեցուց վալի փաշային
ըսած «առամ աղբը» խօսքը Հայաստան
համար, թէ՛ Հայը իր հողին կապուող
թուհաֆ կենդանի մըն է, թէ օրանի ե —
րախան նոյնն է, ինչ որ է հարիւր տա —
րեկան ծերուկը: Եթէ, երախային գլու —
խը ճեղքես, հոն թէմամ Հայաստան մը
կը գտնես:
Զարէ, վարդապոյն տիմանին վրայ ըն —
կողմանած, Պէքիր խօսքերուն մտիկ չէր
ընել: Այդ օր, իր մէջ կարծես առան —
ձին հաճոյք մը կար: Պալֆային աշկեր —
տը իր կալանաւորն էր, իր ձեռքին տակ —
եթէ ուզէր, թոյլ կու տար, որ ապրի ու
արեւ տեսնէ: Կրնար անոր հետ վարուիլ
այնպէս, ինչպէս որ ուզէր: Կրնար խա —

ՊԻՔՏԱՅԱՅԻՆ վանքին մէջ, Յունիս
24ին, տեղի ունեցած է Մեծի Տանն Կի —
լիկոյ Կաթողիկոսութեան Դպրեվանքի
50րդ կրթական տարեշրջանի ամալեքի
հանգչումը, ներկայութեամբ զոյգ Հայրա —
պետներու, միաբան հայրերու, սաներու
ծնողներու եւ հիւրերու: Տեսուչը՝ Տա —
թեւ Եպիսկոպոս Սարգիսեան, տեղեկադրով
մը ներկայացուցած է Դպրեվանքի մէկ
տարւան կեանքը: Գեղարուեստական
յայտագրի գործարարութենէն ետք հան —
դեսութեան փակման խօսքը արտասանած
է Գարեգին Բ. Աթոռակից Կաթողիկոս
ներկաները հրաւիրելով պատասխանա —
տուութիւն ստանձնելու եւ շինարար գեր
կատարելու եկեղեցւոյ եւ ազգին կեան —
քին մէջ: Որքէն Ա. Կաթողիկոսի օրհ —
նութեան խօսքէն ետք ներկաները դի —
տած են սաներու պատրաստած ցուցա —
հանգչումը:

ԿԼԵՆՏԵՅԻ (Լոս Անճելէս) Հայ Կեղ —
րոնին մէջ, Յունիս 29ին, նշուած է Դա —
ւիթ Անյաղթի 1500ամեակը: Դասախօս —
սած է Երուսաղէմ Գալստեան անդադառ —
նալով Դաւիթ Անյաղթի փիլիսոփայական
հայեացքներուն:

ՊՈԼԵՆՍ ԱՅՐԷՍԻ Մարաշի Հայր. Միութեան սրահին մէջ, Յունիս 14ին,
« Եարժում » Մշակ. Միութիւնը ընդու —
նելութիւն մը տուած է ի պատիւ Դաւիթ
Եպիսկոպոս Սահակեանի: Ներկայ եղած են
զանազան միութիւններու եւ հայ մամու —
լի ներկայացուցիչներ: խօսք առած են
Տոքթ. Գրիգոր Մուշեան՝ Միութեան ա —
նունով եւ « Եարժում » շաբաթաթերթի
խմբագիր Սամօ Սարգիսեան: Փակման
խօսքը արտասանած է Դաւիթ Եպիսկոպոս:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻՆ վեց հայ ուսանողներ
Յուլիս 1ին մեկնած են Լիբանան, մէկու —
կէս ամիս հետեւելու համար հայերէն
լեզուի եւ հայ մշակոյթի պատմութեան
յայտուկ դասընթացքի մը, որ հնարաւոր
դարձած է Տէր եւ Տիկին Գէորգ Յով —
նանեանի յատուկ մէկ յատկացումով: Ու —
սանողները կ'ապրին Պիքֆայի վանքին
մօտ գտնուող « Ամերիէ » պանդոկը եւ
դասընթացքին կը հետեւին Դպրեվանքին
մէջ: Դասախօսական կազմը, գլխաւորու —
թեամբ Գարեգին Բ. ի, կը դասաւանդէ
հայերէն լեզու, Հայոց պատմութիւն,
հայկական երաժշտութիւն եւ ճարտա —
րապետութիւն: Ծրագրուած է այցելու —
թիւններ դէպի Այնճաթ, Դամասկոս, Հա —
լէպ, Քեսապ եւ Տէր-Չօր:

ՄՈՐԻՏԱԼԻ « Բլոտ Ծամփաներ » օրա —
հին մէջ, Յունիս 15ին, տեղի ունեցած է
Հրաչ Տէր — Սարգիսեանի երգահանգչումը,
հովանաւորութեամբ Համազգայինի: Եր —
գիչը, ընկերակցութեամբ Արա Ալեքսան —
եանի նուագախումբին, մեկնարանած է
ազգային, հայրենասիրական եւ ժողովրդ —
դական երգեր:

ՀՈԳԵԼԱՆԳԻՍ

Տէր Եւ Տիկին Շառլ Փափազեան, Տէր Եւ Տիկին Անդրանիկ Անդրանիկեան Եւ աղջիկները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի, Յուլի 27, Ալֆորտվիլի Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցին իրենց մօր՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՖԻԼԻՓ ԱՆԴՐԱՆԻԿԵԱՆԻ (ծննդ Առաքելեան)

մահուան քառասուններն Եւ իրենց հօր՝ ֆիլիպի ՊՈՍ ԱՆԴՐԱՆԻԿԵԱՆԻ

մահուան 9րդ տարեկիցին առթիւ, ինչ - պէս նաեւ Անդրանիկեան Եւ Առաքելեան ընտանիքներու համայն ննջեցելոց յիշատակին:

Ի դիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն:

Ի ՅԵՐԱՍԱԿ

Նիսի Տիկին Էլիզ Կառնաճեան իր եղբոր յիշատակին, 300 ֆր. կը նուիրէ ողբացեալին «Հատ սիրած Յառաջ»:

ԵՐԱՆԱՅ

Վալանտի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղիկի ողբայրի Տիկին Մակարեան Արշալոյսի մահուան առթիւ՝ Տէր Եւ Տիկ. Մարտիրոս Սարգիսեան 50 ֆր., Պր. Յակոբ Առաքելեան 100, Ստեփանեան ընտանիք, Տէր Եւ Տիկ. Տալալիսիկեան, Շամախեան ընտ., Տէր Եւ Տիկ. Յարութիւն Մակարեան 50ական ֆր.:

Ինչպէս նաեւ ողբ. Տիկ. Ազնիւ Թորոսեանի մահուան առթիւ՝ Տէր Եւ Տիկ. Սամուէլ Յովսէփեան, Յովհաննէս Յովակիմեան 20ական, Թադէոսեան 2 Չորթեան ընտանիք 100 ֆր.:

ԲԱՑԱՌԻԿ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Նախաձեռնութեամբ ու մասնակցութեամբ Մարտի 11 Եւ Փարիզի Հայ Նախկին Ռազմիկներու ու Դիմադրականներու Բարեկամական Միութեանց անդամներու,

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 26-ԷՆ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 9

Ռազմիկներ ու նախկին դիմադրականներ ինչպէս նաեւ բոլոր բարեկամներ ու համակիրներ սիրով կը հրաւիրուին մասնակցել ու վայելել հայրենի ոսկի աշունը, տեսնել Մայր Հայրենիքի հոյակապ իրականացումներն ու վերանորոգուիլ հայկականութեամբ:

Մեկնում Փարիզ ու Մարսէյլ քաղաքներէն ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 26Ի ԱՌԱՌՈՏ Առաջին կարգ ու բացառիկ գին 3500 ֆր.

Արձանագրութեանց համար դիմել՝

ՄԱՐՏԷՅԻ. — ՍԱՐԳԻՍ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ Հեռ. 93-24-01

ԵՂՈՒԱՐԴ ՇԷՀՐԵԱՆ Հեռ. 66-24-25

ՓԱՐԻԶ. — ԾԵՐՈՆ ԱՍՏՏՈՒՐԵԱՆ Հեռ. 241-57-77 Եւ 274-27-20

ՍՊԱՆԴԱՐ ՍԱՐԱՅԵԱՆ Հեռ. 878-08-96

ԵՐԱՆԱՅ

Լիոն. — Լիոնի Կապ. Խաչի մասնա - ճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Աճէմեան ընտանիքէն 100 ֆր. փոխան ծաղիկեղանի ողբացեալ Յովհաննէս Թորոսեանի մահուան առթիւ:

Շնորհակալութեամբ ստացած է նաեւ Տէր Եւ Տիկ. Անդրանիկ Ալեքսանեանէ (Էքելի) 100 ֆր. իրենց զաւակին Ժան-Մարիի ամուսնութեան առթիւ:

VOYAGES

EN ARMENIE 1980

1° VOYAGES DE 12 JOURS

du 03 au 14 octobre 3 290 F

du 20 juin au 1er juillet 3 890 F

du 12 au 23 septembre "

2° VOYAGE DE 14 JOURS

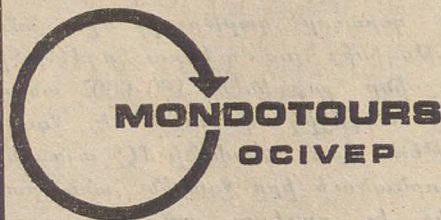
du 09 au 22 août 4 190 F

3° VOYAGES DE 16 JOURS

du 08 au 23 août 4 550 F

du 04 au 19 octobre 3 890 F

Renseignement - inscriptions

Spécialiste des Voyages sur l'Arménie depuis 15 ans
Elia PEHLIVANIAN
2, rue de Sèze
75009 Paris
tél. 266 50 12
Permanence les Vendredis de 14 à 19 h.
tél. domicile : 384 31 28
Renseignements à Décines
M. ISKENDERIAN
CAFE DE LA PAIX
tél. (16-78) 49 25 37

Les places étant limitées, veuillez nous renvoyer le coupon-réponse le plus tôt possible.
Lic. A 721

Mme Elia PEHLIVANIAN

Organisation Technique Mondotours
2, rue de Sèze 75009 Paris

Nom
Prénom
Adresse
Tél.
Ville Code postal

- 1) M'inscris au Voyage spécial Arménie du au ci-joint 25% d'acompte.
- 2) Désire recevoir une documentation sans engagement de ma part pour :
Rayer les mentions inutiles

UNION GENERALE ARMENIENNE DE BIENFAISANCE

FONDATION MARIE - NUBAR

Les étudiants d'origine arménienne des 2ème et 3ème cycles poursuivant leurs études à Paris ont la possibilité d'être hébergés à la Fondation Marie-Nubar de la Cité Internationale de l'Université de Paris, durant l'année universitaire 1980-1981.

Pour tous renseignements écrire à
U.G.A.B., 11 Square Alboni
75016 Paris.

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Անի երգչախումբի հրաւերով
ՄԱՆՈՒԷԼ
Փարիզի մէջ
ԵՐԳԱՀԱՆԳԻՍ Նոյեմբեր 4ին

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԻՒՆ — ՓԱՐԻԶ

ՏԱՐԵԱՆ ԶԱՇ — ՊԱՐԱՀԱՆԳԵՍ

Շաբաթ Հոկտեմբեր 18

Հիւրերն պանդոկի սրահներուն մէջ

կը խնդրուի նկատի ունենալ:

Մանրամասնութիւնները յետագային

LA CAPPADOCE

YORGANTZ

1980 Long-Play

A PARU

en vente à

Paris — Palouyan 9 rue de Trévise 75009 Paris

Clamart — Télé Condorcet 175 av. J.-Jaurès Clamart

Lyon — Restaurant Tamar 5 rue Ferrandière 69002 Lyon

Marseille — Eglise du Prado 339 av. Prado 13008 Marseille

Nice — Philips (Arthur Ikedjian) 29 av. St. Augustin 06200 Nice

et à l'étranger — USA, Canada, Liban, Egypte, Syrie

LA CAPPADOCE

SOUHAITE DE BONNES VACANCES A SON AIMABLE
CLIENTELE ET L'INFORME QU'ELLE SERA FERMEE
DU 3 AOUT AU 3 SEPTEMBRE

67bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140

tél. 375.05.30

Imprimé Sur Les Presses

Du Journal «HARATCH»

83, Rue D'Hauteville — 75010 - Paris
Commission Paritaire: N° 55935

Հ.Մ.Ը.Մ. — ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱԶԻՒՂ

ՍԿԱՌԻՏԱԿԱՆ

Բ. ԸՆԴՀ. ԲԱՆԱԿՈՒՄ

Կազմակերպուած Հ.Մ.Ը.Մ.ի Կեդր. վարչութեան կողմէ
ՕԳՈՍՏՈՍ 12 - 26

Քլամատի անտառին կից մարզարանի դաշտերուն վրայ:

Կը մասնակցին Հ.Մ.Ը.Մ.ի բոլոր մասնաճիւղերէն աւելի քան երկու հարիւր սկաուտներ Եւ արեւոյշներ:

Այս առիթով Փարիզի մասնաճիւղը իր սկաուտներու շարքին կը հրաւիրէ Քրանսազայ 12էն 16 տարեկան պատանիներ, բանակումին մասնակցելու որպէս դիտող Եւ առանձին խմբաւորումով Օգոստ. 14էն մինչեւ Օգոստ. 18:

Մասնակցութեան Եւ արձանա - գրութեան համար

Հեռ.Ա.ՅԱՅԵՆԻՆ՝ 824-63-89

ամէն օր Կ. Ե. Ժամը 17էն 21, Կղր.

ՀՐԱՉ ՍԻՍԵՆԵԱՆԻ

ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին հետեւալ ձեռնարկները. —
2քառապոյս՝ Սեպտ. 21ին
Պարանցիկ - Կրեկոյթ Հոկտ. 11ին:
Հոգեհաշ Նոյեմբեր 16ին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

Մահադդ 200 (235,20)
Հոգեհաշ 100 (117,60)
Շնորհակալիք 100
Հարսնիք, ճշմարտիք 100
Ծնունդ 100
Կը փնտռուի 40 (47,04)
Կ'ուզուի 60 (70,56)

Այս գինները մէկ անգամ հրատարակելի Եւ սովորական ծաւալով աղբերու համար են, չորրորդ էջ: Կանխիկ վճարումը պարտաւորէ:

Առեւտրական Եւ այլ աղբերու մասնաւոր պայմաններու համար, դիմել թերթին վարչութեան:

Վերոյիշեալ սակերու վրայ կ'աւելնայ թէ. Վէ. Ա.Ն՝ 17,60 առ հարիւր (տես՝ Ժապարկի մէջ Գործարարները):

Fonds A.R.A.M.

Ժողովրդի Լոճակ

Գրեց՝ ՌԱԶՄԻԿ ԴԱԻՈՅԵԱՆ

(Ե. Ե. Վերք)

Թէ ինչ ահաւոր փոփոխութիւններ են կատարուել մարդու բնոյթի մէջ, ինչ զարհուրելի աշխարհայութիւններ, ինչ շեղումներ, որոնց աւաղաղումները կարող են հատորներ լցնել, իմանում ենք Նարեկացու չգաղաղող յայտնատեսու - թիւններից, երբ նա շարունակում է քննել մարդու բաղադրութիւնը։ Եւ թէ եւ նա մեզ չի բացատրում, թէ ինչ պատճառով առաջացան՝ այդ ոչ մի պայծառ հեռանկար չունեցող խաթարումները մարդու էութեան մէջ, այնուամենայնիւ հասկանալի է մեզ, որ դա արդիւնք է Ֆիզիկական դրախտը վերադառնելու ճիւղերի։ Չէ՞ որ ամէն աւերածութիւն այս աշխարհում կատարում է դրախտի խոտաւորումներով, եւ մարդն իր ընչաքաղցու - թեան մղձաւանջի մէջ, յանուն Ֆիզիկական դրախտի գոհարեում է մարդկա - յին բոլոր այն դրական որակները, որ արուած են վերուստ, որ արուած են նը - րան՝ թաղաւորը լինելու իրեն չընկալա - տող բնութեան եւ նրա ամէն արա - րածների։ Եւ որքան էլ դժուար է, փոր - ձենք հասկանալ, որ թաղաւորը լինի ոչ թէ իշխելու եւ յղիւնալու համար, այլ բնութեան ծառան եւ նրա հիացմունքի պատկը կրողը։ Մինչդեռ ինչ է կատար - ուել՝

Ուստի եւ յիշիր, տէր իմ գթաւատ, եւ այդ պատմաւոր տուր ինձ իրաւունք, թէ ի փառս ահաւոր եւ սքանչելի մեծիդ՝ Մարգարէ կազմուածքը բաղադրեցիր դու իրար հակառակ տարբեր տարբերով՝ Մէկը ծանր եւ միւսը թեթեւ, Մէկը սառը եւ միւսը ջերմ, Որպէսզի մեք այդ ներհակութիւններն հարթ պահելով միշտ՝ Նրանց համեմատելու հաւասարութեամբ, եւ այդպէս, առաքինաբար, երբ հոգու հետ վեր բարձրանանք, Չմոռանանք եւ մեր խոնարհութիւնը կուրի վերաբերմամբ եւ ընդունենք պսակ ճգնաւորական։ Եւ սակայն ուխտագանգ եղանք այս կանոնի դէմ, Զիջելով կառուցուածքին մեր հոգեկեան՝ անսանձորէն սաղալով կտանք երկրին՝ Մէկն իր ախտերով, միւսն անգործութեամբ, Մէկն ամենաբարձր կերակուրների իր մոլութիւնով, Որպէս մշտաբայժ գազան, շարունակ կապուած մնալով մեր բնութեան։

Հրաշալի մի պատկեր՝ Հրաշալի մի գաղափար իր թեւերին առած, թրթռում է սրտիդ մէջ, երբ փորձում ես պատկե -

րացնել, թէ մարդու ո՞ր տեսակն է Նա - րեկացու երազանքը. — ա՞յն, որ ստեղ - ծուած է թեթեւից ու ծանրից, մարմնից եւ հոգուց։ Իդէալականը թուշուն է, որ պահել է այդ տարբերի ներդաշնակու - թիւնը։

Իդէալական մարդը, մարդու այսօր - ուայ սարսափելի վիճակը, գաղիք աղա - ւաղումների սպառնալիքները, եւ այդ մեղքերից ազատուելու, նաեւ այդ սպառ - նալիքներից խուսափելու յոյսը ներհու - սելով եւ իրար փոխն ի փոխ ճանապարհ տալով, Նարեկացու սրտից դահալիքում են « Մատեան ողբերգութեան » պոէմը։ Այդ նա է հաւատում, որ ելք կայ մարդ - կութեան համար, եւ բնաւ չի թաքցնում իր իմացութիւնները, թէ՛ որքան էլ շատ լինեն մեղքերը, շնորհների փրկարար արդիւնքները գերազանցում են նրանց ի - րենց առաւելութեամբ։ Այդ պատճառով էլ ինքնադատման ու ինքնախարազման երկարատեւ շարժարաններից յետոյ ձեռք են բերում հազարապատիկ աւելի ուժ ու զօրութիւն։ Անշուշտ, « Մատ - եանի » մէջ կարեւոր տեղ են գրաւում նաեւ սոցիալական անհաւասարութեան խնդիրները, սակայն մարդու կատար - լութեան անլուծելի խնդրի դոյութեան պայմաններում դա դառնում է անանց - եայ մի բան, որովհետեւ որեւէ հասարակա - կան կացութեամբ չի կարող լինել ամէն ինչով մաքուր սոցիալական մի դաս, որ կարողանայ առանց ճնշումների եւ դա - ժանութեան, առանց անօրէնութիւնների, մարդկութեան առաջնորդը դառնալ։ Չկայ, որովհետեւ մարդը անյուշալի ա - ղաւաղուած է։ Աղաւաղուած է, բայց վերջնականապէս կորած չի, քանի որ բնութիւնը նրա մէջ դրել է նորոգման հրաշքը։

... Եւ ոչ էլ կորած եմ համարում ես ինձ, Քանզի անկասկած հաւատում եմ ես նորոգման հրաշքին։

Սրբերի, առաքելների դասի կեցու - թեան ձեւերը Նարեկացու համար վերա - ցական կեցութեան ձեւեր չեն։ զբանք շատ որոշակի համապատասխանում են այն պատկերացումներին, որ ունի բա - նաստեղծը կեանքի մասին։ Զիջե՛ք այդ պատճառով պատրաստ է ամէն տեսակ շարժարանները կրելու, միայն թէ՛ իրեն պարզելուի նոյն կենսաձեւը, որ ունեն առաքելների ու հրեշտակները, որոնք նոյնքան մաքուր ին եւ փառաբանելի, որքան նա, որին չընկալուած են իրենք։ Եւ եթէ՛ աշխարհում անխուսափելի է թաղաւորութիւնների զօրութիւնը, թող նրանք լինեն երկնային թաղաւորութեան

նման։ Ահեղ Դատաստանի օրը բոլորը պիտի կանգնեն Վերջին Ատեանի առջեւ, եւ հրեշտակներն ու սրբերը պիտի գեկու - ցեն մարդկանց կատարած գործերի մա - սին, սակայն խղճահարեւոյ պիտի առնեն՝ « Ողորմեա, ո՞վ Տէր, Դու ստեղծեցիր, Դու մի կորցնի »։ Դրա համար էլ Նա - րեկացին նախ իրեն համար ճանապարհ է բաց անում դէպի առաքելների ու սրբերի դասը, այնտեղ նախատրամադ - րում է նրանց բարեգործութեան՝ մարդ - կանց հանդէպ, ապա աղերսանք է ձե - դում առ Սուրբ Կոյսը եւ առ Որդին Աստ - ծոյ, որ նրան նոյնպէս մէջնորդ լինեն կորստականների համար, եւ վերջապէս գնում է իր մտքի վերջնական ամփոփ - մանը, թէ՛

Եւ այն, ինչ առելի իսկ ահաւոր է։ Գրում եմ այստեղ ես ի յիշատակ մեծ

Երախտիքի. Կարգ եմ լինել մեք մատուած նոյնիսկ՝ շնորհներով ընտիր։

Սա պատահական արտայայտութիւն չէ պոէմի մէջ. կան ուրիշ անխաղիչներ՝ իր անուանակոչութեան հետ կապուած, երբ նա անցողիկ, էթանալի փառա - սրութիւնները բաղդատելով մարդկային անհղձանելի ախլի բարեմասնութիւնների հետ, իրեն թէ ի միջի այլոց, յիշում է, որ իրեն դեռ օրօրոցից կոչել են Արթուր, Հսկիւն (Գրիգոր՝ այդ է նշանակում), այսինքն՝ դրանք նոյն որակներն են, որ արուած են Արարչին։ Սակայն, երբ շատ խօսուի այս հարցի մասին, կարող է այն - պիտի տպաւորութիւն ստեղծուել, թէ Նարեկացին անձնական պրոբլէմ ունի Աստծուն միանալու, Աստծոյ կողքին նստելու, մարդկութեան ճակատագիրը անօրինելու. մի բան, որ եթէ լինէր, ան - շուշտ՝ սքանչելի կը լինէր։ Բայց Նա - րեկացին, առանց այդ բոլորի էլ ունի իր անմահութեան զգացումը. դիտէ, որ այն, ինչ ինքն է ստեղծել, աննեխ է ա - լելի, քան Աստծոյ ստեղծածը։ Իր այս գրուածքը Նարեկացին համարում է մըշ - տնջնական արձան, որ կենդանի է, եւ անվերջ պիտի խօսի։ Աղաւաղ է Աստ - ծուն՝ « Սրբի օրհնութեան » գիրք մատ - եանի այս ողբերգութեան... Իրեւե կեն - դանի՝ թող պատմի նա իմ գործերն անօ - րէն ու խոստովանի... »։

Եւ քէպէտ որպէս մի մահկանացու պիտի վախճանուեմ, Սակայն այս համեստ մատնանով միշտ անմեռ կը մնամ։

Անմեռ՝ արդէն տասը դար, էլի այն - քան, որքան անմեռ կը մնայ Նարե - կացի ծնող ժողովուրդը։ Նարեկացին նա է, որ աննուաճելի հարստութիւն ըս - տեղծեց իր ժողովուրդի համար. ոչ մի բարբարոս, ոչ մի վայրենի չի կարող սրով ու հրով գրաւել Նարեկացուն։ Սեր Ֆիզիկական աշխարհում աննուաճելի լոկ հոգեւոր արժէքներն են։

« Մատեան ողբերգութեան » պոէմը բացի իր գեղարուեստական անցուզական, անբաղդատելի արժէքից ու իւրօրինակ,

Սկիւն՝ Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ մէջ, Յուլիս 13ին, վերականգնացած է Մշոյ Սուլթան Ս. Կարապետի յիշատակը, Վարդապետի տօնախմբութեամբ։ Պատարագած եւ քարոզած է Ծնորդ Պատրիարք բացատրելով իմաստը Պայ - ծառակերպութեան։ Յաւառտ պատարա - դի եկեղեցւոյ կից պարտէզին մէջ սար - քուած է սիրոյ սեղան մը, զոր վարած է Յակոբ Սվատկան։ Թաղականութեան տարեկան տեղեկագիրը ներկայացուցած է Գրիգոր Մէշալէճեան։ Ծնորդ Պատ - րիարք իր խօսքին մէջ անդրադառնալով համայնական կեանքի ընդհանուր վիճա - կին, գնահատելով հանդերձ Ս. Կարա - պետի Թաղական Խորհուրդի ծառայու - թիւնները շնորհած է, թէ այլեւ ժամա - նակն է խորհելու ինչպէս կարգ մը որիչ հաստատութիւններու, նաեւ վարժարան - ներու սահմանափակումին մասին։ Պատ - րիարքը շնորհ դրած է Սկիւնարի վիճա - կին վրայ, ուր այսօր դոյութիւն ունի հինգ հայկական վարժարաններ։

Եւ կ'ասէ՛ք՝ ճշգրիտ աշխարհայեցողու - թիւնից, որ մարդուն չի կանգնեցնում Ֆիզիկական փափուղու առջեւ, այլ առա - ջարկում է ելք՝ հոգու մէջ դրախտը կրե - լու ճանապարհով, — չերկրորդուող է նաեւ իրեն շայց լեզուի դոյութեան ձեւ, շայց լեզուի դոյութեան շեղու - դոյն մի ձեւ, անցամաքելի մի կունք, անպարտելի դահալիքում՝ այս դէպ - քում այն բուն փափաքով, որ նուաճուի մեր Ժողովուրդի կողմից։

Այն չգրուած տպաւորութիւնը կայ, թէ Նարեկացին քիչ է տարածուած եղել ժողովուրդի մէջ, քիչ է ընթերցուել լրբիւ գեղարուեստական գործ, բայց որքան էլ դարմանալի լինի, դրաւոր աղբիւր - ներից տեղեկանում ենք, որ սկսած 1873 թուականից մինչեւ 1926 թուականը Նա - րեկացին ունեցել է 51 հրատարակու - թիւն, մի փաստ, որին չի արժանայի հայագիր ուրիշ մի գործ։

Այսպիսով, 10րդ դարը առանձնապա - տուկ նշանակութիւն է ստանում մեր մշակոյթի պատմութեան մէջ՝ ոչ միայն ճարտարապետութեամբ ու քաղաքա - նութեամբ, այլեւ 10րդ դարում արդէն հանդէպ դրաւոր լեզուով ստեղծուած է հին հայերէնով գրուած ամենահզօր գոր - ծը՝ « Մատեան ողբերգութեան » պոէմը եւ գրեթէ իր կազմաւորման լրումին է հասնում նոր, ժողովրդական լեզուով ստեղծուած բոլոր ժամանակների հա - մար ամենահզօր գործը՝ « Մատեանի Դաւիթ » էպոսը։ Հանդէպ եւ բարբա - րոտ լեզուներն իրար դէմ բացալու - կանգնած են ժողովուրդի ճանապարհը լու - տաւորող յաւերժական ջահերի պէս, ո - րոնց անուցման աղբիւրը հինգ այդ նոյն ժողովուրդի ոգին է։

« ՅԱՌԱՋ »-Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ...

ՇՈՒՇՈՒԻ ԱՓԻՆ

Գրեց՝ ՄԻՍԱԳ ՄԻՐՋԷ

Սուրճի ումպերուն հետ գրոյցն ալ ըս - կըսաւ շիթայազերծուել։ Ոսեցան աչէն ու ձայնէն, հինէն ու նորէն։ Եղածն - րէն եւ վաղուան գաղիքներու մասին։ Ինք կը խուսափէր լրբի պատասխաններ տա - լէ, միշտ մտահոգ իր գրութեան նկատ - մամբ։ « Այդ, մենք աշխարհի «պիտա - պէր» կենդանիներն ենք, «հօ» ըսէ կ'եր - թանք, «չօ» ըսէ կը կենանք։ Մենք, հա - սարակներս, ոչ խօսք ունինք խօսելիք, ոչ ալ կարծիք ունինք յայտնելիք. այդ բոլորը կը պատկանին մեր մեծերուն, երկրորդ կառավարողներուն։ Եթէ խելա - ցի գտնուին, երկրորդ կը զարգանայ, կը շէնայ, հակառակ պարագային՝ կը քանդուի, իմ կարծ խելքովս։

Աղան ու հանձնը ուշադիր մտիկ կ'ը - նէին այս խօսքերը. իրենց ըմբռնումով անոնց փորը թաքնուած էր տրամաբա - նական տեսութիւն, եւ հասկանալի ճշ - մարտութիւններ կային։

Լեռնայի Բիւրոս մըն էր այս խօսքերը

ըսողը, այսպէս տրամաբանողը։ Տարի - քը, մարդ անհատին անցած ճամբաները փորձառութեան վաւերական դպրոցներ են։ Այս մարդը, իր ըսելով դպրոց չէր տեսած, բայց, կենսաբան սորվածները ի - րեն ստուած էին իրերը ըմբռնելու ինք - նախառուկ փիլիսոփայութիւն մը։

— Գիտե՞ս ինչ պատասխանեց ինծի անցեալ օր, — հանձնը դարձաւ իր ամու - սինին, — երբ կը խօսէինք արդի ինկած, աշխարհած բարեբերութեան, «գիտե՞ք հանրմ, ըսաւ, ատենին երբ կարգ — կան իմ կար, հորթը կովին ետեւէն կը քա - լէր, այժմ՝ կովը հորթին ետեւէն կը քա - լէ։ Ծառ հասկնալի էր. ըսել կ'ուզէր, թէ հիմա ծնողները ենթակայ են իրենց զաւակներու նախասիրութիւններուն, այլ խօսքով՝ անոնց հրամանին։

Այս մարդը գաղտնիքներու շտեմարան մըն է, — յաճախ կը կրկնէր հանձնը՝ ա - զային։

Ոտքի ելաւ մեկնելու համար. աղային

պատուէրը եղաւ դարձեալ հրմայիլը դը - Տուն, տեղ, ընտանիք, գիւղ եւ շը - րողին պարագան։

Վար իջաւ, մտաւ ախոռը. բարձրացաւ իր թախտը։ Որ թախտի մը համակած էր իր ողջ էութիւնը... Անխել, անխո - հեմ քայլ մը առած էր, ու հիմա, անոր անսպասելի հետեւանքներուն սարսուռը կ'ապրէր... Այդ ու կին միաբերան՝ գիրք գրողը կը պահանջէին իրմէ. ինչ ընէր...

Չէր կրնար ըսել, թէ չեմ ճանչնար։ Չէր կրնար պատճառաբանել թէ մեկնած էր հոնկէ։ Ինչ ընէր... ապշած մնացած էր...

Ինչ ընէր. ձգէր հեռանալ այս վայ - րերէն. բայց՝ ո՞ւր։ Մեր չէր, բայց ե - րիտասարդ ալ չէր։ Սպիտակ չողքը շա - տոնց ինկած էր իր մազերուն։ Զրկանք - ները, դառնութիւնները, յարաճուն խոր - հրդեհութիւնները ժամանակէն առաջ արդէն իրենց գորշմը դրած էին իր ճա - կատին վրայ։ Մէջքը կքած, դէմքը կըն - ճառաւոր, մարմնոյն մէջ անհասկնալի ժաժ մը, որ կը քանդէր իր տրամադը - բութիւնը... Գիտէր, որ ալ իրեն չէնչող օրեր չկային, ապագայ չկար, մշուշոտ օրերու շարք մը պիտի ըլլային իր մը - նացեալ ապրելիք օրերը։

Յաճախ, մտքի պատաստին վրայ քով քով կը շարուէին իր ապրած, տեսած դէպքերը. դէմքերն ու յիշատակները։

Բայց, հաճ ծնողներն հզօր ցանկու - թիւնը. «Հասարակ վարժապետ եղիք, բայց մեր մօտ մնացիք», — հօրը, մօրը ամէնօրեայ խօսքերն էին, երբ ինք կ'ա - դէր ճամբարդի «խուռչին»ը կապիլ պա - դիւտանալու համար։ Իր ստացած կըր - թութեամբ, իր գիտելիքներով գիւղի սահմանները շատ նեղ կու գային իրեն համար։ «Լոյս, լոյս, աւելի՛ լոյս»ը՝ ը - րաւիրակոչ մըն էր այդ օրերուն ըսող - իրեն պէս ուսումնաստնէ երիտասարդ - ներու համար։

Ինքնագիր տետրակներ ունէր. արձա - քի բանաստեղծութիւն, որոնք արժանա - ցած էին ուսուցիչներու գնահատանքին։ «Տղայ, մեղք կ'ըլլայ ճշգիւ, եթէ միայն ինչու արտերն ու կալերը պիտի ըլլան չոր հորիզոն» ըսած էր իր գրականու - թեան դասատուն։

ԵՐԵՎԱՆԻ
ՅՈՒԼԻՍ
29
MARDI
29 JUILLET
1980

H A R A T C H
LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPİK MISSAKIAN
Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

LE NUMERO 2 F.
55րդ ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 14.697

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ
Հիմնադիր՝ ՇԱՎԱՐՇ ՄԻՍԱԿԻԱՆ
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսիա : Տար. 300 ֆ. - Վեցամսեայ : 160 ֆ.
Արևմտահայկ. : Տար. 350 ֆ. - Հասք : 2 ֆ.
55e ANNÉE — No 14.697

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

**ՆԱԽԿԻՆ ՇԱՀԸ
ՄԵՌԱԻ
ԳԱՀԻՔԵՒ ՄԵՋ**

« ՄԵՌԱՅԻ ՄԸ ՄԱՀԸ »
ՈՐ ԲԱՆ ԶԻ ԿՐՆԱՐ ՓՈԽԵԼ

Մահ մը, որ բան չի փոխեր ոչ իրանի, ոչ ալ աշխարհի մէջ, քանի իր ոսկեզօծ արարին մէջ, արդէն « ողջ - մեռեալ » ինչ էր, նախկին մենատէրը, որ 18 աւելի, քաղաքէ քաղաք, երկրէ երկիր կը անցնէ իր երէկուան բարեկամները, նրան աւելորդ եւ խանգարող ծրարի մը: Արդիւ թեմամբ վարակուած քանսեօճ, նախկին Շահը, Թեհրանէն հեռանալէն ի վեր, նաեւ նետուեցաւ հիւանդանոցէ հիւանդանոց ու ենթարկուեցաւ վիրաբու - րական բազմաթիւ գործողութիւններու: Իր աքսորը սկսաւ Եգիպտոսէն ու հոն ալ վերադարձաւ, քանի Սատաթ միակը եղաւ: Իր քաղաքագէտէ առաջ, պարզապէս խորք մը եղաւ եւ դէմ դնելով բոլոր ընդ - ընդութեանց եւ նախատինքներու, հա - տաարքիմ մնաց, զոնէ ինքն իր սկզբունք - ներու: Բացարձակ միապետ, « արքայից ար - քայ », « արիականներու լոյս », « աշ - արարի կեդրոն », « Աստուծոյ խնամա - ւոր » « ամենազօրին շուք » մաս կը կաղ - ւալ ամէն տիտղոսներուն, զորս Մոհամէտ - ան Փահլավի կը սերէր լսել իրեն հաս - ցիկն: Զաւակն էր անդրադէտ նախկին թագին մը, որ 1925ին Պարսից արքայ կը լաւանար եւ օր մը իր դահլը պիտի յանձ - ար իր որդիին, երթալ մեռնելու հա - տար, ինչ ալ աքսորի մէջ: 1941ին է որ Մոհամէտ Ռեզա զահ կը բարձրանայ եւ անկի ընտ 37 տարի, ան որ ինքզինքը կը խառնէր Գարեհի յաջորդը, կը գործադրէ քաղաքակա իշխանութիւն մը, յաճախ անգլիական տրիպարի արդիական Պե - ռոսթեան մը: Ընդդիմութիւնը պիտի ճգ - ըլլայ եւ այնպէս 1951 Ապրիլին, նա - ւարարապետ նշանակէ իրեն համար « վտանգաւոր » անձ մը՝ Մոսատեղ, որ ինչ տարի ընտրուած է, բայց մեծ լարկ կը վայելէ Ժողովուրդին մօտ: Դեռ քաղաքարապետ չեղած, օրինադիմ մը իր լիայացուցած է խորհրդարանը քարիւ - թի հաստատութեանց ազգայնացումը նա - խառնող, ինչ որ կը կատարուի Մայիս 15ին բայց եթէ Ժողովուրդը դոհ է, ինչպիսի պիտի չմնայ եւ պաշտպանէ իր շահերը: Այդ օրունէն արդէն չիտ - րութիւն եւ խառնակութիւն: Մոսատեղ իր կրթիկ թուեցի մէկ հսկայ ցոյցին, որ Մոսկուա կը ծափահարուի: Շահը խառնու է եւ հակասական որոշումներ ընտրուի, երկու անգամ ալ «կը հրաժա - րուի ու «ողափոխութեան» կ'երթայ: Տեղ - անք վրայ գործի կ'անցնի Սէ. Ի. Ա. ն, որ Օգոստ. 19ին քանի մը հարիւր ցու - թարներ կը դրկէ, բանակը կը ձգէ, Մոսատեղ կը ձերբակալուի իր տեղը իր տեղը: Զահեդի ու Շահը երկու - րորեք Թեհրան կը վերանորոշուի: Այլ - ան իր գործունէութիւնը աւելի անխնայ է: 640 ապա ձերբակալուած են, 21ը՝ հաշտահարուած, անմիջապէս: 1957ին կը հիմնուի Սաւաքը (Ազգ. Կազմակեր - րութիւն Տեղեկութեան եւ Ապահովու - թեան համար), որ կ'օգտուի ամերիկեան Սէ. Ի. Ա. եւ իսրայէլեան Մոսատի թիւերէ օժանդակութեան: 50 հազար հոգի կազմուած, սարսափ կը պատճառէ

եւ այդ իսկ պատճառով կը կարծուի թէ տասի վրայ մէկ Պարսիկ անոր կը ծա - րայէ: Ամէն բանէ վեր, Սաւաքը կընար կամայական ձերբակալութիւններ կատա - րել, առեւանգումներ, սպանութիւններ եւ մասնաւորաբար ծանօթ են չարչարանքի իր մեթոտները (ի դէպ, այսօր, կը թուի թէ միայն անուն փոխած է, Սաւաքը կը կոչուի Սաւամա եւ անդամներն ալ մա - սամբ նոյն մարդիկն են...):

1979 Յունուար 16ին է որ — վերջին անգամ — Շահը կը հեռանայ իր հայ - րենիքէն: Ալ պիտի չգայ վասնզի խո - մէյնին Մոսատեղ չէ: Արդէն Պաղտա - տէն աքսորուելէ ետք, Ֆրանսա հաս - տատուած, յաջողած է «ամբողջները խե - լազարել »: Յոյցերը կը բազմանան, Պարսիկար կառավարութիւն մը կը կազմէ բայց Գարթըր արդէն խոմէյնի ընտրած է: Կը սկսի Շահին եւ ընտանիքին աք - սորը՝ Եգիպտոս, Պահամա, Փանամա, Ամերիկա, ուր հիւանդանոց կը փոխ - դրուի եւ իր յանձնումին փոխարէն, ու - սանողները կը դրաւեն Թեհրանի ամե - րիկեան դեսպանատունը եւ պատանդ կը բռնեն ներքը գտնուողները:

Այսօր, Շահին մահը հաւանաբար բան Փրանսական Փրանքի կը հասնի: Ոմանք բուն: Իրան ուրախ է որ « արիւնարբուն մեռաւ » ու հիմա ալ հարստութիւնը կը պահանջէ (կը կարծուի թէ 100 միլիառ Փրանսական Փրանքի կը հասնի): Ոմանք սակայն ինչպէս երեսփոխան Հելաթի կը խորհին թէ « պզտիկ թշնամի էր, եթէ Գարթըրը մեռնի, մեծ թշնամին, այն ատեն աւելի երջանիկ կ'ըլլանք »:

Յուդարկաւորութիւնը կը կատարուի երեքշաբթի օր: Նիքոլն որոշած է եր - թալ, ցաւակցական հեռագիրներ ալ կը դրկուին (Ֆրանսա, Ամերիկա, եւն.), բայց եւ այնպէս մեռելն ալ կը խանգարէ շատերը եւ մասնաւոր իր հին բարեկամ - ները, որոնց ծառայից եւ որոնք լեմոնի կեղեւի պէս նետեցին յետոյ:

ԲԱՆԻ ՄԸ ՏՈՒՄ

ՊԱՍԼԱՊԵՔԻ մէջ զինեալ բախում մը տեղի ունեցած է իրաքական պաղեստին - եան եւ իրանական Շիի տարրերու մի - ջեւ մամուլու սենտրոնային նախագահին յուդարկաւորութեան ատեն: Նախարարա - պետը եւ Ներքին նախարարը ապստա - նած են տեղւոյն պահուողը: 14 մեռեալ կայ: Պէշլը ձեմայէլ ալ տեսակցութիւն մը շնորհած է Քաթիտիէն, ուր կը պաշտպանէ իր (Քաթայէպ) քաղաքակա - նութիւնը:

ԲԱՆԻ մէջ, հսկայ կողոպուտ մը կա - տարուած է Քաթարի նախկին էմիրին ապարանքին մէջ, ուր 8 միլիառ հին ֆը - ռանքի զոհարեղէն առած — տարած են: Եւ այդ չորս կիներէն միայն մէկուն կը պատկանէր...:

ՄՈՍԿՈՒՍ

ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆ — 80 ԾԱՆՐԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ ՈՍԿԵ ՄԵՏԱԼ ՆՈՒՐԻ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

ԿԸ ԿՈՏՐԵ ԻՐ ԻՍԿ ՄՐՑԱՆԻՇՆԵՐԸ
82,5 քիլո դասակարգին մէջ, Եւրօ - վարդանեան աշխարհի նոր մրցանիշ հաս - տատեց, Շարաթ օր, կոտրելով իր իսկ մրցանիշները, ամբողջութեան մէջ 400 քիլո վերցնելով (177,5 եւ 222,5):

Երկուշաբթի առաւօտ, Փարիզի մար - զական օրաթերթը՝ Էֆիփ կը խորհրդէր արդէն « ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ ԱՊՇԵՑՈՒՑԻՉ » ու կը գրէր. — Վարդանեան ինքզինքը դե - րազանցեց, յաջողեցաւ կոտրել աշխարհի իր իսկ մրցանիշը տասը քիլոյով եւ դառ - նալ իր դասակարգին առաջին մարդը, որ կը հասնի 400 քիլոյի, երկու շար - Ժումներու գումարով: Ատոր համար, վարդանեան աշխարհի երեք մրցանիշ - ները, 177,5 քիլո ուսապիկումի մէջ (առաջէ) եւ 222,5 ուսանետումի (Ժը - քէ):

ԻՐԱՆԱՀԱՅ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ ՄՏԱՀՈԳԻՉ ՊԱՐԱԳԱՆ

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, ՀԱՆԻԴՊՈՒՄՆԵՐ ԲԱՅՑ՝
«Հայոց Դպրոցների Ապագան Դեռ Անյայն է»
ԿԸ ԽՈՐԱԳՐԷ « ԱԼԻՔ »

Վերջերս («Յառաջ», Յուլիս 17 եւ 18) արագացած հանդիսացած էինք, այն դըժ - ուարութեանց, որոնց կը բախի իրանի մեր համայնքը, կամանց զգեստի եւ մա - նաւանդ դպրոցներու (երկսեռ) հարցն - բուն պատճառով:

Կարելոյրը, անշուշտ, կը մնայ կրթա - կան խնդիրը եւ այդ մասին, տեղւոյն վը - բայ տարուած աշխատանքներուն քափը ցոյց կուտայ արդէն քէ որքան մտահոգ է մեր գաղութը:

Յաջորդաբար կուտանք « Ալիք » ի վեր - ջին քիւնքում արագացմանը այդ առն - չութեամբ: Առաջին առթիւ հասնելիսանի (կրթական մակարարութեան Թեհրանի գերատեսուչ) Առաջնորդարան կատարած այցելութեան մանրամասնութիւնները («Ալիք», Յուլիս 17):

Մ

ԹՈՒՐԳԻԱ.

Թուրքիա, «Լը Մոնիս»
Եւ

«Հայկ. Ապստամբութիւնը»

Մեր նախորդ թիւով արձագանդ հան - դիսացած էինք Լը Մոնտի Թուրքիոյ նուիրած յօդուածաշարքին առաջինին: Յա - ջորդ երկու յօդուածներով, որոնք վեր - ջին մասը կը կազմեն շարքին, Ժաք Նո - պէքու կը ծանրանայ Թուրքին նկարա - գրին վրայ, թրքական փառամոլութեան կամ ազգային հպարտութեան, որոնց կը վերադէ որակումին այն խեղափոխութիւն - ները, զորս կ'ընեն Թուրքերը «միջամտու - թիւն» եւ ոչ « նուաճում » կոչելով 1974ի Կիպրոսի դէպքերը, « Հայկ. ապստամ - բութիւն » եւ ոչ թէ « նախապատրաս - տած բնաջնջում » հայկական ցեղասպա - նութիւնը:

Վերջին մասին մէջ, յօդուածագիրը կ'անդրադառնայ թրքական « ազգագրի - տական առաքելութեան », որ կ'ենթադրէ թէ բանակը պէտք է ներքին ոստիկանու - թեան պաշտօն կատարէ, գործօն հրա - կողութեան քաղաքականութիւն մը գոր - ծադրէ այն դաւաճներուն մէջ, որոնք բնակուած են դրացի Պետութեանց հետ կապուած (Կիբրոսի փառամոլութեանց կողմէ՝ Ալեքիները Շիի) եւ իրան, եթէ միլիոն Գիւրտերը եւ իրաքի իրենց եղբայրները, ՎԵՐՁԻՆ ՀԱՅԵՐԸ («Յառաջ») ընդգծու -

Կուսամարտի մէջ ալ Սամսոն Սաչա - տրեան պարտութեան մատնեց կէտերով Ահմեդան, Կիրակի օր:

Այս մրցումը, Տրդ աւարտական ափոր (54 քիլո) դասակարգին մէջ կը կատար - ուէր:

Ուելթեր դասակարգի (67 քիլո) մէջ, կրկին ութերորդ աւարտական, Իսրայէլ Յակոբէօնիւմանեան պարտուեցաւ կէտե - րով, քուսպի Ալտամայէն:

Կիներու ջրացատքին աւարտականին, Սիւլա Էմիրդեան 576,465 կէտերով ար - Ժանացած է արծաթ մէտալի:

Այրերու ջրացատքին դուամներուն մէջ Դաիթ Համարձումեան 518,82 կէտե - տերով չորրորդ է հանդիսացած: Այրերու խորհրդային ֆլօթի խումբը

« Կրթա - դաստիարակչական նախա - րարութեան Թեհրանի գերատեսուչ խոչ - նեւիսանը, Յուլիս 16ին, կէսօրից յետոյ Թեհրանի Ազգ. Առաջնորդարանում հան - դիպում ունեցաւ Թեհրանի խորհրդի ան - դամների հետ:

խոչնեւիսանը Թեհրանի խորհրդի կող - մից պաշտօնապէս հրաւիրուել էր հան - դիպելու նրանց, բանակցելու համար հայկ. դպրոցների միասեռ դառնալու եւս յարակից խնդիրներու վերաբերեալ:

Նախ թեմիս առաջնորդ Արտակ Արք. Մանուկեանն ասաց. — «Նախ պիտի յայտ - նեմ որ մենք Վատիկանի հետ որեւէ կապ չունենք եւ մեր եկեղեցին Ժողովրդավար է: Ժողովրդավար են նաեւ մեր դպրոց - ները, որոնք կառուցուել են կամ Ժողո -

(Շար.ը կարդալ 4րդ էջ)

մը՝ մեր կողմէ) եւ խորհ. Միութեան իրենց ազգականները:

Յօդուածաշարքը այլապէս շահեկան բնոյթ մը ունի, որու կ'արժէ անդրադառ - նալ առանձին:

Մ

ՏԵՄԻՐԷԼ — ԷՃԵՎԻՏ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ

Նախարարապետ Սիւլէյման Տէմիրէլի եւ ընդդիմութեան հալքեան պարագը - լուի՝ Պիւլէնթ ԷՃէվիտի հանդիպումը յաջողած է համաձայնութեան բերել « թշնամի եղբայրները », որոնք «նոր թափ » մը որոշած են տալ ահաբեկ - չութեան դէմ տարուած պայքարին: Որոշ բարեփոխումներ բերուած են, որոնք կ'ա - լելցնեն զինուորական հրամանատարու - թեանց իշխանութիւնը բայց երկու դե - կավարները, ըստ Տէմիրէլի յայտարար - բութեան, չեն համաձայնած Պետութեան ապահովութեան ատեսաններու եւ պատե - րազմական վիճակի հաստատման շուրջ, թէեւ ասոնք մաս կը կազմէին կառավա - րական ծրագրին:

Թուրքիայի յուդարկաւորութեան ատեն ալ միջադէպեր պատահած են եւ ոստի - կանութիւնը կրակ բացած է: Շուրջ 200 հազար հոգի մաս կազմած են յուդարկա - ւորութեան թափօրին: Բանուոր մը սպան - նուած է:

Իրպազան կ'ուզէ որ Թուրքիա անմի - ջապէս խզէ Իսրայէլի հետ, ըննադատե - լով Գնէսէթի որոշումը Երուսաղէմը Իս - րայէլի մայրաքաղաք հռչակելու: Տէ - միրէլ ալ « անպատասխանատու արարք » որակած է «կատարուած իրողութիւնը»:

որու մաս կը կազմէին Ռոմանքոֆ, Սմիլ - նոֆ, Ռուզիէլ եւ Գարկայեան, արժա - Ժանացած է արծաթ մետալի:

Յուլիս 20ին տեղի ունեցած ոտնազըն - դակի մրցաշարքին խորհ. Միութիւնը յաղթած է Վենեզուէլայի (4-0): Մրցու - մին կողերը նշանակուած են Սիւրէյյեւ, Չե - բենկով, Գաւրիլով եւ Ռորէն Յովհան - նիսեան, միակ Հայը որ մաս կը կազմէ խորհ. Միութեան խումբին:

Ռոմանդնակի կէս — աւարտականն - բուն մնացին խորհ. Միութիւն — Արեւել - եան Գերմանիա եւ Եւրոկոսլաւիա ու Չե - խոսլովաքիա:

Ֆրանսա երկու ոսկի մետալ ձեռք ձգեց Ժիւստաֆայի եւ իզական խմբական սուսե - բամարտի մէջ:

Fonds A.R.A.M

Թողե՛ք մեծնա՛մ, հսկայնա՛մ մոֆիս հետ
ԴԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆ

Ի ՅՈՒՇ ԻՐ ՄԱՀՈՒԱՆ 12ԴԻ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ

ՓՂՈՍԿՐԵԱՅ ԱՅՏԱՐԱԿ

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

— Ատեն է, դարձեալ, վերաշինելու
փողոսկրեայ աշտարակը:

Այս բառերով՝ մտածման ընթացքում, Փոլ Վալերի, հրաւեր կը կարգար, վերջերս, ինքնամփոփուելու, ճշմարտութեան, խորհուրդներու աստուածութեանց հետ մը տերմանալու: Այդ հրաւերը շատո՛նց կը լսուէր արդէն բոլոր ազնիւ մտաւորականներու հոգւոյն մէջ, երբ միջոցառումը յաջեցաւ « յետպատերազմեան շըր - ջան »-ի անխնայութեամբ:

— Մտի՛ր փողոսկրեայ աշտարակէն
ներս...

Ժամանակին, արհամարհանքի լայն ու զօրեղ ալիք մը սարսեց փողոսկրեայ աշտարակը եւ սարսափով դուրս նետուեցան մեծ մտաւորականները, — ոմանց աչքերուն մէջ՝ մտածման աստուածուհին, տակաւին մերկ ու տաք, ոմանց մատներուն վրայ՝ ներշնչման դողը, ցաւագին ու դալուկ:

Ի՞նչ կը խորհրդանշէ փողոսկրեայ աշտարակը:

Փրոֆ. Շառլ Ռիշէ կը գրէ թէ՛ այս բացատրութիւնը, որ հիմա կը գործածուի ամէն լեզուի մէջ, իր հայրութիւնը կը պարտի Ալֆրէտ ար Վինսէրի: Ընդհանրապէս, իտման ժալու եւ պնդէ թէ՛ Սէնթ — Պէօլ ստեղծած է զայն: Ո՛վ որ ալ ըլլայ բացատրութեան հեղինակը, ի՞նչ նշանակութիւն ալ տրուած ըլլայ առաջին առթիւ, մենք այս խորհրդանշանին մէջ կը կարգանք զանազան վարդապետու — թիւններ, հակադրութիւններով բանա — ձեւուած:

Հրապարակը (ակորա) եւ ճղարանը, զգացական աշխարհը եւ իմացական թաղաւորութիւնը, սիրտը եւ միաբեր, կեանքը եւ երազը:

Սակայն այս փոխադրական հա — կադրութիւնները ունին երկար պատմութիւն մը, — այսպէս, մտածման պայ — քարին առաջնորդները սկզբանէ կը կոչուէին կղեր կամ դպիր:

Կղեր յունարէնէն բառ մըն է, որ կը նշանակէ « Ժառանգութիւն » կամ « բաժին », որովհետեւ երբայական աւանդութիւններու մէջ՝ Ղեւտացիները, սպասաւորելով Եհովայի պաշտամունքին, աստուածային ժառանգութիւն մը կը համարէին իրենց պաշտօնը: Ղեւտացի ժառանգաւորներէն վերջ, Քրիստոսի Ա. դարուն՝ կղեր կը կոչուէին բոլոր անոնք, որ կը ծառայէին Աստուծոյ եւ կ'ուսանէին գրելու մեկնել սրբազան գրականութիւնը, — այսպէս անոնք կը զանազանուէին աշխարհիկ զանգուածէն, որ մտահոգութիւն չունէր գրելու ու գրականութեան: Միջին դարուն, արդէն, կղերականներուն յանձնուած էր հին գրական գանձերու պահպանումը եւ ճանաչումը, — վերջապէս կղերն էր որ ուսումնարաններ բացաւ առաջին անգամ, դարկ տուաւ հին աւանդութիւններու ուսման, մտքի արտադրութիւններու ձաշակին, այնքան որ կղեր

հոմանիշ դարձաւ գրագէտի, ուսումնականի, գիտունի, մտաւորականի:

Դպիր պարսկերէնէն բառ մըն է, որ կը նշանակէ գրել — կարգաւ գիտցող: Երբ — րայեցիները ապիքրիմ (հաշուող) կը կոչէին, իսկ եգիպտացիները՝ քրի — քարի (գլանակիր), որովհետեւ առաջինները աւանդական օրէնքներու, իսկ երկրորդները՝ պապերոսներու մեկնիչներն էին: Եգիպտական քաղաքակրթութեան ոսկե — դարին մէջ՝ դպիրը, այն որ պապերոս — ներու վրայ կը գրէր, երկրին ամէնէն զարգացած եւ գիտուն մարդն էր, յարգուած՝ ազնուականի մը նման, ճիշդ ինչպէս, Երբայեցիներուն մօտ, սովիւ — րիմը, որ կը խորհրդանշէր երբայական գիտութիւնը եւ փոխադրութիւնը:

Միջին Ժամանակակից Դար, մտքի արտադրութիւնը նկատուած է սրբազան, աստուածամար է որ Հայերը, աքսորներու, հալածանքներու եւ ջարդերու խուճապին մէջ՝ նուիրական զգացումով մը պահած են հայրական հանձարին արձանագրու — թիւնը գեղանած ու մոմի հոտ ունեցող թուղթի մը վրայ: Փորձած են, որքան կրցած են, պաշտպանել այդ արձանագրութիւնը ռամիկին չունչին դէմ — վասնզի հաւատացած են որ մտածումը ազնուական բան մըն է եւ մտաւորականը՝ տարբեր կերպաս մը:

Եւ վասնզի մտածումը ծաղիկ մըն է, որ չաճիր հրապարակներու վրայ եւ ամբողջին գրելին մէջ: Միջին Դարը զայն փնտռեց վանքերու մէջ, գնտախկան — ներք՝ լուսութեան մէջ, Արեւելքի ճգնա — ւորները՝ առանձնութեան մէջ, — հեռու ինձմէ միաթիւղման պաշտպանութիւնը, — պայծառափայլ Ելլադան զայն փնտռեց Ողիմպոսի գագաթին վրայ:

Ո՛րք է մտածման աղբիւրը: Երազն է անոր ճամբան, հէքեթային է անոր ճարտարապետութիւնը, ու նուիրական է անոր ուխտագնացութիւնը, — պէտք է թօթափել ռամիկութեան փոշին՝ ճամբայ կլլելէ առաջ: Ռամիկութեան դէմ մտած — ման նուիրականութիւնը՝ պաշտպանելու ձգտումով էր, որ Փրանսական Ակադե — միան երկար ատեն իր դուռները դոյ պահեց վէպ գրողներու առջեւ, — Ժորժ Սանի վիպագիր ամուսինը արկածով միայն մտաւ ներս, առաջին անգամ:

Այժմ հարկ է կառուցանել մտքի բնա — կարան մը, աւելի դժուարամտոյց:

— Փղոսկրեայ աշտարակ մը, ուր դան ընակիլ մտքի քուրմերը: Հեռու օրուան աղմուկէն՝ անպարտ ոճերու տօնավա — ճառէն՝ ուր իրենց գրածը անպայման կարդացներու դուռնութիւնը արուեստ կը համարին ոմանք, ընկերային պայքար — ներքէն՝ ուր հոգեկան ախտաբանութիւնը ոճրային դաւեր կը հիւսէ՝ պատմու — թիւնը հացի կոշտով ջրեղած:

— Բարձրագոյնէր աշտարակը, կը պո —

ռան մտքի ազնուական մշակները, որով — հետեւ զգացումներու ջրհեղեղն սկսաւ եւ մտածումը պիտի խեղդուի շուտով:

Կը լսէ՞ք ողբը նոր օրերու « կղեր »-ին, — Ժիւլիէն Պէնտա, տրամութեամբ եւ ցաւով համակուած, կը արտնայ որ զգա — ցումը, ահա մեր օրերուն, կը սպաննէ մտածումը, — ախտաւոր յուզումներու ձաշակը, որ դիւրին վայելք մըն է ամբողջին համար, դիմոլցուցե՛ր է արդէն օրուան արուեստագէտները: Ի՞նչ փոյթ ալիւս ճղնութիւնը, հոգւոյն ուռիլը, մտածման ծովանալը, — ամբողջը կը ծափահարէ՝ մեր վէպերը: Կեցցե՛ք իրա — պաշտութիւնը:

Եւ այս իրապաշտները կեանք կ'ան — ուսնեն օրուան անցուղարձը, ոճիւրի մը պատմութիւնը, տղու մը սիրարարնու — թիւնը: Եւ այս իրապաշտները դպրու — թիւն կ'անուանեն իրենց յուշերը՝ կամ օրագիրը, ուր լեզուն կը քոսոտի:

Օ՛ր գեղեցիկ ճղնութիւնը հիներուն կէս — դիւրէն վերջ տակաւին վառող իւղի լամբարին, — ահա մենք կ'ամէնաք դի — տելով մեր մտքի աղքատութիւնը: Հին օրերուն՝ գրական թերթէ մը ներս մտնե — լու համար՝ բաւական էր լեզուի մաք — րութիւնը կամ չնորհք ունենալը: Դժուար էր ստորագրութիւնը տանիլ պարբերա — կաններուն, երկար սքաժէ մը վերջ մի — այն՝ երէց մը կը բռնէր ձեռքէր եւ կ'առաջնորդէր: Տարօրինակ վախ մը կար սրբապղծութեան մէջ բռնուելու: Եւ դա — սական դարձած էր նորեկներուն բռն:

« Սկանալի անհամարձակ քայլերով կը մտնեմ արուեստի տաճարէն ներս »: Հի — մա չկայ սկանալ, — բոլորը մեծ գրագէտ են: Հանդիպողը գրիչ կ'առնէ եւ տեղ կը պահանջէ թերթերու գրական բաժ — նին մէջ, երբ իրեն գրական սթամփ՝ կրցած է նաժան մը գրել որացիին աղբ — կան, այն համարումով որ — հայ գրա — կանութեան աւանդութիւնն ըլլար կար — ծեւ — արուեստը ուրիշ նիւթ չունի, բայց եթէ ինչ որ արուեստը ըսել կուտայ աղջկան: Ահա թէ ինչո՛ւ մեր գրականու — թիւնը տակաւին չլրացուց իր արբունքի չըմանը, բնախօսական հոգեվիճակը: Ա — լելի բարձր հոգեվիճակներու անցնելու համար, կը պահանջուի աշտարակի մը մէջ ամփոփուելու տքնութիւնը:

Արդ, բաւական չէ յուզումը՝ արուես — տագէտ դառնալու համար: Տասը տարի առաջ, երբ տակաւին անձանթէ էի Քան — թի, Լանկէի, Վալերիի աշխատութիւն — ներուն, Նաւատարդի մէջ ախտաբանական երեւոյթ անուանած եմ յուզումը, խան — դալուսութիւնը, վերջապէս զգացական տարբերը, զորս կ'օգտագործեն կարգ մը արուեստագէտներ՝ իրենց արտայայտու — թիւններուն մէջ: Այս վերջին տարի — րուն կարգացի Քանթը, որ յուզումը կ'անուանէ հոգեկան հիւանդութիւն,

ճիշդ ինչպէս Լանկէն, դանիացի մեծ փո — լիստիան: Վալերի եւս արուեստագէտի մը համար անպատշաճ կը համարէ ստեղ — ծագործել միայն խանդավառութեամբ, յուզումով:

Ահա թէ ինչո՛ւ անհրաժեշտ է ինքնա — փոփոխել, ճղնել, ամբարձր, ամբարձր, որպէսզի հոգին ուռի, մտածումը ծովա — նայ:

— Ատեն է, դարձեալ, վերաշինելու
փողոսկրեայ աշտարակը:

Թողե՛ք մեծնա՛մ հսկայնա՛մ մըս — փիս հետ:

Այս ճիշդ կը պատկանի վարուստի — ազնուական բանաստեղծին, որ դաս — կան պատմուսնի մը ունի իր ուսերուն:

Ու քանի՛ կը կարգամ այս տողը, այն քան կը սարսափեմ ցաւէս:

Մասնա՛ն ունի՛մ առանձնութեան, մե — նակաց աշխատանքի: Ես իմ փողոս — եայ աշտարակս պիտի ընտրէի ինքնա — փոփոխելու համար, ծովու մը դէմ, ա — լելիք ու կանանչ բուսականութեան մը մէջ, համեստ հիւզակ մը, ուր կարենա — յի նուիրուիլ ընթերցումներու, խոյնա — ներուս եւ ստեղծագործութեան: Գիրք — րու բարեկամութիւնն է բնութեան մը տարածութիւնն վերջ, իմ արեւնս բաւա — կան է ինձի ստղծեցնելու թէ ի՞նչ է կեանքը:

Միջն այս կեանքը զոր կ'ապրի՞մ կը լեցնէ հոգին դառնութեամբ, արհամար — հանքով, ատելութեամբ, նողկանքով, կ'ուզեմ ճախրել ու սաւառնիլ մաքու, տեսնել նոր հորիզոններ, հրճուիլ նոր տեսիլներով, — ստեղծագործութեան որ — ցը կը կրծէ զիս: Ի՞նչ կեանք է սակայն այս, ուր մեր չուղածը կ'ընենք, ող — վայրենի մը կը խորտակէ մեր թեւերը, ու չի ձգեր որ աճի՞նք, սաւառնի՞նք —

...Թողե՛ք մեծնա՛մ. — Ի՞նչ կ'ենաւէս է բնութիւնը,

Հոգիս քողէ՛ք անոր ծոցին մէջ՝ արա — փուն:

Աստուծոյ հետ դէմ դիմաց:

Երիտասարդ ու տաք արիւն մը կը խա — տայ, տքնութեան եւ աճումի ընդունա — կուլութիւն մը երազներ կուտայ, բայց

Ո՛ր կը փաշէ՛ք զիս ապրուստի պահանջներ,

Ո՛վ սեւ երամ ագուսներուս, որ հրաւեր կուտա՞ք կեանքի դէպ կըրկո՞ւ Որ մեր զօնալքի երգերով երգը քնարի հեղեղել կ'ուզէ՛ք: Հեռու բուրբ գիշերի, Արշալոյսի մէջ եմ ես :

Օ՛ր վարուստս, ջնջուի՞ր ողայ, տա — րիներու բեռան տակ թաղուած ցաւա — հա կ'արթնայ իմ ալ հոգւոյն մէջ: Եւ մեծ ճիշդ կը հնչէ արտիս խորը: Գոգնի պոռակ լեզուի հետ, ազապակով, զայրու — նալ ու պաղատիլ:

Թողե՛ք մեծնա՛մ, հսկայնա՛մ մա՞քիս հետ...

Այսպէս. — արվալոյս տակ, Աստուծոյ յանդիման,

Ըրած բնութիւնը ինձ մայր, անհուն՝ օրրան,

Թողե՛ք. քողէ՛ք զիս խոյուն:

« ՏԱՌԱՍՏԻ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ »

ՇՈՒՇՈՒՆ ԱՓԻՆ

Գրեց՝ ՄԻՍԱԳ ՄԻՐԶԷ

Ու, օր մըն ալ, զինքը մնայուն կեր — պով տան, զիւղին կապելու համար մէջ — տեղ գրին իր ամուսնութեան խնդիրը... Հարկաւ օր մը պիտի ամուսնանար, բայց անապարելու ի՞նչ կարիք կար: Իր ըմբռնումով հիմա ամուսնանալու ատենը չէր, անկէ առաջ աւելի կարեւոր գործեր կային կատարելիք, խնդիրներ՝ լուծելիք: Բայց, ծնողքին անխախտ որոշումը, անոնց անդամնալի, անառարկելի ցան — կութիւնը... « Ես հոյը գրկելէս առաջ կ'ուզեմ թոռներս գրկել... » ահա իր մօր աղաչանքը: « Որքի, որքի, գնացողներէն քանի՞ հոգի ետ եկան, որ դու ալ կ'ուզես երթալ. կ'ուզես որ մե՛ր ալ աչքե — րը միշտ փոշոտ ճամբաներու երկայն — քին դամուս՝ մնան » — հօրը աղու խօս — քերն էին գրկելէ ամէն օր՝ իրեն ուղ — դուած: « Քեզ դուրպան, կերածդ հաց մը չէ՞, հա՛ց կը պակսի մեր տան մէջ, որ դուն օտար գոնե՛րու հացը ուտես »... այս ալ մեծ — մօրը « յանդիմանութիւնն » էր,

քիչ մը արցունք խոնոս:

Ու, յետոյ քահանայութեան թեկնա — ծու: Քահանայ... ուրիշ՝ ուր: Գիւղի քահանան վախճանած էր, նոր քահանայ մը կարիք կար, զիւղին մէջ յարմար ան — ձեր ալ չէին պակսեր այդ պաշտօնի հա — մար: արդ, ինչո՞ւ իր թեկնածութիւնը: Հօրը եւ չըմպատին կարգադրութիւնը պէտք էր եղած ըլլար. առիկա իր հաս — տատ համոզումն էր. այսպէսով ինք ու — ղէր — չուզէր պիտի մնար գիւղը, կապ — ուէր գիւղին:

Իր առարկութիւնները, թէ քահանա — յութիւնը կոչում մըն էր, եւ թէ՛ ինք այդ կոչումին մարդը չէր, զինք մտիկ ընող չկար: « Գալոյց ես տեսած, գրել — կարգաւ գիտեմ, ճայիդ ալ լաւ է, քեզ — ան աւելի յարմար մէկը չկայ » պատաս — խանած էին թաղականները՝ միաբերան:

Սկիզբները խոր դժգոհանքով քահա — նայական շուրջադրելու իր ուսերուն առաւ, բայց, յետոյ կամաց — կամաց ընտելա —

ցաւ անոր, ետքէն ալ սկսաւ սիրել զայն: Կին, դաւակ, ընտանիք. հօրեական ջերմ մթնոլորտը հիմնովին փոխեց զինքը: Նախապէս ցանկացած, երազած ծրարի — ները ծախց մէկ կողմ դրաւ, ու նուի — րումով փարեցաւ իր պաշտօնին:

Բայց, այս անապատի փոթորիկը տակնուվրայ ըրաւ ամէն բան: Կործա — նեց, քանդեց մոլորակոյտի վերածեց եւ երազները եւ իրականութիւնները... Ի՞նչ կը մնար ընել հիմա, իրեն համար, երբ հեղեղը ամէն ինչ տարած էր: Այժմ, ինք կարծես անպատի մը մէջ մինակ, ան — տէր, անօգնական կանգնած՝ կը փնտռէր հորիզան մը, որ հանգրուան մը հաւ — նելու յոյսը ներշնչէր իրեն, եւ որ ա — ւա՛ղ չկար...

Իր ետեւը ամբողջութեամբ ամայա — ցած էր, իսկ առջեւ՝ մուլթ, անորոշ, երկար ու անհասնում ճամբաներ՝ որոնք ելքը յայտնի չէր: Յաճախ կը մտածէր ամէն բան. քաղաք, գիւղ, մարդկու — թիւն, — ձգել, հեռանալ, ապրիլ միայ — նակ՝ գաշտելը, լեռները, անտառները, ապրիլ վայրի կենդանիներու հետ, բաժ — նել անոնց հետ՝ իր դեռ ապրելիք օրե — րը. դուցէ՛ք աւելի երջանիկ ըլլար, քան՝ այս վիճակով, այս նեխած մարդկու — թեան մէջ:

Ու, երբեմն ալ զայրոյթը կը կլանէր իր ողջ ներաշխարհը: « Աղբար, քեզի էր մնացել թուրք լաճի մը փրկութեան գոր —

ծը, որ այս կրակէ գօտին փաթեց մէ — քիդ... Աղան, հանքը՝ բարի՞ էին, լաւ թող աղպէս ըլլար, հագարին մէջ մէկ հաւը շատ չէ »:

Ճար չկար: Բոլոր ճամբաները փակ — ուած էին իր առջեւ: Այլ ու ճակ փն — տրոնց, հայ մարդոց մէջ մեղադրելիք մը պանելու համար. անօգնու. ոչ ոք յան — ձքն առաւ ըսելու համար, թէ ես դո՞ւ եմ հօսիլը: Ոչ ոսկին եւ ոչ ալ ար — ծաթը կրցան օքնել իրեն:

Ձգէ՛ր, հեռանա՛ր, ամէն ինչ բախիլ ձգելով. միաբը շատոնց կ'անուած էր մեղադրութեամբ: Բայց, յետապո — անպատահութիւնները... Անձրեւէն փա — ճելով՝ կարկուտի կը բռնուէր: մտքեր, որոնք կը խոնէին իր ուղիղ: Ու, ատոր համար ալ երեկները կ'որոճար, սա — բազմազան ծրարները կ'որոճար, մէկ կայն առաւօտուն զանոնք ծալած մէկ կողմ կը դնէր:

Խոստովանէ՛ր, լուի՛ր թէ ինքն էր այդ գրութեան հեղինակը: Հապա՞ անոր հե — տեանքները՝ դժուար էր գուշակել: Ա — ղան, հանքը՝ բարի էին, ոչ մէկ կա — կած: Բայց չըմպատը՝, հար, նեղափա — յով... Հայ քահանայի մը դո — յութիւնը այդ օրերուն կարելի՞ էր երե —

Հիմնադրվել է անգլիացի իրավաբան Փիլիպ Պենտոնի թուական 1961: Կեղծություններով: Անգամ 250 հազար ցրված 125 երկիրներում, հողամասերում: Բյուջե՝ 2283: Ազգային մասնաճյուղ՝ 39: Ցրանախի մեջ, շուրջ 20 հազար անգամ բաժնուած 200 բնիկներում մեջ: Միակ նպատակ՝ դադարի, կրոնի, լեզուի, ցեղի, մորթի գոյնի համար բանալիներում ալերում թէ կրկնում իրաւանքներում պաշտպանութիւն, ազատ արձակում: Անաւարի, միջազգային այս շարժումն այցեւորում:

Վերջին երկու, երեք տասնամեակներում կամայական ձերբակալութիւններն ու բանտարկութիւնները բազմապատկուեցան: Կախարչները առանց դատաւարութեան: Արգելադրանքներ տեսակներ: Այս կարող մահապատիժներ: Այս իրական գլխատումներ: Կատարեալ «մահուան հեծելադուռ» եր որոնք կը գործեն սանձարձակ եւ յաճախ բանակին եւ ոստիկանութեան մեղսակցութեամբ: Այս դէպքերը կը պատահին տարբեր-տարբեր երկիրներում մէջ: Տարբեր իրենց ճակատ - մշակութային պայմաններով, իրենց քաղաքական վարչաձեւերով ու քաղաքականութեամբ: Համայնապարհում, զբաղաւորական կամ ոչ: Նույնից երբեքներում մէջ: Գաղափարի ազատ արտայայտութեան համար 20րդ դարում այս վերջին քաղաքներ, աշխարհի զանազան անկիւնները կը գտնուին 800 հազար բանտարկային:

Ինչպէս կը դործէ Էմմա Սթիւարտի ինքնաշարժը՝ մարդկային իրաւունքներու պաշտպանութեան համար:

Այն հարցաքննութեան յանձնարում - որ որոնք օրը օրին կը պահեն թղթա-նորարներ հետաքրքրուելով երկիրներու հողովորին, բարեբուն: Միջազգային ժամանակը կը հաւաքէ ու կը կեղծ - ապակ տեղեկութիւնները: 1961էն ի վեր, կատարուած փաստաթուղթերը ու անկէ ինքն միջակազրութիւնները վաւերական արժէք կը ներկայացնեն:

Փորձողութեան եղանակը կ'անցնի երբ փութի:

Առատ ու կրկնուած նամակադրութիւն ուղղուած համապատասխան երկիրներու իշխանութիւններուն, բարոյական ճշմարտ կատարելու միտումով: Ստորա - գրանները կը յիշատակեն բանտարկեալներու անունները ցոյց տալու համար որ օտմէ կը հետեւին այդ երկրին մէջ քաղաքային իրաւունքներու բռնարարութեան եւ պատրաստ են զանոնք հրապարակ հանել եւ շարժման մէջ դնել: Այսուհանդերձ, նամակները կը յարգեն քաղաքակրթութեան պատշաճութիւնները

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ Մարաշի Հայրե - նակցական Միութեան տան մէջ, Յու - նիս 26ին, տեղի ունեցած է Համազգային Երջանային Վարչութեան նախա - ձեռնած դատարարական դասախոսութեանց շարքին բացումը: Վարուածն Գեորգեան ներկայացուցած է օրուան դասախոսը՝ Հարաւային Ամերիկայի Հայոց Հայրապետական Պատուիրակ Դաւիթ Կարապետ Սահակեան: Մէկ ժամ տեւող դասախոսութեամբ Դաւիթ Եպիսկոպոս ներկայացուցած է Հայ Ժողովուրդին դերը պատմութեան մէջ, սկսելով նախա - քրիստոնէական շրջանէն մինչեւ մեր օրերը:

Եւ ոչ մէկ կարծիք կը յայտնեն երկրի քաղաքական տուեալներուն վրայ:

Երկրորդ աստիճանի միջամտութիւն՝ « Գործողութեան խումբերը », որոնք արուած երկրին մէջ հանրային կարծիքը կը տեղեկացնեն բանտարկութեան զանազան երեւոյթներուն վրայ կամ մարդկային իրաւունքներու եղած մեկնաբանութեանց: Կը զբաղին բանտարկեալներով, անոնց արգելափակման պայմաններով, զանազան տեսակի օգնութիւններ բերելով եւ անշուշտ անոնց ազատ արձակումով:

Իսկ միջամտութեան երրորդ աստի - ճանը « աստիպողական գործողութիւն » - ներ յն են, այսինքն ծանր բնոյթ կրող պարագաները, ինչպէս մահապատիժի ենթարկուած բանտարկեալները, առող - ջական պատճառներով մահուան դատա - պարտաւանդները: Ումբին բոլոր անդամները կը բազմապատկեն զիմունքները ոչ միայն նամակով այլ եւ հեռագրերով եւ այլ միջոցներով:

Վիճակագրականօրէն Էմմա Սթիւարտի ինքնաշարժը արձանագրած արդիւնքները երկուքի վրայ անգամ մը դրական են: Դրական ըսելով միշտ ազատ արձակում չի նշանակել, այլ նաեւ արգելափակման պայմաններու բարելաւում, պատիժի մեղմացում կամ ալ մինչեւ այդ ոչ - առ - տօնուած փաստարանի մը նշանակում:

1961ին սկսած այդ շարժումը կրնայ երբեմն թուիլ ցնորական, սակայն վկայ - յութիւնները, քննադատութիւնները եւ դնահատումները որ կը բարձրանան ցոյց կուտան որ Էմմա Սթիւարտի ինքնաշարժը կը զանաջ հետզհետէ աւելի ազդու եւ մահաւանդ կը խանգարէ:

Էմմա Սթիւարտի ինքնաշարժը ՄԱԿի եւ Իւնեսկոյի մօտ կը վայելէ խորհրդական իրաւունք, իսկ Օ. Իւ. Ա. ի մօտ գերտղի իրաւունք: 1977ին, Էմմա Սթիւարտի ինքնաշարժը՝ 1977ին, Էմմա Սթիւարտի ինքնաշարժը - չնըլ ստացաւ Նույնիս խաղաղութեան մրցանակը:

ԿԱՐՈ ՅՈՎԱԿԻՄԻԱՆ

Յուլի 15 - 26, Փարիզի Լիւսերնէր Ծորումի մէկ փոքր սրահին մէջ տեղի ունեցան հայկական աշուղական եւ Ժողովրդական երգերու ունկնդրութիւններ:

Երբ քիչ մը ամէն տեղ հրապարակը ողողուած է թեթեւ եւ անբովանդակ, առեւտրական երգերով, հոգեկան մեծ գոհունակութիւն եւ ուրախութիւն կը պատճառէ Վիրճինիա Փաթիրի հերոսական քայլը: Արդարեւ, ամերիկացի հօր եւ զէնապի հայ մօր զաւակ Վիրճինիայի մասին յաջիկ թէօլէօլեան ընդարձակ յօդուածով մը անդրադարձած էր « Յաւալ » ի 1979 Յունիս 23 - 24 թիւին մէջ, տալով անոր հետաքրքրութիւններու աշխարհը եւ շնչելով որ հակառակ բոլորովին ամերիկեան շրջանակի մը մէջ մեծցած է ամերիկեան վարժարան յաճախած ըլլալուն Վիրճինիա Փաթիրի կեանքին մէջ յեղաշրջում մը տեղի ունեցած է հետեւելէ ետք Պոսթընի մէջ ՀՕՄԻ կազմակերպած ամառային դասընթաց - քի: Այդ յեղաշրջումը Վիրճինիա կը բացատրէր ուսուցիչներէն ստացած իր խոր տպաւորութեամբ եւ իրենց մասնագիտա - կան ճիւղին ընդմէջէն ցոյցացուած իրենց հայկական ոգիով եւ նուիրումով:

Մնացեալը ծանօթ է: Վիրճինիա վեց տարի է Փարիզ կը գտնուի: Հետեւած է էջով Նորմալ տը Միւզիքի դասընթացքին եւ ստանալէ ետք Պրըմէ, Տիփլոմ եւ Լիսանս ընդունուած է Գոնսերվատուար: Յիշեալ յօդուածի վերջաւորութեան, Վիրճինիա, պատասխանելով յաջիկ թէօլէօլեանի այն հարցումին, թէ ի՞նչ են իր ծրագրերը, կ'ըսէր. « Ամերիկայի մէջ շրջիլ, երգահանդէսներ տալով ինծի թառով ընկերակցող Ռուբէն Յարութիւնեանի հետ, որովհետեւ կ'ուզեմ հայ Ժողովուրդին ծանօթացնել իր իսկ երա - Ժըշտութիւնը, ձերբադատած զանազան աղաւաղումներէ, երոպական ձեւափո - խող աղեղութիւններէ, եւայլն: Միւս կողմէ՝ Սայաթ Նովան, Կոմիտասը, մեր աշուղները եւ մեր Ժողովուրդը ստեղծած են զանա մը, որուն լուրջ ուսում - նասիրութիւնն ու ներկայացումը՝ ըստ էքսիբ երաժշտութեան օրէնքներու, կեանք մը կը պահանջեն: Նայինք ինչ կը բերէ ապագան... »:

Վիրճինիա Փաթիր խոր հաւատքով ու վճռականութեամբ իր առաքելութիւնը սկսած է Փարիզէն Լիւսերնէր Ծորում - մէջ, ուր 12 երեկոյթներով ոչ միայն հրաժեց հայկական աշուղական եւ Ժողովրդական երգերէ բազմազան յայտա - դիր մը, այլեւ իւրաքանչիւր աշուղի եւ երաժիշտի կենսագրականը տալով եւ դերը մատնանշելով երեկոյթները վերածեց երաժշտագիտական դասընթացքի, որու ընթացքին փոքրաթիւ ունկնդիրները կըր - ցան յստակ դադափար մը կազմել հայկական Ժողովրդական երաժշտութեան

Երեւանի Նկարիչներու Տան մէջ բացուած ցուցահանդէսով Գեղարուեստա - Թատերական Հիմնարկի այս տարուան շրջանաւարտները ներկայացուցած են իրենց գործերը: Այս առթիւ յորհ. Մի - ութեան Գեղարուեստից Ակադեմիայի անդամ Գրիգոր Խանջեան նշած է, թէ քննութեան այս եղանակը կրկնակ ար - գիւնը կուտայ: Երիտասարդ հեղինակ - ները սկիզբէն իսկ կը հաղորդակցին հասարակութեան հետ եւ անոնց գործերէն շատերը արգիւնաբերական ձեռնարկու - թիւններու եւ Մշակոյթի նախարարու - թեան ներկայացուցիչներու առաջարկու - թեամբ կը յանձնարարուին մեծաքանակ արտադրութեան:

աղաւաղումներու, հայկական բարբառ - ներով ստեղծուած երգերու տարբերակ - ներու մշակման եւ երգերու ընդգրկած թեմաներու մասին: Ի դէպ, երգչուհին կատարած էր նաեւ երգերու բառերուն Փրանսերէն թարգմանութիւնը, ինչ որ մեծ ուղղութիւն կուտար ներկայ օտար ունկնդիրներուն թափանցելու մեկնա - բանուած երգին խորքը: Յայտագիրը բազմազան էր Սայաթ Նովայի, Աշուղ Ջիւլիանի, Գուսան Զաւասիի եւ Կոմի - տասի երգերէն, որոնց թառով կ'ընկերակ - ցէր Ռուբէն Յարութիւնեան:

Յոյժ գնահատանքի արժանի է Վիր - ճինիա Փաթիրի նախաձեռնութիւնը եւ տիրուր մեր դաղութի հասարակութեան ցուցաբերած անտարբերութիւնը: Երգ - չուհին նպատակն էր հայ Ժողովուրդին ծանօթացնել իր իսկ երաժշտութիւնը, սակայն փոքր սրահին մէջ ներկայ էին միայն քանի մը Հայր. մեծ մասամբ Ցրանապիներ էին որոնք խոր տպաւոր - ութիւն ունեցան մեր երաժշտութեան ու կրցան ծանցնալ մեկնաբանուած եր - գերուն ընդմէջէն Հայու նկարագիրը: Ըստ երեւոյթին մեր հասարակութիւնը աւելի լայն չափանիւղով կազմակերպէր երաժշտութեամբ եւ Վիրճինիա Փաթիրն - րը ստիպուած են իրենց բարի կամքը պարտադրելու համար դիմել անխնայ պայքարի, դժուար պայմաններում մէջ: Որքան դրական գործ պիտի ըլլար եթէ գտնուէր հայկական Միութիւն մը, որ աւելի լայն չափանիւղով կազմակերպէր երգահանդէսներ Վիրճինիա Փաթիրի հա - մար:

Մինչ այդ կորով եւ յաջողութիւն Վիր - ճինիային:

ՀՐԱՆԴ ԱՃԼՄԱՆ

ՍՊԻՏԱԿ ԶԻԱԽՈՐԸ = ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՐՏԻԿ ՍՊԻՏԱԿ ԶԻՈՒ ՎՐԱՅ

Սպիտակ, այս անգամ իմաստուն ծաղ - րածուի առաջնորդութեամբ հեթանոսա - կան տաճարէ մը ներս կը մտնէր, - քըր - մական ծէսեր, պղնձէ սիւներ ու բոցա - վառ գոյներու փողփողումներ: Արշա - կունի իշխաններ վայրի վարագլի որսէն կը դառնան. բեհեհայ անկողին, ոսկեղէն դաշակ, յոյն գերաստաններ արքունիքի մէջ: Վարդգէս, իր քրոնք ողբերգու - թիւը կ'արտասանէ Պարթեւաց Որդէն Երաւորի ինչոյքին մէջ: Յետոյ, Կը - ռասուրի դուռը մօրուսով, կապտացած աչքերով հեկայ գլուխը ափսէի մը վրայ դրած, քրոնք դառնով, փողով ու թմ - րուով Տիգրան Բ. ի արքունիքը կը տար - ան:

Սպիտակ, բոցի գոյն երեւակայութիւ - նով հեռացաւ հաստ պատէր, մինչ քըր - թուած ալծին մօտ հաւաքուող շունները կուրի բռնուած էին նետուած ոսկորի մը համար: Անոնց դրդուրտուրի ձայ - ները գրեթէ զիւղը բռնած էին:

Սպիտակ՝ ողբի պէս քալելով մօտե - ցած էր Պէքերի խոնարհի դրան: Չինք առաջնորդող ծաղրածուն կարծես ուժեղ փոթորիկէ մը քուած վերադարձի պէս հին փառքի հսկայական սիւներուն կը փաթթուէր:

Պէքերի տան խոշոր ու երկփեղկեայ դրան առջեւ խալիքան կեցաւ, աչքերը խոշոր բացած: Անոր թուլցած սիրտը դժուար թէ տանէր այդ բոլորը: Պէքերի տունը խաղաղանի հարուածները աւելի ծանր էին կարծես: Սպիտակ կեցած էր հին վանքի մը փայտեայ ծանր դրան առ - ջեւ: «Աւազակները, աւազակները», ինքն

իր մէջ ձայն տուաւ խալիքան, երբ տե - սաւ տաշուած քրիստոնէական քանդակ - ները դրան, կարծես դիտմամբ քանդած էին արձանադրութիւնը, որուն մի քանի տառերը կը մնային միայն այնքան յա - մառ կերպով: Փորուած նկարներու մէջ կիսով կը մնար Նոյեան Տապանը խոշոր տուփի ձեւով: Դրան վարի մասը օձ մը, ոչխարի գլուխով ու փոքրիկ կոտորնե - րով: Դրան երկու փեղկերուն վրայ խո - շոր աղանիներ կային Ս. Հոգիի կեր - պարանքով, որոնք աւելի առասպելական փիւնիկի ձեւ ունէին: Այն կողմը քան - դակուած էր կաթողիկէ, պատուհան ու խաչ:

Անտարակոյս, Վարդաճորի վանքի գոններէն մէկը, մտածեց խալիքան, որով - հետեւ գուռը կը կրէր վանքին թուա - կանը:

Ողորդ դրան վրայ խալիքան ուրիշ փըն - տըռուտներ կ'ընէր՝ աչքերը աւելի մօ - տեցուած, երբ ուժ մը յանկարծ զինք բիրտ կերպով աչիպէս ետ քաշեց, որ խալիքան քիչ մնաց կռնակի վրայ իյնար:

Չինուած, հսկայ քիւրտ մը բռնած էր խալիքայի վզէն ցաւցնելու աստիճան:

- Ի՞նչ կայ, հէմէլի, ի՞նչ կ'ուզես,

- հարցուց խալիքան՝ յանկարծակիի եկած:

- Պէկը հրամայեց, որ քեզ գնտան տա - նիմ:

- Չնաա՞ն: Դէ, լաւ, ձգէ, ձգէ, մի՛ քաշալէր. որ գնտան կը տանիս՝ կ'եր -

թամ: Ի հարկէ, պէկը լաւ է մտածեր: Ան կ'ուզէ, որ իմ աշկերտին մօտ ըլ - լամ: Երթանք, երթանք:

Պէքեր, պատահանէն տեսած էր խալ - քային հետաքրքրութիւնը քարերուն ու խոնարհի դրան: Աչքերուն մէջէն մողէս մը անցած էր, ու ինք հրամայած էր ծառային, որ խալիքան գնտան տանին: Ո՞վ գիտէ, մի գուցէ վրէշերով փախչի գիւղէն: Մինչեւ վաղ առաւօտ ըլլայ ու Վարդաճորէն եկող գիւղացիներու հետ սկսի ախոռի շինութեան:

Սպիտակ, զինուած ծառային առջեւ ինկած՝ դէպի բանտ շտկուեցաւ: Ճամբուն վրայ, խոտերու մէջ թաղ - ուած քարեր, արմուկներ, ձեռքերը դուրս, ողջ թաղուած զոհերու նման: Սպիտակի ոտքերուն տակ հողը կարծես ձայն կու տար:

Բանտը, գիւղին փլած ու խախուտ տուններուն տակ փոքրիկ բլրակ մըն էր: Բլրակի հիւղակներուն առջեւ քրոնք պա - ռուներ, ալծեր, գուռն փոքրերով փոք - րիկներ, ճամբէն անցնող խալիքան կը գիտէին: Եթէ, բլրակին վարի մասը ձեղ - լուած գերաններով խոշոր դուռ մը չըլ - լար, եթէ բլրակին ալ կողմը հազարամ - եայ քարերով պատ մը չըլլար, անտա - րակոյս խալիքան պիտի չկրնար երեւա - կայել, որ բանտը բլրակի ներքեւն էր:

(Ծառ. Ա. Էջեն)

վրդի դրամով եւ կամ էլ բարերարները: Մեր եկեղեցական հասկացողութեան մէջ որեւէ անպատեհութիւն չունի երկսեռ դպրոցի գոյութիւնը: Բաւական վրդով — մոռնալ է առաջ եկել եւ մենք էլ նրանց պէս: Միայն Թեհրանում չէ որ դպրոցներ ունենք, Իրանի շատ վայրերում հայկական դպրոցներ կան, որ ուզում ենք մեզ այդ առթիւ բացատրութիւններ տալ:

Ողջնելիսանը պատասխանում է. — « Ինչպէս էմամն է ասել, եւ նրանից առաջ Մեծ Մարգարէն (Մոհամմադ) է ասել փոքրամասնութիւնների յարգանքի նուազագոյնը Մուսուլմանների հասի է: Իմ կարծիքով փոքրամասնութիւնը բառը գործածելը սխալ է... Մենք իրանցի մի հասարակութիւն ենք, եւ մէկ ընտանի — ընտանիքի պէտքերը: Ղորանի ասութեամբ կարող ենք միասին եւ իրար կողքի ապրել, ուրեմն ինչ միտք ունի փոքրամասնութիւն բառը...: Մենք փոքրամասնութիւն չենք ճանաչում եւ բոլորը իրանցիներ են: Մենք ուզում ենք կրթա — դաստիարակչութեան գործը ժողովրդի ոգ — նութեամբ ամբողջ երկրում միատեսակ դարձնել, եւ այդ իրագործելու համար միակ տարրը որ կարող է մեզ հովանաւորել աշակերտների ծնողներն են: »

« Նոր ծրագրերը բոլորի համար մտա — հոգիչ չէ, եւ երկու խմբեր են, որոնց համար կարելի է մտահոգութիւն ասել — ծել, նախ նրանց համար որոնք չեն ըմբռնել իսլամական հանրապետութեան էությունը, որ աստուածային է, որի առաջնորդն է էմամը եւ ասել է թէ փոքրամասնութիւնները պիտի նախկինից աւելի հանդիստ ապրեն: Միւս խումբը որ իրաւունք ունի մտահոգուելու ներքինը են, որ միշտ շահագործել են ժողովրդի պարզամտութիւնը: Նրանք պիտի իմանան որ այլեւս ասպարէզ չենք տալու իրենց »

« Ողջնելիսանը անդրադառնալով Անգլիէ դպրոցին ասաց թէ՝ այդ փոքրամասնութիւնների դպրոցը չէ եւ չի կարող մտահոգութիւն պատճառել փոքրամասնութիւններին: »

« Մենք ուզում ենք անորոշութիւնից դուրս բերենք հասարակութիւնը, եւ ձեր դպրոցներն էլ պիտի բոլոր դպրոցների նման լինեն: Ուսուցիչները մենք կը տըրամադրենք, վայրը արդէն իսկ ունէք: Եթէ կամեցաք այդ կը նուիրէք նախա — րարութեան իսկ եթէ ոչ նրա վարձը կը ստանաք: »

« Ձեր դպրոցները եւս կառավարուելու են միւս դպրոցների պէս եւ կրթա — դաստիարակչական նախարարութեան բոլոր ծրագրերը պիտի իրագործուեն դպրոցներում: Միւս հարցը ձեր ազգային լեզուն է, որը մի տեղ առիթ է եղել առաջարկեմ, այդ լեզուի փոխարէն ձեր կրօնական լեզուն ուսուցանէք: »

Թեմական խորհրդի անդամներից մէկն ասաց. « Դուք եւս ձեր խօսքերով հաստատեցիք էմամի, Այաթոլլահ Մոնթազե — րիի, դր. Բեհշեթիի եւ Գանիի խօսքերը, որոնք ասել էին թէ փոքրամասնութիւնները նախկինից աւելի շատ իրաւունքներ են ունենալու, բայց մեր մտահոգութիւնը այն դժուարութիւններն են որ ստեղծուելու են հայկական դպրոցները միասեռ դարձնելու պարագայում, որոնցից են աւելի ընդարձակ վայրեր, աւելի ուսուցիչներ, տեսուչներ եւայլն, որոնց ապահովելը անկարելի է մեզի համար, նոյնիսկ ներկայումս հայերէն լեզուի ուսուցչի պակաս ունենք: Կրթա — դաստիարակչական նախարարութեան ծրագրերը, որը գործադրուելու է ամբողջ երկրում, շատ մեծ դժուարութիւններ է ստեղծում մեր հայ կեանքում, որոնց վերացնելը մեր ուժերից վեր է: »

« Ողջնելիսանը պատասխանեց. — « Նախ ասեմ որ յատուկ դպրոց չենք ուզում ունենալ եւ այս մեր սկզբունքն է, եւ բոլորովին չենք կարող նոյնիսկ երկսեռ դպրոց ունենալ: Ի հարկէ սա, պատ — ճառներ ունի, որ եթէ կամենաք մի այլ հանդիպման ընթացքում կը բացատրենք, եւ եթէ դուք յաջողեցիք մեզ համոզել, կ'ընդունենք: Հայերէն լեզուի ուսուցչներին վերաբերեալ պիտի ասեմ որ նկատի պիտի ունենանք հնարաւորութիւնները, օրինակ եթէ վեց ժամ է պէտք հայերէն լեզուի ուսուցման համար կ'ընդունենք չորս ժամ... վնաս չունի եւ ապա կը մտածենք պակաս ժամերի ու ուսուցիչների համար... հայերէն իմացողներ կը փնտռենք դասաւանդելու համար: Մենք էլ ներկայումս ուսուցչի պակաս ունենք եւ չկարծէք թէ միայն դուք էք մտահոգուած... »:

(Ծառ. 1)

ՇՆՈՐՀԱՎԱՆԻՐ

ՄԱՐՍԻՑԻ.— Տէր եւ Տիկին Ժան Փելերին, Տէր եւ Տիկին (ծնեալ Փելերին) Ժաք Տէր-Վարդանեան եւ դուստրները, Տէր եւ Տիկին Փոլ Փելերին եւ աղջիկը, Տէր եւ Տիկին Աշոտ Վարդանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Շառլ Վարդանեան եւ զաւակները, այլի Տիկին Վահան Վարդանեան, Տէր եւ Տիկին Թէ — ճիրեան եւ զաւակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ծաղիկով, հեռագրով, անձամբ մասնակից եղան իրենց սուգին:

ՄԱՐՍԻՑԻ ՓԵԼԵՐԻՆՔՆԵՐ
արկածային մահուան առթիւ, պատահած Յուլիոս Տիկին, 21 տարեկանին:

ՇՆՈՐՀԱՎԱՆԻՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հայ Ուսանողներու Օգն. Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է 200 ֆր. Պ. Պերճ Յովնանեանէ:

ԱՆԳՆՈՒ ՄԸ ԵՒՍ

Անդամ մը եւս, եւ դժբախտաբար զիտենք թէ վերջինը պիտի չըլլայ, կը խնդրենք նուիրատուներէն որ զանազան հաստատութեանց կամ միութեանց սահմանափակ գումարները չղրկեն «Յա — ուղ»-ի անունին (չէքով կամ Սէ. Սէ. Փէ. Ի թիւով): Կը խորհինք թէ դժուար չէ հասկնալ թէ « Յաուլ » հաշուեկաշու — թեան համար, անհրաժեշտ է յարգել այս խնդրանքը: Երբ նուէրները կ'ըլլան «Յա — ուղ»-ի միջոցաւ, կը խնդրուի ուրեմն թերթին հասցէին ղրկելով հանդերձ, չէքերը շարադրել այն միութեան կամ հաստատութեան անունով, որու սահման — դած է գումարը կամ ղրկել ՄԻԱՅՆ ՈՒ ՄԻԱՅՆ ՄԱՆՏԱՆ — ՔԱՌԹՈՒՎ եւ ոչ չէքով կամ Սէ. Սէ. Փէ. Ի թիւով:

Շնորհակալութեամբ
ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»-Ի

LA CAPPADOCE

YORGANTZ
1980 Long-Play
A P A R U

en vente à

Paris — Palouyan 9 rue de Trévis 75009 Paris

Clamart — Télé Condorcet 175 av. J.-Jaurès Clamart

Lyon — Restaurant Tamar 5 rue Ferrandière 69002 Lyon

Marseille — Eglise du Prado 339 av. Prado 13008 Marseille

Nice — Philips (Arthur Ikedjian) 29 av. St. Augustin 06200 Nice

et à l'étranger — USA, Canada, Liban, Egypte, Syrie

LA CAPPADOCE

SOUHAITE DE BONNES VACANCES A SON AIMABLE
CLIENTELE ET L'INFORME QU'ELLE SERA FERMEE
DU 3 AOUT AU 3 SEPTEMBRE

67bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140

tél. 375.05.30

ԿԱՍԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան Իսիի (0 — տը — Սէնի շրջանը) տարեկան ճաշը Հոկտ. 4ին:

UNION GENERALE ARMENIENNE
DE BIENFAISANCE

FONDATION MARIE - NUBAR

Les étudiants d'origine arménienne des 2ème et 3ème cycles poursuivant leurs études à Paris ont la possibilité d'être hébergés à la Fondation Marie-Nubar de la Cité Internationale de l'Université de Paris, durant l'année universitaire 1980-1981.

Pour tous renseignements écrire à
U.G.A.B., 11 Square Alboni
75016 Paris.

Հ.Մ.Ը.Մ. — ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻԻՎ
ՍԿԱՌԻՏԱԿԱՆ

Բ. ԸՆԴՀ. ԲԱՆԱԿՈՒՄ

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ. Ի Կեդր. Վարչութեան կողմէ
ՕԳՈՍՏՈՍ 12 — 26

Քրիստոսի անուանին կից մարզարանի դաշտերուն վրայ:

Կը մասնակցին Հ. Մ. Ը. Մ. Ի բոլոր մասնաճիւղերէն աւելի քան երկու հարիւր սկաւտներ եւ արեւոյշներ:

Այս առիթով Փարիզի մասնաճիւղը իր սկաւտներու շարքին կը հրաւիրէ Ֆրանսահայ 12էն 16 տարեկան պատանիներ, բանակումին մասնակցելու որպէս դիտող եւ առանձին խմբաւորումով Օգոստ. 14էն մինչեւ Օգոստ. 18:

Մասնակցութեան եւ արձանա — գրութեան համար

Հեռ.ՍԱՅՆԵԼ՝ 824.63.89

ամէն օր կ. ե. ժամը 17էն 21, եղբ.

ՀՐԱՋ ՄԻՍԵՆՈՒՆԻ

ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ՓՈԽԱՆ ԾԱՆԿԵՊԱԿԻ

Վիէն. — Պ. Բ. Ճիհանշահեան իր վաղեմի ընկերոջ՝ Հայկունի Թաշնեանի մահուան առթիւ 50ական ֆր. կը նուիրէ Սամուէլ Մուրատեան վարժարանին (ըստանալ «Յաուլ»-էն) եւ «Յաուլ»-ին:

JACQUES CHELELEKIAN
HAVAS VOYAGES
vous propose

VOYAGES ARMÉNIE 80

PATRICK CHELELEKIAN

ACCOMPAGNATEUR DU VOYAGE

LUNDI 11 AOUT — LUNDI 25 AOUT 4.080 FR.

calendrier des départs
de Marseille

DEPART	RETOUR	PRIX
Lundi 25 Août	Lundi 08 Septembre 80	4 080 FR
Lundi 1er Septmbre	Lundi 15 Septembre 80	4 080 FR
Lundi 08 Septembre	Lundi 22 Septembre 80	4 080 FR
Lundi 06 Octobre	Lundi 20 Octobre 80	3 480 FR
Vendredi 07 Novembre	Jeudi 20 Novembre 80	3 480 FR
Lundi 29 Décembre 80	Lundi 12 Janvier 81	3 480 FR

INSCRIPTION 45 JOURS AVANT LA DATE DE DÉPART

renseignements et réservations

CHELELEKIAN

Jacques

VOYAGES WASTEELS

87 la Canbière 13001 MARSEILLE
tél. (91) 95 90 12

Organisation : HAVAS VOYAGES Lic. 97

Imprimé Sur Les Presses Du Journal «HARATCH»-83, Rue D'Hauteville-75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

Fonds A.R.A.M

L'OFFICE NATIONAL
DE LA CULTURE et DES TRADITIONS
ARMENIENNES
(Président d'Honneur ALAIN POHER,
Président du Sénat)

Organise Un Deuxième

Pélerinage
en Roumanie

Aux Monuments et Aux Eglises Arméniennes (14ème — 19ème Siècles)
DU 11 AU 25 AOUT

Les Pelerins verront aussi de très beaux Monastères Orthodoxes de Moldavie.

A ce Pélerinage, animé par Gerard Stephanesco, participeront cinq parlementaires français, avec Télévision.

Renseignements et Inscriptions:—

Ecrire à.— «L'Office National De La Culture et Des Traditions Arméniennes (en indiquant le numéro de téléphone).

16, Rue José - Maria de Hérédia.
75007 — PARIS

A. A. A. S.

L'Association Arménienne D'Aide Sociale informe les familles désireuses de se rendre à l'étranger que ses établissements peuvent accueillir, notamment en période estivale, les personnes âgées qui ne peuvent supporter les voyages.

Pour tous renseignements, prière de contacter le 878-02-99.

Հայ Ազգատարինամ Ընկերակցութիւնը կը տեղեկացնէ արձակուրդի մեկնող ընտանիքներու, թէ իր Հանդստեան ծու — ները պատրաստ են ընդունելու ամառ — նային շրջանին այն տարեց անձերը, որոնք չեն կրնար դիմանալ երկար ճամբորդութեան:

Յաւելալ տեղեկութեանց համար դիմել Ընկերակցութեան:
Հեռաձայն՝ 878 — 02 — 99:

ՅԱԿԱՅՈՒԹԻՒՆ

Կապ. Պաշի Ս. Ժեռոմի մասնաճիւղը իր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Պաշտոտեանի եւ զաւակներուն, Տիկին Անի Պաշտոտեանի եւ զաւակին, իրենց մօր եւ մեծ-մօր՝ Տիկին Եղիշաֆէ Խաչատուրեանի մահուան առթիւ:

Նաեւ շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Արսէն Տէր-Չաքարեանի 100 ֆր. փոխան ծաղկապակի Տիկին Գոհարիկ Ասատուրեանի մահուան առթիւ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

«ԼԱԻ ՈՒՍՈՒՑԱՆԵՆՔ ՄԱՅՐԵՆԻՆ»

Վերոյիշեալ խորագիրով Երեւանի հայկական եւ ռուսական դպրոցներուն մէջ հայերէնի եւ հայ գրականութեան դասաւանդութեան պատկերը, ձեռք ձգուած արդիւնները պարզած է Ա. Բեյրութեան, Երեւանի ժողովրդական կրթութեան բաժնին վարիչը, « Սով. Դպրոց » շաբաթաթերթին մէջ:

Նախ անհրաժեշտ է յիշեցնել, թէ Հայաստանի Համայնավար կուսակցութեան կեդր. Կոմիտէն, 1978 Նոյեմբերին յատուկ որոշումներ տուած էր « Համրակրթական դպրոցներում Հայոց լեզուի դաստիարակումը բարելաւելու միջոցառումների մասին »:

Այս ուղղութեամբ ամէն տարի Յունիսին խորհրդակցական ժողովներ կը գումարուին քննելու մտադրութեամբ ապահովուած արդիւնները: Նմանօրինակ ժողովներ դումարուեցան նաեւ Երեւանի բոլոր շրջաններուն մէջ:

Ստորեւ կը ներկայացնենք հիմնական հաստատումները՝ կարգ մը մանրամասնութիւններով:

Դրական երեսներ. — Ներկայ ուսումնական տարեշրջանին Երեւանի մէջ կադմակերպուած է հայերէնի եւ գրականութեան « համախառն » օլիմպիադա, լաւագոյն աշակերտներու մասնակցութեամբ: Երեւանի դպրոցներուն մէջ հաստատուած են արտասանութեան 141 խմբակներ: Հայերէնին եւ գրականութեան շատ վարժ աշակերտներ հանգիստումներ ունեցած են գրագէտներու հետ: Արձակ թէ՛ բանաստեղծական ստեղծագործութիւններուն վերլուծումները՝ աշակերտներու կողմէ, ցոյց տուած են հասակ նետող սերունդին մեծ հետաքրքրութիւնը մայրենի լեզուին եւ գրականութեան ներկայումս: Լայն տեղ արուած է գրական երկերու ցուցադրութեան յատկացուած անկիւններուն, պատի թերթերուն, տեղեկատուութիւններուն եւայլն: Երեւանի դպրոցներուն մէջ իրենց առաջնութիւնը իրադրած են մեծ թիւով ուսուցիչներ: Շատեր գործադրութեան գրած են ուշագրաւ եղանակներ, որոնց շնորհիւ բարձր մակարդակի հասած է աշակերտներուն գրաւոր եւ բանաւոր « խօսքի կուլտուրան »:

Բացասական երեսներ. — Խորհրդակցական ժողովներուն ընթացքին տեսնուած է, թէ դեռ կան լուրջ թերիւններ: Որոշ ուսուցիչներու դասերը մակերեսային նկարագիր կրած են: Ընթացիկ ուսումնական տարեշրջանի երրորդ եռամսեային տուեալները՝ 4րդէն 10րդ դասարաններուն համար, հետեւեալ պատկերը պարզած են. — 93.634 աշակերտներից 3.092-ը մայրենի լեզուից եւ գրականութիւնից անբաւարար գնահատական է ստացել: Երբեմն ալ յառաջելու թեան պաշտօնական նիշերը չեն համա-

պատասխանած իրականութեան:

Ուսումնասիրութիւնները ցոյց տուած են, որ մեծ մասամբ լուրջ դասական գոյ ուսուցիչներն են, որ արուեստական կերպով բարձր ցուցանիշներ արձանագրած են:

— Կարելի է բերել շատ օրինակներ, որոնք վկայում են մայրենի լեզուից սովորողների ցածր գիտելիքների, նրանց լեզուական կարողութիւնների անբաւարար մակարդակի մասին: Աշակերտների ցածր առաջադիմութեան հիմնական պատճառը ուսուցիչի ցածր մակարդակն ու շանսիւրութեան պակասն է, իր քստանգում գործի նկատմամբ անպատասխանատուութիւնը »:

Իրեւ երեւոյթ նկատելի դարձած է հետեւեալը. — վարի կարգերուն աշակերտները, ընդհանուր առումով, ընթերցանութեան մէջ լուրջ յառաջելու թիւն արձանագրած են: Այլ պատկեր պարզած են վերի դասարաններուն աշակերտները, այսպէս՝ « քայց երբ անցնում են մայրենի գրականութեան սխտմա — տիկ ուսումնասիրութեանը՝ իբրեւ գրական — պատմական անընդմէջ պրոցեսի, հետաքրքրութեան անի փոխարէն յաւաք կատարում է հակառակ երեւոյթը »:

Այս պարագային եւս, պատասխանատուութիւնը ուսուցիչներուն վերադրուած է:

Ա. Բեյրութեան արձանագրած է. — « Ինչպէս նշուած է ՀԿԿ Կենտկոմի եւ Երբաղկոմի որոշումներում, անհանդուրժելի թերութիւններ կան սովորողների գրաւոր խօսքի ուսուցման գործում: Շատ դպրոցներում ժամանակին գրաւորները չեն ստուգում ու գնահատում, տիպերը չեն պահպանում »:

Երեւանի շրջաններուն մէջ դումարուած ժողովներուն ընթացքին յատուկ մտահոգութեան առարկայ դարձած է ուսական դպրոցներուն մէջ հայերէնի եւ գրականութեան դասաւանդութեան հարցը: Ոչ միայն գոհացուցիչ չէ նկատուած ուսման մակարդակը, այլեւ, ինչ որ ամէնէն ցաւալին է, կարեւոր թիւով աշակերտներ, շատեր Հայ, մայրենի լեզուին եւ գրականութեան դասընթացներուն չեն հետեւիր: Հարցը շատ կարեւոր ըլլալով, կը ներկայացնենք ամբողջութեամբ Ա. Բեյրութեանի պարբերութիւնը:

— « Հայոց լեզուի դասաւանդումը բարձր չէ նաեւ ուսուցումը Ռուսաց լեզուով տարուող դպրոցներում: Շրջով — կրթաթիւնների (շրջանային ժողովրդական կրթութեան բաժնիներ) պատշաճ վերահսկողութեան բացակայութեան եւ դիրկտորների հաշտուողականութեան ու անտարբերութեան պատճառով մայրենի լեզուի ուսուցումից դուրս են մնացել մեծ թիւով երեխաներ: Օրինակ, 26

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ

ԿԵԱՆՔԸ

0

Մարտ 2ի 49րդ տարեկան հանգէսին մեծ յաջողութիւնը նոր քաջալերանք մը եղաւ եւ խանդավառեց Հայ Արիներու Միութեան բոլոր անդամները, մեծէն փոքրիկը, շատ մը նորեր արձանագրուեցան Միութեան շարքերուն մէջ՝ սկսած, գալլիկ, թեւիկ եւ արեւոյշ: Գարնան գործունէութիւնը սկսաւ արշաւանքով եւ շարժապէրով բանակումներով:

X

ԱՐՇԱԽԵՐ ԵՒ ԲԱՆԱԿՈՒՄՆԵՐ

Կիրակի օրուան արշաւներէն զատ Միութեան բոլոր շրջանները կազմակերպեցին Ջատիկուան բանակումները, ինչպէս նաեւ շարժապէրով կարճ բանակումները, որոնք միշտ սիրուած են տղաներէ: Թեւիկները եւ արեւոյշները Միութեան մէջ առիթ տուին ծորեքներէ: Փարիզեան շրջանը, Լիւնն եւ Ալֆորվիլ տոներու առթիւ ունեցան աւանդական բանակումները: Այս բոլոր հաւաքոյթներն ալ շատ յաջող անցան մեծ մասնակցութեամբ:

X

ՍՈՒՐԲ ԳԵՈՐԳԻ ՏՕՆԸ

Սկստուական շարժման հիմնադիր Պէյտըն Փաուլ, Ապրիլ 23ը, որ Ս. Գեորգի տօնն է Անդրիոյ մէջ, աշխարհի բոլոր սկստաներու տօնը նշանակած է եւ այդ օր բոլոր սկստաները արշաւներով, հանդիսներով, հաւաքոյթներով եւ այլ ցոյցերով կը տօնեն Ս. Գեորգը: Հայ Արիներն ալ շրջանային արշաւներով եւ հաւաքոյթներով տօնեցին սկստական դեղեցիկ յայտարարներով: Նորերը կատարեցին իրենց խոստումը, իսկ հինները կրկնեցին զայն նորերուն հետ, համաձայն Պէյտըն Փաուլի որոշումին:

X

ՆՈՐ ԲԱՆԱԿԱՎԱՅՐԵՐ

Մայիս մէկին տօնին առթիւ Փարիզի շրջանը առաջին անգամ ըլլալով բանա-

կումբարման շրջանի 7 դպրոցներում Հայոց լեզու չեն սովորում 433 աշակերտներ, ըստ որում, նրանցից 146ի ծնողները հայ են: Դասագրքերը չունեն անկախ մատչելիութիւն եւ գործունէ կանխուրիմ, դասաւանդման մեքոնիկ — կան հանգամանորէն չի մշակուած »:

Յօդուածագիրը, դժբախտաբար, չէ ներկայացուցած հայերէն չորովոյ աշակերտութեան, — մեծ մասով հայ, — թիւը Երեւանի ուսական դպրոցներուն մէջ:

Ճշդենք, թէ Հայաստանի ուսական դպրոցներուն շրջանաւարտները՝ բացարձակ մեծամասնութեամբ Հայեր, հազուադէպ կը յաջողին Բուհերուն (բարձրագոյն ուսումնական հաստատութիւններ) հայերէնի ընթերցաններուն մէջ:

Կեց Փարիզէն 150 զիւրաւոր հեռու ժիշն քաղաքին մօտ, Փրանսացի բարեկամ սկստականներ մը հողերուն վրայ: Յանդուրեւ մը ունեցան Արիները, մանաւանդ որ շատ մը նորերու առաջին բանակումն էր:

Փարիզի մօտ Վիլիարէզոյի մէջ ունեցան տարուան ամառնային մեր վերջին բանակումը, բոլոր շրջաններու մասնակցութեամբ, Հողեղալուտի տօնին առթիւ:

X

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ԵՐԵՎԱՅԻՆ

Ալֆորվիլի խմբակներն ու խմբակներէն կազմակերպած էին ծնողական երեկոյթ — պարահանդէս մը, Յունիս 7ի Շարաթ իրիկունը: Յաջող երեկոյթ մը, բոլոր ծնողները եւ շատ մը բարեկամներ ներկայ էին:

X

ԼԻՈՆ — ՏԵՍԻՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԿԱՅԻՆ

Կիրակի, Յունիս 15ին, Լիւնն շրջանը կազմակերպած էր տարեկան իր դաստահանդէսը, հակառակ անձրևոտ եղանակին: Հրաւիրուած էին նաեւ Միութեան վարիչները եւ ընդհ. պետը:

Հակառակ անորոշ եղանակին մեծ բազմութիւն մը ներկայ էր դաստահանդէսին: Պատրաստութեան բոլոր աշխատանքները ծնողները յանձն առած էին: Սկստական դեղեցիկ յայտարար մը ստեղծեց բարեկամական միջոցաւ մը եւ հանդէպ արձանագրեց մեծ յաջողութիւն:

X

ԱՆԳԼԻՈՅ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԸ

Յունիս 6—12, Անգլիոյ Լանքասթըր քաղաքին համալսարանին մէջ տեղի ունեցաւ եւրոպական սկստական միութեանց միջազգային համաժողովը եւ առաջին անգամ ըլլալով կը մասնակցէին նաեւ իւրական սկստական կազմակերպութեանց պետերը: 26 երկրներէ 200 պատուիրակներ ներկայ էին: Հայ Արիներու Միութիւնը ալ անգամ ալ ներկայ էր իր պատուիրակներով: Այլապէս, համաժողով մըն էր, եղարարական միջոցաւ մը մէջ: Պաշտօնական ալիքներէն, ընդունելութիւններէն եւ հրաւերներէն զատ Եւրոպայի սկստական շարժումները շատ կարեւոր աշ-

Ուրախալի է հաստատել, թէ Յունիսի դումարուած խորհրդակցական նիստերուն ընթացքին, այս հարցերը լուրջ ընթերցանութեան առարկայ դարձած են: Յասկանական է յօդուածագիրին եղրակաջութիւնը. — « Մայրաքաղաքի ուսուցիչների մեծ քանակը (*) նոր ուժով ու նոր եռանդով պէտք է շարունակի իր աշխատանքը՝ դպրոցներում Հայոց լեզուի ու հայ գրականութեան ուսուցումը արժանի բարձրութեան վրայ դնելու համար »:

Ժ. ՄԻՐԻՃՆԻՆ

(*) Երեւանի դպրոցներում մէջ հայերէն եւ հայ գրականութիւն դասաւանդող ուսուցիչներուն թիւը, ներկայիս, 1180 է: Ասոր 1122ը բարձրագոյն ուսման մակարդակը ապահոված է:

«ԵՍՈՒՍԱՆ»Ի ՊԱՏՄՈՒՄԻՆԵՐԸ

ՇՈՒՇՈՒՒ ԱՓԻՆ

Գրեց՝ ՄԻՍԱԲ ՄԻՐՁԵ

Կոտորածի սկիզբէն մինչեւ այսօր, ինչե՛ր քաջած, ի՛նչ դառնութիւններ ապրած — անցուցած էր ինքնութիւնը պահելու համար: Հազար փորձանք, հազար անսպասելի պատահարներ ցցուած էին իր անցած ճամբաներուն վրայ ու ինք նախախնամութեան օգնութեամբ կրցած էր ձեռով մը խուսափել անոնցմէ:

Բայց, բայց...

Ու, երեկոյ մըն ալ, երբ սովորականին պէս աղան տուն բերաւ, ուղիղ կանգնեցաւ անոր դիմացը:

— Աղա, կը ցաւիմ ըսելու, ես պիտի մեկնիմ:

— Ո՛ւր, ինչո՞ւ, ի՛նչ պատահեցաւ, հարցուց աղան՝ զարմացած: Ես ալ զեղի համար այլ ծրագիր ունէի, — շարունակեց աղան զիջ մը դառնացած. — այս պատեւազմը յաւիտեան պիտի չտեսէ, օր մը չէ օր մը պիտի վերջանայ: Այս մարդը պարկեշտ, բարի, աշխատասէր մէկն է. անակ մը, թիզ մը հող, գոյգ մը եղ կու

տամ, թող իր հաշտին աշխատի, կարգի մտնէ. սխալե՛ր եմ. վնաս չունի:

— Բայց, ու՞ր պիտի երթաս, երթալիք որոշ տեղ մը ունի՞ս, — կրկին հարցուց աղան:

— Ոչ. որոշ տեղ մը չունիմ երթալիք, բայց կ'ուզեմ երթալ, հեռանալ այս վայրերէն: Թերեւս Տիգրանակերտ կամ Մալաթիա:

— Ատրիկա քու գիտնալիք բանն է, Զըլֆօ, բայց, լաւ մտածէ, եթէ մեզմէ դժգոհ ես, ըսէ՛, կարելի է դարձանել այդ դժգոհութիւնդ:

— Ո՛չ, աղա. « հարած » եղած կ'ըլլամ, եթէ այդպէս բան կը մտածեմ: Անկեղ — ծօրէն, ես ձեր տան մէջ գտայ այն ամէնը, զոր, գիտեմ թէ կարելի է զգնել ուրիշ տեղեր իբրեւ ծառայ: Դուք եւ համարձեւ աշխատեցէ՛ք չնայեցաք իմ վերայ, բայց կը կարծեմ, որ երկար եղաւ իմ հոս մնալս. բախտ զիջ մըն ալ տեղ փորձեմ:

— Ատրիկա քու գիտնալիք է: Բայց, զիտե՛ր, թէ՛ քու մեկնումով մեծ ցաւ կը պատճառես մեր բոլորին. դուն այս տունին մէկ անդամը դարձար. չե՞ս տեսներ՝ մանչս ի՛նչ ջերմութեամբ կապուած է զեղի: Բայց, կը կարծեմ, որ ուրիշ բան մը, գաղտնիք մը կայ քու մեկնումի որոշմանդ մէջ, ատրիկա սկսեցայտ կերպով գծուած է դժմելդ վրայ, աչ — ճերմուք մէջ. բայց թէ ի՛նչ՝ դուն միայն գիտես:

Տէր նշանը չկրցաւ պատասխանել, եւ կամ՝ չուզեց պատասխանել:

— Լաւ մտածէ, Զըլֆօ, — յարեց աղան, ու ներս մտաւ:

Հանձմը իր կարգին զարմացաւ, երբ իմացաւ անոր մեկնելու որոշումը: Ինչո՞ւ պիտի մեկնի: Ի՛նչ դժգոհութիւն ունէր եւ կամ կրնար ունենալ իրենցմէ... Ո՛ւր առիթ լաւ վիճակ մը պիտի կրնար գտնել քան՝ այս տան մէջ... Այս բոլորը անհասկնալի էին իրեն համար: Ո՛չ, ինքն ալ ամուսնին պէս այս յանկարծակի մեկնումի որոշման ներքեւ թաքուն գաղտնիքի մը պաշարը կը նշմարէր:

Վեր կաշեցին. սուրճով, կարկանդակով հերթափոխեցին, դարձեալ հարցումներու եւ թեթաւրանքներու շարքին հետ փորձեցին համոզել զինք, որ մեկնումի որոշումը բեկանէր՝ դուն որոշ ատենի մը համար:

»Կը մտածեմ«, — ըսաւ ու վար իջաւ:

Այսօրուան մեր թղթակցութիւնը կը յատկացնենք Շէյքսպիրի «Կամակոր կնոջ սանձահարումը» կատակերգութեան դերմաներէն ներկայացման, որ տեղի ունեցաւ Գարաթօր, Յուլիս 19ին Միւն - խէնի արուարձաններէն Լուսովիկաֆելտի մէջ: Շէյքսպիրի այս թատերախաղը վե - րամշակուած է գերմանացի թատերա - դերի մը կողմէ, երկին տալով աւելի ժողովրդական բնոյթ: Ներկայացման ի - րենց մասնակցութիւնը բերաւ ապաւ - դիէ բազմաթիւ թատերասէրներու խումբ մը, բեմադրութեամբ դերասան - բեմա - դեր Օննիկ Սաատէթեանի:

Յիշեալ ներկայացման հանդիսատեսն ըլլալու համար մարմարակերտ սանդուխ - ներէն վեր չբարձրացանք, ջահադարձ սրահներէն ներս մուտք չգործեցինք կամ թաւալապտ բազմաթիւներ մեզ չառա - ջարկուեցան եւ ոչ ալ սրտատրոփ սպա - սեցինք «հռչակաւոր» դերասաններու մուտքին: Ընդհակառակն, Շէյքսպիրի հանրածանօթ կատակերգութիւնը ներ - կայացուցաւ խումբ մը անանուն բայց բեմին նուիրեալ երիտասարդ թատերա - սէրներու կողմէ, Միւնխէնի հեռաւոր արուարձաններէն Լուսովիկաֆելտ, որ - պէս սրահ ունենալով փայտաշէն ալ - բառիկ տնակ մը, փայտէ հասարակ նը - տարաններ, համառ լուսաւորութիւն, այլ բոլորին հետ սակայն խանդավառ դերակատարներ եւ նոյնքան խանդավառ հանդիսատեսներ:

Նախ տանք ամփոփ բովանդակութիւնը իտալական վերածննդեան շրջանէն ներ - շնչուած այս կատակերգութեան: Խաղին գլխաւոր հերոսուհին Քաթրին - նը, այսինքն «Կամակոր կնոջ» իր կուռքան նկարագրով շրջապատին հա - մար պատուհաս դարձեր է. նոյնիսկ հայրը, ըտյրը, տան ծառաները գերծ չեն իր լուսանքներէն: Ի վերջոյ, հայրը Քաթրինը կ'ամուսնացնէ իր բարեկամ - ներէն մէկուն տղուն՝ աղիփեալ թոյնի հետ, սակայն Քաթրինին չար բախտէն տէրեղեղաբաժնի ամուսին մը չէ. ընդհակառակն Քաթրինը սանձահարելու նպատակով հարսնիքի առաջին օրն իսկ կը դիմէ խիստ միջոցներու, զինքը ար - զեւափակելով տան մէջ, նոյնիսկ զրկե - լով ճաշէ ու ըռնէ: Քաթրինի համար այս գրկանքները անտանելի կը դառնան, ուստի կը դիմէ խորամանկ միջոցի մը, ինքզինքը խելագար ձեւացնելով: Տ'իս - փերաթօ մտահոգուած է իր կնոջ այս վիճակով ու կը դադրեցնէ իր խառու - թիւնները, Քաթրինն ալ տեղի կուտայ իր կամակոր ընթացքին, ու այսպէս,

Խաղին գլխաւոր հերոսուհին Քաթրին - նը, այսինքն «Կամակոր կնոջ» իր կուռքան նկարագրով շրջապատին հա - մար պատուհաս դարձեր է. նոյնիսկ հայրը, ըտյրը, տան ծառաները գերծ չեն իր լուսանքներէն: Ի վերջոյ, հայրը Քաթրինը կ'ամուսնացնէ իր բարեկամ - ներէն մէկուն տղուն՝ աղիփեալ թոյնի հետ, սակայն Քաթրինին չար բախտէն տէրեղեղաբաժնի ամուսին մը չէ. ընդհակառակն Քաթրինը սանձահարելու նպատակով հարսնիքի առաջին օրն իսկ կը դիմէ խիստ միջոցներու, զինքը ար - զեւափակելով տան մէջ, նոյնիսկ զրկե - լով ճաշէ ու ըռնէ: Քաթրինի համար այս գրկանքները անտանելի կը դառնան, ուստի կը դիմէ խորամանկ միջոցի մը, ինքզինքը խելագար ձեւացնելով: Տ'իս - փերաթօ մտահոգուած է իր կնոջ այս վիճակով ու կը դադրեցնէ իր խառու - թիւնները, Քաթրինն ալ տեղի կուտայ իր կամակոր ընթացքին, ու այսպէս, Քաթրինը ինքզինքը խելագար ձեւացնելով մեզ չառա - ջարկուեցան եւ ոչ ալ սրտատրոփ սպա - սեցինք «հռչակաւոր» դերասաններու մուտքին: Ընդհակառակն, Շէյքսպիրի հանրածանօթ կատակերգութիւնը ներ - կայացուցաւ խումբ մը անանուն բայց բեմին նուիրեալ երիտասարդ թատերա - սէրներու կողմէ, Միւնխէնի հեռաւոր արուարձաններէն Լուսովիկաֆելտ, որ - պէս սրահ ունենալով փայտաշէն ալ - բառիկ տնակ մը, փայտէ հասարակ նը - տարաններ, համառ լուսաւորութիւն, այլ բոլորին հետ սակայն խանդավառ դերակատարներ եւ նոյնքան խանդավառ հանդիսատեսներ:

Նախ տանք ամփոփ բովանդակութիւնը իտալական վերածննդեան շրջանէն ներ - շնչուած այս կատակերգութեան:

Նախ տանք ամփոփ բովանդակութիւնը իտալական վերածննդեան շրջանէն ներ - շնչուած այս կատակերգութեան:

Նախ տանք ամփոփ բովանդակութիւնը իտալական վերածննդեան շրջանէն ներ - շնչուած այս կատակերգութեան:

Նախ տանք ամփոփ բովանդակութիւնը իտալական վերածննդեան շրջանէն ներ - շնչուած այս կատակերգութեան:

Ներկայացումը անցաւ դերակատարնե - րու ներդաշնակ խաղարկութեամբ եւ հանդիսականներու ցուցաբերած ջերմ ըն - դունելութեամբ:

Այս խելագար երիտասարդներուն դէպի թատրոնը ունեցած անսահման նուիրու - ըն նկատելի էր ներկայացման ընթացքին: Իւրաքանչիւրը կը ջանար իր լաւագոյնը տալ, եւ պէտք է խոստովանել որ իրենց ջանքերը ապագիւն չմնացին: Նկատելի էր նոյնպէս դերակատարներուն եւ հան - դիսատեսներու միջեւ տիրող այն սերտ կապը, որ թատրոնին գլխաւոր, ամենա - գլխաւոր հիմը կը կազմէ:

Նախ տանք ամփոփ բովանդակութիւնը իտալական վերածննդեան շրջանէն ներ - շնչուած այս կատակերգութեան:

Նոյն գնահատանքը կրնանք տալ նաեւ Օ. Սաատէթեանի այս բեմադրութեան. որովհետեւ նոյն դժուարութիւնները, նոյն արգելքները յաղթահարելով, — եւ կամ բանք — սանձահարելով — կը ցաւ յաղորդութեամբ բեմադրել Շէյքսպիրի այս հանրածանօթ կատակերգութիւնը:

Կը շնորհաւորենք զինքը եւ բոլոր դե - րակատարները իրենց յաղորդութեան հա - մար, եւ նորանոր յաղորդութիւններ կը մաղթենք ապագայի իրենց ծրագրերն - րուն համար:

Վ. Մ. ԱԲԳՍՊԵԱՆ

ԼՈՍ ԱՆՃԵԼԻՍԻ մէջ, Յունիս 10ին, մեռած է ընկ. Արտուշ Տէր - Ստեփան - եան: Ծնած էր 1904ին՝ Վայոց Ձոր: Պատանի տարիքին՝ 1918ին, մասնակցած է Նախիջևանի հայ - թաթարական կռիւներուն: Մինչեւ 1930 զբաղած է դարբ - նութեամբ: 1929ի վերջաւորութեան դիւ - դական անտեսութիւններու համայնաց - ման շրջանին Դարալագեանը ըմբոստա - ցած է: Հայկական բանակը չէ կրակած հայ ըմբոստներուն վրայ, հասած է ռու - սական բանակը եւ պաշարած ու ճգմած է ապստամբութիւնը աքաղելով բոլորը, որոնց կարգին նաեւ Արտուշ: Ողբաց - եալը միայն մէկ տարի մնացած է ռու - սական աքաղաղւայրը եւ ելք մը գտնե - լով փախած է: Բ. Աշխարհամարտին զինուոր տարուած է ռուսական բանակին մէջ եւ գերի իյնալով Գերմանացիներու ձեռքը փոխադրուած է Գերմանիա: Պա - տերազմէն ետք միացած է Ծիծեռիկաբո - լի միջին Հայութեան, իսկ 1950ին ընտան - եօք փոխադրուած Ամերիկա եւ վերջնա - պէս հաստատուած Լոս Անճելէս, ուր ան - ցած է Հ. Յ. Դ. շարքերը եւ ծառայած իրեն հաւատարիմ զինուոր:

ՇիֆՍԿԻՆՍԻ մէջ, Յունիս 23ին, տեղի ունեցած է ճաշ մը, կազմակերպութեամբ շրջանի Հողաբարձութեան Ծիւարարա - կան յանձնարումներն՝ Հայ Կեդրոնի շի - նութեան ի նպաստ: Ներկայ եղած է Միացեալ Նահանգներու Արեւելեան թեմի առաջնորդ Մեսրոպ Յակոբ. Ալճեան: Բացման խօսքը արտասանած է Յանձ - նարումներն առնապատկեր Մուրադ Մէ - նչեան, ներկայացնելով տարուած աշ - խատանքները: Հանդիսութիւնը վարած է Փրոքս Սարգիսեան: Խօսք առած են Հողաբարձութեան աստեապետ Մայք Փելլիքեան, Կեդրոնի գլխաւոր բարե - բարներ Լեւոն Ծահնագարեան (61 հազար տոլար նուիրած է) եւ Վերքըր Սուտա - վերդեան (50 հազար տոլար խոստացած է): Ամենայն Սրբոց եկեղեցւոյ Հովիւր՝ Սարգիս Ա. Բհնյ. Անդրէասեան, իր խօսքի մէջ նշած է, թէ յաղորդեան պայմանը միայն շի - նութիւնը չէ, այլ նաեւ անոր պահպա - նումը իր իսկ ժողովուրդին կողմէ: Տեղ - ւոյն վրայ կատարուած հանգանակութե - նէն զոյացած է 162 հազար տոլար, որուն 94 հազարը կանխիկ:

ԼՈՍ ԱՆՃԵԼԻՍԻ Ս. Յովհաննու Կա - րապետ եկեղեցւոյ մէջ, Յուլիս 6ին, մա - տուցուած պատարագէն ետք մօտակայ հողամասին վրայ տեղի ունեցած է Թէ - քեան Մշակութային Միութեան «Ար - շակ Տիգրանեան» վարժարանի հիմնա - կէքի արարողութիւնը, նախագահու - թեամբ էջմիածնի թեմի առաջնորդ Վա - չէ Արք. Յովսէփեանի: Ներկայ եղած են Միացեալ Նահանգներու եւ Քանադայի Կեդր. Վարչութեան անդամները եւ Ամե - րիկայի զանազան շրջաններէ եկած ան - դամ-անդամուհիներ:

ՍՊՈՐՏԱԿԱՆ ԶԻՄՈՒՆՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ
ՄԱՐՏԻԱ ՍՊՈՐՏԱԿԱՆ ԶԻՄՈՒ ՎՐԱՅ

Պէտքէն զօր ժամանակ, բլրակին տակ խորհրդու ախոռ եղած էր: Այն օրե - ն, ծառանքը գրեթէ ամէն օր ոչխարի երկու գուրս կը քաշէն եղեր: Օրը ինչ Պէտքէն զօր ոչխարները կը պակ - չէին, մինչեւ որ վերջապէս տարեց իրար ծերակ մը գիտել կու տայ, որ իրար տակ «գիտաբէթ» է: Պէտքէն հայ - րը այս օր կ'է իր ոչխարները դուրս առնելու: Այն օրէն, գիւղի բը - լակին մէջ կը սկսի գիտաբէթի հա - տալը:

Խաղան, նոյնիսկ տեսաւ բլուրին աջ կողմէ, խոշոր քարերու մօտ փոքրիկ ծառ - ք գտաւ: Քառան երեւոյթով: Մօռը կարծես ուղիղներով անած ըլլար. անոր փոքրիկ քարերը քաղցի կտորներով ծան -

բացեր էին: Քիւրտ կիներ, փարչով ջուր կը բերեն ու իրենց երախաները կը լող - ցնեն պատին մօտ խնկած խոշոր քարի մը վրայ, երբ իրենց երախաները ցա - ւոտ են, դող ունին, դեղնած են ու թո - սոտ: Լողցնելէ յետոյ, անոնց հաղուս - տէն քուրջի կտոր մը ծառին կը փաթ - թեն, ցաւերը այնտեղ ձգելու հաւատ - ըով:

Երբ, խաղի քանակ խոշոր դռնէն ներս մտաւ, դառաւ ընդարձակ, մութ տարածութիւն մը: Քարերու ձեղքուած - քէն բացուած էր երկու պատուհան, ուր - կէ վերջապէս ներս ինկած էր նիզակ - ներու նման: Թեթեւ մթութեան մէջէն կու գար թաց ախոռի հոտ մը օճերու կոնակներուն չափ զով: Կ'երեւէին դե - րեզմանաքարերու չափ խոշոր քարերը պատերուն, նաեւ սիւններու գետիկ - ները ու առաստաղին քարերը ծանր ու

խոշոր: Խաղի քանակ այնպէս թուեցաւ, որ հին մեհեանի մը մէջ էր որ կը մըտ - նէր:

— Սիւնի մը ջուր, իր յաղթ հասակով կե - ցած էր Մարտիկը, վերջապէս ոտքե - րուն վրայ ինկած:

— Մարտիկ, տղաս...

— Եւ չարաշինքը քեզ ալ էստեղ բե - րին, վարպետ, — ըսաւ Մարտիկ՝ գրեթէ անշարժ:

Խաղի նկատել, որ նոյնիսկ փոխ - ուած էր Մարտիկին ձայնը, կարծես հոգն էր, որ քարայրի մը բերանով կը խօ - սէր: Անոր ձայնին մէջ այնքան կը թու - զայրոյթ կար, մանաւանդ որ ձայնը քա - րէ մութ անկիւններու մէջ փոքրիկ ար - ձագանդ մը կու տար:

— Տղաս, միայն թէ դուն ազատիս էս դժոխքէն: Վաղը, երբ դուրս ելլեմ, խա - նութիւն մօտ պիտի երթամ, պիտի խօ - սիմ, աղաչեմ, որ աղաչեմ քեզ: Ո՛րք են շղթաներդ, Մարտիկ: Փառք Աստուծոյ, շղթաներդ ալ չկան: Աստուած մեծ է, տղաս, հէլաթի դուռ մը կը բանայ ջու - առջեւ: Կ'երեւի, խառնուրդ քակել տը - ւած է շղթաներդ: Լաւ կ'ին կ'երեւի: Էս ի՞նչ ձէն է, ուրիշներ ալ կան էստեղ:

— Միւսակ չենք, վարպետ. Պէտքէն բանուր գերեզման է: Էստեղ ուրիշներ ալ կան:

— Սիւնը չէն պահէ, տղաս. ինծի էն - պէս կը թուի, որ պիտի ազատիք: Վա -

ղը պիտի խօսիմ խառնութիւն, — ըսաւ խա - ֆան՝ աչքերը սիւններու գոտիներուն յառելով:

Խաղի քանակ այնքան անհամբեր էր, որ լոյս ըլլար, ու ինք տեսնէր ներսի սիւնե - րուն ու առաստաղին բոլոր մանրամաս - նութիւնները: Չնայած, կարծես իր սըր - տին չէնութիւն մը տուաւ այնպէս, ինչ - պէս մուրաքիկ մը գետնէն փերուզէ կա - պոյտ քար մը պիտի վերցնէր:

— Տղաս, ինչպէս կ'երեւի, շատ հին մեհեանի մը մէջ ենք բանտարկուեր, — ը - սաւ խաղիքան:

Մութ անկիւններէն, ուրուականի պէս նիհար ու դուռը մազերով մաքրելի մօ - տեցան իրեն:

— Աղբեր ջան, որ վաղը Պէտքէն կնոջ մօտ երթաս, մեզի համար ալ բարեխօ - սէ, — ըսաւ անոնցմէ մէկը, որ բաւական տարիքոտ էր ու մութէն, խոնաւութե - նէն ժանգոտած երես ունէր:

— Աղբեր ջան, էս երեք ամիս է որ Պէ - քիւրը զիս էստեղ ձգած է: Անօթի ենք, անօթի: Ծարաթը մի քանի անգամ, երբ մտքերնին իյնայ, ծառանքը շունքէ կը ծուռած ոսկորներ կը բերեն մեզի:

— Աղբեր ջան, ըսիւր որ վաղը դուրս պիտի ելլես. պէտքէ վարդաձոր երթա - լու բախտը ունենաս, — ըսաւ կամակը ե - րեւոյթով երիտասարդ տղայ մը՝ մարած ձայնով. քալած պահուն կ'ըսես անոր ոսկորները ձայն կը հանէին (Եւ 1933

(Շար. Ա. Էջեն)

Նեղոսն եւ Յեղափոխական խորհրդի եւ խորհրդարանի անդամ Ռաֆայելյանի հետ եւ ներկայացրին իրենց պահանջները:

Ռաֆայելյանին յայտնեց որ՝ նախորդ օրը, Յեղափոխական խորհրդի նիստում արժարժուել է արդէն փոքրամասնութեանց պատգամաւորները յղած նամակը եւ Յեղափոխական խորհուրդը դառնում է որ՝ իրանահայտակար իրենց պաշտօնական փոքրամասնութիւնները, ըստ իրենց կարիքի կարող են ունենալ իրենց դպրոցները, պաշտօնով որ իսլամ աշակերտներ չլինեն:

Ռաֆայելյանին բացատրութիւն տրւեց ռադիօ - հաղորդման ու մամուլի մէջ լոյս տեսած գրութեանց քաղաքական գրգռիչ կողմի եւ թողած մտահոգիչ ազդեցութեանց մասին: Նա խոստացաւ հէնց ռադիօ - իրանի միջոցով պարզել խնդիրը եւ փարատել թիւրիմացութիւնը:

ԴԻՄՈՒՄ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ ԲԱՆԻ ՍԱԴՐԻՆ

Վերոյիշեալ հանդիպումներէն յետոյ, փոքրամասնութեանց պատգամաւորները (այս անգամ նաեւ զբաղւածականների պատգամաւորը՝ հինգ հոգի) հետախօսով կապուեցին նախագահութեան գրասենեակի հետ եւ պաշտօնական հանդիպման համար ժամ խնդրեցին:

Գրասենեակը խոստացաւ մինչեւ Հինգշաբթի (այսօր) կարգադրել այդ խնդիրը:

ԲՈՂՈՔԻ ԳՐՈՒԹԻՒՆ
« ԲԵՅՀԱՆ » ՕՐԱԹԵՐԻԻՆ

Փոքրամասնութեանց երեք պատգամաւորներ (երկու Հայ եւ մի Հրեայ) ստորագրութեամբ մի կարճ գրութիւն յանձնուեց « ԲԵՅՀԱՆ » օրաթերթին, հերքելով այն անձինքը հաղորդագրութիւնը, ըստ որի « Անդիշէ » միախոնքական դպրոցում ինչ որ փաստաթղթեր յայտնաբերուելու պատճառով, պէտք է որ վերացուեն թէ՛ միախոնքական եւ թէ՛ փոքրամասնութիւնների դպրոցները: Այդ գրութեամբ ընդգծուեց որ՝ իրանահայտակար իրենց պաշտօնական փոքրամասնութեանց եւ միախոնքական հաստատութեանց միջեւ, ոչ մէկ կապ չկայ եւ իրանահայտակար փոքրամասնութիւնները չեն ղեկավարուում արտասահմանից եկող ցուցմունքներով...

Փոքրամասնութեանց պատգամաւորները, վերոյիշեալ հանդիպումներէն եւ աշխատանքներէն յետոյ, ունեցան նաեւ մի կարճ խորհրդակցութիւն, որի ընթացքում յարմար նկատուեց, յառաջիկայ Կիրակի, Յուլիս 20ին, Հայոց Ազգ. Առաջնորդարանի սրահում գումարել մի խորհրդակցական բազմամարդ ժողով, բոլոր փոքրամասնութիւնների հոգեւոր ազգային - հասարակական - կրթական եւ խորհրդարանական պատգամաւորները մասնակցութեամբ՝ ի հարկէ թեմական խորհրդի եւ Պատգմ. Ժողովի հաւանութիւնն ստանալուց յետոյ:

Փոքրամասնութեանց պատգամաւորների վերը յիշուած աշխատանքներին զուգընթաց, թեմական խորհուրդը եւս հետեւողականօրէն հետեւել ու հետապնդել է Հայ համայնքին ու փոքրամասնութիւններին յուզող հարցերի կարգաւորմանը, որի մասին հաւանօրէն հաղորդագրութիւն կը տրուի մամուլին »:

Յաջորդով՝ այլ մանրամասնութիւններ:

(Շար. 2)

(*) « Բամդա » օրաթերթի երկուայ համարում, կար նաեւ մի այլ գրգռիչ նկար ու մակագրութիւն, դարձեալ Հայոց խորհրդի եւ Հ. Յ. Դ. Ի շուրջ թիւքիմա - ցութիւններ ստեղծելու երեւոյթով...

ՀՈԳԵՂԱՆԳՈՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ — Վարդան Բիւրեղեան եւ զաւակները՝ Նարեկէի եւ Վարուժան, հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան Կիրակի, Օգոստ. 3, Մարտէշ-Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորելի եկեղեցին իրենց սիրեցեալ կնոջ եւ մօր՝ **ԱՐԱՔՍԻ ԲԻԻՓԷԼԵԱՆԻ** մահուան առաջին տարեկիցին առթիւ, ինչպէս նաեւ Բիւրեղեան, Կուստուգեան եւ Ծերիկեան ննջեցելոց յիշատակին:

Այս տխուր առթիւ Վ. Բիւրեղեան՝ իր սիրեցեալ կնոջ յիշատակին կը նուիրէ 200 Փր. Սամուէլ Մուրատ Միթարեան վարժարանին, 50 Փր. « Յառաջ » ի բար - դաւածման:

ՎՐԻՊԱԿ. — Յուլիս 29ի « Յառաջ » ի Ա. Էջի լուրերուն մէջ, Բ. սիւնակ, տողերը իրարու խառնուած ըլլալով, եր - բորդ պարբերութիւնը անհասկնալի դար - ւած էր: Պէտք է կարգաւոր. — « Այսօր, Շաբաթ մահը հաւանաբար բան չփոխէ ինչ կը վերաբերի պատահեցեալ: Իրան ուրախ է, որ « արիւնարբուն » մեղաւոր հիմա ալ հարստութիւնը կը պահանջէ (կը կարծուի թէ 100 միլիարդ ֆրանս - կան ֆրանքի կը հասնի): Ոմանք սակայն ինչպէս երեսփոխան Հելարի... Կ. Կ. »:

ԴՊՐՈՑԱՍԵՐ
ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԵՐԿՍԵՆ ՆԱԽԱԳՐՈՒՄԱՐՆ
ԵՒ ԱՂԶԱՆՑ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ
ԳԻՇԵՐՈՐԹԻԿ ԵՒ ՑԵՐԵԿԵԱՑ

1980 - 81 տարեշրջանի արձանագրու - թիւները բացուած են:

Վարժարանը կը կիրարկէ ֆրանսական ամբողջական ծրագիրը եւ աշակերտուհի - ները կը պատրաստէ Պէ. Է. Փէ. Սէ. Ի քննութեան:

Կարեւորութեամբ կ'աւանդուին նաեւ հայեցի ճիւղեր՝ լեզու, գրականութիւն եւ պատմութիւն:

S'adresser à : Direction de l'Ecole Tebrotzassère
1, Bd. du Nord — 93340 LE RAINCY Tél. 381-01-72

ՄԱՐՍԷՅԼԻ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՑԹԻ ՏՈՒՆ
(12,14, Rue St. Bazile)
ՓԱԿ Է ՕԳՈՍՏՈՍ 15Ն 31

La Maison de la Culture Arménienne de Marseille est fermée du 1er au 31 Août.

ԿԱՊՈՑՑ ԽԱԶ
ՕԳՈՍՏՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆ

Օգոստոսի բոլոր խումբերը կայան կը մեկնին Օգոստոս 3ին եւ կը վերադառնան Օգոստ. 30ին: Փարիզի խումբը կը մեկնի առաւօտեան ժամը 7.30ին, Փորթ Տ'Օր - լէանէն:

EREVAN restaurant
ՀԱՅԱՏՈՒՆ ԵՐԵՒԱՆ

26, RUE BERGÈRE PARIS 9e Tél. 770 85 81

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՔՈՒՐ ԽՈՀԱՆՈՑ - ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՁԵՐՄ ՄԹՆՈՂՈՐՏ
ՄԱՏՁԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ՉՈՐԵՔՇԱՐԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՁԻԹԱՊՈՒՐ, ՄԱՆԹԸ
ՀԻՆԳՇԱՐԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ԼԱՀՄԱՃՈՒՆ ՈՒ ՁԻ - ՔԵՐԵԹԷ
(Պատուէրի վրայ)
ՈՒՐԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ԹՈՒ - ՊԵՐԵԿ
ԵՒ ԱՄԷՆ ԿԻՐԱԿԻ ԱՌՏՈՒ՝ ՊԱՏՈՒԷՐԻ ՎՐԱՅ՝ ԽԱՇ

ՈՒՐԲԱԹ ԵՒ ՇԱԲԱԹ
Duo Hartar
ՅԱՐՈՒԹ ԵՒ ՎԵՐԵՆ

FERME LE MARDI ՓԱԿ Է ԵՐԵՐՇԱՐԹԻ
ՃԱՇ ԿԸ ՀԱՅԹԱՅԹՈՒԻ ՆԱԵՒ ՏՈՒՆԵՐԸ, ԱՊՍՊՐԱՆՔԻ ՎՐԱՅ:

A. A. A. S.
L'Association Arménienne D'Aide Sociale informe les familles désireuses de se rendre à l'étranger que ses établissements peuvent accueillir, notamment en période estivale, les personnes âgées qui ne peuvent supporter les voyages.
Pour tous renseignements, prière de contacter le 878-02-99.

Հայ Ազգայնական Ընկերակցութիւնը կը տեղեկացնէ արձակուրդի մեկնող անձինքներու, թէ իր Հանգստեան Տն. - ները պատրաստ են ընդունելու ամառ - նային շրջանին այն տարեց անձերը, որոնք չեն կրնար դիմանալ երկար ճամ - քորդութեան:

Յաւելեալ տեղեկութեանց համար դի - մել Ընկերակցութեան:
Հեռաձայն՝ 878 - 02 - 99:

OFFRE D'EMPLOI
On demande une giletière.
S'adresser :
SAADETIAN
18, Rue de Picardie — 75003 Paris
Tél. : 887-99-06

UNION GENERALE ARMENIENNE DE BIENFAISANCE
FONDATION MARIE - NUBAR

Les étudiants d'origine arménienne des 2ème et 3ème cycles poursuivant leurs études à Paris ont la possibilité d'être hébergés à la Fondation Marie-Nubar de la Cité Internationale de l'Université de Paris, durant l'année universitaire 1980-1981.
Pour tous renseignements écrire à
U.G.A.B., 11 Square Alboni
75016 Paris.

Հ.Մ.Ը.Մ. - ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՎ
ՍԿՈՒՏԱԿԱՆ
Բ. ԸՆԴՀ. ԲԱՆԱԿՈՒՄ
Կազմակերպուած Հ.Մ.Ը.Մ.ի Կեդր. Վարչութեան կողմէ
ՕԳՈՍՏՈՍ 12 - 26

Բաւարական անտառին կից մարզարանի դաշտերուն վրայ:
Կը մասնակցին Հ.Մ.Ը.Մ.ի բոլոր մասնաճիւղերէն աւելի քան երկու հարիւր սկաուտներ եւ արեւոյշներ:

Այս առիթով Փարիզի մասնաճիւղի սկաուտներու շարքին կը հրաւիրէ ֆրանսահայ 12էն 16 տարեկան պատանիներ, բանակումին մասնակցելու որպէս դիտող եւ առանձին խմբաւորումով Օգոստ. 14էն մինչեւ Օգոստ. 18:

Մասնակցութեան եւ արձան - գրութեան համար
ՀԵՌԱԶԱՅՆԵԼ՝ 824.63.89
ամէն օր Կ. Ե. Ժամը 17էն 21, եղբ. ՀՐԱՅ ՄԻՍԵՆԻՆԻ
ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

Fonds A.R.A.M

sevan voyages-lyon
saberatours - paris

VOUS PROPOSENT

ARMENIE - 16 JOURS
du 15 au 30 août
Accompagné par VAROUJAN SARKISSIAN

du 22 septembre au 07 octobre
Pèlerinage sous l'égide du R. P. Norvan Zakarian, accompagné par Varoujan Sarkissian

DEPARTS PAR AVION DE LYON -- MARSEILLE -- PARIS

Renseignements et inscriptions :	
A LYON	A PARIS
sevan voyages SARKISSIAN Varoujan 50, cours de la Liberté 69003 LYON Tél. (78) 60 13 66	saberatours BAGHDASSARIAN Levon 3, rue de l'Arrivée Imm. CIT 7 ^e étage 75015 PARIS Tél. 538 67 47

**ՕՐՈՒԱՆ
ԴԵՊՔԵՐԸ**

ԳԱՀԱՐԷ
ՇԱՀԻՆ
ՅՈՒՂԱՐԳԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

**Հաւատարմ մը՝ Սասար
և Բացակայներ**

Սոստ տասը տարի առաջ էր, Պերսե -
պոլի, շուրջ 60 պետական ղեկավարներ
ընդհանուր ֆունկցիոնալ է եւ Նիքոնի (զիւրա
յի հրապարակին, իբրեւ հիւրերը Պարսից
Նահանգն էր տոնուէր 2500ամեակը պարս
կական կայսրութեան, թոնկերով ծաղիկ
ներած էր Հոլանտայէն, ծառեր տըն -
կուած էին անապատին մէջ: Արքայ, նա
խագահ, կայսր, բոլորը հոն էին, ճաշերը
ընթացած էին Մաքսիմալէն: Կը բացակայէր
սակայն Նիքոնը, Միացեալ Նահանգներ -
ու նախագահը, իսկ Փոնիֆիտու Շապան -
նիստը զրկած էր ինչ որ բարկացուցած
էր արքայից արքան: ... Շահը մտա
նայէր չէր, կը յայտնէր Մանտի աշխատա
նից՝ երբեք Ռուսիոյ, որ Հարաբանքներու
նախն հարցում կ'ընէր « Իրան հսկայ
առաջնորդութիւն արձանագրած է բոլոր
արդիւններն մէջ, նաեւ հարցաքննութեանց
մէջ: Հաւատացէ՛ք, Հարաբանքը այլեւս
անհրաժեշտ չէ ստիպելու համար, որ
արդարեւորները խոստովանութիւն ընեն »:
Արդիւ չընէր հանդիսութիւնը արժած է
նախ մը հարկը միլիոն տոլար, եւ իւ
րանքէ կը խորհուրէր՝ « Պերսեպոլիսի
նախ, ծառայէ եւ սովէ կը մեռնին »:
Ինչո՞ք ինչ անունը շատ լուրւած էր հա
կառակ ըրած կոչին, կայսրը կ'ըսէր « Ի
նչո՞ք ժողովուրդը կ'արհամարհէ իմ -
նչո՞ք ինչ նման մարդ մը, օտար ծագումով,
նախ որ Հնդկաստան ծնած է »:
Շահը ժամադրութիւն կուտար 2000ին,
իսկ անկէ առաջ արդէն « հասած կ'ըլ
լանք Պերսիոյ տասը տարիէն, ճարտա
արուեստականացած մեծ Պետութեան
մը »:
Ամէն ինչ տարբեր եղաւ: Եւ տասը
տարի ետք, փառալուք թաղում մը, օ
տար հողի վրայ, ուր բոլոր անոնք որոնք
Պերսեպոլիս փութացած էին, մոռցած
էին իրեզ ֓ահալիի նախկին բարեկամ
էր կամ ժամանակին, որ « պայծառատես
արքայ » մը կը նկատուէր: Պետական
մէջ ղեկավար, տէրը իր տուած խօսքին,
առաջադրելով կը կարգար աշխարհի
եւ « ինչ - ուսթըրկէթ » ի Նիքոնը այլ
եւ կորսնցնելիք չունենալով, կրնար քա
ղաքականութիւն չխաղալ եւ միայն յիշել
թէ իբրեւ Ամերիկացի նախկին նախա -
նագ, կրնայ շատ ապերախտ չըլլալ:
Ինչո՞ք երկիրներ իրենց դեսպաններուն
թողած էին զիրենք ներկայացնելու պաշ
տօնը (ձեւ մը հոն չըլլալու, ըլլալով
հանդերձ). ասոնք էին՝ Միացեալ Եւ
հանդերձ, Ֆրանսա, Մարոք, Սպանիա,
Իսրայէլ: Եւրոպա որոշած էր չմասնակ
ցել ու Ֆրանսա առանձին էր: Կ'ըսուէր
թէ ողջած էր ցոյց տալ իր դժգոհութիւնը
Պարսիկայի մահափորձին առթիւ:
Հանդիսարարութեան դեռնի վրայ,
Աստաթ ջանք չէր խնայած, թնդա -
նքով 21 հարուած, կրօնական ծանրա -
նքը արարողութիւն, բոլոր պատիւները
շնորհուցան նախկին արքայից արքային,

**ԻՐԱՆԱՀԱՅ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ
ՄՏԱՀՈՒԴԻՉ ՊԱՐԱԳԱՆ**

Պատկան Մարմինները Կը Հանաւ Յետադեղ Տալ
Հայկ. Դպրոցներու Արձանագրութիւնները

ԵՐՐՈՐԴ ՄԱՍ

Ինչպէս գրած էինք, մանրամասնօրէն,
մեր նախորդ քիւերով, հայկ. դպրոց -
ներու հարցը խիստ ծանր բնոյթ առած է
եւ թեքերանի մեր պաշտօնակից « Ալիք » ի
վերջին բոլոր քիւերը լայն տեղ կուտան,
այդ առնչութեամբ, կատարուած աշ -
խատանքներուն մասին:
Արձագանգ կը հանդիսանանք ժամանա
կագրական կարգով, յայտնելով թէ մեր
ստացած վերջին քիւերէն (Յուլիս 22-23)
կ'իմանանք թէ տարուած գլխաւոր աշ -
խատանքն է՝ յետադեղ տալ հայկ. դպ
րոցներու արձանագրութիւնները մինչ
կրթական նախարարութիւնը արձանա
գրութեանց քուակակը որոշած էր Յու
լիս 23էն Օգոստոս 1:
Ստորեւ մանրամասնութիւնները ինչ -
պէս ըսինք ժամանակագրական կարգով,
հաղելով « Ալիք » ի Յուլիս 21, 22, 23 քի
ւերէն:
Առաջին առթիւ Թեմական Խորհուրդի
նամակը կրթական նախարարին. —
X
Ալիք. — Թեքերանի Հայոց Թեմական
Խորհուրդը հայկական դպրոցների խնդրի
կապակցութեամբ մի նամակ է յղել կրթ
քա - դատարարակութեան նախարար
Մոհամմադ Ալի Ռաջայիին:
Նամակի սկզբում ընդգծուել է հայ
դպրոցների եւ եկեղեցու դերը իրանի
Հայութեան գոյատեւում հարցում, վեր
ջին հարիւրամեակի հեղափոխութիւնը պայ
մաններում: Ապա ակնարկ է եղել էմամ
հոմէյնիի մի արտայայտութեան, ըստ
որի՝ Հայերի իրաւունքները եւ կեանքի
պայմանները իսլամական Հանրապետու
թեան մէջ « անցեալից աւելի լաւ են լի
նելու »:
Ակնարկ կայ նաեւ հիմնական օրէնքի
այն կէտերին, որոնք փոքրամասնութեան
իրաւունքներին են առընչուում: Յետոյ
մի շարք կէտեր են նշուել Հայոց դպ
րոցների ուսումնական խնդիրների վերա
բերեալ հետեւեալ կարգով. —
1. Իրանի Հայոց դպրոցները միայն
Հայոց լեզուի եւ կրօնի ուսուցման վայ
րէր չեն, կրթա - դատարարակութեան
նախարարութեան պաշտօնական ծրագրին
առընթեր, որի դասերի ուսուցումը այս
խորհրդի յատուկ ուղադրութիւնն ու հո
ղատարութիւնն է վայելում: Կրօնական
եւ մշակութային մի շարք արարողու
թիւններ եւ կատարում են դպրոցնե
րում՝ որպէս գեր-ծրագրային (արտա -
դասարանային) աշխատանքներ, ինչպէս
համախումբ աղօթքի, կրօնական եր
գեցողութեան եւ տօնական ու սուգի կրօ
նական արարողութիւնների ուսուցում,
նաեւ Հայ դրականութեան պատմութիւն,
որը կրօնական ուսմունքի խորքին հաս
նելու միակ միջոցն է աշակերտութեան
համար:
2. Հայոց դպրոցները երբեք չեն անձ
նական կամ շահադիտական բնոյթ չեն
կրել եւ դասակարգային որեւէ խտրակա
նութիւն չեն ունեցուել: Սոյն դպրոցները
հիմնուել են բարեբաւ անհատների եւ
կամ համայնքի բոլոր անդամների նիւ
թական եւ բարոյական օժանդակութեամբ
եւ դրանք ղեկավարուում են կրթա-դաս
տիարակութեան բիւրօյի օժանդակու
թեամբ:
3. Դպրոցները ղեկավարուում են աշա
կերտների ծնողներից ընտրուած հողա
բարձական կազմերով, համայնքի վրա -
տահելի անձանց միջոցով եւ Իրանի Հա
յոց Առաջն. Խորհրդի հսկողութեամբ ու

**Մ Ո Ս Կ Ո Ւ Ա
ՈՂԻՄՊԻԿԱԿԱՆ — 80**

ժի՛հ՛80՝
ՉՈՒԼՈՑԵԱՆ ՊՐՈՆՁԵԱՅ ՄԵՏԱԼ
ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԱՄԱՐ,
X
ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ՝ ՈՍԿԻ
O

Ժիւտոյի կէս - միջին դասակարգին
մէջ, Փրանսահայ Պերսեպոլիսի Գ.
տեղը գրաւեց, ստանալով պրոնզեայ մե
տալը:
Առաջին շրջանին Չուլոյեան չէր մաս
նակցեր: Բ. շրջանին կը յաղթէր անգ
լիացի Պատուգի, Գ. շրջանին՝ փորթու
կալցի Անտրատէի: Ա. տեսարանի վեր
ջաւորութեան քուպացի Ֆէռէն կը յաղ
թէր Չուլոյեանին:
Ընդհ. արդիւնքը Ա. եւ Բ. տեսարան
ներու կ'ըլլար՝ ոսկէ մետալ՝ Սապա -
րէլի (Սորհ. Միւլթիւն), արծաթ՝ Ֆէ
ռէն (Ֆուլպա), պրոնզեայ՝ Չուլոյեան
(Ֆրանսա) եւ Հայնքէ (Արեւելեան Գեր
մանիա):
Չորեքշաբթի առտու սակայն, էֆիփ կը
խորհուրէր՝ « Ամէնէն զօրաւորը Չուն
էր » ու կը նկարագրէր զանազան հան
դիպումները ու կը գրէր. — « Աւարտա
կանը Պերսեպոլիսի Չուլոյեանը պէտք է տա
նէր » ու կ'ըսէր թէ նոյնիսկ խորհրդային
լրագրողները կ'ընդունէին թէ առտուն
« Չուլոյեանի դէմ » կարգադրուած էր »
իրաւարարներուն կողմէ: Ապա, եր
կարօրէն կը նկարագրէր մրցումները եւ
կը գտնէր թէ երբէ մէջ ինչ բնական ըն
թացք ունենաւ Չուլոյեանի պիտի մաս
նակցէր աւարտականին եւ հանդիպէր
խորհրդային Սապարէլի (վրացի) եւ ոչ
իր « սեւ կենդանիին » որ Արեւելեան Գեր
մանն է:
X
Ազատ ըմբռնարարի աւարտականին 90
քիւլո դասակարգի մէջ Յովհաննիսեան
առաջին հանդիսացաւ, արժանանալով
ոսկէ մետալին:

**ԱՖՀԱՆԻՍԱՆԻ ԴԻՍԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ
ԵՒ Ժ. ՇԱԽԱՆ**

Ժեռար Շախան, կեռիլլայի տեսաբան
եւ մասնագէտ Ազգ. ազատագրման շար
ժումներու Լոնտոնի ինքնաշարժի ինս
թիթիւթ օֆ Սթրաքսթիֆ Սթուիպի
կողմէ զրկուած էր Աֆղանիստան, տեղ
ւոյն վրայ գնահատումը կատարելու հա
մար աֆղան դիմադրութեան: Այս առ
թիւ, յոգուած մը ստորագրած է նաւալ
Օպերվաթօրի Յուլիս 12-18 թիւին մէջ,
որու սկիզբն իսկ երկու եղրակացութիւն
կը ներկայացնէ. — « Առաջինն այն է որ
աֆղան դիմադրութիւնը շատ ժողովրդ
ական է, զանգուածային կերպով վայե
լելով բնակչութեան օժանդակութիւնը եւ
աւելի զինք կը պակսի քան բազուկ:
Երկրորդն այն է որ կազմակերպութեան,
համադրութեան լիարժեք տեսակէտէն
աֆղան դիմադրութիւնը ժամանակակից
աշխարհի ամէնէն խեղճերէն մէկն է »:
Ապա Ժ. Շախան կը վերլուծէ դիմադ
րական շարժումին զանազան երեսները,
բերելով ականատեսի այլապէս չահեկան
վկայութիւններ:
Բայ պահանջ է դրուել, որ Հայոց դպ
րոցներն էլ անցեալի պէս Հայ համայնքի
միջոցով եւ Թեմական Խորհրդի հսկո
ղութեամբ կառավարուեն:
Վերլուծ նշուած է. —
« Նկատի ունենալով, որ դպրոցների
խնդիրը Հայ համայնքի մէջ բաւականին
անհանգստութիւններ է պատճառել եւ
դպրոցների արձանագրութեան ժամկէտը
եւս մօտեցել է, ձեզանից խնդրում ենք
ձեր տեսակէտը շուտ տեղեկացնէք »:
(Ֆոնդ՝ A.R.A.M)

«ՅԱՌԱՋ»-Ի ԸՆԴՈՒՄԷ-ՋԷՆ

ՅԻՍՈՒՆ ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

Պատրաստեց՝ ԿԱՐՕ ՅՈՎԱԿԻՄՅԱՆ

Յ Ո Ւ Լ Ի Ս - 1930

Գլխավոր դեպքը՝ Եզրիպոսի խոսումը՝ թիւնները։ Սահմանադրական տաղանայ։ Յոյցեր, բախումներ, բուռն կռիւներ մեռելաներով եւ վիրաւորներով յատկապէս Աղեքսանդրիա եւ Գահինէ։ Որոշ վտարաններ կը ծածկեն քաղաքականութիւնը մը որուն թելը կը մեկնի Լոնտոնէն։ Անգլիա չի կրնար հրաժարիլ Սուէզէն եւ Սուտանէն։ Եզրիպոս իր ձեռքերով իսկ վարելու համար իր ճակատագիրը պէտք ունի անկախօրէն տիրանալու իր բնական սահմաններու ամբողջութեան։ Դարաւոր քունէ մը յետոյ, Փարսոսներու հողին կ'արժնայ Եզրիպոսի մէջ եւ կը պա՝ հանջէ իր կապտուած հպարտութեան վերահաստատումը։

Կարմիր համալուծարը։ Բուլշեւիկեան 16րդ համալուծարը երկրաշարժութեամբ լսելէ (7 ժամ) եւ խանդավառութեամբ ծափահարելէ (բազմաթիւ վայրկեաններ) յետոյ Ստալինի ճառը, միաձայնութեամբ կը քննարկէ բանաձեւ մը որուն զանազան կէտերը կը յաճախեն կեդր. կոմիտէին շարունակել կուլակներու հաշուեյարգարը՝ խորհ. Միութեան ամբողջովին համայնացման հիման վրայ։

Քրտական շարժումը երեւելներով կը շարունակուի, Թուրքիոյ արեւելեան սահմաններուն վրայ։ Արարատէն դուրս, Ուրմիոյ սահմանադուրը եւ Կողտերի մէջ յատկապէս, քրտա յեղափոխական խումբերու եւ թուրք ղեկավարական կառնաւոր ուժերու, զորք եւ օդանաւ բախումները արտաքին են։ Ըստ չահակից կողմերու յառաջիկայը կամ զսպում։

Փրանսական կառավարութիւնը յու՝ շաղիւր մը կը յանձնէ Ազգերու Դաշնակցութեան մասնակցող Պետութիւններուն, Եւրոպայի Դաշնակցութեան Միութեան մը ստեղծման ծրագիրը ներկայացնելով։

Ազգա իտալիոյ մէջ։ Երկրաշարժ հարաւային շրջանը հազարաւոր մեռելներով եւ վիրաւորներով։

Գերմանիա 40 միլիոն մարդի վտխառութիւն մը կ'ընէ Թուրքիոյ։

Յուլի մէկէն սկսեալ, Ընկերային Ապահովագրութեանց օրէնքը կը կիրարկուի ամբողջ Փրանսայի մէջ։ Սակայն

դժգոհութեան ճակատներ կը կազմուին մեծ քաղաքներու մէջ, համայնալար կուսակցութեան դրդաբաններով։ Եթէ ընկերային կեանքը տաք է, ամառը տաքութիւն արեւ չտեսաւ։ Փուք, փոթորիկ, ողողում, մըրկի եւ երկրաշարժութեան փճացումը դրեթէ ամէն տեղ, բացի հարաւային շրջաններէն։

Հայաստանէն կուգան հատուկաւոր անդեկութիւններ որոնք ցոյց կուտան թէ հայութիւնը երբեմն լուռ, երբեմն ալ մոռնալով կը տանի բուլշեւիկեան լուծը։

Եթէ հոգեկան միութեամբ մը ունի այն ալ արտասահմանի հայութեան համակրանքն է որ կը շեղի բուլշեւիկներէն եւ ուղիղ ճանապարհով կ'երթայ Հայաստանի ճշդութեամբ զանգուածին։ Ինչ որ դերազանցապէս վրդովեցուցիչ է, այն անբարոյական վերաբերմունքն է որ հրապարակ կը բերեն Երեւանի Չեկայի յետադիմական եւ «յեղափոխական» կողմէն գործակալները արտասահմանի մէջ, ազատ ու համարձակ ծափահարելով Հայաստանի արեւմտահայկեանները։ Հայաստանի «ազատագրական» շուրջ հակադաշնակցական եւ դաշնակցական մամուլը բուռն կերպով կը մեղադրուի։ Ահաւասիկ կարգ մը խօսուած խորագիրներ քաղուած 2 ճակատներու մամուլէն. «Գլուխալէս արտաքին դաշնակցականներ», «Ամօթ ձեռք դաւաճաններ», «անբարոյական ընթացք», «հակադաշնակցական կերպ», «նոր գրգարանութիւն մը»։

Այս նոյն դժուր եւ դալով սփռուքին բացայայտօրէն ան բաժնուած է երկու անհաշտ ճակատներու։ Դաշնակցական ժողովրդական եւ հակադաշնակցական ռամկավար - բուլշեւիկ։ Առաջին թելը, տաք տարիներէ ի վեր դադարեցրու կազմակերպման եւ միացման մասին կը քննարկէ ու կը գործէ, իսկ երկրորդ թելը, ամէն զնով ազգային կեանքը կը կազմալուծէ, միութեան կապերը կը քանդէ, հաւաքական կամքին դէմ կը ծառայայ։ Այս ժխտական երկուութիւնը պատճառ է որ ամէն տեղ հայ ժողովրդական հոսանքը հանդիպի դժուարութիւններու։

(Մնացեալը Յաջորդով)

ՃԵՄԱՐԱՆԸ ՅԻՍՈՒՆ ՏԱՐԻԿԱՆ

Հաշուեյարգար։ Ի՞նչ մնաց կեանքին, ինչի ի՞նչ մնաց, ինչ որ տուի ուրիշին, տարօրինակ։ ԱՅՆ ՄԻԱՅՆ։ ՎԱՀԱՆ ԹԵՔԵՆՅԱՆ

Վերնադիրը յօդուածիս կը պատկանի Համագայիին Նշան Փալանքեան ձեռնարկին, Պէյրութ։

Ընդարձակ տեղեկագիր մը։ Սապէս կ'արտայայտուի։
— Արդէն յիշուած տարեկան։
— Յիշուած տարիներ, ճիշդի, աշխատանքի, ծառայութեան եւ նուիրումի, ի սպաս հայ մանուկներու եւ պատանիներու մտաւոր եւ ազգային դաստիարակութեան։ Ի սպաս հայ լեզուի, գրականութեան եւ մշակութիւնի պահպանման։ Ի սպաս հայեցի դիտակցի եւ յանձնառու սերունդներու դարձումին։

Ահա սա քանի մը տողին մէջ մեմորանք մեզ կը ներկայացուի իր ամբողջ էութեամբ։

Ան իր գոտները կը բանայ 1930 Մարտ 3ին, Պէյրութ։ Հիմնադիրները մէկ-մէկ առաքելներ հայ գիրին, նոյն ներշնչումը իրենց սրտին ու մտքին մէջ, ինչպէս Սահակ - Մարտիրոսներ Տրդ. դարուն։ Յիշել մի միայն գէթ երեք անունը։ Բժիշկ Համօ Օսանյանեան, Լեւոն Շանիթ, Նիկոլ Աղբալեան։

Տեղեկագիրը կ'ըսէ. — 1930 Մարտ 3ին ճեմարանի բացման օրը կային միայն 15 աշակերտ։

Հիմնադիրները յուսահատող անձինք չէին։ Անոնք տարիներու ընթացքին կ'ուսնեան հերոսական կեցութեամբ, ամէն դժուարութեանց յաղթելու կամքով։ Կը յաջողին։ Տարիներու ընթացքին, նուիրեալ հիմնադիրներու կողքին ազգանուէր անձինք ու միութիւններ, գլխաւորաբար Համագայիին, զօրավիզ կը կենան հիմնադիրներուն։

Յիշուած տարի վերջ, այսօր ճեմարանը մեզ կը ներկայանայ արեւաշող ուսումնարան մը, իր 630 շրջանաւարտներով։ Հոնկէ կ'ըլլեն մեր մանչերն ու աղջիկները իրենց սրտերուն մէջ ազգային ճրագը վառ պահած։

1975ին ի վեր քաղաքական անկայուն վիճակը աղբ հողամասին, հայ դպրութիւն տառապանք մեծ եղաւ։ Թաղեր աւերակ։ Հայեր զոհ դառնաւ դաւաճան զնգակներու։ Երկրին միւս տարրերէն շատ աւելի տուժեց հոն Հայութիւնը։ Եւ միշտեւ այսօր եւս կայութիւնը անորոշ է։

Պատկառանք ազգող քաջութեամբ Հայութիւնը դիմադրանք ամէն տառապանք։ Անշուշտ չարաղէտ կացութեան երեսէն ճեմարանն ալ տուժեց։ Տունը փլան։ Ընտանիքներ սգաւոր դարձան։

ԳՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆ ԳՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ԹՈՐՈՆԹՈՅԻ մէջ, Յունիս մէկին կատարուած է Հ. Մ. Բ. Մ. Ի երգման արարողութեան հանգէսը, հայ կեդրոնի սրահին մէջ։ Ներկայ եղած են հայ կաթողիկէ համայնքի հովիւ Եղիա Վրդ. Գիւրէշեան, աւետարանական համայնքի պետ՝ Վեր. Ժիզմէճեան եւ դասալոյն ներկայացուցիչներ։ Օրուան հանդիսովարը եղած է Սկաուտական խորհուրդի ատենապետ՝ Ջորջ Սիւրի Գալիակեան։ Բանախօսած է եղբ. Անդրանիկ Արթիւնեան։

Անոնք աղքատ եղան։ Որքեր ու չքաւոր աշակերտներու թիւը բազում։ Սղութիւնը, ինչպէս ամէն երկրէ մէջ, նոյնը նաեւ Լիբանան։ Պաշտօնէութեան թուաւոր բարձրացած։

Պէտք է կուրծք տալ այս ամէն զոհարարութեանց։ Կանգուն պահել լոյսի աղբիւր մեմորանք։

Հերոսական ճիւղ։
Այս ամէնը նկատի ունենալով, հարց տանք Փրանսահայ դպրութիւնը. — Ի՞նչ չափով կ'օգնէ ան ճեմարանին որպէս մէկ անդամը հայ սփռուքին։

Փրանսահայ դպրութիւնը բարեկեցիկ է։ Անկէ ալ վեր։ Հարուստներ մեծ թիւով կան։ Կրկնակ տուններու, խանութներու տէրեր շատ ու շատ։ Ինչու՞ Փրանսահայ դպրութիւնը չորդեգրէ քանի մը տասնակաս - սանուհիներ, ուսումնասէն չքաւոր հայ դասակներու ուսման թոշակը վճարելով։

Ճեմարանին վերադիւշալ տեղեկագրին մէջ անհատական նուիրատուներու ցանկին մէջ, մի միայն մէկ Հայուհի մը անունը կայ ամբողջ Փրանսահայ դպրութիւն մէջ։

Փրանսահայ դպրութիւն։ Ի՞նչ կ'ըսէ տուր։ Դրամը այսքան ալ հստակ է դարձուցած մեզ։

Դժուար է միթէ տարեկան քանի մը հազար արամադրել սան մը որդեգրելով չքաւոր հայորդի մը դպրոցական սակը հոգալ։

Փրանսահայ այսքան ընտանիքներ չեն ունեցած միթէ Մեծ Սպանիան նահապետներ։ Անոնք նահապետի արեւելի իւր շատակ, դէթ ամէն ընտանիք որդեգրելով մէկական սան, ազգին կը նուիրեն զարգացած դասակներ։ Լաւագոյն մէկ միլիոնը միւլադ ռքրաձիմ Թուրքէն վրէժ տունը։

Ջանանք կանգուն պահել մեր լոյսի հիմնադիրները։ Ունենա՞նք հարուստ սղետներ։ Անթիլ չենք մնար։

Ի՞նչ անոնք կ'ըսէ. —
— Ան որ շատ ժողովեց, չաւելաւ,
— Իսկ ան որ քիչ, չպակսեցաւ։

Հ. Օ. Մ.

«ՅԱՌԱՋ»-Ի ՊԱՏՄԱՌԱՎՈՐՈՒՄԷՆԸ

ԶՈՐԶՈՐԻ ԱՓԻՆ

Գրեց՝ ՄԻՍԱԳ ՄԻՐՁԷ

Ջարդը, աքսորը արդէն շատոնց վերջացած էին. վերապրողները՝ հիմա արձակ - համարձակ կ'երթեկեկէին քաղաքէ գիւղ, գիւղէ - քաղաք։ Անոնցմէ շատեր աղաներու լուծէն ազատուած, այժմ կ'աշխատէին իրենց հաշուին եւ կամ օրինաւոր վարձատրութեամբ։ Իրեն ի՞նչ կը մնար ընել. քիչ մըն ալ համբերելէ, տուկալ, չէ՞ որ յոյսի եւ լոյսի ճամբաները սկսած էին բացուիլ, հորիզոնը օր աւուր կը պայծառանար։

«Ո՛հ, երթա՛յ ճիշդ չէ, մնա՛յ է ճիշդը» կը արամաբանէր ինքն իրեն։

Իր մեկնելու լուրը զարմանալի արա - գութեամբ տարածուեցաւ գիւղին մէջ. օձիֆօն պիտի երթայ... Ինչո՞ւ։ Ջարմանալի եւ անսպասելի՝ բոլորին համար։ Առաւօտուն՝ սովորականին պէս աղան իր պաշտօնատեղին տանելէ ետք դաշտ գնաց՝ մշակներուն քով։ Անոնք, ամէնքն ալ յանկարծ դադարեցուցին իրենց աշխատանքը, ու, լուռ, անխօս՝ իրարու երես

նայեցան։ «Ի՞նչ կայ, չար բան մը պատահած է եւ կամ քննադատ էք իրարու հետ»։ «Ո՛հ» պատասխանեցին միաբերան։ Նոյն պահուն, Մարօ Պաճին կայ երեսով մօտեցաւ իրեն, միւսներն ալ հետեւելով անոր շրջապատեցին զինք։ «Քիրվա Զիֆօ (կնքահայր), իմացանք, որ պիտի մեկնիս. ցաւալի է, շատ ցաւալի... Այսքան տուն մեզի հետ եղար, քեզի՞ չարիք չտեսանք, այլ ընդհակառակն։ Տես, հոս ճահիլ հարսեր կան, հասած աղջիկներ կան, օր մը անոնց դէպքով չնայեցար. բոլորին տէր ու պաշտպան եղար։ Կը խորհէինք, կը մըտածէինք՝ թէ Աստուծոյ այս մարդը մեզի օգնական չլինէ՞ր։ Հիմա, ի՞նչ դիտանամ, կ'երթա՞ս...» Ու, թեզանիքներով արքայ իր թարթիչներուն վրայ լը - ճացած արցունքները։

Մարօ Պաճին արտառուչ խօսքերը խորապէս յուզեցին զինք։ Այո, ճիշդ էր, իրաւ էին անոր ըրածները։ Ջար, նա

խանձոտ այլ մանաւանդ վայրենի մարդոց շրջապատին մէջ կ'ապրէին, Հայ մը չէր կրնար Հայը պաշտպանել, իսկ իրրեւ Քիւրտ իր կարողութեան սահմաններուն մէջ պաշտպանած էր զանոնք։ Իսկ հիմա՞ պիտի մեկնէ՞ր... Այս խեղճերը իրաւունք ունէին արտաքին, նոյնիսկ՝ լալու...

— Մարօ Պաճի, բարեկամներ, իմ ալ ցաւա խոր է ու անիկա աւելի պիտի խորանայ երբ բաժնուիմ ձեզմէ։ Դուք, բոլոր, իմ վրայ Գրտու աչքով շնայեցա՛ք, զիս յարգեցիք իրրեւ Մարգ, իմ մասին չափազանցուած դուրսանքներ չուայեցիք ամէն տեղ։ Եթէ այսօր Զիֆօն Զիֆօն է, այսինքն փնտռուած մէկը, ատիկա ձեր բոլորին շնորհիւ։ Բայց Մարօ Պաճի, ճորս, բաներ կան՝ որոնց հարցումն ու պատասխանը դժուար է տալ...»

«Կը տեսնէ՞ք սա դիմացի ծառը, որուն բունէն միշտեւ վերի ճիւղերը փաթթուած է բաղնիք... Ճիշդ ատոր պէս, իմ ալ ոտքերէս միշտեւ վերիս ուրիշ տեսակ բաղնիք մը փաթթուած է, որմէ չեմ կրնար ազատիլ, եթէ հոս մնամ, թէեւ այդ բաղնիք ես իմ անամարութեամբ փաթթեցի իրանիս։

Իր շուրջինները նշմարեցին, որ անոր աչքերն ալ արցունքոտած էին։

Ձեռքը դրաւ քովը կանգնած պատանիի մը ուսին, չեղանկի նայելով անոր աչքերուն։ «Մեքոպ, մանչս, եթէ ես

մեկնիմ, այս «էպէթէթ»ներու տէն ու պաշտպանը դուռն եւ քեզդէսները պիտի լլլաք։ Քաջ եղէք, մի վախնա՛ք Գրտու Թուրքի լաճերէն» ըսաւ ու երեսը շուտաւ իր լացը չցուցնելու համար։

Ի՞նչ ըրած էր այս մարդը, ի՞նչ ծանր մեղք զործած էր, — կը խորհէին բոլորը՝ այնքան վճռական եւ դառնացած կը խօսէին ան։ Երկար տուն անոր հետ ալ խառնելով հանգերձ որեւէ բան չէին նշարմարած։ Գիւղացի կամ քաղաքի Թուրքեմարած հետ երբեմն բաւական լուրջ խոդիւններ ու վէճեր ունեցած էր, եւ սակայն, քաջ գիտէին, որ անոնց սպառնալիքներէն չէր վախնար։

Հապա ինչո՞ւ... Ահա մեծ եւ խորհրդաւոր հարցականը, որուն լրիկ պատասխան մը գտնելը դժուար էր։

Գլխահալ բաժնուեցաւ անոնցմէ եւ տուն վերադարձաւ։ Բազմատեսակ մըտքեր ու մամուլները զիրար կը հրմը - տըլէին իր գանկին մէջ-մէջ։ Եւ մը պէտք էր գտնել այս անօրինակ մղձաւանդէն ազատելու համար։ Տեսցինք, բոլորն ալ կարծես կը վախնային իրեն հարցնել թէ ե՞րբ պիտի մեկնէր։ Ինքն ալ անոնց ոչինչ կ'ըսէր, միայն պատանի Ահմադ - Համիթին էր, որ միշտ իր փէշերէն կախուած, երբեմն ժպտով, երբեմն լացով կանգնէր, մնար։

ԱՐԱՔՍ

— 0 —

Կողմից եւ Փոքր Ասիոյ ամենէն մեծ շրջաններէն է Արաքսը: Անոր երկայնքը 1072 կիլոմետր է, աւազանի տարածութիւնը՝ 412 հազար քառակուսի քիլոմետր: Հին 112 հազար քառակուսի քիլոմետրէն է իր շրջապատին՝ պարզեւելով ամառն է իր շրջապատին: Ըստ հին կամայականի եւ զովութիւն: Ըստ հին կամայականի, զրախար չորս գետերէն մէկը եղած է ան եւ կոչուած Գիհոն: Արաքսը Հայոց մայր գետն է, ինչպէս Վրացի Ռուսերու, Գանգէսը՝ Հնդկի - Եւրոպայի, Նեղոսը՝ Եւրոպայի եւ Կոնգոն - Եւրոպայի: Ան հայկական քաղաքացիներու հա - մար: Ան հայկական քաղաքացիներէն է (ինչ - պէս Արաքսը, Արաքսը, Սեւանը, Եւրոպայի) երբ: Անով ներշնչուած են հայ բանաստեղծները, գրողները, ժողովրդական երգիչները: Լայն ժողովրդա - կանութիւն կը վայելին Ռ. Պատկանեանի Արաքսի արտասուքը՝ բանաստեղծու - թիւնը եւ անոր բաներով ստեղծուած երգը:

Մայր Արաքսի ափերով
Քայլաւոր գետն եմ,
Եւ իմ հարաւոր յիշատակ
Այնպէս մէջը պտուղ եմ...

Ժողովուրդը երգի վերածած է նաեւ Յով. Յովհաննէսեանի « Արաքս եկաւ ափին տալով » բանաստեղծութիւնը:

Այ իմ Արաք, ջուրդը վարար,
Սիրուն եարփա եարար տեսա՞ր,
Եւ չհասցա իմ մուրազին,
— Արա՛գ, եարար կարօտս առա՞ր...

Յիշեմ նաեւ Բաֆֆի « Մամուէլ » վեպի « Արաքսի որդայիները » գլուխը, Դ. Սելանի « Հայոց աշխարհիկ » բա - նաստեղծութիւնը, «Արաքս հեշտացել ա» ժողովրդական երգը, կարգ մը աւանդու - թիւներ ու գրոյցներ: Աւանդութիւննե - լէ երկուքը կը գտնենք Ա. Ղանալան - նանի « Աւանդապատում » գրքին մէջ: Ան անոնցմէ մէկը:

Ստար առեւանգիչը կը փախցնէ հայ իշխանաւորի մը սիրած աղջիկը: Տղան Վրացի զինք ազատելու: Երկար որո - տանք եւս կը գտնէ իր սիրած աղ - լիկը առեւանգիչի գրկին մէջ: Տեղն ու տեղը կը սպաննէ առեւանգիչը եւ կ'ազա - տէ աղջիկը: Վրաց կը հասնին բռնակա - լի ծառաները եւ կը սպաննեն թէ՛ տղան, թէ՛ աղջիկը: Տեսնելով, որ զուակը կ'ու - ճալ, աղուն մայրը ձամբայ կ'իյնայ զինք փնտրելու եւ տղան ու հարսնացուն սպաննուած կը գտնէ: Վշտահար կ'իյ - նայ զիւրիներու վրայ եւ կ'աւանդէ հո - յին: Կ'ըսեն թէ Արաքս գետը գոյացած է սպաննուած տղուն, անոր սիրած աղջի - կան եւ մօր թափած արիւն - արցունք - ներէն, որոնք հազարաւոր աղբիւրներ բարձր են եւ վար իջած Հայոց լեռ - ներէն:

Արաքսը սկիզբ կ'առնէ 3300 մետր բար - ձրութեան վրայ՝ Բիւրակնի բարձրաւան - դակի (Արեւմտահայաստան) աղբիւրնէ - րէն: Արաքսը ձամբու վրայ կը ճեղքէ Հայկական Պարը, կ'անցնի Բասենի դաշ - տով, Կաղզուանի կիրճով (պատմական Երասխաձորը, որ կը հասնի մինչեւ հա - զար մետր խորութեան), Արարատեան դաշտով: Կուր - Արաքսեան դաշտավայ - րին մէջ կը միախառնուի Կուր գետին եւ կը թափի Կասպից ծով: Գլխաւոր վը - տակները Արաքսի մէջ կը թափին ձա - րէն, ասոնք են՝ Ախուրեանը, Մեծամո - րը, Հրազդանը, Ագառը, Վեդին, Ար - փան եւ Որոտանը:

Հակառակ իր ջրառատութեան (տարե - կան հոսանքը՝ 7 միլիար խորանարդ մետր), Արաքսը կը նմանի լեռնային գետի: Մեծ մասամբ սրընթաց կը հոսի, քարքարոտ հունով, յառաջանելով բազ - մաթիւ սահանքներ: Շատ աղմկոտ է եւ պարբերաբար վարարումներ կ'ունեն - նայ: Պատահականութեան արդիւնք է, որ Արաքսը համարուած է Հայաստանի ու հայ ժողովուրդի ուժի, ազատարար - ձութեան ու ըմբոստութեան խորհրդա - նիշ: Վերջինիս վկայութեամբ, Արաք - սը կոչուած է « Կամուրջներ չհանգուր - ժող » գետ:

Արաքսի ջուրերը շատ տիպէ կը տանին լեռներէն: Իր տղմոտութեամբ Արաքսը աշխարհի երկրորդ գետն է՝ Նեղոսէն ետք:

Հայկական աղբիւրներու մէջ Արաքսը կոչուած է նաեւ Երասխ, Արազ: Արաքս անունին չորսը բաղաձայն ստուգարա - նութիւններ կան: Ըստ Հ. Աճառեանի՝ ան առեւանգիչն ունի ԽՓԵԼ, ԽԼԵԼ րա - յերու հետ: Յունարէն Արախէս, Արա - լիս ձեւերը կը նշանակեն ԱՂՄԿԵԼ: Ու - մանք ալ Արաքս անունը կը կապեն ԱՐՄԳ րաւին: Արաքս անունն երբայական Գի - հոն ձեւը կը նշանակէ ՅԱՐԱՍԿԱՄԱՍԻ ՀՈՍԻԼ: Կան նաեւ ժողովրդական ստու - դարանութիւններ: Ըստ խորհրդային՝ Ա - րաքսայի իր բնակութեան համար տուն կը շինէ գետի ափին, բլուրի մը վրայ եւ իր անունով կը կոչէ Արմալի, իսկ գետին անունը իր թոռան՝ Երասխի ա - նունով կը դնէ Երասխ: Ահա առեւանգ - թիւն մը եւս: Հայոց Արաքս թագաւորը Պարսկներու դէմ պատերազմելու ատեն կ'իմանայ, որ կը յաղթէ, եթէ երկու գեղեցիկ կոյսեր զոհ մատուցանէ աստ - ուածներուն: Խնայելով իր աղջիկն եւ ներուն՝ թագաւորը կը զոհարեւրէ իր հը - պատակներէն մէկուն աղջիկները: Ասոնց հայրը ժամանակ մը իր մէջ կը խզողէ զայրոյթը, սակայն երբ յարմար առիթը կը ներկայանայ, կը սպաննէ թագաւորին աղջիկները եւ կը հեռանայ երկրէն: Բօթը լսելով Արաքս թագաւորը կը նետուի Հալ - մոս գետը, որ այդ օրուքն իր անունով կը կոչուի Արաքս:

Արաքս անունը, անուշտ, կապ ունի Արաքտ, Արաքս, Արաքսանի, Արմա - լի, Արցախ, Արմէն եւ այլ հայկական րաւերու հետ, որոնց սկիզբի ԱՐ մաս - նիկը ամենայն հաւանականութեամբ կը ծագի Արա կամ Արամ անուններէն:

ԳԵՂԱՌԻԹԻ ԳԵՂԱՌԻԹ

ԿԼԵՏԵՑԻ Հայ Կեդրոնին մէջ, Յու - լիս 12ին, տեղի ունեցած է Տարեց քա - ղաքացիներու Միութեան առաջին հաւա - ժոյթը: Բացումը կատարած է Գ. Ոսն - ձեան շնորհով որ զուտ հայկական այդ Միութեան կրնան անդամակցել Միացեալ Նահանգներու մէջ բնակող բոլոր Հայե - րը, առանց յարանուանական խորու - թեան: Միութիւնը ունի 125 անդամ: Ամերիկեան Տարեց քաղաքացիներու վա - րիշ պատասխանատու Տիկ. Ռուիթ Ֆաշա - հիացումը յայտնած է որ Միութիւնը կարճ ժամանակուան մէջ կ'ազմակեր - պուած վիճակ մը կը պարզէ: Կեդր. վար - չութեան պատասխանատու Բլիթթըր Հա - լիտէյ իր դահուանութիւնը յայտնելէ ետք ըսած է, թէ Միութիւնը հրաւը - ուած է իրաւաւոր ձայնով մասնակցելու Ամերիկեան Տարեց քաղաքացիներու պատգամաւորական ժողովին, որ պիտի դամարուի Ուաշինկթընի մէջ: Միութե - թեան նախագահ Նորայր Մամեան խօսք առնելով նշած է, թէ կառավարութիւնը կը գնահատէ եւ բարոյապէս ու նիւթա - պէս կ'օժանդակէ տարեց քաղաքացիներ - րու միութիւններուն, հետեւաբար կոչը րած է ջանք թափելու եւ կրկնապատկե - լու անդամներուն թիւը: Ապա հիւրերը դիտած են ցուցադրուած հայկական ձե - ուային աշխատանքները:

ՊԵՏՐՈՒԹԻ Ս. Բառասնից Մանկանց վարժարանի հանդիսարանին մէջ, Յու - նիս 28ին, հովանաւորութեամբ թեմիս առաջնորդ՝ Արամ Եպիսկ. Քէշիշեանի, տեղի ունեցած է Ազգ. Սուրէն Ոսնա - միւրեան վարժարանի տարեկան շահ - դէսը: Առաջին մասին մէջ, աշակերտ - ները ներկայացուցած են պարային պատ - կեր մը՝ « Պետիկն ու գայլը »: Ապա, Ծաղիկ դասարանի 13 աշակերտները վարժարանի տնօրէն՝ Ե. Ելոյկանի եւ մանկապարտիզայնուհի Մ. Ունձեանի ձեռամբ ստացած են իրենց վկայական - ները: Բ. բաժնին մէջ, աւարտական դա - սարանէն Ա. Հատիշեան իր եւ ընկերնե - րուն անունով կարդացած է շնորհակա - լութեան գիր մը: Խօսք առած է նաեւ տնօրէնը՝ ընկ. Ելոյկան Ըսուկ՝ առաջ - նորդ եպիսկոպոսը:

ՊՈՒՐԸ ՀԱՄՈՒՏԻ Ազգ. «Արգարեան» վարժարանի շրջափակին մէջ, Յուլիս 4ին, տեղի ունեցած է ազգային վարժարան - ներու ուսուցիչներու հանդիպումը, ա - ռաջնորդ Արամ Եպիսկ. Քէշիշեանի հրա - ձեւով: Ներկայ եղած են մօտ 200 ու - սուցիչներ: Խօսք առնելով Արամ Եպիսկ. գնահատած է ուսուցիչներու աշխատան - քը եւ շնորհակալ է իրենց: « Այս հաւաքոյթը յար - վանքի պարզ բայ խորունկ արտայայ - տութիւն մըն է Ազգ. Իշխանութեան կողմէ մեր գաղութներուն սինը կազմող

2 Ե Կ Ո Յ Յ

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՎԱՀՐԱՄ ԱՊՏԱԼԵԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐԱՍ

— 0 —

Շնորհապարա զգացումներով կը հա - ղորդենք, թէ բանաստեղծ, վաստակա - տը կրթական մշակ Պր. Վահէ-Վահեան, Պէյրութէն, Հ. Բ. Ը. Միութեան մօտ վերջերս հաստատեց Վախրամ Ապտալեան Հիմնադրամը, սկզբնական 60·000 տուրք դամարով, յաւերժացնելու համար քաղ - ցըր յիշատակը իր վաղամեծիկ գաղին, որ ինքնաշարժի ահաւոր արկածի մը զոհը եղաւ աւելի քան չորս տարի առաջ: Նուիրատուութեան 50·111 տուրքը թողուն է եղբարախա Վահրամին, իսկ 10·000 տուրքը դոյացած է Պր. Վահէ - Վահեանի « Յուշարձան Վահրամի » քերթողագրքին հասոյթին եւ մանաւանդ բարեկամներու եւ զրաւէր ազգայիննե - րու սրտարուի նուէրներէն:

Այս առիթը կարեւորութեամբ կը յայտնենք, որ բաղաձայնաբար կրթական մշակին նախկին աշակերտներուն ազնիւ նախաձեռնութիւնը՝ նուիրահաւաքով մը ուսուցանելու Վահրամ Ապտալեան Հիմ - նադրամը, կը շարունակուի: Համաձայն հայ մամուլին մէջ լոյս տեսած «Կոչ»ին, բոլոր նուէրները պիտի աւելնան Հիմնա - դրամին մայր գումարին վրայ:

Հիմնադրամին տարեկան զուտ եկա - մուտը պիտի յատկացուի իրենց կրթա - թոշակ հաշարիտութեան մէջ մասնագի - տացումի հետամուտ ուսանողներու եւ կամ հայազնական բովանդակութեամբ հայերէն կամ օտարալեզու ուսումնասի - րութեանց հրատարակութեան:

Հ. Բ. Ը. Միութեան Վահրամ Ապ - տալեան Հիմնադրամը ծնունդն է Հայ Գրի եւ Գաղութի հանրաժանութի սպասար - կու Վահէ - Վահեանի անխորտակելի ու - դիւնը, պերճախօս ձեռնարկ մը, որ պիտի հանդիսանայ գեղեցիկ եւ մնացուն յուշա - ձան մը հէք Վահրամի յիշատակին:

ԴԻՒԱՆ

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՁԱՅԱՆ ԺՈՂՈՎԻ
Նիւ եքս, Ն. Ե.
Յուլիս 22, 1980

ուսուցչական կազմերուն, որոնք հայ գաղութին կեանքը առաքելութեան վերա - ծող մշակներն են: Ուսուցիչներու անու - նով խօսք առնելով « Ազգային Գաղութ - ձեան » վարժարանի տնօրէն Անդրանիկ Ուրֆալեան շնորհակալութիւն յայտնած է առաջնորդին եւ Ազգ. Իշխանութեան:

ՄՈՆԻԹԻՆԻ մէջ Յունիս 21ին եւ 22ին կատարուած են Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ շա - բաթօրեայ վարժարանի եւ ամէնօրեայ վարժարանի ամսական խորհրդակցութիւնները:

ՎԱՆՔՈՒՎԵՐԻ մէջ, Յունիս 28ին տե - ղի ունեցած է Հայ Մշակութային Միութե - թեան շաբաթօրեայ վարժարանի ամա - վերջի հանդէսը:

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱԽՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ
ՄԱՐՏԻ ԿՈՒՅՈՒՆ ԶԻՈՒՆ ՎԱՅ

Կախարդութիւն երեւոյթով, հետզհետէ արթնանալու ալ մօտեցան:

— Արեւ ջան, որ վարդաձոր երթաս, ջան Սպանի Սարգիսին տունը, ըսէ մանկան, որ Հողբարի արտը կէս - վարդաց: Պէ՛րի մարդերը բռնեցին ջան, կտոր ձգեցին: Ըսէ՛, թող երթան վարդ թէմանցնէ:

Խալիս իր շուրջը փոթորիկ մը ըզ - րաց: Անպատի խորհուրդով լեցուն ա - լաջ լինուած բլուրի մը պէս կ'ըսեն ինքն իր վրայ պիտի փլէյ: Խօսողները՝ հազարամեայ քարերու մէջէն դուրս ելած ուրիշ ըլլալին կարծես:

— Իսկ ո՞վ էք, աղբորիք, — հարցուց խալիս: — Ես՝ վարդաձորի սափրիչն եմ: Պէ՛-

րի մարդերը ձամբան բռնեցին ջան, է - ջրս գողցան ու ջան ալ էստեղ ձգեցին: Լսող չկայ, խօսող չկայ: Որ յանցաւոր ենք՝ կ'ուզենք կառավարութեան բանտը երթալ:

Միւսը՝ նոյնպէս վարդաձորցի, տի - րացու Միլանն էր, աւելի հանգարտ ու բանիմաց դէմքով: Տիրացու Միլան մասնութիւնով բերուած ու զննան ձգ - ուած էր, որպէս թէ՛ դիւրեղով անոր դը - նէն ֆէտայի դուրս ելած էր:

— Զէ, աղբոր ջան, էք դիւրեղ դուր - րաց ձգուած է՝ եղբր ու դուրս ելած էք լուծքի եղնեղնեղնէ՛ք: — Կ'ըսէր տիրա - ցուն:

— Աղբորիք, ես ինքս ալ կալանաւոր մ'եմ: Անուն՝ Խալիս Մակար: Աշկեր - տըս բանտ գրին, զի ալ կը պահեն, որ վաղը ձիւրուն ախոս սկսիմ շինել, — ք - սաւ Խալիսն՝ աչքը նորէն իր շուրջի

սիններուն ու առաստաղի քարերուն յա - ռելով:

Այո՛, այո՛, նախկին Եկեղեցեաց Գա - ւառէն շատ հեռու էին: Խալիսն, իր ա - նըստող ու փոթորկոտ մղձաւանջին մէջ գիւտի մը հաճելի սպաւորութեան տակ էր: Կը կարծէր, որ գտած էր «Թագաւոր թագաւորաց» Տիգրան Բ. ի շինած մեհ - եաններէն մէկը: Գիտէր, որ Տիգրանի հայրը՝ Արտաշէս Աշխարհակալ, յար - ձակած էր Յոյներու վրայ ու իր աւա - լին հետ բերած էր անոնց աստուած - ները: Տիգրան՝ Աթենասի համար մեհ - եան շինեց «Ի Թիւն Աւանի»: Իմաստուն ծաղրածուն՝ այս անգամ քարի մը վրայ հեծած՝ կը թերթէր Խորհրդային, Ազա - թանգեղոս ու Փաւստոս, որ լաւ գիտէր խալիսն՝ Հայաստանի բոլոր քարերուն պէս:

Խալիսն կ'ուզէր հաւատալ, որ դուրսը ձահիճին մէջ ինչեւ ջարդ Մեծն Ներսէ - սի գերեզմանաքարն էր, սպիտակ մօրու - սով, խոշոր, բարի աչքերով, թուի ամ - պերուն մէջէն դուրս նայող սուրբ յի - շեցնող: Այո՛, այո՛, ըստ Փաւստոս Բիւ - ղանդաքի...

Խալիսն կ'ուզէր հարցնել բանտի կա - լանաւորներուն. անոնք թերեւս նոր բան մը աւելցնէին իր այնքան գեղեցիկ եւ - թաղութեան վրայ:

— Աղբորիք, թերեւս դիւանք, ի՞նչ տեղ է էստեղ:

— Բանտ է, է՛, — զարմանալով ձայն տը - լաւ սափրիչը:

Մարտիկ՝ սինին մօտ կեցած՝ կը հի - անար իր վարպետին հետաքրքրութեան վրայ:

Խալիսն բոլորովին կը փոխուէր, կո - րով եւ ուժ կը ստանար, երբ աւերակ - ներուն մէջ էր ու քարերու մասին կը մտածէր: Հրդեհ առած մեհեանի մը ոս - կեծոյ կուռքին պէս անտարբեր կ'ըլլար: Տոգրակը կոնակին՝ Հաճի Պետրոսի գիւ - ղէն շուտով դուրս ելող, Պէ՛րիին ու կնոջը աղբարող ու շուտով խալիսն չէր կարծես: Աւերակներու մէջ, դարեւ ի - ջած ողբ մը կը դառնար:

— Խալիս, — ձայն տուաւ տիրացուն, — Թաթոս վարժապետը տեղեկութիւններ կրնայ տալ: Ան հիմա քնացեր է: Հմուտ մարդ է՝ Նարեկը հինգ մատերու պէս գիտէ:

— Արեւնոյր, արեւնոյր. ան թերեւս հետաքրքիր բաներ ըսէ: Աղբոր, Հայոց Աշխարհի քարերը բերնուց գիտեմ, սա - կայն էստեղ առաջին անգամն է որ կը տեսնեմ...

— Ի սէր Աստուծո, Խալիս, թողուցէ որ վարժապետը քնանայ: Զէ՛վալլին դե - շեր — ցորեկ ջունի, աչքերը քիչ ա - ռաջ դոցեց: Խեղճ մարդուն քունն ալ շնորհով քունն է՛. մինչեւ վերջը կը խօ - սի ինքն իր դէմ, — մէջ ինչաւ տարեց կալանաւորը:

որ աւելի քան տարի մըն է, առանձին մարդ մըն էր, որ կրնար խորհրդածել «մեծ» երու բարեկամութեան կամ իր բարեկամներուն «մեծութեան» վրայ: Մնացեալը պատմութեան կը պատկանի:

X

Թեհրանի մէջ, ուր հակաֆրանսական արտայայտութիւնները կը շատնան եւ ֆրանսա ուղղակի թիրախ դարձած է քննադատութեան (կը պաշտպանէ Պախ - թիարը) նախարարապետութեան կամա - ւոր թեկնածու մը մէջտեղ ելած է, որ ուրիշ մէջէն չէ եթէ ոչ այսօրու խալ - խալի: Եթեւայաք օրաթերթը կը խորհի թէ միակ թեկնածուն է որ կրնայ ժողո - վին միաձայն հաւանութիւնը առնել:

ՔԱՆԻ ՄԵ ՏՈՒՈՒ

ՍԹԵՖԱՆ ՌԵՃԻՍԵՆԻ, 33 տարեկան, զաւակը ծանօթ արուեստագէտ Սերժ ՌեՃիսենի, անձնասպան եղած է: Կը կարծուի թէ սիրային ցաւ մը ունէր եւ հաւանաբար հոգեկան ծանր վիճակ մը, որ նոյնիսկ մոռցնել տուած է իրեն իր երկու զաւակները: Սրտի տաղանայի մըն ալ զոհ գացած է ծանօթ դերասանուհի՝ Կապի Սիլվիա, 60 տարեկանին:

ՕԳԻՍՏՈՍ ՄԵԿԻՆ, Ֆրանսայի թըղ - թատարը նոր յաւելումներ կ'ընէ: Նա - մակաները 1,30էն կ'անցնին 1,40ի եւ «դան - դաղ»ներն ալ 1,10էն 1,20:

ՄԱՐՍԻՅԷ. — Այլի Տիկին Արտեմ Ա - ւետեան եւ զաւակները, Այլի Տիկին Յովիտ Աւետեան եւ զաւակները, Այլի Տիկին Վերթին Լաթիֆեան եւ զաւակնե - րը, Տէր եւ Տիկին Գէորգեան, Պալպալ - եան, Նիկողոսեան, Այնայիւ, Մնացա - կանեան, Վարդեան ընտանիքները եւ բոլոր պարագաները խոր ցաւով կը ծա - նուցանեն իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր, տաքրոյ, հօրեղբոր, քեռայրին եւ ազգականին:

ԳՐԻԳՈՐ ԱԻՆՏԵԱՆԻ մահը, որ պատահեցաւ Յուլիս 29ին, 76 տարեկանին:

Յուզարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Յուլիս 30ին, ժամը 16.30ին Մարտիկ Ս. Սահակ - Մեսրոպ Մայր Եկեղեցին եւ մարմինը ամփոփուեցաւ Ռոքրվէտի գերեզմանատունը:

Մահազղը չստացողներէն կը խնդրուի ներկայ իբրեւ այդ նկատել:

ՅԱՌԱՋ. — Մեր ցաւակցութիւնները Աւետեան, Երկողոսեան եւ Վարդեան ընտանիքներուն:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊԱԱԿԻ

Յակոբ Մխիթարեանի մահուան առ - թիւ, Տէր եւ Տիկին Պարսամ Թէրգեան կը նուիրեն 100 ֆր. Սամուէլ - Մուրա - եան վարժարանի նորոգութեան (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 50 ֆր. «Յառաջ»ին:

ԿԱՊՈՅՏ ՄԱՋ

ՕԴԱՓՈՆՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Օգոստոսի բոլոր խումբերը կայան կը մեկնին Օգոստոս 3ին եւ կը վերադառնան Օգոստ. 30ին: Փարիզի խումբը կը մեկնի առաւօտեան ժամը 7.30ին, Փորթ Տ'Օր - լէանէն:

A. A. A. S.

L'Association Arménienne D'Aide Sociale informe les familles désireuses de se rendre à l'étranger que ses établis - sements peuvent accueillir, notamment en période estivale, les personnes âgées qui ne peuvent supporter les voyages.

Pour tous renseignements, prière de contacter le 878-02-99.

X

Հայ Աղքատախնամ Ընկերակցութիւնը կը տեղեկացնէ արձակուրդի մեկնող ըն - տանիքներու, թէ իր Հանգստեան Տու - ները պատրաստ են ընդունելու ամառ - նային շրջանին այն տարէց անձերը, ո - րոնք չեն կրնար դիմանալ երկար ճամ - բորդութեան:

Յաւելել տեղեկութեանց համար դի - մել Ընկերակցութեան:

Հեռաձայն՝ 878 - 02 - 99:

Imprimé Sur Les Presses
Du Journal «HARATCH»
83, Rue D'Hauteville — 75010 - Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ԲԱՅԱՌԻԿ ՌԻԻՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Նախաձեռնութեամբ ու մասնակցութեամբ Մարտիկի եւ Փարիզի Հայ Նախկին Ռազմիկներու ու Դիմադրականներու Բարեկամական Միութեանց անդամներու,

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 26-ԷՆ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 9

Ռազմիկներ ու նախկին զինադրականներ ինչպէս նաեւ բոլոր բարե - կամներ ու համակիրներ սիրով կը հրաւիրուին մասնակցել ու վայելել Հայրենի ոսկի աշունը, տեսնել Մայր Հայրենիքի հոյակապ իրականա - ցումներն ու վերանորոգուիլ հայկականութեամբ:

Մեկնում Փարիզ ու Մարսէյլ ֆալսֆներէն՝ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 26Ի ԱՌԱՒՕՏ Առաջին կարգ ու բացառիկ գին 3500 ֆր.

Արձանագրութեանց համար դիմել՝

ՄԱՐՍԻՅԷ. — ՍԱՐԳԻՍ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ հեռ. 93-24-01

ԵԴՈՒՍԻՐ ԾԷՀՐԵԱՆ հեռ. 66-24-25

ՓԱՐԻԶ. — ԾԵՐՈՆ ԱՍՍՏՈՒՐԵԱՆ հեռ. 241-57-77 եւ 274-27-20

ՍՊԱՆԴԱՐ ՍԱՐԱՅԵԱՆ հեռ. 878-08-96

Հ.Մ.Ը.Մ. — ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻԻՂ
ՍԿԱՌԻՏԱԿԱՆ

Բ. ԸՆԴՀ. ԲԱՆԱԿՈՒՄ

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ. Ի
Կեդր. վարչութեան կողմէ
ՕԳՈՍՏՈՍ 12 - 26

Քլամաուի անտառին կից մարզարանի
դաշտերուն վրայ:

Կը մասնակցին Հ. Մ. Ը. Մ. Ի
բոլոր մասնաճիւղերէն աւելի քան
երկու հարիւր սկաուտներ եւ արե - նոյններ:

Այս առիթով Փարիզի մասնաճիւղը
իր սկաուտներու շարքին կը հրա -
ւիրէ Ֆրանսահայ 12էն 16 տարեկան
պատանիներ, բանակումին մասնակ -
ցելու որպէս դիտող եւ առանձին
խմբաւորումով Օգոստ. 14էն մին -
չեւ Օգոստ. 18:

Մասնակցութեան եւ արձանա -
գրութեան համար

ՀԵՌԱՋԱՅՆԵԼ՝ 824-63-89

ամէն օր կ. ե. ժամը 17էն 21, եղբ.
ՀՐԱՋ ՍԻՍԵՌԵԱՆԻ

ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ՍԱՄԱԻԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐՁԱՐԱՆ

1980 - 1981 ուսումնական տարեշրջանի
արձանագրութիւնները բացուած են:
Վարժարանը կ'ընդունի ցերեկօթիկ եւ
գիշերօթիկ աշակերտներ՝ նախակրթա -
րանէն մինչեւ պաքալորէայի Պէ. Սէ. Տէ.
բաժինները:

Կ'ընդունուին նաեւ հայ աղջիկներ
միայն ցերեկօթիկ:

Մանրամասնութեանց եւ արձանագրու -
թեան համար դիմել Տեղւոթեան՝

DIRECTION COLLEGE ARMENIEN

26, Rue Troyon — 92310 Sèvres

Tél. : 534-68-28

LA CAPPADOCE

YORGANTZ

1980 Long-Play

A P A R U

en vente à

Paris — Palouyan 9 rue de Trévis 75009 Paris

Clamart — Télé Condorcet 175 av. J.-Jaurès Clamart

Lyon — Restaurant Tamar 5 rue Ferrandière 69002 Lyon

Marseille — Eglise du Prado 339 av. Prado 13008 Marseille

Nice — Philips (Arthur Ikedjian) 29 av. St. Augustin 06200 Nice

et à l'étranger — USA, Canada, Liban, Egypte, Syrie

LA CAPPADOCE

SOUHAITE DE BONNES VACANCES A SON AIMABLE
CLIENTELE ET L'INFORME QU'ELLE SERA FERMEE
DU 3 AOUT AU 3 SEPTEMBRE

67bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140

tél. 375.05.30

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Այլի Տիկին Ֆարիս Նալպանեան իր
ամուսնոյն վախճան Նալպանեանի յիշա -
տակին 200 Փրանք կը նուիրէ «Յառա -
ջ»ին, անոր յարատեւման համար:

X

ՄԱՐՍԻՅԷ. — Պ. Թադեոս Պապանեան
Պոլուի նահատակաց յիշատակին 200ա -
կան ֆր. կը նուիրէ Սամուէլ - Մուրա -
վարժարանին, Դպրոցատէրին (ստանալ
«Յառաջ»էն) եւ «Յառաջ»ին:

Հ. Բ. Ը. Մ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԶՈՒԻՑԵՐԻՍԿԱՆ ԻՐԱՒԱՎԻՃԱԿ
102ԱՆ

Կը խնդրուի յարգոյ հասարակութե -
ան ու պատկան Մարմիններէն նկատի
ունենալ որ ամառնային արձակուրդի
բերմամբ, Հ. Բ. Ը. Մ. Իութեան Զուիցե -
րիական իրաւովիճակով Ընկերակցու -
թեան Գրասենեակը՝ Լոզան, փակ պիտի
մնայ Օգոստոս 18էն Սեպտ. 7ը:

TRANSTOURS

organise plusieurs voyages à Erévan avec divers programmes

14 jours à Erévan - 2 jours à Moscou

TOUS LES VOYAGES PAR AVION — HOTEL 1re CLASSE — PENSION COMPLETE

départ :

retour :

5e voyage — 13 SEPTEMBRE

28 SEPTEMBRE 4300 F.

6e voyage — 1er OCTOBRE

16 OCTOBRE 3800 F.

—X—

DIRECT DE MARSEILLE

1er voyage, du 11 au 25 AOUT 4150 F.

2e voyage, du 8 au 22 SEPT. 4150 F.

3e voyage, du 6 au 20 OCTOBRE 3500 F.

TRANSTOURS, 25 Rue d'Argenteuil, 75001 Paris — Tél. : 261-58-28
ուր կարելի է ներկայանալ ամէն Զորեղաթի եւ Ուրբաթ կէսօրէ ետք ժամը 15էն 18

Մարսէյլ՝ դիմել Զ. ԱԼԻԳՍԱՆԵԱՆԻ

11, Rue du Bassin — SAINT-JULIEN, Tél. : 93-04-90 et (42) 83-31-55

Վալաիս՝ դիմել Ն. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ —Ալֆորվիլ՝ դիմել Յ. ՊՈՅԱՆԵԱՆԻ

COLLEGE ARMENIEN

SAMUEL MOORAT

Les inscriptions pour l'année scolaire
1980 - 1981 sont ouvertes.

Le Collège admet les élèves internes et
externes dès les classes élémentaires jus -
qu'à celles des sections B. C. D. du Bac -
calauréat.

Les jeunes filles uniquement externes
sont également admises.

S'adresser à la Direction pour tous dé -
tails concernant les inscriptions.

DIRECTION COLLEGE ARMENIEN

26, Rue Troyon — 92310 Sèvres

Tél. : 534-68-28

ՄԱՐՍԻՅԷ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՑԹԻ ՏՈՒՆ

(12,14, Rue St. Bazile)

ՓԱԿ Է ՕԳՈՍՏՈՍ 15Ն 31

La Maison de la Culture Arménienne
de Marseille est fermée du 1er au 31
Août.

Հ. Բ. Ը. Մ.

ՀՐԱԻԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

—O—

Հայկ. Բարեգործական Ընդհ. Միու -
թեան Կեդր. վարչ. Ժողովը այսու կը
հրաւիրէ Միութեան բոլոր իրաւասու ան -
դամները ներկայ գտնուելու 67րդ Ընդհ.
Ժողովին, որ պիտի գումարուի Ուրբաթ,
Հոկտ. 31, 1980 երեկոյեան ժամը 5ին,
Հ. Բ. Ը. Միութեան Պուէնոս Այրէսի
Կեդրոնին մէջ, 1322 Ասէյէտօ փողոց,
Պուէնոս Այրէս, Արգենթին:

Ներկայ 67րդ Ընդհ. Ժողովին համար
տրուած միակ հրաւիրագիրն է: Կը խն -
դրենք հետեւեալ Միութեան յարգով
իրաւասու անդամներէն, որ անձնապէս
ժողովին ներկայ ըլլան վերոյիշեալ թը -
ւակներն եւ կամ ամէնէն ուշը մինչեւ
1980 Հոկտ. 8, իրենց փոխանորդաբար
յանձնեն Հ. Բ. Ը. Միութեան Ընդհ.
տնօրէնին կամ զանոնք զրկեն հետեւեալ
հասցէին:—

Armenian General Benevolent Union
Central Board of Directors
628 Second Avenue, New York, N.Y. 10016

ՕՐԱԿԱՐԳ. — 1. Ներկայացում եւ վա -
ւերացում 1979 տարեշրջանի ընդհ. ան -
դեկադրի: 2. Ներկայացում եւ վաւերա -
ցում 1979 տարեշրջանի ընդհ. հաշուե -
տուութեան: 3. Մասնակի ընտրութիւն
Կեդր. վարչ. Ժողովի: 4. Մասնակի ըն -
տրութիւն Հաշուեքննիչ Յանձնախումբի:
5. Առաջարկներ եւ թելադրութիւններ:
6. Գնահատանքի բանաձեւեր:

Ի զիմաց Կեդր. վարչ. Ժողովի
Նախագահ Ա. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
Ատենադպիր Բ. Բ. ԿՐԵԿԼՐԻ

1980 Մայիս 6
Նիւ Եորք, Նիւ Եորք
Fonds A.R.A.M